ARISTOTELIS

ARS RHETORICA

ITERUM EDIDIT

Dr. ADOLPHUS ROEMER

PROFESSOR ERLANGENSIS.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXXXVIII.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI

MEMORIAE

LEONARDI SPENGELII

ET

AUGUSTO LUCHSIO

SACRUM

PRAEFATIO.

I.

DE CODICIBUS.

Codicum, quibus Aristotelis de arte rhetorica libri tres continentur, constituendae videntur familiae duae. Alterius familiae agmen ducit omnium librorum et vetustissimus et longe praestantissimus Cod. Paris. Nr. 1741 saec. XI A^c signatus a Bekkero, post Victorium, qui cod. a cardinale Nicolao Rodulphi acceperat, Gaisfordium, Bekkerum denuo a me collatus Monachii. Alterius familiae codices omnes deteriores a me notis *ΘΠ* comprehensi (*Θ* codd. deteriores Bekkeri, *Π* codd. det. Gaisfordii) praeter paucos locos in primario fonte corruptos locis tantum lacunosis, qua de re accuratius infra disseremus, cum aliquo usu ad textum auctoris recte constituendum adhiberi possunt, sed omnes, quas exhibent lectiones ab antiquo illo atque sincero fonte discedentes, severissimo subiciendae examini sunt nec nisi summa cautione possunt adoptari. Medium quendam locum tenet Vetusta Translatio (Tr.) a Guilelmo de Moerbecka fratre de ordine praedicatorum saec. XIII confecta, innumeris locis iam a Victorio ad lectiones codicis A^c confirmandas in usum vocata, primum a Spengelio, nuperrime a Dittmeyero accuratius examinata.

His in universum praemonitis, ut iam accuratiorem de singulis codicibus quaestionem instituamus, initium capiamus a codice optimo Paris. 1741 (A^c), quem in editione

academica adornanda[1]) denuo contulit Bekkerus; qua in re utinam quod olim Victorio Gaisfordius, etiam nos fidenter Bekkero testari possemus, ubique eum egregie collatoris munere perfunctum esse. At in hoc libro gravissimo vir versandorum codicum peritissimus rem neglegentius egit, ut collatio in Gaisfordii usum confecta multo melior atque accuratior putanda sit Bekkeriana. Nam non modo ipse multos gravesque errores admisit codicum siglis confusis, verum etiam viros doctos, qui dissentientibus de huius codicis lectionibus testimoniis ad Bekkeri potissimum testimonium provocarunt, haud raro in errores induxit gravissimos. Quam vere igitur vir immortalis memoriae et de his studiis optime meritus Leonardus Spengelius in scholis publicis olim pronuntiaverit, denuo post Bekkerum librum Parisiensem summa cum cura atque diligentia excutiendum esse, et ex multis commentariorum eius adnotationibus apparet et codex ipse iterum excussus luculenter mihi probavit. Codex igitur ille saec. XI conscriptus, olim cardinalis Rodulphi, continet praeter plura Dionysii scripta Menandrum, Aristidem, Demetrium, Apsinem, Aristotelis poeticam etiam rhetoricam fol. 120—184, lacuna male expleta et ipse foedatus, qua de re cf. Spengelii praefat. p. VI et Ussingium, opuscula philologica ad Madvigium missa p. 225 et nos in hac praefatione p. LXX adnot. Manus, quae codicem exaravit, haud dissimilis est ei, id quod primus statim aspectus me docuit, quae scholia celeberrima codicis Iliadis Venet. A conscripsit, eadem per omnes tres libros, atramentum non idem, pallidius quidem inde ab initio usque ad verba I, 10 1369a, 23 τῷ δ' ἀκολάστῳ, ab verbis αἱ ἐναντίαι usque ad finem libri tertii clarius et litterarum ductus optime exprimens. Correctorum manus perpessus est codex per omnes tres libros, quae multis locis haud

1) De qua cf. Bonitzius, Stud. Aristot. I, 3—4, Spengel, Münch. Gelehrt. Anz. X, p. 60.

facile dignoscuntur. Duo tamen correctionum genera constituenda et discernenda videntur. Atque primum quidem, id quod fugit Bekkerum, librarius, postquam codicem exaravit, peracto labore iterum librum suum ad archetypi fidem exegit et ea, quae incuria omiserat, vel in margine vel supra lineam supplevit et menda aperta et calami lapsus correxit. Hoc enim equidem magis crediderim, has correctiones omnes eundem librarium, qui codicem exaravit, ex archetypo fecisse, quam, quae Vahlenii sententia est Mus. Rhen. XXII, p. 102 sqq., alium paulo recentiorem ex exemplari alio haud dissimili ei, quod expressit Guilelmus, unde etiam lectionis varietatem margini adsperserit (cf. et Susemihlius, Wochschr. f. kl. Philol. 1885 Sp. 1644). Sed utut est, hae correctiones non neglegendae sunt et valde dolendum est, quod librarius sive idem sive alius hoc διορθωτοῦ munere in exigua tantum parte operis religiose perfunctus est et mox taedio improbi laboris captus (aliter Susemihlius, l. l. Sp. 1645) omisit; nam inde a libri primi cap. IX usque ad finem totius operis huius manus additamenta et correctiones vel raro vel nusquam occurrunt. Quae igitur inde ab loco laudato inveniuntur in codice correctiones, non ita multae primae manus sunt et fortasse iam inter describendum factae a librario, at longe plurimae recentioris manus esse videntur, quarum longe alia ratio est atque primae et antiquae manus correctionum. Quae cum ita sint, intacta relicta sunt pauca vitia inter describendum ὁμοιοτελεύτῳ commissa, unde praeter hunc codicem egregium, quem vel Isocratis *Γ* atque adeo Demosthenis *Σ* non postposuerit Spengelius, non possumus carere sublestae fidei testibus Vetusta Translatione et codicibus deterioribus a me *ΘΠ* signatis.

Haec librarii διόρθωσις, quam in codice detexisse mihi videor, quanti momenti sit ad artem criticam recte exercendam et per se apparet et paucis exemplis illustrare haud incommodum erit. Atque primum quidem quae I,

2 inde a 1357a, 17 post *ἢ ἐξ ὧν ὁ πρῶτος συλλογισμός* leguntur usque ad 1357b, 6 *γίνεται συλλογισμός*, propter similiter cadens primo omissa eadem prima et antiqua manus in inferiore margine dextro supplevit, propter spatii angustias multis scripturae compendiis usa. Quis vero unquam haec verba Aristoteli abiudicabit, quod in margine tantum libri primarii exstant? An, ut altero exemplo utar manifesto nullisque dubitationibus obnoxio, falsi additamenti suspicionem movent verba I, 7 1364a, 13? Ibi enim post *μεῖζον* signum ⟨·, cui idem respondet in margine, ubi prima et antiqua manus exaravit *καὶ δυοῖν αἰτίοιν — μεῖζον*. Idem vero valet etiam de aliis locis, ubi editores haec primae manus supplementa marginalia vel superne scripta inique neglexisse videntur.

Sic I, 7 1364a, 12 edidit Bekkerus et post eum Spengelius: *καὶ δυοῖν ἀρχαῖν τὸ ἀπὸ τῆς μείζονος μεῖζον*. In adnotatione Bekkerus: „post *μείζονος ἀρχῆς* QY^bZ^{bc}"; at non omissum est *ἀρχῆς* in A^c, sed eadem prima et antiqua manu supra lineam exaratum, unde cum Translatione et libris omnibus in textum recipiendum erat.

Similiter ibid. 1364a, 16 iam Victorius *φαίνεσθαι* post *ἐστιν* ex margine A^c et Translatione rectissime recepit.

Haud aliter res se habet I, 6 1362a, 37: *ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ μὲν τὸ μὴ ἔχειν τὸ κακὸν ἅμα*, ubi *ἅμα* in A^c omissum esse adnotavit Bekkerus, Spengelius seclusit; at perperam ille; nam *ἅμα* in cod. A^c prima et antiqua manu superscriptum est nec ullo modo potest abesse.

Iam ut alia exempla per saturam addam, I, 7 1365a, 16 *καὶ τὸ συντιθέναι καὶ ἐποικοδομεῖν* Bekkerus scripsit, Spengelius *δὲ* post *συντιθέναι* in A^c compendio scriptum et superne additum iure recepit.

I, 7 1363b, 8 *ἔστω δὴ ὑπερέχον μὲν τοσοῦτον καὶ ἔτι* editores omnes exhibent, nos *τὸ* ante *τοσοῦτον* prima et antiqua manu in A^c supra lineam additum et scholiastae auctoritate commendatum in textum recepimus.

I, 3 1359b, 9 *μὲν* eadem prima manu superscriptum in A^c vix recte omisit Spengelius.

Sic cum ad I, 3 1358b, 6 *περὶ* in A^c omissum esse adnotasset Bekkerus, seclusit Spengelius; perperam puto; nam prima manus addidit super lineam.

Denique adicio I, 5 1361a, 13. I, 6 1363a, 14, quorum locorum lectiones ipse tu, candide lector, ex adnotationibus huius editionis colligas.

Aliis vero locis res admodum dubia videtur, ut merito haesites, utrum recipiendae an reiciendae sint lectiones eadem manu vel supra lineam vel in marginem appictae:

I, 9 1366b, 2 post *ἐλευθεριότης* signum <· et super lineam ead. man. *πραότης*. At haec virtutis pars desideratur in expositione. cf. Praefat. p. LIII.

I, 9 1366b, 6 super *καὶ ἐν* scriptum eadem manu *πολέμῳ καί*, quae lectio vix spernenda videtur, quamquam et vulgata aptum praebet sensum.

III, 4 1406b, 36 ubi *ἢ* eadem man. superscripsit, quod potest abesse, ut 1407a, 3.

I, 2 1356a, 25. In A^c super *παραφυές* signum <· et idem in margine, ubi eadem man. *μέρος*. Cf. praeterea adnotat. critic. ad I, 2 1356a, 21. 29. 1356b, 25. I, 3 1359b, 19. 1365a, 35. 1365b, 11. 13. 24 et cet.

Verum etiam recentioris manus correctiones ab initio expertus est liber praestantissimus partim probandas, quippe quae aperta librarii menda tollant, partim vel maxime reiciendas, cum genuinam et sinceram scripturam in vulgatam deteriorum librorum formam depravent. Utriusque generis exemplis rem illustrare visum est.

Atque recto quidem iudicio usus librarius rec. man. I, 7 1365b, 15 pro *τίνι* emendavit *τείνει*. I, 10 1369b, 21 pro *οὐκ ἔχοντες* correxit *οὐχ ἑκόντες*. II, 20 1393b, 15 correxit *μετ' αὐτοῦ*. II, 22 1396a, 13 pro *ἢ* A^c pr. dedit *εἰ*. II, 21 1395b, 7 ad *τι* A^c pr. addidit *σ* et II, 19 1393a, 5 post *μᾶλλον τὰ μέλλοντα* supplevit. Non iuvat

plura huius generis exempla hic congerere, in adnotatione critica autem omnes, omissas plerasque a Bekkero, significavimus.

Alterius generis exempla sunt haec:

I, 1 1354a, 21 λέγωσιν A^c pr.; rec. man. correxit λέγουσιν, ut est in $Y^b Z^b$ *Π*.

I, 12 1372a, 36 ἀπολέσῃ A^c pr.; rec. man. correxit ἀπολέσει, ut est in *ΘΠ*.

I, 3 1359a, 3 ὅτι A^c pr.; rec. man. delevit ὁ et emendavit τι cum *ΘΠ*.

I, 6 1362a, 18 γὰρ A^c pr.; rec. man. (?) superscripsit δὲ, ut est in *ΘΠ*.

I, 6 1362a, 20 τὰ στοιχεῖα A^c pr., sed τὰ erasum et abest in *ΘΠ*.

I, 9 1366b, 7 ἄλλοις A^c pr.; rec. man. (?) superscr. αὐτοῖς, ut est in *ΘΠ*.

I, 14 1374b, 28 ἐνυπάρχειν A^c pr.; superscr. rec. man. ὑπερέχειν ut *ΘΠ*.

II, 5 1382b, 23 ὅσα ἁμαρτάνουσιν A^c pr.; rec. man. ὅσα ἂν ἁμαρτάνωσιν cum deterioribus.

II, 20 1394a, 11 ἐνθυμήμασι A^c pr.; rec. man. addit ἐπὶ ut est in *ΘΠ*.

II, 21 1395b, 12 ταύτην δὲ δὴ A^c pr.; rec. man. corr. δεῖ pro δὴ ut est in *ΘΠ*.

II, 21 1395b, 20 ταῦτα A^c pr.; rec. man. corr. τοσαῦτα cum *ΘΠ*.

II, 22 1396a, 1 δὴ A^c pr.; rec. man. δὲ cum det. plerisque.

II, 23 1398a, 16 τι A^c pr.; rec. man. corr. ὅτι cum *ΘΠ*.

II, 23 1398b, 16 νῦν ὅτι A^c pr.; rec. man. correxit pro ὅτι καὶ cum *ΘΠ*.

Sic II, 7 1385a, 18 rectissime tuitus est Spengelius pr. man. lectionem ὑπουργία contra rec. man. correctionem ὑπουργεῖν, ut est in libris omnibus praeter A^c. Sic etiam I, 13 1374a, 34 ἀόριστον ex A^c pr. recepimus; nam man. rec. addidit δι, ut sit ἀδιόριστον, quod praebent omnes

deteriores. Cf. adnotat. crit. ad I, 8 1365b, 31. 34. I, 9 1367b, 10. I, 12 1372a, 35. II, 21 1395b, 12. Verum caute et circumspecte de talibus correctionibus iudicandum est, si quidem haud raro dubitaveris, utrum prima an recentior manus primitivam scripturam correxerit; vix tamen a vero aberraveris, si his locis omnibus primae manus lectionem sequaris.

Praeterea inveniuntur in codice A^c correctiones, quae neque cum vetusta Translatione neque deteriorum librorum recensione neque scholiis conspirant veluti

I, 1 1354b, 14 ante *ἀνάγκη* <· et idem in margine, ubi ead. man. *ἀνάπαλιν.* sed. cf. adnotat ad. h. 1.
I, 3 1358b, 36 eadem prima man. emendavit: *ὡς οὐδ' οὐκ ἄδικον.*
I, 7 1363b, 28 *ἕπεται* (H superscr.) et *H* prima manu.
I, 9 1368a, 32 *γένος* A^c pr.; rec. man. corr. *γενόμενον.*
II, 23 1398a, 16 *ἄρα* A^c pr.; rec. man. corr. *ἄρ' ἤ.*
II, 2 1378b, 9 *ἡ* erasum, videtur fuisse *εἰ τῶν.*
II, 9 1386b, 20 *ἀξίου* pro *ἴσου* ex. corr.

Aliis vero locis, non ita multis, his correctionibus primitiva scriptura plane expulsa est, ut vix contingat, eam coniectura recolligere. Inde factum est, ut omnes, qui codicem excusserunt, editores compluribus locis alius aliam lectionem proponerent. Itaque et nos, quamvis, quid in correctione lateret, nesciremus, hos tamen locos omnes diligenter in adnotatione indicavimus.

Multa porro in codice A^c deleta sunt; sed utrum a primae manus librario an a correctore recentiore, plerumque in dubio relinquendum est; certum tamen maioris minorisve probabilitatis indicium per se nobis offerre videtur, quod omnes ei loci, qui post alteram primi librarii *διόρθωσιν*, supra p. VII laudatam, deleti inveniuntur, multo diligentius examinandi sunt, quam priores.

Et syllabae et verba quidem inducenda aut punctis

superscriptis notata sunt, ut I, 7 1363b, 17 *αὐτὸϋ*, II, 24 1401b, 17 *τιμιωτἄτατον*, alia, aut linaa perducta aut radendo oblitterata, veluti

I, 1 1354b, 29 *δικολογίας* ^ὅτι^ *κοινότερον, ἀλλὰ καινότερον*; sed *ἀλλὰ καινότερον* perducta linea deletum.

I, 10 1368b, 19 *γὰρ διὰ* A^c pr.; sed *γὰρ* deletum.

I, 11 1371b, 34 *παιδιὰ διὰ τῶν* A^c pr.; sed *διὰ* deletum.

I, 12 1372a, 19 *ἀφύλακτοί τε καὶ πρὸς τὸ ἀδικεῖσθαι*; sed *καὶ* deletum.

I, 15 1376a, 20 *καὶ οὐχ ὅτι οὐχ* A^c pr.; sed prius *οὐχ* deletum.

I, 15 1377a, 18 *δ' οὐ διὰ* A^c pr.; sed *οὐ* erasum.

I, 2 1357b, 30 *θάτερον ἢ τοῦτο ἢ θατέρου* A^c pr.; rec. man. delevit *τοῦτο ἢ*.

Haec fere omnia ne commemorasse quidem Bekkerum vix est probandum; pleraque enim iam primae manus librarius correxisse videtur, quod ad textum recte constituendum plurimum valet. Cf. praeterea adnotat. critic. ad I, 8 1365b, 31. II, 2 1378a, 32. II, 21 1394a, 22. Quamquam autem nonnullis locis verba recentiore manu oblitterata in textum recipienda videntur, tamen harum primae manus lectionum vix una vel altera digna videtur, quae diligentius examinetur, cum pleraque, nisi egregie fallor, ex vitio apud librarium passim obvio et mox infra accuratius describendo diiudicanda videantur.

Restat unum, quod ut ad criticam recte exercendam summi momenti est, ita omnes, qui ante me codicem excusserunt, fugit. Nonnulla enim verba in codice duobus punctis in initio et in fine positis notata sunt, veluti I, 5 1361a, 4 ·*νέον ἀρεταί*· III, 2 1404b, 15 ·*ἢ περὶ λίαν μικρῶν*· I, 11 1370b, 24 ·*ἐρῶσιν*· I, 11 1371b, 30 ·*καὶ τὸ ἄρχειν*· I, 12 1372a, 27 ·*καὶ τὰ ἀδικήματα*· I, 15 1375a, 26 ·*καὶ προτρέποντα καὶ ἀποτρέποντα*· I, 15 1376a, 16. ·*ἀπιστότατοι*·

Loci hi fere omnes iam scrupulum moverunt editorum sagacissimo Leonardo Spengelio nec sine causa haec

duo puncta appicta esse possunt. Vix autem quidquam aliud significare videntur, nisi verba hoc modo notata, quae unde in textum irrepserint, incertum est, inducenda esse. Multo minus enim hoc modo codicis elegantia minuebatur, quam lineis perductis cf. etiam praefat. p. LXXVI adnot.

Non possum huic quaestiunculae finem imponere, nisi pauca addam de varietatibus in margine A^c exaratis, de quibus cum Spengelius iniquum iudicium tulisset, pleraque omnia eius generis ex ingenio lectoris nata esse ratus, nunc melius atque rectius iudicavit Dittmeyerus meus in dissertatione infra laudanda p. 68. Nam hae varietates fere omnes originem debent libro, haud dissimili ei, quem vertit Guilelmus. Sed multis de causis, quas h. l. enumerare longum est, non possum opinioni eorum accedere, qui has lectionis varietates in eo, quem descripsit Guilelmus, codice, iam in ipsa continua textus verba recepta fuisse statuunt. Nam varietates et glossas, quas pro correctionibus habuisse videtur, ubique cupide arripientem videmus hominem omni sano iudicio destitutum. Uno exemplo res satis illustrabitur: Verba I, 9 1367b, 17 ἢ *μείζων γιγνόμενος βελτίων καὶ καταλλακτικώτερος* vertit „*aut maior factus melior et in aliis operosior*“. At exemplar, quo usus est bonus monachus, id quod iam perspectum habuit Victorius, plerumque recensionis A^c vestigia secutum est, et multo melius erat, quam ut h. l. aliud quam quod in A^c exstat, exhibuisse videatur *καταλλακτικώτερος*. Quid igitur sibi vult illud „*et in aliis operosior*“? Miror rem fugisse Dittmeyerum. Erat enim scripturae varietas *ἐν ἄλλοις*: *πρακτικώτερος* aut super lineam aut in margine exarata, quam, qua erat stupiditate ingenii, et prave intellexit et statim amplexus est bonus monachus.

Librariorum vitia et menda recte intellecta quantum valeant ad artem criticam bene exercendam, non est, quod pluribus moneam. In tantae auctoritatis codice praesertim

hoc gravissimo emendandi adminiculo vix possumus carere. Nolo tamen vitiorum congeriem hic struere, sed varia eius rei genera quam brevissime adumbrabo.

Atque primum quidem ex archetypo maiusculis litteris sine accentu, spiritu, interpunctione exarato originem duxisse codicem A[c], et iam pridem perspexerunt viri docti et copia haud exigua eiusmodi vitiorum satis superque demonstrat.

(I) Sic saepe factum est, ut vocabuli partes arcte cohaerentes male discerperet librarius et vel ulterius corrumperet ut III, 2 1405 a, 13 *οὐ τῶι γέροντι* pro *οὕτω γέροντι.* III, 2 1405 a, 35 *διαλέκτων* pro *δεῖ, ἀλλ' ἐκ τῶν.* III, 3 1406 a, 1 *μὲν οὓς* pro *μένους.* II, 24 1402 a, 19 *ἀνίσχυρος* pro *ἂν ἰσχυρός.* III, 12 1413 b, 4 *ἡδὺ τῆι γραφικῆι* pro *ἡ αὐτὴ γραφική,* vel litteras similes confuderet ut II, 25 1402 b, 19 *λίαν ἀναγκαίου* pro *δι' ἀναγκαίου.* II, 7 1385 a, 21 *διορέξεις* pro *αἱ ὀρέξεις.* II, 23 1398 a, 12 *ἀεὶ* pro *δεῖ* cf. et ibid. 1399 a, 15 et simil. Inde variae virorum doctorum coniecturae probabilitatem vel maximam sibi acquirunt. Sic palmari Mureti coniectura I., 5 1361 b, 31 pro vitiosa omnium librorum lectione *ἂν εὐτυχὴς* rectissime scriptum est *ἄνευ τύχης.* III, 14 1415 b, 30 pro librorum omnium lectione *ἄλλως* recte scripsisse videtur Bekkerus *ἁμῶς.* Et sic Spengelii coniectura ad II, 23 1400 b, 19 *Πρόδικος* pro eo, quod est in libris omnibus, *Ἡρόδικος* admodum verisimilis est, si quidem 1399 a, 7 pro *ποία* legitur in A[c] *ἢ οἵα;* nam *Π* et *Η* facile confunduntur.

(II) Non pauca vitia inde orta videntur, quod librarii oculi haud satis attenti aut ad prius vel posterius aut ad simile vocabulum aberrabant. (Cf. Ussingium l. l. p. 244 sqq.) Nam aliter vix expediri possunt vitia, qualia leguntur:

I, 15 1377 a, 18 *οὕτω δ' οὐ δι' ἀρετήν,* sed *οὐ* deletum; aberravit enim librarius ad sequens *οὐ δι' ἐπιορκίαν.*

II, 2 1378 b, 2 *τῆς ἀπὸ τῆς ἐλπίδος* pro *τὴν* propter sequens *τῆς.*

I, 15 1376 a, 25 *ὅτι φανερὸν ὅτι οὐδέποτ'*, *ὅτι* ante *φανερὸν* pro *ὥστε* propter sequens *ὅτι*.

I, 15 1376 a, 20 *καὶ οὐχ ὅτι οὐχ* propter sequens *οὐχ*, itaque prius *οὐχ* deletum.

I, 15 1376 a, 8 *τοῖς περὶ τούτων ἀμφισβητοῦσι, περὶ τούτων* pro *περὶ τῶν αὐτῶν* propter praecedens *αἱ τούτων κρίσεις*.

II, 23 1397 b, 22 *καὶ εἰ Πάτροκλον Ἕκτωρ, καὶ εἰ Ἀχιλλέα Ἀλέξανδρος* sic A^c^ pro *καὶ Ἀχιλλέα Ἀλέξανδρος*.

Itaque non recte scribitur ex A^c^ II, 12 1389 b, 12 *φιλευτράπελοι* pro *εὐτράπελοι*. II, 17 1391 a, 22 *φιλανδρωδέστεροι* pro *ἀνδρωδέστεροι* et II, 19 1392 b, 19 *καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ εἰ ἐβούλετο* pro *καὶ ἐβούλετο*, cf. et adnotat. ad 1409 b, 2. Eadem de causa non secutus sum Spengelium ad II, 2 1378 a, 32, cum ea non primae manus vestigia, sed merum librarii errorem ab ipso correctum crediderim. cf. et adnotat. crit. 1389 a, 36.

(III) Cum in omnium librorum optimo ne levissima quidem contemni debeant, diligenter attendi in litteras *ν* et *ι* in fine vel adscriptas vel neglectas. Passim *ν ἐφελκυστικὸν* exhibet codex, ubi vulgo in impressis exemplaribus omittitur. Itaque ego, ne in adnotatione critica eadem res cum taedio lectorum iterum atque iterum repetenda esset, omnibus locis scripsi, ubi in codice legitur, diserte laudatis eis locis, ubi erasum videtur. Iota autem nunquam subscribitur, sed aut adscribitur aut omittitur.

Ut igitur in scholiis codicis Venet. A. Iliadis saepissime *ν* additum legitur, ubi non habet locum, v. gr. *ποιεῖν* pro *ποιεῖ*, sic etiam invenitur in codice A^c^ ut *λέγειν* III, 2 1405 b, 7, *πιστεύειν* I, 15 1377 a, 15 (?), *ποιεῖν* III, 10 1410 b, 34. Inde lux affulget locis in dubitationem vocatis II, 19 1392 b, 8. II, 23 1397 a, 19. III, 2 1405 a, 29, ubi vide adnotat. critic., et II, 21 1395 b, 12, qui locus male habuit correctores Byzantinos.

Haud raro a librario *ν* et *ι* in fine verborum confunduntur, ut III, 9 1409 a, 25 *τῶν συνδέσμων* pro *τῶι συν-*

δέσμωι, ib. 28 *ταύτην* pro *ταύτηι*, III, 11 1413 a, 4 *αὐλητῆι* pro *αὐλητήν*; II, 6 1383 b, 19 *ὧι* pro *ὧν*. Nonnunquam etiam *ν* omittitur, ubi minime potest abesse ut III, 11 1412 a, 31 *ἐρεῖ* pro *ἐρεῖν*. Itaque II, 4 1382 a, 5 ex A^c^ *Σωκράτηι Καλλίαν καὶ Σωκράτην* scripsimus et I, 22 1372 b, 1 pro *ὧν*, quae est vitiosa cod. A^c^ scriptura, cum deterioribus *ᾧ*. Cf. et ibid. 1372 b, 10 et III, 10 1411 a, 17.

Cum iota plane ex arbitrio vel addat vel omittat librarius, nescio an haec res causa fuerit erroris l. I, 6 1362 b, 24, ubi ex A^c^: *ἔτι εὐφυΐα, μνῆμαι, εὐμάθεια, ἀγχίνοια* editur; iamdudum *μνῆμαι* offensioni fuit editoribus. Sed in omnibus nominibus *ι* omisisse videtur librarius praeter *μνήμη* causa aperta; nam a vocabulo *μνῆμα* abhorrebat Graeculus. Itaque h. l. cum v. Tr. numerus pluralis in omnibus restituendus videtur.

Itacismi, qui vocatur, vitia et menda passim occurrunt. Sic saepe *ἀνδρία*, multis vero locis etiam *ἀνδρεία* legitur in A^c^, quae scriptura nescio an ubique restituenda sit. Confunduntur saepissime *ἢ* et *εἰ*. Sic Victorii coniectura ad II, 23 1399 b, 36 verum inventum videtur. II, 24 1401 a, 36 *ἥτις* pro *εἴ τις* rectissime scripsit Gaisford. I, 15 1376 b, 26 *ἢ ἢ* cod. A^c^ mutavimus in *εἰ ἢ* et in textum recepimus.

Occurrunt praeterea multi alii librarii errores, quos omnes in adnot. critica congessimus et indicavimus. Sed longe gravissimum vitium est illud, quod *ὁμοιοτελεύτῳ* ortum est, qua de re mox accuratius disserendum est in quaestione de vulgata et deteriore horum librorum recensione, quam nunc aggredior.

Haec altera recensio continetur codicibus Parisiensibus in Gaisfordii usum collatis

B cod. 1869 saec. XIV.
C cod. 1818 saec. XVI.
D cod. 2338 saec. XV.
E cod. 2116,

quorum codicum consensum significavimus littera *Π*,

codicibus Bekkeri:
Y^b cod. Vatic. 1340.
Z^b cod. Palat., nunc Vat. 23.
Q Marciano 200,[1])
quorum librorum consensum littera Θ indicavimus.

Detecti et excussi sunt hi tres libri a Bekkero, at de vetustate et necessitudine eorum, de librariorum vitiis, correctionibus, aliis nihil in notitiam venit virorum doctorum. Itaque si quis hac aetate hariolationum et ineptiarum feracissima futilibus rationibus codicis A^c auctoritatem impugnare et vel Y^b vel Z^b tamquam librum vetustissimum nobis commendare vellet, speciem quandam probabilitatis errori suo captare posset ex ipso Bekkeri silentio, praesertim cum in Bekkeri editione tertium edita tam multas et egregias codicis A^c lectiones repudiatas videat. Absit omen! Quid quod in adnot. edit. Acad., unde 1397 b, 24 *ἡττῶνται* et 1361 b, 31 *ἄνευ τύχης* acceperit, ne syllaba quidem attigit? Contra si Bekkeri felicissimo acumini et admirabili sagacitati contigit, ut ipsos vetustissimos huius recensionis codices et detegeret et spretis aliis excuteret, nonne Spengelii male sedula industria vel maxime carpenda est, quod inferioris aetatis testes — codices Gaisfordii Parisienses dico — quorum vetustiore fonte singulari Bekkeri divinatione detecto auctoritas nulla est, non ex editione et commentario suo exclusit? Quid autem faceret Spengelius in re prorsus incerta? *Ἴσμεν γὰρ οὐδὲν τρανές, ἀλλ᾽ ἀλώμεθα.* Sed in hac una re iure reprehendendus est Spengelius, quod, quae res omnibus post Bekkerum editoribus primaria esse debet, ne verbo quidem attigit in codicum conspectu praefat. pag. IV proposito. Ne igitur in hac re prorsus hariolaremur, Melberi humanitate factum est, qui duorum codicum Vaticanorum Y^b et Z^b signatorum a Bekkero accuratiorem decriptionem mecum

1) saec. XV cf. Bonitz Metaph. I p. V et Susemihlii Pol. ed. mai. p. XXIV, neglegentissime excussus a Bekkero Susemihlio teste Woch. f. kl. Phil. 1885 Sp. 1640.

communicavit et complures libros in meum usum denuo excussit.

Et vetustissimus quidem alterius et deterioris familiae codicum videtur Z^b Palat., nunc Vatic. 23, technicorum iudicio exeunte saec. XIII scriptus, bombyc. forma maxima, in priore parte multum obesus. Continet praeter diversa alia scripta, quorum indicem in prima pagina man. rec. confecisse videtur, Aristotelis rhetoricam, cuius titulus atramento rubro initio in primo versu exaratus nunc paene evanuit. In fol. 1 et 2 ductibus admodum parvis, aequabiliter, nitidissime scriptus est, iam inde a fol. 3 haec librarii cura et diligentia valde desideratur. Altera incipit manus ab I, 5 1361 a, 4 *σωφροσύνη*, cuius rei ne mentionem quidem fecit Bekkerus, et eadem est usque ad finem tertii libri, litterarum ductus sunt parvi, aequabiles, nitidissimi. Ab hac altera manu facile dignoscitur tertia et recentior, quae partim textus menda correxit partim lacunas supplevit partim argumenta indicavit in margine. Primum librum totum, duo capita initii libr. II et III denuo excussit Melberus.

Y^b cod. Vatic. Graec. 1340 exeunte saeculo XIV scriptus; tres in eo manus facile dignoscuntur: et prima quidem inde ab initio usque ad I, 9 1368 a, 11 fol. XV, altera ab hoc loco usque ad II, 5 1383 a, 10, tertia a loco laudato usque ad finem totius operis. Prima et altera manus pulcherrima, tertia ut in exarandis auctoris verbis prioribus multo diligentior est, ita ductibus minus pulchris et multis scripturae compendiis utitur. Omnes tres libros eadem man. rec. correxit. In primis memorabilis hic liber mihi videtur, quod ibi exstant correctiones haud paucae, quarum nullum in aliis codicibus vestigium apparet. Itaque si a Bekkeri varietate tacite discessimus, quod haud ita raro factum est, cum et hic codicum sigla confunderet vir egregius, ex nova Melberi collatione nos meliora suppeditare posse nobis videmur. cf. et Hugo Rabe, praefat. nov. edit. scholiorum p. V sq.

Codicum Parisiensium in usum Gaisfordii collatorum postea vero a Bekkero neglectorum longe gravissimus est cod. Paris. 1818, C signatus a Gaisfordio et a me denuo collatus Monachii. Statim tamen praemonendum videtur, huic libro tamquam ex antiquo et sincero fonte propagato vix unum verbum credendum esse, et recte ipse se castigavit Gaisfordius, quod huius codicis auctoritate deceptus locum III, 14 1405 b, 32 depravavit. Quae vero causa fuerit, cur ego codicem, cui aut parva aut omnino nulla fides habenda est, excusserim et in hanc editionem adsciverim, iam declarabo. Evolvas, quaeso, et mecum examines scripturae varietatem ad II, 6 1384 a, 14, ubi verba *ἂν δι' ἑαυτὸν φαίνηται· οὕτω γὰρ ἤδη ἀπὸ κακίας μᾶλλον* omittunt ceteri libri omnes Gaisfordio teste praeter A^c et C. Quis igitur harum rerum peritus dubitabit de codicis C bonitate? Quis non re ipsa suadente coniecturam tentabit felicissimam de cognatione et intima familiaritate horum duorum codicum? Itaque meo rogatu humanitate praefecti bibliothecae Parisiensis ille liber Monachium transmissus est. Sed vix ego *κειμήλιον* Parisiense nactus eram, cum statim loco supra laudato inspecto edoctus sum, et me et omnes, qui Gaisfordio fidem habentes talem coniecturam tentant, hariolari; nam etiam in C eodem similiter cadentis vitio quo in ceteris deterioribus illa verba omissa sunt. Itaque iam inanes de cognatione duorum librorum coniecturas missas feci, codicem excussi, varietatem adnotavi multosque similes Gaisfordii errores tacite correxi. Nam quamquam ab antiquissimo horum librorum fonte cod. A^c longe abscedit cod. C, tamen ceteris omnibus eo multo praestantior est, quod haud raro coniectura felicissima aut loci offensionem removit aut locos plane desperatos sanavit. Nam eximiae huius codicis varietates quin non nitantur antiquioris codicis incorrupto testimonio, sed hominis docti cuiusdam ingenio originem debeant, equidem nullus dubito. Leguntur quidem hae coniecturae in continuis verbis textus et raro ibi correctoris vestigium

apparet; inveni tamen his locis II, 23 1399 b, 19, ubi *μ* ante *ἢ* erasum est et I, 15 1376 b, 24, ubi ead. man. *δεῖ* in margine addidit. Cf. et adnotat. ad I, 13 1374 b, 12. II, 23 1397 b, 25.

Itaque quod iam supra monui, huic libro vel maxime diffidendum est, et quas peculiares profert lectiones — haud raro conspirant cum scholiis — non ex antiquioris libri auctoritate aestimandae sunt, sed coniecturae videntur omnes, quarum maior minorve probabilitas ubique diligentissime examinanda est. (Aliter iudicat Susemihl Woch. f. kl. Phil. 1885 Sp. 1643 adnot. 10.) Multo magis autem huius codicis librarius ingenio indulsit verbis auctoris, quae ei aliquem scrupulum iniciebant, omissis, cuius rei multa exempla obvia sunt, luculentissimum, quod legitur I, 13 1374 b, 12.

Contulimus praeterea cod. Graec. Monac. 313 (fragmentum Monacense) detectum ab Guilelmo Meyero Spirensi. Continet hic cod. fol. 32 b *ἐκ τῶν τοῦ ἀριστοτέλους ῥητορικῶν α´* initium capitis primi usque ad *ἐνδέχεται*; tum excerpta sunt, quae leguntur apud Aristotelem I, 4 1359 b, 17 mutato initio *ἐπὶ δὲ τῆς πολιτικῆς ἐπιστήμης εἴπομεν. ὅσα γὰρ περὶ ὧν βουλεύονται πάντες καὶ περὶ ὧν ἀγορεύουσιν* (sic) usque ad I, 6 1363 b, 5 *ληπτέον τὰς πίστεις*.

Consentit quidem multis locis cum libris deterioribus; omnium tamen librorum, ut ex adnotat. apparet, proxime accedere videtur ad eum codicem, quem vertit Guilelmus. Intima eorum familiaritas praeter ceteros elucet etiam ex his duobus locis: nam et illud falsum additamentum I, 5 1360 b, 23 *ἢ καὶ τὰ μέρη αὐτῆς, φρόνησιν, ἀνδρίαν, δικαιοσύνην, σωφροσύνην* cum vet. Transl. commune habet; consentit etiam cum eadem I, 5 1361 a, 14, ubi vitium in deterioribus *ὁμοιοτελεύτῳ* ortum non habet. Cf. adnotat. Peculiaria, quae in nullo alio codice leguntur, exhibet pauca, quae silentio non praetermittenda erant.

Infimae notae est cod. Monac. 176, qui Victorio,

nisi fallor, auctore exaratus et emendatus consentit plerumque cum cod. B apud Gaisfordium. Cod. graec. Monac. 175 Victorii commentarium continentem cum multis notis marginalibus, varietatibus cod. A^c et coniecturis Victorii paucis tantum locis inspexi.

His de codicibus praemonitis iam ad ipsam recensionem deteriorem accedam.

Exhibent igitur hi codices deteriores, si correctiones orthographicae aliaeque omnis generis quisquiliae, quas facere cuivis in promptu erat, deducuntur, lectiones meliores admodum paucas in duobus libris prioribus, plures in libro tertio, ubi codicis A^c librarii cura atque diligentia hic illic desideratur. Quae lectiones utrum ingenio librariorum an libro meliori debeantur, quaestio admodum difficilis est nec poterit ad finem perduci, nisi, quod primarium munus esse puto, archetypus deteriorum librorum inventus et religiose collatus erit. Nam apertas corruptelas ex codice antiquissimo v. gr. A^c propagatas multo plures exstare in tali codice vetustissimo, quam in posterioris aetatis codicibus, in quibus emendandis tentaverunt librarii, et per se verisimile est et certissima indicia lnculentissime ostendunt. Cf. scripturae varietatem laudatam ad III, 2 1405a, 13. III, 9 1409b, 20. III, 10 1410b, 36. III, 16 1416b, 31. III, 16 1417a, 33.

Harum meliorum lectionum, quarum nonnullas congessit Spengelius praefat. p. VI, indicem conficere ideo supersedeo, quod alii loci non omnium deteriorum codicum consensu exhibentur, alii vero doctorum virorum iudicio egregie emendati multis gravibusque dubitationibus obnoxii sunt.

Longe plurimas vero et reconditiores cod. A^c corruptelas aut plane intactas reliquerunt aut, quod multo frequentius factum est, ulterius corruperunt. Itaque locos in ea re valde insignes severiori subicere examini libet.

II, 19 1393a, 3 legitur A^c *ταῦτα καὶ ἐν ὁρμῇ τοῦ*

ποιεῖν ἢ μελλήσει, ἔσται. ταῦτα sensu caret. Quid deteriores? *διὰ ταῦτα καὶ εἰ ἐν ὁρμῇ κ. τ. λ.* Invenerunt certe corruptam lectionem *ταῦτα*, quam, cum non aptum praeberet sensum, emendarunt *διὰ ταῦτα* et addiderunt *εἰ*, quod est ineptissimum.

II, 20 1393a, 31 *ἔστι δὲ τὸ μὲν παραδείγματα λέγειν τοιόνδε τι* A^c, quod sensu caret et rectissime emendavit Spengelius *πράγματα λέγειν.* Et nostri deteriores? Eadem corrupta lectio eos pessime habuit h. l.; nam, quod isti scribunt: *ἔστι δὲ τὸ μὲν παράδειγμα τοιόνδε τι*, absurdissimum est.

II, 21 1395a, 22 *ὅταν ἢ τὸ ἦθος φαίνεσθαι μέλλῃ βέλτιον ἢ παθητικῶς εἰρημένη· ἔστι δὲ* sic A^c. Partim recte emendatus est locus in C, qui post *εἰρημένη ᾖ* inserit. At ceteri deteriores? Scribunt *εἰρημένον ἐστίν. ἔστι δὲ.*

II, 21 1395b, 12 sic legitur A^c: *ταύτην δὲ δὴ ἔχειν μίαν χρῆσιν τὸ γνωμολογεῖν.* Hoc sensu carere quivis videt. Quid deteriores? Idem vitium invenerunt in libro, sed male sanaverunt *δὴ* in *δεῖ* mutantes: *ταύτην δὲ δεῖ ἔχειν* quod loci sententiam plane pervertit.

II, 23 1397a, 28 sic legitur A^c: *καὶ εἰ τῷ πεπονθότι τὸ καλῶς ἢ δικαίως ὑπάρχει, καὶ τῷ πείσαντι ἢ ποιήσαντι.* rec. man. *πείσαντι* mutavit in *ποιήσαντι* nec tamen *ἢ ποιήσαντι* delevit. Quid deteriores? Post *ποιήσαντι* exhibent *καὶ εἰ τῷ ποιήσαντι, καὶ τῷ πεπονθότι.* Quod corruptum erat, emendatum et in textum illatum esse recte vidit Spengelius.

Luculentissimum exemplum legimus II, 23 1397a, 30 ubi A^c: *εἰ γὰρ δικαίως ἔπαθέν τι, δικαίως πέπονθεν, ἀλλ' ἴσως οὐχ ὑπὸ σοῦ.* Hoc stare non posse iam pridem perspexerunt viri acuti iudicii; itaque monente Sauppeo *δικαίως πέπονθεν* deleto locum sanavit Spengelius. Sed hanc ipsam perversam cod. A^c scripturam et ipsi legerunt deteriores. At male eos habuit vitium delendo sanandum; nam ulterius corruperunt scribentes: *εἰ γὰρ δικαίως ἀπέθανεν, δικαίως πέπονθεν.*

III, 9 1410a, 18 *οὗτοι δ' ὑμᾶς οἴκοι μὲν ἐόντες ἐπώλουν* A^c; *ἐόντες* aperte corruptum. Quid deteriorum plurimi? *ἑῶντες*!

III, 10 1411a, 13 *καὶ Πειθόλαος τὴν πάραλον ῥόπαλον τοῦ δήμου.* Sed A^c pro *δήμου μήδμου.* Quid nostri deteriores? Omiserunt quod non intellegebant *ῥόπαλον.* Sed corruptam lectionem *μήδμου* eos et invenisse et prave emendasse iam perspexit Victorius: in diversa abierunt alii *μίδου* alii *μήδου* emendantes.

III, 12 1414a, 12 *ἐλάχιστον γάρ ἐστιν ἐν ῥητορικῆς* A^c. Vitiosa lectio magis depravata in deterioribus, ubi *ἐν ῥητορικοῖς*, quod nihil est. Ingeniose Vahlenius: *ἐνὶ ῥητορικῆς.*

III, 4 1406b, 32 Pro *πολιτείᾳ Πλάτωνος* legit A^c *πολίτιδι Πλάτωνος*, quod nihil aliud est nisi *ΠΟΛΙΤΙΑΙ*, quod et deteriores legisse manifestum est. Ulterius enim corruperunt *πολιτείᾳ διὰ τοῦ Πλάτωνος* corrigentes.

III, 9 1410a, 15 *ἢ ζῶντας ἕξειν ἢ τελευτήσαντας καταλείψειν.* *ἕξειν* ex Isocrate reposuit Vict.; nam A^c *ἄξειν.* Hoc ipsum correxisse videntur deteriores *αὔξειν*, quod sensum plane pervertit.

Cf. I, 2 1356a, 19. II, 2 1379a, 1. II, 5 1382b, 22. II, 20 1393b, 8. III, 11 1413a, 20. 28. III, 14 1415b, 11. III, 16 1417b, 8 (?). III, 18 1419a, 17 (?).

Multis praeterea locis dubitare licet, an recte emendati sint in deterioribus, veluti II, 23 1398b 3. II, 24 1401b, 7. II, 17 1417b, 37, aliis.

Frustra igitur sudaverunt in his locis omnibus. Utcunque autem de talibus lectionum varietatibus iudicatur, hoc unum certum videtur, eos plane easdem corruptelas, quibus cod. A^c inquinatus atque deformatus est, in suis exemplaribus invenisse, unde facile suspicio subnasci posse videatur, hos libros omnes apographa esse codicis A^c. Hanc sententiam fallacem ne proponamus, impedit nos cum collatio librorum deteriorum satis perfunctorie facta a viris doctis, tum nonnullae lectiones egregiae, quae mihi,

cum captum horum Byzantinorum excedant, ex fide libri manasse videntur veluti 1417b, 30 *χρονιστέον* (*χρηστέον* A[c]), 1412a, 16 *ἀνωμαλίσθαι* (*ἄνω μάλιστα εἶναι* A[c]), aliae.

Alia denique res, ad hanc quaestionem disceptandam gravissima, nos ab talis sententiae audacia vel maxime deterret. Exstant enim loci in libris deterioribus admodum conspicui hi:

I, 14 1374b, 31 *καὶ οὗ μή ἐστιν* ⟨*ἴση τιμωρία, ἀλλὰ πᾶσα ἐλάττων καὶ οὗ μή ἐστιν*⟩ *ἴασις.*

II, 6 1383b, 22 *ἢ οὗ οὐ δεῖ* ⟨*ἢ ὅτε μὴ δεῖ*⟩.

II, 23 1398b, 21 *ἀλλὰ οἵ γε πλεῖστοι* ⟨*ἢ σοφοὶ ἢ πάντες ἢ οἱ πλεῖστοι*⟩ *ἢ ἀγαθοί.*[1])

Verba uncinis inclusa cum absint a cod. A[c], in ceteris servantur, ut *ὁμοιοτελεύτῳ* ea excidisse manifestum sit. Dubia tamen res est locis aliis I, 13 1374b, 9 ubi verba *τὰ γὰρ δι' ἐπιθυμίαν ἀπὸ πονηρίας* desiderantur in A[c]; absunt etiam II, 26 1403a, 25 *ἄλλο τῶν κατασκευαστικῶν* et in fine libri primi clausula *περὶ μὲν οὖν τῶν ἀτέχνων πίστεων εἰρήσθω τοσαῦτα*, quam, ut recte monuit Spengelius, quivis de suo addere poterat. Locum II, 25 1402b, 29 *οὐ γὰρ ἂν ἦν* Vahlenii acumen sanavit. Sic etiam II, 23 1399b, 34 non difficile erat, membrum omissum *ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχῃ, μὴ πράττειν* ex ingenio addere, quod fortasse factum est. cod. C et marg. Y[b].

Quamquam autem sine ullo graviore sententiae detrimento locis modo laudatis verba a codicibus deterioribus servata abesse possunt, tamen prioribus tribus locis I, 14 1374b, 31. II, 6 1383b, 22. II, 23 1398b, 21 tam

---

1) Attulit praeterea Spengelius ex Bekkero I, 2 1357b, 27 *πρὸς μέρος* ⟨*οὐδ' ὡς ὅλον πρὸς ὅλον, ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος*⟩. II, 23 1400b, 3 *ὕστερον γίνεται δῆλον* ⟨*πῶς ἦν πρᾶξαι βέλτιον, πρότερον δὲ ἄδηλον*⟩. Sed verba inclusa non absunt a cod. A[c] et priore quidem loco eadem man. librum iterum recensens verba addidit in margine cum multis scripturae compendiis, posterior vero locus in continuis textus verbis cum varietate *πότερον* pro *πρότερον* legitur.

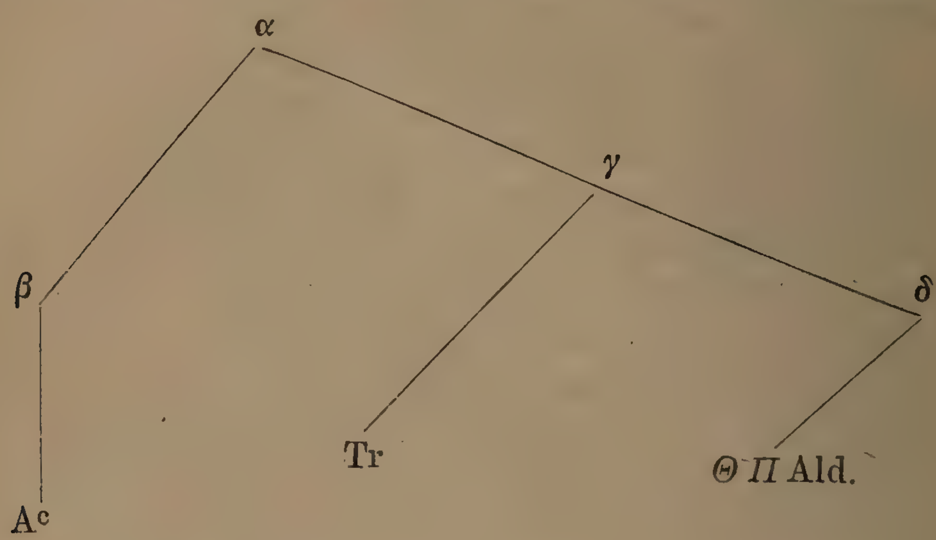
manifesto librarii vitio lacunae codicis A^c ortae sunt, ut non liceat opinari, haec omnia ex ingenio librariorum suppleta esse. Contra de omnium codicum natura et condicione hoc statuendum videtur:

Ex uno eodemque archetypo, nunc deperdito, omnes codices derivatos esse cum ex aliis indiciis certissime elucet, tum quod lacuna 1416 b, 29 sqq. in omnibus libris XXI versibus ex I, 9 male repetitis expletur. Ad quem archetypum omnium librorum proxime accedit cod. A^c, ex cuius auctoritate omnis fere de arte rhetorica librorum crisis dependet. Idem exemplar, ex quo ille codex celeberrimus descriptus est, et librario codicis, ex quo vertit Guilelmus, et librario archetypi deteriorum codicum, nunc fortasse deperditi, propositum fuisse videtur, unde pauca, quae nunc in A^c librarii incuria desiderantur, in illis servata exstant, alia aut melius descripta aut inter describendum vel casu vel consilio aut correcta aut in deterius corrupta sunt.

Duos autem archetypos alterum altero integriorem exstitisse et ex integriore originem duxisse omnes libros deteriores, equidem non crediderim, quoniam minime dubium est, quin librarius cod. A^c ea verba, quae hodie in eo desiderantur, cum in eius exemplari exstarent, *ὁμοιοτελεύτου* errore deceptus omiserit. Idem si non exiguam tantum partem operis, sed omnes tres libros ad archetypi fidem iterum exegisset, certe verba hodie desiderata in margine suppleta legeremus. Porro autem veri dissimile est, recensionem cod. A^c ex deteriore recensione nasci potuisse. Immo ex meliore recensione, cui cod. A^c proxime accedit, longo temporis spatio intermisso codices *ΘΠ* originem duxisse mihi persuasissimum est.

Accuratius Susemihlius Wochschr. f. kl. Phil. 1885 Sp. 1644 cognationem et familiaritatem codd. sic docere et illustrare sibi visus est „Danach läſst sich der gesamte Thatbestand voll und ganz durch die Annahme erklären, daſs auch A^c nicht unmittelbar aus dem Archetypus ab-

geschrieben ist, der Kodex des Moerbeckers (Tr.) aber zwar aus derselben Abschrift, wie die jüngeren Manuscripte stammt, aber unmittelbar, während diese erst mittelbar. Nennen wir den Archetypus *α*, die hypothetischen Mittelglieder *βγδ*, so ergiebt sich dies folgende Stemma:

Ulteriora apud ipsum legas.

Ut autem de codicis A^c auctoritate, fide, praestantia et de Byzantinorum correctorum sterquiliniis certum et verum iudicium adipisci possimus, hoc variarum lectionum examen subiciam.

Initium capiam a loco classico II, 25 1402b, 3 *ὅτι οὐκ ἂν ἐλέγετο Καύνιος* (*καύνικος* A^c) *ἔρως*. Hic *καύνιος ἔρως* fuit ultra captum illorum Byzantinorum. Quid igitur illi? Non erubuerunt corrigere: *ὅτι οὐκ ἂν ἐλέγετο κάλλιστος ἢ κάκιστος ἔρως*. Fraterno animo consentit Guilelmus. Nonne omnia exspectanda sunt a talibus impostoribus? Nonne statim a limine movendi? Sed ut, benevole lector, istos via ac ratione insanire mecum cognoscas, harum emendationum indicem confeci, quem iam proponam.

a) Non concoquunt isti stilum Aristotelicum aliquanto obscuriorem et aut corrigendo planiorem et ad captum Byzantinorum aptiorem reddere student aut inusitatius

dictum depravant in vulgatum. Exempla huius rei ubique obvia.

II, 23 1400a, 25 *οἷον ὑποβεβλημένης τινὸς τὸν αὑτῆς υἱὸν διὰ τὸ ἀσπάζεσθαι ἐδόκει συνεῖναι τῷ μειρακίῳ.* Illud *ὑποβεβλημένης* aut captum aut pudorem superavit Byzantinorum. Non solliciti de verborum structura substituunt *διαβεβλημένης.*

II, 2 1378b, 12 non curavit Aristoteles Byzantinorum grammaticam et scripsit *ὅσα δὲ μηδέν τι ἢ μικρόν, οὐδενὸς ἄξια ὑπολαμβάνομεν* A^c. Isti: *ὅσα δὲ μηδὲν ἢ πάνυ μικρά.*

Rectissime dicitur Graece, quod legimus A^c II, 21 1395b, 11: *ὥστε δεῖ στοχάζεσθαι πῶς τυγχάνουσι ποῖα προϋπολαμβάνοντες.* Planiorem sane structuram reddiderunt scribentes: *ποῖα τυγχάνουσι προϋπολαμβάνοντες* omisso *πῶς.*

II, 29 1393b, 23. Ex A^c et Tr. restituendum videtur *Αἴσωπος δὲ ἐν Σάμῳ δημηγορῶν δημαγωγοῦ κρινομένου περὶ θανάτου. δημηγορῶν* praeter morem dictum: correxerunt igitur *συνηγορῶν*, sed tum, nisi fallor, *ὑπὲρ* vix potest abesse.

Sic sanum videtur II, 20 1394a, 11 ubi A^c: *ἐπιλόγῳ χρώμενον τοῖς ἐνθυμήμασι.* Supervacanea sane correctio: *ἐπιλόγοις χρώμενον ἐπὶ τοῖς ἐνθυμήμασι.*

I, 5 1361a, 28 *τιμὴ δ' ἔστι μὲν σημεῖον εὐεργετικῆς εὐδοξίας* A^c. Iam si 1360b, 22 et 1361a, 25 comparabis, nihil discriminis intercedere inter vocabula *δόξαν* et *εὐδοξίαν* apud Aristotelem videbis. Multo usitatius vero *δόξα.* Itaque isti: *εὐεργετικῆς δόξης.*

Sic etiam I, 2 1356b, 18 *ῥητορείας* A^c Tr. et Dionys. codd. firmatum non tulerunt et usitatum restituerunt: *ῥητορικῆς.*

Recte igitur et ad II, 23 1398b, 26 *εἰ ταῖς μὲν σεμναῖς θεαῖς καλῶς* (*ἱκανῶς* perverse det.) *εἶχεν, ἐν Ἀρείῳ πάγῳ δοῦναι τὰ δίκαια* Spengelius *τὰ δίκαια* tuitus est contra vulgatam ab istis restitutam lectionem: *δοῦναι δίκην.*

II, 24 1401a, 12 *ἓν δὲ τὸ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, τὸ φάναι σπουδαῖον εἶναι μῦν.* Inusitatum sane illud *φάναι*

sic nude positum; addunt igitur, quod vulgatum est, *ὡς* cuius voculae ne Buhleum quidem miseruit.

Non ferendum istis videbatur, quod A^c exhibet ad I, 2 1358a, 3: *τῶν δὲ ἐνθυμημάτων μεγίστη διαφορὰ καὶ μάλιστα λεληθυῖα σχεδὸν παρὰ πᾶσίν ἐστιν.* Vulgatum et usitatum substituunt: *λεληθυῖα σχεδὸν πάντας.* Cf. 1359a, 3. 1397b, 25. 1401a, 5. 1403a, 15 et al.

Particula *μὲν* in priore membro omissa (cf. Schanz, Plat. Criton p. 67) ab Aristotele vel maxime eos offendit et audacter intrudunt cf. I, 2 1356b, 31 A^c *τοῦτο γὰρ ἔντεχνον, τὸ δὲ καθ' ἕκαστον ἄπειρον.* Isti: aut *τοῦτο μὲν* aut *τοῦτο μὲν γάρ.* Et sic saepe cf. II, 9 1387b, 19. I, 11 1370a, 19. III, 3 1406b, 10 et al. Sic etiam saepissime articulum, particulam *ὅτι* vel *ὡς*, alia, quae sine ulla offensione possunt abesse, repetunt in altero vel tertio membro.

b) Bellum autem indixisse videntur inconcinnitati Aristoteli propriae et plane singulari. Ex innumeris huius rei exemplis paucissima tantum proponenda videntur.

Sic I, 2 1355b, 30 *περὶ ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν* ex A^c et Tr. recepit Spengelius: recte ille quidem; nam quod deteriores exhibent *ὑγιεινὸν καὶ νοσερὸν* ideo correctum videtur, quod etiam in sequentibus *περὶ* semper cum accusativo coniunctum legitur.

Sic II, 20 1394a, 6 *ῥᾷον* A^c correctum in *ῥᾴω* propter sequens *χρησιμώτερα.*

Concinnitatis causa legunt II, 21 1395a, 5 *τὸ δὲ περὶ ὧν ἄπειρος*, praecedit enim *τὸ μὲν μὴ τηλικοῦτον ὄντα.*

Rem variat Aristot. etiam ad II, 21 1395a, 23: *ἔστι δὲ παθητικὴ μέν*, sed det. *ἔστι δὲ παθητικῶς μὲν* propter praecedens *παθητικῶς εἰρημένη ᾖ.*

Sic etiam II, 12 1389a, 21 *μή*, quod A^c et Tr. habent, mutatum in *μήπω* propter v. 17 *διὰ τὸ μήπω τεθεωρηκέναι πολλὰς πονηρίας.*

Eodem modo II, 13 1390a, 4 *τὰ γὰρ πλείω τῶν*

γιγνομένων φαῦλά ἐστιν pro *γιγνομένων* correxerunt *πραγμάτων* respicientes locum 1389b, 17 *καὶ τὰ πλείω φαῦλα εἶναι τῶν πραγμάτων.*

Sic etiam II, 13 1389b, 33 *μᾶλλον* ex A^c et Tr. mutatum in *μάλιστα*; sequitur enim *καὶ οὗ δὲ ἐνδεεῖς τούτου μάλιστα ἐπιθυμεῖν.*

Sic variandi studio motus Aristoteles scripsit II, 19 1392a, 16 *καὶ οὗ ἡ ἀρχὴ δύναται γενέσθαι.* Isti concinnitatis causa *δυνατὴ γενέσθαι.*

Ibidem v. 26 non sine aliqua probabilitatis specie scripserunt: *δυνατὸν ταῦτα καὶ εἶναι καὶ γενέσθαι* pro eo, quod est in A^c: *δυνατὰ ταῦτα καὶ ἔστι καὶ γίγνεται.* Et sic passim. Nolo enim exemplorum congeriem struere. Itaque etiam 1369a, 8. 1369b, 6 et aliis locis auctoritatem cod. A^c fidenter secuti sumus.

c) Etiam ne delicatas aures offenderet philosophus, iam provisum videtur ab his doctoribus Byzantinis.

Sic II, 20 1393a, 33 *καὶ γὰρ πρότερον Δαρεῖος οὐ πρότερον διέβη.* Quis ferat *πρότερον* et *πρότερον* sic positum? Itaque prius deleverunt.

Vix alia de causa III, 13 1413b, 22 *ὅπερ ὥσπερ ὁδοποεῖ τῷ ὑποκρίνεσθαι* sustulerunt *ὥσπερ.*

Sic etiam 1412b, 9 *ἀλλ' ἄλλως* propter sequens deletum.

Similiter ex A^c et Tr. Vict. II, 23 1398b, 23 *ἢ αὐτοὶ οἱ κρίνοντες ἢ οὓς ἀποδέχονται οἱ κρίνοντες* recte restituit. Sed hi correctores alt. *οἱ κρίνοντες* omittunt, non casu puto, sed eodem consilio, quo etiam II, 22 1396a, 18 *σκοποῦντες τί ὑπάρχει τοιοῦτον αὐτοῖς ἢ δοκεῖ ὑπάρχειν ὑπάρχειν* abiecerunt.

Nec latet causa correctionis loco II, 7 1385b, 4 recte a Vahlenio ex A^c restituto *εἴτε εἰδὼς εἴτε μὴ εἰδώς*; depravaverunt primum *εἰδότες*, tum alterum *εἰδώς* similiter ut supra *οἱ κρίνοντες* et *ὑπάρχειν* expunxerunt.

Nec verum vidit Spengelius II, 1 1377b, 27 ubi

A^c *καὶ τὸ πρὸς αὐτοὺς ὑπολαμβάνειν πως διακεῖσθαι αὐτόν.* Isti *ἔχειν πως*, et hoc sine dubio correctum puto, quod eos offendit eiusdem vocabuli *διακεῖσθαι* repetitio *διακείμενοί πως τυγχάνωσι* et *τὸ δὲ διακεῖσθαί πως.*

Similiter I, 15 1375b, 15 propter vocabuli *νόμου* incommodam repetitionem pro *πρὸς τὸς νόμον*, quod ex A^c recte recepit Spengelius, *πρὸς αὐτόν.* Itaque de veritate vocabuli *ὅπως* III, 1 1404a, 9, quod isti omittunt, non dubitare debebat Spengelius. Cf. et varietat. ad II, 3 1380b, 24. III, 5 1407b, 4.

d) Non raro praepositiones delent in verbis compositis, veluti

II, 7 1385b, 3 A^c: *συνηναγκάσθησαν ΘΠ: ἠναγκάσθησαν* (propter praecedens *συνέπεσεν*?).

II, 13 1389b, 16 A^c: *ἐξημαρτηκέναι ΘΠ: ἡμαρτηκέναι* (propter *ἐξηπατῆσθαι*?).

II, 21 1395b, 7 A^c: *προϋπολαμβάνοντες ΘΠ: ὑπολαμβάνοντες.*

II, 23 1399b, 4 A^c: *διαπεπραγμένους ΘΠ: πεπραγμένους.*

II, 3 1380b, 30 A^c: *καταπραΰνειν ΘΠ: πραΰνειν.*

Cf. 1360a, 15. 1366a, 8. 1369b, 14. 18. 1379b, 7.

e) Haud raro etiam operam perdiderunt pro eis, quae universaliter dicta optimum praeberent sensum, peculiaria quaedam et propria substituentes. Cf. Vahlenium commentat. acad. p. 64.

Sic rectissime dictum A^c II, 2 1378b, 23 *ἔστι γὰρ ὕβρις τὸ πράττειν καὶ λέγειν, ἐφ' οἷς αἰσχύνη.* Quid isti? ... *ὕβρις τὸ βλάπτειν καὶ λυπεῖν, ἐφ' οἷς.*

Similiter A^c II, 4 1381a, 34 *παῖσαι* rectissime exhibet. Isti *τωθάσαι*, quod falsissimum puto, nam *τωθάσαι* nunquam Graecis est *ἐμμελῶς σκώπτειν.*

Eodem modo II, 5 1383a, 10 *καὶ τοὺς τοιούτους*, quod A^c exhibet, expulerunt substituentes *καὶ τοὺς ὁμοίους.*

Similiter II, 13 1389b, 18 *ἀμφισβητοῦντες* pro *ἀμφιδοξοῦντες*, quod est in A^c. Cf. et. 1391a, 27. 1392a, 3

f) Denique quod summum discrimen inter meliorem et deteriorem recensionem intercedit, glossematum labes ubique invasit hos libros deteriores; plurima iam expulsa sunt cod. A^c auctoritate a Victorio. Continetur enim ibi hoc commentandi genus ut in omnibus codicibus antiquioribus intra fines modicos; tamen et ipse hac labe non vacuus est. Cf. adnotat. ad II, 20 1393b, 4 et III, 11 1411b, 30. Hoc vitio autem ubique foedissime inquinati sunt et libri deteriores et vetusta Guilelmi Translatio. Cf. hos locos praeter ceteros in tali re insignes: 1365a, 12. 1372a, 10. 1376b, 25. 27 (?). 33.

Pauca tantum singularia habet et modo ad meliorem, modo ad deteriorem recensionem declinat Vetusta Translatio, qua de re diligentissima Susemihlii expositio et enumeratio conferenda est. l. l. Sp. 1642. Quam ut magis quam qui ante me hos libros ediderunt, adsciscerem, factum est egregia Dittmeyeri mei dissertatione „Quae ratio inter vetustam Aristotelis rhetoricorum Translationem et Graecos codices intercedat“ Monachii MDCCCLXXXIII. Multa ibi egregie aut ingenio aut ope cod. Monac. 8003m signati ab amico sagacissimo emendata sunt. Nec tamen ubique de verae scripturae fide constat, ut vix certum et tutum critices exercendae instrumentum illa translatio praebeat. Quamquam autem minime probandum videtur Dittmeyeri iudicium p. 68 prolatum „Si trium testium, qui ex eodem fonte, archetypum dico, hauserunt, duo idem praebent, auctoritate plerumque plus valent quam tertius“ (loco a Dittmeyero laudato A^c ὅρον legit), tamen hoc peculiare habet Vetusta Translatio, quod paucis locis nobis servavit Aristotelis verba, quae in aliis codicibus interciderunt omnibus. Huius rei exemplum insigne primus detexit ex Translatione Dittmeyerus ad 1374a, 16 Dittm. p. 65, ubi glossemate illato (ἔλαβε = ἔκλεψε cf. et adnotat. ad 1405a, 27) genuina scriptura ita expulsa est ex codicibus omnibus, ut eius memoria sola Translationis fide

servata sit (cf. et adnotat. ad 1379a, 21). Ad ipsa vero textus verba constituenda non sane multas peculiares exhibet lectiones, quas propter rationes a Dittmeyero expositas diligentius quam ceterorum codicum varietates examinavimus, recipere autem atque comprobare paucas tantum ausi sumus.

Contra permultas lectionis varietates in editione priore in adnotat. critic. congestas nunc sustuli meliora edoctus ab Adolfo Busse, dissert. Berolin. 1881, cui titulus est: „De praesidiis Aristotelis Politica emendandi". Quamquam enim non plane subscribo sententiae eius p. 45 prolatae „Guilelmum quamvis fideliter verbis graecis addictum se praebeat et ex industria et ex neglegentia non iis tantum locis, quibus memoria mendis deformata esset, sed etiam saepissime sive sensu perperam percepto sive verbis ex libidine mutatis codicis sui memoriam vertendo adeo deflexisse, ut etiam si summa illi sit auctoritas vindicanda, haec translatio nullo modo pro certo firmoque artis criticae praesidio haberi possit.", tamen idem primus docuit et luculentis exemplis comprobavit, quanta cautione opus sit in lectionum varietate ex Vet. transl. enotanda, ne hac farragine oneraretur magis, quam ornaretur commentarius criticus. Itaque haud abs re erit, sententiam mutatam paucis exemplis illustrare:

a) Velut multo saepius, quam debebat, severis linguae Latinae legibus indulsisse et obedisse videtur; nam v. gr. nulla varietas est 1372a, 7 εἴτε μὴ λαθόντες (ἢ μὴ); nam *„sive"* vertit propter praecedens εἴτε. — In lingua Latina 1364a, 17 plane sufficit *„videtur"*; omittit igitur εἶναι. — Ex eiusdem linguae legibus vertit 1369b, 15 ἐκ τῶν pro ἐν τοῖς. — Nulla alia de causa omittit ἐν 1369b, 29 et sic saepissime. Itaque has varietates, quae sine dubio ex linguae Latinae natura et concinnitatis studio originem traxerunt, delevi tantum non omnes.

b) Idem liberiore ratione usus est in verbis collocandis, ut inde prorsus fere nullae lectionis varietates elici debeant. Sic 1358b, 6 τρία ἂν εἴη γένη (ἂν εἴη τρία

γένη) de suo dedit. — Eodem modo 1362b, 7 καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἡδέα (καὶ τὰ ἡδέα καὶ τὰ καλά) eius libidini debetur. — Sic nullae varietates 1364b, 15 καὶ ποιὸν καὶ ποσόν (ποσὸν καὶ ποιόν), 1365a, 23 ἀγαθῶν καὶ καλῶν (καλῶν καὶ ἀγαθῶν) vel si σκεπτέον statim τῷ μὲν κατηγοροῦντι 1368b, 30 adiungit et al.

c) Ad sensum planiorem reddendum vel aliam ob causam bonus monachus minime dubitavit vocabula quaedam addere. Sic 1359a, 30 ἢ ποῖα κακά. — Non concoquit asyndeton 1362b, 23 καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα (cf. Busse p. 29), 1363a, 33 ἢ ἃ οἱ ἧττους, 1367a, 4 ἧττον γὰρ αὐτοῦ ἕνεκα. Itaque et huius generis varietates omnes fere delendae erant. Cf. Busse p. 28 sq.

d) Fide plane caret in verbi generibus vertendis; ea de causa et hae varietates delendae erant fere omnes (cf. Busse p. 25 sq.) 1363a, 24 ὁρίζουσι (ὁρίζεται), 1364a, 20 πρᾶξαι (πραχθῆναι), 1374a, 1 πεπρᾶχθαι (πεπραχέναι), 1377a, 15 πιστεύεται (πιστεύει). Contra 1417b, 24.

e) Nec maiore fide dignus est in verborum temporibus vertendis, (cf. Busse p. 37) 1359b, 13 πειράσηται (πειρᾶται), 1356a, 17 πειράσασθαι vel πεπειρᾶσθαι (πειρᾶσθαι), 1359b, 35 ὑπάρξειν (ὑπάρξαι) et al.

f) Et in nominum numeris vertendis plerumque suo arbitrio obedisse videtur, ut 1359b, 23 τοὺς μέλλοντας (τὸν μέλλοντα), ib. 27 εἴ τινες (εἴ τις), 1359b, 37 πεπολεμήκασι (πεπολέμηκεν) et 39 εἰρηνεύωνται (εἰρηνεύηται) 1306a, 2 καὶ ταύταις (ταύτῃ) al. Itaque omnium huius generis varietatum paucas tantum intactas reliqui, velut 1360b, 29.

g) Prorsus sane mirabile est studium eius corrigendi gradus adiectivorum. Cf. Busse p. 37 et 1364b, 2 μᾶλλον καλόν (μᾶλλον κάλλιον).

h) In praepositionibus vertendis nullam ei fidem esse, quaelibet pagina docet. Busse p. 26. adnot. 2.

i) Parvulas voces et particulas modo expressit, modo silentio praetermisit cf. Susemihl Proleg. ad Polit.

ed. mai. p. 32 et Busse p. 28 sq. Nec sibi constat in particulis vertendis; itaque lectionis varietates γάρ = δὲ vel δὲ = γὰρ praeter paucas delendae erant omnes; μὲν vel τὶς, τινὰ prorsus ex arbitrio vel addidisse vel omisisse videtur.

Hanc normam secuti adnotat. critic. multis varietatibus deletis in breviorem formam redigere studebamus, cautius tamen versabamur in omnibus eis verbis examinandis, quae in nostris libris oblitterata a solo Guilelmo servata fide vel maxime digna esse viderentur. Sed munus artis criticae in hac re recte excercendae et ideo multis obstructum est difficultatibus, quod hodie adminuculum et instrumentum desideratur vel maxime optandum. Caremus enim adhuc certa et definita codd. Vet. tral. forma, ad quam omnis crisis redigenda et tractanda est. Sic vehementer doleo, quod mihi non licuit inspicere et excutere libr. Vind. Cod. lat. 135, a Susemihlio Woch. f. kl. Phil. 1642 laudatum. Sed vereor quae est et Vahlenii, viri doctissimi et acutissimi, sententia per litteras mecum communicata, ne talis archetypus nec inveniri nec construi possit. Nam scripturae varietas in diversis codd. obvia ex diversitate textus Mscrip. Graecorum, quibus originem debebant, orta esse videtur. His demum libris omnibus excussis et inter se comparatis firmum adminiculum nacti erimus ad artem criticam recte exercendam nec poterit eam recte exercere, nisi qui hoc firmo fundamento innixus et linguae Latinae formam et proprietatem, quae tum in usu erat, ita calleat, ut minime dubitet, quid sub verbis Latinis lateat.[1])

Scholiorum, quae supersunt, duo genera exstant:

I. *Εἰς τὴν Ἀριστοτέλους ῥητορικὴν ὑπόμνημα ἀνωνύμου* Parisiis apud Conr. Neobarium 1539, foliis LXXXI comprehensa.

---

1) De exemplari, quo usus est Albertus Magnus praeter Tralat. a Guilelmo confectam, nihil adhuc in notitiam virorum doctorum venisse videtur. Cf. Susemihl. Proleg. ad. Polit. p. 42 et Busse, l. l. p. 11 adnotat.

II. *Σχόλια τοῦ κυρίου Στεφάνου εἰς Ἀριστοτέλους τέχνην ῥητορικήν* edita 1839 ab I. A. Cramer in Anecdot. Paris. I 245—312.

Haec duo scholiorum genera uno volumine comprehensa nunc insigni cura Academiae litterarum Regiae Borussicae Vol. XXI Pars II Commentariorum in Aristotelem Graecorum edita sunt ab Hugo Rabe. Berolini MDCCCLXXXXVI. Adiecta sunt praeterea: Fragmentum Commentarii in Aristotelis rhetorica p. 323—329 et fragmentum paraphrasis in Aristotelis rhetorica (*περὶ ἐρωτήσεως. περὶ ἀποκρίσεως*) p. 330—334.

Editor novissimus in adnotatione subiunxit etiam lectiones textus Aristotelis variantes, ut inde optime, utram recensionem sequatur scholiasta, cognosci possit, ad quam adnotationem nunc lectores, si qui sunt, qui talia omnia scire ad amussim cupiant, relego, nonnullas tamen lect. varietates et nos ex Rabei editione prioribus adiecimus. Sed vereor, ne adolescens diligentissimus nimis multus fuerit in varietatibus lectionis et enucleandis et constituendis v. gr. ad 1412b, 24 p. 215, 20 *δεῖ δὲ προσεῖναι καὶ τὸ πρόσωπον, πρὸς ὃ λέγεται· οἷον κτλ.*, ad quod Rabeus in adnotat. „ὃ Vn. Arist. C: ὃν Arist. cet.“ Haec re vera textus varietas, in qua C cum schol. conspirat? Iam textum ipsum evolvas *δεῖ δ' ἀεὶ προσεῖναι ἢ τὸ πρὸς ὃν λέγεται*, videbis, varietatem esse nullam; nam schol. addit *πρόσωπον*, ad quod ὃ refert, C autem non ὃν sed ὃ praebet non addito *πρόσωπον*. Praeterea nimis tenax fuisse videtur scholiorum textus conservandi, qui multis locis emendandus et purgandus erat. Sic v. gr. 168, 12 non *ἐπί*, sed *ἐπεί* legit schol. cum Aristot.; sic 105, 25 non *τις* scribendum, sed *τῆς* emendandum erat. Eodem modo 219, 17 *τοῖς νέοις θυμουμένοις* (non *ἐνθυμουμένοις*) legendum erat, ut ex sequentibus apparet *ὡς μὴ πεφυκόσι θυμοῦσθαι διὰ τὴν ψυχρότητα* et sic multis aliis locis. Sed, id quod multo gravius est, et alia res fugisse videtur virum diligentissimum eiusque patronum, in qua sola, nisi

egregie fallor, tota ratio editionis, qualis esse debet, posita est. Sic ad textus scholiastae verba (1407a, 1) p. 179, 4 *καὶ ἡ εἰκών, ἣν ὁ Περικλῆς εἰς Σαμίους εἴρηκεν 'οὕτως οἱ Σάμιοι δέχονται μὲν τὰς εὐεργεσίας παρὰ τῆς πόλεως, δυσχεραίνουσι δὲ ἐν τῷ λαμβάνειν αὐτάς'* hanc legimus adnotationem 5 „fort. ante *οὕτως* quaedam exciderunt. cf. Arist. *ἐοικέναι αὐτοὺς τοῖς παιδίοις, ἃ τὸν ψωμὸν δέχεται μέν, κλαίοντα δέ*" „Exciderunt quaedam!" Sane! Sed non eo modo, qualem Rabeum intellegere apparet. Quid? Effugerunt novissimum editorem duae res gravissimae:

I) Olim haec scholia ad textus marginem adscripta fuisse. Sic hoc loco ad Aristotelis textus verba 1—3 *καὶ ἡ Περικλέους — κλαίοντα δέ* nihil legebatur nisi *οὕτως οἱ Σάμιοι δέχονται μὲν τὰς εὐεργεσίας παρὰ τῆς πόλεως, δυσχεραίνουσι δὲ ἐν τῷ λαμβάνειν αὐτάς.* Hoc solum neque quidquam aliud legebatur.

II) Is autem, qui postea haec scholia in margine textus exarata omissis textus verbis in unum corpus redegit, opus suum satis leviter transegit: non enim haec vel illa textus verba ex mero arbitrio transcribere debebat, sed omnia, quae ad scholion intellegendum erant necessaria. Hoc non raro fecit, sed saepissime acquievit in paucis verbis indicandis. Sic hic transcribere neglexit Aristotelis l. 1—3. Eodem prorsus modo satis habuit l. 4 in illustri ad Boeotios describendos imagine *καὶ εἰς Βοιωτοὺς . . . μαχομένους* nihil transcribere nisi verba in margine posita *ὁ πρῖνος μόνος αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ θρύπτεται δύσθρυπτον γάρ.* „Exciderunt quaedam", ut cum Rabeo loquar. Itaque duorum exemplarium, in quibus tota Rabei textus recensio nititur, id praeferendum erat, quod in hac re rem melius gerit, quam alterum. Attende, quaeso, ad has Rabei adnotationes 134, 33, 137, 8, 138, 8, 138, 29, 140, 19, 141, 23 et 27, 142, 13, 144, 12, 146, 5 — sed quaevis fere pagina exempla praebet rei parum intellectae — his locis omnibus adnotat Rabe „add. n

ex Aristotele". Rectissime fecit autem librarius, quod haec addidit ex Aristotele, multo certe rectius, quam alter, qui haec omisit. Itaque haec verba, quae alter librarius ex textu ipso excepit et religiosissime transcripsit, non in adnotatione solum commemoranda erant, sed in textum recipienda. Sic v. gr. edendum erat 142, 13 *ὅλη τέχνη ἥ τε Παμφίλου καὶ ἡ Καλλίππου* (n) *ὁ Πάμφιλος καὶ ὁ Κάλλιππός εἰσι ῥήτορες κτλ.* Et sic innumeris locis. Haec res recte perspecta et considerata quanti momenti sit, infra ad schol. p. 179, 8 R. p. XLIV sq. luculentissimo exemplo comprobabitur.[1])

Restat, ut pauca addam de e d i t i o n i b u s a me laudatis. Sunt autem hae:

Ald. = Aldus Manutius rhetorum Graecorum tom. prior fol. 161—234. Venet. 1508. (Huius editionis lectiones plerasque in adnot. crit. enotaverunt P a u l u s G e y e r et I o a n n e s M e l b e r.)

Venet. = Ed. ap. Ioa. Gryphium cum lectionis varietate in marg. appicta. Venet. 1546.

Vict. = Editiones Victorii cum commentariis amplissimis Florent. 1548 et 1579. Codicis A^c ope multa feli-

---

1) Quid auxilii accrescat ex hac scholiorum farragine Aristotelis libr. rhetoricorum i n t e r p r e t a t i o n i, non meum est hic longius exponere. Iam pridem autem a viris doctis cum multo fructu adhibita sunt ad locos lacunosos explendos cf. huius praefat. p. XLI. Sed exhibent praeterea varietates quasdam meo quidem iudicio dignas, quae in textum recipiantur. Sic nunc recepi 1398b, 8 p. 187, 20 R. ⟨*τὰς οἰκείας*⟩. Cf. 131, 9 1395b, 30 *λέγουσι τὰ κοινὰ καὶ τὰ καθ' ὅλον* ⟨*καὶ τὰ πόρρω τοῦ πράγματος*⟩ propter sequentia *τὰ ἐγγύς* — 135, 19 1397b, 21 ⟨*ἀφελὼν τὴν Ἑλένην?*⟩ — 247, 5 1417a, 38 ⟨*ἄγριον καὶ μανικόν*⟩ — 243, 7 1416b, 30 *ταχεῖαν* ⟨*καὶ σύντομον*⟩ (cf. 1414a, 26). — 247, 30 1414b, 16 *ὄνομα* ⟨*σαφές*⟩ — 221, 5 1413a, 16 *ἰδιωτικοὶ* ⟨*καὶ ἀφελεῖς*⟩ — 197, 19 1409b, 18 *μικρὸν* ⟨*πάνυ*⟩. Cf. et variet. apud R. 253, 12 1418a, 36 *ἐπαινῶν*. — Plane egregia sunt, quae exhibet p. 112, 8 ad 1386a, 37 *ὁ γὰρ ὑποκρινόμενος ταῦτα πρὸ ὀφθαλμῶν ποιεῖ τὰ δεινὰ ἢ ὡς μέλλοντα ἤδη γενέσθαι ἢ ὡς ἤδη γεγονότα.* Cf. adnot. ad h. l.

cissime emendavit Victorius; praeterea tres alios libros litteris m p v notatos adhibuit.

Bas. Isingr. = ed. Bas Isingriniana 1550, quae prima librorum capita distinxit.

Morel. = ed. Morelii Parisiis 1562.[1])

Sylburg. = ed. Sylburgii Francof. 1584.

Buhl. = ed. Io. Theophil. Buhle. Vol. IV. Biponti 1793.

Gaisford. = curavit Thomas Gaisford Oxonii 1820. Nomen eius in editione nusquam apparet.)

Bekker = ed. Berol. academica 1831.

Bekker^3 = rhet. tertium edita Berol. 1859.

Paris. = ed. Firmin Didot. Parisiis 1848.

Spengel. = ed. L. Spenpel. Lipsiae Teubner 1867.

Cope = ed. Sandys. Cambridge 1877. III. vol. cum amplissimo commentario. (Talem textum post egregiam Spengelii operam lucem vidisse in patria Bentlei, iure mireris.)

Praeter ceteros egregie meruit M. Antonius Muretus, qui duos libros priores latine redditos Romae 1585 edidit. Cum enim ceteri in versionibus suis aut totidem verba Latina redderent aut verborum ambagibus sensum vel absconderent vel obruerent, Muretus fere solus ubique philosophi sententiam sermone perpolito atque elegantissimo expressit, praeterea autem singulari ingenii acumine locos plane desperatos felicissime emendavit, alios foedissimis glossematum vitiis liberavit, aliis verbis recte transpositis medelam attulit.

Inter recentiores vero palmam assecutus est Leonardus Spengelius cum commentatione Academica „Über die Rhetorik des Aristoteles“, Monach. 1851, tum editione supra laudata. Mnlta ibi egregie observata, emendata, iudicata sunt, sed semper summum eius meritum manebit, quod constantius, quam omnes ante eum editores, libri

---

1) Hac editione usus est Bekkerus ad collationem faciendam, ut ex erroribus apparet 1359 b, 36 1408 b, 20 et 1411 b, 31.

praestantissimi cod. A^c vestigia secutus est. Quas vero concinnitatis restituendae causa proposuit coniecturas, eae reiciendae sunt tantum non omnes, sunt aliae, quae magis librorum corruptelas coarguant, quam certam medelam afferant.

Ut autem de multis locis, qui Spengelio dubitationem vel suspicionem moverunt, nunc melius et certius possimus iudicare, immortale duorum virorum meritum est, Bonitzii et Vahlenii, qui viri more vere Germanico studiis attentis et severis, quam fallaci coniecturarum specie commendationem quaerere maluerunt. Inprimis Vahlenius et codicis A^c auctoritatis recte tenacissimus et in vitiis sanandis haud raro Spengelio felicior praeter commentationem Mus. Rhen. insertam IX p. 555—567 et commentat. academic. Vindob. 1861 in mantissa novissimae artis poeticae editioni addita nonnullos locos artis rhetoricae codicis A^c praesidio egregie emendatos exhibuit: has emendationes plerasque in textum recepimus, alias easque dubitationibus obnoxias in adnotatione critica indicavimus: in hac vero re plane me assentientem habet Vahlenius, quod omnem fere crisin et memoriam huius libelli dependere ab codicis A^c auctoritate iudicavit, recentiorum dubitationibus nec minuta nec labefactata.

Itaque nos lectiones paucas libri praestantissimi, quas iniuria nobis Spengelius vel improbasse vel sprevisse videretur, in textum restituimus et vel in levissimis rebus vestigia cod. A^c secuti *ν ἐφελκυστικὸν* addidimus, ubi codex addit, crasin etc. ex eius auctoritate admisimus, in *ἀδιαφόροις* denique omnibus hunc potissimum ducem habuimus. Cum autem omnis editionis criticae primum munus esse debeat, ut textus quasi historiam ante oculos nobis ponat, ut tota traditionis natura inde possit cognosci, nolui exemplum imitari Spengelii, qui solam cod. A^c varietatem enotavit et lectores de deteriorum librorum lectione aut nihil docuit aut ad commentarios suos relegans inutili labore vexavit. Itaque consensum codicum deteriorum

ubique indicavimus, lectiones unius alteriusve codicis proprias et peculiares paucas tantum commemoravimus. Praeterea gravioribus tantum locis eos editores diserte nominavimus, qui lectione ex cod. A^c vel Translatione accepta de textus forma, qualis nunc exstat, bene meriti videntur. Quae res si non semper bene nobis cessit, petimus et speramus veniam ab iis, qui varias talis rei difficultates ipsi iam experti sunt.

II.

DE PRISTINA ET GENUINA ARISTOTELIS DE ARTE RHETORICA LIBRORUM FORMA.

a) De nostrae recensionis forma

Ad quaestionem hanc perdifficilem cum accingamur, operae pretium erit nonnulla virorum doctorum iudicia de his Aristotelis de arte rhetorica libris praemittere. Sic Victorius de lib. II hanc tulit sententiam: „. . neque enim in hoc libro hiatus ullus apparet, sed contra continuata rerum series admirabilis". Et Brandisius, vir doctissimus, de his tribus libris Philolog. IV p. 1 (cf. p. 8) haec: „Unter allen uns aufbewahrten Schriften des Aristoteles ist keine vollständiger, ebenmäfsiger und folgerechter durchgeführt, als die Rhetorik, keine, in welcher Gedanke und Ausdruck einander mehr entspräche." Quae virorum doctorum iudicia quam vera sint, mox cuivis facile apparebit ex hoc capite, quod primum lacunis[1]) indagandis et demonstrandis operam dabit.

Sed priusquam ad rem ipsam aggredimur, et hoc praemonendum esse videtur nos non plane ad sententiam nuperrime proclamatam accedere posse censentium omnem

---

1) Non est, quod pluribus exponam, ab his lacunis, quae hoc capite in disceptationem vocantur, secernendas esse eas, quae solitae librariorum neglegentiae et socordiae debentur.

inaequalitatem in variis materiae partibus vel generibus tractandis conspicuam aut ex innata et infixa ingenii Aristotelei proprietate aestimandam esse, ita ut modo afflueret et luxuriaretur, modo admodum presse et parce negotium suum perficeret veluti in exemplis afferendis, aut declarandam esse ex natura atque indole auditorum vel lectorum eius, quibus multa vel omnia essent notissima, quae nos posteri hodie nescimus. Huic sententiae quamquam aliqua veri species abiudicari non potest, tamen non tantum ei concedendum est momentum, ut justissimae virorum doctorum dubitationes et scrupuli acquiescere debeant in hoc dogmate, quo tam facile omnes difficultates tolluntur. Hoc certe nihil aliud esset, quam librarium vel potius redactorem horum librorum, ut ita dicam, nec in ipsius textus verbis exarandis nec in tota compage et ordine horum librorum vel singulorum capitum conservando docte aut religiose versantem personam quasi sacrosanctam declarare.

Iam transeamus ad singula atque initium capiamus ab loco I, 13 1373b, 18, ubi Aristoteles, postquam sententiam suam divinis Sophoclis et Empedoclis verbis probavit, pergit *καὶ ὡς ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ λέγει Ἀλκιδάμας, πρὸς οὓς δέ, διώρισται δίχα.* Pravam sane sententiam sequeretur et valde erraret, qui haec sic Aristotelis manu profecta esse putaret. Cum enim auctor notissima Sophoclis verba ex Antigona laudaverit et transcripserit (l. 11, 12), an credibile cuiquam est, non idem valere de verbis Alcidamantis? Minime: Delevit igitur librarius vel redactor verba laudata ab Aristotele, servata hoc loco a scholiasta, qui sua ex exemplari pleniore deprompsit *ἐλευθέρους ἀφῆκε πάντας θεός, οὐδένα δοῦλον ἡ φύσις πεποίηκεν.* —

Quid quod primo statim aspectu offendimur verbis II, 23 1400b, 18 *καὶ ὡς ἐν τοῖς τῶν θεῶν ἐπαίνοις εἰώθασι λέγειν?* Desunt enim exempla, quibus ad hunc *τόπον* illustrandum abundat Aristoteles. Sed desunt non Aristotelis culpa, sed libarii vel redactoris. Servavit fons, quem

Aristot. rhetoricam diserte laudans exscripsit Eustathius ad Jl. III, 64 p. 414 *ὡς δὲ καὶ ζωογόνος ὁ Ζεύς . . . καὶ Ζεὺς ὡς ζωῆς αἴτιος.* Itaque et scholiastae verba fort. paululum immutata 146, 10 *ὅτι σαφῶς* (non *σοφῶς*) *ὠνομάσθη ὁ Ποσειδῶν Ποσειδῶν ὡς συνδεσμῶν καὶ συνέχων τὴν πόσιν ἤτοι τὴν θάλατταν καὶ ὅτι καλῶς ὠνομάσθη ὁ Ζεὺς Ζεὺς ὡς χορηγὸς τῆς ζωῆς* ex pleniore exemplari hausta esse apparet.[1]) —

Statim his locis duos adiungam ex lib. III petitos eosdemque diserta veterum testium auctoritate stabilitos, qui et hunc librum eodem vitio laborare nobis demonstrare videntur. Gravissimi enim testis personam gerit fragmentum *περὶ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως* primum a Seguiero (1838), tum a Schneidewino Mus. Rhen. V, 261 sq. (1846), postremo a Spengelio (Rhet. Graec. I, 165 sq. et in maiore Aristotelis artis rhetoricae editione p. 147—152), nuperrime ab Hug. Rabeo in scholiorum editione p. 330 sq. in lucem emissum. Atque quod ad rationem attinet, quae intercedat inter hoc fragmentum et textum Aristotelis Spengelius quidem recte mihi iudicasse videtur (Mus. Rhen. 1846 p. 589), hunc rhetorem Aristotelis dictionem pressam et paulo obscuriorem haud infeliciter planiorem reddidisse. Idem l. l. rectissime monuit nec ex commentariis Aristotelis artem illustrantibus nec ex aliis eloquentiae doctoribus, sed ex ipso Aristotele suam doctrinam hausisse exceptis paucis, quae ibi notavit Spengelius et de quibus alio loco nos accuratius agemus. Hoc viri acutissimi iudicium si sequemur, quid statuendum est

---

1) An primitus in textu legebatur *καὶ ὡς ἐν τοῖς τῶν θεῶν ἐπαίνοις καὶ ψόγοις εἰώθασι λέγειν*, in quibus primum *ἔπαινοι*, tum *ψόγοι* exemplis illustrati erant, cuius generis exemplum hic legimus ex Euripidis Hecuba, tum certe alieno loco positum l. 24

καὶ τοὔνομ' ὀρθῶς ἀφροσύνης ἄρχει θεᾶς?

Sed talem anxiam et umbratilem quandam diligentiam non curare videtur Aristoteles.

de exemplo plane eximio ab auctore fragmenti allato p. 148, 3 Sp. 331, 4 R.?

Εἰς τὸ ἐναντίον δὲ περιστήσεις, ὡς Λυσίας ἐν τῷ ⟨κατ'⟩ Ἐρατοσθένους (§ 25). *ἐπειδὴ γὰρ ὡμολόγει μὲν ἀπαγαγεῖν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Πολέμαρχον διὰ τὸ προστάξαι τοὺς τριάκοντα, ὧν εἷς ἦν καὶ αὐτός, ἐρωτηθεὶς δὲ εἰ παρῆν καὶ αὐτὸς προτεθείσης περὶ αὐτοῦ βουλῆς, καὶ εἰ ἀντέλεγεν ἢ ἐπήνει τὰ δοκοῦντα τοῖς ἄλλοις, ὡς ἔφη καὶ παρεῖναι καὶ ἀντιλέγειν τοῖς ἄλλοις, προσηρώτα εἰ ἄδικα πάσχειν ἡγεῖτο αὐτὸν, καὶ συγχωρήσαντος ἐπήγαγεν „εἶτα, ὦ σχετλιώτατε πάντων, ἀντέλεγες μὲν ἵνα σώσειας, συνελάμβανες δὲ ἵνα ἀποκτείνοις;"* Atque Spengelius quidem minime dubitabat, quin rhetor hoc de suo dedisset, ego contra fidentissime affirmaverim, et hoc exemplum, si non ad verbum, tamen ex Aristotele excerpsisse et exemplari ampliore quam id, quod nos manibus tenemus III, 18 1419a, 12, usum esse. Nam alia exempla ab eo allata velut primum 147, 9 et alterum 147, 15 et quod attulit p. 151, 10 ex ipso Aristotele hausta esse nemo est, qui neget. Hoc autem exemplum ad rem illustrandam prorsus egregium num alium fontem ei suppeditasse verisimile est? Equidem minime credo. Usus est exemplari non dissimili ei, quale ante oculos habuit schol. ad locum supra laudatum p. XLI, non decurtato et vitiato, quod nos toties vexat et tot virorum doctorum labores paene irritos facit. Ex Lysiae autem orationibus multa exempla traxisse Aristotelem apparet ex adnotat. ad 1397b, 29, 1398a, 5, 1398a, 17, 1399b, 15 et Sauppei Or. Att. frg. p. 179 p. 191. Cf. et Spengel, Münch. Gelehrt. Anzeigen XI p. 39. Itaque et hoc exemplum ex Lysia petitum ipsi Aristoteli vindicarim. De textus autem forma ceterisque exemplis alio loco accuratius agemus. Hoc unum addere sufficit virum non admodum doctum fuisse inde posse concludi, quod ex duobus exemplis ab Aristotele allatis 1418a, 25—35 unum de Sophocle, quod fort. ultra captum eius erat (cf. Gilbert, Beiträge p. 291) plane neglexit, alterum intellectu facilius

nobis tradidit. Huc accedit, quod, ubi Aristot. exempla afferre supersedebat velut 1419a, 13 vel 20 in verbis Aristotelis amplificandis acquievit nec suo fonte sapientior est.

Alterum exemplum maioribus dubitationibus obnoxium capiamus ex scholio ad III c. IV 1407a, 7, ubi Aristoteles haec tantum verba affert ὃ Δημοσθένης τὸν δῆμον (scil. εἶπεν) ὅτι ὅμοιός ἐστι τοῖς ἐν τοῖς πλοίοις ναυτιῶσι.[1]) Omittit haec verba schol., praebet autem haec, quae lego cum Reiskeo et Saauppeo. Orat. Att. Dem. fr. 16 p. 254b: *ὥσπερ γὰρ οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ὄντες ὑπὸ τοῦ σάλου καὶ τῶν κυμάτων ταρασσόμενοι ναυτιῶσι καὶ ἀηδῶς ἀφορῶσι πρὸς τὴν θάλασσαν, οὕτω καὶ ὁ δῆμος ναυτιᾷ καὶ ἰλιγγιᾷ ἀφορῶν πρὸς τὰ πράγματα.* Oritur quaestio perdifficilis, num haec de suo dederit an ex Aristotele ipso, ampliore usus exemplari, excerpserit. Atque primum quidem, si imaginum seriem ab Aristotele allatam diligentius consideramus, offendit, quod omnes εἰκόνες causis adiectis probantur ab auctore praeter nostram et eam, quam supra l. 35 laudat ex Platone. Sed ex Platone ipso Rep. 488 discimus causam h. l. non fuisse necessariam nec legitur apud Platonem; sed totius imaginis singulas species et formas, quas ibi arte plane singulari expressit Plato, pertractare ab Aristotelis consilio alienum erat: paucis igitur verbis lectores ad Platonem ipsum relegare satis habebat. In ceteris exemplis omnibus causas adiectas legimus ab Aristotele. Idem exspectamus etiam in hoc exemplo et ab hac parte res admodum certa et manifesta est. Si ab Aristotele ipso ad interpretem nos convertimus eiusque cetera exempla spectamus, animadvertimus eum Aristotelis verba aut immutata aut circumscripta exhibere. At omnes ceterae eius παραφράσεις toto caelo distant ab his verbis et per se conspicuis et Demosthenis sententiam de populo optime exprimentibus. Itaque

---

1) Propter variandi studium sic adamatum Aristoteli praefero nunc omnium librorum lectionem, immutatam illam quidem, ὃ pro ὁ scribens.

etiam Sauppeus l. l. Reiskii sententiam ipsa Demosthenis verba esse censentis (Ind. graec. Dem. s. v. *ναυτιᾶν*) amplexus suo iure affirmavit „neque quidquam inesse, quod Demosthenes dicere non potuerit neque scholiastae illa sermonem referre“. Cf. et Wilamowitz. Aristot. u. Athen. I, p. 350 Anm. 46.[1])

Sed his veterum testium auctoritate privati quid iudicabimus de locis similibus? Veluti II, 12, 1389a, 15 in illa adolescentium notatione *φιλοχρήματοι δὲ ἥκιστα διὰ τὸ μήπω ἐνδείας πεπειρᾶσθαι, ὥσπερ τὸ Πιττακοῦ ἔχει ἀπόφθεγμα εἰς Ἀμφιάραον.* Equidem fidenter censeo cum Spengelio Pittaci dictum intercidisse. Audio contradicentes „at tum notum erat omnibus vel auditoribus vel lectoribus“. Quid? minus fortasse notae erant voces Iasonis II, 12, 1373a, 26, Simonidis II, 16, 1391a, 8, Euripidis II, 21, 1395b, 29, aliae, quas fere ad verbum descriptas legimus apud Aristotelem? Quid quod locus plane conclamatus ex Sophoclis Antigona et omnibus notus et I, 13, 1373b, 11 et mox post breve intervallum I, 15, 1375a, 35 iterum ad verbum transcriptus legitur?

Quod si consideramus, certe Aristotelis culpa factum esse negamus quod non intellegimus locum II, 23 (VI), 1398a, 3 sq. *ἄλλος ἐκ τῶν εἰρημένων καθ᾽ αὐτοῦ πρὸς τὸν εἰπόντα· διαφέρει δὲ ὁ τρόπος, οἷον ἐν τῷ Τεύκρῳ, ᾧ ἐχρήσατο κτλ.* Delevit enim librarius verba ab Aristotele ex

1) Haec ex Aristotelis exemplari pleniore, non ex Demosthenis libro manasse tota huius hominis inscitia satis documento esse mihi videtur. Sed una res, quae non praetereunda est, sententiam probatam vel infirmare vel admodum dubiam facere potest. Si enim recta sunt, quae disputavimus supra p. XXXVI sq., verba in disceptationem vocata *ὥσπερ γὰρ . . . πρὸς τὰ πράγματα* non ex textu transcripta sunt, sed ex adnotatione marginali prorsus eodem modo, ut verba ad l. l. *οὕτως οἱ Σάμιοι δέχονται . . . αὐτάς* et interpretationem sane eximiam, cuius generis vestigia pauca tantum, quod vehementer dolendum est, hic illic in his scholiis occurrunt, continent. Quod si ita est, et mea et virorum doctorum de his verbis sententia ad irritum cadit.

Sophoclis Teucro laudata. Et hic ad testem luculentissimum, Aristotelem ipsum, provocare possumus, quippe qui lib. III, 15, 1416a, 36 non satis habuerit scribere *κοινὸς δ' ἀμφοῖν ὁ τόπος τὸ σύμβολα λέγειν οἷον ἐν τῷ Τεύκρῳ*, sed diserte adiecerit *ὁ Ὀδυσσεὺς . . τῶν κατασκόπων*, quae verba h. l. intacta reliquit librarius.[1])

Sic valde dolendum est, quod eodem furore delendi acute dictum Euripidis ad Syracusanos interiit II, 6, 1384b, 15 *τὰ γὰρ βέλτιστα τεθέανται· διὸ εὖ ἔχει ἡ τοῦ Εὐριπίδου ἀπόκρισις πρὸς τοὺς Συρακοσίους.* Nam ea, quae scholiasta h. l. profert, non redolere Euripidis *στόματος τὸ στρογγύλον* quivis videt.

Cautius fortasse iudicandum est de loco II, 20, 1394b, 1 sq. *Καὶ τὸ*

οὐκ ἔστιν ὅς τις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ

καὶ τὸ

οὐκ ἔστιν ἀνδρῶν ὅς τις ἔστ' ἐλεύθερος

γνώμη, πρὸς δὲ τῷ ἐχομένῳ ἐνθύμημα

ἢ χρημάτων γὰρ δοῦλός ἐστιν ἢ τύχης.

Et Spengelius quidem haec „Ratio sententiae haec addita est ad versum priorem

ἢ γὰρ πεφυκὼς ἐσθλὸς οὐκ ἔχει βίον
ἢ δυσγενὴς ὢν πλουσίαν ἀροῖ πλάκα.

Omisit auctor hos versus; nam de sententia non de enthymemate loquitur, unde necessario non erant addendi,

---

1) Oblata occasione utar ad refellendam Ussingii coniecturam ad locum eiusdem *τόπου* 1398a, 3 sq. prolatam. Offensus enim ille vir doctissimus verbis *εἰ δὲ μή, γελοῖον ἂν φανείη, εἰ πρὸς Ἀριστείδην κατηγοροῦντα τοῦτο τις ἂν εἴπειεν ἄλλος πρὸς ἀπιστίαν τοῦ κατηγόρου* scribere iubet . . . *φανείη. καὶ πρὸς Ἀριστείδην . . . τοῦτ' οὔ τις* (?) *ἂν εἴπειεν κτλ.* Refellitur loco Xenophont. oeconom. 15, 2 *ἔλεξαν, ὅτι μέγιστον εἴη μαθεῖν, ὅπως δεῖ ἐξεργάζεσθαι ἕκαστα, εἰ δὲ μή, οὐδὲ τῆς ἐπιμελείας ἔφησθα ὄφελος οὐδέν, εἰ μή τις ἐπίσταιτο, ἃ δεῖ καὶ ὡς δεῖ ποιεῖν.* Cf. locum similem apud Schanzium ad Plat. Eythyph. p. 61, 11 ex Aristoph. Thesm. 789. 790.

ceterum satis noti tunc temporis; quare rationem librariorum neglegentia excidisse non puto." Primum falsum est, quod Spengelius monuit, auctorem hic de sententia, non de enthymemate loqui, ut apparet ex l. 26 sq. et ex ultimo versu; tum etiam non per se spectandus est locus, sed aestimandus ex librarii more, quem „criticae deletrici" magis, quam par est, addictum fuisse apparet. Nam de toto commatio lin. 1—6 delendo non cogitandum est, cum Aristoteles hic ut saepe exempla cumulet; multo verisimilius de versu priore *οὐκ ἔστιν ὅς τις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ* delendo cogites.

Iam si inspicimus exempla ab Aristotele ad *τόπους* II, 23 illustrandos allata, statim magnam inter singulos animadvertimus diversitatem. Alii enim *τόποι* prorsus carent exemplis, velut in nostra editione XV, XX, XXV, alii uno tantum illustrantur, alii exemplorum acervo declarantur, veluti ad verba 1398b, 24 sq. . . . *ἢ οἷς μὴ καλὸν ἐναντία κρίνειν οἷον θεοῖς ἢ πατρὶ ἢ διδασκάλοις*, *θεοῖς* duobus exemplis, *διδασκάλοις* uno et prorsus eximio *ἢ ὥσπερ Ἀρίστιππος* . . . *Σωκράτην*, denique *πατρὶ* uno *καὶ Ἡγήσιππος* . . . *εἰπεῖν* comprobatur et sic etiam alibi. Nec sane negandum est, non omnes locos fortasse eadem cura et diligentia quasi ad unguem elaboratos esse ab Aristotele. Tamen hodie quoque in libris nostris, maxime in fonte primario A^c, vestigia quaedam remanserunt, unde singulos locos librarii vel redactoris libidine graviores labes traxisse recte concludi potest. Sic *τόπος* XX praeter generaliter dicta ne unum quidem exemplum continet. Legitur ibi in A^c, si collatio me non fallit, 1400a, 2 *ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ κατηγοροῦσι καὶ ἀπολογοῦνται· ἐκ μὲν τῶν ἀποτρεπόντων ἀπολογοῦνται, ἐκ δὲ τῶν προτρεπόντων κατηγοροῦσιν.* Tum sequuntur in solo A^c post *κατηγοροῦσιν* verba: *ἀπολογοῦνται μέν*, deleta in ceteris, ut inde facile suspicio nascatur verba *ἀπολογοῦνται μὲν οἷον* . . . *κατηγοροῦσι δὲ οἷον* . . . cum exemplis remota esse ab librario. Libri deteriores haec

indicia arguta plane deleverunt prorsus eodem modo, quo supra 1398b, 17 *ἔτι καὶ νῦν· καὶ Ἀθηναῖοι τοῖς Σόλωνος νόμοις κτλ.*, ubi A^c solus non *καὶ* praebet, sed *ὅτι Ἀθηναῖοι*, unde Vahlenii acumen lacunam invictis argumentis demonstravit. Itaque non neglegenda videtur lectionis varietas in eodem libro et in uno alterove codice occurrens II, 24 1401b, 23. Sed totus locus transcribendus est: *ἄλλος τὸ παρὰ τὸ ἑπόμενον οἷον ἐν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ὅτι μεγαλόψυχος· ὑπεριδὼν γὰρ τὴν πολλῶν ὁμιλίαν ἐν τῇ Ἴδῃ διέτριβεν καθ' αὑτόν· ὅτι γὰρ οἱ μεγαλόψυχοι τοιοῦτοι, καὶ οὗτος μεγαλόψυχος δόξειεν ἄν.* Aliter locus legitur in A^c et Z^b *καὶ οὗτοι μεγαλόψυχοι δόξαιεν ἄν.* Quid de tali lectione statuendum est? Idem, quod de loco priore. Nam quominus ad librarii errorem confugiamus ex *μεγαλοψυχοὶ τοιοῦτοι* ortum, impedimur forma *δόξαιεν ἄν.* Itaque nunc fidentius, quam in editione priore, alterum et simile exemplum a librario sublatum esse dixerim.

Idem argutum indicium latere mihi videtur loco eiusdem capitis *τόπος* XIII, 1399a, 15 *ὁ τόπος οὗτός ἐστιν ἡ Καλλίππου τέχνη προσλαβοῦσα τὸ δυνατὸν καὶ τἆλλα, ὡς εἴρηται.* Difficultatem maximam movent verba *ὡς εἴρηται.* Atque primum quidem non audienda est Victorii interpretatio „Sed *τἆλλα* cum inquit intellegit supra a se vocata *κοινὰ εἴδη*, quae propriis iam trium generum locis explicatis accurate tradidit.“ Vertit igitur „quo ordine modoque illa a me paulo antea tradita sunt.“ Nam id si dicere voluisset Aristoteles, longe aliter locutus esset. Aliam viam probabiliorem ingressus est Spengelius Comment. p. 317 „Postrema verba haud mediocriter offendunt; exspectamus enim non *ὡς εἴρηται*; non enim de Callippi arte quidquam antea dictum est, sed *καὶ τἆλλα ὅσα εἴρηται*; intelleguntur enim *τὰ τελικὰ κεφάλαια*, infra repetita *τόπ.* XX, 1399b, 31sq. et quae supra cap. XIX exposuit. Aristoteles scripsisset: *ὥσπερ εἴρηται.*“

Et hoc ultimum quidem rectissime. Sed vix hac

coniectura omnes difficultates solventur. Nam si intellegit *τὰ τελικὰ κεφάλαια*, non mediocriter offendimur, quod Aristoteles utitur verbis *ὅσα εἴρηται* de eis, quae postea dicit *τόπ.* XIX, sin autem intellegit ea omnia, quae cap. XIX exposuit, mirum sane est, quod hoc supra non adnotaverat ad cap. XIX. Inde, quae est forma et conditio horum librorum multis modis vitiatorum a librario, verisimilior mihi subnasci videtur suspicio Aristotelem et *ὥσπερ εἴρηται* scripsisse et his verbis respicere adnotationem supra positam, sed ibi deletam a librario.

Sic in cap. IX lib. III 1409 b, 9 critica „deletrix" non rectam viam ingreditur verba *ὥσπερ τὰ Σοφοκλέους ἰαμβεῖα* deleri iubens. Recte quidem non confugit ad *σφάλμα μνημονικόν* Aristoteli condonandam, quod refugium mihi eo exclusum esse videtur, quod prologi Euripidei natura atque indoles tam certis manifestisque signis indicata memoriae Aristotelis infixa haerebat, ut errare vix posset. Cum autem hic illic exempla egregia ab Aristotele ipso allata deleta videamus a librario, is certe miseram horum librorum conditionem parum perspexit, qui verba *ὥσπερ τὰ Σοφοκλέους ἰαμβεῖα* temere de sede movet. Atque primum quidem tenendum est, scholiastam, qui h. l. eximia profert, versum

Καλυδὼν ⟨*μὲν*⟩ *ἥδε γαῖα Πελοπίας χθονός*

praeter alios ut Euripideum laudare 195, 31 R et diserte tradere 197, 5 .. *τοῦ Εὐριπίδου ἐστι· κεῖται ἐν τῷ Μελεάγρῳ.* Unde recte concludas, eum in textu habuisse *καὶ μὴ διακόπτεσθαι ὥσπερ „Καλυδὼν μὲν ἥδε γαῖα Πελοπίας χθονός"* et ex ipsis Aristotelis verbis l. 12 *ἐπὶ τοῦ εἰρημένου* apparet Aristotelem hunc unum tantum versum attulisse. Contra autem cum pluralem legamus *ἰαμβεῖα*, nemo sano iudicio praeditus sibi persuadebit, interpolatorem tali forma utentem additamentum in textum intrusisse. Verum iam vidit Victorius adnotans: „Cum Euripidis igitur versus sit, fortasse cum Sophoclis structuram

laudavit, ab Euripide exemplum vitiosae huiuscemodi orationis sumpsit, ne nomine quidem illius citato.“ Itaque τὰ Σοφοκλέους ἰαμβεῖα a librario deleta esse statuendum est. Num versus fuerint a scholiasta 195, 22 laudati ex initio Aiacis

ἀεὶ ⟨μέν⟩, ὦ παῖ Λαρτίου, δέδορκά σε
πεῖράν τιν' ἐχθρῶν ἁρπάσαι θηρώμενον.

incertum est. Non inepti quidem videntur ad rem illustrandam.

Sic in initio cap. XV lib. III, invictis causis, ut Susemihlii verbis utar, lacunam demonstravit Thurotus Rev. archéologique V p. 60. Monuit enim ille rectissime, ipsius verbis uti placet: „Dans tout ce chapitre Aristote énumère les différents moyens de dissiper les impressions défavorables; il ne parle presque pas des moyens de les inspirer, sauf le cas où le même moyen sert pour les dissiper et pour les inspirer et un passage 1416 b, 5. L'un était pourtant aussi nécessaire que l'autre. Remarquons d'ailleurs qu'en lisant: *un premier point* (ἓν μέν) *à traiter, c'est la manière de dissiper les impressions défavorables,* on s'attend à la proposition correspondante: *le second point, c'est la manière de les inspirer.* Au lieu de cette proposition qu'exige l'enchaînement des idées, on trouve *ἄλλος τόπος* .... Il y a évidement lacune après *καθόλου* (l. 6).“ Rectissime haec omnia et plane ex mente Aristotelis! Sed vellem etiam diligentius attendisset vir acutissimus locum Aristotelis consilii proditorem 1416 b, 1 *κοινὸς δ' ἀμφοῖν τὸ σύμβολα λέγειν, οἷον ἐν τῷ Τεύκρῳ* a) *ὁ Ὀδυσσεὺς ὅτι οἰκεῖος τῷ Πριάμῳ· ἡ γὰρ Ἡσιόνη ἀδελφή,* b) *ὁ δὲ ὅτι ὁ πατὴρ ἐχθρὸς τῷ Πριάμῳ, ὁ Τελαμών, καὶ ὅτι ⟨αὐτὸς⟩ οὐ κατεῖπε τῶν κατασκόπων.* (Cf. et l. 4 et 9.) En deprehendimus rursum eundem neglegentem et stupidum excerptorem, toties notatum a nobis in superioribus. Et consilium eius manifestum est. Nihil aliud enim volebat ex ampliore Aristotelis exemplari excerpere nisi *τόπους τῷ ἀπολυομένῳ* ceteris omnibus reiectis et qua erat stupiditate, prima

scriptoris verba generaliter dicta *ἓν μὲν τὸ ἐξ ὧν ἄν τις ὑπόληψιν δυσχρῆ ἀπολύσαιτο .... ὥστε τοῦτο καθόλου τόπον* efficere opinans deletis ceteris hunc ut primum constituit et statim arripit *ἄλλος τόπος*. Idem, si quidem verba quae leguntur inde ab 1416 a, 1 — usque ad 15 ab eiusdem manu ac non alterius profecta sunt, praetervidit haec omnia quasi pendere minimeque cum ipsius consilio congruere.

In cap. VII libr. III. locus valde tentatus a viris doctis nobis documento esse potest quam irrita sit coniecturarum medela a Wolfio et Thuroto adhibita. Locus est hic 1408 a, 25 *καὶ ἠθικὴ δὲ αὕτη ἡ ἐκ τῶν σημείων δεῖξις, ὅτι ἀκολουθεῖ ἡ ἁρμόττουσα ἑκάστῳ γένει καὶ ἕξει.* Quamquam enim non desperandum est de sana verborum *ἐκ τῶν σημείων δεῖξις* interpretatione (cf. Thurot. Revue archéolog. V p. 55) nec confugiendum est ad Teichmilleri coniecturam *ἐκ τῶν οἰκείων δεῖξις*, tamen verba sequentia *ὅτι ἀκολουθεῖ ἡ ἁρμόττουσα ἑκάστῳ γένει καὶ ἕξει* hoc modo cum affectibus laudatis (l. 15—25) coniuncta sensu plane carent. Nec tamen obscurum esse videtur, quid Aristoteles dicere et voluerit et debuerit h. l. comparatis verbis II, 12 1388 b, 30 *τὰ δὲ ἤθη ποῖοί τινες κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ἕξεις καὶ τὰς ἡλικίας καὶ τὰς τύχας, διέλθωμεν μετὰ ταῦτα.* Quae verba satis luculentum testimonium exhibent eandem sententiam etiam hic requiri et sensus optimus evadit lacuna statuta hoc modo: *καὶ ἠθικὴ δὲ αὕτη ἡ ἐκ τῶν σημείων δεῖξις* (= *ἐκ τῶν παθῶν*) *ὅτι ἀκολουθεῖ .... καὶ ἡ ἁρμόττουσα ἑκάστῳ γένει καὶ ἕξει.* Cf. et praefat. p. XCIV.

Sed non modo exempla et acute quaedam dicta et responsa sublata esse videntur a librario, sed etiam audaciore manu haud raro et decurtavit et violavit sincerum sententiarum nexum et tenorem, cuius vel incuriae vel id quod libentius dixerim, audaciae nunc sequentur exempla, quae aut ex Aristotelis mente et

consilio examinata aut ex ipsius verbis indicata hos de arte rhetorica libros per librarium vel redactorem iniquissimam sortem expertos esse luculenter comprobent.

Exordiemur igitur a levioribus detrimentis textum nostrum corrumpentibus. Sic nulla potest esse dubitatio de I, 5, 1361 a, 14. Cum enim Aristoteles supra 1360 b, 30 *λάβωμεν τοίνυν ὁμοίως καὶ τούτων ἕκαστον τί ἐστιν* definitionem promittat et re vera in ceteris omnibus exhibeat, hic definitionem *πλούτου* excidisse statuendum est. —

Prorsus eodem modo intercidit I, 8 1366 a, 6 definitio *τοῦ τέλους τῆς βασιλείας*. Cf. adnotat. critic. ad l. l. —

Vestigia librarii non admodum religiosi deprehendere mihi videor I 9, 1366 a, 25 sq. Cum enim in sequentibus omnibus virtutis partibus auctor etiam contrarium adiciat veluti *δικαιοσύνη* — *ἀδικία* 1366 b l. 9, *ἀνδρία* — *δειλία* l. 13, *σωφροσύνη* — *ἀκολαστία* l. 15, *ἐλευθεριότης* — *ἀνελευθερία* l. 16, *μεγαλοψυχία* et *μεγαλοπρέπειτα* — *μικροψυχία* et *μικροπέπεια* l. 19 et Aristoteles in initio capitis *λέγωμεν περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ* dicat et idem in summario l. 23 *περὶ μὲν οὖν ἀρετῆς καὶ κακίας . . εἴρηται*, suo iure Spengelius supra 1366 b, 1 *κακία δὲ τοὐναντίον* excidisse coniecit. Idem rectissime ad init. capitis Comment. p. 135 „neque *κακία* l. 1 neque *αἰσχρόν* l. 35 memoratur.“ Certe non Aristotelis culpa, sed librarii, qui *κακίαν* et *αἰσχρόν* omnino nec in animo habebat respicere nec respexit 1366 b, 20 sq., ubi definitio eius, quod contrarium est *φρονήσει* et definitiones *σοφίας* eiusque contrarii desiderantur. „Nam semper ad finem festinat.“ Consulto igitur omisit, sed qua erat temeritate, non stetit proposito, inde singulis virtutibus adiecit, aliis vero sibi constans denegavit contrarium. Nam ex verbis Aristotelis I, 9 1368^b, 36 *καὶ ἐκ τίνων τὰ ἐγκώμια γίγνεται καὶ τὰ ὀνείδη ταῦτ' ἐστίν. ἐχομένων γὰρ τούτων τὰ ἐναντία τούτοις φανερά. ὁ γὰρ ψόγος ἐκ τῶν ἐναντίων ἐστίν* non id concludi potest, hanc

rem omnino non tractatam esse ab Aristotele; tractavit certe et hanc rem, quamquam breviter, ut ex 1366 b, l. 10 sq. apparet.

Itaque vereor, ut recte olim iudicaverim in adnot. crit. ad I, 9 1366 b, 2. Ibi enim in A^c post *ἐλευθεριότης* signum ⸓ et super lineam eadem manu *πραότης*. Nam quod haec virtutis pars in expositione desideratur, inde non potest argumentum trahi, primitus a textu auctoris afuisse. Immo contrarium statuendum esse videtur, cum *πραότης* in expositione non explicata sit, eam virtutis partem etiam in enumeratione deletam, postea autem rursus additam esse.

Venimus nunc ad locum in hac re plane insignem intenta mentis acie et sine praeiudicata opinione perscrutandum. Aristoteles I, 3 1359 a, 16 sq. haec: *ἔτι δὲ ἐπεὶ ἅπαντες καὶ ἐπαινοῦντες καὶ ψέγοντες καὶ προτρέποντες καὶ ἀποτρέποντες καὶ κατηγοροῦντες καὶ ἀπολογούμενοι οὐ μόνον τὰ εἰρημένα δεικνύναι πειρῶνται, ἀλλὰ καὶ ὅτι μέγα ἢ μικρὸν τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακόν, ἢ τὸ καλὸν ἢ τὸ αἰσχρόν, ἢ τὸ δίκαιον ἢ τὸ ἄδικον, ἢ καθ' αὑτὰ λέγοντες ἢ πρὸς ἄλληλα ἀντιπαραβάλλοντες δῆλον ὅτι δέοι ἂν*

I) *καὶ περὶ τοῦ μεγέθους καὶ μικρότητος καὶ τοῦ μείζονος καὶ ἐλάττονος προτάσεις ἔχειν*

II) *καὶ* a) *καθόλου καὶ* b) *περὶ ἑκάστου,*

οἷον τί μεῖζον ἀγαθὸν ἢ ἔλαττον ἢ ἀδίκημα ἢ δικαίωμα· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων. Sic Aristoteles.

Atque primum quidem, quod ad sensum attinet, de eo ne minima quidem postest esse dubitatio, nam *περὶ τῶν ἄλλων* nihil aliud nisi *τὸ καλὸν* et *αἰσχρόν* intellegit, ut recte monuit Spengelius. Alia eaque intricatissima quaestio oritur, quomodo auctor promissum solverit in tali textus conformatione, qualis nobis praesto est. Quid igitur promisit? Se dicturum in sequentibus pollicetur:

I) De magnitudine et parvitate et id quidem universe

II) De maiore bono et malo, de maiore iniusto et iusto, de maiore honesto et turpi.

Quid praestitit? In hoc nostro textu

a) De magnitudine et parvitate universe vix vola vel vestigium

b) Agit cap. VII *περὶ τοῦ μείζονος, ἀγαθοῦ καὶ τοῦ μᾶλλον συμφέροντος*, cap. XIV *περὶ ἀδικήματος μείζονος καὶ ἐλάττονος*.

Desiderantur igitur haec I) primum ea omnia, quae sub a) notata sunt. II. Quod contrarium est *τοῦ μείζονος ἀγαθοῦ καὶ τοῦ μᾶλλον συμφέροντος*. III. Desiderantur denique omnia, quae promisit et dicenda erant *περὶ τοῦ μᾶλλον καλοῦ ἢ αἰσχροῦ*. Scriptorem diligentissimum, qualem novimus Aristotelem, hoc modo promisso suo stetisse num cuiquam credibile est? Minime! Ergo haec omnia, quae hic promisit Aristoteles, tractaverat, at deleta sunt et sublata a librario vel redactore minime religioso, qui taedio improbi laboris captus vel alia causa commotus sincerae et integrae libri formae Aristotelis manu profectae gravissima vulnera inflixit et totam compositionem haud leviter concussit.

Cuius sententiae aliquanto audacioris, quod ego minime nego, cur patronus existam, non sors iniquissima, quam libros Aristotelicos expertos esse constat vel praeoccupata de sciptoris officio et negotio sententia me admonent, sed suadent atque etiam cogunt ad hanc meam opinionem defendendam certa quaedam indicia vel vestigia hodie in nostro textu occurrentia, ad quae iam aggredior.

Inspicias mecum, benevole lector, capitis IX multis modis vitiati et decurtati (cf. Spengel. Comment. p. 145, 26 sq.) *τόπους* hos 1367a, 15—28, quos his numeris insignitos describendos curo:

I) *καὶ αἱ τῶν φύσει σπουδαιοτέρων ἀρεταὶ καλλίους καὶ τὰ ἔργα, οἷον ἀνδρὸς ἢ γυναικός.*

II) *καὶ ἀπολαυστικαὶ ἄλλοις μᾶλλον ἢ αὐτοῖς· διὸ τὸ δίκαιον καὶ ἡ δικαιοσύνη καλόν.*
III) *καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι μᾶλλον καὶ μὴ καταλλάττεσθαι· τό τε γὰρ ἀνταποδιδόναι δίκαιον. τὸ δὲ δίκαιον καλόν, καὶ ἀνδρείου τὸ μὴ ἡττᾶσθαι.*
IV) *καὶ δίκη καὶ τιμὴ τῶν καλῶν· αἱρετά τε γὰρ ἄκαρπα ὄντα, καὶ ὑπεροχὴν ἀρετῆς δηλοῖ.*
V) *καὶ τὰ μνημονευτὰ καὶ τὰ μᾶλλον μᾶλλον.*
VI) *καὶ ἃ μὴ ζῶντι ἕπεται.*
VII) *καὶ οἷς τιμὴ ἀκολουθεῖ.*
VIII) *καὶ τὰ περιττά.*
IX) *καὶ τὰ μόνῳ ὑπάρχοντα καλλίω· εὐμνημονευότερα γάρ.*
X) *καὶ κτήματα ἄκαρπα· ἐλευθεριώτερα γάρ.* Sequitur: *καὶ τὰ παρ' ἑκάστοις δὲ ἴδια καλά.*

Hoc frustulum puto ex longiore Aristotelis *περὶ τοῦ μᾶλλον κάλλιον* expositione hic servatum, intersertum inter *τόπους περὶ τοῦ καλοῦ.* Atque de initio I et fine IX et X propter gradum comparativi res est aperta. Ceteros si conspicimus, ad II ex superiore certe supplendum est *καλλίους* et sic rectissime schol. 52, 6 fort. ex textu ipso receptum. In III *μᾶλλον* certissime id indicat i. e. *μᾶλλον καλὸν* vel *μᾶλλον κάλλιον* et duas virtutes ostendit is, qui sic agit. In *τόπ.* IV *τιμή* sola stare non potest et propter l. 1366b, 35 et propter sequentem *τόπον* VII; itaque in unum coniungendum et *τῶν* ⟨*μᾶλλον*⟩ *καλῶν* legendum esse videtur. De ceteris lectorem relego ad Spengelium Comment. p. 141; nam is et *τόπ.* VI et *τόπ.* VII propter supra dicta l. 35 et 2 hic stare posse recte negavit. Sine ulla offensione leguntur, si cum Spengelio l. l. deleta maiore distinctione arcte coniunguntur, ut omnes ad comparativum, qui sequitur, l. 26 *καλλίω* pertineant.[1])

---

1) Non satis mirari possum venerabundum praeceptorem et acutissimum Aristotelis interpretem Comment. p. 144. 21

Non in parvas angustias detrudimur, si nunc transimus ad ea, quae supra p. LIV sub lit. a notata sunt, investiganda, quorum vix vestigium in nostro libro remansit. Nec mirum, dicit Spengelius Comment. p. 81, 24 laudans II, 19 1393a, 16 *τὸ δὲ παρὰ ταῦτα ἔτι ζητεῖν περὶ μεγέθους ἁπλῶς καὶ ὑπεροχῆς κενολογεῖν ἐστιν· κυριώτερα γάρ ἐστιν πρὸς τὴν χρείαν τῶν καθόλου τὰ καθ' ἕκαστα τῶν πραγμάτων.*

Sed accuratius adverte ad eiusdem capitis verba l. 9 sq. I) *περὶ δὲ μεγέθους καὶ μικρότητος τῶν πραγμάτων καὶ* II) *μείζονός τε καὶ ἐλάττονος καὶ* III) *ὅλως μεγάλων καὶ μικρῶν ἐκ τῶν προειρημένων ἡμῖν ἐστιν φανερόν· εἴρηται γὰρ ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς περί τε μεγέθους ἀγαθῶν καὶ περὶ τοῦ μείζονος ἁπλῶς καὶ ἐλάττονος. ὥστε ἐπεὶ καθ' ἕκαστον τῶν λόγων τὸ προκείμενον τέλος ἀγαθόν ἐστι, οἷον τὸ συμφέρον καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον, φανερὸν ὅτι δι' ἐκείνων ληπτέον τὰς αὐξήσεις πᾶσιν.* Revocat igitur lectoribus in memoriam, quae ipse supra disertis verbis flagitaverat l. l. *ὅτι δέοι ἂν καὶ περὶ μεγέθους καὶ μικρότητος καὶ τοῦ μείζονος καὶ ἐλάττονος προτάσεις ἔχειν καὶ καθόλου*, sed non exposuerat; nam ibi non invenitur expositio *περί τε μεγέθους ἀγαθῶν καὶ περὶ τοῦ μείζονος καὶ ἐλάττονος ἁπλῶς*, sed de maiore et minore bono (cap. VII); nam *ἁπλῶς* non pertinere posse ad verba pauca 1363b, 7—12 non est, quod pluribus exponam. Quid igitur statuendum est? Certe non id, quod statuit Spengelius! Is enim

---

offensionem sic removere studere, ut dicat auctorem unum alterumve exemplum tantum *περὶ τοῦ μείζονος καλοῦ* in hac expositione *περὶ τοῦ καλοῦ* arripuisse. Quae sententia refellitur eo, quod Aristoteles et cap. VII et cap. XIV eandem materiam seorsum nec in transitu pertractat. An vero etiam cap. VII disiecti membra scriptoris *περὶ τοῦ μείζονος καλοῦ* lateant, in dubio relinquam. Sic ibi 1364b, 1—10 vel 21 *τόποι* quidam occurrunt, qui ab expositione *τοῦ μείζονος ἀγαθοῦ* et *τοῦ μᾶλλον συμφέροντος* longe abhorrere videntur, praesertim cum Aristoteles semper utatur *μᾶλλον κάλλιον* vel *καλλίους* vel *καλλίω καὶ σπουδαιότερα.*

Comment. p. 270, 11 pravam medelam attulit interpretando „Adverte hoc loco *ἀγαθὸν* commune omnium generum esse vocabulum, in quo velut species sunt *συμφέρον*, *καλόν*, *δίκαιον*, ita ut huius comparatione (Ic VII) exposita simul, quid sit *μεῖζον* vel *ἔλαττον συμφέρον*, *καλόν*, *δίκαιον*, intellegamus neque longa horum singulorum demonstratio requiratur" et p. 82 „ergo *ἀγαθόν* hic (II, 19) *τὸ καθόλου* significat, illa autem quod dixit *περὶ ἑκάστου*." Optime autem idem Spengelius hanc sententiam refellit p. 270 *a*) „At in primo libro *ἀγαθόν* et *κακόν* idem valet, quod *συμφέρον* et *βλαβερόν*." Hoc igitur eum certe non intellegere neque indicare apparet, quamquam ipse verbis *ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς* innuere videtur, quod adversa fronte inter se pugnare cuivis patet et *b*) „I, 14 accurate quaestionem *περὶ ἀδικήματος μείζονος καὶ ἐλάττονος* excussit" et *περὶ τοῦ μείζονος καλοῦ*, quod nos addimus, cuius longioris expositionis hodie fragmenta tantum pauca exstare nos supra p. LV demonstrare conati sumus, opus certe rectissima Spengelii sententia plane superfluum et minime necessarium, si hunc locum interpretamur cum Spengelio.

At aliam et probabiliorem viam ingrediamur necesse est. Iam pridem, cum priorem editionem pararemus, nobis maximo offensui erat illud *ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς*. Itaque si verba incommodissima removemus, tum habemus *εἴρηται γὰρ περί τε μεγέθους ἀγαθῶν καὶ περὶ τοῦ μείζονος ἁπλῶς καὶ ἐλάττονος*; tum pergit ad comprobandum 11 *ἐκ τῶν προειρημένων ἡμῖν ἐστιν φανερόν· ὥστε ἐπεὶ καθ' ἕκαστον τῶν λόγων τὸ προκείμενον τέλος ἀγαθόν ἐστιν, οἷον τὸ συμφέρον καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον, φανερὸν ὅτι δι' ἐκείνων ληπτέον τὰς αὐξήσεις πᾶσιν.* Quomodo igitur Aristoteles promissum praestat I, 3. 1359a, 22 *ὅτι δέοι ἂν καὶ περὶ μεγέθους καὶ μικρότητος καὶ τοῦ μείζονος καὶ ἐλάττονος προτάσεις ἔχειν, καὶ καθόλου*? Non aggreditur opus infinitum et taedii plenum nec immergit se in mare immensum *τῶν καθόλου* magnitudinis et parvitatis, maioris et minoris et hoc loco improbatum

ab eo verbis plane conspicuis *ζητεῖν περὶ μεγέθους ἁπλῶς καὶ ὑπεροχῆς κενολογεῖν ἐστιν· κυριώτερα γάρ ἐστιν πρὸς χρείαν τῶν καθόλου τὰ καθ' ἕκαστα τῶν πραγμάτων*, sed *παραδείγματος χάριν*, ut ipsius verbis utar, elegit unam rem accuratius pertractandam i. e. ut cum Spengelio loquar, *τὸ ἀγαθόν καθόλου* et ut commune omnium generum et huius *ἀγαθοῦ καθόλου τόπους* exaraverat ut magnitudinem et parvitatem, maius et minus quomodo invenienda et tractanda essent, ostenderet, cui facili negotio subsumi poterant in tribus generibus *τὸ συμφέρον καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον*, ut longae horum singulorum demonstrationi supersedere posset. Hanc igitur interpretationem si sequemur, discrepantia non solubilis cum superioribus plane tollitur. Quid igitur nobis statuendum videtur. ? Haec:

a) Haec omnia, quae de ea materia tractata erant ab Aristotele, sublata esse a redactore,

b) Eundem prave intellecto cap. VII initio *περὶ τοῦ μείζονος ἀγαθοῦ*, quod erat *περὶ ἑκάστου*, ad id relegasse lectores plane contra apertam et manifestam Aristotelis sententiam.[1])

Cum iam ad *τόπους* et in libro I et II exaratos accuratiore disquisitione perscrutandos transeamus, praemonendum esse videtur, Aristotelem cum alias tum in affectibus enarrandis negotium suum tripartita divisione persecutum esse et hanc tripartitam divisionem in plurimis

1) Etiam contrarii, quod se tractaturum esse *ἐν τοῖς περὶ ἑκάστου* promittit l. l. I, 3 1359 a, 24 hodie pauca tantum vestigia exstant veluti 1364 a, 31 et 34. 1364 b, 29 1365 a, 8 (cf. et Spengel. Comment. p. 123, 8 et 118, 30.), quod fort. copiosius persecutus erat, quam nos hodie legimus, sed certe non seorsum et separatum a maiore bono, sed coniunctum cum eo, id quod et res ipsa et exempla allata comprobare videntur.

affectibus copiose et egregie absolutam esse. Restant tamen non pauca, quae expediri non posse videntur, nisi eodem lacunarum vitio, quod et supra demonstrare conati sumus. Profitetur enim auctor II, 1 *δεῖ δὲ διαιρεῖν τὰ περὶ ἕκαστον εἰς τρία· λέγω δ' οἷον περὶ ὀργῆς* (I) *πῶς τε διακείμενοι ὀργίλοι εἰσὶ καὶ* (II) *τίσιν εἰώθασιν ὀργίζεσθαι καὶ* (III) *ἐπὶ ποίοις· εἰ γὰρ τὸ μὲν ἓν ἢ τὰ δύο ἔχοιμεν τούτων, ἅπαντα δὲ μή, ἀδύνατον ἂν εἴη τὴν ὀργὴν ἐμποιεῖν.* Haec lacunae suspicio primo statim obtutu se obtrudet cuivis legenti verba II, 1379b, 34 *ποιητικὸν δ' ὀργῆς καὶ ἡ λήθη, οἷον καὶ ἡ τῶν ὀνομάτων οὕτως οὖσα περὶ μικρόν· ὀλιγωρίας γὰρ δοκεῖ καὶ ἡ λήθη σημεῖον εἶναι κτλ.* et se obtrusit etiam Spengelio Comment. p. 215, qui adnotat „Hoc non secundi generis est *οἷς ὀργίζονται*, sed tertii *ἐπὶ ποίοις ὀργίζονται*, cuius plura iam praecessisse particula *καὶ* indicat: facile itaque, ut h. l. maiorem esse lacunam statuas, adducaris" ..... Sed idem statim hanc suspicionem acutissima interpretatione removere studet. Ibid. p. 216 „Nihil tamen excidit; in his enim, quae secundi sunt ordinis, causa, qua moti irascuntur, addita est, ut haec omnia aeque in tertium ordinem sint referenda. Dedita opera postremum ita finxit, ut tertii quoque mentionem faceret; poterat enim et hic dicere: et iis, qui obliviscuntur, irascuntur. Aristoteles ipse (1380a, 9) artissimum nexum verbis indicat: *οἷς μὲν οὖν ὀργίζονται καὶ ὡς ἔχοντες καὶ διὰ ποῖα, ἅμα εἴρηται.* Accedit, statim ab initio ubi *ὀλιγωρίας* species enumerantur et propter quas res homines magni aestimari velint, *ἐπὶ ποίοις* prae ceteris esse notatum." Hoc Spengelius, quod minime probandum videtur. Atque id quidem minus fortasse premendum est, quod Aristoteles in primo statim affectu, quem aggreditur, rem sic perfunctorie transegerit. Hoc quoque fortasse minus curandum est, quod Aristoteles personas et res coniungens, ut Spengelii sententia prorsus sincera evaderet, rei magis congruenter dicere debebat *ὡς μὲν οὖν ἔχοντες καὶ οἷς ὀργίζονται καὶ διὰ ποῖα, ἅμα εἴρηται.* At exempla allata

a Spengelio ibid p. 216 ad sententiam suam firmandam, si quidem ego recte eum intellego, contrarium probare videntur. Sic certe cap. X, 1387b, 35 sq.; nam ibi nec in rebus recensendis utitur *τὰ μὲν ἀγαθὰ ⟨ἅμα⟩ εἴρηται*, sed diserte enumerat in sequentibus nec in personis, quibus invident, enumerandis quamquam usurpat 1388a, 5 *φανερὸν δὲ καὶ οἷς φθονοῦσιν· ἅμα γὰρ εἴρηται*, hoc modo utitur nec negotium suum hac vocula finitum putat, sed recenset in sequentibus satis multas, cui rei plane supersedere poterat, si vera esset Spengelii sententia. Accedit, quod ab iterationibus ad rem explanandam minime abhorret cf. ex. grat. 1384a, 29, 1393a, 1 (Spengel. Comment. p. 269, 17) et al. Denique id summi momenti est Aristotelem in tractando hoc ordine tripartito semper fere certis et indubitatis indiciis rem novam indicare et monere lectores. Intercidit igitur tota pars, quae res iram moventes tractabat praeter hoc frustulum in fine capitis appositum.[1])

---

1) Cum in arte critica ut in bello nihil contemni debeat, operae pretium me facturum esse puto, si in hac intricatissima quaestione ad paucas lectionis varietates in hac re plane conspicuas lectores relego. Sic alteram nostrae recensionis exemplar non legit *ἅμα* 1380a, 1, sed omittit. — Sic maxime memorabilis lectionis varietas ad 1395b, 19. Aristoteles eximiam *περὶ γνώμης* expositionem incipit verbis his II, 21 1394a, 19 *περὶ δὲ γνωμολογίας, ῥηθέντος τί ἐστιν γνώμη, μάλιστ' ἂν γένοιτο φανερὸν περὶ ποίων τε καὶ πότε καὶ τίσιν ἁρμόττει χρῆσθαι τῷ γνωμολογεῖν ἐν τοῖς λόγοις*; sed de sententiarum sede in orationibus h. l. nihil prorsus docuit (cf. lib. III, 17 1418a, 16 *γνώμαις δὲ χρηστέον καὶ ἐν διηγήσει καὶ ἐν πίστει· ἠθικὸν γάρ*); nam verba 1395a, 8—11 huc referri non posse quivis facile intelleget. At attende lectionis diversitatem in summario 1395b, 18 A^c *πῶς χρηστέον αὐτῇ* plane congruentem eis quae nos hodie exposita legimus, fortasse autem minime respondentem eis, quae olim exarata erant ab Aristotele. Quid Θ et BC? *καὶ πότε χρηστέον αὐτῇ*; nam hoc *πότε* vix correctum videtur ex initio. — Nec minus gravis videtur varietas II, 25 1402b, 4 sq.; nam ibi textus valde mutatus est. Sic legitur in A^c Q Z^b CDE *ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοίων* et hic pluralis inde optime potest ex-

Luce clarius lacunae indicium in eiusdem libri cap. III cognoscitur. Quamquam enim initio capitis professus erat καὶ διὰ τίνων πραΰνονται, tamen et hic res, quibus moti conciliantur, ita evanuerunt, ut leve tantum vestigium earum remanserit in media locorum serie satis intempestive interpositum 1380 a, 30 ὅλως δ' ἐκ τῶν ἐναντίων δεῖ σκοπεῖν τὰ πραΰνοντα. Cum enim et antecedat et subsequatur ordo, quo personae, quibus πρᾶοί εἰσιν, recensentur, haec verba res, non personas spectantia primitus hic non stabant nec stare poterant. Sed nec cum Buhleo de verbis delendis nec cum Susemihlio transponendis cogitandum est nec quidquam proficimus Spengeliana interpretatione. Comment. p. 218. Hanc sententiam enim si secutus esset auctor, si quid video, diccre debebat καὶ ὅλως ἐκ τῶν ἐναντίων δεῖ σκοπεῖν τούτους, οἷς πρᾶοί εἰσιν et hac clausula ὅλως personarum recensioni finis imponendus erat. Itaque et hic fragmentum tantum longioris de rebus expositionis exstat ex fine eius, ut ex ὅλως conicere licet, exceptum.

Ad eiusdem libri cap. IV, quod φιλίαν καὶ ἔχθραν tractat, initium τίνας δὲ φιλοῦσι, καὶ διὰ τί monuit Spengelius Comment. p. 220 „Mirum in hoc uno loco, quod nulli ceterorum affectuum in principio expositionis deest, tertium καὶ πῶς ἔχοντες desiderari; certe nullam rationem, qua motus Aristoteles ipse illud omiserit, invenimus.“ Et id quidem rectissime Spengelius; sed hic vel maximi momenti est, quod statim ab initio duo tantum profitetur et illud πῶς ἔχοντες ne verbo quidem attigit; nam vix

---

plicari, si plura ibi exempla allata erant, hodie ne unum quidem restat; nam quod legitur ὅτι οἱ κακῶς πεπονθότες ἀεὶ μισοῦσιν ὅτι ἀλλ' οὐδ' οἱ εὖ πεπονθότες ἀεὶ φιλοῦσι huc referri non posse iam vidit Victorius; nam pertinet ad ἀπὸ τοῦ ἐναντίου, ad quod illustrandum duo exempla ab Aristotele erant allata. Hoc optime perspexisse videntur et ipsi librarii pr. Z^bB, qui pro ὁμοίων exhibent ἐναντίων.

dici potest, ex definitione data vel ex aliis locis recensitis id facile sumi posse, quod contra morem esset auctoris hic ubique servatum et certe disertis verbis ab eo esset indicatum veluti 1387 b, 3. Praeterea summo iure offendit Spengelium 1382 a, 1 sq. Comment. p. 224 „Exspectamus cum primum excutiatur, etiam *ἐπηρεασμόν* et *διαβολήν* sequi, de quibus nihil dicitur.“ Quod ad *ἐπηρεασμόν* attinet, id fortasse propter 1378 b, 17 sq. minus premendum est, sed *διαβολήν*, cuius rei in arte rhetorica summum momentum est, plane omisisse et etiam *τὰ ποιητικὰ ἔχθρας* tam breviter absolvisse iure mireris; nam vix confugiendum est ad coniecturam propter longiorem *περὶ διαβολῆς* expositionem in libro III obviam 1416 a sq. totam partem hoc loco resectam esse. Sed unum certum est, etiam hoc caput *περὶ φιλίας* et *ἔχθρας* graviorem labem perpessum esse.

In eiusdem libri cap. V *περὶ φόβου καὶ τοῦ θαρρεῖν* negotio suo egregie perfunctus est Aristoteles, desideratur autem *τίνας θαρροῦσιν* neque initio 1383 a, 15 propositum neque in ipsa expositione respectum. Sed aliud est, quod in hoc capite vel maxime animadvertendum est. Tripartita divisio optime pertractata cap. VI, VIII, IX, X, XI nobis testimonio esse debet, quid nostro iure exspectare debeamus ab auctore, qui ordinem triplicem profiteatur et eum capitibus laudatis tam egregie persequatur. Iam attende cap. VI *ἃ μὲν οὖν αἰσχύνονται, ταῦτ' εἰσὶ καὶ τὰ τοιαῦτα* rebus absolutis hoc adicitur 1384 a, 23, tum 1384 b, 29 *αὐτοὶ δὲ ὧδε διακείμενοι αἰσχυνθεῖεν ἄν* ordinem novum aggreditur — cap. VIII 1386 a, 4 *ὡς μὲν οὖν ἔχοντες ἐλεοῦσιν, εἴρηται.* Ibid. 1386 a, 16 *ἐφ' οἷς μὲν οὖν ἐλεοῦσι ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν* — cap. IX 1387 b, 4 *οἷς μὲν οὖν νεμεσῶσι καὶ διὰ τί, ἐκ τούτων δῆλον· ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν. αὐτοὶ δὲ νεμεσητικοί εἰσιν κτλ.* — cap. X *ἐφ' οἷς δὲ φθονοῦσι, τὰ μὲν ἀγαθὰ εἴρηται . . . φανερὸν δὲ καὶ οἷς φθονοῦσιν* 1387 b, 35 et 1388 a, 5 —

cap. XI *εἰ δ' ἐστὶν ζηλωτὰ τὰ ἔντιμα ἀγαθά, ἀνάγκη* et *φανερὸν δὲ καὶ οἱ ζηλωτοὶ τίνες* 1388 b, 11 et 14. Quid discimus ex his exemplis? Praestare auctorem, quod profitetur et aut expressis verbis aut alio apto modo una parte absoluta monere lectorem, ubi rem novam aggrediatur. Plane eodem et pari modo in omnibus affectibus tractandis versari debuisse Aristotelem neque ego dicam neque alius quisquam facile contendet. Sed in eo capite V, a quo initium cepit haec quaestio, una res diligentissime examinanda est, summarium illud, quo in mentem revocat lectoribus, quae hucusque tractaverat 1382 b, 28 *τὰ μὲν οὖν φοβερὰ καὶ ἃ φοβοῦνται σχεδὸν ὡς εἰπεῖν τὰ μέγιστα ταῦτ' ἐστίν.* At in antecedentibus non solum res persecutus erat, sed etiam personas inde a lin. 7—22. Itaque ut summarium plane congruens adipiscamur, fortasse scribendum est *τὰ μὲν οὖν φοβερὰ καὶ τίνας φοβοῦνται.* Hanc coniecturam ne audeamus, impedit illud *σχεδὸν ὡς εἰπεῖν τὰ μέγιστα ταῦτ' ἐστίν.* Sed unam rem docet hoc summarium, si comparaveris cum eis, quae supra exscripta exhibui, id non suum locum habere et primitus clausulam fuisse expositionis, in qua res tantum pertractabantur et Aristotelem et hic res et personas seiunctas tractavisse et singulis partibus absolutis aptas clausulas addidisse. Sed hic ordo, quem scriptor secutus erat, postea haud leviter immutatus esse videtur; nam, nisi egregie fallor, et summaria quaedam mox in accuratiorem disceptationem vocanda et alia quaedam menda in his omnibus libris obvia invicta argumenta praebent, unde, quo modo peccatum sit in hos libros Aristotelicos, luculentissime potest probari.

Itaque hoc *τόπων* examine nunc relicto si accedimus ad quaestionem multo graviorem, qua forma Aristotelis artis rhetoricae exemplaria ad posteros et veteres et nos propagata sint, inspiciamus necesse est Dionysium ad Ammaeum p. 746 R. Sed ea omnia transcribere

longum est, itaque ea tantum verba apponam, in quibus cardo rerum versatur.

I) Transcribit Dionysius *κατὰ λέξιν*, ut ipse dicit, Aristotelis *τόπον πρὸς ἄλληλα* II, 23, in hac editione *τόπ.* III.

Dionysius.	Nostra exemplaria.
... ἔστι δὲ τοῦτο παραλογίσασθαι· οὐ γὰρ εἰ δικαίως ἔπαθεν ἄν, καὶ δικαίως ὑπὸ τούτου πέπονθεν. διὸ δεῖ σκοπεῖν χωρίς, εἰ ἄξιος ὁ παθὼν παθεῖν καὶ ὁ ποιήσας ποιῆσαι, εἶτα χρῆσθαι ὁποτέρως ἂν ἁρμόττῃ·	plane congruunt; nam lectionis varietas hic non curanda est, praeter: ...
ἐνίοτε γὰρ διαφωνεῖ τὸ τοιοῦτον, ὥσπερ ἐν τῷ Ἀλκμαίωνι τῷ Θεοδέκτου, καὶ οἷον ἡ περὶ Δημοσθένους δίκη καὶ τῶν ἀποκτεινάντων Νικάνορα.	ἐνίοτε γὰρ διαφωνεῖ τὸ τοιοῦτον καὶ οὐδὲν κωλύει, ὥσπερ ἐν τῷ Ἀλκμαίωνι τῷ Θεοδέκτου (fr. 2 N²) „μητέρα δὲ τὴν σὴν οὔ τις ἐστύγει βροτῶν;“ φησὶ δὲ ἀποκρινόμενος „ἀλλὰ διαλαβόντα χρὴ σκοπεῖν·“ ἐρομένης δὲ τῆς Ἀλφεσιβοίας πῶς, ὑπολαβών φησιν „τὴν μὲν θανεῖν ἔκριναν, ἐμὲ δὲ μὴ κτανεῖν.“ καὶ ἡ περὶ Δημοσθένους δίκη καὶ τῶν ἀποκτεινάντων Νικάνορα· ἐπεὶ γὰρ δικαίως ἐκρίθησαν ἀποκτεῖναι, δικαίως ἔδοξεν ἀποθανεῖν· καὶ περὶ τοῦ Θήβησιν ἀποθανόντος, περὶ οὗ κελεύει κρίνεσθαι, εἰ δίκαιος ἦν ἀποθανεῖν,

ὡς οὐκ ἄδικον ὂν τὸ ἀποκτεῖναι τὸν δικαίως ἀποθανόντα.

Vides omnia, quae diductis litteris exaranda curavi, a Dionysii exemplari afuisse. Nam ea non casu quodam neglexisse, luculentissime probant quaedam verba, quae sequuntur. Pergit enim Dionysius: *τίς οὖν ἐστιν ἡ Δημοσθένους δίκη καὶ τῶν ἀποκτεινάντων Νικάνορα, περὶ ἧς ὁ φιλόσοφος γέγραφεν, ἐν ᾗ τὸ κυριώτατον τῆς ἀμφισβητήσεως κεφάλαιον ἐκ τοῦ πρὸς ἄλληλα; ἢ ἡ πρὸς Αἰσχίνην ὑπὲρ Κτησιφῶντος τοῦ παρασχόντος Δημοσθένει τὸ περὶ τοῦ στεφάνου ψήφισμα καὶ τὴν τῶν παρανόμων φεύγοντος γραφήν; ἐν ταύτῃ γὰρ τὸ ζητούμενον οὐ τὸ κοινόν, εἰ τιμῶν καὶ στεφάνων ἄξιος ἦν Δημοσθένης ἐπιδιδοὺς ἐκ τῶν ἰδίων κτημάτων τὴν εἰς τὰ τείχη δαπάνην· ἀλλ' εἰ καθ' ὃν χρόνον ὑπεύθυνος ἦν, κωλύοντος τοῦ νόμου τοὺς ὑπευθύνους στεφανοῦν· τὸ γὰρ ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα τοῦτ' ἔστιν εἰ ὥσπερ τῷ δήμῳ τὸ δοῦναι, οὕτω καὶ τῷ ὑπευθύνῳ τὸ λαβεῖν τὸν στέφανον ἐξῆν. ἐγὼ μὲν οὖν ταύτης οἴομαι τῆς δίκης μεμνῆσθαι τὸν Ἀριστοτέλη, εἰ δέ τις ἐρεῖ, ὅτι περὶ τῆς τῶν δώρων ἣν ἐπ' Ἀντικλέους ἄρχοντος ἀπελογήσατο περὶ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτήν, πολλῶν νεωτέρας ἔτι ποιήσει τὰς Ἀριστοτέλους τέχνας τῶν Δημοσθένους ἀγώνων.* Haec Dionysius. Audiamus nunc Spengelium Comment. p. 297 „Vix infelicius eruditi viri invenies iudicium; at hoc certissime constat, Dionysium verba, quae rationem *τοῦ ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα* continent: *ἐπεὶ γὰρ δικαίως ἐκρίθησαν ἀπτοκτεῖναι, δικαίως ἔδοξεν ἀποθανεῖν*, in libro suo non invenisse, minime autem casu quodam neglexisse; non enim ipse aliam et prorsus alienam quaesivisset. Immo etiam sequens exemplum de Thebano occiso in Dionysii codice deerat; nam et totum locum *ἐκ τοῦ πρὸς ἄλληλα* transcribere in animo erat et si legisset, rationem ex hac causa ad praecedentem, qua Demosthenes notatur, facile transtulisset. Iam cum haec exempla ab ipso Aristotele addita esse non sit dubi-

tandum, nam illustrant supra dicta *καὶ εἰ τῷ πεπονθότι ... καὶ τῷ πεπονθότι*, Dionysius minus integro exemplo usus deceptus esse videtur." Haec omnia tam acute inventa, tam recte iudicata sunt, ut nulla possit de ea re esse dubitatio. Itaque ego non habeo, quod addam, praeter hoc unum: ad ea, quae supra disputata sunt de exemplis, responsis, dictis aliisque deletis, nunc accedere disertam Dionysii auctoritatem, quae ad sententiam meam firmandam plurimum valeat. Quae autem porro concludenda sunt ex hoc exemplo plane insigni, cuivis patent. Apparet enim: recensionem horum Aristotelis de arte rhetorica librorum duobus exemplaribus niti et iam in antiquitate propagatam fuisse

a) et breviore et decurtato, ex quo hoc loco sua hausit Dionysius

b) et ampliore in nostris codicibus servato, cui nos nostra debemus.

At, quod vehementer dolendum est, res non ita comparata est, ut nos beati possideamus hoc alterum recensionis exemplar integrum et plenissimum, *πολλοῦ γε δεῖ*, sed, ut huius nostrae recensionis naturam et conditionem accurate cognoscamus et perspiciamus, alia via ingredienda est, qua nova et insperata lux non solum singulis locis et partibus, sed etiam toti horum librorum compagi et compositioni affulgebit.

II) Rursus igitur exordiamur a loco supra laudato II, 23 1397 b, 7—11. Iam inspice mecum, benevole lector, huius editionis II, 23 „clausulas ad *τόπους* VI, VII, XIII, XV, XVII, XX, XXV, XXVII occurrentes. Vides his *τόποις* hoc esse commune: a) primum nomen tradit; b) tum exemplis illustrat; c) denique adnotatiunculam aspergit *τόπου* naturam, historiam, eius commoda vel incommoda, alia id genus spectantem. Quod etiam hoc loco usu venit et rectissime et Sauppeus et Spengelius cognoverunt verba 1397 a, 28 usque ad 1397 b, 7 primitus clausulam fuisse huius *τόπου*. Sic ne nos quidem exemplar integrum et intactum, quale ex Aristotelis calamo fluxit, possidemus.

Sed quid de toto loco et falsa sede horum duorum exemplorum iudicandum est? Nisi egregie fallor, haec:

a) Idem exemplar in breviorem formam redactum etiam hoc nostro loco apparet; nam duo exempla ab Aristotele certe initio *τόπου* posita — nam illustrant *εἰ γὰρ θατέρῳ ὑπάρχει τὸ καλῶς ἢ δικαίως ποιῆσαι, θατέρῳ τὸ πεπονθέναι* et *καὶ εἰ τῷ πεπονθότι τὸ καλῶς ἢ δικαίως ὑπάρχει, καὶ τῷ ποιήσαντι* — haec duo exempla, inquam, primitus vel ita evanuerant, ut ne vestigium quidem remaneret; apud Dionysium saltem verba leguntur *καὶ οἷον ἡ περὶ Δημοσθένους δίκη καὶ τῶν ἀποκτεινάντων Νικάνορα.* Nostrum vero exemplar decurtatum finem habebat, si quid suspicari licet, in verbis *ὥσπερ ἐν τῷ Ἀλκμαίωνι τῷ Θεοδέκτου.*

b) Hoc brevius et decurtatum exemplar ab eodem vel altero librario ex ampliore et integro exemplari suppletum est, sed non ita, ut sua cuique loco assignaret, sed satis haberet, ea, quae deerant, in fine adnectere. Sic versus Theodectis a Dionysio omissi accreverunt et haec duo exempla prorsus alieno loco posita.

Haec sic ex duobus recensionis exemplaribus et breviore et ampliore confluxisse ut statuamus, eo compellimur, quod librarius vel idem vel alter non fecit, quod facere debebat; tantum enim aberat, ut, quae in breviore exemplari legebantur, ex meliore et ampliore emendaret suum cuique locum assignando, ut contra commoditati suae provideret et se suum fuisse putaret, si quocunque loco adderet, quae desiderabantur.

Priusquam hanc meam sententiam longius persequar, lectoribus locum proponam in hac quaestione satis argutum et insignem. Aristoteles enim lib. II inde ab cap. 12 eximia et plane singulari descriptione notat *τὰ ἤθη νέων* (c. 12), *πρεσβυτέρων* (c. 13), *ἀκμαζόντων* (c. 14), *εὐγενείας* (c. 15), *πλούτου* (c. 16), *δυνάμεως* et *εὐτυχίας* (c. 17). Iam si omnes tres libros evolvimus, Aristotelem videmus brevissima quaedam praecepta rhetorica de usu et utilitate

dare. His brevibus praeceptis rhetoricis ubi autem locus est? Quod naturae rei solum consentaneum est, semper in fine brevioris vel longioris expositionis, postquam fundamentum firmum iecit, postquam res, quae ei necessariae videbantur, copiose docuit et illustravit. Iam legas II, 13 1390a, 25 *τῶν μὲν οὖν νέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τὰ ἤθη τοιαῦτα, ὥστ' ἐπεὶ ἀποδέχονται πάντες τοὺς τῷ σφετέρῳ ἤθει λεγομένους* (?) *λόγους καὶ τοὺς ὁμοίους, οὐκ ἄδηλον πῶς χρώμενοι τοῖς λόγοις τοιοῦτοι φανοῦνται καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ λόγοι.* Quid de hoc praecepto hoc loco obvio dicendum est? Multa fortasse dici possunt. Sed hoc unum certum et extra omnem dubitationem positum est, hoc praeceptum rhetoricum de usu et utilitate moratae orationis omnium morum notatione perfecta demum dici et debuisse et potuisse ab Aristotele. Et ibi sine dubio dictum erat ab eo; nam certe non ad solos adolescentium et senum mores hoc relatum voluit, sed ad omnes omnium mores descriptos. Legebatur igitur in fine totius expositionis. Eandem igitur avem agnosces! Ei enim, qui hoc in hac parte exaravit, certe non in animo erat, plura dare quam hucusque descripsit i. e. adolescentium et senum mores. „Semper ad finem festinat“ et uno vel altero enuntiato omisso cupide arripuit, quae ibi legebantur et ibi solum suum locum habebant. Idem igitur statuendum est exemplar brevius et decurtatum, in quo primitus nihil legebatur, quam adolescentium et senum mores. Huiusmodi exemplar postea non resectis eis, quae necessario resecanda erant, ex ampliore et pleniore exemplari suppletum et amplificatum est, cui nos nostra de ceterorum virorum moribus debemus.[1])

---

1) Hoc ad adolescentium et senum mores solos referri non posse, vel stupidus homo, qualis noster scholiasta erat, intellexit. Scribit enim 118, 32R *ὥστε ἐπεὶ ἀποδέχονται πάντες, ἄνπερ ἀκούσωσί τινα λέγοντα, λόγους οἰκείους τῷ ἤθει αὐτῶν, οἱ ἀνδρεῖοι λόγους ἀνδρικοὺς ἀποδέχονται καὶ οἱ σώφρονες σωφρονικοὺς καὶ ὅλως τοὺς ὁμοίους τῷ ἤθει αὐτῶν*

Hanc recensionis, quam nos manibus tenemus, naturam omnium maxime summaria quaedam arguere videntur in fine singulorum capitum vel partium occurrentia, in libro III praesertim non paucis dubitationibus obnoxia, quae propter spatii angustias huic praefationi concessas longius persequi nequeo. Impraesentiarum mihi sufficit lectores relegare ad III, 5 1407 a, 19 III, 17 1418 b, 23, quod iam Susemihlio scrupulum iniecit, III, 11 1413 a, 18.

I) Conflati igitur sunt nostri Aristotelis de arte rhetorica libri ex duobus exemplaribus, breviore et ampliore

II) Librarius vel idem vel alter ex uberiore exemplari

a) multa, non omnia transcripsisse, multa vero neglexisse videtur, unde magna singulorum locorum, capitum vel partium diversitas explicari potest, ita ut *τόπους* quosdam II, 23, qui exemplorum luce carent et alias partes in hac re in primis conspicuas ex breviore exemplari fluxisse statuamus.

b) Transcripsit autem, quisquis erat, vel idem vel alter librarius in exemplar brevius et decurtatum supplementa sua, ut supra demonstrare conati sumus, parum ratione habita aut textus iam ex breviore exemplari exarati aut loci, quibus additamenta adnectenda erant, sed satis habebat, quoquo loco ex suis copiïs addere, quae in altero exemplari deerant.

III) Aristotelis de arte rhetorica librorum exemplar plane integrum ab auctoris manu profectum nobis periit, ibi tantum aliquanto plenius

---

οὐκ ἄδηλον, πῶς χρώμενοι τοῖς λόγοις δείξομεν οὓς λέγωμεν λόγους οἰκείους τῷ ἤθει τῶν ἀκροατῶν ἢ τῶν δικαστῶν.

et integrius servatum, ubi librarius brevius et decurtatum exemplar valere iubens uberius exemplar, si quidem non admodum ab ipsius auctoris verbis distabat, *κατὰ λέξιν* transcripsit.[1])

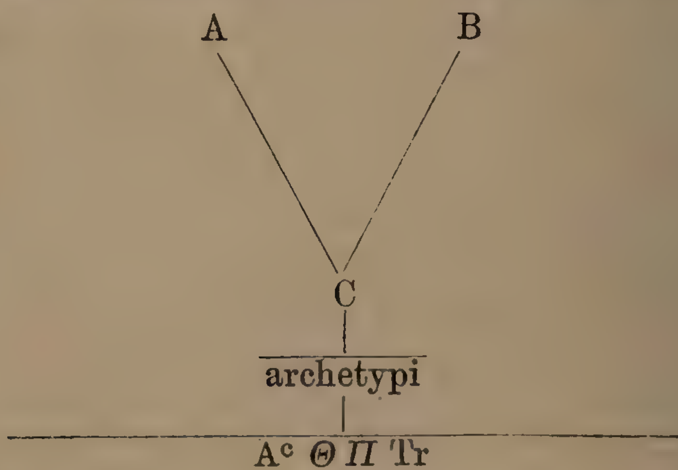
Itaque, ut meam sententiam brevius comprehendam, de nostra recensione hoc mihi statuendum esse videtur:

I) Exemplar plane integrum (A) iam in antiquitate, ut ex Dionysii exemplari apparet, de industria decurtatum et abbreviatum est in formam (B).

II) Utriusque recensionis exemplar aliquo tempore, de quo nobis nihil suspicari licet, venit in manus viri, qui discrimine inter utrumque intercedente bene perspecto novum exemplar (C) restituendum curavit, vitiis supra monstratis conspicuum.

III) Unum hoc novum exemplar aetatem tulit et fons fuit archetypi, unde nostri libri fluxerunt omnes.

Hoc igitur stemma rem ad oculos demonstrabit:

1) Emersit hoc exemplum decurtatum et abbreviatum evidentissime lib. III, cap. XVI. Tali vitio foedatum iam venit in manus eius, qui omnium nostrorum librorum archetypum confecit. Is manifesto orationem post *οὐ γὰρ πολλοὶ ἴσασιν* hiare bene perspexit, lacunam repertam male verbis ex I, 9 1367b, 26—1368a, 10 transcriptis sanavit, id quod invictis argumentis iam probavit Victorius. Ipsa autem supplementa maiore ambitu erant, quam ut verisimile sit, ea omnia olim

Haec mea de origine et natura nostrae recensionis coniectura prorsus et statim abicienda esset, si his tantum locis niteretur neque ad ea, quae supra disputata sunt, in omnibus tribus libris accederent certa quaedam nec pauca indicia, quibus eam et probabilem et veram esse efficiatur. Atque primum quidem particularum quarundam finis inspiciendus est, nonne aliqua ex parte iisdem dubitationibus obnoxius iisdem vitiis laborare videatur. Sic in ea re plane insignis locus, qui legitur in divitum moribus describendis II, 16 1391a, 14. Aristoteles rem absolvit *καὶ ὡς ἐν κεφαλαίῳ, ἀνοήτου εὐδαίμονος ἦθος πλούτου ἐστίν.* Tum pergit *διαφέρει δὲ τοῖς νεωστὶ κεκτημένοις καὶ τοῖς πάλαι τὰ ἤθη τῷ ἅπαντα μᾶλλον καὶ φαυλότερα τὰ κακὰ ἔχειν τοὺς νεοπλούτους· ὥσπερ γὰρ ἀπαιδευσία πλούτου ἐστὶ τὸ νεόπλουτον εἶναι. καὶ ἀδικήματα ἀδικοῦσιν οὐ κακουργικά, ἀλλὰ τὰ μὲν ὑβριστικὰ τὰ δὲ ἀκρατευτικά, οἷον εἰς αἰκίαν καὶ μοιχείαν.* Suo iure quivis ultima verba *καὶ ἀδικήματα* — — *μοιχείαν* ad *νεοπλούτους* referet, quod tamen aperte falsum est; nam non hi solum, sed omnes divites talia vitia committunt, qualia hic enumerat Aristoteles, quod et per se clarum et manifestum est et comprobatur loco cap. XVII in fine posito de potentium moribus 1391a, 29 *κἂν ἀδικῶσιν, οὐ μικραδικηταί εἰσιν, ἀλλὰ μεγαλάδικοι,* sed ausam errori dedit non Aristoteles, sed librarius, qui verba in decurtato exemplari omissa non suo loco adscripsit, sed ut supra p. LXVIIb addidit in fine. —

Iam inspiciamus locum II, 23 1399a, 1. Quam egregie disposita et rebus accommodata sint exempla l. 25 *οἷον θεοῖς ἢ πατρὶ ἢ διδασκάλοις* illustrantia iam supra p. XLVII demonstratum est. Adduntur in fine huius *τόπου* haec: *καὶ περὶ τῆς Ἑλένης, ὡς Ἰσοκράτης ἔγραψεν, ὅτι σπουδαία, εἴπερ Θησεὺς ἔκρινεν· καὶ περὶ Ἀλεξάνδρου, ὃν αἱ θεαὶ προέκριναν, καὶ περὶ Εὐαγόρου, ὅτι σπουδαῖος,*

---

in margine exarata fuisse, unde postea alienam sedem in textu occupaverint.

ὥσπερ Ἰσοκράτης φησίν· Κόνων γοῦν δυστυχήσας, πάντας τοὺς ἄλλους παραλιπών, ὡς Εὐαγόραν ἦλθεν. Iam pridem me offendit apud nostrum sic subinde legi ὡς Ἰσοκράτης ἔγραψεν et ὥσπερ Ἰσοκράτης φησίν. Quis unquam porro sibi persuadebit, Aristotelem exempla sua quasi ex satura dispersisse neque iis nominibus apposuisse, ad quae illustranda ab eo erant allata? Pertinebant certe ad verba in principio τόπου exarata .. ἢ σοφοὶ ἢ πάντες ἢ οἱ πλεῖστοι ἢ ἀγαθοὶ .. ἢ οὓς ἀποδέχονται οἱ κρίνοντες. His olim adnexa, postea deleta et ex exemplari uberiore in fine suppleta erant.

Sic adversatur mori, cui, ut supra vidimus LXVI, IIc, addictus est Aristoteles, post II, 24 1401a, 33 ὅλος δὲ ὁ τόπος παραλογιστικός exempla addi hac forma πάλιν τὸ Πολυκράτους εἰς Θρασύβουλον .... ἀφαιρεῖ γὰρ τὸ ὑπὸ τίνος 1401b, 3, quamquam liberrime fateor, haec duo exempla in fine posita aliquo probabili modo posse defendi.[1])

1) Non concoquo neque fortasse unquam concoquam enuntiatum, quod legitur in principio lib. I capitis IX multis modis detruncati et depravati. Itaque videant acutiores! Ibi haec 1366a, 29 ἐπεὶ δὲ συμβαίνει καὶ χωρὶς σπουδῆς καὶ μετὰ σπουδῆς ἐπαινεῖν πολλάκις οὐ μόνον ἄνθρωπον ἢ θεόν, ἀλλὰ καὶ ἄψυχα καὶ τῶν ἄλλων ζῴων τὸ τυχόν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ περὶ τούτων ληπτέον τὰς προτάσεις, ὥστε ὅσον παραδείγματος χάριν εἴπωμεν καὶ περὶ τούτων. Omnes, quos inspexi, interpretes, Victorius, Schraderus, Spengelius, alii rem ita tractant, quasi protasis non adesset. Si enim cum Schradero explicabimus τὸν αὐτὸν τρόπον quo in genere deliberativo de felicitate, utili et περὶ τούτων nimirum de vitio, virtute, honesto, talem sententiam exspectamus l. 28 post ἀρετήν. διὸ τὸν αὐτὸν τρόπον κτλ. Una tantum editio Parisiis edita Ind. p. 721 intentiore cura rem expedire sibi visa est, ut explicaret „in ea propositiones non nisi exempli gratia citantur, quia res, quae laudantur, interdum longe diversae sunt.“ Quod vix satisfacere potest. Cum enim Aristoteles in initio capitis dicat μετὰ δὲ ταῦτα λέγωμεν περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ· οὗτοι γὰρ σκοποὶ τῷ ἐπαινοῦντι καὶ ψέγοντι et in hoc enuntiato καὶ περὶ τούτων et ὥστε ... εἴπωμεν καὶ περὶ τούτων, sensus prorsus alius evadere videtur. Si quis nostra lingua diceret „da man

Omnium locorum luculentissimum testimonium praebent ad nostram opinionem firmandam quae leguntur in fine cap. XI lib. I 1371b, 27 *καὶ ἐπεὶ τὸ ἄρχειν ἥδιστον καὶ τὸ σοφὸν δοκεῖν εἶναι ἡδύ· ἀρχικὸν γὰρ τὸ φρονεῖν, ἐστὶν δ' ἡ σοφία πολλῶν καὶ θαυμαστῶν ἐπιστήμη. ἔτι ἐπεὶ φιλότιμοι ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἀνάγκη καὶ τὸ ἐπιτιμᾶν τοῖς πέλας ἡδὺ εἶναι καὶ τὸ ἄρχειν. καὶ τὸ ἐν ᾧ δοκεῖ βέλτιστος αὐτὸς αὑτοῦ εἶναι, ἐνταῦθα διατρίβειν, ὥσπερ καὶ ὁ ποιητής φησι*

κἀπὶ τοῦτ' ἐπείγεται
νέμων ἑκάστης ἡμέρας πλεῖστον μέρος,
ἵν' αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνει βέλτιστος ὤν.

ὁμοίως δὲ καὶ ἐπεὶ ἡ παιδιὰ τῶν ἡδέων καὶ πᾶσα ἄνεσις καὶ ὁ γέλως τῶν ἡδέων, ἀνάγκη καὶ τὰ γελοῖα ἡδέα εἶναι καὶ ἀνθρώπους καὶ λόγους καὶ ἔργα. διώρισται δὲ περὶ γελοίων χωρὶς ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς. Haec „disiecta membra scriptoris" hanc sedem in fine occupaverunt, postquam primo ex sua sede pulsa et omissa sunt. Quod demonstrare non admodum difficile est. Cum enim auctor hos *ἡδέων τόπους* omnes sub generibus quibusdam disposuerit — tabellam quivis facile sibi parabit ex ipso Aristotele — haec nec inter se nec cum superioribus apte cohaerent. Et quod ad *τὰ γελοῖα* attinet, cuivis in promptu est eis suam sedem assignare supra 1370c, 15 ... *διὸ αἱ ῥαθυμίαι καὶ αἱ ἀπονίαι καὶ αἱ ἀμέλειαι καὶ αἱ παιδιαὶ καὶ αἱ ἀναπαύσεις καὶ ὁ ὕπνος τῶν ἡδέων· οὐδὲν γὰρ πρὸς ἀνάγκην τούτων. ὁμοίως δὲ καί, ἐπεὶ ἡ παιδιὰ τῶν ἡδέων καὶ πᾶσα ἄνεσις καὶ ὁ γέλως τῶν ἡδέων κτλ.* Item dicendum est verba *καὶ ἐπεὶ τὸ ἄρχειν — — βέλτιστος ὤν* hoc loco sedem suam habere

---

Schillers Balladen nicht bloſs nach ihrer ästhetischen Seite, sondern auch nach ihren Quellen erklären muſs, so sind auch darüber die nötigen Sätze beizubringen. Daher wollen wir, wenn auch nicht erschöpfend, so doch beispielsweise auch hierüber handeln." Quod si quis, inquam, profiteretur, eum nostro iure exspectamus et fontes aperturum esse, ex quibus hauserit poeta. De omnibus autem, quae profitetur in hoc enuntiato, toto capite ne verbum quidem legimus.

non posse. Non multum vel adeo nihil h. l. proficimus transpositione a Spengelio proposita Comment. p. 168, praesertim cum ego ex A^c καὶ τὸ ἄρχειν duobus punctis notatum ut delendum enotaverim. Hoc autem certum est, quod et ostendit Spengelius, non quadrare hoc in genere, quod proxime antecedit ἐπεὶ δὲ τὸ ὅμοιον καὶ συγγενὲς ἡδὺ ἑαυτῷ ἅπαν κτλ. l. 18; fini erat adnexum, quod in decurtato exemplari omissum erat; sed locum, ubi primitus steterit, assignare vix contigerit. Melius certe legerentur supra post 1371a, 8—18 καὶ τιμὴ καὶ εὐδοξία τῶν ἡδίστων — — δι' ἄλλο τι. Pariter ne eis quidem verbis rectum locum vindicare possumus, quae in eodem capite leguntur 1371a, 35 sq. καὶ τὸ εὖ ποιεῖν καὶ τὸ εὖ πάσχειν τῶν ἡδέων· τὸ μὲν γὰρ εὖ πάσχειν τυγχάνειν ὧν ἐπιθυμοῦσι, τὸ δὲ εὖ ποιεῖν ἔχειν καὶ ὑπερέχειν, ὧν ἀμφοτέρων ἐφίενται· διὰ δὲ τὸ ἡδὺ εἶναι τὸ εὐποιητικόν, καὶ τὸ ἐπανορθοῦν ἡδὺ τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶν τοὺς πλησίον, καὶ τὸ τὰ ἐλλιπῆ ἐπιτελεῖν. Supra enim egerat Aristoteles de μανθάνειν, cui hoc loco remoto optime adhaeret l. 5. ἐπεὶ δὲ μανθάνειν τε ἡδύ κτλ. et καὶ τὸ τὰ ἐλλιπῆ ἐπιτελεῖν in hoc sententiarum nexu sensu plane carent nec stare possunt propter 1371b, 26 καὶ τὰ ἐλλιπῆ ἐπιτελεῖν ἡδύ· αὐτῶν γὰρ ἔργον ἤδη γίγνεται. Itaque vix a vero aberrabimus, si haec quoque verba partim sua sede mota partim neglegentissime exscripta esse statuimus.

Aggrediamur nunc ad cap. XII eiusdem libri 1372a, 4 sq. Postquam Aristoteles causas enumeravit, quibus moti iniuriam faciunt, pergit πῶς δὲ ἔχοντες καὶ τίνας (sc. ἀδικοῦσιν), λέγωμεν νῦν. αὐτοὶ μὲν οὖν

(I) ὅταν οἴωνται δυνατὸν εἶναι τὰ πρᾶγμα πραχθῆναι καὶ αὑτοῖς δυνατόν.

(II) εἴτ' ἐὰν λαθεῖν πράξαντες ἢ (III) μὴ λαθόντες μὴ δοῦναι δίκην ἢ (IV) δοῦναι μέν, ἀλλ' ἐλάττω τὴν ζημίαν εἶναι τοῦ κέρδους αὑτοῖς ἢ ὧν κήδονται. Aristoteles igitur ipse in principio capitis ordinem et dispositionem indica-

vit, qua propositum absolvere cogitet. Et primam quidem rem *τὸ δυνατὸν καὶ αὐτοῖς δυνατόν* statim absolvit 8—21, quae sub II significantur, ibid. 22. 23 et 28—33, quae sub III indicantur 33—37, quae sub IV 37—b 8 et 12—24 (?). Offendunt igitur maxime verba a) 1372 b, 9 *καὶ οἱ πολλάκις ἢ λεληθότες ἢ μὴ ἐζημιωμένοι καὶ οἱ ἀποτετυχηκότες· εἰσὶν γάρ τινες καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ὥσπερ ἐν τοῖς πολεμικοῖς οἷοι ἀναμάχεσθαι*; nam de his neque in proxime antecedentibus neque in sequentibus sermo est; intempestive igitur locorum seriem interrumpunt. Itaque non suum locum habent. Aptissimam autem clausulam efficiunt, postquam Aristoteles ea, quae sub II et III indicat, absolvit 1372 a, 37 *μηδὲν ἕξει ὅτι ἀπολέσει. ⟨διὸ⟩ καὶ οἱ πολλάκις ἢ λεληθότες ἢ μὴ ἐζημιωμένοι ⟨ἀδικοῦσιν⟩*, quibus adnectit *οἱ ἀποτετυχηκότες κτλ.* Sed multo magis offendunt. b) verba ibid. 1372 a, 24 *καὶ τὰ λίαν ἐν φανερῷ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς· ἀφύλακτα γὰρ διὰ τὸ ὅλως μηδένα ἂν οἴεσθαι. καὶ τὰ τηλικαῦτα καὶ τοιαῦτα, οἷα μηδ' ἂν εἷς. ἀφύλακτα γὰρ ταῦτα· πάντες γὰρ τὰ εἰωθότα ὥσπερ ἀρρωστήματα φυλάττονται καὶ τὰ ἀδικήματα. ὃ δὲ μηδείς πω ἠρρώστηκεν, οὐδεὶς εὐλαβεῖται*, quae nullo modo cum Spengelio possunt explicari Comment. p. 171, 24. Adversantur enim et dispositioni, quam toto capite sequitur Aristoteles, et notant res, non personarum *διάθεσιν* (*πῶς ἔχοντες*); quam apte autem in rerum enumeratione ponantur cuivis patet, si comparaverit cum eis, quae inde ab 1373 a, 27 usque ad 37 leguntur. In codem capite scrupulum movet et 1373 a, 27 *καὶ ἃ πάντες ἢ πολλοὶ ἀδικεῖν εἰώθασιν*, quod transitum ad res non expressis verbis memoravit et statim ab *καὶ ἃ* initium capit, et propterea memorandum, quod res praetermittuntur etiam 1368 b, 27 *λοιπὸν δ' εἰπεῖν τίνος ἕνεκα καὶ πῶς ἔχοντες ἀδικοῦσι καὶ τίνας* et, quod multo magis mirandum est, etiam 1368 b, 2 *δεῖ δὴ λαβεῖν τρία* (I), *ἓν μὲν τίνων καὶ πόσων ἕνεκα ἀδικοῦσι*, (II) *δεύτερον δὲ πῶς αὐτοὶ διακείμενοι*, (III) *τρίτον δὲ τοὺς ποίους καὶ πῶς ἔχοντας*. Itaque hic plura dat, quam profitetur; nam I

persequitur cap. XI, II cap. 12 1372a, 23, III cap. XII 1372b, 23—1373a, 27. Iam etiam res adnectuntur, de quibus in superioribus altum silentium, monentur lectores solum 1372b, 24 *ἀδικοῦσι δὲ τοὺς τοιούτους καὶ τὰ τοιαῦτα.* Itaque maxime verisimile est, res (*τὰ ποῖα*) in breviore exemplari omissas praeter parvum fragmentum alieno loco positum, quod supra indicavimus 1372a, 24—29, postea ex exemplari pleniore additas esse non ratione habita neque verborum 1368b, 2 neque transitus formula adhibita, qua Aristoteles usus esse videtur, velut 1372b, 24 *ἀδικοῦσι δὲ τοὺς τοιούτους, τοὺς ἔχοντας κτλ.* et 1373a, 27 *τοὺς μὲν οὖν τοιούτους ἀδικοῦσι, ἀδικοῦσι δὲ τὰ τοιαῦτα,* (I) *τὰ λίαν ἐν φανερῷ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς ἀφύλακτα γὰρ διὰ τὸ ὅλως μηδένα ἂν οἴεσθαι, καὶ* (II) a) *τὰ τηλικαῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, οἷα μηδ᾽ ἂν εἷς. ἀφύλακτα γὰρ καὶ ταῦτα· πάντες γὰρ τὰ εἰωθότα ὥσπερ ἀρρωστήματα φυλάττονται, ὃ δὲ μηδείς πω ἠρρώστηκεν, οὐδεὶς εὐλαβεῖται* (III) b) 1373a, 27 *καὶ ἃ πάντες ἢ πολλοὶ ἀδικεῖν εἰώθασιν· συγγνώμης γὰρ οἴονται τεύξεσθαι.* Sic ordinatus Aristoteles mihi ex Aristotele emergere videtur; nam ut saepissime alibi in hac *τόπων* serie connectenda, ita et hic *τόπον* invertit.[1])

Ad verba eiusdem libri cap. XIV 1375a, 8 sq. *καὶ τὰ μὲν ῥητορικά ἐστιν τοιαῦτα, ὅτι πολλὰ ἀνῄρηκεν ἢ ὑπερβέβηκεν, οἷον ὅρκους δεξιάς πίστεις ἐπιγαμίας· πολλῶν γὰρ ἀδικημάτων ὑπεροχή.* ‖ *καὶ τὸ ἐνταῦθα οὗ κολάζονται οἱ ἀδικοῦντες, ὅπερ ποιοῦσιν οἱ ψευδομαρτυροῦντες· ποῦ γὰρ οὐκ ἂν ἀδικήσειεν, εἴ γε καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ.* rectissime monuit Spengelius Comment. p. 190 „Haec et quae sequuntur in medio posita non optimum locum tenent; neque *μὲν* quid sit, intellego; conveniunt vero, si transitus est ad ea quae minus gravia rhetorica dicuntur argumenta v. c. *καὶ τὰ μὲν . . . τὰ δὲ ῥητορικά ἐστι τοιαῦτα.*“ Sed lacunam si

1) Ad 1372a, 27 ego ex A^c, *καὶ τὰ ἀδικήματα*, duobus punctis signatum enotavi h. l. certe ut delendum; vix longe a vero aberraveris, si conieceris *τὰ ἀδικήματα* olim in margine exaratum fuisse ad initium rerum indicandum.

cum Spengelio statuimus, non multum proficimus; nam et sic verba non suum locum tenent. Iam inspicias locos ultimos 1375a, 15 *καὶ ὃ παρὰ τὰ ἄγραφα δίκαια· ἀμείνονος γὰρ μὴ δι' ἀνάγκην δίκαιον εἶναι· τὰ μὲν οὖν γεγραμμένα ἐξ ἀνάγκης, τὰ δ' ἄγραφα οὔ. ἄλλον δὲ τρόπον, εἰ παρὰ τὰ γεγραμμένα·* (scil. *μεῖζον ἀδίκημα*) *ὁ γὰρ τὰ φοβερὰ ἀδικῶν καὶ τὰ ἐπιζήμια καὶ τὰ ἀζήμια ἀδικήσειεν ἄν.* Iam his locis addas *καὶ τὰ μὲν ῥητορικά ἐστι τοιαῦτα, ὅτι πολλὰ ἀνῄρηκεν ἢ ὑπερβέβηκεν, οἷον ὅρκους δεξιάς πίστεις ἐπιγαμίας· πολλῶν γὰρ ἀδικημάτων ὑπεροχή. καὶ τὸ ἐνταῦθα, οὗ κολάζονται οἱ ἀδικοῦντες, ὅπερ ποιοῦσιν οἱ ψευδομαρτυροῦντες· ποῦ γὰρ οὐκ ἂν ἀδικήσειεν εἴ γε καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ;* Congessit et cumulavit orator, quae peccata sunt *παρὰ τὰ γεγραμμένα*, conclusione monstrat, quid talis commissurus sit et *παρὰ τὰ ἄγραφα δίκαια.* Hunc ordinem si sequemur, veram auctoris sententiam nos assequi facile tibi persuadebis.

Hanc textus conformationem accuratius inspicientes non sane mirabimur, si loci quidem prorsus pendere videantur, velut I, 6 1362b, 27 *καὶ τὸ δίκαιον· συμφέρον γάρ τι κοινῇ ἐστιν*, de quo rectissime iudicavit Spengelius Comment. p. 102.

Huic quaestiunculae finem imponentes haud abs re esse putamus, ex eis, quae hucusque exposita sunt, conclusiones facere inprimis *τόπων* quorundam conditionem et ordinem spectantes. Sic

I) *τόπους* quosdam lacunarum vitio foedatos esse nos supra demonstrasse putamus. p. LX sq.

II) Si autem ad alterum vitiorum genus nos convertimus, duo eorum modi statuendi esse videntur

a) unus, quo additamenta quaedam in fine appicta videmus, quae ex ampliore exemplari fluxisse facile quivis coniciet, velut p. LXXIII sq.

b) alter, quo in media *τόπων* serie emblemata quaedam prorsus inepte ibi posita nobis occurrunt,

velut p. LXXV sq., de quibus aliquanto difficilius sit iudicare.

1) Sed hoc gravissimum et maxime tenendum est, hoc idem genus vitiorum eundem vitiatorem eandemque eius rationem arguere.

2) Quae autem fuit ea ratio, quam sequebatur? Fuit, nisi egregie fallor, eadem, quam etiam in superioribus p. LXVI sq. nos detexisse putamus:

I) Commoditati suae et pigritiae providebat adeo, ut satis haberet ex longiore auctoris expositione pauca vel ex initio vel ex fine vel ex media expositione (velut II, 2 1379b, 33) arripere et negotium suum finire; nam equidem nullus dubito quin negotium suum perfectum putarit velut I, 12 1372a, 23 pauca ex initio, et I, 14 1375a, 8—12 pauca ex fine addens.

II) Itaque snppleta esse videntur ex exemplari ampliore, quae inde leguntur in nostris libris.

III) Aliis vero locis hiant adhuc et hiabunt lacunae neque expletae sunt, veluti II cap. 2, II, 4, II, 5.

Sed qualemcunque viam ingredieris ad talium vitiorum originem indagandam et declarandam, hoc corruptelarum genus non solum magnas partes duorum priorum librorum occupavit, sed idem etiam in III librum invasit, cuius rei partim iam supra XLII testimonia congessimus, quibus h. l. pauca addere placet. Nam rectissime Susemihlius (Ind. schol. Gryphw. Sem. aestiv. 1892 p. V) monuit, „deletricem criticam", quam olim de hoc libro promulgavit Fr. A. Wolfius, non solum primas partes agere debere, sed artem criticam etiam et multo magis versari debere in lacunis detegendis nec minus, quod ego adicio, in recto sententiarum ordine et nexu indagando.

Huius generis exemplum ut statim depromam, scrupulum movent verba c. XIV 1415 b, 28—32 ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς οἴεσθαι δεῖ ποιεῖν συνεπαινεῖσθαι τὸν ἀκροατήν, ἢ αὐτὸν ἢ γένος ἢ ἐπιτηδεύματ' αὐτοῦ ἢ ἁμῶς γέ πως· ὃ γὰρ λέγει Σωκράτης ἐν τῷ ἐπιταφίῳ, ἀληθές, ὅτι οὐ χαλεπὸν Ἀθηναίους ἐν Ἀθηθαίοις ἐπαινεῖν ἀλλ' ἐν Λακεδαιμονίοις. Absolvit enim Aristot. prooemia generis demonstrativi 1415 a, 7, aggreditur et absolvit prooemia generis iudicialis 1415 a, 28—1415 b, 28, denique aggreditur et absolvit prooemia generis deliberativi 1415 b, 3³ sq. Interrumpunt igitur, si quid video, satis incommode verba supra laudata sententiarum seriem et ordinem nec medela affertur verbis ὃ γὰρ — ἐν Λακεδαιμονίοις delendis. Nam verba Aristotelis esse videntur, sed non suo loco posita; itaque stellulas apposuimus. Cf. et Susemihlium l. l. p. VIII.

Itaque operae pretium esse videtur accuratius similes locos in hoc libro passim obvios congerere et examinare, ut tandem acutiores viri verum demonstrent et rem ad liquidum perducant. Quamquam enim inter viros doctos satis constat Aristotelem pruritu docendi abreptum, ut ita dicam, multa ex largis suae doctrinae copiis iis locis addidisse, in quibus nos hodie minime exspectamus, tamen nonnulla additamenta, qualia in hoc libro leguntur, vix hoc modo explicanda sunt nec possunt adnotationum nomine excusationem habere, quarum beneficio et commodo privatus Arist. viris doctis saepe tot tantasque difficultates exhibet. Veluti cap. II 1404 b, 37—1405 a, 2 τῶν δ' ὀνομάτων τῷ μὲν σοφιστῇ ὁμωνυμίαι χρήσιμοι (παρὰ ταύτας γὰρ κακουργεῖ), τῷ ποιητῇ δὲ συνωνυμίαι, λέγω δὲ κύριά τε καὶ συνώνυμα οἷον τὸ πορεύεσθαι καὶ βαδίζειν· ταῦτα γὰρ ἀμφότερα καὶ κύρια καὶ συνώνυμα ἀλλήλοις. Certe post αὕτη δ' ἦν ἡ τοῦ ῥητορικοῦ λόγου ἀρετή tale quid minime exspectamus, praesertim cum in superioribus, quid sit ὁμωνυμία non sit explicatum nec minus fortasse memorabile est, quod hic statim praeceptum legimus de usu ὁμονυμιῶν et συνωνυμιῶν

antea non explicatarum, ut sane fatendum sit haec subito et praeter exspectationem emergere. Et Aristotelis quidem esse videntur, sed fortasse ex ampliore exemplari huic loco adnexa sunt. Cf. praeterea Spengelii Comment. p. 364, 3.

In eodem capite II omnia, quae leguntur inde ab 1405 a, 28 *τὸ δὲ ὡς ὁ Τήλεφος* . . . usque ad 1405 b, 21, dubitationes non parvas moverunt Thuroto, quas Revue archéologique V (1862) p. 53 sq. exposuit. Atque primum quidem offendit virum acutissimum, quod Aristoteles Dionysii metaphoram, qui poesin *κραυγὴν Καλλιόπης* vocavit, condemnat (31 sq.) et in sequentibus (7 et 17) monet metaphoras trahendas esse *ἀπὸ καλῶν ἢ τῇ φωνῇ ἢ τῇ δυνάμει ἢ τῇ ὄψει ἢ ἄλλῃ τινὶ αἰσθήσει.* Quod aperte repugnare praecepto 1405 a, 14—20 probato; nam metaphoras ad res vel personas malas notandas ex contrario petendas esse indubitatam Aristotelis sententiam esse. Itaque de hac tota parte hanc tulit sententiam „Il ne serait pas impossible, que tout le morceau 1405 a, 28—1405 b, 21 eût été détaché d'un exemplaire de la Poetique plus complet que celui, que nous avons, et transposé ici; remarquons d'ailleurs que ces observations s'appliquent très-bien à la poésie, et que tous ces exemples sont pris dans les poëtes.“ Sic Thurotus.

Sed huic Thuroti sententiae adstipulari non possumus, quamquam liberrime fatemur omnia exempla h. l. allata toto caelo distare a superioribus (l. 17—27) et Aristotelem in alium quasi campum exspatiari. Cum autem philosophus et in superioribus (cf. imprimis lib. II c. 23) et in sequentibus haud raro provocaverit ad poetas, haec res non tantum mihi valere videtur, quantum voluit Thurotus. Praeterea verba 28—34 non prorsus male adhaerent superioribus neque inepte h. l. notantur vitia, quae ornatus gratia (*κοσμεῖν* l. 14) commissa sunt a poetis, Euripide et Dionysio; nam hic eo peccavit, quod se laudare et ornare poesin opinabatur eam *κραυγὴν Καλλιόπης* vocando, quod

reprobat Aristot. et ut vitium notat. Accedit quod in sequentibus, si quid video, sententiarum tenor 1405 b, 6 *αἶσχος δὲ ὡσαύτως* emergere videtur nec tamen tenet eum Aristot., qui h. l. ut saepissime alias „alterum non respicit“, ut Vahlenii verbis utar.

In c. III 1406 b, 3 verba *ἡ μεταφορὰ δὲ τοῖς ἰαμβείοις· τούτοις γὰρ νῦν χρῶνται, ὥσπερ εἴρηται* omnem sanam interpretationem respuere videntur. Neque enim in hac usus *διπλῶν ὀνομάτων* et *γλωττῶν* expositione quisquam tale de metaphora praeceptum exspectat; tum aperta fronte repugnat verbis Poet. 1359 b, 35 *διὸ* (scil. *ἡρωικὸν μέτρον*) *καὶ γλώττας καὶ μεταφορὰς δέχεται μάλιστα.* Hoc quoque leviter tangendum esse videtur, quod in primario horum librorum fonte A^c *δέ* non legitur (cf. 1411 b, 27). Fortasse frustulum est longioris expositionis, qua Aristot. ne tragicos quidem poetas in versibus iambicis *διπλῶν ὀνομάτων* et *γλωττῶν* ornatum adamare et metaphoras maxime amplecti demonstraverat.

Quid de cap. V perdifficili statuendum sit, dubius haereo atque ex animo opto ut maioris ingenii homines viam inveniant ad difficultates omnes recte solvendas. Sic statim prima capitis verba *ὁ μὲν οὖν λόγος συντίθεται ἐκ τούτων* scrupulum movent, certe expedienda verbis c. II 1404 b, 33 *τὸ δὲ κύριον καὶ οἰκεῖον καὶ μεταφορὰ μόνα χρήσιμα πρὸς τὴν τῶν ψιλῶν λόγων λέξιν*; itaque *ἐκ τούτων* intellegenda sunt *κύρια* et *μεταφοραί.* Rectissime igitur Vict. „Quae hactenus ad ornatam lectionem pertinentia praecepit, eius generis fuerant, e quibus constituitur oratio i. e. singula nomina extitere. Hinc autem de structura illorum et quomodo recte et sine vitio coniungi inter se possint, ut absolvatur oratio, egit.“ Unde elici potest, auctorem cap. II—IV tamquam unam et absolutam dissertationem h. l. comprehendere. Quid autem docet hoc capite Aristoteles? Certe non id, quod voluit Spengelius, qui ad init. cap. VI *εἰς ὄγκον δὲ τῆς λέξεως συμβάλλεται τάδε* adnotavit

haec „Contrarium sequitur ei, quod praecedenti capite (V) expositum est; ibi vulgare dicendi genus, *τὸ σύντομον*, indicatur, hic (VI) gravis figura notatur." At, nisi omnia me fallunt, attenuatae figurae hic nullum est vestigium, sed nihil aliud nisi *σαφήνειαν* tractat non in nominibus et verbis (*ἐν τοῖς κυρίοις*) eligendis solum, sed etiam in coniunctione et structura eorum positam et vitia notat, quibus illa corrumpitur. Rectissime igitur scholiasta p. 180, 9 R. *περὶ σαφηνείας ἐντεῦθεν*, tum pergit *ἀρχὴ δὲ τῆς λέξεως τῆς σαφοῦς τὸ ἑλληνίζειν κτλ.*

Quibus praemonitis ad alteram nec minus gravem difficultatem accedamus. Laudes sermone Graeco recte utendi Aristotele auctore positae sunt in rebus quinque, quae hoc capite enumerantur. Atque virtutem *τοῦ ἑλληνίζειν* constare in coniunctionibus recte ponendis (l. 20), in generibus nominum recte distinguendis (l. 6), denique in numeris recte adhibendis (l. 9) non est mirum. At quis unquam sibi persuadebit, eum, qui non *ἴδια ὀνόματα*, sed *περιέχοντα* (l. 31), eum qui *ἀμφίβολα* (l. 32) in usum vocat, non *ἑλληνίζειν*, si quidem *τὸ ἑλληνίζειν*, ut Bonitzii verbis utar, in pure atque emendate dicendo constat? Immo vero *ἑλληνίζει* ille quidem, sed non *σαφηνίζει*. Nam vitium, quod vocabulis *βαρβαρίζειν* vel *σολοικίζειν* notatur, in eos tantum cadere apparet, qui peccata committant in coniunctiones, in genera, in numeros, non in eos, qui non *ἴδια*, sed *περιέχοντα* et *ἀμφίβολα* adhibent. Hanc difficultatem quomodo solvam, nescio. Nam vix mihi persuadere possum *τὸ ἑλληνίζειν* esse et perspicue dicere, et prorsus idem esse quod *σαφηνίζειν*. Quid quod philosophus, postquam rem incohatam absolvit l. 10 et praeceptum generale *ὅλως* — — — *διαστίξαι* (l. 11—17) addidit, subito rem absolutam denuo aggreditur et pergit *ἔτι τάδε ποιεῖ σολοικίζειν, τὸ μὴ ἀποδιδόναι, ἐὰν μὴ ἐπιζευγνύῃς ἀμφοῖν ὃ ἁρμόττει, οἷον ἢ ψόφον ἢ χρῶμα.* Atque id quidem minus curo, quod verbum *σολοικίζειν* h. l. primum obvium accuratiore definitione caret; nam

notum tum erat omnibus, sed id vel maxime me offendit, quod hic locus separatus legitur a superioribus, ubi virtutes vel vitia τοῦ ἑλληνίζειν tractantur, quibus hoc zeugmatis vitium adnectendum erat. Quod vero verba modo laudata sequuntur *ἀσαφῆ δὲ ἂν μὴ προθεὶς εἴπῃς, μέλλων πολλὰ μεταξὺ ἐμβάλλειν κτλ.* aliquid excusationis habet eo, quod Arist. h. l. *τὸ ἀποδιδόναι* et *ἐπιζευγνύναι* tractat.

In eiusdem libri cap. VII scrupulum iniecerunt Thuroto verba *πάσχουσι δέ τι οἱ ἀκροαταὶ καὶ ᾧ κατακόρως χρῶνται οἱ λογογράφοι „τίς δ' οὐκ οἶδεν"; „ἅπαντες ἴσασιν." ὁμολογεῖ γὰρ ὁ ἀκούων αἰσχυνόμενος, ὅπως μετέχῃ οὗ περ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.* Et Thurotus lacunam statuit post *οἱ ἀκροαταί* ... in qua figurae *διανοίας*, quae postea dicebantur, enumeratae esse vidantur, in quibus et haec et superlationis figura legebantur, de qua mox disserit Aristot. Hoc utut est, certe quid hoc loco sibi velint verba laudata non potest dici; nam neque in antecedentibus neque in sequentibus habent, quo referantur, ita ut Thuroti sententia admodum verisimilis sit, praesertim cum verba sequentia non una difficultate premantnr; pergit enim Aristot. in eodem capite *τὸ δ' εὐκαίρως ἢ μὴ εὐκαίρως χρῆσθαι κοινὸν ἁπάντων τῶν εἰδῶν ἐστιν. ἄκος δ' ἐπὶ πάσῃ ὑπερβολῇ τὸ θρυλούμενον κτλ.* Nam vix Aristotelis culpa factum est, ut viri docti in his verbis interpretandis vel erraverint vel haeserint. Et fallitur quidem Victorius verba ad proxime antecedentia tantum referens sic interpretando „Hoc ad id pertinet, quod dixerat, multos, ex iis maxime, qui orationes scriptitant, in hoc peccare, quod ad satietatem hoc utantur (An ad cap. III refert?): quos nullo modo imitari debemus, est enim utendum eo opportune, non intempestive; utroque enim modo uti ipso licet, ut ceteris omnibus praeceptorum generibus." Nec melius ei res cessit, cum *ὑπερβολὴν* non superlationis figuram intellegat, sed hunc in modum interpretetur „Remedium non huius tantum mali (= superlationis), sed omnium huiuscemodi vitiorum, cum modus non tenetur, sed iusti fines praetereuntur

id enim significare ὑπερβολὴν hic puto: in quacunque re aliquis debitam mensuram non servat.“ Haesit etiam Spengelius, qui tamen verum vidisse videtur adnotans „Novumne hoc accedit praeter πρέπον, quod rhetores omnes maximi faciunt τὸν καιρόν, an additamentum est τοῦ πρέποντος? Aperte hoc posterius intellegendum est, cum de elocutione dicat ... Evincunt id porro etiam τὰ ἀνάλογον quae b, 4 repetuntur.“ Itaque ἁπάντων τῶν εἰδῶν non cum scholio vel de tribus orationis generibus (188, 4 R) vel ib. 6 ἤτοι τοῦ παθητικοῦ ἢ ἠθικοῦ intellegendum est, sed de omnibus ornatus formis hucusque tractatis ab Aristotele. Sed mihi minime dubium est, quin verba inde ab l. 33 usque ad b, 3 tantas turbas vix motura fuerint, nisi textus ipse librariorum culpa graviorem labem traxisset.

Haec mea sententia de lacera et manca huius libri forma me impedit, quominus uncinos adhibeam in nonnullis locis, qui a viris criticis tamquam spurii notantur, veluti cap. XI 1413b, 1 χρῶνται δὲ μάλιστα τούτῳ οἱ Ἀττικοὶ ῥήτορες, quae verba sententiarum nexum incommodissime interrumpunt et minime possunt explicari; nam verba quae sequuntur διὸ πρεσβυτέρῳ λέγειν ἀπρεπές ea nullo modo excipere possunt; pertinent enim, ut quivis videt, ad l. 29 εἰσὶ δὲ ὑπερβολαὶ μειρακιώδεις· διὸ πρεσβυτέρῳ λέγειν ἀπρεπές. σφοδρότητα γὰρ δηλοῦσι κτλ. Hoc ordine legisse videtur schol. 219, 16 R., qui ut saepe alias etiam hic post fumum lucem dat ἤτοι αἱ ὑπερβάλλουσαι αὗται εἰκόνες οἰκεῖαί εἰσι τοῖς μειρακίοις καὶ τοῖς νέοις θυμουμένοις (sic legendum pro ἐνθυμουμένοις), λοιπὸν τοῖς πρεσβυτέροις εἰσὶν ἀνοίκειαι, ὡς μὴ πεφυκόσι θυμοῦσθαι διὰ τὴν ψυχρότητα. Quod vero attinet ad verba χρῶνται δὲ τούτῳ μάλιστα οἱ Ἀττικοὶ ῥήτορες, non de misero interpolatoris additamento cogitandum est, sed, quae est huius libri conditio, Aristotelis esse videntur (cf. Spengel. Comment. p. 416), sed suo loco mota et ad rem aliam, quae intercidit, explanandam allata ab auctore.

Venimus nunc ad cap. XVII, in quo ordo et sententiarum series multis maximisque dubitationibus obnoxia et valde turbata esse nobis videtur. Aristot. aggreditur *πίστεις* et breviter absolvit in genere iudiciali (1417 b, 21—30), in genere demonstrativo (l. 31—34), in genere deliberativo (l. 34—1418 a, 5). Tum pauca traduntur de enthymematis (l. 6—20), claudit hanc partem expositio de differentia et difficultate generis deliberativi, si comparatur cum genere iudiciali (l. 21—33) et de modo quodam in genere demonstrativo adhibendo (33—38). Multa autem, quae tum sequuntur, plus quam una ex parte scrupulos movent vel maximos et in accuratiorem disceptationem vocanda sunt. Sic statim verba 1418 a, 38 sq. *ἔχοντα μὲν οὖν ἀποδείξεις καὶ ἠθικῶς λεκτέον καὶ ἀποδεικτικῶς, ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς ἐνθυμήματα, ἠθικῶς· καὶ μᾶλλον τῷ ἐπιεικεῖ ἁρμόττει χρηστὸν φαίνεσθαι ἢ τὸν λόγον ἀκριβῆ, τῶν δὲ ἐνθυμημάτων τὰ ἐλεγκτικὰ μᾶλλον εὐδοκιμεῖ τῶν δεικτικῶν, ὅτι ὅσα ἔλεγχον ποιεῖ, μᾶλλον δῆλον ὅτι συλλελόγισται· παρ' ἄλληλα γὰρ μᾶλλον τἀναντία γνωρίζεται* primitus hanc sedem vix tenuisse videntur. Atque id quidem in hoc libro minus premendnm est, quod eadem sententia, quae ultimis verbis exprimitur *τῶν δὲ ἐνθυμήμαιων — γνωρίζεται*, legitur etiam lib. II 1400 b, 27 sq., id vero valde mirum est, quod priora verba non adhaerent expositioni de hac ipsa re disserenti 1418 a, 15 sq.

Sequitur tractatus, qui pauca ad *τὰ πρὸς ἀντίδικον* spectantia tradit, particula eximia et in se optime cohaerens (5—24) nec ab hoc loco aliena, qui *πίστεις* exponit, ut ex primis eius verbis apparet. Id quod fortasse mirum videatur, l. 27 de genere deliberativo dici *καὶ οὐκ ἔχει πολλὰς διατριβάς, οἷον πρὸς ἀντίδικον* et infra l. 7 *δεῖ δὲ καὶ ἐν συμβουλῇ καὶ τὸ δίκῃ ἀρχόμενον κτλ.* facile solvitur eo, quod philosophus de Atticis rhetoribus et Isocrate tradit et commendat, qui et in hoc genere *τὰ πρὸς τὸν ἀντίδικον* non inepte in usum vocarint[1]).

1) Memorabile aliqua ex parte, quod schol. profert 252, 22 R. *καὶ οὐκ ἔχει ὁ δικαζόμενος πολλὰς διατριβάς . . . ἢ πρὸς τὸν*

Finis huius capitis tot difficultatibus obstructi est hic l. 23—33: *περὶ μὲν οὖν πίστεων ταῦτα· εἰς δὲ τὸ ἦθος, ἐπειδὴ ἔνια περὶ αὑτοῦ λέγειν ἢ ἐπίφθονον ἢ μακρολογίαν ἢ ἀντιλογίαν ἔχει, καὶ περὶ ἄλλου ἢ λοιδορίαν ἢ ἀγροικίαν, ἕτερον χρὴ λέγοντα ποιεῖν, ὅπερ Ἰσοκράτης ποιεῖ ἐν τῷ Φιλίππῳ καὶ ἐν τῇ ἀντιδόσει κτλ.* Sequuntur alia exempla, quae apud ipsum legas. Verba ipsa autem non parum offendunt et Susemihlius de verbis *περὶ μὲν οὖν πίστεων ταῦτα* hoc tulit iudicium l. l. p. IX „... ergo damnanda sunt verba 1418 b, 23 sq.; namque non potuit ea scribere Aristoteles ipse, utpote cuius ex sententia ea quoque, de quibus sermo est 1418 b, 24—1419 b, 9 (?) non quidem ad confirmationem, sed ad *πίστεις* tamen eas, quae sunt *κατὰ τὰ ἤθη καὶ κατὰ τὰ πάθη*, pertineant." Sed in hac re assentiri ei non possumus, cum verba *εἰς δὲ τὸ ἦθος, ἐπειδὴ κτλ.* bonam interpretationem respuere non videantur. Non enim, si quid video, praeceptum de vi argumentandi per *ἤθη* continent, sed tantum normam et regulam experientia probatam et receptam, qua usi oratores optime et sine reprehensione auditorum se in animos eorum insinuare possint. Itaque nec de verbis delendis cogitandum est nec confugiendum ad coniecturam *περὶ μὲν οὖν πίστεων ⟨ἀποδεικτικῶν⟩ ταῦτα.* Nec fortasse prorsus male huic loco adnexa sunt; facile enim Aristoteles, cum in superioribus *τὰ πρὸς τὸν ἀντίδικον* tractaret, delabi poterat ad modum aptissimum sui laudandi vel excusandi et adversarium impugnandi.

Fidentius de ultimis huius capitis verbis l. 33 iudico *δεῖ δὲ καὶ μεταβάλλειν τὰ ἐνθυμήματα καὶ γνώμας ποιεῖν ἐνίοτε οἷον „χρὴ δὲ τὰς διαλλαγὰς ποιεῖν τοὺς νοῦν ἔχοντας εὐτυχοῦντας· οὕτω γὰρ ἂν μέγιστα πλεονεκτοῖεν". ἐνθυμη-*

ἀντίδικον ... ἢ περὶ ἑαυτοῦ ... ἢ παθητικὸν τὸν λόγον ποιεῖν κτλ. Legit quidem *οὐκ ἔχει*, sed interpretari videtur de genere iudiciali *καὶ ἔχει πολλὰς διατριβάς*, quod ipsum non est ineptum, sed tum *ἥκιστα πάντων* stare non potest.

ματικῶς δὲ „*εἰ γὰρ δεῖ, ὅταν ὠφελιμώταται ὦσι καὶ πλεονεκτικώταται αἱ καταλλαγαί, τότε καταλλάττεσθαι, εὐτυχοῦντας δεῖ καταλλάττεσθαι*“. Quamquam enim verba priora et modo tractata *εἰς δὲ τὸ ἦθος κτλ.* corollarii loco, ut ita dicam, h. l. addita esse possunt, tamen haec verba primitus hanc sedem non tenuerunt; nam certe eis locus erat supra 1418 a, 6 sq. inprimis l. 20, ubi hanc ipsam materiam elegantissime pertractat.

Sed haec hactenus nec plura exempla addere placet, sed utut de singulis locis iudicabis, hoc certe minime negandum est, his locis omnibus non medelam afferre posse „criticam deletricem“, nuperrime tamquam omnium malorum remedium praedicatam, sed hi loci omnes eodem vitio laborantes hoc probant, etiam huius libri compositionem et compagem haud leviter concussam esse ita ut vera rerum connexio haud facile cognoscatur. Itaque ad difficultates solvendas arti criticae non confugiendum est ad coniecturas, transpositiones vel alias interpretandi machinas, sed concedendum potius est, primariam horum librorum formam temporum iniuria ita fractam immutatamque esse, ut solita usitataque artis criticae remedia respuat et elisura sit omnia.

Cuius sententiae a nobis propositae et defensae mox haud contemnendus testis existet quaerentibus, Aristotelis de arte rhetorica librorum exemplar quale pervenerit ad Romanos rhetores. Exordium sane capiendum est a celeberrimo rhetore Quintiliano eiusque loco ab omnibus fere interpretibus laudato et tentato V, 10, 15 sq. „*debet etiam nota esse recte argumenta tractaturo vis et natura omnium rerum, et quid quaeque earum plerumque efficiat: hinc enim sunt quae εἰκότα dicuntur. credibilium autem genera sunt tria: unum firmissimum, quia fere accidit, ut* ‘*liberos a parentibus amari*’, *alterum velut propensius,* ‘*eum, qui recte valeat, in crastinum perven-*

turum', tertium tantum non repugnans, 'in domo furtum factum ab eo, qui domi fuit'. ideoque Aristoteles in secundo de arte rhetorica libro diligentissime est exsecutus,

quid cuique rei et quid cuique homini soleret accidere, | et quas res quosque homines quibus rebus aut hominibus vel conciliasset vel alienasset ipsa natura, ut, divitias quid sequatur aut ambitum aut superstitionem, | quid boni probent, quid mali petant, quid milites, quid rustici, | quo quaeque modo res vitari vel appeti soleat. verum hoc exsequi mitto: non enim longum tantum, sed etiam impossibile ac potius infinitum est, praeterea positum in communi omnium intellectu. si quis tamen desideraverit, a quo peteret ostendi.

Quod cum legimus et cum nostro libro conferimus, non est, quod miremur, Spengelium Comment. p. 248 iudicasse „Crederes alium hunc de rhetorica librum aut dormitantem eum, qui superstes est, evolvisse, unde et Muretus tom. III p. 767 Ruhnk.: „puto eum nimis confisum esse memoriae suae". Sed neglegenter hos libros tractavit, unde tot eius de his errores, neque injuria a Petro Victorio ad h. l. p. 333 vehementer castigatur." Nam horum omnium, quae h. l. enumerat, in nostro libro II nihil invenitur, nisi „*divitias quid sequatur*" cap. XVI tractatum ab Aristotele. Sed sortis iniquitatem, qualem perpessi sunt hi libri Aristotelici, nobiscum reputantibus non desistendum esse videatur ab audacissimo incepto et ad nostras partes etiam Quintilianus vocandus est. Itaque omnia eius de Aristotele testimonia accuratissimo subicienda examini sunt, ut inde num fide dignus sit Quintilianus, eruatur, ad quod nunc accedamus.

Nullius fere nomenti sunt loci, qui ex Aristotele non prolato auctoris nomine citantur, quia, ex quibus fontibus ad Quintilianum redundarint, quae tradit, nescitur[1]). Itaque

---

1) Spengelius Comment. p. 293 ad II, 23 τόπ. II haec: Quintilian. V, 10, 85 *his illud adiicere ridiculum putarem, nisi*

ei tantum respiciendi sunt, qui diserte nomen Aristotelis laudant; nam id vix potest ad auctoritatem eius infirmandam afferri, quod ex suo ipsius testimonio hausit quidem ex Aristotele, sed prave intellexit; nam praeter eos locos, quibus Aristotelis sensum recte assecutus esse videtur, et hi, eum Aristotelis rhetoricam quamquam male intellexisse, tamen et evolvisse et legisse nobis documento esse possunt. Loci autem sunt hi:

1) Quintil. V, 12, 9 Meister respicit Aristot. locum I, 2, 1356a, 12 sq. Sp. Comment. p. 44. — 2) Quint. II, 21, 23 = lib. I, cap. III init. — 3) Quint. III, 7, 23 = I, 9 1367b, 8. — 4) Quint. III, 8, 8 = III, 14 1415b, 32 (1415a, 25) et 1414b, 27. — *5) Quint. III, 8, 64 intendit certe III, 12 1414a, 18 et 19 cum 1414a, 8 sq. Sp. Comment. p. 419. — 6) Quint. III, 9, 5 = II, 26 1403a, 25. — 7) Quint. III, 9, 5 = III, 13 1414b, 7. — 8) Quint. IV, 1, 72 = III, 14, 1415b, 5 sq. — 9) Quint. IV, 2, 32 = III, 16 1416b, 30 sq. — 10) Quint. V, 1, 1 = I, 2 1355b, 35. — 11) Quint. VIII, 5, 3 = III, 2, 1404b, 7 sq. — 12) Quint. IX, 4, 87 = III, 8 1409a, 8. — 13) Quint. XII, 10, 52 = III, 14 1415b, 4 (cf. No. 8). — 14) Quint. II, 15, 15 = I, 2 1355b, 25. — 15) Quint. II, 17, 17 = I, 1, 1354a, 11 et I, 2, 1356a, 25. — *16) Quint. III, 4, 9 = Sp. Comment. p. 78. — 17) Quint. III, 7, 9 = I, 3, 1358b, 2 sq. — 18) Quint. III, 7, 25 = I, 9 1367a, 32 sq. — 19) III, 6, 49 exquisitiore examine eget; ibi enim Quintilianus haec: *Aristoteles in Rhetoricis an sit, quale, quantum et quam multum sit, quaerendum putat; quodam tamen loco finitionis quoque vim intellegit, quo dicit, quaedam sic defendi „sustuli, sed*

---

eo Cicero uteretur (Top. cap. IV), *quod coniugatum vocant ut eos, qui rem iustam faciant, iuste facere, quod certe non eget probatione.* Ad quod Spengelius „Vides Quintilianum Aristotelis libros non evolvisse“. Timeo, ne celerius iudicaverit vir optimus; nam exemplum non legitur apud Ciceronem. Ergo, si non ipse finxit, aliunde accepit; si ab Aristotele, eum prave intellexit.

non furtum feci, percussi, sed non iniuriam feci". Primum tenendum est, Quintilianum verbis „*quodam tamen loco — non iniuriam feci*" acute aliud quoddam seiunxisse et separasse a prioribus et sine dubio intellexit, quae leguntur I, 13 1374a, 1 sq., cetera invenisse sibi videbatur III, 15 1416a, 6 *ἄλλος τόπος, ὥστε πρὸς τὰ ἀμφισβητούμενα ἀπαντᾶν ἢ ὡς οὐκ ἔστιν* (an sit), | *ἢ ὡς οὐ βλαβερὸν ἢ οὐ τούτῳ* (quale?) | *ἢ ὡς οὐ τηλικοῦτον* (quantum) | *ἢ οὐκ ἄδικον ἢ οὐ μέγα ἢ οὐκ αἰσχρὸν ἢ οὐκ ἔχον μέγεθος* (quam multum). Sic hoc intellexisse videtur, vix recte, tamen non meruit Spengelii reprehensionem Comment. p. 181, qui vel de temeraria eius fictione cogitavit; nam nisi egregie fallor, immo laudandus est Quintilianus, quod in historia *στάσεων* conscribenda mentionem etiam fecit Aristotelis, qui, quamquam non utitur nomine, rem ipsam tamen optime novit (I, 13. III, 15 et 17 1417b, 21 sq.) et posterioribus fundamenta iecit. Et ne uno quidem verbo Quintilianus ipse *στάσεων* doctrinam quasi excultam ab Aristotele commemorat, sed cautius loquitur „*quaerendum putat*" et „*finitionis quoque vim intellegit*", prorsus eodem modo, quo III, 6, 60 loquitur „*translationem hic primus omnium tradidit, quamquam semina eius quaedam citra nomen ipsum apud Aristotelem (?) reperiuntur*".

Itaque cum ex hoc loco tum ex omnibus, quos supra enumeravi, quid iudicandum sit de Quintiliani auctoritate Aristotelis rhetoricam laudantis, manifeste apparet. Quamquam enim locis stellullis notatis auctorem sine dubio prave intellexit tamen de ea re, in qua cardo rerum versatur, minime potest esse dubitatio, et his certis testimoniis freti rhetorem Romanum Aristotelis de arte rhetorica libros et evolvisse et inspexisse statuemus. Quid igitur iudicabimus de loco V, 10, 15 sq. supra exscripto? Primum quidem testimonii auctoritas ceteris Quintiliani de Aristotelis arte rhetorica testimoniis non minuitur nec infirmatur, sed etiam dissuadente recensione, qualem nos nunc manibus tenemus, non contemnenda nec abiicienda videtur. Nec confugien-

dum est cum Mureto vel Spaldingio ad *σφάλμα μνημονικόν*, quae sententia cum aliqua veri specie ibi tantum statuenda videtur, ubi unus vel alter locus in quaestionem venit, non de tota particula sine dubio satis ampla, in qua legenda auctor vix taedium devoraverat et ei aperte repugnat certa et definita lingua, qua utitur rhetor Romanus de sede, ubi ea, quae tradit, quaerenda sint. Nonne denique explodendi impostoris nomen meret Quintilianus, si lectores suos relegat ad ea, quae re vera non exstabant disertis verbis „*si quis tamen desideraverit, a quo peteret ostendi*"? quod vel maxime nos cogit, ut in sententia ferenda aliquanto cautius versemur. Nihil igitur restat, quam ut aut haec omnia olim exarata ab Aristotele postea sublata esse statuamus aut ut, si omnium virorum doctorum sententiam sequemur, non contemnendum auctorem hoc loco turpissimo errore lapsum esse profiteamur. Itaque ferula dignus est rhetor Romanus, qua eum vehementissime castigavit Victorius p. 390, clementius vero p. 419 „Ubi enim hic agitur de ambitu aut superstitione? Quod verbum ab Aristotele factum est de militibus aut rusticis? Quid igitur dicemus? Hanc huius libri partem laceram ac fractam esse, eaque omnia desiderari, quae a Quintiliano significantur; an magnum illum rhetorem lapsum esse, et quae tractari hic credebat, cum in manibus librum non haberet, non quae vere traderentur, nominasse? Omnino res dura; neque enim in hoc libro hiatus ullus apparet, sed contra continuata rerum series admirabilis. Nec temere debemus non omnino contemnendum scriptorem tantae neglegentiae condemnare quamvis quaedam hic a philosopho tradantur, quae in ea re explicanda omittere ipse non debuit. Quare, ut illa imprudenter praeteriit, ita potuit alia, quae minime hic tractata umquam fuerunt, nominare, et quasi pro ipsis supponere." Eam reprehensionem num meruerit Quintilianus, iam consideremus. Primum equidem probe scio, quantis difficultatibus circumveniamur, si examinemus, num re

vera e consilio philosophi fuerit, talia, quae h. l. profert rhetor Romanus, tractare et lectoribus proponere nec minor obsistit nobis difficultas, si locos indagare conabimur, ubi ea, quae Quintilianus tradit, olim exarata fuisse videantur. Nec tamen timeo, ne audaciae vel protervitatis crimine me carpant viri docti, si Quintiliani auctoritate aliis testimoniis confirmata fretus tale conamen suscipio ideo indulgentia et venia dignum, quod ego primus aggredior. Meliora ut videant alii et doctiores et acutiores, qui ἀληθεύειν et maxime sibi et aliis videntur, equidem vehementer opto et cupio.

In causis, quibus Quintilianum refellere studet Victorius est etiam haec p. 390 „maius peccatum, quod videtur putasse (Quintilianus), ab Aristotele hac de causa susceptum esse hanc morum descriptionem, ut argumenta inde ad aliquid confirmandum aut refellendum apta ducerentur, neque enim hic fuit finis ipsius quamvis cogniti mores singularum aetatum et fortunarum suppeditent etiam copiam argumentorum, sed docere voluit, qualis oratio quomodoque morata adhiberi debeat diversis illis aetatibus aut fortunis persuadendis“. Hoc quidem rectissime Victorius, quod multis nostrae rhetoricae locis comprobatur, velut luculentissimo II, 13, 1390a, 25 sq. et aliis. Sed mirum sane est, quod nec apud Spengelium nec apud Copeum ad hanc doctrinam illustrandam ex oratoribus Atticis exemplum quotidiano vitae usu comprobatum legitur ita ut iure quaerere liceat, quando unquam et apud veteres et apud nos orator in necessitatem adductus sit verba faciendi apud coetum, qui ex solis adulescentibus, senibus, adultis, nobilibus, divitibus, potentibus compositus est? Quoties ei offeretur occasio talis moratae orationis fingendae? (sed cf. Roth. apud Volkmannum Rhet. d. Gr. u. R. p. 224*). Accedit, quod Quintilianus ipse discrimen statuit inter morum descriptionem V, 10, 16 et

aliam moratam orationem VI, 2, 17. Largior vero usus talis orationis erat oratoribus, non ut ipse orator ἠθικὸς fieret et hoc modo aliis persuaderet, sed ut homines quosdam ἠθικούς desciberet et notaret, quamquam non admodum frequentatus apud Graecos oratores, ut recte adnotavit Ussingius ad Theophrasti characteres p. 67. Id genus innuit Aristoteles ipse lib. III, 16 1417a, 16 ἠθικὴν δὲ χρὴ τὴν διήγησιν εἶναι .... ἄλλα ἠθικὰ τὰ ἑπόμενα ἑκάστῳ ἤθει οἷον, ὅτι „ἅμα λέγων ἐβάδιζεν". δηλοῖ γὰρ θρασύτητα καὶ ἀγροικίαν ἤθους. Largissimus vero usus erat oratoribus ad argumenta formanda, quod ne Victorius quidem negavit. Nam id inprimis eis spectandum erat, num causae, quibus motos vel iudicibus vel contioni denuntiabant, convenirent ipsorum naturae et moribus, nonne facinora ipsa, quae aut vera aut ficta narrabant, dissentirent ab infixa et innata vel morum vel naturae proprietate, ne quid falsum aut natura eorum aut moribus facile refellendum promerent. Haec omnia *„recte argumenta tractaturis"* spectanda erant, quae et Quintilianus ipse post locum laudatum V, 10, 15 sq. § 23 his verbis profitetur *„personis autem non quidquid accidit exsequendum mihi est, ut plerique fecerunt sed unde argumenta sumi possunt"* et variis exemplis explanavit. Hanc igitur rei partem gravissimam neglexit Aristoteles, si nostrae recensioni fidem habemus et denegamus Quintiliano! Et re vera neglexit, si ipsum audimus I, 10 1369a, 15—18, de quo loco mox videbimus. Nam antea alius locus libri II, quem librum citat Quintilianus, diligentissime inspiciendus et examinandus est. II, 12 1388b, 30 τὰ δὲ ἤθη ποῖοί τινες κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ἕξεις καὶ τὰς ἡλικίας καὶ τὰς τύχας, διέλθωμεν μετὰ ταῦτα. λέγω δὲ πάθη μὲν ὀργὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν εἰρήκαμεν πρότερον, ἕξεις δὲ ἀρετὰς καὶ κακίας, εἴρηται δὲ περὶ τούτων πρότερον καὶ ποῖα προαιροῦνται ἕκαστοι καὶ ποίων πρακτικοί. Primum quidem non neglegendum videtur quod in antecedentibus ἐπιθυμίαν ut πάθος per

se ipsum spectatum neque indicavit neque in affectuum serie tractavit. Multo gravius est, quod h. l. non declaratur, quid sit ἤθη κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ἕξεις, id quod certe non minus necessarium erat in arte rhetorica, quam Eth. Eudem. II, 2 loco a Spengelio Comment. p. 246 laudato. Praeterea rectissime monuit idem Spengelius l. l. p. 248 „Melius abest πρότερον, modo enim de his disputavit neque medium aliud insertum legitur et statim sequitur item πρότερον, recte positum." Sed alia restat gravissima offensio, minime infirmata Spengelii adnotatione l. l. p. 247 „et ideo postremum posuit mores, ne in affectibus eadem, quae in moribus exposuisset, essent repetenda; qualis enim esset iratus, amans, alii, satis declaravit." Sed in hac re unum mihi non satis attendisse videtur praeceptor venerabundus. Quosnam enim tractavit affectus in superioribus Aristoteles? Eos tantum, ἐξ ὧν αἱ πίστεις γίγνονται, ea tantum πάθη, δι' ὅσα μεταβάλλοντες διαφέρουσι πρὸς τὰς κρίσεις, ut ipsius auctoris verbis utar II, 1 1378a, 20. Nonne praeter ea, quae tam multum ad auditorum animos vel reconciliandos vel abalienandos valent, et alia πάθη sunt oratori minime neglegenda? et ea, quae praeter πάθη ab eo tractata morem efficiunt, ne dicam de iis, quibus homines vel ad maleficia perducuntur vel ad virtutes impelluntur (cf. I, 10, 1369a, 17). Haec *„recte argumenta tractaturo"* neglegenda et abicienda erant? Itaque non credere possum Spengelio et hanc materiam capitibus II, 2—11 absolutam putasse Aristotelem, praesertim cum ibi tripartita divisione rem prorsus aliam pertractet, ita ut restet ποῖός τίς ἐστιν ὁ ὀργίλος vel quilibet alius κατὰ τὸ ἦθος. Sed evanuerunt haec ἤθη κατὰ τὰ πάθη eodem modo, quo alio loco III, 7 1408a, 25; nam ibi ἠθικὴν λέξιν definit Aristoteles ex utraque parte, sed in nostris libris nec vola nec vestigium. Certe non longe a vero aberramus, si coniicimus καὶ ἠθικὴ δὲ αὕτη ἡ ἐκ τῶν σημείων δεῖξις (= παθητική cf. Thurot Revue archéologie V, p. 55)

ὅτι ἀκολουθεῖ <v. gr. ἑκάστῳ πάθει ἡ ἀνάλογον λέξις καὶ> ἡ ἁρμόττουσα ἑκάστῳ γένει καὶ ἕξει.

Hoc ultimo loco iam ad alteram nostrae quaestionis partem pervenimus ad ἤθη κατὰ τὰς ἕξεις pertinentem. Multo magis desideramus h. l. interpretationem, quid sit ἦθος κατὰ τὴν ἕξιν; in libro quidem tertio necessarium putabat Aristoteles lectores monere l. l. 29 ἕξεις δὲ (λέγω), καθ' ἃς ποιός τις τῷ βίῳ· οὐ γὰρ καθ' ἅπασαν ἕξιν οἱ βίοι ποιοί τινες. Praeterea si nostrae recensioni fidem habemus, etiam haec tota materia exhausta erat libro I, 9, quo 1366a, 33—1366b, 22 virtutes expositas legimus, quod iam per se spectatum, nisi accederet Quintiliani auctoritas, vel maximae offensioni esset. Sed ἦθος κατὰ τὴν ἕξιν non tam angustis finibus circumscriptum voluisse, luculentissime docet lib. III, c. 7 1408a, 30 ἐὰν οὖν καὶ τὰ ὀνόματα οἰκεῖα λέγῃ τῇ ἕξει, ποιήσει τὸ ἦθος· οὐ γὰρ ταὐτὰ οὔθ' ὡσαύτως ἂν ἀγροῖκος ἂν καὶ πεπαιδευμένος εἴπειεν, ubi καὶ τὰ ὀνόματα et inprimis ταὐτά summi momenti sunt. Audiamus iterum locupletissimum testem ipsum Aristotelem I, 10 1369a, 8 sq. Postquam enim ibi causas, quibus moti homines agant, recensuit, stabilit doctrinam suam reiecta alia τὸ δὲ προσδιαιρεῖσθαι καθ' ἡλικίας ἢ ἕξεις ἢ ἄλλ' ἄττα τὰ πραττόμενα περίεργον· εἰ γὰρ συμβέβηκε τοῖς νέοις ὀργίλοις εἶναι ἢ ἐπιθυμητικοῖς, οὐ διὰ τὴν νεότητα πράττουσι τὰ τοιαῦτα, ἀλλά δι' ὀργὴν καὶ ἐπιθυμίαν . . . . l. 18 σύμβαίνει μέντοι ταῖς μὲν ταιαύταις ἕξεσι τὰ τοιαῦτα ἀκολουθεῖν, ταῖς δὲ τοιαῖσδε τὰ τοιάδε· εὐθὺς γὰρ ἴσως τῷ μὲν σώφρονι διὰ τὸ σώφρονα εἶναι δόξαι τε καὶ ἐπιθυμίαι χρησταὶ ἐπακολουθοῦσι περὶ τῶν ἡδέων, τῷ δ' ἀκολάστῳ αἱ ἐναντίαι περὶ τῶν αὐτῶν τούτων. διὸ τὰς μὲν τοιαύτας διαιρέσεις ἐατέον, σκεπτέον δὲ ποῖα ποίοις εἴωθεν ἕπεσθαι· εἰ μὲν γὰρ λευκὸς ἢ μέλας ἢ μέγας ἢ μικρός, οὐδὲν τέτακται τῶν τοιούτων ἀκολουθεῖν, εἰ δὲ νέος ἢ πρεσβύτης ἢ δίκαιος ἢ ἄδικος, ἤδη διαφέρει. καὶ ὅλως ὅσα τῶν συμβαινόντων ποιεῖ διαφέρειν τὰ ἤθη τῶν ἀνθρώπων, οἷον πλουτεῖν δοκεῖν ἑαυτῷ ἢ

πένεσθαι διοίσει τι, καὶ εὐτυχεῖν ἢ ἀτυχεῖν. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐροῦμεν. Non is est Aristoteles, qui magno oris hiatu promissa effutiat, quae non solvit.

Iam per se hoc unicuique clarum et perspicuum est, verba *οἷον πλουτεῖν — — — ἢ ἀτυχεῖν* tantum exempli gratia allata esse ab auctore. Quis autem non videt plane ex ingenii Aristotelici indole in hac re plane singulari et magnopere admiranda fuisse, omnia, *ὅσα τῶν συμβαινόντων ποιεῖ διαφέρειν τὰ ἤθη τῶν ἀνθρώπων* colligere et ea, quae *„infinita“* videbantur, ad certa quaedam capita et genera redacta lectoribus proponere.[1]) Haec omnia igitur diligentissime exsecutus erat Aristoteles, haec omnia legerat Quintilianus, ideo condemnandus, quod a philosophica ratione plane alienus haec *κειμήλια* silentio transmiserat, haec omnia in nostra recensione perierunt. Attende inprimis vocabulum Quintilianeum *„quid sequatur“* attende paeterea „quid *probent, petant*“ (non „quales sint“).[2])

1) Nonne deprehenditur impiae decurtantis manus vestigium in nostro fonte primario? II, 15 1390b, 15 *περὶ δὲ τῶν ἀπὸ τύχης γιγνομένων ἀγαθῶν, δι' ὅσα αὐτῶν καὶ τὰ ἤθη ποιά' ἄττα συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις.* Quid in A^c solo? pr. m. non *δι'* habit sed *καί*; itaque primitus fuisse videtur *περὶ δὲ τῶν ἀπὸ τύχης γιγνομένων ἀγαθῶν καὶ . . . . δι' ὅσα κτλ.*

2) In singula inquirere longum est. Unum me offendit *„ambitum quid sequatur“*. Nam vox vere Romana in Graecis non habere videtur, cui respondeat praeter *ἐριθείαν*, quae vox admodum raro legitur; mihi ex Arist. Polit. 1302b, 4 solum innotuit. *„Quid milites“* satis monstrat, iam Aristotelis temporibus novam quandam hominum speciem certa morum proprietate conspicuam non solum comoediarum poetarum, sed etiam sophistarum et philosophorum oculos in se convertisse et ab eis fuisse descriptam et notatam. (Ad rem cf. Furtwaengler „Der Dornauszieher und der Knabe mit der Gans“ p. 66 et. O. Ribbeck, Alazon p. 30, Cramer, Anecdota I, p. 166 et Spengel. Münchn. Gelehrte Anz. XI, 35sq.) Quintiliano igitur auctore Aristoteles in hac quoque re una saltem ex parte Theophrasto facem praelutisse putandus est. — In dubio relinquam, nonne etiam II, 22 1396b, 5 plura dederit Aristoteles quam ea, quae hodie legimus; nam lin. 21 in A^c

Hanc meam sententiam ut confidentius defendam movet me et alius locus multum vexatus a viris doctis, II, 22 1396b, 30 .. *ἐξειλεγμέναι γὰρ αἵ προτάσεις περὶ ἕκαστόν εἰσιν, ὥστε ἐξ ὧν δεῖ φέρειν τὰ ἐνθυμήματα τόπων περὶ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ ἢ καλοῦ ἢ αἰσχροῦ ἢ δικαίου ἢ ἀδίκου καὶ περὶ τῶν ἠθῶν καὶ παθημάτων καὶ ἕξεων ὡσαύτως εἰλημμένοι ἡμῖν ὑπάρχουσι πρότερον οἵ τόποι.* Hoc summarium pertinebat ad exemplar plenius, quo diligentissime *ἕξεις* executus erat, ut cum Quintiliano loquar. Itaque offendebant non parum Spengelium Comment. p. 288 verba *καὶ ἕξεων*; „neque enim disertim *ἕξεις* exposuit (vid. I, 9 II, 12 ibique not.; at cf. supra XCIV sq.) neque necessariam rhetoricae partem esse unquam monuit, ut iis, quae hucusque accurate illustrata erant, nullo iure *ἕξεις* adderet.“[1])

b) De primario duorum librorum priorum ordine et dispositione.

Num nostrae recensionis origo et conditio supra exposita etiam valuerit ad primarium duorum priorum librorum ordinem mutandum, iam paucis absolvam.

Atque Spengelii singulare acumen Commentat. acad. Monac. (1851) p. 30—40 non paucas in lib. II,

---

εἷς μὲν οὖν τόπος τῆς ἐκλογῆς, non *τρόπος*; sed etiam si cum Bekkero *τρόπος* legimus, *ἐκλογῆς* offensionem habet, ut recte adnotavit Spengelius. Exspectamus etiam cum eodem *δεύτερος δὲ τρόπος* vel *τρίτος*. Nam non plane inepte Schraderus ad verba *πρῶτον περὶ ἕκαστον ἔχειν ἐξειλεγμένα περὶ τῶν ἐνδεχομένων καὶ τῶν ἐπικαιροτάτων* adnotasse videtur. „Huic fini Aristoteles et Theophrastus Thesium libros conscripserunt, in quibus infinitarum quaestionum (hae enim Thesium nomine veniunt) oratorie tractatarum exempla continebantur, eloquentiae studiosorum magno usui tum editos, ingenti vero eorundem damno deperditos.“

1) Itaque separatum velim l. l. ab altero mox accuratius tractando neque eo uti ad ordinem in his libris servatum defendendum. Pertinebant enim hi *τόποι*, ex quibus *ἐνθυμήματα* tractanda sunt, non ad personas loquentium vel audientium vel conciliandas vel abalienandas, non *τοὺς λόγους παθητικοὺς* vel *ἠθικοὺς ποιεῖν* studebant, sed solum ad argumenta ex eo genere conficienda. Itaque non inepte ad res, ex quibus in tribus orationis generibus *ἐνθυμήματα* trahi possunt, accedebant.

cap. XVIII offensiones detexit et de primario horum librorum ordine novam promulgavit sententiam, acutissime defensam a Vahlenio Comment. acad. Vindob. (1861) p. 65—76, impugnatam a Brandisio Gesch. der griech. Philos. III, 1, 195 et Thuroto, Études 228—236. Offenderunt enim Spengelium praeter alia verba l. 27 *ἔτι δὲ ἐξ ὧν ἠθικοὺς τοὺς λόγους ἐνδέχεται ποιεῖν καὶ περὶ τούτων διώρισται*; nam *παθητικοὺς καὶ ἠθικοὺς* saltem dicendum erat auctori; itaque haec verba ordinis in his libris temere constituti nec ab Aristotelis manu profecti defendendi causa aliena manu addita ideoque delenda censet. Tum 1392a, 1 *τούτων δὲ διορισθέντων περὶ τῶν ἐνθυμημάτων κοινῇ πειραθῶμεν εἰπεῖν εἴ τι ἔχομεν καὶ περὶ παραδειγμάτων, ὅπως τὰ λοιπὰ προσθέντες ἀποδῶμεν τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν.* Cum enim *τὰ λοιπὰ* non habeat, quo referatur, Spengelius hoc verbo Aristotelem expositionem ad *πάθη* et *ἤθη* pertinentem respicere statuit, ita ut haec olim ordine inverso a philosopho tractata et edita esse videantur. Aristotelem enim *τοῖς εἴδεσι* I, 4—15 simul ut par erat *τοὺς τόπους* II, 18—26 coniunxisse et hac prima parte absoluta secundam et tertiam i. e. *πάθη* et *ἤθη* aggressum esse.

Haec Spengelii sententia nunc inde aliquid probabilitatis acquirere possit, quod in decurtato exemplari aut tota expositio (lib. II 18—26) aut maxima eius pars (exceptis fort. cc. 22—26 ?) primitus abiecta et postmodo alieno loco suppleta erat. Sed utut de Spengelii et Vahlenii sententia iudicandum est, hoc cap. XVIII evidentissime redactoris manus deprehendi potest et optime lectorum menti et oculis se offeret eiusdem sententiae duplex forma sic iuxta posita:

II, 1 1377b, 21	II, 18 1391b 8—23
ἐπεὶ δὲ ἕνεκα κρίσεώς ἐστιν ἡ ῥητορική· (καὶ γὰρ τὰς συμβουλὰς κρίνουσι καὶ ἡ δίκη κρίσις ἐστίν), ἀνάγκη	*ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν πιθανῶν λόγων χρῆσις πρὸς κρίσιν ἐστί (περὶ ὧν γὰρ ἴσμεν καὶ κεκρίκαμεν, οὐδὲν ἔτι δεῖ λόγου)*

μὴ μόνον πρὸς τὸν λόγον ὁρᾶν, ὅπως ἀποδεικτικὸς ἔσται καὶ πιστός, ἀλλὰ καὶ αὑτὸν ποιόν τινα καὶ τὸν κριτὴν κατασκευάζειν.

ἔστι δ' ἐάν τε πρὸς ἕνα τις τῷ λόγῳ χρώμενος προτρέπῃ ἢ ἀποτρέπῃ, οἷον οἱ νουθετοῦντες ποιοῦσιν ἢ πείθοντες (οὐδὲν γὰρ ἧττον κριτὴς ὁ εἷς· ὃν γὰρ δεῖ πεῖσαι, οὗτός ἐστιν ὡς εἰπεῖν ἁπλῶς κριτής) ἐάν τε πρὸς ἀμφισβητοῦντα ἐάν τε πρὸς ὑπόθεσιν λέγῃ τις, ὁμοίως· τῷ γὰρ λόγῳ ἀνάγκη χρῆσθαι καὶ ἀναιρεῖν τὰ ἐναντία, πρὸς ἃ ὥσπερ ἀμφισβητοῦντα τὸν λόγον ποιεῖται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς· ὥσπερ γὰρ πρὸς κριτὴν τὸν θεωρὸν ὁ λόγος συνέστηκεν. ὅλως δὲ μόνος ἐστὶν ἁπλῶς κριτὴς ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀγῶσιν ὁ τὰ ζητούμενα κρίνων· τά τε γὰρ ἀμφισβητούμενα ζητεῖται πῶς ἔχει, καὶ περὶ ὧν βουλεύονται. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς πολιτείας ἠθῶν ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς εἴρηται πρότερον, ὥστε διωρισμένον ἂν εἴη πῶς τε καὶ διὰ τίνων τοὺς λόγους ἠθικοὺς ποιητέον.

ἐπεὶ δὲ περὶ ἕκαστον μὲν γένος κτλ.

Quid de ampliore enuntiati forma iudicandum est?

I) Certe non id, quod censuit Spengelius eiusdem brevioris sententiae (II, 1) ampliorem paraphasin esse; nam tam acuta et accurata discrimina qualia h. l. exhibentur, non verborum commentatorem redolent, sed ipsius Aristotelis ingenii aciem referunt, qui et

I, 3 1358 b, 5 *θεωρόν* quoque *κριτὴν* esse vult, id quod loco priore II, 1 plane praetermittitur. Itaque non amplior paraphrasis brevioris sententiae statuenda esse videtur, sed contrarium accidit; nam amplior et in singulis elaborata sententia redacta est in formam breviorem II, 1.

II) Haec amplior sententia, qualis h. l. legitur, caret apodosi; nam si anacoluthon statuentes l. 22 *ὥστε διωρισμένον ἂν εἴη κτλ.* tamquam apodosin spectamus, minime adipiscimur enuntiatum quod consequens est ex eis quae praecedunt; nam non probari potest Spengelii sententia Comment. p. 262; sin autem cum Mureto apodosin verbis 1391 b, 29 *λοιπὸν ἡμῖν διελθεῖν* incipere statuamus, priorem protasin *ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν πιθανῶν λόγων χρῆσις — — ποιητέον* prorsus pendere quivis videt, contra rectissime vidit Vahlenius eius unam aptam apodosin esse quam legimus supra II, 1 *ἀνάγκη μὴ μόνον πρὸς τὸν λόγον ὁρᾶν, ὅπως ἀποδεικτικὸς ἔσται καὶ πιστός, ἀλλὰ καὶ αὑτὸν ποιόν τινα καὶ τὸν κριτὴν κατασκευάζειν.* Quam sententiam si sequimur, his verbis transitum fecisse Aristoteles putandus est ad rem novam i. e. *ἤθη* et *πάθη* ordiendam. Ut par erat, recenset ea, quae hucusque ad novam rem pertinentia absolverat et invenit in suum usum nihil nisi *πολιτειῶν ἤθη* I, 8. Tum post *ποιητέον* sententiarum nexus plane interrumpitur et orationem hiare quivis facile intellegit; qui sententiarum nexus si longius continuatus esset a librario, equidem nullus dubito, quin h. l. omnes eas cogitationes de moribus lecturi fuerimus, quae supra exaratae sunt fort. in breviorem formam contractae 1378 a, 16 sq.; nam ibi in recensione eorum, quae de hac materia tractata sunt, desiderantur *τὰ πολιτιειῶν ἤθη.* cf. 1366 a, 8.

III) Itaque ad Spengelianam sententiam in hac tantum re accedere possum

a) ut totam particulam 1391 b, 8—23 hoc loco, cum

iam in initio libr. II, quomodo res proposita tractanda sit exposuerit Aristoteles, cum iam τὰ πάθη (II, 2—12) et τὰ ἤθη (II, 13—17) absolverit, cum nullo vinculo coniuncta sit cum eis, quae in sequentibus i. e. τὰ κοινά pertractat, ut hanc particulam dicam a summarii, quod dicitur indole et natura in prima saltem parte prorsus abhorrentem plane supervacaneam esse atque haec omnia primitus ibi suum locum habuisse censeam, ubi auctor rem novam πάθη et ἤθη aggressurus partim ea, quae in rem tractaverat, perlustrat, qua in re τὰ ἤθη tantum in suum usum convertere poterat, quod eius tantum materiae partem in superioribus breviter tetigerat (I, 8). Sed causis supra expositis permotus agnosco in verbis alieno loco positis non verbosam et vanam paraphrasin, sed meliorem recensionem ab ipso Aristotele profectam in breviorem formam redactam in superioribus II, 1.

b) Sed haec tota particula prorsus alieno loco interposita quomodo accrevit nostrae recensioni? Nisi egregie fallor, hoc. Librarium enim eadem vocula in initio posita male habuit ἐπεὶ δὲ — ἐπεὶ δέ. Errore perspecto iam missum fecit, quod exarare inceperat nec tamen particulam incommodam delevit, ne exemplaris elegantia minueretur.

Sed iam missam faciamus hanc quaestionem virorum doctorum ingenia haud mediocriter exercentem. Parum enim eam longius persequentes ad summam rei proficimus, cui demonstrandae haec altera praefationis pars operam impendit. Iuvat contra in fine opusculi meam de his libris sententiam, qua in re potissimum ab solita et probata virorum doctorum sententia discedat, quam brevissime adumbrare et ad brevem conspectum revocare.

Sic Spengelius quidem eiusdem sententiae duplicem formam et breviorem et ampliorem agnovit in lib. II, 23 1397b, 15 sqq., nec effugit Victorii acumen lacuna III, 16

male suppleta ex I, 9 1367b, 26—1368a, 10. Quamquam autem hoc modo indicia haud levia ad nostrae recensionis conditionem cognoscendam et aestimandam inventa erant, tamen ad artem criticam exercendam non tantum valebant, quantum debebant multoque minus quam par erat, alii loci et in hoc libro et in duobus prioribus obvii eodem vel simili modo vitiati sub hoc conspectu in censuram veniebant. Itaque nos et diserta testimoniorum auctoritate freti et certo indubitatoque vitiorum quorundam genere edocti, partim etiam locupletissimo teste, ab ipso Aristotele, confirmati evincere studebamus ut penitus cognoscatur et huius nostrae recensionis origo et natura et quanto intervallo distet ab ea, quam ipsa Aristotelis manu confectam esse et testimoniorum fide et nostro iudicio usi divinare possumus.

Et mea quidem sententia hi libri rhetorici, quamquam non plane eandem sortis inquitatem et saevitiam experti sunt, quam multa alia philosophi scripta, tamen ea forma ad nos propagati sunt, ut multis locis nec a vana coniecturarum specie nec fallacibus interpretandi machinis nec aliis artis criticae remediis salus sit speranda. Contra multo praestat, vera traditionis natura perspecta animo gravissimo dolore commoto confiteri, non ferre posse solitam medicinam multa vulnera, quae his libris inflixit posterorum barbaries.

Scribebam E r l a n g i a e mense Septembri MDCCCLXXXXVIII.

Dr. Adolphus Roemer.

Loci in altera praefationis parte in disceptationem vocati:

lib. I.

lib. II.

lib. III.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΤΕΧΝΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ Α

Cap. 1 Ἡ ῥητορική ἐστιν ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ· ἀμφότεραι 1354a γὰρ περὶ τοιούτων τινῶν εἰσιν ἃ κοινὰ τρόπον τινὰ ἁπάντων ἐστὶ γνωρίζειν καὶ οὐδεμιᾶς ἐπιστήμης ἀφωρισμένης. διὸ καὶ πάντες τρόπον τινὰ μετέχουσιν ἀμφοῖν· πάντες γὰρ μέχρι τινὸς καὶ ἐξετάζειν καὶ ὑπέχειν λόγον καὶ ἀπολογεῖσθαι καὶ κατηγορεῖν ἐγχειροῦσιν. τῶν μὲν οὖν πολλῶν οἱ μὲν εἰκῇ ταῦτα δρῶσιν, οἱ δὲ διὰ συνήθειαν ἀπὸ ἕξεως. ἐπεὶ δ' ἀμφοτέρως ἐνδέχεται, δῆλον ὅτι εἴη ἂν αὐτὰ καὶ ὁδοποιεῖν· δι' ὃ γὰρ ἐπιτυγχάνουσιν οἵ τε διὰ συνήθειαν καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου, τὴν αἰτίαν θεωρεῖν ἐνδέχεται, τὸ δὲ τοιοῦτον ἤδη πάντες ἂν ὁμολογήσαιεν τέχνης ἔργον εἶναι. νῦν μὲν οὖν οἱ τὰς τέχνας τῶν λόγων συντιθέντες ὀλίγον πεποιήκασιν αὐτῆς μόριον· αἱ γὰρ πίστεις ἔντεχνόν ἐστι μόνον, τὰ δ'

Liber I. 1354a, 2 „*quae communiter*" (κοινῇ) Tr. cf. et variet. ad 1358a, 12 et 32 ‖ 3 διὸ ου (καὶ supra) sic Z^b καὶ alt. man. ‖ 7 οἱ δὲ καὶ διά D Ald. | διὰ συνήθειαν καὶ ἀπὸ ἕξεως Basil. ‖ 8 ἀμφοτέρως A^c Tr. E Q Venet, ἀμφότερα Y^b Z^b B C D Ald. ὁδωποιεῖν A^c pr., nunc ex corr. ὁδοποιεῖν ‖ 10 ταὐτομάτου Θ Π, ταὐτομάτου, τούτου τὴν Q E Tr. ‖ 12 πεπορίκασι Q (?) Bekker, οὐδὲν ὡς εἰπεῖν πεπορίκασιν αὐτῆς μόριον A^c in marg. eadem man., sed est interpretatio, non lectionis varietas cf. Mus. Rhen. N. F. XXXXIX pag. 494, „*modicam adepti sunt ipsius partem*" (ὀλίγον τετυχήκασιν (?) αὐτῆς μορίου) Tr. ‖ 13 αὐτῆς A^c Tr. Y^b Z E Venet., αὐτοῦ Q (?) B D Ald., αὐτῶν C | ἐστιν A^c pr., nunc ν erasum ut infra κρίνουσιν l. 35.

ἄλλα προσθῆκαι· οἱ δὲ περὶ μὲν ἐνθυμημάτων οὐδὲν λέγουσιν, ὅπερ ἐστὶ σῶμα τῆς πίστεως, περὶ δὲ τῶν ἔξω τοῦ πράγματος τὰ πλεῖστα πραγματεύονται· διαβολὴ γὰρ καὶ ἔλεος καὶ ὀργὴ καὶ τὰ τοιαῦτα πάθη τῆς ψυχῆς οὐ περὶ τοῦ πράγματός ἐστιν ἀλλὰ πρὸς τὸν δικαστήν. ὥστ' εἰ περὶ πάσας ἦν τὰς κρίσεις καθάπερ ἐν ἐνίαις γε νῦν ἐστὶ τῶν πόλεων καὶ μάλιστα ταῖς εὐνομουμέναις, οὐδὲν ἂν εἶχον ὅ τι λέγωσιν· ἅπαντες γὰρ οἱ μὲν οἴονται δεῖν οὕτω τοὺς νόμους ἀγορεύειν, οἱ δὲ καὶ χρῶνται καὶ κωλύουσιν ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν, καθάπερ καὶ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ, ὀρθῶς τοῦτο νομίζοντες· οὐ γὰρ δεῖ τὸν δικαστὴν διαστρέφειν εἰς ὀργὴν προάγοντας ἢ φθόνον ἢ ἔλεον· (ὅμοιον γὰρ κἂν εἴ τις ᾧ μέλλει χρῆσθαι κανόνι, τοῦτον ποιήσειε στρεβλόν)· ἔτι δὲ φανερὸν ὅτι τοῦ μὲν ἀμφισβητοῦντος οὐδέν ἐστιν ἔξω τοῦ δεῖξαι τὸ πρᾶγμα ὅτι ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἢ γέγονεν ἢ οὐ γέγονεν· εἰ δὲ μέγα ἢ μικρὸν ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, ὅσα μὴ ὁ νομοθέτης διώρικεν, αὐτὸν δή που τὸν δικαστὴν δεῖ γιγνώσκειν καὶ οὐ μανθάνειν παρὰ τῶν ἀμφισβητούντων. μάλιστα μὲν οὖν προσήκει τοὺς ὀρθῶς κειμένους νόμους, ὅσα ἐνδέχεται, πάντα διορίζειν αὐτούς, καὶ ὅτι ἐλάχιστα καταλείπειν ἐπὶ τοῖς κρίνουσι, πρῶτον μὲν ὅτι ἕνα λαβεῖν καὶ ὀλίγους ῥᾷον ἢ πολλοὺς

14 προσθῆκαι A^c Tr. Venet., προσθήκη Y^b Z^2 B D Ald. ‖ 15 ῥῶμα (ῥώμη) τῆς πίστεως ex vetere libro, qui nullus est, Muretus cf. 19. 1354 b, 9. ‖ 19 τὰς κρίσεις vetustis libris, qui nusquam apparuerunt, suadentibus delere voluit Muretus | ἐν ἐνίαις γε E Spengel, τε cet. cf. 1355 b, 4, ubi τε codd. respondet καὶ μάλιστα, καθάπερ ⟨περὶ δίκας (?) τινὰς⟩ ἐν ἐνίαις γε coni. Spengel, καθάπερ ⟨περὶ ἐνίας⟩ ἐν ἐνίαις coni. Susemihl, „*si circa omnia essent iudicia*“ Tr. (?) ‖ 21 λέγωσιν A^c pr., rec. man. correxit λέγουσιν, quod habent Y^b Z^b *Π* cf. variet. 1372 a, 36. 1400 b, 6, λέξουσιν Q ‖ 25 „*Ad iram provocantes aut timorem aut inimicitiam*“ Tr. Omisso ἔλεον (cf. 1419 b, 25) vertit quod legitur marg. A^c: γρ. ἢ φόβον ἢ ἔχθραν ‖ 26 ποιήσ^{ει}ε sic A^c, pr. man. ποιήσειε, quod et B C Y^b habent et pr. dedit Veneta, exarasse videtur, post. man. ε delevit, ποιήσει DE, ποιήσῃ Q Z^b.

εὖ φρονοῦντας καὶ δυναμένους νομοθετεῖν καὶ δικάζειν· ἔπειθ’ 1354b αἱ μὲν νομοθεσίαι ἐκ πολλοῦ χρόνου σκεψαμένων γίνονται, αἱ δὲ κρίσεις ἐξ ὑπογυίου, ὥστε χαλεπὸν ἀποδιδόναι τὸ δίκαιον καὶ τὸ συμφέρον καλῶς τοὺς κρίνοντας. τὸ δὲ πάντων μέγιστον, ὅτι ἡ μὲν τοῦ νομοθέτου κρίσις οὐ κατὰ μέρος ἀλλὰ περὶ μελλόντων τε καὶ καθόλου ἐστίν, ὁ δ’ ἐκκλησιαστὴς καὶ δικαστὴς ἤδη περὶ παρόντων καὶ ἀφωρισμένων κρίνουσιν· πρὸς οὓς καὶ τὸ φιλεῖν ἤδη καὶ τὸ μισεῖν καὶ τὸ ἴδιον συμφέρον συνήρηται πολλάκις, ὥστε μηκέτι δύνασθαι θεωρεῖν ἱκανῶς τὸ ἀληθές, ἀλλ’ ἐπισκοτεῖν τῇ κρίσει τὸ ἴδιον ἡδὺ ἢ λυπηρόν. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων, ὥσπερ λέγομεν, δεῖ ὡς ἐλαχίστων ποιεῖν κύριον τὸν κριτήν, περὶ δὲ τοῦ γεγονέναι ἢ μὴ γεγονέναι, ἢ ἔσεσθαι ἢ μὴ ἔσεσθαι, ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι ἀνάγκη ἐπὶ τοῖς κριταῖς καταλείπειν· οὐ γὰρ δυνατὸν ταῦτα τὸν νομοθέτην προϊδεῖν. εἰ δὴ ταῦθ’ οὕτως ἔχει, φανερὸν ὅτι τὰ ἔξω τοῦ πράγματος τεχνολογοῦσιν ὅσοι τἆλλα διορίζουσιν, οἷον τί δεῖ τὸ προοίμιον ἢ τὴν διήγησιν ἔχειν, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον μορίων· οὐδὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς ἄλλο πραγματεύονται πλὴν ὅπως τὸν κριτὴν ποιόν τινα ποιήσωσιν, περὶ δὲ τῶν ἐντέχνων πίστεων οὐδὲν δεικνύουσιν, τοῦτο δ’ ἐστὶν ὅθεν ἄν τις γένοιτο ἐνθυμηματικός. διὰ γὰρ τοῦτο τῆς αὐτῆς οὔσης μεθόδου περὶ τὰ δημηγορικὰ καὶ δικανικὰ καὶ καλλίονος καὶ πολιτικωτέρας τῆς δημηγορικῆς πραγματείας

b, 4 *τοὺς* ante *κρίνοντας* om. $Y^b Z^b$BCD, *κρινοντᾶς* A^c ‖ 5 Post *μέρος οὔτε περὶ τῶν παρόντων* QDE ex Aldino libro propagatum in cet. secl. Buhle ‖ 9 *συνήρηται* libri omnes, *συνήρτηται*, quod praefert Muretus, ed. Venet. in textu, *συνήρηται* in marg., *συναίρεται* coni. Kayser ‖ 11 *ἐπισκοπεῖν* B Tr. A^c pr., nunc ex emendatione *ἐπισκοτεῖν*, quod iam dedit Ald., „*in iudicio*“ (*ἐν τῇ κρίσει*) Tr. cf. Tr. ad 1406 a, 35 ‖ 12 *ὡς ἐλάχιστον* Y^b pr. ead. man. emendavit *ἐλαχίστων* ‖ 14 Ante *ἀνάγκη* signum ⋊, cui respondet in marg. *ἀνάπαλιν* A^c, sed explicatio potius, quam varietas, ut supra 1354 a, 12 ‖ 16 *δὴ* ex corr. A^c ‖ 17 *ὅσοι τἆλλα διορίζουσιν* om. C ‖ 21 „*nihil determinant*“ (*διορίζουσι*) Tr.

οὔσης ἢ τῆς περὶ τὰ συναλλάγματα, περὶ μὲν ἐκείνης οὐδὲν λέγουσι, περὶ δὲ τοῦ δικάζεσθαι πάντες πειρῶνται τεχνολογεῖν, ὅτι ἧττόν ἐστι πρὸ ἔργου τὰ ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν ἐν τοῖς δημηγορικοῖς καὶ ἧττόν ἐστι κακοῦργον ἡ δημηγορία δικολογίας, ὅτι κοινότερον. ἐνταῦθα μὲν γὰρ ὁ κριτὴς περὶ οἰκείων κρίνει, ὥστ' οὐδὲν ἄλλο δεῖ πλὴν ἀποδεῖξαι ὅτι οὕτως ἔχει ὥς φησιν ὁ συμβουλεύων· ἐν δὲ τοῖς δικανικοῖς οὐχ ἱκανὸν τοῦτο, ἀλλὰ πρὸ ἔργου ἐστὶν ἀναλαβεῖν τὸν ἀκροατήν· περὶ ἀλλοτρίων γὰρ ἡ κρίσις, ὥστε πρὸς τὸ αὑτῶν σκοπούμενοι καὶ πρὸς χάριν ἀκροώμενοι διδόασι τοῖς ἀμφισβη-
1355a τοῦσιν, ἀλλ' οὐ κρίνουσιν. διὸ καὶ πολλαχοῦ, ὥσπερ πρότερον εἴπομεν, ὁ νόμος κωλύει λέγειν ἔξω τοῦ πράγματος· ἐκεῖ δ' αὐτοὶ οἱ κριταὶ τοῦτο τηροῦσιν ἱκανῶς. ἐπεὶ δὲ φανερόν ἐστιν ὅτι ἡ μὲν ἔντεχνος μέθοδος περὶ τὰς πίστεις ἐστίν, ἡ δὲ πίστις ἀπόδειξίς τις· (τότε γὰρ πιστεύομεν μάλιστα ὅταν ἀποδεδεῖχθαι ὑπολάβωμεν,) ἔστι δ' ἀπόδειξις ῥητορικὴ ἐνθύμημα, καὶ ἔστι τοῦτο ὡς εἰπεῖν ἁπλῶς κυριώτατον τῶν πίστεων, τὸ δ' ἐνθύμημα συλλογισμός τις, περὶ δὲ συλλογισμοῦ ὁμοίως ἅπαντος τῆς διαλεκτικῆς ἐστιν ἰδεῖν, ἢ αὐτῆς ὅλης ἢ μέρους τινός, δῆλον [δ'] ὅτι ὁ μάλιστα τοῦτο δυνάμενος θεωρεῖν, ἐκ τίνων καὶ πῶς γίνεται συλλογισμός, οὗτος καὶ ἐνθυ-

|| 29 *δικολογίας ὅτι κοινότερον* ~~*ἀλλὰ καινότερον*~~ sic A^c, postrema verba deleta, sed *ὅτι* pr., ut videtur, man. est et sic etiam Tr. et C; itaque cum Vahlenio recepi. De toto loco cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX p. 495, *ἀλλὰ κοινότερον* QZ^bDE et pr. Y^b et B Spengel | *ταυ ἔνθα* A^c corr. ead. man. || 1355a, 1 *καὶ* ante *πρότερον* addunt *ΘΠ* Tr., om. A^c, quem secutus sum. cf. Polit. 1253b, 20 *καθάπερ εἴπομεν ἀρχόμενοι* et Rhet. 1356a, 31 || 2 *εἴπομεν* ex Tr. Spengel, *εἶπον* cet. | *„lex prohibet quidem"* Tr. (an *ὁ μὲν νόμος* propter oppositum: *ἐκεῖ δ' αὐτοὶ οἱ κριταί*?) || 3 *αὐτὸ οἱ κριταί* A^c pr., sed *ι* postea additum || 9 *ὁμοίως* om. Tr. || 10 *'μορίου μέρους* BY^b || *δ'* om. QCETr. et compl. ed. vet. pr. secl. Buhle, *δὴ* coni Susem.

μηματικὸς ἂν εἴη μάλιστα, προσλαβὼν περὶ ποῖά τέ ἐστι τὸ ἐνθύμημα καὶ τίνας ἔχει διαφορὰς πρὸς τοὺς λογικοὺς συλλογισμούς. τό τε γὰρ ἀληθὲς καὶ τὸ ὅμοιον τῷ ἀληθεῖ τῆς αὐτῆς ἐστι δυνάμεως ἰδεῖν, ἅμα δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸ ἀληθὲς πεφύκασιν ἱκανῶς καὶ τὰ πλείω τυγχάνουσι τῆς ἀληθείας· διὸ πρὸς τὰ ἔνδοξα στοχαστικῶς ἔχειν τοῦ ὁμοίως ἔχοντος καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειάν ἐστιν.

ὅτι μὲν οὖν τὰ ἔξω τοῦ πράγματος οἱ ἄλλοι τεχνολογοῦσι, καὶ διότι μᾶλλον ἀπονενεύκασι πρὸς τὸ δικολογεῖν, φανερόν· χρήσιμος δέ ἐστιν ἡ ῥητορικὴ διά τε τὸ φύσει εἶναι κρείττω τἀληθῆ καὶ τὰ δίκαια τῶν ἐναντίων, ὥστε ἐὰν μὴ κατὰ τὸ προσῆκον αἱ κρίσεις γίγνωνται, ἀνάγκη δι' αὐτῶν ἡττᾶσθαι. τοῦτο δ' ἐστὶν ἄξιον ἐπιτιμήσεως. ἔτι δὲ πρὸς ἐνίους οὐδ' εἰ τὴν ἀκριβεστάτην ἔχοιμεν ἐπιστήμην, ῥᾴδιον ἀπ' ἐκείνης πεῖσαι λέγοντας· διδασκαλίας γάρ ἐστιν ὁ κατὰ τὴν ἐπιστήμην λόγος, τοῦτο δὲ ἀδύνατον, ἀλλ' ἀνάγκη διὰ τῶν κοινῶν ποιεῖσθαι τὰς πίστεις καὶ τοὺς λόγους, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς (I, 2) *ἐλέγομεν περὶ τῆς πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐντεύξεως. ἔτι δὲ τἀναντία δεῖ δύνασθαι πείθειν, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς συλλογισμοῖς, οὐχ ὅπως ἀμφότερα πράττωμεν (οὐ γὰρ δεῖ τὰ φαῦλα πείθειν) ἀλλ' ἵνα μήτε λανθάνῃ πῶς ἔχει, καὶ ὅπως ἄλλου χρωμένου μὴ δικαίως*

12 *ποῖά τινα* Tr. cf. 1356a, 24. 1359b, 35 ‖ 13 *τὸ ἐνθύμημα* Tr. et A^c pr., sed post. man. cum cet. *τὰ ἐνθυμήματα*; proba videtur pr. man. lectio cf. 1357a, 13 et Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 495; itaque recepi ‖ 19 *οἱ*] *καὶ οἱ Θ Π* | *„negotiantur“* (*πραγματεύονται*) Tr. ‖ 21 *διά γε τό* Dionys. ad Ammaeum cap. VI, *τὸ* om. Z^b Ald. ‖ 22 *μὴ* ead. man. super lineam A^c, *μὲν* plures Dionysii libri, Muretus legit *φύσει μὲν* et addit post *ἐναντίων* ⟨*οὐκ ἀεὶ δὲ καὶ τοῖς πολλοῖς τάδε εὐπιστότερα τῶν ἐναντίων*⟩ sic vertens „non tamen semper etiam in vulgus faciliora ad persuadendum“. Ad sensum cf. 1373a, 5 sqq. ‖ 24 Non *ἐνίους*, sed *τοὺς πολλοὺς* legisse videtur rhetor, quem laudat Spengel Comment. p. 24 ‖ 26 *διδασκαλία* Dionys. libri ‖ 31 *„prava agere“* (*ποιεῖν* vel *πράττειν*) Tr., *τὰ φαῦλα ποιεῖν* marg. ed Isingr.

[τοῖς λόγοις] αὐτοῖς λύειν ἔχωμεν. τῶν μὲν οὖν ἄλλων τεχνῶν οὐδεμία τἀναντία συλλογίζεται, ἡ δὲ διαλεκτικὴ καὶ ἡ ῥητορικὴ μόναι τοῦτο ποιοῦσιν· ὁμοίως γάρ εἰσιν ἀμφότεραι τῶν ἐναντίων. τὰ μέντοι ὑποκείμενα πράγματα οὐχ ὁμοίως ἔχει, ἀλλ᾽ ἀεὶ τἀληθῆ καὶ τὰ βελτίω τῇ φύσει εὐσυλλογιστότερα καὶ πιθανώτερα ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν. πρὸς δὲ τούτοις ἄτοπον εἰ τῷ σώματι μὲν αἰσχρὸν μὴ δύνασθαι 1355b βοηθεῖν ἑαυτῷ, λόγῳ δ᾽ οὐκ αἰσχρόν· ὃ μᾶλλον ἴδιόν ἐστιν ἀνθρώπου τῆς τοῦ σώματος χρείας. εἰ δ᾽ ὅτι μεγάλα βλάψειεν ἂν ὁ χρώμενος ἀδίκως τῇ τοιαύτῃ δυνάμει τῶν λόγων, τοῦτό γε κοινόν ἐστι κατὰ πάντων τῶν ἀγαθῶν πλὴν ἀρετῆς, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν χρησιμωτάτων, οἷον ἰσχύος ὑγιείας πλούτου στρατηγίας· τούτοις γὰρ ἄν τις ὠφελήσειεν τὰ μέγιστα χρώμενος δικαίως καὶ βλάψειεν ἀδίκως.

ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν οὔτε ἑνός τινος γένους ἀφωρισμένου ἡ ῥητορική, ἀλλὰ καθάπερ ἡ διαλεκτική, καὶ ὅτι χρήσιμος, φανερόν, καὶ ὅτι οὐ τὸ πεῖσαι ἔργον αὐτῆς, ἀλλὰ τὸ ἰδεῖν τὰ ὑπάρχοντα πιθανὰ περὶ ἕκαστον, καθάπερ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις πάσαις (οὐδὲ γὰρ ἰατρικῆς τὸ ὑγιᾶ ποιῆσαι, ἀλλὰ μέχρι οὗ ἐνδέχεται, μέχρι τούτου προαγαγεῖν. ἔστιν γὰρ καὶ τοὺς ἀδυνάτους μεταλαβεῖν ὑγιείας ὅμως θεραπεῦσαι καλῶς) πρὸς δὲ τούτοις ὅτι τῆς αὐτῆς τό τε πιθανὸν καὶ τὸ φαινόμενον ἰδεῖν πιθανόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς διαλεκτικῆς συλλο-

33 μὴ δικαίως τοῖς λόγοις αὐτοῖς A^c^Tr., τοῖς λόγοις μὴ δικαίως αὐτοῖς Y^b^Z^b^, τοῖς λόγοις αὐτοῖς μὴ δικαίως BCDAld. et Veneta ubi λύειν αὐτοί, τοῖς λόγοις αὐτοῖς μὴ δικαίως αὐτοὶ λύειν E, τοῖς λόγοις μὴ δικαίως αὐτοὶ λύειν Q(?) Bekker, τοῖς λόγοις delevit Spengel ‖ 38 ἁπλῶς] γρ. ἀληθῶς A^c^ marg., quod vertit Tr. ‖ 39 δὲ om. *ΘΠ* ‖ b, 1 ἑαυτῶν A^c^ cf. ad 1372b, 1 ‖ 4 γε Q (?) Bekker, τι DE, τε cet. et Tr. cf. ad 1354a, 19 ‖ 9 Post διαλεκτικὴ alterum membrum ⟨οὔτε ἡ ἔντεχνος περὶ ἄλλο τι ἢ τὰς πίστεις καὶ μάλιστα περὶ τὰ ἐνθυμήματά ἐστι⟩ vel similis sententiae excidisse putant Thurot. Susemihl ‖ 15 τε] γε *Θ*CE.

γισμόν τε καὶ φαινόμενον συλλογισμόν (ἡ γὰρ σοφιστικὴ οὐκ ἐν τῇ δυνάμει ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει· πλὴν ἐνταῦθα μὲν ἔσται ὁ μὲν κατὰ τὴν ἐπιστήμην ὁ δὲ κατὰ τὴν προαίρεσιν ῥήτωρ, ἐκεῖ δὲ σοφιστὴς μὲν κατὰ τὴν προαίρεσιν, διαλεκτικὸς δὲ οὐ κατὰ τὴν προαίρεσιν ἀλλὰ κατὰ τὴν δύναμιν) περὶ δὲ αὐτῆς ἤδη τῆς μεθόδου πειρώμεθα λέγειν, πῶς τε καὶ ἐκ τίνων δυνησόμεθα τυγχάνειν τῶν προκειμένων. πάλιν οὖν οἷον ἐξ ὑπαρχῆς ὁρισάμενοι αὐτὴν τίς ἐστι, λέγωμεν τὰ λοιπά.

Cap. 2 ἔστω δὴ ῥητορικὴ δύναμις περὶ ἕκαστον τοῦ θεωρῆσαι τὸ ἐνδεχόμενον πιθανόν. τοῦτο γὰρ οὐδεμιᾶς ἑτέρας ἐστὶ τέχνης ἔργον· τῶν γὰρ ἄλλων ἑκάστη περὶ τὸ αὑτῇ ὑποκείμενόν ἐστιν διδασκαλικὴ καὶ πειστική, οἷον ἰατρικὴ περὶ ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν καὶ γεωμετρία περὶ τὰ συμβεβηκότα πάθη τοῖς μεγέθεσι καὶ ἀριθμητικὴ περὶ ἀριθμῶν, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν· ἡ δὲ ῥητορικὴ περὶ τοῦ δοθέντος ὡς εἰπεῖν δοκεῖ δύνασθαι θεωρεῖν τὸ πιθανόν, διὸ καί φαμεν αὐτὴν οὐ περί τι γένος ἴδιον ἀφωρισμένον ἔχειν τὸ τεχνικόν.

τῶν δὲ πίστεων αἱ μὲν ἄτεχνοί εἰσιν αἱ δ' ἔντεχνοι. ἄτεχνα δὲ λέγω ὅσα μὴ δι' ἡμῶν πεπόρισται ἀλλὰ προϋπῆρχεν, οἷον μάρτυρες βάσανοι συγγραφαὶ καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἔντεχνα δὲ ὅσα διὰ τῆς μεθόδου καὶ δι' ἡμῶν κατασκευασθῆναι δυνατόν, ὥστε δεῖ τούτων τοῖς μὲν χρήσασθαι τὰ δὲ εὑρεῖν.

τῶν δὲ διὰ τοῦ λόγου ποριζομένων πίστεων τρία εἴδη 1356a
ἐστίν· αἱ μὲν γάρ εἰσιν ἐν τῷ ἤθει τοῦ λέγοντος, αἱ δὲ ἐν τῷ τὸν ἀκροατὴν διαθεῖναί πως, αἱ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ

17 *τε . . . συλλογισμόν* ead. man. addidit in marg. A^c | *ἡ γὰρ σοφιστικὴ* A^c Tr. Spengel, *ὁ γὰρ σοφιστικός* *ΘΠ* ‖ 24 *λέγομεν* ΘBD ‖ 25 *ἔστι* Tr. | *δή* ex optimis libris pr. Vict., *δ' ἡ* E Ald., *δέ* Q. ‖ 28 *πιστική* A^c T. (?) DE et sic Ald. Venet. Gaisford ‖ 29 *περὶ ὑγιεινῶν καὶ νοσερῶν* A^c Tr. Spengel, *ὑγιεινὸν καὶ νοσερόν* cet. cf. variet. ad 1356a, 7 ‖ 30 *ἀριθμῶν* A^c Spengel, *ἀριθμόν* ΘTr. et *Π* praeter C, ubi *ἀριθμοῦ* cf. 1356a, 7 ‖ 37 *καὶ ὅσα τοιαῦτα* ex A^c et Tr. Vict., om. *ΘΠ* ‖ 39 *καὶ εὑρεῖν* Muretus apud Riccobonum.

λόγῳ διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι. διὰ μὲν οὖν τοῦ ἤθους, ὅταν οὕτω λεχθῇ ὁ λόγος ὥστε ἀξιόπιστον ποιῆσαι τὸν λέγοντα· τοῖς γὰρ ἐπιεικέσι πιστεύομεν μᾶλλον καὶ θᾶττον, περὶ πάντων μὲν ἁπλῶς, ἐν οἷς δὲ τὸ ἀκριβὲς μή ἐστιν ἀλλὰ τὸ ἀμφιδοξεῖν, καὶ παντελῶς. δεῖ δὲ καὶ τοῦτο συμβαίνειν διὰ τοῦ λόγου, ἀλλὰ μὴ διὰ τοῦ προδεδοξάσθαι ποιόν τινα εἶναι τὸν λέγοντα· † οὐ γὰρ ὥσπερ ἔνιοι τῶν τεχνολογούντων τιθέασιν ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ λέγοντος ὡς οὐδὲν συμβαλλομένην πρὸς τὸ πιθανόν, ἀλλὰ σχεδὸν ὡς εἰπεῖν κυριωτάτην ἔχει πίστιν τὸ ἦθος. διὰ δὲ τῶν ἀκροατῶν, ὅταν εἰς πάθος ὑπὸ τοῦ λόγου προαχθῶσιν· οὐ γὰρ ὁμοίως ἀποδίδομεν τὰς κρίσεις λυπούμενοι καὶ χαίροντες ἢ φιλοῦντες καὶ μισοῦντες· πρὸς ὃ καὶ μόνον πειρᾶσθαί φαμεν πραγματεύεσθαι τοὺς νῦν τεχνολογοῦντας. περὶ μὲν οὖν τούτων δηλωθήσεται καθ' ἕκαστον, ὅταν περὶ τῶν παθῶν λέγωμεν· διὰ δὲ τοῦ λόγου πιστεύουσιν, ὅταν ἀληθὲς ἢ φαινόμενον δείξωμεν ἐκ τῶν περὶ ἕκαστα πιθανῶν. ἐπεὶ δ' αἱ πίστεις διὰ τούτων εἰσί, φανερὸν ὅτι ταύτας [τὰ τρία] ἐστὶν

5 *οὖν* eadem man. supra lineam A^c, om. Tr. ‖ 7 *περὶ πάντα* QDE ‖ 8 *μὴ ἔσται ΘΠ* | *ἀμφιδοξοῦμεν* Tr. ‖ 9 *καὶ συμβαίνειν τοῦτο* Tr. | *διὰ τοῦ λόγου* et *τοῦ προδεδοξάσθαι* A^c Spengel, *διὰ τὸν λόγον* et *τὸ προδεδοξάσθαι ΘΠ*, „*non per orationem* (*οὐ διὰ τοῦ λόγου*), *sed propter praeopinari*“ (*διὰ τὸ προδεδόξασθαι*) Tr. (quod aperte falsum est) cf. adnot. crit. infra 19 ‖ 11 *τεχνολογούντων, οἳ οὐ τιθέασιν ἐν τῇ τέχνῃ τὴν ἐπιείκειαν* probante Fr. A Wolfio Lambinus | *καὶ* ante *ἐπιείκειαν* om. *ΘΠ* Tr. Ald. Venet. in versione Muretus secl. Gaisford; ceterum cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 495 ‖ 12 *τοῦ λέγοντος* ead. man. addidit in marg. A^c | *συμβαλλομένου ΘBC* Ald. ‖ 19 *τοῦ λόγου* Spengel, *αὐτοῦ τοῦ λόγου* Muretus, *τὸν λόγον* A^c, *τῶν λόγων ΘΠ* Tr. cf. supra 9 | *πιστεύομεν* Tr. *πιστεύουσι* secl. Spengel, Vahlen, Bekker^3; cessimus tamen librorum auctoritati et uncos sustulimus collatis locis imprimis 1369a, 35 — 1369b, 16 ubi in ultimo membro *δι' ἐπιθυμίαν δέ πράττεται* et 1372a, 15, aliis. Cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 495 sqq. ‖ 20 Post *φαινόμενον* ⟨*ἀληθὲς*⟩ addiderunt Spengel et Bekker^3, quod non necessarium esse ostendit 1369b, 26. cf. Mus. Rhen.. N. F XXXIX p. 496 ‖ 21 *ταύτας* A^c pr., quod nunc recepi, sed super *σ* deletum

λαβεῖν τοῦ συλλογίσασθαι δυναμένου καὶ τοῦ θεωρῆσαι περὶ τὰ ἤθη καὶ περὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τρίτον τοῦ περὶ τὰ πάθη, τί τε ἕκαστόν ἐστιν τῶν παθῶν καὶ ποῖόν τι, καὶ ἐκ τίνων ἐγγίνεται καὶ πῶς, ὥστε συμβαίνει τὴν ῥητορικὴν οἷον παραφυές τι τῆς διαλεκτικῆς εἶναι καὶ τῆς περὶ τὰ ἤθη πραγματείας, ἣν δίκαιόν ἐστι προσαγορεύειν πολιτικήν. διὸ καὶ ὑποδύεται ὑπὸ τὸ σχῆμα τὸ τῆς πολιτικῆς ἡ ῥητορικὴ καὶ οἱ ἀντιποιούμενοι ταύτης τὰ μὲν δι' ἀπαιδευσίαν τὰ δὲ δι' ἀλαζονείαν τὰ δὲ καὶ δι' ἄλλας αἰτίας ἀνθρωπικάς· ἔστι γὰρ μόριόν τι τῆς διαλεκτικῆς καὶ ὁμοία, καθάπερ καὶ ἀρχόμενοι εἴπομεν· (I, 1) περὶ οὐδενὸς γὰρ ὡρισμένου οὐδετέρα αὐτῶν ἐστιν ἐπιστήμη, πῶς ἔχει, ἀλλὰ δυνάμεις τινὲς τοῦ πορίσαι λόγους.

περὶ μὲν οὖν τῆς δυνάμεως αὐτῶν, καὶ πῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας, εἴρηται σχεδὸν ἱκανῶς. τῶν δὲ διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς τὸ μὲν ἐπαγωγή ἐστιν τὸ δὲ συλλογισμὸς τὸ δὲ 1356b
φαινόμενος συλλογισμός, καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως· ἔστιν γὰρ τὸ μὲν

signum ⟨·, cui idem respondet in margine, ubi *τρία* (non *τὰ τρία*), quod recte secl. Spengel, *ταῦτα τρία* Y^b Z^b BCTr., *τρία ταῦτα* DEAld., *ταῦτα τὰ τρία* Q(?) ‖ 22 *τὰ περὶ τὰ ἤθη* Tr. ‖ 23 *περὶ* ante *τὰς ἀρετὰς* om. *ΘΠ* Tr | *τε* om. Q, legitur A^c, sed linea in marginem continuata ‖ 24 *ἐστιν* ead. man. super lineam A^c | *τῶν παθῶν* om. E. | *γίνεται* Y^bBC ‖ 25 *παραφυὲς μέρος τι* BC et Y^b alt. man. | In A^c super *παραφυές* signum ⟨·, idem in marg.. ubi ead. man. *μέρος* quod vertit et Tr. ‖ 26 *ἤθη* A^c Tr. CDE et pr. Vict., *πάθη* *Θ*BAld. ‖ 29 *τὰ δὲ* ab, ead. man. in marg. A^c | *ἀλαζονίαν* A^c ‖ 30 *δι'* omissum in libris omnibus praeter Tr., cuius tamen in hac re auctoritas est nulla, pr. dedit Morelius ‖ 31 *ὁμοία* A^c Tr. Spengel, *ὁμοίωμα ΘΠ* ‖ 35 *δείκνυσθαι — δείκνυσθαι* Dionysius ‖ b, 1 *ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς*] *ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς* Dionysius | *τὸ δὲ φαινόμενος συλλογισμός* ex Tr. et cod. A^c, ubi verba ex correctione quidem, sed in continuis textus verbis et a prima manu leguntur, inseruit Vict. Exstant etiam apud Dionys. Propter similiter cadens autem *τὸ δὲ φαινόμενος συλλογισμός* ... usque ad 3 *τὸ δ' ἐνθύμημα συλλογισμός* om. *Θ* Ald. (nam falsum est, quod Bekker tradit de Y^b) et *Π* (B?); in cod. C super *συλλογισμός* signum relegans in marginem, ubi ab ead. man. verba leguntur: *τὸ μὲν ἐνθύμημά ἐστι, τὸ δὲ παράδειγμα.*

παράδειγμα ἐπαγωγή, τὸ δ' ἐνθύμημα συλλογισμός, ⟨*τὸ δὲ φαινόμενον ἐνθύμημα φαινόμενος συλλογισμός*⟩ *καλῶ δ' ἐνθύμημα μὲν ῥητορικὸν συλλογισμόν, παράδειγμα δὲ ἐπαγωγὴν ῥητορικήν. πάντες δὲ τὰς πίστεις ποιοῦνται διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ παραδείγματα λέγοντες ἢ ἐνθυμήματα, καὶ παρὰ ταῦτα οὐδέν· ὥστ' εἴπερ καὶ ὅλως ἀνάγκη* ⟨*ἢ*⟩ *συλλογιζόμενον ἢ ἐπάγοντα δεικνύναι ὁτιοῦν* [*ἢ ὁντινοῦν*] (*δῆλον δ' ἡμῖν τοῦτο ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν* Analyt. prior. II, 23, poster I, 1), *ἀναγκαῖον ἑκάτερον αὐτῶν ἑκατέρῳ τούτων τὸ αὐτὸ εἶναι. τίς δ' ἐστὶν διαφορὰ παραδείγματος καὶ ἐνθυμήματος, φανερὸν ἐκ τῶν τοπικῶν,* (*ἐκεῖ γὰρ περὶ συλλογισμοῦ καὶ ἐπαγωγῆς εἴρηται πρότερον*), *ὅτι τὸ μὲν ἐπὶ πολλῶν καὶ ὁμοίων δείκνυσθαι ὅτι οὕτως ἔχει ἐκεῖ μὲν ἐπαγωγή ἐστιν ἐνταῦθα δὲ παράδειγμα, τὸ δὲ τινῶν ὄντων ἕτερόν τι διὰ ταῦτα συμβαίνειν παρὰ ταῦτα τῷ ταῦτα εἶναι ἢ καθόλου ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκεῖ μὲν συλλογισμὸς ἐνταῦθα δὲ ἐνθύμημα καλεῖται. φανερὸν δὲ καὶ ὅτι καὶ ἑκάτερον ἔχει ἀγαθὸν τὸ εἶδος τῆς*

4 *τὸ δὲ φαινόμενον ἐνθύμημα φαινόμενος συλλογισμός* ex coniectura confirmata a Dionysio l. l. addidit Spengelius | *καλῶ γὰρ* Dionys. libri ‖ 6 Pro *δὲ* exspectamus *γὰρ* cum Sauppio, cuius diversam de h. l. sententiam vide Göttinger Nachrichten 1863 pag. 68 ‖ 8 *πως* addunt post *οὐδὲν* *ΘΠ*, om. A[c] Tr. Spengel | *ἢ*, quae particula post *ἀνάγκη* facile excidere poterat, ex E addidit Spengel ‖ 9 *ἢ ὁντινοῦν* omissum apud Dionysium et in E delevit Muretus ‖ 11—19 Locum difficillimum et multum vexatum a viris doctis acutissime expedivit Vahlenius Mus. Rhen. XXII p. 101 sqq., quem in oratione interpungenda secutus sum ‖ 14 *τὸ μὲν τὸ ἐπὶ* *Θ*CEAld. | *ἐπὶ τῶν πολλῶν* *ΘΠ* | *ἐπιδείκνυσθαι* Y[b] Z[b] E | Variam lectionem, quae exstat in marg. A[c] *γρ. ὀλίγων* ad *πολλῶν* recte rettulit Bekker; adscriptum enim legimus lin. 13 *σημειωτέον* (*ση*) *διαφορὰν παραδείγματος καὶ ἐνθυμήματος*; itaque varia lectio propter spatii angustias aberravit ad lin. 15 et 16 ‖ 16 *διὰ ταῦτα* in vers. om. Muretus ‖ 17 *ταῦτα τῷ*] *τὸ* Dionys. ‖ 18 *φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ἑκάτερον* Tr. Dionys. Muretus Vahlen quod recepi. | Vox *ἀγαθὸν* paene evanuit in A[c], ut olim erasa esse videatur et om. Tr., *ἀγαθὰ* coni. Sauppe.

ῥητορείας· καθάπερ γὰρ καὶ ἐν τοῖς μεθοδικοῖς εἴρηται, καὶ ἐν τούτοις ὁμοίως ἔχει. εἰσὶν γὰρ αἳ μὲν παραδειγματώδεις ῥητορεῖαι αἳ δὲ ἐνθυμηματικαί, καὶ ῥήτορες ὁμοίως οἳ μὲν παραδειγματώδεις οἳ δὲ ἐνθυμηματικοί. πιθανοὶ μὲν οὖν οὐχ ἧττον οἱ λόγοι οἱ διὰ τῶν παραδειγμάτων, θορυβοῦνται δὲ μᾶλλον οἱ ἐνθυμηματικοί. τὴν δ' αἰτίαν αὐτῶν, καὶ πῶς ἑκατέρῳ χρηστέον, ἐροῦμεν ὕστερον· νῦν δὲ περὶ αὐτῶν τούτων μᾶλλον διορίσωμεν καθαρῶς.

ἐπεὶ γὰρ τὸ πιθανὸν τινὶ πιθανόν ἐστι, καὶ τὸ μὲν εὐθὺς ὑπάρχει δι' αὐτὸ πιθανὸν καὶ πιστὸν τὸ δὲ τῷ δείκνυσθαι δοκεῖν διὰ τοιούτων, οὐδεμία δὲ τέχνη σκοπεῖ τὸ καθ' ἕκαστον, οἷον ἡ ἰατρικὴ τί Σωκράτει τὸ ὑγιεινόν ἐστιν ἢ Καλλίᾳ, ἀλλὰ τί τῷ τοιῷδε ἢ τοῖς τοιοῖσδε· (τοῦτο γὰρ ἔντεχνον, τὸ δὲ καθ' ἕκαστον ἄπειρον καὶ οὐκ ἐπιστητόν) οὐδὲ ἡ ῥητορικὴ τὸ καθ' ἕκαστον ἔνδοξον θεωρήσει, οἷον Σωκράτει ἢ Ἱππίᾳ, ἀλλὰ τὸ τοιοῖσδε, καθάπερ καὶ ἡ διαλεκτική. καὶ γὰρ ἐκείνη συλλογίζεται οὐκ ἐξ ὧν ἔτυχεν· (φαίνεται γὰρ ἄττα καὶ τοῖς παραληροῦσιν) ἀλλ' ἐκείνη μὲν ἐκ τῶν λόγου δεομένων, ἡ δὲ ῥητορικὴ ἐκ τῶν ἤδη βουλεύεσθαι εἰωθότων. ἔστιν δὲ τὸ ἔργον αὐτῆς περί 1357a
τε τοιούτων περὶ ὧν βουλευόμεθα καὶ τέχνας μὴ ἔχομεν, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀκροαταῖς οἳ οὐ δύνανται διὰ πολλῶν

20 ῥητορείας A^c Tr. (M) Dionys. Gaisford, ῥητορικῆς *ΘΠ* | γὰρ om Dionys. libri, δὲ Tr. ‖ 22 καὶ — 25 ἐνθυμηματικοί om. Z^b καὶ ῥήτορες — 23 ἐνθυμηματικοί om. in versione Muretus ‖ 23 καὶ πιθανοὶ DEAld | οὖν om. QY^b *Π* ‖ 25 αὐτῶν in versione om. Muretus ‖ 26 ὕστερον et τούτων a pr. man. in marg. A^c ‖ 27 διορίσομεν Y^bZ^bBC ‖ 28 ὑπάρχει πιθανὸν εὐθὺς καὶ πιστὸν δι' αὐτό Y^bBC, εὐθὺς ὑπάρχει πιθανὸν δι' αὐτὸ καὶ πιστόν QZ^bDEAld. ‖ 29 ἐνδείκνυσθαι *Θ*BCDAld. ‖ 32 μὲν post τοῦτο addunt *ΘΠ*Tr, om. A^c Spengel ‖ 33 ἡ om. A^c | τὸ ante καθ' ἕκαστον supra lineam A^c ‖ 34 Calliae pro Hippiae Tr. (codd. MV) | τοιοισδι (ε supra ι) sic A^c ‖ 35 Verba καὶ γὰρ ἐκείνη . . . βουλεύεσθαι εἰωθότων in versione om. Muretus probante Vatero ‖ 1357a, 1 δὴ coni. Spengel ‖ 3 τὰ πόρρω συνορᾶν legit Muretus.

συνορᾶν οὐδὲ λογίζεσθαι πόρρωθεν. βουλευόμεθα δὲ περὶ τῶν φαινομένων ἐνδέχεσθαι ἀμφοτέρως ἔχειν· περὶ γὰρ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἢ γενέσθαι ἢ ἔσεσθαι ἢ ἔχειν οὐδεὶς βουλεύεται οὕτως ὑπολαμβάνων· οὐδὲν γὰρ πλέον. ἐνδέχεται δὲ συλλογίζεσθαι καὶ συνάγειν τὰ μὲν ἐκ συλλελογισμένων πρότερον, τὰ δ' ἐξ ἀσυλλογίστων μὲν δεομένων δὲ συλλογισμοῦ διὰ τὸ μὴ εἶναι ἔνδοξα, ἀνάγκη δὲ τούτων τὸ μὲν μὴ εἶναι εὐεπακολούθητον διὰ τὸ μῆκος (ὁ γὰρ κριτὴς ὑπόκειται εἶναι ἁπλοῦς), τὰ δὲ μὴ πιθανὰ διὰ τὸ μὴ ἐξ ὁμολογουμένων εἶναι μηδ' ἐνδόξων, ὥστ' ἀναγκαῖον τό τε ἐνθύμημα εἶναι καὶ τὸ παράδειγμα περί τε τῶν ἐνδεχομένων ὡς τὰ πολλὰ ἔχειν ἄλλως, τὸ μὲν παράδειγμα ἐπαγωγὴν τὸ δ' ἐνθύμημα συλλογισμόν, καὶ ἐξ ὀλίγων τε καὶ πολλάκις ἐλαττόνων ἢ ἐξ ὧν ὁ πρῶτος συλλογισμός· ἐὰν γὰρ ᾖ τι τούτων γνώριμον, οὐδὲ δεῖ λέγειν· αὐτὸς γὰρ τοῦτο προστίθησιν ὁ ἀκροατής, οἷον ὅτι Δωριεὺς στεφανίτην ἀγῶνα νενίκηκεν, ἱκανὸν εἰπεῖν ὅτι Ὀλύμπια γὰρ νενίκηκεν, τὸ δ' ὅτι στεφανίτης τὰ Ὀλύμπια, οὐδὲ δεῖ προσθεῖναι· γιγνώσκουσι γὰρ πάντες.

ἐπεὶ δ' ἐστὶν ὀλίγα μὲν τῶν ἀναγκαίων περὶ ὧν οἱ

7 οὕτως, non ὀρθῶς Y^b | ὑπολαμβάνειν DEAld. | Super πλέον man. rec. in A^c ἢ οὕτως ἔχει, πλέον ἢ οὕτως ἐνδέχεται συμβουλεύειν ΘΠ, quae verba ex interpretatione addita esse pr. vidit Muretus ‖ 10 ἀναγκαῖον Y^bBC | ἔνδοξα — 11 εἶναι addidit alt. man. in marg. Z^b | τὰ — εὐεπακολούθητα CTr schol. | μὴ om. Y^bB ‖ 14 εἶναι τό τε ἐνθύμημα Y^bBC schol. | τε post περί ex A^c Spengel, om. cet. ‖ 15 καὶ ἄλλως ΘΠ, καλῶς pr. Y^b, περί τε τῶν ἐνδεχομένων ⟨καὶ⟩ ὡς τὰ πολλὰ ⟨συμβαινόντων⟩ deletis verbis ἔχειν ἄλλως Vahlen, „*de contingentibus aliter se habere, ut multo*" Tr. ‖ 17 Verba ἐὰν γὰρ ᾖ τι τοιούτων — usque ad γίγνεται συλλογισμός 1357b, 6 in A^c in inferiore marg. dextro eadem manu scripta sunt cum multis scripturae compendiis nec pauca lectu difficillima sunt ‖ 18 τοιούτων A^c ‖ 19 πρόσθησιν A^c ‖ 20 γὰρ A^cTr. iam Vict., om. ΘΠ ‖ 22 Post ἀναγκαίων membrum desiderat Spengel: ⟨τὰ δὲ πλεῖστα τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ⟩ | περὶ ὧν cum Mureto et Vahlenio scripsi, ἐξ' ὧν libri omnes.

ῥητορικοὶ συλλογισμοί εἰσι· (τὰ γὰρ πολλὰ περὶ ὧν αἱ κρίσεις καὶ αἱ σκέψεις, ἐνδέχεται καὶ ἄλλως ἔχειν· περὶ ὧν μὲν γὰρ πράττουσι, βουλεύονται καὶ σκοποῦσι, τὰ δὲ πραττόμενα πάντα τοιούτου γένους ἐστί, καὶ οὐδὲν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἐξ ἀνάγκης τούτων) τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνοντα καὶ ἐνδεχόμενα ἐκ τοιούτων ἀνάγκη ἑτέρων συλλογίζεσθαι, τὰ δ' ἀναγκαῖα ἐξ ἀναγκαίων (δῆλον δ' ἡμῖν καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν prior. lib. I, 8 et 13—14), φανερὸν ὅτι ἐξ ὧν τὰ ἐνθυμήματα λέγεται, τὰ μὲν ἀναγκαῖα ἔσται, τὰ δὲ πλεῖστα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, τὰ δ' ἐνθυμήματα ἐξ εἰκότων καὶ ἐκ σημείων, ὥστε ἀνάγκη τούτων ἑκάτερον ἑκατέρῳ ταὐτὸ εἶναι. τὸ μὲν γὰρ εἰκός ἐστιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενον, οὐχ ἁπλῶς δὲ καθάπερ ὁρίζονταί τινες, ἀλλὰ τὸ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν, οὕτως ἔχον πρὸς ἐκεῖνο πρὸς ὃ εἰκός, ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ κατὰ μέρος· τῶν δὲ σημείων 1357 b τὸ μὲν οὕτως ἔχει ὡς τῶν καθ' ἕκαστόν τι πρὸς τὸ καθόλου, τὸ δὲ ὡς τῶν καθόλου τι πρὸς τὸ κατὰ μέρος. τούτων δὲ τὸ μὲν ἀναγκαῖον τεκμήριον, τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἀνώνυμόν ἐστι κατὰ τὴν διαφοράν. ἀναγκαῖα μὲν οὖν λέγω ἐξ ὧν γίνεται συλλογισμός. διὸ καὶ τεκμήριον τὸ τοιοῦτον τῶν σημείων ἐστίν· ὅταν γὰρ μὴ ἐνδέχεσθαι οἴωνται λῦσαι τὸ λεχθέν, τότε φέρειν οἴονται τεκμήριον ὡς δεδειγμένον καὶ πεπερασμένον· τὸ γὰρ τέκμαρ καὶ πέρας ταὐτόν ἐστι κατὰ τὴν ἀρχαίαν γλῶτταν. ἔστιν δὲ τῶν σημείων τὸ μὲν ὡς τὸ καθ' ἕκαστον πρὸς τὸ καθόλου ὧδε, οἷον εἴ τις εἴπειεν σημεῖον εἶναι ὅτι οἱ σοφοὶ δίκαιοι, Σωκράτης γὰρ σοφὸς

23 Verba *τὰ γὰρ πολλὰ — ἄλλως ἔχειν* acute defensa a Vahlenio in versione om. Muretus ‖ 24 *καὶ αἱ σκέψεις* om. Z[b], *καὶ αἱ* paene evanuit A[c] ‖ 32 *τὰ δ' ἐνθυμήματα* ex A[c] Spengel, *λέγεται γὰρ ἐνθυμήματα ΘΠ*, *λέγεται δὲ* Tr. et Muretus ‖ 34 *τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ* E Muretus ‖ b, 6 Post *συλλογισμὸς ἄλυτος* addit Kayser ‖ 7 *οἴωνται*] *οἷόν τε* Y[b]BC schol. ‖ 11 *καθ' ἕκαστόν τι* schol. cf. l. 2 | *ὧδε* om. Tr. | *εἴπειεν* A[c] pr. nunc ex corr. *εἴποιεν*, *εἴποι ΘΠ* cf. 15. 18.

ἦν καὶ δίκαιος. τοῦτο μὲν οὖν σημεῖον, λυτὸν δέ, κἂν ἀληθὲς ᾖ τὸ εἰρημένον· ἀσυλλόγιστον γάρ. τὸ δέ, οἷον εἴ τις εἴπειεν σημεῖον ὅτι νοσεῖ, πυρέττει γάρ, ἢ τέτοκεν ὅτι γάλα ἔχει, ἀναγκαῖον. ὅπερ τῶν σημείων τεκμήριον μόνον ἐστίν· μόνον γάρ, ἂν ἀληθὲς ᾖ, ἄλυτόν ἐστιν. τὸ δὲ ὡς τὸ καθόλου πρὸς τὸ κατὰ μέρος ἔχον, οἷον εἴ τις εἴπειεν, ὅτι πυρέττει, σημεῖον εἶναι, πυκνὸν γὰρ ἀναπνεῖ. λυτὸν δὲ καὶ τοῦτο, κἂν ἀληθὲς ᾖ· ἐνδέχεται γὰρ καὶ μὴ πυρέττοντα πνευστιᾶν. τί μὲν οὖν εἰκός ἐστι καὶ τί σημεῖον καὶ τεκμήριον, καὶ τί διαφέρουσιν, εἴρηται μὲν καὶ νῦν, μᾶλλον δὲ φανερῶς καὶ περὶ τούτων, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν τὰ μὲν ἀσυλλόγιστά ἐστι τὰ δὲ συλλελογισμένα, ἐν τοῖς ἀναλυτικοῖς (Anal. prior. II, 27) διώρισται περὶ αὐτῶν.

παράδειγμα δὲ ὅτι μέν ἐστιν ἐπαγωγὴ καὶ περὶ ποῖα ἐπαγωὴ, εἴρηται· ἔστι δὲ οὔτε ὡς μέρος πρὸς ὅλον οὔθ' ὡς ὅλον πρὸς μέρος οὔθ' ὡς ὅλον πρὸς ὅλον, ἀλλ' ὡς μέρος πρὸς μέρος, ὅμοιον πρὸς ὅμοιον, ὅταν ἄμφω μὲν ᾖ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, γνωριμώτερον δὲ θάτερον ᾖ θατέρου, παράδειγμά ἐστιν· οἷον ὅτι ἐπιβουλεύει τυραννίδι Διονύσιος αἰτῶν τὴν φυλακήν· καὶ γὰρ Πεισί-

13 *ἐστιν* post *σημεῖον* addunt *ΘΠ* | Quid pro *λυτὸν* primitus fuerit in A^c, perspici non potest (*αὐτόν* Bekker, *ἄλυτον* Gaisford), nunc ex corr. et maiusculis litteris exaratum *λυτέον* ut est in Tr. ΘBD, *λυτὸν γὰρ* C, *γρ. λυτὸν* in marg. exempl. Vict., *λυτέον δὲ τὸ εἰρημένον, κἄν* Tr. ‖ 15 *εἴποιεν* Y^bZ^bCD, *εἴποι* QBE, *σημεῖον εἶναι* C ‖ 18 *πρὸς τὸ μέρος* sic A^c, sed huic signo non respondet idem in margine, ubi nihil adnotatum invenitur ‖ *εἴποιε* Y^bZ^bBCD, *εἴποι* QE ‖ 25 *περὶ αὐτῶν* in versione om. Muretus, *πάντων* coni. Spengel ‖ 26 *καὶ ποία ἐπαγωγή* Tr. ‖ 27 Verba *οὔθ' ὡς ὅλον* — 28 *ὡς μέρος πρὸς μέρος* om. A^c pr., addidit man. ead. in marg. cum multis compendiis, ubi etiam legitur, ni fallor, *οὐδ' ἐνὶ ὅλον πρὸς ὅλον* ‖ 30 *θάτερον ᾖ τοῦτο ᾖ θατέρου* A^c pr., rec. man. delevit *τοῦτο ᾖ* | *παράδειγμά ἐστι* in versione om. Muretus ‖ 31 *ἐπιβουλεύει* Tr. E et rec. man. marg. Z^b Spengel, *ἐπεβούλευε* cet.

στρατος πρότερον ἐπιβουλεύων ᾔτει φυλακὴν καὶ λαβὼν ἐτυράννευσε, καὶ Θεαγένης ἐν Μεγάροις· καὶ ἄλλοι ὅσους ἴσασι, παράδειγμα πάντες γίγνονται τοῦ Διονυσίου, ὃν οὐκ ἴσασίν πω εἰ διὰ τοῦτο αἰτεῖ. πάντα δὲ ταῦτα ὑπὸ τὸ αὐτὸ καθόλου, ὅτι ὁ ἐπιβουλεύων τυραννίδι φυλακὴν αἰτεῖ.

1358a ἐξ ὧν μὲν οὖν λέγονται αἱ δοκοῦσαι εἶναι πίστεις ἀποδεικτικαί, εἴρηται. τῶν δὲ ἐνθυμημάτων μεγίστη διαφορὰ καὶ μάλιστα λεληθυῖα σχεδὸν παρὰ πᾶσίν ἐστιν ἥπερ καὶ περὶ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τῶν συλλογισμῶν· τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστι κατὰ τὴν ῥητορικὴν ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τῶν συλλογισμῶν, τὰ δὲ κατ' ἄλλας τέχνας καὶ δυνάμεις, τὰς μὲν οὔσας τὰς δ' οὔπω κατειλημμένας· διὸ καὶ λανθάνουσίν τε [τοὺς ἀκροατάς], καὶ μᾶλλον ἁπτόμενοι κατὰ τρόπον μεταβαίνουσιν ἐξ αὐτῶν. μᾶλλον δὲ σαφὲς ἔσται τὸ λεγόμενον διὰ πλειόνων ῥηθέν. λέγω γὰρ διαλεκτικούς τε καὶ ῥητορικοὺς συλλογισμοὺς εἶναι περὶ ὧν τοὺς τόπους λέγομεν. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ κοινοὶ περὶ δικαίων καὶ φυσικῶν καὶ περὶ πολιτικῶν καὶ περὶ πολλῶν διαφερόντων εἴδει, οἷον ὁ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον τόπος· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἔσται ἐκ τούτου συλλογίσασθαι ἢ ἐνθύμημα εἰπεῖν

32 *ἐτυράννησε ΘΠ* ‖ 35 *αὐτοῦ* Y^b Z^b BD, *τοῦ αὐτοῦ* E Ald. ‖ 36 *ὁ* ante *ἐπιβουλεύων* om. *ΘΠ* ‖ 1358a, 1 *πίστις* A^c, in marg.: *περὶ ἐνθυμημάτων* A^c ‖ 2 *μεγίστη* A^c Tr. schol. Bekker *μεγάλη ΘΠ* ‖ 3 *παρὰ πᾶσιν* A^c Spengel, *πάντας ΘΠ* Tr. ‖ 4 *τὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐστι κατὰ ῥητορικὴν μέθοδον τῶν συλλογισμῶν ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν διαλεκτικήν, τὰ δὲ* BC et Y^b Z^b (?), *ὥσπερ . . . τῶν συλλογισμῶν* in versione om. Muretus, *ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν διαλεκτικὴν τινὲς τῶν συλλογισμῶν* coni. Spengel ‖ 8 *τοὺς ἀκροατάς* praeeunte Mureto secl. Spengel ‖ 9 post *τρόπον δεόντως Θ* BCD schol. | *ἐξ αὐτῶν* in scripto commentario Vict. ‖ 11 *περὶ*] *ἐξ* Thurot ‖ 12 Errore librarii pr. in A^c erat *λόγους*, quod rec. man. in *τόπους* correxit (Etiam in marg. *γρ. τόπους*), *ὧν τά τε εἴδη καὶ τοὺς τόπους λέγομεν* Muretus apud Riccobonum | *κοινοί* A^c Tr. C et Y^b alt. man. Spengel, *κοινῇ* cet. ‖ 13 *περὶ* ante *πολιτικῶν* om. Y^b BC Tr. ‖ 14 *τῷ* ante *εἴδει* rec. man. addidit A^c ut est in *ΘΠ* Ald. ‖ 15 *ἐκ τούτου* ead. man. addidit in marg. A^c.

περὶ δικαίων ἢ περὶ φυσικῶν ἢ περὶ ὁτουοῦν· καίτοι ταῦτα εἴδει διαφέρει. ἴδια δὲ ὅσα ἐκ τῶν περὶ ἕκαστον εἶδος καὶ γένος προτάσεών ἐστιν, οἷον περὶ φυσικῶν εἰσι προτάσεις ἐξ ὧν οὔτε ἐνθύμημα οὔτε συλλογισμός ἐστι περὶ τῶν ἠθικῶν, καὶ περὶ τούτων ἄλλαι ἐξ ὧν οὐκ ἔσται περὶ τῶν φυσικῶν· ὁμοίως δὲ τοῦτ' ἔχει ἐπὶ πάντων. κἀκεῖνα μὲν οὐ ποιήσει περὶ οὐδὲν γένος ἔμφρονα· περὶ οὐδὲν γὰρ ὑποκείμενόν ἐστιν· ταῦτα δὲ ὅσῳ τις ἂν βελτίω ἐκλέγηται, [τὰς προτάσεις] λήσει ποιήσας ἄλλην ἐπιστήμην τῆς διαλεκτικῆς καὶ ῥητορικῆς· ἂν γὰρ ἐντύχῃ ἀρχαῖς, οὐκέτι διαλεκτικὴ οὐδὲ ῥητορικὴ ἀλλ' ἐκείνη ἔσται ἧς ἔχει τὰς ἀρχάς. ἔστι δὲ τὰ πλεῖστα τῶν ἐνθυμημάτων ἐκ τούτων τῶν εἰδῶν λεγόμενα τῶν κατὰ μέρος καὶ ἰδίων, ἐκ δὲ τῶν κοινῶν ἐλάττω. καθάπερ οὖν καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς, καὶ ἐνταῦθα διαιρετέον τῶν ἐνθυμημάτων τά τε εἴδη καὶ τοὺς τόπους ἐξ ὧν ληπτέον. λέγω δ' εἴδη μὲν τὰς καθ' ἕκαστον γένος ἰδίας προτάσεις, τόπους δὲ τοὺς κοινοὺς ὁμοίως πάντων. πρότερον οὖν εἴπωμεν περὶ τῶν εἰδῶν· πρῶτον δὲ λάβωμεν τὰ γένη τῆς ῥητορικῆς, ὅπως διελόμενοι πόσα ἐστίν, περὶ τούτων χωρὶς λαμβάνωμεν τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς προτάσεις.

Cap. 3 ἔστιν δὲ τῆς ῥητορικῆς εἴδη τρία τὸν ἀριθμόν· τοσοῦτοι

16 περὶ ante φυσικῶν om. ΘΠ | καὶ τοι͡αυτα sic A^c | διαφέρουσι Y^{b}EAld. || 17 ἰδίᾳ coni. Vict., εἴδη δέ Muretus, ἰδίους δὲ ὅσοι exspectat Spengel || 23 βέλτιον QETr., βελτίους Camerarius et Maioraggius | τὰς προτάσεις auctore Mureto delevi, interpunctione succurrit loco Spengel ἐκλέγηται, τὰς προτάσεις λήσει, aliter Vahlen Poet.^{3} p. 109 || 27 λεγομένων τῶν ex Mureti versione coni. Vahlen || 32 κοινῶς ΘΒ | πρῶτον μὲν οὖν Tr. schol. || 36 δὲ] δὴ schol. Tr(?) | „genera" vertit Muretus, unde γένη pro εἴδη Bekker^3, τῆς ῥητορικῆς εἴδη secl. Spengel, tamquam ex margine illatum (De talibus argumenti titulis cf. 1405a, 5 et adnot. crit. ad 1393a, 29. etiam h. l. in marg. A^c ead. man. legitur: ὅτι τρία εἴδη τῆς ῥητορικῆς; nihil tamen mutare audeo cum et alibi et 1396b, 29 περὶ ἕκαστον τῶν εἰδῶν i. e. γενῶν, nisi fallor, dicatur, cf. et Polit. 1258b, 32 et Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 496.)

γὰρ καὶ οἱ ἀκροαταὶ τῶν λόγων ὑπάρχουσιν ὄντες. σύγκειται μὲν γὰρ ἐκ τριῶν ὁ λόγος, ἔκ τε τοῦ λέγοντος καὶ περὶ οὗ λέγει καὶ πρὸς ὅν, καὶ τὸ τέλος πρὸς τοῦτόν ἐστιν, 1358b λέγω δὲ τὸν ἀκροατήν. ἀνάγκη δὲ τὸν ἀκροατὴν ἢ θεωρὸν εἶναι ἢ κριτήν, κριτὴν δὲ ἢ τῶν γεγενημένων ἢ τῶν μελλόντων. ἔστιν δ' ὁ μὲν περὶ τῶν μελλόντων κρίνων οἷον ἐκκλησιαστής, ὁ δὲ περὶ τῶν γεγενημένων οἷον ὁ δικαστής, ὁ δὲ [περὶ] τῆς δυνάμεως [ὁ] θεωρός, ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη τρία γένη τῶν λόγων τῶν ῥητορικῶν, συμβουλευτικόν, δικανικόν, ἐπιδεικτικόν. συμβουλῆς δὲ τὸ μὲν προτροπὴ τὸ δὲ ἀποτροπή· ἀεὶ γὰρ καὶ οἱ ἰδίᾳ συμβουλεύοντες καὶ οἱ κοινῇ δημηγοροῦντες τούτων θάτερον ποιοῦσιν. δίκης δὲ τὸ μὲν κατηγορία τὸ δ' ἀπολογία· τούτων γὰρ ὁποτερονοῦν ποιεῖν ἀνάγκη τοὺς ἀμφισβητοῦντας. ἐπιδεικτικοῦ δὲ τὸ μὲν ἔπαινος τὸ δὲ ψόγος. χρόνοι δὲ ἑκάστου τούτων εἰσὶ τῷ μὲν συμβουλεύοντι ὁ μέλλων· περὶ γὰρ τῶν ἐσομένων συμβουλεύει ἢ προτρέπων ἢ ἀποτρέπων, τῷ δὲ δικαζομένῳ ὁ γενόμενος· περὶ γὰρ τῶν πεπραγμένων ἀεὶ ὁ μὲν κατηγορεῖ ὁ δὲ ἀπολογεῖται, τῷ δ' ἐπιδεικτικῷ κυριώτατος μὲν ὁ παρών· κατὰ γὰρ τὰ ὑπάρχοντα ἐπαινοῦσιν ἢ ψέγουσιν πάντες, προσχρῶνται δὲ πολλάκις καὶ τὰ γενόμενα ἀναμιμνήσκοντες καὶ τὰ μέλλοντα προεικάζοντες. τέλος δὲ ἑκάστοις τούτων ἕτερόν ἐστι, καὶ τρισὶν οὖσι τρία, τῷ μὲν συμβουλεύοντι τὸ συμφέρον καὶ βλαβερόν· ὁ μὲν γὰρ προτρέπων ὡς βέλτιον συμβουλεύει, ὁ δὲ ἀποτρέπων ὡς χεῖρον ἀποτρέπει, τὰ δ' ἄλλα πρὸς τοῦτο συμπαραλαμβάνει ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, ἢ καλὸν ἢ αἰσχρόν· τοῖς δὲ

b, 4 *οἷον* ^ὁ^ *ἐκκλησιαστής* D | et hic et 5 om. *οἷον* schol. || 5 *ὁ* ante *δικαστής* om. Y[b] BC et Gregor. Corinth. VII, 1269 assentiente Spengelio || 6 *περὶ* om. A[c] pr., secl. Spengel | *οἷον ὁ θεωρός* ex Tr. Morelius, *ὁ* secl. Spengel || 16 *ἀεὶ* om. Y[b]BC || 17 *τῷ ἐπιδεικτικῷ* cf. ad 1359a, 15 || 21 *τωῖ* sic A[c] cf. 1372b, 1 || 22 *μὲν* om. Tr. || 24 *χείρονος* coni. Kayser.

δικαζομένοις τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον, τὰ δ' ἄλλα καὶ οὗτοι συμπαραλαμβάνουσι πρὸς ταῦτα· τοῖς δ' ἐπαινοῦσιν καὶ ψέγουσιν τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν, τὰ δ' ἄλλα καὶ οὗτοι πρὸς ταῦτα ἐπαναφέρουσιν. σημεῖον δ' ὅτι τὸ εἰρημένον ἑκάστοις τέλος· περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἐνίοτε οὐκ ἂν ἀμφισβητήσαιεν, οἷον ὁ δικαζόμενος ὡς οὐ γέγονεν ἢ οὐκ ἔβλαψεν· ὅτι δ' ἀδικεῖ, οὐδέ ποτ' ἂν ὁμολογήσειεν· οὐδὲν γὰρ ἂν ἔδει δίκης. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ συμβουλεύοντες τὰ μὲν ἄλλα πολλάκις προΐενται, ὡς δὲ ἀσύμφορα συμβουλεύουσιν ἢ ἀπ' ὠφελίμων ἀποτρέπουσιν οὐκ ἂν ὁμολογήσαιεν· ὡς δ' οὐκ ἄδικον τοὺς ἀστυγείτονας καταδουλοῦσθαι καὶ τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας, πολλάκις οὐδὲν φροντίζουσιν. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἐπαινοῦντες καὶ οἱ ψέγοντες οὐ σκοποῦσιν 1359a εἰ συμφέροντα ἔπραξεν ἢ βλαβερά, ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπαίνῳ πολλάκις τιθέασιν ὅτι ὀλιγωρήσας τοῦ αὑτῷ λυσιτελοῦντος ἔπραξεν ὅ τι καλόν, οἷον Ἀχιλλέα ἐπαινοῦσιν ὅτι ἐβοήθησε τῷ ἑταίρῳ Πατρόκλῳ εἰδὼς ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀποθανεῖν ἐξὸν ζῆν. τούτῳ δὲ ὁ μὲν τοιοῦτος θάνατος κάλλιον, τὸ δὲ ζῆν συμφέρον.

φανερὸν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ἀνάγκη περὶ τούτων ἔχειν πρῶτον τὰς προτάσεις· τὰ γὰρ τεκμήρια καὶ τὰ εἰκότα καὶ τὰ σημεῖα προτάσεις εἰσὶν ῥητορικαί· ὅλως μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἐκ προτάσεών ἐστιν, τὸ δ' ἐνθύμημα συλλογισμός ἐστι συνεστηκὼς ἐκ τῶν εἰρημένων προτάσεων.

5 *Σ* 97 sqq.

31 *ὡς* post *ἢ* addunt QZ^b^DETr. ‖ 32 *οὐκ ἂν* pro *οὐδέ ποτ' ἄν* Tr. | *ὁμολογήσειεν* — 35 *ἂν ὁμολογήσαιεν* om. Z^b^, non Y^b^ ut falso tradit Bekker ‖ 33 *οὐδὲ γὰρ* QY^b^BDE ‖ 36 *ὡς δ' οὐκ ἄδικον* A^c^ pr. sed ead. prima manus *ὡς οὐδ' οὐκ ἄδικον* emendavit, *οὐκ* delet Fr. A. Wolf ‖ 37 *οὐδὲν* A^c^ Tr. *οὐδὲ* *Θ* BD ‖ 38 *οὐ*] *οὐδὲν* Tr. ‖ 1359a, 1 *ἔπραξαν* Z^b^Tr. ‖ 3 *ὅ τι* Tr. A^c^ pr. Spengel, *τι* *ΘΠ* ‖ 7 *τὰς* om. *Θ*BCD ‖ 8 *ὅλως* A^c^Tr. BCE, *ὅλος* *Θ*D, *ὁ μὲν γὰρ ἁπλῶς συλλογισμός* schol. cf. Susemihl ad Pol. 1254a, 10.

ἐπεὶ δὲ οὔτε πραχθῆναι οἷόν τε οὔτε πραχθήσεσθαι τὰ ἀδύνατα ἀλλὰ τὰ δυνατά, οὐδὲ τὰ μὴ γενόμενα ἢ μὴ ἐσόμενα οὐχ οἷόν τε τὰ μὲν πεπρᾶχθαι τὰ δὲ πραχθήσεσθαι, ἀναγκαῖον καὶ τῷ συμβουλεύοντι καὶ τῷ δικαζομένῳ καὶ τῷ ἐπιδεικτικῷ ἔχειν προτάσεις περὶ δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου, καὶ εἰ γέγονεν ἢ μή, καὶ εἰ ἔσται ἢ μή. ἔτι δὲ ἐπεὶ ἅπαντες καὶ ἐπαινοῦντες καὶ ψέγοντες καὶ προτρέποντες καὶ ἀποτρέποντες καὶ κατηγοροῦντες καὶ ἀπολογούμενοι οὐ μόνον τὰ εἰρημένα δεικνύναι πειρῶνται ἀλλὰ καὶ ὅτι μέγα ἢ μικρὸν τὸ ἀγαθὸν ἢ τὸ κακόν, ἢ τὸ καλὸν ἢ τὸ αἰσχρόν, ἢ τὸ δίκαιον ἢ τὸ ἄδικον, ἢ καθ' αὑτὰ λέγοντες ἢ πρὸς ἄλληλα ἀντιπαραβάλλοντες, δῆλον ὅτι δέοι ἂν καὶ περὶ μεγέθους καὶ μικρότητος καὶ τοῦ μείζονος καὶ τοῦ ἐλάττονος προτάσεις ἔχειν, καὶ καθόλου καὶ περὶ ἑκάστου, οἷον τί μεῖζον ἀγαθὸν ἢ ἔλαττον ἢ ἀδίκημα ἢ δικαίωμα· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων. περὶ ὧν μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης δεῖ λαβεῖν τὰς προτάσεις, εἴρηται· μετὰ δὲ ταῦτα διαιρετέον ἰδίᾳ περὶ ἑκάστου τούτων, οἷον περὶ ὧν συμβουλὴ καὶ περὶ ὧν οἱ ἐπιδεικτικοὶ λόγοι, τρίτον δὲ περὶ ὧν αἱ δίκαι.

Cap. 4 πρῶτον μὲν οὖν ληπτέον περὶ ποῖα ἀγαθὰ ἢ κακὰ ὁ συμβουλεύων συμβουλεύει, ἐπειδὴ οὐ περὶ ἅπαντα ἀλλ' ὅσα ἐνδέχεται καὶ γενέσθαι καὶ μή. ὅσα δὲ ἐξ ἀνάγκης ἢ

11 πραχθήσεσθαι] πεπράχθαι A^c schol. ‖ 12 μὴ post ἢ om. Z^b Tr. ‖ 13 τὰ μὲν πρᾶξαι C et Y^b pr., ubi rec. man. correxit πεπράχθαι ‖ 15 Et hic et 1358b, 17 pro ἐπιδεικτικῷ ἐπιδεικνυμένῳ proposuit Spengel ‖ 17 οἱ ἐπαινοῦντες καὶ οἱ ψέγοντες Y^b BC ‖ Et propter sequentia exempla et ut disputationis ordo, quem in primo libro secutus est Aristot., servaretur καὶ προτρέποντες καὶ ἀποτρέποντες καὶ ἐπαινοῦντες καὶ ψέγοντες transponere voluit Spengel ‖ 20 ἢ τὸ ἀγαθόν ΘΠ ‖ 22 ἢ πρὸς ἄλλα (ἄλλο schol.) ἀντιπαραλλάβοντες sic Z^b alt. man. correxit βάλλοντες ‖ 25 ἢ ἀγαθόν Q cf. ad 20 ‖ 31 δή in ἐπειδὴ ead. man., sed linea in marginem continuata A^c ‖ 32 ὅσα ead. man. supra lineam A^c | καὶ μὴ — 33 γενέσθαι om. Q.

ἔστιν ἢ ἔσται ἢ ἀδύνατον ἢ εἶναι ἢ γενέσθαι, περὶ δὲ τούτων οὐκ ἔστι συμβουλή. οὐδὲ δὴ περὶ τῶν ἐνδεχομένων ἁπάντων· ἔστιν γὰρ καὶ φύσει ἔνια καὶ ἀπὸ τύχης γινόμενα ἀγαθὰ τῶν ἐνδεχομένων καὶ γίγνεσθαι καὶ μή, περὶ ὧν οὐδὲν πρὸ ἔργου τὸ συμβουλεύειν· ἀλλὰ δῆλον ὅτι περὶ ὅσων ἐστὶν τὸ βουλεύεσθαι. τοιαῦτα δ᾽ ἐστὶν ὅσα πέφυκεν ἀνάγεσθαι εἰς ἡμᾶς, καὶ ὧν ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως ἐφ᾽ ἡμῖν ἐστιν· μέχρι γὰρ τού- 1359b του σκοποῦμεν, ἕως ἂν εὕρωμεν εἰ ἡμῖν δυνατὰ ἢ ἀδύνατα πρᾶξαι.

καθ᾽ ἕκαστον μὲν οὖν ἀκριβῶς διαριθμήσασθαι καὶ διαλαβεῖν εἰς εἴδη περὶ ὧν εἰώθασι χρηματίζειν, ἔτι δ᾽ ὅσον ἐνδέχεται περὶ αὐτῶν διορίσαι κατὰ τὴν ἀλήθειαν, οὐ δεῖ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν ζητεῖν διὰ τὸ μήτε τῆς ῥητορικῆς εἶναι τέχνης ἀλλ᾽ ἐμφρονεστέρας καὶ μᾶλλον ἀληθινῆς, πολλῷ τε πλείω δεδόσθαι καὶ νῦν αὐτῇ τῶν οἰκείων θεωρημάτων· ὅπερ γὰρ καὶ πρότερον εἰρηκότες τυγχάνομεν, ἀληθές ἐστιν, ὅτι ἡ ῥητορικὴ σύγκειται μὲν ἔκ τε τῆς ἀναλυτικῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς περὶ τὰ ἤθη πολιτικῆς, ὁμοία δ᾽ ἐστὶν τὰ μὲν τῇ διαλεκτικῇ τὰ δὲ τοῖς σοφιστικοῖς λόγοις. ὅσῳ δ᾽ ἄν τις ἢ τὴν διαλεκτικὴν ἢ ταύτην μὴ καθάπερ ἂν δυνάμεις ἀλλ᾽ ἐπιστήμας πειρᾶται κατασκευάζειν, λήσεται τὴν φύσιν αὐτῶν ἀφανίσας τῷ μεταβαίνειν ἐπισκευάζων εἰς ἐπιστήμας ὑποκειμένων τινῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ μόνον λόγων. ὅμως δὲ ὅσα πρὸ ἔργου μὲν

8 c. 2. 1356a 25 sqq.

33 Post *ἀδύνατον* spatium unius litterae capax in A^c, ubi primitus scriptum fuisse videtur ἢ, quod recepi cf. 1357a, 6, om. cet. | *δέ* post *περὶ* om. QCDETr. ‖ 34 *ἔσται* A^c (?) ‖ 37 *ὅσον* Z^b cf. 1355b, 29 ‖ b, 1 ἢ *ἀδύνατα* om Tr. ‖ 2 *διορίσασθαι* Tr. ‖ 6 „*illustrioris*“, unde *ἐμφανεστέρας* coni. Morelius ‖ 7 *πολλῷ τε* Tr. C A^c, sed in A^c *τε* rec. man. delevit, *τε* recepit Spengel, *καὶ* schol., *δὲ* ceteri ‖ 9 *μὲν* ead. man. super lineam A^c om. C secl. Spengel (perperam) | 10 *ἐκ διαλεκτικῆς ἐπιστήμης* Tr. schol. ‖ 12 *πολιτικοῖς λόγοις* marg. ed. Venetae.

ἐστι διελεῖν, ἔτι δ' ὑπολείπει σκέψιν τῇ πολιτικῇ ἐπιστήμῃ, εἴπωμεν καὶ νῦν.

σχεδὸν γάρ, περὶ ὧν βουλεύονται πάντες καὶ περὶ ὧν ἀγορεύουσιν οἱ συμβουλεύοντες, τὰ μέγιστα τυγχάνει πέντε τὸν ἀριθμὸν ὄντα· ταῦτα δ' ἐστὶν περί τε πόρων, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, ἔτι δὲ περὶ φυλακῆς τῆς χώρας, καὶ τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων, καὶ νομοθεσίας. ὥστε περὶ μὲν πόρων τὸν μέλλοντα συμβουλεύειν δέοι ἂν τὰς προσόδους τῆς πόλεως εἰδέναι τίνες καὶ πόσαι, ὅπως εἴτε τις παραλείπεται προστεθῇ καὶ εἴ τις ἐλάττων αὐξηθῇ, ἔτι δὲ τὰς δαπάνας τῆς πόλεως ἁπάσας, ὅπως εἴ τις περίεργος ἀφαιρεθῇ καὶ εἴ τις μείζων ἐλάττων γένηται· οὐ γὰρ μόνον πρὸς τὰ ὑπάρχοντα προστιθέντες πλουσιώτεροι γίνονται, ἀλλὰ καὶ ἀφαιροῦντες τῶν δαπανημάτων. ταῦτα δ' οὐ μόνον ἐκ τῆς περὶ τὰ ἴδια ἐμπειρίας ἐνδέχεται συνορᾶν, ἀλλ' ἀναγκαῖον καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις εὑρημένων ἱστορικὸν εἶναι πρὸς τὴν περὶ τούτων συμβουλήν.

περὶ δὲ πολέμου καὶ εἰρήνης τὴν δύναμιν εἰδέναι τῆς πόλεως, ὁπόση τε ὑπάρχει ἤδη καὶ πόσην ἐνδέχεται ὑπάρξαι, καὶ ποία τις ἥ τε ὑπάρχουσά ἐστιν καὶ ἥ τις ἐνδέχεται προσγενέσθαι, ἔτι δὲ πολέμους πῶς καὶ τίνας πεπολέμηκεν. οὐ μόνον δὲ τῆς οἰκείας πόλεως ἀλλὰ

17 ἔτι] *εἴ τι* Y^b ‖ 19 *περὶ* ^{α}*ὧν ἀγορεύουσιν, ἅ* ead. man. A^c, *περὶ ἃ* cet. quod defendit Spengel, ego prius recepi ‖ 22 *ἔτι δὲ καὶ* Tr. et frag. Monac. | Super *εἰσαγομένων* signum ⟨. relegans in marg., ubi ead. man *καὶ ἐξαγομένων* A^c cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 497 | *περὶ* ante *νομοθεσίας* omissum in libris omnibus (Q?) delevi ‖ 24 *συμβουλεύειν* A^{c}CD schol. Spengel, *συμβουλεύσειν* cet. | *τὰς* om. Ald. ‖ 26 *εἴτε τις* E *ει*^{τε}*τις* C *τε* ead. man. ‖ 29 *θέντες* in ras. erasum etiam, quod superscriptum erat A^c | *πλουσιότεροι* A^c ‖ 32 *περὶ τούτων* A^c *ου* ex corr. rec. man. ‖ 35 *ὑπάρξαι*] *ἀρκεῖν* schol. ‖ 36 *ἥτις* ead. man. A^c, sed linea in marginem continuata | *πῶς καὶ τίνας* omnium, ut videtur, librorum lectio (Q?), *τίνας καὶ πῶς* error Bekkeri ex ed. Moreliana

καὶ τῶν ὁμόρων ταῦτα ἀναγκαῖον εἰδέναι. [ἢ] καὶ πρὸς οὓς ἐπίδοξον πολεμεῖν, ὅπως πρὸς μὲν τοὺς κρείττους εἰρηνεύηται, 1360a πρὸς δὲ τοὺς ἥττους ἐπ' αὐτοῖς ᾖ τὸ πολεμεῖν. καὶ τὰς δυνάμεις, πότερον ὅμοιαι ἢ ἀνόμοιαι· ἔστιν γὰρ καὶ ταύτῃ πλεονεκτεῖν ἢ ἐλαττοῦσθαι. ἀναγκαῖον δὲ καὶ πρὸς ταῦτα μὴ μόνον τοὺς οἰκείους πολέμους τεθεωρηκέναι ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν ἄλλων, πῶς ἀποβαίνουσιν· ἀπὸ γὰρ τῶν ὁμοίων τὰ ὅμοια γίγνεσθαι πέφυκεν.

ἔτι δὲ περὶ φυλακῆς τῆς χώρας μὴ λανθάνειν πῶς φυλάττεται, ἀλλὰ καὶ τὸ πλῆθος εἰδέναι τῆς φυλακῆς καὶ τὸ εἶδος καὶ τοὺς τόπους τῶν φυλακτηρίων (τοῦτο δ' ἀδύνατον μὴ ἔμπειρον ὄντα τῆς χώρας), ἵν' εἴτ' ἐλάττων ἡ φυλακὴ προστεθῇ καὶ εἴ τις περίεργος ἀφαιρεθῇ καὶ τοὺς ἐπιτηδείους τόπους τηρῶσι μᾶλλον.

ἔτι δὲ περὶ τροφῆς, πόση δαπάνη ἱκανὴ τῇ πόλει καὶ ποία, ἥ αὐτοῦ τε γιγνομένη καὶ εἰσαγώγιμος, καὶ τίνων τ' ἐξαγωγῆς δέονται καὶ τίνων εἰσαγωγῆς, ἵνα πρὸς τούτους καὶ συνθῆκαι καὶ συμβολαὶ γίγνωνται· πρὸς δύο γὰρ διαφυλάττειν ἀναγκαῖον ἀνεγκλήτους τοὺς πολίτας, πρός τε τοὺς κρείττους καὶ πρὸς τοὺς εἰς ταῦτα χρησίμους.

εἰς δ' ἀσφάλειαν ἅπαντα μὲν ταῦτα ἀναγκαῖον δύνασθαι θεωρεῖν, οὐκ ἐλάχιστον δὲ περὶ νομοθεσίας ἐπαΐειν· ἐν γὰρ τοῖς νόμοις ἐστὶν ἡ σωτηρία τῆς πόλεως, ὥστ' ἀναγκαῖον εἰδέναι πόσα

38 ἢ pusillo ductu ead. man. super lineam A^c: est varia lectio pro *καὶ* (ἢ πρὸς οὓς fragm. Monac.) et sic irrepsit in textum in deterioribus et Tr.; itaque cum Spengelio seclusi | 39 *κρείττονας* *Θ* DE Ald. ‖ 1360a, 1 *ἐφ' αὐτοῖς* A^c, *ἐπ' αὐτῆς* Z^b, *ἐπ' αὐτῇ* Isingr. ‖ 13 in marg. A^c *γρ. καὶ πόση τε αὐτόθεν* (*αὐτόθι* *ΘΠ* Tr.) *γινομένη καὶ πόση εἰσαγώγιμος* quod vertit Tr. | *τ'* post *τίνων* om. Y^bBC ‖ 14 *πρὸς τούτοις* Z^b schol. A^c pr., sed ibi eadem man. correxit *τούτους*, *πρὸς ταῦτα* Tr. (Mm.) ed. Isingr. (an etiam Q? nam Y^b *τούτους* legit) cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 497 ‖ 15 *σύμβολα* coni. Madvig ‖ 17 *φυλάττειν* *Θ*BC ‖ *τοὺς πολίτας*] *τὰς πόλεις* C. ‖ 18 *μὲν πάντα* Z^bAld. | *ἀναγκαῖα* *Θ*BDE

τέ ἐστι πολιτειῶν εἴδη, καὶ ποῖα συμφέρει ἑκάστῃ, καὶ ὑπὸ τίνων φθείρεσθαι πέφυκεν καὶ οἰκείων τῆς πολιτείας καὶ ἐναντίων. λέγω δὲ τὸ ὑπὸ οἰκείων φθείρεσθαι, ὅτι ἔξω τῆς βελτίστης πολιτείας αἱ ἄλλαι πᾶσαι καὶ ἀνιέμεναι καὶ ἐπιτεινόμεναι φθείρονται, οἷον δημοκρατία οὐ μόνον ἀνιεμένη ἀσθενεστέρα γίνεται ὥστε τέλος ἥξει εἰς ὀλιγαρχίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπιτεινομένη σφόδρα, ὥσπερ καὶ ἡ γρυπότης καὶ ἡ σιμότης οὐ μόνον ἀνιέμενα ἔρχεται εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα γρυπὰ γινόμενα ἢ σιμὰ οὕτως διατίθεται ὥστε μηδὲ μυκτῆρα δοκεῖν εἶναι. χρήσιμον δὲ πρὸς τὰς νομοθεσίας τὸ μὴ μόνον ἐπαΐειν τίς πολιτεία συμφέρει ἐκ τῶν παρεληλυθότων θεωροῦντι, ἀλλὰ καὶ τὰς παρὰ τοῖς ἄλλοις εἰδέναι, αἱ ποῖαι τοῖς ποίοις ἁρμόττουσιν. ὥστε δῆλον ὅτι πρὸς μὲν τὴν νομοθεσίαν αἱ τῆς γῆς περίοδοι χρήσιμοι· (ἐντεῦθεν γὰρ λαβεῖν ἔστιν τοὺς τῶν ἐθνῶν νόμους), πρὸς δὲ τὰς πολιτικὰς συμβουλὰς αἱ τῶν περὶ τὰς πράξεις γραφόντων ἱστορίαι· ἅπαντα δὲ ταῦτα πολιτικῆς ἀλλ' οὐ ῥητορικῆς ἔργον ἐστίν.

περὶ ὧν μὲν οὖν ἔχειν δεῖ ⟨τὰς προτάσεις⟩ τὸν μέλλοντα συμβουλεύειν, τὰ μέγιστα τοσαῦτά ἐστιν· ἐξ ὧν δὲ δεῖ καὶ 1360b
περὶ τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων προτρέπειν ἢ ἀποτρέπειν, λέγωμεν πάλιν.

Cap. 5 σχεδὸν δὲ καὶ ἰδίᾳ ἑκάστῳ καὶ κοινῇ πᾶσι σκοπός τίς ἐστιν, οὗ στοχαζόμενοι καὶ αἱροῦνται καὶ φεύγουσιν· καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν ἥ τ' εὐδαιμονία καὶ τὰ μόρια

26 ἥξειν Q ‖ 27 ὥσπερ καὶ ἡ γρυπότης καὶ ἡ σιμότης σφόδρα γρυπὴ γινομένη ἢ σιμὴ οὕτω διατίθεται ceteris deletis coni. Spengel ‖ 29 Post διατίθεται τὴν ῥῖνα addunt QY^{b}BCTr. om. Aldus ‖ 31 γρ. ἃ τῇ πολιτείᾳ in marg. A^c, quod vertit Tr. ‖ 32 θεωροῦντι aut delendum aut θεωροῦντα scribendum censet Spengel ‖ 36 πολι^{τι}κάς sic A^c in spatio vacuo ras. | τὰς — ἱστορίας A^c Spengel, αἱ — ἱστορίαι ΘΠTr. ‖ 38 τὰς προτάσεις inseruit Vahlen ‖ b, 2 ἢ ἀποτρέπειν ead. man. in marg. A^c cum signo ⟨., cui idem respondet super προτρέπειν | λέγομεν A^{c}Z^b. ‖ 5 τις om. frag. Monac.

αὐτῆς. ὥστε παραδείγματος χάριν λάβωμεν τί ἐστιν ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ἡ εὐδαιμονία, καὶ ἐκ τίνων τὰ μόρια ταύτης· περὶ γὰρ ταύτης καὶ τῶν εἰς ταύτην συντεινόντων καὶ τῶν ἐναντίων ταύτῃ αἵ τε προτροπαὶ καὶ αἱ ἀποτροπαὶ πᾶσαί εἰσιν· τὰ μὲν γὰρ παρασκευάζοντα ταύτην ἢ τῶν μορίων τι, ἢ μεῖζον ἀντ' ἐλάττονος ποιοῦντα, δεῖ πράττειν, τὰ δὲ φθείροντα ἢ ἐμποδίζοντα ἢ τὰ ἐναντία ποιοῦντα μὴ πράττειν.

ἔστω δὴ εὐδαιμονία εὐπραξία μετ' ἀρετῆς, ἢ αὐτάρκεια ζωῆς, ἢ ὁ βίος ὁ μετὰ ἀσφαλείας ἥδιστος, ἢ εὐθενία κτημάτων καὶ σωμάτων μετὰ δυνάμεως φυλακτικῆς τε καὶ πρακτικῆς τούτων· σχεδὸν γὰρ τούτων ἓν ἢ πλείω τὴν εὐδαιμονίαν ὁμολογοῦσιν εἶναι ἅπαντες.

εἰ δή ἐστιν ἡ εὐδαιμονία τοιοῦτον, ἀνάγκη αὐτῆς εἶναι μέρη εὐγένειαν πολυφιλίαν χρηστοφιλίαν πλοῦτον εὐτεκνίαν πολυτεκνίαν εὐγηρίαν, ἔτι τὰς τοῦ σώματος ἀρετάς, οἷον ὑγίειαν κάλλος ἰσχὺν μέγεθος, δύναμιν ἀγωνιστικήν, δόξαν τιμὴν εὐτυχίαν ἀρετήν· οὕτω γὰρ ἂν αὐταρκέστατος εἴη, εἰ ὑπάρχοι αὐτῷ τά τ' ἐν αὐτῷ καὶ τὰ ἐκτὸς ἀγαθά· οὐ γάρ ἐστιν ἄλλα παρὰ ταῦτα. ἔστι δ' ἐν αὐτῷ μὲν τὰ περὶ ψυχὴν καὶ τὰ ἐν σώματι, ἔξω δὲ εὐγένεια καὶ φίλοι καὶ χρήματα καὶ τιμή. ἔτι δὲ προσήκειν οἰόμεθα δυνάμεις ὑπάρχειν καὶ τύχην· οὕτω γὰρ ἂν ἀσφαλέστατος ὁ βίος εἴη. λάβωμεν τοίνυν ὁμοίως καὶ τούτων ἕκαστον τί ἐστιν.

7 ταύτης C | ὥστε παραδείγματος — 8 τὰ μόρια ταύτης om. C ‖ 9 ταύτης καὶ in marg. A[c] ead. man. cum signo ⟨·, cui idem respondet ⟨· in textu super γὰρ ‖ 10 αἱ ante ἀποτροπαί om. ΘBC ‖ 11 πᾶσαι A[c] Tr. Vict., πᾶσιν ΘΠ ‖ 12 μείζονα Toup. apud Gaisford ‖ 13 τὰ ante ἐναντία om. Y[b] B C ‖ 15 ὁ om. Z[b] | 16 εὐθενία A[c] Tr. Morelius, εὐσθένεια ΘΠ, εὐθηνία Bekker, χρημάτων pro κτημάτων Z[b], sed iam pr. man. emendavit κτημάτων ‖ 17 φυλακῆς et πρακτικοῦ Z[b] Ald. | τι τούτων ἢ ἕν Tr. schol. ‖ 18 εἶναι ead. man. super lineam A[c] ‖ 23 Post ἀρετὴν: ἢ καὶ τὰ μέρη (μόρια D) αὐτῆς φρόνησιν ἀνδρείαν δικαιοσύνην σωφροσύνην addunt QY[b]BDE Tr. fragm. Monac. secl. Gaisford om. Bekker[3] ‖ 25 ὑπάρχει ΘΠ ‖ 29 δύναμιν Tr. (fors. recte) | ἂν super

εὐγένεια μὲν οὖν ἐστιν ἔθνει μὲν καὶ πόλει τὸ αὐτόχθονας ἢ ἀρχαίους εἶναι, καὶ ἡγεμόνας τοὺς πρώτους ἐπιφανεῖς, καὶ πολλοὺς ἐπιφανεῖς γεγονέναι ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τοῖς ζηλουμένοις· ἰδίᾳ δὲ εὐγένεια ἢ ἀπ' ἀνδρῶν ἢ ἀπὸ γυναικῶν, καὶ γνησιότης ἀπ' ἀμφοῖν, καὶ ὥσπερ ἐπὶ πόλεως τούς τε πρώτους γνωρίμους ἢ ἐπ' ἀρετῇ ἢ πλούτῳ ἢ ἄλλῳ τῳ τῶν τιμωμένων, καὶ πολλοὺς ἐπιφανεῖς ἐκ τοῦ γένους καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ νέους καὶ πρεσβυτέρους.

εὐτεκνία δὲ καὶ πολυτεκνία οὐκ ἄδηλα· ἔστιν δὲ τῷ κοινῷ μὲν [εὐτεκνία], νεότης ἂν ᾖ πολλὴ καὶ ἀγαθή, ἀγαθὴ δὲ 1361a
κατ' ἀρετὴν σώματος, οἷον μέγεθος κάλλος ἰσχὺν δύναμιν ἀγωνιστικήν· ψυχῆς δὲ σωφροσύνη καὶ ἀνδρία νέου ἀρεταί. ἰδίᾳ δὲ εὐτεκνία καὶ πολυτεκνία τὸ τὰ ἴδια τέκνα πολλὰ καὶ τοιαῦτα εἶναι, καὶ θήλεα καὶ ἄρρενα· θηλειῶν δὲ ἀρετὴ σώματος μὲν κάλλος καὶ μέγεθος, ψυχῆς δὲ σωφροσύνη καὶ φιλεργία ἄνευ ἀνελευθερίας. ὁμοίως δὲ καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἄνδρας καὶ κατὰ γυναῖκας δεῖ ζητεῖν ἕκαστον ὑπάρχειν τῶν τοιούτων· ὅσοις γὰρ τὰ κατὰ γυναῖκας φαῦλα ὥσπερ Λακεδαιμονίοις, σχεδὸν κατὰ τὸ ἥμισυ οὐκ εὐδαιμονοῦσιν.

*** πλούτου δὲ μέρη νομίσματος πλῆθος, γῆς, χωρίων κτῆσις πλήθει καὶ μεγέθει καὶ κάλλει διαφερόντων, ἔτι δὲ

lineam ead. man. et εἴη corr. A^c, unde ἔστι vel ἔσται primitus fuisse coni. Spengel ‖ 31 ἐστιν om. Z^b Y^b *Π* schol. Ald. ‖ 32 ἐπιφανεῖς delendum censet Spengel ‖ 36 πρώτους om. Z^b ‖ 37 τῳ om. Tr. | εἶναι post τιμωμένων addit fragm. Monac. et γεγονέαι vel simile verbum excidisse putat Spengel ‖ 1361a, 2 εὐτεκνία secl. Spengel ‖ 3 μὲν post ἀρετήν addunt Tr. fragm. Monac. | ὑγίειαν ante μέγεθος inserendum censet Spengel (vix recte), ἰσχὺν alt. man. addidit Z^b ‖ 4 Inde ab σωφροσύνη altera manus incipit Z^b | ἀνδρεία A^{c}Y^{b}BE Ald. ‖ ·νέου ἀρεταί· sic A^c | ψυχῆς δὲ νέου ἀρετή σωφροσύνη καὶ ἀνδρία Tr. ‖ 5 ἰδίᾳ corr. A^c ‖ 8 φιλοεργία DE Ald. | οὕτως δὲ Tr. ‖ 12 H. l. definitio πλούτου desideratur cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX p 497 ‖ νομίσματος πλῆθος A^{c}Tr. Morelius, νομίσματα *ΘΠ* ‖ 13 κτήσεις

ἐπίπλων κτῆσις καὶ ἀνδραπόδων καὶ βοσκημάτων πλήθει καὶ κάλλει διαφερόντων, ταῦτα δὲ πάντα ⟨οἰκεῖα⟩ καὶ ἀσφαλῆ καὶ ἐλευθέρια καὶ χρήσιμα. ἔστιν δὲ χρήσιμα μὲν μᾶλλον τὰ κάρπιμα, ἐλευθέρια δὲ τὰ πρὸς ἀπόλαυσιν· κάρπιμα δὲ λέγω ἀφ' ὧν αἱ πρόσοδοι, ἀπολαυστικὰ δὲ ἀφ' ὧν μηδὲν παρὰ τὴν χρῆσιν γίγνεται, ὅ τι καὶ ἄξιον. ὅρος δὲ ἀσφαλείας μὲν τὸ ἐνταῦθα καὶ οὕτω κεκτῆσθαι ὥστ' ἐφ' αὑτῷ εἶναι τὴν χρῆσιν αὐτῶν, τοῦ δὲ οἰκεῖα εἶναι ὅταν ἐφ' αὑτῷ ᾖ ἀπαλλοτριῶσαι ἢ μή· λέγω δὲ ἀπαλλοτρίωσιν δόσιν καὶ πρᾶσιν. ὅλως δὲ τὸ πλουτεῖν ἐστιν ἐν τῷ χρῆσθαι μᾶλλον ἢ ἐν τῷ κεκτῆσθαι· καὶ γὰρ ἡ ἐνέργειά ἐστι τῶν τοιούτων καὶ ἡ χρῆσις πλοῦτος.

εὐδοξία δ' ἐστὶν τὸ ὑπὸ πάντων σπουδαῖον ὑπολαμβάνεσθαι ἢ τοιοῦτόν τι ἔχειν οὗ πάντες ἐφίενται ἢ οἱ πολλοὶ ἢ οἱ ἀγαθοὶ ἢ οἱ φρόνιμοι.

Θ CE | Totum locum edidi fidem cod. A[c] secutus, de quo omnes fere, qui cod. inspexerunt, falsa propagaverunt praeter Vahlenium. Ibi enim *χωρίων κτῆσις πλήθει καὶ μεγέθει καὶ κάλλει διαφερόντων* in continuis textus verbis leguntur. Super *διαφερόντων* ⟨·, quod signum relegat in marg., ubi ead. prima et antiqua man. exaravit: *ἔτι δὲ ἐπίπλων κτῆσις καὶ ἀνδραπόδων καὶ βοσκημάτων καὶ πλήθει καὶ κάλλει διαφερόντων*, quod in textum recipere non dubitavi. Accedit Tr. auctoritas et plane eodem modo verba leguntur in fragm. Monac. et cod. Dresdensi apud Vahlenium Index Lectionum Univers. Berol. Sem. aest. 1875 p. 7, *χωρίων κτῆσις, ἔτι δὲ ἐπίπλων κτῆσις* (*κτῆσις* om. BCY[b]) *καὶ βοσκημάτων καὶ ἀνδραπόδων πλήθει* (*καὶ πλήθει* BC) *καὶ μεγέθει καὶ κάλλει διαφερόντων Θ Π* et editores omnes cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 498 ‖ 15 Ex Mureti versione et sequente definitione post *πάντα* ⟨*οἰκεῖα*⟩ inserui cf. variet. 1379a, 15 | *καὶ* ante *ἀσφαλῆ* om. A[c]Tr. fragm. Monac. ‖ 16 *χρὴ εἶναι δηλονότι* D in marg., *χρήσιμα χρὴ εἶναι δηλονότι* in textu QE Ald. ‖ 18 *ἀπολαυτικὰ* A[c] ‖ 20 *οὕτως* A[c] pr., nunc *σ* erasum est ‖ 21 *δὲ*, quod exstat in C et libro Victorii, restituit Spengel, *τε*, quod legunt ceteri, servato *μὲν* vix stare potest; itaque *μὲν* deletum videtur Y[b]B | *οἰκεῖον Θ Π* ‖ 22 *αυτω παλλοτριῶσαι* A[c] pr. sed superscriptum *η* et *α* crassiore atramento ‖ 22 *ἢ μή*, quod omnes libri post *εἶναι* habent, monente Spengelio post *ἀπαλλοτριῶσαι* transposui ‖ 24 *ἡ* ante *ἐνέργεια* ead. man. super lineam A[c] | *χρῆσις* A[c]Tr. schol. Venet., *κτῆσις Θ Π*

τιμὴ δ' ἐστὶν μὲν σημεῖον εὐεργετικῆς εὐδοξίας, τιμῶνται δὲ δικαίως μὲν καὶ μάλιστα οἱ εὐεργετηκότες, οὐ μὴν ἀλλὰ τιμᾶται καὶ ὁ δυνάμενος εὐεργετεῖν· εὐεργεσία δὲ ἢ εἰς σωτηρίαν καὶ ὅσα αἴτια τοῦ εἶναι, ἢ εἰς πλοῦτον, ἢ εἴς τι τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, ὧν μὴ ῥᾳδία ἡ κτῆσις ἢ ὅλως ἢ ἐνταῦθα ἢ ποτέ· πολλοὶ γὰρ διὰ μικρὰ δοκοῦντα τιμῆς τυγχάνουσιν, ἀλλ' οἱ τόποι καὶ οἱ καιροὶ αἴτιοι. μέρη δὲ τιμῆς θυσίαι, μνῆμαι ἐν μέτροις καὶ ἄνευ μέτρων, γέρα, τεμένη, προεδρίαι, τάφοι, εἰκόνες, τροφαὶ δημόσιαι, τὰ βαρβαρικά, οἷον προσκυνήσεις καὶ ἐκστάσεις, δῶρα τὰ παρ' ἑκάστοις τίμια. καὶ γὰρ τὸ δῶρόν ἐστι κτήματος δόσις καὶ τιμῆς σημεῖον, διὸ καὶ οἱ φιλοχρήματοι καὶ οἱ φιλότιμοι ἐφίενται αὐτῶν· ἀμφοτέροις γὰρ ἔχει ὧν δέονται· καὶ γὰρ κτῆμά ἐστιν, οὗ ἐφίενται 1361b οἱ φιλοχρήματοι, καὶ τιμὴν ἔχει, οὗ οἱ φιλότιμοι.

σώματος δὲ ἀρετὴ ὑγίεια, αὕτη δὲ οὕτως ὥστε ἀνόσους εἶναι χρωμένους τοῖς σώμασιν· πολλοὶ γὰρ ὑγιαίνουσιν ὥσπερ Ἡρόδικος λέγεται, οὓς οὐδεὶς ἂν εὐδαιμονίσειε τῆς ὑγιείας διὰ τὸ πάντων ἀπέχεσθαι τῶν ἀνθρωπίνων ἢ τῶν πλείστων. κάλλος δὲ ἕτερον καθ' ἑκάστην ἡλικίαν ἐστίν. νέου μὲν οὖν κάλλος τὸ πρὸς τοὺς πόνους χρήσιμον ἔχειν τὸ σῶμα τούς τε πρὸς δρόμον καὶ πρὸς βίαν, ἡδὺν ὄντα ἰδεῖν πρὸς ἀπόλαυσιν, διὸ οἱ πένταθλοι κάλλιστοι, ὅτι πρὸς βίαν καὶ

28 *εὐδοξίας* A^{c} Spengel, *δόξης ΘΠ* ‖ 29 *καὶ* ante *μάλιστα* om. Tr. fragm. Monac. ‖ 31 *ἄλλων* om. Y^{b}BC ‖ 32 *τότε* pro *ποτέ* Tr. (fors. recte) ‖ 33 *γὰρ* [*καὶ*] *διὰ* [*τὸ*] *μικρὰ δοκοῦνται* [*δοῦναι*] sic D, *διὰ τὸ μικρὰ δοῦναι* Q | *τόποι* A^{c}C Isingr. Bekker, *τρόποι* cet. (*ρ* deletum alt. man. Y^{b}), utrumque et *τόποι* et *τρόποι* explicat schol. ‖ 34 *μνῆμαι ἔμμετροι* fragm. Monac. ‖ 37 Mirum profert fragm. Monac. *ἑκαστάσεις* ‖ b, 1 *ἀμφότερον* Z^{b}, *ἀμφότερα* fragm. Monac. | *ἐστὶν* post *κτῆμα* om. fragm. Monac. | *ἐφίενται*] *δέονται* fragm. Monac. et Tr. ‖ 2 Desideratur *ὑγιείας* definit. similis ei, qualem h. l. schol. refert ‖ 5 *ὃν* QZ^{b}DE ‖ *εὐδαιμονίσειε* ex Tr. pr. dedit Morelius, *εὐδαιμονήσειε* cet. ‖ 7 *οὖν* om. Tr et fragm. Monac. ‖ 9 *καὶ* post *ἰδεῖν* addit Tr | *ἀπόλαυσιν* in versione om. Muretus.

πρὸς τάχος ἅμα πεφύκασιν· ἀκμάζοντος δὲ πρὸς μὲν πόνους τοὺς πολεμικούς, ἡδὺν δ' εἶναι δοκεῖν μετὰ φοβερότητος· γέροντος δὲ πρὸς μὲν πόνους τοὺς ἀναγκαίους ἱκανόν, ἄλυπον δὲ διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ὧν τὸ γῆρας λωβᾶται. ἰσχὺς δ' ἐστὶ μὲν δύναμις τοῦ κινεῖν ἕτερον ὡς βούλεται, ἀνάγκη δὲ κινεῖν ἕτερον ἢ ἕλκοντα ἢ ὠθοῦντα ἢ αἴροντα ἢ πιέζοντα ἢ συνθλίβοντα, ὥστε ὁ ἰσχυρὸς ἢ πᾶσιν ἢ τούτων τισίν ἐστιν ἰσχυρός. μεγέθους δὲ ἀρετὴ τὸ ὑπερέχειν κατὰ μῆκος καὶ βάθος καὶ πλάτος τῶν πολλῶν τοσούτῳ μείζονι ὥστε μὴ βραδυτέρας ποιεῖν τὰς κινήσεις διὰ τὴν ὑπερβολήν. ἀγωνιστικὴ δὲ σώματος ἀρετὴ σύγκειται ἐκ μεγέθους καὶ ἰσχύος [καὶ τάχους·] καὶ γὰρ ὁ ταχὺς ἰσχυρός ἐστιν· ὁ γὰρ δυνάμενος τὰ σκέλη ῥιπτεῖν πως καὶ κινεῖν ταχὺ καὶ πόρρω δρομικός, ὁ δὲ θλίβειν καὶ κατέχειν παλαιστικός, ὁ δὲ ὦσαι τῇ πληγῇ πυκτικός, ὁ δ' ἀμφοτέροις τούτοις παγκρατιαστικός, ὁ δὲ πᾶσι πένταθλος.

εὐγηρία δ' ἐστὶν βραδυτὴς γήρως μετ' ἀλυπίας· οὔτε γὰρ εἰ ταχὺ γηράσκει, εὔγηρως, οὔτ' εἰ μόγις μὲν λυπηρῶς δέ. ἔστιν δὲ καὶ ἐκ τῶν τοῦ σώματος ἀρετῶν καὶ τύχης· μὴ ἄνοσος γὰρ ὢν μηδὲ ἰσχυρὸς οὐκ ἔσται ἀπαθὴς οὐδ' ἄλυπος, καὶ πολυχρόνιος [οὔτ'] ἄνευ τύχης διαμείνειεν ἄν. ἔστιν δέ τις καὶ χωρὶς ἰσχύος καὶ ὑγιείας ἄλλη δύναμις μακροβιότητος.

12 *φαιδρότητος* Q ‖ 13 *ἱκανόν* ead. man. in marg. cum signis respondentibus A[c] ‖ 17 *πιεζοῦντα* A[c] ‖ 19 *καὶ — καὶ*] *ἢ — ἢ* ΘBCE ‖ 20 *μείζονα* Q (? nam Z[b] et Y[b] *μείζονι*), *τοσοῦτον ὥστε μὴ ποιεῖν βραδυτέρας* C ‖ 22 *καὶ τάχους* seclusi Spengelium secutus. Cf. Poet. 1448b, 21 | *ἰσχυρός τις* Tr. schol. ‖ 25 *πυκτικός* A[c] Tr. Vict., *πληκτικός* ΘΠ schol. ‖ 27 *μὲν* addit post *ἐστὶν* Tr. ‖ 28 *μὲν* post *μόγις* om. Tr. ‖ 29—31 Ut saltem legi possit h. l., scripsi et distinxi cum Spengelio. ‖ 30 In marg. dext. A[c] varia lectio nisi fallor *γρ. καὶ ἰσχυρὸς* pertinet ad *μηδέ* ‖ *καὶ*] *οὐδέ* Tr. schol. ‖ 31 *οὔτ' ἂν εὐτυχὴς* A[c] et, ut videtur, libri omnes, *ἄνευ τύχης* palmaris Mureti coniectura, *οὔτ'* delet. Hermolaus Barbarus, om. in vers. Muretus, *οὐκ* coni. Roth.

πολλοὶ γὰρ ἄνευ τῶν τοῦ σώματος ἀρετῶν μακρόβιοί εἰσιν· ἀλλ᾽ οὐδὲν ἡ ἀκριβολογία χρήσιμος ἡ περὶ τούτων εἰς τὰ νῦν.

πολυφιλία δὲ καὶ χρηστοφιλία οὐκ ἄδηλα τοῦ φίλου ὡρισμένου, ὅτι ἔστιν ὁ τοιοῦτος φίλος ὅς τις, ἃ οἴεται ἀγαθὰ εἶναι ἐκείνῳ, πρακτικός ἐστιν αὐτῶν δι᾽ ἐκεῖνον. ᾧ δὴ πολλοὶ τοιοῦτοι, πολύφιλος, ᾧ δὲ καὶ ἐπιεικεῖς ἄνδρες, χρηστόφιλος.

εὐτυχία δέ ἐστιν, ὧν ἡ τύχη ἀγαθῶν αἰτία, ταῦτα γίγνεσθαι καὶ ὑπάρχειν ἢ πάντα ἢ τὰ πλεῖστα ἢ τὰ 1362a
μέγιστα. αἰτία δ᾽ ἐστὶν ἡ τύχη ἐνίων μὲν καὶ ὧν αἱ τέχναι, πολλῶν δὲ καὶ ἀτέχνων, οἷον ὅσων ἡ φύσις, ἐνδέχεται δὲ καὶ παρὰ φύσιν εἶναι· ὑγιείας μὲν γὰρ τέχνη αἰτία, κάλλους δὲ καὶ μεγέθους φύσις. ὅλως δὲ τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν ἐστὶν ἀπὸ τύχης, ἐφ᾽ οἷς ἐστὶν ὁ φθόνος. ἔστιν δὲ καὶ τῶν παρὰ λόγον ἀγαθῶν αἰτία τύχη, οἷον εἰ οἱ ἄλλοι αἰσχροὶ ἀδελφοί, ὁ δὲ καλός, ἢ οἱ ἄλλοι μὴ εἶδον τὸν θησαυρόν, ὁ δ᾽ εὗρεν, ἢ εἰ τοῦ πλησίον ἔτυχεν τὸ βέλος, τούτου δὲ μή, ἢ εἰ μὴ ἦλθε μόνος ἀεὶ φοιτῶν, οἱ δὲ ἅπαξ ἐλθόντες διεφθάρησαν· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα εὐτυχήματα δοκεῖ εἶναι. ***

περὶ δὲ ἀρετῆς ἐπείπερ οἰκειότατος ὁ περὶ τοὺς ἐπαίνους τόπος, ὅταν περὶ ἐπαίνου ποιώμεθα τὸν λόγον, τότε διοριστέον.

Cap. 6 ὧν μὲν οὖν δεῖ στοχάζεσθαι προτρέποντα ὡς ἐσομένων ἢ ὑπαρχόντων, καὶ ὧν ἀποτρέποντα, φανερόν· τὰ γὰρ ἐναντία τούτων ἐστίν. ἐπεὶ δὲ πρόκειται τῷ συμβουλεύοντι

37 αὐτῶν om. Tr. ‖ 38 ἄνδρες om. Tr. ‖ 1362a, 2 καὶ ὧν αἱ τέχναι recepi ex $A^c Z^b$ fragm. Mon. schol. Ald., καὶ ὧν καὶ αἱ τέχναι C, ἐνίων μὲν ὧν καὶ αἱ τέχναι cet ‖ 3 Primus hunc locum sic distinxit Bonitz I. 87 ‖ 4 ἡ αἰτία ΘD altera man. delevit ἡ Y^b ‖ 7 παρὰ λογ(ω)ον ω alt. man. A^c, παραλόγων fragm. Monac. Ald. | εἰ om. $Y^b Z^b$ BD Ald. ‖ 8 εἷς δὲ pro ὁ δὲ Tr. ‖ 9 non omittit εἰ A^c ‖ 10 μὴ ante ἦλθε om. QD, εἰ ἦλθον Ald. ‖ 12 Desideratur explanatio promissa supra 1360b, 28 ‖ 15 προτρέποντας et ἀποτρέποντας Y^a QΠ Tr. Ald.

σκοπὸς τὸ συμφέρον, βουλεύονται γὰρ οὐ περὶ τοῦ τέλους ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸς τὸ τέλος, ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ συμφέροντα κατὰ τὰς πράξεις, τὸ δὲ συμφέρον ἀγαθόν, ληπτέον ἂν εἴη τὰ στοιχεῖα περὶ ἀγαθοῦ καὶ συμφέροντος ἁπλῶς. ἔστω δὴ ἀγαθὸν ὃ ἂν αὐτὸ ἑαυτοῦ ἕνεκα ᾖ αἱρετόν, καὶ οὗ ἕνεκα ἄλλο αἱρούμεθα, καὶ οὗ ἐφίεται πάντα ἢ πάντα τὰ αἴσθησιν ἔχοντα ἢ νοῦν ἢ εἰ λάβοι νοῦν· καὶ ὅσα ὁ νοῦς ἂν ἑκάστῳ ἀποδοίη, καὶ ὅσα ὁ περὶ ἕκαστον νοῦς ἀποδίδωσιν ἑκάστῳ· τοῦτο ⟨γάρ⟩ ἐστιν ἑκάστῳ ἀγαθόν, καὶ οὗ παρόντος εὖ διάκειται καὶ αὐτάρκως ἔχει, καὶ τὸ αὔταρκες, καὶ τὸ ποιητικὸν ἢ φυλακτικὸν τῶν τοιούτων, καὶ ᾧ ἀκολουθεῖ τὰ τοιαῦτα, καὶ τὰ κωλυτικὰ τῶν ἐναντίων καὶ τὰ φθαρτικά. ἀκολουθεῖ δὲ διχῶς· ἢ γὰρ ἅμα ἢ ὕστερον, οἷον τῷ μὲν μανθάνειν τὸ ἐπίστασθαι ὕστερον, τῷ δὲ ὑγιαίνειν τὸ ζῆν ἅμα. καὶ τὰ ποιητικὰ τριχῶς, τὰ μὲν ὡς τὸ ὑγιαίνειν ὑγιείας, τὰ δὲ ὡς σιτία ὑγιείας, τὰ δὲ ὡς τὸ γυμνάζεσθαι, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ποιεῖ ὑγίειαν. τούτων δὲ κειμένων ἀνάγκη τάς τε λήψεις τῶν ἀγαθῶν ἀγαθὰς εἶναι καὶ τὰς τῶν κακῶν ἀποβολάς· ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ μὲν τὸ μὴ ἔχειν τὸ κακὸν ἅμα, τῷ δὲ τὸ ἔχειν ἀγαθὸν ὕστερον. καὶ ἡ ἀντ' ἐλάττονος ἀγαθοῦ μείζονος λῆψις καὶ ἀντὶ μείζονος κακοῦ ἐλάτ-

18 *γὰρ* (*δὲ* supra) A^c, *γὰρ* pr. dedit Spengel, *δὲ* cet. ‖ 20 *τὰ* ante *στοιχεῖα* in ras. A^c, om. cet. ‖ 23 *ἐφίεται πάντα* A^c pr., nunc ex corr. rec. man. *ἐφίενται πάντες*, quod habent B fragm. Monac. ‖ 24 *ἢ* ante *εἰ* om. Y^bB | *καὶ γὰρ ὡς ὁ νοῦς . . . καὶ ὡς ὁ περὶ ἕκαστον νοῦς* coni. Vahlen | *ἂν* om. ΘBDEAld. ‖ 25 *ἕκαστα* QD fragm. Monac., *ἑκάστου* Z^b E Ald. ‖ 26 *γὰρ* ex Tr. inserui, om. cet. | *ἐστιν ἑκα* ead. man. linea in marginem continuata, ab *στωι* nova incipit linea A^c ‖ 28 *τούτων* E fragm. Monac. Tr. Ald. ‖ 29 *θεῖ* in fine verbi *ἀκολουθεῖ* corr. crassiore atramento A^c ‖ 31 *τῷ δὲ* corr. A^c | *τὰ* ante *ποιητικά* ead. man. supra lineam A^c ‖ 32 *τριχῶς* suspectum videtur Spengelio (vix recte) ‖ 37 *ἅμα*, quod seclusit Spengel, minusculis litteris supra lineam exaratum A^c nescio an pr. man., etiam *ὕστερον* Spengelio suspicionem movit | *τὸ ἀγαθὸν* Z^bE schol. Ald.

τονος· ᾧ γὰρ ὑπερέχει τὸ μεῖζον τοῦ ἐλάττονος, τούτου γίνεται τοῦ μὲν λῆψις τοῦ δ' ἀποβολή. καὶ τὰς ἀρετὰς δὲ ἀνάγκη ἀγαθὸν εἶναι· κατὰ γὰρ ταύτας εὖ τε διάκεινται οἱ ἔχοντες, καὶ ποιητικαὶ τῶν ἀγαθῶν εἰσι καὶ πρακτικαί. περὶ ἑκάστης δὲ καὶ τίς καὶ ποία χωρὶς ῥητέον. καὶ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι· πάντα γὰρ ἐφίεται τὰ ζῷα αὐτῆς τῇ φύσει. ὥστε καὶ τὰ ἡδέα καὶ τὰ καλὰ ἀνάγκη ἀγαθὰ εἶναι· τὰ μὲν γὰρ ἡδονῆς ποιητικά, τῶν δὲ καλῶν τὰ μὲν ἡδέα τὰ δὲ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ αἱρετά ἐστιν. 1362b

ὡς δὲ καθ' ἓν εἰπεῖν, ἀνάγκη ἀγαθὰ εἶναι τάδε. εὐδαιμονία· καὶ γὰρ καθ' αὑτὸ αἱρετὸν καὶ αὔταρκες, καὶ ἕνεκα αὐτοῦ πολλὰ αἱρούμεθα. δικαιοσύνη, ἀνδρία, σωφροσύνη, μεγαλοψυχία, μεγαλοπρέπεια καὶ αἱ ἄλλαι αἱ τοιαῦται ἕξεις· ἀρεταὶ γὰρ ψυχῆς. καὶ ὑγίεια καὶ κάλλος καὶ τὰ τοιαῦτα· ἀρεταὶ γὰρ σώματος καὶ ποιητικαὶ πολλῶν, οἷον ἡ ὑγίεια καὶ ἡδονῆς καὶ τοῦ ζῆν, διὸ καὶ ἄριστον δοκεῖ εἶναι, ὅτι δύο τῶν τοῖς πολλοῖς τιμιωτάτων αἴτιόν ἐστιν, ἡδονῆς καὶ τοῦ ζῆν. πλοῦτος· ἀρετὴ γὰρ κτήσεως καὶ ποιητικὸν πολλῶν. φίλος καὶ φιλία· καὶ γὰρ καθ' αὑτὸν αἱρετὸς ὁ φίλος καὶ ποιητικὸς πολλῶν. τιμή, δόξα· καὶ γὰρ ἡδέα καὶ ποιητικὰ πολλῶν, καὶ ἀκολουθεῖ αὐτοῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ὑπάρχειν ἐφ' οἷς τιμῶνται. δύναμις τοῦ λέγειν, τοῦ πράττειν· ποιητικὰ γὰρ πάντα τὰ τοιαῦτα ἀγαθῶν. ἔτι εὐφυΐα, μνήμη, εὐμάθεια, ἀγχίνοια, πάντα τὰ τοιαῦτα.

5 cf. I, 9.

b, 1 *τούτου* ex Mureti versione dedit Vahlen, *τούτῳ* A[c], *τοῦτο* *ΘΠ* ‖ 5 Post *ῥητέον* ⟨*ὕστερον*⟩ inserendum censet Spengel (vix recte cf. 1378a, 20) ‖ 7 *τῇ* ante *φύσει* om. C fragm. Monac. ‖ 10 *εὐδαιμονίαν* Tr. cf. adnotat. crit. ad 1381a, 9 ‖ 11 *αὐτῆς* fragm. Monac., quod necessario reponendum censet Spengel ‖ 12 *ἄλλα* pro *πολλὰ* in versione Muretus, *τἆλλα* coni. Kayser | *ἀνδρεία* A[c] Y[b] B E ‖ 13 alterum *αἱ* om. Y[b] Z[b] C Ald. ‖ 14 *καὶ κάλλος* — 15 *ὑγίεια* om. Q ‖ 15 *ἡ* om. Y[b] Z[b] B D E ‖ 17 *τοῖς* om. *Θ* B C E ‖ 18 *ποιητική* Y[b] Z[b] BDE ‖ 19 et 20 *αἱρετὸν* et *ποιητικόν* *Θ*BDE Ald. ‖ 24 *μνήμη* iam Vict. proposuit, quem

ποιητικαὶ γὰρ αὗται ἀγαθῶν αἵ δυνάμεις εἰσίν. ὁμοίως δὲ καὶ αἵ ἐπιστῆμαι πᾶσαι καὶ αἵ τέχναι. καὶ τὸ ζῆν· εἰ γὰρ μηδὲν ἄλλο ἕποιτο ἀγαθόν, καθ' αὑτὸ αἱρετόν ἐστιν. καὶ τὸ δίκαιον· συμφέρον γάρ τι κοινῇ ἐστιν.

ταῦτα μὲν οὖν σχεδὸν τὰ ὁμολογούμενα ἀγαθά ἐστιν· ἐν δὲ τοῖς ἀμφισβητησίμοις ἐκ τῶνδε οἵ συλλογισμοί. ᾧ τὸ ἐναντίον κακόν, τοῦτ' ἀγαθόν. καὶ οὗ τὸ ἐναντίον τοῖς ἐχθροῖς συμφέρει· οἷον εἰ τὸ δειλοὺς εἶναι μάλιστα συμφέρει τοῖς ἐχθροῖς, δῆλον ὅτι ἀνδρία μάλιστα ὠφέλιμον τοῖς πολίταις. καὶ ὅλως ὃ οἵ ἐχθροὶ βούλονται ἢ ἐφ' ᾧ χαίρουσι, τοὐναντίον τούτου ὠφέλιμον φαίνεται· διὸ εἴρηται (*A* 255)

„ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος“.

ἔστι δ' οὐκ ἀεὶ τοῦτο, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. οὐδὲν γὰρ κωλύει ἐνίοτε ταὐτὸ συμφέρειν τοῖς ἐναντίοις· ὅθεν λέγεται ὡς τὰ 1363a κακὰ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ᾖ ταὐτὸ βλαβερὸν ἀμφοῖν. καὶ ὃ μή ἐστιν ὑπερβολή, τοῦτο ἀγαθόν, ὃ δ' ἂν ᾖ μεῖζον ἢ δεῖ, κακόν. καὶ οὗ ἕνεκα πολλὰ πεπόνηται ἢ δεδαπάνηται· φαινόμενον γὰρ ἀγαθὸν ἤδη, καὶ ὡς τέλος τὸ τοιοῦτον ὑπολαμβάνεται καὶ τέλος πολλῶν, τὸ δὲ τέλος ἀγαθόν. ὅθεν ταῦτ' εἴρηται

„κὰδ δέ κεν εὐχωλὴν Πριάμῳ“ (*B* 160)

καὶ

„αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν·“ (*B* 298)

καὶ ἡ παροιμία δὲ τὸ ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν. καὶ οὗ ⟨οἵ⟩

secutus sum, *μνῆμαι* libri, *εὐφυΐαι μνῆμαι εὐμάθειαι* Tr., *καὶ πάντα* Tr.; ad h. l. cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 498 ‖ 28 Praeter cetera, quae in hac disputatione (10—28) suspicionem movent, maxime offendit, quod in fine totius enumerationis post *δικαιοσύνη* versu 13 memoratam nunc tam abrupte iterum repetitur *τὸ δίκαιον* ‖ 32 Post *εἶναι* ead. man supra lineam *ἡμᾶς* fragm. Monac. et schol. | *συμφέρει* post *μάλιστα* om. Tr. | *οις* in *ἐχθροῖς* in ras. A^c ‖ 33 *ἀνδρεία* A^cY^bB ‖ 34 *καὶ ὅλως*] *καὶ οὕτως* fragm. Monac. ‖ 35 *τούτου* A^c schol., quod recepi, *τούτῳ* cet. | *εὖ εἴρηται ΘΠ* Tr., *εὖ* om. A^c Spengel ‖ *γηθήσῃ* Z^bE Ald. ‖ 37 *ταῦτα* Q *ταὐτά* Tr. schol. ‖ 1363a, 2 *ὃ* scripsi Spengelii coniectura et ex schol. apud Rabe p. 23, 25, *οὗ* libri ‖ 4 *καὶ ⟨γὰρ⟩ ὡς τέλος* coni. Vahlen, *τέλος ἤδη τὸ τοιοῦτον ΘΠ* Tr. fragm. Monac. Ald. | *⟨οἵ⟩* ex Spengelii coniectura inserui.

πολλοὶ ἐφίενται, καὶ τὸ περιμάχητον φαινόμενον· οὗ γὰρ πάντες ἐφίενται, τοῦτ' ἀγαθὸν ἦν, οἱ δὲ πολλοὶ ὥσπερ πάντες φαίνονται. καὶ ·τὸ ἐπαινετόν· οὐδεὶς γὰρ τὸ μὴ ἀγαθὸν ἐπαινεῖ. καὶ ὃ οἱ ἐχθροὶ [καὶ οἱ φαῦλοι] ἐπαινοῦσιν· ὥσπερ γὰρ πάντες ἤδη ὁμολογοῦσιν, εἰ καὶ οἱ κακῶς πεπονθότες· διὰ γὰρ τὸ φανερὸν ὁμολογοῖεν ἄν, ὥσπερ καὶ φαῦλοι οὓς οἱ φίλοι ψέγουσι καὶ οὓς οἱ ἐχθροὶ μὴ ψέγουσιν. διὸ λελοιδορῆσθαι ὑπέλαβον Κορίνθιοι ὑπὸ Σιμωνίδου ποιήσαντος

Κορινθίοις δ' οὐ μέμφεται τὸ Ἴλιον (fr. 50 Bergk[4]).

καὶ ὃ τῶν φρονίμων τις ἢ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν προέκρινεν, οἷον Ὀδυσσέα Ἀθηνᾶ καὶ Ἑλένην Θησεὺς καὶ Ἀλέξανδρον αἱ θεαὶ καὶ Ἀχιλλέα Ὅμηρος. καὶ ὅλως τὰ προαιρετά· προαιροῦνται δὲ πράττειν τά τε εἰρημένα καὶ τὰ τοῖς ἐχθροῖς κακὰ καὶ τὰ τοῖς φίλοις ἀγαθὰ καὶ τὰ δυνατά. ταῦτα

8 πάντα fragm. Monac. ut 1362a, 23 et 1363b, 14 (sed cf. et 1365b, 9) || 9 $^{\tau\upsilon}$το sic A^c του ead. man. supra lineam (an τὸ ἀγαθὸν? omisso τοῦτο, ut 1364a, 3) || 11 καὶ οἱ φαῦλοι omissum in schol. cum Mureto seclusit Spengel | οἱ ante φαῦλοι om. ΘBCE | ἐπαινοῦσιν in marg. ead. pr. man. A^c || 12 ὁμολογοῦσιν (ν in ras.) καὶ ὃ οἱ κακῶς πεπονθότες C schol., utramque lectionem ὃ et εἰ exhibet Tr., εἰ καὶ om. fragm. Monac. || 13 ὁμολογήσειεν Θ B E Ald., ὁμολογήσαιεν CD || 14 Vestigia cod. A^c secutus hunc locum edidi. Ibi enim ante οὓς οἱ ἐχθροὶ signum ⟨· relegans in marg., ubi eadem prima et antiqua manu verba minusculis litteris exarata leguntur haec: οὓς οἱ φίλοι ψέγουσι καὶ ἀγαθοί, sed ἀγαθοί paene evanuit, ut erasum esse videatur, et primus delevit Muretus; vulgatam deteriorum librorum et vet. Tr. auctoritate male defensam ὥσπερ καὶ φαῦλοι οὓς οἱ φίλοι ψέγουσι καὶ ἀγαθοὶ οὓς οἱ ἐχθροὶ ἐπαινοῦσιν Bekker[3] retinuit. At ἐπαινοῦσι plane absurdum esse iam perspexit Vict., Gaisfordium secutus οὓς οἱ φίλοι ψέγουσι καὶ ἀγαθοὶ secl. Spengel, γρ. δὲ καὶ οὕτως· φαῦλοι, οὓς οἱ φαῦλοι ⟨οὐ⟩ ψέγουσιν schol. Cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 499 || 16 Κορινθίοισι δ' οὐ μανίει τὸ Ἴλιον schol. Pindar. Ol. XIII. 78 | Ἴλιον corr. A^c || 18 Pro φρονίμων οὐρανίων perperam G. Wolfius. Equidem ante φρονίμων ⟨θεῶν ἢ⟩ excidisse putaverim cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 499 || 21 Varia lectio ad ταῦτα exstat in marg. A^c, γρ. δυνατά quod exhibet Tr. et schol.

δὲ διχῶς ἐστιν τά τε γενόμενα ἂν καὶ τὰ ῥᾳδίως γιγνόμενα. ῥᾴδια δὲ ὅσα ἢ ἄνευ λύπης ἢ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ· τὸ γὰρ χαλεπὸν ὁρίζεται ἢ λύπῃ ἢ πλήθει χρόνου. καὶ ἐὰν ὡς βούλονται· βούλονται δὲ ἢ μηδὲν κακὸν ἢ ἔλαττον τοῦ ἀγαθοῦ· τοῦτο δὲ ἔσται, ἐὰν ἢ λανθάνῃ ἡ τιμωρία ἢ μικρὰ ᾖ. καὶ τὰ ἴδια, καὶ ἃ μηδείς, καὶ τὰ περιττά· τιμὴ γὰρ οὕτω μᾶλλον. καὶ τὰ ἁρμόττοντα αὐτοῖς· τοιαῦτα δὲ τά τε προσήκοντα κατὰ γένος καὶ δύναμιν, καὶ ὧν ἐλλείπειν οἴονται καὶ ἂν μικρὰ ᾖ· οὐδὲν γὰρ ἧττον προαιροῦνται ταῦτα πράττειν. καὶ τὰ εὐκατέργαστα· δυνατὰ γὰρ ὡς ῥᾴδια· εὐκατέργαστα δὲ ἃ πάντες ἢ οἱ πολλοὶ ἢ οἱ ὅμοιοι ἢ οἱ ἥττους κατώρθωσαν. καὶ ἃ χαριοῦνται τοῖς φίλοις, ἢ ἃ ἀπεχθήσονται τοῖς ἐχθροῖς. καὶ ὅσα οὓς θαυμάζουσι προαιροῦνται πράττειν. καὶ πρὸς ἃ εὐφυεῖς εἰσιν καὶ ἔμπειροι· ῥᾷον γὰρ κατορθῶσαι οἴονται. καὶ ἃ μηδεὶς φαῦλος· ἐπαινετὰ γὰρ μᾶλλον. καὶ ὧν ἐπιθυμοῦντες τυγχάνουσιν, οὐ γὰρ μόνον ἡδὺ ἀλλὰ καὶ βέλτιον φαίνεται. καὶ μά-
1363b λιστα ἕκαστοι πρὸς ἃ τοιοῦτοι, οἷον οἱ φιλόνικοι εἰ νίκη ἔσται, οἱ φιλότιμοι εἰ τιμή, οἱ φιλοχρήματοι εἰ χρήματα, καὶ

22 *ἂν* secl. Spengel om. schol. ‖ 23 *ἢ* ante *ἄνευ* om. Tr. ‖ 24 *ἢ πλήθει χρόνου ἢ λύπης* fragm. Monac. ‖ 25 *καὶ ἐὰν ὡς* pr. Vict. ex codd. (A^c Tr.), antea *ὡς ἄν*, *ἕως ἄν* D | *βούλωνται* Y^{b}BD ‖ 26 *ἐὰν ἢ λανθάνῃ ἢ ἡ τιμωρία μικρὰ ᾖ* Fr. A. Wolf, *ἡ τιμωρία* delendum censet Spengel, „*molestia*" Tr. *δυσχέρεια* Dittmeyer; at locum sanum esse demonstrat 1372b, 1 ‖ 27 *ἃ μηδεὶς* ut ex l. 36 male huc illatum delet Ussing ‖ 28 *οὕτω γὰρ* ΘBD ‖ 29 *καὶ κατὰ δύναμιν* Q fragm. Monac. ‖ 30 *γὰρ* ead. man. supra lineam A^c ‖ 31 $\overset{\text{ὡς}}{\text{καὶ}}$ *ῥᾴδια* A^c *ὡς* ead. man. pr. ‖ 32 *ἃ*] *καὶ ἃ* ΘΠ | *οἱ* ante *ὅμοιοι* om. Y^{b}Z^b fragm. Monac. schol. ‖ 34 *ἃ* ante *ἀπεχθήσονται* om. fragm. Monac. | *καὶ ὅσα ὁ σπουδαῖος πράττειν βούλεται* schol., ut ante *οὓς θαυμάζουσι* ⟨*ὁ σπουδαῖος καὶ*⟩ excidisse coniicias. Ad *ὁ σπουδαῖος* cf. 1371a, 9 ‖ 36 *κατορθῶσαι* A^c pr., quod recepi (cf. 1378b, 2), *κατορθώσειν* A^c corr. et cet. ‖ 38 *καὶ ἃ μάλιστα* ΘBDE | Post *μάλιστα* add. *χαίρουσιν ἐπιθυμοῦντες ἕκαστοι* fragm. Monac. ‖ b, 1 *φιλόνεικοι* A^c et pr. Y^{b}B. Ald., *φιλόνεικοι* et *φιλόνικοι* schol.

οἱ ἄλλοι ὡσαύτως. περὶ μὲν οὖν ἀγαθοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος ἐκ τούτων ληπτέον τὰς πίστεις·

Cap. 7 ἐπεὶ δὲ πολλάκις ὁμολογοῦντες ἄμφω συμφέρειν περὶ τοῦ μᾶλλον ἀμφισβητοῦσιν, ἐφεξῆς ἂν εἴη λεκτέον περὶ τοῦ μείζονος ἀγαθοῦ καὶ τοῦ μᾶλλον συμφέροντος. ἔστω δὴ ὑπερέχον μὲν τὸ τοσοῦτον καὶ ἔτι, ὑπερεχόμενον δὲ τὸ ἐνυπάρχον. καὶ μεῖζον μὲν ἀεὶ καὶ πλεῖον πρὸς ἔλαττον, μέγα δὲ καὶ μικρὸν καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον πρὸς τὸ τῶν πολλῶν μέγεθος, καὶ ὑπερέχον μὲν τὸ μέγα, τὸ δὲ ἐλλεῖπον μικρόν, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον ὡσαύτως. ἐπεὶ οὖν ἀγαθὸν λέγομεν τό τε αὐτὸ αὑτοῦ ἕνεκα καὶ μὴ ἄλλου αἱρετόν, καὶ οὗ πάντ' ἐφίεται, καὶ ὃ νοῦν ἂν καὶ φρόνησιν λαβόντα ἕλοιτο, καὶ τὸ ποιητικὸν καὶ τὸ φυλακτικόν, ἢ ᾧ ἕπεται τὰ τοιαῦτα, τὸ δ' οὗ ἕνεκα τὸ τέλος ἐστίν, τέλος δέ ἐστιν οὗ ἕνεκα τὰ ἄλλα, αὑτῷ δὲ ἀγαθὸν τὸ πρὸς αὑτὸν ταῦτα πεπονθός, ἀνάγκη τά τε πλείω τοῦ ἑνὸς καὶ τῶν ἐλαττόνων συναριθμουμένου τοῦ ἑνὸς ἢ τῶν ἐλαττόνων μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι· ὑπερέχει γάρ, τὸ δὲ ἐνυπάρχον ὑπερέ-

3 *οὖν* om. ΘB ‖ *τοῦ* ante *συμφέροντος* om. Y^bB fragm. Monac. ‖ 6 *λέγειν* C *λεκτέον καὶ* Z^bE Ald. ‖ 8 *μὲν* ^{τὸ} *τοσοῦτον* A^c et *τὸ* pr. et antiqua manu, itaque recepi; sic etiam schol., om. cet. ‖ 9 *μὲν ἂν ἀεὶ* QZ^bBD | Post *πλεῖον οὕτως ἔχει* addit. Tr., quae praeterea h. l. habet, corrupta puto ‖ 12 *ἐπεὶ οὖν ἀγαθα* (^{ον}) *λέγομεν τό* ^{αὐτὸ} *τε αὑτοῦ ἕνεκα* A^c et *ον* et *αὐτὸ* ead. pr. man. (*ἀγαθὰ* vix recte dictum puto, sed *αὐτὸ* potest abesse) ‖ 14 *καὶ* ^{ἃ} *ὃ νοῦν ἂν καὶ φρόνησιν λαβόντα* (^{α}) (sic) *ἕλοιτο* (^{N}) A^c corr. pr. man. Certe voluit corrector *ἃ — λαβόντες ἕλοιντο*, et *λαβόντες ἕλοιντο* Tr. E cf. et ad 1362a, 23 ‖ 15 *τὸ* ante *φυλακτικόν* om. ΘΠ ‖ 16 *αὐτοῦ* pro *οὗ* coni. Susem. ‖ 17 *τω* in *αὐτωι* corr. A^c, ut primitus *αὐτὸ* fuisse videatur, quod habent Tr. et schol., *πρὸς αὐτὸν* Z^bE et A^c pr. nunc ex corr. *αὐτὸν̈*: i. e. *ν* deleatur, *αὐτὸ* cet. ‖ 20 *ὑπερέχει*] *ἐνυπάρχει* C et versio Muret.

χεται. καὶ ἐὰν τὸ μέγιστον τοῦ μεγίστου ὑπερέχῃ, καὶ αὐτὰ αὐτῶν· καὶ ὅσα αὐτὰ αὐτῶν, καὶ τὸ μέγιστον τοῦ μεγίστου, οἷον εἰ ὁ μέγιστος ἀνὴρ γυναικὸς τῆς μεγίστης μείζων, καὶ ὅλως οἱ ἄνδρες τῶν γυναικῶν μείζους· καὶ εἰ οἱ ἄνδρες ὅλως τῶν γυναικῶν μείζους, καὶ ἀνὴρ ὁ μέγιστος τῆς μεγίστης γυναικὸς μείζων· ἀνάλογον γὰρ ἔχουσιν αἱ ὑπεροχαὶ τῶν γενῶν καὶ τῶν μεγίστων ἐν αὐτοῖς. καὶ ὅταν τόδε μὲν τῷδε ἕπηται, ἐκεῖνο δὲ τούτῳ μή· ἕπεται δὲ ἢ τῷ ἅμα ἢ τῷ ἐφεξῆς ἢ τῇ δυνάμει· ἐνυπάρχει γὰρ ἡ χρῆσις ἡ τοῦ ἑπομένου ἐν τῇ θατέρου. ἕπεται δὲ ἅμα μὲν τῷ ὑγιαίνειν τὸ ζῆν, τούτῳ δὲ ἐκεῖνο οὔ, ὕστερον δὲ τῷ μανθάνειν τὸ ἐπίστασθαι, δυνάμει δὲ τῷ ἱεροσυλεῖν τὸ ἀποστερεῖν· ὁ γὰρ ἱεροσυλήσας κἂν ἀποστερήσειεν. καὶ τὰ ὑπερέχοντα τοῦ αὐτοῦ μείζονι μείζω· ἀνάγκη γὰρ ὑπερέχειν καὶ τοῦ μείζονος. καὶ τὰ μείζονος ἀγαθοῦ ποιητικὰ μείζω· τοῦτο γὰρ ἦν τὸ μείζονος ποιητικῷ εἶναι. καὶ οὗ τὸ ποιητικὸν μεῖζον, ὡσαύτως· εἰ γὰρ τὸ ὑγιεινὸν αἱρετώτερον τοῦ ἡδέος καὶ μεῖζον ἀγαθόν, καὶ ἡ ὑγίεια τῆς ἡδονῆς μείζων. καὶ τὸ αἱρετὸν καθ' αὑτὸ τοῦ μὴ καθ' αὑτό, οἷον ἰσχὺς ὑγιεινοῦ· τὸ μὲν γὰρ οὐχ αὑτοῦ ἕνεκα, τὸ δὲ αὑτοῦ, ὅπερ ἦν τὸ ἀγαθόν. κἂν ᾖ τὸ μὲν τέλος, τὸ δὲ μὴ τέλος· τὸ μὲν γὰρ ἄλλου ἕνεκα, τὸ δὲ αὑτοῦ, οἷον τὸ γυμνάζεσθαι τοῦ εὖ ἔχειν τὸ σῶμα. καὶ τὸ ἧττον προσδεόμενον θατέρου ἢ ἑτέ-

22 Pro ὅσα ὅταν scribendum videtur. ἐάν Venet., εἰ interpretatur schol. Cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 499 ‖ 23 εἰ om ΘBDE | 24 ὅλως] hic et 25 ἁπλῶς schol. ‖ 25 τῶν γυναικῶν ὅλως ΘΠ ‖ 28 ἐπ^{H}εται sic A^c et *H* pr. man. (nescio an recte ‖ 31 ἐκεῖν^{ω}ο sic A^c, sed ω paene evanuit ut cerni vix possit, τοῦτο δὲ ἐκείνῳ οὐ C et Tr. ‖ 34 τοῦ αὐτοῦ] τινος schol.; An δυοῖν ante τὰ ὑπερέχοντα inserendum videtur? cf. Top. 118b, 3 ‖ 36 γὰρ ἂν ἦν ΘBDE ‖ 1364a, 1 τὸ αἱρετόν scripsi ex schol., αἱρετώτερον libri | τοῦ μὴ καθ' αὑτὸ Tr. (vix recte, quamquam et infra 1365a, 34 et 37 genetivi subaudiendi) ‖ 3 post *Ηι* ras. A^c ‖ 5 ἕτερον coni Bockius.

ρων· αὐταρκέστερον γάρ· ἧττον δὲ προσδεῖται τὸ ἐλαττόνων ἢ ῥᾳόνων προσδεόμενον. καὶ ὅταν τόδε μὲν ἄνευ τοῦδε μὴ ᾖ ἢ μὴ δυνατὸν ᾖ γενέσθαι, θάτερον δὲ ἄνευ τούτου· αὐταρκέστερον δὲ τὸ μὴ δεόμενον, ὥστε φαίνεται μεῖζον ἀγαθόν. κἂν ᾖ ἀρχή, τὸ δὲ μὴ ἀρχή, κἂν ᾖ αἴτιον, τὸ δ' οὐκ αἴτιον διὰ τὸ αὐτό· ἄνευ γὰρ αἰτίου καὶ ἀρχῆς ἀδύνατον εἶναι ἢ γενέσθαι. καὶ δυοῖν ἀρχαῖν τὸ ἀπὸ τῆς μείζονος ἀρχῆς μεῖζον, καὶ δυοῖν αἰτίοιν τὸ ἀπὸ τοῦ μείζονος αἰτίου μεῖζον. καὶ ἀνάπαλιν δὲ δυοῖν ἀρχαῖν ἡ τοῦ μείζονος ἀρχὴ μείζων, καὶ δυοῖν αἰτίοιν τὸ τοῦ μείζονος αἴτιον μεῖζον. δῆλον οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ἀμφοτέρως μεῖζόν ἐστιν φαίνεσθαι· καὶ γὰρ εἰ ἀρχή, τὸ δὲ μὴ ἀρχή, δόξει μεῖζον εἶναι, καὶ εἰ μὴ ἀρχή, τὸ δὲ ἀρχή· τὸ γὰρ τέλος μεῖζον καὶ οὐκ ἀρχή, ὥσπερ ὁ Λεωδάμας κατηγορῶν ἔφη Καλλιστράτου τὸν βουλεύσαντα τοῦ πράξαντος μᾶλλον ἀδικεῖν· οὐ γὰρ ἂν πραχθῆναι μὴ βουλευσαμένου· πάλιν δὲ καὶ Χαβρίου, τὸν πράξαντα τοῦ βουλεύσαντος· οὐ γὰρ ἂν γενέσθαι, εἰ μὴ ἦν ὁ πράξων· τούτου γὰρ ἕνεκα ἐπιβουλεύειν, ὅπως πράξωσιν. καὶ τὸ σπανιώτερον τοῦ ἀφθόνου, οἷον χρυσὸς σιδήρου ἀχρηστότερος ὤν· μεῖζον γὰρ ἡ κτῆσις διὰ τὸ χαλεπωτέραν

19 Sauppe Orat. Att. p. 244.

9 *δὲ*] *γὰρ* Hermolaus Barbarus ‖ 10 De *οὐκ* cf. ad 1397a 13 ‖ 11 *καὶ*] *ἢ* $Z^b Y^b$BDE ‖ 12 *δυεῖν* Y^bB | *ἀρχῶν ΘΠ* | *ἀρχῆς* pr. man. super lineam A^c, legit quoque Tr. et omnes ceteri, itaque in textum recepi, om. Bekker Spengel ‖ 13 Post *μεῖζον* signum ⟨· et idem in marg. ubi pr. man. *καὶ δυοῖν* — — *μεῖζον* cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 500 ‖ 14 *δὲ* C Tr. schol. pr. Morelius Spengel, *δή* cet | *δυεῖν ἀρχῶν* Y^bB ‖ 15 *τὸ* $\overset{\pi}{\alpha}$ *τοῦ μείζονος* sic A^c (sed *ἀπὸ* aperte falsum) ‖ 16 *φαίνεσθαι* post *ἐστιν* marg. A^c Tr. schol. pr. Vict., om. *ΘΠ* Bekker cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 500 ‖ 17 *γὰρ* A^c Tr. schol. Vict., om. cet. ‖ 19 *καλλιστράτω ἔφη* Q, *ἔφη καλλιστράτω* $Y^b Z^a$BCE ‖ 21 *δὲ* ϛ· sed ϛ (*καὶ*) erasum esse videtur A^c om. Tr. ‖ 22 *συμβουλεύσαντος* Y^bBC | *οὐδὲ γὰρ ἂν* Tr. et schol. ‖ 23 *συμβουλεύειν* C ‖ 25 *μείζων* QY^b*Π*Ald. | *χαλεπώτερον* QY^bDEAld.

εἶναι. ἄλλον δὲ τρόπον τὸ ἄφθονον τοῦ σπανίου, ὅτι ἡ χρῆσις ὑπερέχει· τὸ γὰρ πολλάκις τοῦ ὀλιγάκις ὑπερέχει, ὅθεν λέγεται

ἄριστον μὲν ὕδωρ.

καὶ ὅλως τὸ χαλεπώτερον τοῦ ῥᾴονος· σπανιώτερον γάρ. ἄλλον δὲ τρόπον τὸ ῥᾷον τοῦ χαλεπωτέρου· ἔχει γὰρ ὡς βουλόμεθα. καὶ ᾧ τὸ ἐναντίον μεῖζον, καὶ οὗ ἡ στέρησις μείζων. καὶ ἀρετὴ μὴ ἀρετῆς καὶ κακία μὴ κακίας μείζων· τὰ μὲν γὰρ τέλη, τὰ δ᾽ οὐ τέλη. καὶ ὧν τὰ ἔργα καλλίω ἢ αἰσχίω, μείζω αὐτά· καὶ ὧν αἱ κακίαι καὶ αἱ ἀρεταὶ μείζους, καὶ τὰ ἔργα μείζω, ἐπείπερ ὡς τὰ αἴτια καὶ αἱ ἀρχαί, καὶ τὰ ἀποβαίνοντα, καὶ ὡς τὰ ἀποβαίνοντα, καὶ τὰ αἴτια καὶ αἱ ἀρχαί. καὶ ὧν ἡ ὑπεροχὴ αἱρετωτέρα ἢ καλλίων, οἷον τὸ ἀκριβῶς ὁρᾶν αἱρετώτερον τοῦ ὀσφραίνεσθαι. καὶ γὰρ ὄψις ὀσφρήσεως· καὶ τὸ φιλέταιρον εἶναι τοῦ φιλοχρήματον μᾶλλον κάλλιον, ὥστε καὶ φιλεταιρία φιλοχρηματίας. καὶ ἀντικειμένως δὲ τῶν βελτιόνων αἱ ὑπερβολαὶ βελτίους καὶ καλλιόνων καλλίους. καὶ ὧν αἱ ἐπιθυμίαι καλλίους ἢ βελτίους· αἱ γὰρ μείζους ὀρέξεις μειζόνων εἰσίν. καὶ τῶν καλλιόνων δὲ ἢ καὶ βελτιόνων αἱ ἐπιθυμίαι βελτίους καὶ καλλίους διὰ τὸ αὐτό. καὶ ὧν αἱ ἐπιστῆμαι καλλίους ἢ σπουδαιότεραι, καὶ τὰ πράγματα καλλίω καὶ σπουδαιότερα· ὡς γὰρ ἔχει ἡ ἐπιστήμη, καὶ τὸ ἀληθές· κελεύει δὲ τὸ αὐτῆς ἑκάστη. καὶ τῶν σπουδαιοτέρων δὲ καὶ καλλιόνων αἱ

27 Pindar, Olymp. I, 7.

31 *καὶ ἀρετὴ μὴ κακίας καὶ κακία μὴ ἀρετῆς* coni. Bonitz; at cf. egregiam schol. explanationem p. 33, 9 sqq. R. ‖ 34 alterum *αἱ* om. *ΘΠ* ‖ 37 *αἱ ὑπεροχαὶ* ut infra *ὑπερβολαὶ* schol. ‖ 38 *οἷον* ⟨*εἰ*⟩ *τὸ ἀκριβῶς ὁρᾶν αἱρετώτερον τοῦ ὀσφραίνεσθαι, καὶ ὄψις ὀσφρήσεως* coni. Vahlen, *οἷον ὄψις ὀσφρήσεως· καὶ γὰρ τὸ ἀκριβῶς ὁρᾶν αἱρετώτερον τοῦ ὀσφραίνεσθαι* proposuit Spengel ‖ b, 2 *καλλίων* A[c] ‖ 6 *καὶ* post *ἢ* om. *Θ*BCE ‖ 9 *ἔχει* om. *Θ* BDE; Tr. emendanda videtur: *„sicut enim se habet scientia et veritas, sic et res"*. Tum prodit varietas *ὡς γὰρ ἔχει ἡ ἐπιστήμη καὶ τὸ ἀληθές, οὕτω καὶ τὸ πρᾶγμα* | Pro *κελεύει δὲ — ἑκάστη* Kayser coni. *ἀληθεύει δὲ περὶ τὸ αὐτῆς ἑκάστη*, quod refutatur Eth. Eudem. II, 3, 1220b, 28, quem locum iam Vict. laudavit ‖ 10 *δὲ* om. *Θ*BDE.

ἐπιστῆμαι ἀνάλογον διὰ ταὐτά. καὶ ὃ κρίνειαν ἂν ἢ κεκρίκασιν οἱ φρόνιμοι ἢ πάντες ἢ οἱ πολλοὶ ἢ οἱ πλείους ἢ οἱ κράτιστοι ἀγαθὸν ἢ μεῖζον, ἀνάγκη οὕτως ἔχειν, ἢ ἁπλῶς ἢ ᾗ κατὰ τὴν φρόνησιν ἔκριναν. ἔστι δὲ τοῦτο κοινὸν καὶ κατὰ τῶν ἄλλων· καὶ γὰρ τὶ καὶ ποσὸν καὶ ποιὸν οὕτως ἔχει ὡς ἂν ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ φρόνησις εἴποι. ἀλλ' ἐπ' ἀγαθῶν εἰρήκαμεν· ὥρισται γὰρ ἀγαθὸν εἶναι ὃ λαβόντα τὰ πράγματα φρόνησιν ἕλοιτ' ἂν ἕκαστον· δῆλον οὖν ὅτι καὶ μεῖζον, ὃ μᾶλλον ἡ φρόνησις λέγει. καὶ τὸ τοῖς βελτίοσιν ὑπάρχον, ἢ ἁπλῶς ἢ ᾗ βελτίους, οἷον ἡ ἀνδρία ἰσχύος. καὶ ὃ ἕλοιτ' ἂν ὁ βελτίων, ἢ ἁπλῶς ἢ ᾗ βελτίων, οἷον τὸ ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν· τοῦτο γὰρ ὁ δικαιότερος ἂν ἕλοιτο. καὶ τὸ ἥδιον τοῦ ἧττον ἡδέος· τὴν γὰρ ἡδονὴν πάντα διώκει, καὶ αὑτοῦ ἕνεκα τοῦ ἥδεσθαι ὀρέγονται, ὥρισται δὲ τούτοις τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ τέλος. ἥδιον δὲ τό τε ἀλυπότερον καὶ τὸ πολυχρονιώτερον ἡδύ. καὶ τὸ κάλλιον τοῦ ἧττον καλοῦ· τὸ γὰρ καλόν ἐστιν ἤτοι τὸ ἡδὺ ἢ τὸ καθ' αὑτὸ αἱρετόν. καὶ ὅσων αὐτοὶ αὑτοῖς ἢ φίλοις βούλονται αἴτιοι εἶναι μᾶλλον, ταῦτα μείζω ἀγαθά, ὅσων δὲ ἥκιστα, μείζω κακά. καὶ τὰ πολυχρονιώτερα τῶν ὀλιγοχρονιωτέρων καὶ τὰ βεβαιότερα τῶν ἀβεβαιοτέρων· ὑπερέχει γὰρ ἡ χρῆσις τῶν μὲν τῷ χρόνῳ τῶν δὲ τῇ

11 *ταὐτὰ* scripsi ex coni. Finkhii, *ταῦτα* libri | *κρίνειεν* Y^b BDE ‖ 12 *ἢ πάντες* om. Tr. ‖ 13 *ἀγαθὸν μεῖζον* schol., *ἢ* ex codd. receptum a Victorio pr. om. ed. Venet. et secl. Spengel, *ἀγαθὸν ἢ* delet Vater ‖ 14 *ᾗ*] *εἰ* libri, ut videtur, omnes, *ᾗ* pr. Isingr. cf. Topik 116a, 16 ‖ 15 Ad *τὶ* pertinet, quod ex marg. A^c adnotavit Gaisford *ἡ οὐσία* ‖ 16 *εἴπῃ* schol. ‖ 18 *πράγματα* secl. Buhle, *ἅπαντα* pro *πράγματα* legisse videntur schol. apud Rabe p. 36, 8 et 275, 33 ‖ 20 *ἡ* ante *ἀνδρία* om. *Θ*DE | *ἀνδρεία* A^c EB (pr.) Y^b Z^b pr. ‖ 22 *ἕλοιτ' ἂν* *ΘΠ* ‖ 24 *αὑτοῦ* ex coni. Spengelii scripsi, *αὐτοῦ* libri omnes praeter C, ubi *ἑαυτῆς*. | Post *ὀρέγονται* addit marg. A^c *ἥδεσθαι* quod vertit Tr. ‖ 26 *τὸ* ante *πολυχρονιώτερον* om. Y^b Z^b BD ‖ 27 *τὸ* post *ἢ* om. *ΘΠ* ‖ 29 *αἴτιον* libri omnes praeter A^c et C ‖ 31 *ἀβεβαιοτέρων* ex A^c schol. recepi, *μὴ βεβαιοτέρων* cet.

βουλήσει· ὅταν γὰρ βούλωνται, ὑπάρχει μᾶλλον ἢ τοῦ βεβαίου. καὶ ὡς ἂν ἐκ τῶν συστοίχων καὶ τῶν ὁμοίων πτώσεων, καὶ τἆλλ' ἀκολουθεῖ, οἷον εἰ τὸ ἀνδρείως κάλλιον καὶ αἱρετώτερον τοῦ σωφρόνως, καὶ ἀνδρία σωφροσύνης αἱρετωτέρα καὶ τὸ ἀνδρεῖον εἶναι τοῦ σωφρονεῖν. καὶ ὃ πάντες αἱροῦνται τοῦ μὴ ὃ πάντες. καὶ ὃ οἱ πλείους ἢ ⟨ὃ⟩ οἱ ἐλάττους· 1365a ἀγαθὸν γὰρ ἦν οὗ πάντες ἐφίενται, ὥστε καὶ μεῖζον οὗ μᾶλλον. καὶ ὃ οἱ ἀμφισβητοῦντες ἢ οἱ ἐχθροὶ ἢ οἱ κρίνοντες ἢ οὓς οὗτοι κρίνουσιν· τὸ μὲν γὰρ ὡς ἂν εἰ πάντες φαῖεν ἐστί, τὸ δὲ οἱ κύριοι καὶ οἱ εἰδότες. καὶ ὁτὲ μὲν οὗ πάντες μετέχουσι μεῖζον· ἀτιμία γὰρ τὸ μὴ μετέχειν· ὁτὲ δὲ οὗ μηδεὶς ἢ οὗ ὀλίγοι. σπανιώτερον γάρ. καὶ τὰ ἐπαινετώτερα· καλλίω γάρ. καὶ ὧν αἱ τιμαὶ μείζους, ὡσαύτως· ἡ γὰρ τιμὴ ὥσπερ ἀξία τίς ἐστιν. καὶ ὧν αἱ ζημίαι μείζους. καὶ τὰ τῶν ὁμολογουμένων ἢ φαινομένων μεγάλων μείζω. καὶ διαιρούμενα δὲ εἰς τὰ μέρη τὰ αὐτὰ μείζω φαίνεται· πλειόνων γὰρ ὑπερέχειν φαίνεται, ὅθεν καὶ ὁ ποιητής φησι πεῖσαι τὸν Μελέαγρον ἀναστῆναι (*Ι* 590)

33 ἢ erasum Aᶜ ‖ 34 ὡς ἓν ἐκ τῶν συστοίχων coni. Kayser ‖ 35 εἰ om. QZᵇDE ead. man. super lineam Yᵇ ‖ 36 ἀνδρεία Aᶜ YᵇE | αἱρετώτερον ZᵇC | αἱρετωτέρα om. Tr. ‖ 38 τοῦ ὃ μὴ πάντες Tr. et schol. Morelius Sylburg (At cf. Ind. 539a, 14 et 41 sqq.) | ὃ quod ante οἱ facillime excidere poterat, ex Tr. recepi, om. cet. | ἐλάττονες ΘBD

1365a, 7 ὡσαύτως om. Tr. schol. ‖ 10 ᾱδιαιρούμενα Aᶜ, sed ᾱ nisi fallor rec. man. | τὰ αὐτὰ om. Tr. ‖ 11 „*per plura*“ (διὰ πλειόνων) Tr., πλεῖον coni. Bywater | ὑπεροχὴ ΘΠ, ὑπερέχειν ’Η φαίνεται sic Aᶜ, in quo latet varietas quam vertit Tr. ὑπερέχει ἢ φαίνεται ‖ 12 Post πεῖσαι inserunt ceteri omnes praeter Aᶜ λέγουσαν, quod pr. seclusit Buhle; γυναῖκα vel tale quid excidisse putat Spengel. At sanus est locus, ut legitur in Aᶜ; nam subiectum sunt versus poetae ab Aristotele laudati. Cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 492 et Aeschyl. Eum. 34.

ὅσσα κάκ' ἀνθρώποισι πέλει τῶν ἄστυ ἁλώῃ·
λαοὶ μὲν φθινύθουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει,
τέκνα δέ τ' ἄλλοι ἄγουσιν.

καὶ τὸ συντιθέναι δὲ καὶ ἐποικοδομεῖν, ὥσπερ Ἐπίχαρμος, διά τε τὸ αὐτὸ τῇ διαιρέσει· (ἡ γὰρ σύνθεσις ὑπεροχὴν δείκνυσι πολλήν) καὶ ὅτι ἀρχὴ φαίνεται μεγάλων καὶ αἴτιον. ἐπεὶ δὲ τὸ χαλεπώτερον καὶ σπανιώτερον μεῖζον, καὶ οἱ καιροὶ καὶ αἱ ἡλικίαι καὶ οἱ τόποι καὶ οἱ χρόνοι καὶ αἱ δυνάμεις ποιοῦσι μεγάλα· εἰ γὰρ παρὰ δύναμιν καὶ παρὰ ἡλικίαν καὶ παρὰ τοὺς ὁμοίους, καὶ εἰ οὕτως ἢ ἐνταῦθα ἢ τότε, ἕξει μέγεθος καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ δικαίων καὶ τῶν ἐναντίων, ὅθεν καὶ τὸ ἐπίγραμμα τῷ ὀλυμπιονίκῃ· (Simonid. fr. 163 Bergk[4])

πρόσθε μὲν ἀμφ' ὤμοισιν ἔχων τραχεῖαν ἄσιλλαν
ἰχθῦς ἐξ Ἄργους εἰς Τεγέαν ἔφερον.

καὶ ὁ Ἰφικράτης αὑτὸν ἐνεκωμίαζε λέγων ἐξ ὧν ὑπῆρξεν ταῦτα. καὶ τὸ αὐτοφυὲς τοῦ ἐπικτήτου· χαλεπώτερον γάρ. ὅθεν καὶ ὁ ποιητής φησιν (χ 347)

αὐτοδίδακτος δ' εἰμί.

καὶ τὸ μεγάλου μέγιστον μέρος, οἷον Περικλῆς τὸν ἐπιτάφιον λέγων, τὴν νεότητα ἐκ τῆς πόλεως ἀνῃρῆσθαι ὥσπερ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰ ἐξαιρεθείη. καὶ τὰ ἐν χρείᾳ μείζονι χρήσιμα, οἷον τὰ ἐν γήρᾳ καὶ νόσοις. καὶ δυοῖν τὸ ἐγγύ-

13 *ὅσα* ΘΒ | *πέλει* om. ΘΒC ‖ 14 Pro *λαοὶ μὲν φθινύθουσιν ἄνδρας μὲν κτείνουσι* (cf. Z 237) DE, qui codd. et alterum hemistichium addunt *βαθυζώνους τε γυναῖκας*, quod et in editiones irrepserat, unde expunxit Vict. ‖ 16 *δὲ* post *συντιθέναι* super lineam A^c et Tr. schol., om. ΘΒCE ‖ 18 *δίδωσι* pro *δείκνυσι* Tr. et schol. | *ὅ* (*τι* supra) sic A^c *τι* pr. man. ‖ 22 *ὁμοίους* A^c Tr. schol. Vict., *ἄλλους* ΘΠ ‖ 23 *ἕξει ἕκαστον* Tr. ‖ 26 *γρ. πρόσθεν μὲν τραχεῖαν ἔχων ὤμοισιν ἄσιλλαν* A^c in marg , quod vertit Tr. ‖ 28 De verbis *λέγων ἐξ' ὧν ὑπῆρξε ταῦτα* cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 500 ‖ 30 *δ'* solus servavit A^c schol. (cod. V) ‖ 32 *τὸ*] *καὶ τὸ* ΘΠ ‖ 33 *αι* in *ἐξαιρεθείη* corr. A^c.

τερον τοῦ τέλους. καὶ τὸ αὐτῷ καὶ ἁπλῶς. καὶ τὸ δυνατὸν τοῦ ἀδυνάτου· τὸ μὲν γὰρ αὐτῷ, τὸ δ' οὔ. καὶ τὰ ἐν τέλει τοῦ βίου· τέλη γὰρ μᾶλλον τὰ πρὸς τῷ τέλει. καὶ
1365b τὰ πρὸς ἀλήθειαν τῶν πρὸς δόξαν. ὅρος δὲ τοῦ πρὸς δόξαν, ὃ λανθάνειν μέλλων οὐκ ἂν ἕλοιτο. διὸ καὶ τὸ εὖ πάσχειν τοῦ εὖ ποιεῖν δόξειεν ἂν αἱρετώτερον εἶναι· τὸ μὲν γὰρ κἂν λανθάνῃ αἱρήσεται, ποιεῖν δ' εὖ λανθάνων οὐ δοκεῖ ἂν ἑλέσθαι. καὶ ὅσα εἶναι μᾶλλον ἢ δοκεῖν βούλονται· πρὸς ἀλήθειαν γὰρ μᾶλλον. διὸ καὶ τὴν δικαιοσύνην φασὶ μικρὸν εἶναι, ὅτι δοκεῖν ἢ εἶναι αἱρετώτερον· τὸ δὲ ὑγιαίνειν οὔ. καὶ τὸ πρὸς πολλὰ χρησιμώτερον, οἷον τὸ πρὸς τὸ ζῆν καὶ εὖ ζῆν καὶ τὴν ἡδονὴν καὶ τὸ πράττειν τὰ καλά. διὸ [καὶ] ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ὑγίεια μέγιστα δοκεῖ εἶναι· ἅπαντα γὰρ ἔχει ταῦτα. καὶ τὸ ἀλυπότερον καὶ τὸ μεθ' ἡδονῆς· πλείω γὰρ ἑνός, ὥστε ὑπάρχει καὶ ἡ ἡδονὴ ἀγαθὸν καὶ ἡ ἀλυπία. καὶ δυοῖν ὃ τῷ αὐτῷ προστιθέμενον μεῖζον τὸ ὅλον ποιεῖ. καὶ ἃ μὴ λανθάνει παρόντα ἢ ἃ λανθάνει· πρὸς ἀλήθειαν γὰρ τείνει ταῦτα. διὸ τὸ πλουτεῖν φανείη ἂν μεῖζον ἀγαθὸν τῷ δοκεῖν. καὶ τὸ ἀγαπητόν,

35 *καὶ τὸ αὐτῶι καὶ ἁπλῶς* (Ἡ over καὶ) sic A^c *η* pr. man. et varia lect. in schol. Bonitz Susemihl, *καὶ τὸ αὐτὸ καὶ ἁπλῶς* ΘCDE. In C marg. ead. man.: *γρ. καὶ οὕτω· καὶ τὸ αὐτῷ ἢ ἁπλῶς, αὐτῷ τοῦ ἁπλῶς* Isingr. ‖ 37 *τέλη γὰρ μᾶλλον ἢ τὰ πρὸς τῷ τέλει* schol. | Duos locos dedit Muretus, qui correxisse videtur *τέλη γὰρ μᾶλλον· καὶ τὰ πρὸς τὸ τέλος* ‖ b, 10 *καὶ* ante *ὁ πλοῦτος* addunt *ΘΠ* ‖ 11 *τὸ* ante *μεθ'* ead. pr. man. super lineam A^c et ceteri omnes praebent articulum (nescio an recte), *τὸ* delevit Vahlen, Bekker³ Spengel ‖ 12 *ὑπάρχει* (ε ε superscr.) sic A^c corr. pr. man., *ὑπερέχει* Tr., *ὥστε* ⟨*ὑπερέχει εἴπερ*⟩ *ὑπάρχει* coni. Vahlen ‖ 14 *λανθάνῃ* A^c, *ἢ λανθάνει* (ἃ superscr.) A^c *ἃ* addidit ead. man., post *λανθάνει* ras. A^c ‖ 15 *τινι* Y^bZ^bBC et A^c pr. sed rec. man. emendavit *τείνει* | Post *τὸ πλουτεῖν* ex scholio nisi fallor inseruit Veneta: *καὶ τὸ δοκεῖν*, quod codd. auctoritatem secutus abiecit Vict. | *τῷ δοκεῖν* Munro, quem secutus sum, *τοῦ μὴ δοκεῖν* B p. v et rec. man. addidit *μὴ* in Y^b, *τοῦ δοκεῖν* cet., *τοῦ πλουτεῖν — τὸ δοκεῖν* Cope.

καὶ τοῖς μὲν μόνον τοῖς δὲ μετ' ἄλλων. διὸ καὶ οὐκ ἴση ζημία, ἄν τις τὸν ἑτερόφθαλμον τυφλώσῃ καὶ τὸν δύ' ἔχοντα· ἀγαπητὸν γὰρ ἀφῄρηται. ἐκ τίνων μὲν οὖν δεῖ τὰς πίστεις φέρειν ἐν τῷ προτρέπειν καὶ ἀποτρέπειν, σχεδὸν εἴρηται·

Cap. 8 μέγιστον δὲ καὶ κυριώτατον ἁπάντων πρὸς τὸ δύνασθαι πείθειν καὶ καλῶς συμβουλεύειν τὰς πολιτείας ἁπάσας λαβεῖν καὶ τὰ ἑκάστης ἔθη καὶ νόμιμα καὶ συμφέροντα διελεῖν. πείθονται γὰρ ἅπαντες τῷ συμφέροντι, συμφέρει δὲ τὸ σῷζον τὴν πολιτείαν. ἔτι δὲ κυρία μέν ἐστιν ἡ τοῦ κυρίου ἀπόφασις, τὰ δὲ κύρια διῄρηται κατὰ τὰς πολιτείας· ὅσαι γὰρ αἱ πολιτεῖαι, τοσαῦτα καὶ τὰ κύριά ἐστιν. εἰσὶν δὲ πολιτεῖαι τέτταρες, δημοκρατία ὀλιγαρχία ἀριστοκρατία μοναρχία, ὥστε τὸ μὲν κύριον καὶ τὸ κρῖνον τούτων τί ἐστιν μόριον ἢ ὅλον τούτων. ἔστιν δὲ δημοκρατία μὲν πολιτεία ἐν ᾗ κλήρῳ διανέμονται τὰς ἀρχάς, ὀλιγαρχία δὲ ἐν ᾗ [οἱ] ἀπὸ τιμημάτων, ἀριστοκρατία δὲ ἐν ᾗ κατὰ τὴν παιδείαν. παιδείαν δὲ λέγω τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου

17 *καὶ* ante *τοῖς μὲν* om. C Tr. schol,, *μόνως* marg. ed. Venet., *γρ. ἀγαπητὸν γὰρ ἂν εἴη μᾶλλον εἰ μόνον εἴη ἢ μετ' ἄλλων* schol. Stephani | *οὐκ ἴση*] *γρ. οὐχ' ἡ αὐτή* A^c ‖ 19 *ἀγαπητὸν γὰρ ἀφῄρηται* om. C ‖ 24 *ἤθη* (ε supra η) sic A^c ε correxit ead. man., *ἤθη* etiam schol., qui tamen mox *ἔθη* affert ‖ 26 *τὴν πολιτείαν* ex codd. (A^c et Tr.) schol., pr. Vict., *τὴν πόλιν* *Θ* (Y^b pr.) D Ald. ‖ 27 *ἀπόφανσις* Z^bDE et C alt. man. Ald. | *κατὰ*] *καὶ κατὰ* *Θ* (Y^b pr.) E Ald. ‖ 29 *τέσσαρες* *Θ* ‖ 31 *ἐστιν ἂν εἴ* sic A^c post *εἰ* minutissimo ductu *H* sine accentu, praeterea *ἐστιν* punctis superscriptis notatum ut delendum; nam sine dubio corrector *ἂν εἴη* legi vult, non id, quod Bekkerus recepit *ἀεί*, *ἂν εἴη* cet omnes. Cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 500. ‖ Nec in eodem codice deprendi correctoris manum in *τούτων* post *ὅλον*, quod scriptum est per compendium et alterum *τ* tenuius et paululum supra lineam eminens ‖ 32 *πολιτεία* om. schol. | *κλῆροι* DE Ald. ‖ Et hic et in sequente versu pro *οἱ ἡ* C ‖ 33 *οἱ* om. Camot secl. olim. Spengel ‖ 34 *οἱ* ante *κατὰ* addunt A^c alt. man. Y^b et ceteri omnes nisi quod h. l. et Z^b et B pro *οἱ ἡ* exhibent. Omisi cum Spengelio. | *τὴν* ante *παιδείαν* om. *ΘΠ*.

κειμένην· οἱ γὰρ ἐμμεμενηκότες ἐν τοῖς νομίμοις ἐν τῇ ἀριστοκρατίᾳ ἄρχουσιν. ἀνάγκη δὲ τούτους φαίνεσθαι ἀρίστους, ὅθεν καὶ τοὔνομα εἴληφεν τοῦτο. μοναρχία δ' ἐστὶν κατὰ 1366a τοὔνομα ἐν ᾗ εἷς ἁπάντων κύριός ἐστιν· τούτων δὲ ἡ μὲν κατὰ τάξιν τινὰ βασιλεία, ἡ δ' ἀόριστος τυραννίς· τὸ δὲ τέλος ἑκάστης πολιτείας οὐ δεῖ λανθάνειν· αἱροῦνται γὰρ τὰ πρὸς τὸ τέλος. ἔστι δὲ δημοκρατίας μὲν τέλος ἐλευθερία, ὀλιγαρχίας δὲ πλοῦτος, ἀριστοκρατίας δὲ τὰ περὶ παιδείαν καὶ τὰ νόμιμα ...... τυραννίδος δὲ φυλακή. δῆλον οὖν ὅτι τὰ πρὸς τὸ τέλος ἑκάστης ἔθη καὶ νόμιμα καὶ συμφέροντα διαιρετέον, εἴπερ αἱροῦνται πρὸς τοῦτο ἐπαναφέροντες. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον αἱ πίστεις γίνονται δι' ἀποδεικτικοῦ λόγου ἀλλὰ καὶ δι' ἠθικοῦ· (τῷ γὰρ ποιόν τινα φαίνεσθαι τὸν λέγοντα πιστεύομεν, τοῦτο δ' ἐστὶν ἂν ἀγαθὸς φαίνηται ἢ εὔνους ἢ ἄμφω) δέοι ἂν τὰ ἤθη τῶν πολιτειῶν ἑκάστης ἔχειν ἡμᾶς· τὸ μὲν γὰρ ἑκάστης ἦθος πιθανώτατον ἀνάγκη πρὸς ἑκάστην εἶναι. ταῦτα δὲ ληφθήσεται διὰ τῶν αὐτῶν· τὰ μὲν γὰρ ἤθη φανερὰ κατὰ τὴν προαίρεσιν, ἡ δὲ προαίρεσις ἀναφέρεται πρὸς τὸ τέλος.

ὧν μὲν οὖν δεῖ ὀρέγεσθαι προτρέποντας ὡς ἐσομένων ἢ ὄντων, καὶ ἐκ τίνων δεῖ τὰς περὶ τοῦ συμφέροντος πίστεις λαμβάνειν, ἔτι δὲ περὶ τῶν περὶ τὰς πολιτείας ἠθῶν καὶ

35 *νόμοις* QZ^b DE Ald. ‖ 1366a, 2 Ad *τάξιν τινὰ* varietas A^c in marg. *κατ' ἀξίαν τινά*. Utramque lectionem coniunctam habet schol. 45, 15 | *δὲ* ex Z^b schol. et Bas. Isingr. recepi, cet. *δή* ‖ 5 *περὶ παιδείαν* ex A^c et Tr. Spengel, *πρὸς* cet. ‖ 6 Lacunam indicavi cum Spengelio; *βασιλείας* enim *τέλος* excidisse apparet. Ex schol. in ed. Venet. aliasque transiit: *βασιλείας δὲ τὸ ἐννόμως* (*ἐν νόμοις* Venet.) *ἐπιστατεῖν*, quod additamentum ut falsum — nam via est qua tenditur ad finem, non ipse finis — nec ullius cod. auctoritate firmatum expunxit pr. Vict., *τυραννίδος δὲ φυλακή, βασιλείας δὲ εὐεργεσία* ex Cod. Dresdensi coni. Vahlen. Cf. Vahlen. Index Lectionum Univers. Berolin Sem. aestiv. 1875 ‖ 8 *ἀναφέροντες* ΘBE ‖ 13 *ἑκάστης* A^c C schol. Vict., *ἑκάστου* ΘBDE ‖ 14 *ἐκ τῶν αὐτῶν* schol. cf. v. 27, *διὰ τῶν αὐτῶν τόπων* Tr. ‖ 19 *περὶ* post *δὲ* om. ΘΠ | Super

νομίμων διὰ τίνων τε καὶ πῶς εὐπορήσομεν, ἐφ᾽ ὅσον ἦν τῷ παρόντι καιρῷ σύμμετρον, εἴρηται· διηκρίβωται γὰρ ἐν τοῖς πολιτικοῖς περὶ τούτων.

Cap. 9 μετὰ δὲ ταῦτα λέγωμεν περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ καλοῦ καὶ αἰσχροῦ· οὗτοι γὰρ σκοποὶ τῷ ἐπαινοῦντι καὶ ψέγοντι· συμβήσεται γὰρ ἅμα περὶ τούτων λέγοντας κἀκεῖνα δηλοῦν ἐξ ὧν ποιοί τινες ὑποληφθησόμεθα κατὰ τὸ ἦθος, ἥπερ ἦν δευτέρα πίστις· ἐκ τῶν αὐτῶν γὰρ ἡμᾶς τε καὶ ἄλλον ἀξιόπιστον δυνησόμεθα ποιεῖν πρὸς ἀρετήν. ἐπεὶ δὲ συμβαίνει καὶ χωρὶς σπουδῆς καὶ μετὰ σπουδῆς ἐπαινεῖν πολλάκις οὐ μόνον ἄνθρωπον ἢ θεὸν ἀλλὰ καὶ ἄψυχα καὶ τῶν ἄλλων ζῴων τὸ τυχόν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ περὶ τούτων ληπτέον τὰς προτάσεις, ὥστε ὅσον παραδείγματος χάριν εἴπωμεν καὶ περὶ τούτων.

καλὸν μὲν οὖν ἐστιν ὃ ἂν δι᾽ αὐτὸ αἱρετὸν ὂν ἐπαινετὸν ᾖ, ἢ ὃ ἂν ἀγαθὸν ὂν ἡδὺ ᾖ, ὅτι ἀγαθόν. εἰ δὲ τοῦτό ἐστι τὸ καλόν, ἀνάγκη τὴν ἀρετὴν καλὸν εἶναι. ἀγαθὸν γὰρ ὂν ἐπαινετόν ἐστιν. ἀρετὴ δ᾽ ἐστὶ μὲν δύναμις ὡς δοκεῖ ποριστικὴ ἀγαθῶν καὶ φυλακτική, καὶ δύναμις εὐεργετικὴ πολλῶν καὶ μεγάλων, καὶ πάντων περὶ πάντα. *** μέρη δὲ ἀρετῆς δικαιοσύνη, ἀνδρία, σωφροσύνη, μεγαλοπρέπεια, μεγαλοψυχία, ἐλευθεριότης, πραότης, φρόνησις, σοφία. ἀνάγκη δὲ μεγίστας εἶναι ἀρετὰς τὰς τοῖς ἄλλοις χρησιμωτάτας, εἴπερ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ δύναμις εὐεργετική. διὰ τοῦτο τοὺς δικαίους καὶ ἀνδρείους μάλιστα

τῶν περὶ τὰς A^c manu plane diversa γρ. κατά, scilicet κατὰ τὰς πολιτείας, quod vertit Tr. ‖ 21 εἴπομεν Tr. ‖ 23 λέγομεν Z^b C Ald. ‖ 25 συμβήσεται δὲ schol. et Tr. ‖ 27 ὅπερ *Θ Π* Tr. ‖ 33 ὃ ἂν — 34 ᾖ om. Y^b Z^b D Ald. ‖ 34 εἰ δὴ exspectas cum Spengelio cf. 1354b, 16 ‖ 37 Prius καὶ om. Q Z^b D Ald. ‖ b, 1 μέρη δὲ αὐτῆς schol. ‖ Ante μέρη δὲ ἀρετῆς verba κακία δὲ τοὐναντίον excidisse coni. Spengel | ἀνδρεία A^c BE ‖ 2 Post ἐλευθεριότης in A^c signum <· et super lineam ead. man. πραότης, quae virtutis pars et in expositione desideratur ‖ 4 Pro εἴπερ schol. invenisse videtur ἐπεὶ δὲ et duo enuntiata coniunxisse ἐπεὶ δὲ — διὰ τοῦτο; nam adnotavit: ἔστι κάλλιον ἀντὶ τοῦ δὲ κεῖσθαι γάρ. Itaque legi vult ἐπεὶ γάρ.

*τιμῶσιν· ἡ μὲν γὰρ ἐν πολέμῳ ἡ δὲ καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ χρήσιμος ἄλλοις. εἶτα ἡ ἐλευθεριότης· προΐενται γὰρ καὶ οὐκ ἀνταγωνίζονται περὶ τῶν χρημάτων, ὧν μάλιστα ἐφίενται ἄλλοι. ἔστι δὲ δικαιοσύνη μὲν ἀρετὴ δι' ἣν τὰ αὑτῶν ἕκαστοι ἔχουσι, καὶ ὡς ὁ νόμος, ἀδικία δὲ δι' ἣν τὰ ἀλλότρια, οὐχ ὡς ὁ νόμος. ἀνδρία δὲ δι' ἣν πρακτικοί εἰσι τῶν καλῶν ἔργων ἐν τοῖς κινδύνοις, καὶ ὡς ὁ νόμος κελεύει, καὶ ὑπηρετικοὶ τῷ νόμῳ· δειλία δὲ τοὐναντίον. σωφροσύνη δὲ ἀρετὴ δι' ἣν πρὸς τὰς ἡδονὰς τὰς τοῦ σώματος οὕτως ἔχουσιν ὡς ὁ νόμος κελεύει· ἀκολασία δὲ τοὐναντίον. ἐλευθεριότης δὲ περὶ χρήματα εὐποιητική, ἀνελευθερία δὲ τοὐναντίον. μεγαλοψυχία δὲ ἀρετὴ μεγάλων ποιητικὴ εὐεργετημάτων, [μικροψυχία δὲ τοὐναντίον.] μεγαλοπρέπεια δὲ ἀρετὴ ἐν δαπανήμασι μεγέθους ποιητική, μικροψυχία δὲ καὶ μικροπρέπεια τἀναντία. φρόνησις δ' ἐστὶν ἀρετὴ διανοίας, καθ' ἣν εὖ βουλεύεσθαι δύνανται περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν· τῶν εἰρημένων εἰς εὐδαιμονίαν. ****

περὶ μὲν οὖν ἀρετῆς καὶ κακίας καθόλου καὶ περὶ τῶν μορίων εἴρηται κατὰ τὸν ἐνεστῶτα καιρὸν ἱκανῶς, περὶ δὲ τῶν

6 *τιμῶσιν* (superscr. *μεν*) sic A^c corr. ead. man. et sic et schol. cf. et variet. ad 1368b, 29. 1377b, 9, 10. | Super *καὶ ἐν εἰρ.* eadem man. in A^c minutissimo ductu *πολέμῳ καί*, quod vertit Tr. et interpretatur schol. quod recepi, om. cet. ‖ 7 *χρήσιμός ἐστιν* $Y^b Z^b$ *Π* Ald. | Super *ἄλλοις αὐτοῖς* A^c, quod habent *ΘΠ* | *ἡ* om. *ΘΠ* | *τε* post *προΐενται* add. schol. ‖ 9 *ἔστι* (superscr. *ἔτι*) sic A^c et *ἔτι* ead. man., quod vertit Tr. | *μὲν ἀρετὴ* om. schol. ‖ 11 *ἀνδρεία* A^cB ‖ 12 Verba *καὶ ὡς ὁ νόμος κελεύει* ut intrusa ex v. 15 delet Kayser ‖ 13 *ὑπηρετική* $Z^b Y^b$ B C Ald. | *σωφροσύνη — 15 τοὐναντίον* om. Y^b pr. Z^b pr. D. ead. man. addidit in marg. C ‖ 15 Varietas ad *ἀκολασία*, in marg. A^c ubi ead. man. *γρ. ἀκρασία*, quod vertit Tr. et interpretatur schol. ‖ 17 *μεγαλοψυχία — 18 τοὐναντίον* om. Y^b pr. | *μικροψυχία δὲ τοὐναντίον* omissum in C et in versione Mureti monente Spengelio seclusi. (Desiderantur in hac expositione definitio eius, quod contrarium est *φρονήσει* et definitiones *σοφίας* eiusque contrarii cf. et adnot. ad 1 et 2.)

ἄλλων οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν· φανερὸν γὰρ ὅτι ἀνάγκη τά τε ποιητικὰ τῆς ἀρετῆς εἶναι καλά. (πρὸς ἀρετὴν γάρ) καὶ τὰ ἀπ' ἀρετῆς γινόμενα, τοιαῦτα δὲ τά τε σημεῖα τῆς ἀρετῆς καὶ τὰ ἔργα· ἐπεὶ δὲ τὰ σημεῖα καὶ τὰ τοιαῦτα ἅ ἐστιν ἀγαθοῦ ἔργα ἢ πάθη καλά, ἀνάγκη ὅσα τε ἀνδρίας ἔργα ἢ σημεῖα ἀνδρίας ἢ ἀνδρείως πέπρακται καλὰ εἶναι, καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ δικαίως ἔργα (πάθη δὲ οὔ· ἐν μόνῃ γὰρ ταύτῃ τῶν ἀρετῶν οὐκ ἀεὶ τὸ δικαίως καλόν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ζημιοῦσθαι αἰσχρὸν τὸ δικαίως μᾶλλον ἢ τὸ ἀδίκως) καὶ κατὰ τὰς ἄλλας δὲ ἀρετὰς ὡσαύτως. καὶ ἐφ ὅσοις τὰ ἆθλα τιμή, καλά. καὶ ἐφ' ὅσοις τιμὴ μᾶλλον ἢ χρήματα. καὶ ὅσα μὴ αὑτοῦ ἕνεκα πράττει τις τῶν αἱρετῶν, καὶ τὰ ἁπλῶς ἀγαθά, ὅσα ὑπὲρ τῆς πατρίδος τις ἐποίησεν παριδὼν τὸ αὑτοῦ, καὶ τὰ τῇ φύσει ἀγαθά, καὶ ἃ μὴ αὐτῷ ἀγαθά· αὑτοῦ γὰρ ἕνεκα τὰ τοιαῦτα. καὶ ὅσα τεθνεῶτι ἐνδέχεται ὑπάρχειν μᾶλλον ἢ ζῶντι· τὸ γὰρ αὑτοῦ ἕνεκα μᾶλλον ἔχει τὰ ζῶντι. καὶ ὅσα ἔργα τῶν ἄλλων ἕνεκα· ἧττον γὰρ αὑτοῦ. καὶ ὅσαι εὐπραγίαι περὶ ἄλλους, ἀλλὰ μὴ περὶ αὑτόν. καὶ περὶ τοὺς εὖ ποιήσαντας· δίκαιον γάρ. καὶ τὰ εὐεργετήματα· οὐ γὰρ εἰς αὑτόν. καὶ τὰ ἐναντία ἢ ἐφ' οἷς αἰσχύνονται· τὰ γὰρ αἰσχρὰ αἰσχύνονται καὶ λέγοντες καὶ ποιοῦντες καὶ μέλλοντες, ὥσπερ καὶ Σαπφὼ πεποίηκεν εἰπόντος τοῦ Ἀλκαίου (fr. 55 Bergk^4, fr. 28 Bergk^4)

28 *ἅ ἐστιν* corr. A^c, *ὅσα εἰσιν ΘΠ* (C *ἐστιν*) Tr. ‖ 29 *πάθη* corr A^c | *ἀνάγκη τε ὅσα ἀνδρίας Θ*BCEAld. ‖ 29 *ἀνδρείας* A^c B ‖ 36 *αἱρετῶν*] *ἀρετῶν* Z^b, *ἀρετῶν*: *γρ. δὲ καὶ αἱρετῶν* schol., *αἱρετῶν* in ras. C in marg. ead. man. *γρ. καὶ ἀρετῶν* ‖ 37 *καὶ ὅσα* Puccii cod. apud Vict. idque deletis verbis *τὰ ἁπλῶς ἀγαθὰ* vertit Muretus, *καὶ ὅσα μὴ αὑτοῦ ἕνεκα πράττει τις τῶν αἱρετῶν ⟨οἷον⟩ ὅσα ὑπέρ τε πατρίδος ⟨καὶ πολιτῶν⟩ τις ἐποίησε παριδὼν τὸ αὑτοῦ, καὶ τὰ τῇ φύσει ἀγαθὰ* Vahlen, sed pro *τε*, quod in omnibus libris occurrit praeter Tr. (ras C), cum Sylburgio et Spengelio *τῆς* scribendum videtur | *τις* om. Y^b BC, *ἐποίει τις* QE ‖ 1367 a, 3 *ζῶντι* Vict., *ζῶντα* libri | *ἄλλων*] *καλῶν Θ*.

θέλω τι ϝειπῆν, ἀλλά με κωλύει
αἰδώς
αἰ δ' ἦχες ἐσθλῶν ἵμερον ἢ καλῶν
καὶ μή τι ϝειπῆν γλῶσσ' ἐκύκα κακόν,
αἰδώς κέν σε οὐκ εἶχεν ὄμματ',
ἀλλ' ἔλεγες περὶ τῶ δικαίω.

καὶ περὶ ὧν ἀγωνιῶσι μὴ φοβούμενοι· περὶ γὰρ τῶν πρὸς δόξαν φερόντων ἀγαθῶν τοῦτο πάσχουσιν. καὶ αἱ τῶν φύσει σπουδαιοτέρων ἀρεταὶ καλλίους καὶ τὰ ἔργα, οἷον ἀνδρὸς ἢ γυναικός. καὶ αἱ ἀπολαυστικαὶ ἄλλοις μᾶλλον ἢ αὐτοῖς· διὸ τὸ δίκαιον καὶ ἡ δικαιοσύνη καλόν. καὶ τὸ τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι μᾶλλον καὶ μὴ καταλλάττεσθαι· τό τε γὰρ ἀνταποδιδόναι δίκαιον, τὸ δὲ δίκαιον καλόν, καὶ ἀνδρείου τὸ μὴ ἡττᾶσθαι. καὶ νίκη καὶ τιμὴ τῶν καλῶν· αἱρετά τε γὰρ ἄκαρπα ὄντα, καὶ ὑπεροχὴν ἀρετῆς δηλοῖ. καὶ τὰ μνημονευτά, καὶ τὰ μᾶλλον μᾶλλον. καὶ ἃ μὴ ζῶντι ἕπεται, καὶ οἷς τιμὴ ἀκολουθεῖ, καὶ τὰ περιττά, καὶ τὰ μόνῳ ὑπάρχοντα καλλίω· εὐμνημονευτότερα γάρ. καὶ κτήματα ἄκαρπα· ἐλευθεριώτερα γάρ. καὶ τὰ παρ' ἑκάστοις δὲ ἴδια καλά, καὶ ὅσα σημεῖά ἐστιν τῶν παρ' ἑκάστοις ἐπαινουμένων, οἷον ἐν Λακεδαίμονι κομᾶν καλόν· ἐλευθέρου γὰρ σημεῖον· οὐ γάρ ἐστιν κομῶντα ῥᾴδιον οὐδὲν ποιεῖν ἔργον θητικόν. καὶ τὸ μηδεμίαν ἐργάζεσθαι βάναυσον τέχνην·

10 *τ' εἰπῆν* A^c, *τ' εἰπεῖν ΘΠ.* Digamma primus agnovit Blomfield ‖ 12 *αἰ* corr. A^c, *ἦχες ἐς* corr. A^c, *ἶκες* Y^{b}B Ald., *αἴθ' ἦκες ἐς* schol. (sed *ἐς* om. cod. Monac. 90), *εἶχες* Bekker^3 ‖ 12 *μητιτειπῆν γλῶσσαι κυκᾶι* A^c, *μήτ' εἰπεῖν* QY^b, *ϝειπῆν* Blomfield ‖ 13 *ὄμματα* A^c ‖ 14 *τω* corr. A^c, *ὦ* QZ^b ‖ 16 *μᾶλλον πάσχουσι* Tr. ‖ 19 ⟨*μᾶλλον*⟩ *καλόν*? ‖ 20 *μᾶλλον* om. A^c secl. Spengel ‖ 21 *ἀνδρείου* ex codd. (A^c) Vict., *ἀνδρεῖον* Z^{b}DETr. ‖ 22 *νίκη γὰρ* Tr. | *τῶν* ⟨*μᾶλλον*⟩ *καλῶν*? ‖ 24 *μνημονευτά* C schol. Tr., *μνημονεύματα* cet. | *καὶ μᾶλλον τὰ μᾶλλον* BCTr. schol. | Post alterum *μᾶλλον* addunt *ΘΠ* Tr.: *μᾶλλον δὲ καὶ ἅ*, quod vertit Muretus ‖ 25 *οἷς*] solus D super lineam. *ὧ* Y^b pr. superscr. B, om. cet. cum Tr. et A^c, ubi *καὶ ἡ τιμή*. Totum commation om. schol., delet Vahlen ‖ 26 *εὐμνημόνευτα Θ* (pr. Y^b) DE ‖ 29 *ἐλευθερίας ΘΠ* schol.

ἐλευϑέρου γὰρ τὸ μὴ πρὸς ἄλλον ζῆν. ληπτέον δὲ καὶ τὰ σύνεγγυς τοῖς ὑπάρχουσιν ὡς ταὐτὰ ὄντα καὶ πρὸς ἔπαινον καὶ πρὸς ψόγον, οἷον τὸν εὐλαβῆ ψυχρὸν καὶ ἐπίβουλον καὶ τὸν ἠλίϑιον χρηστὸν ἢ τὸν ἀνάλγητον πρᾶον, καὶ ἕκαστον δ' ἐκ τῶν παρακολουϑούντων ἀεὶ κατὰ τὸ βέλτιστον, οἷον τὸν ὀργίλον καὶ τὸν μανικὸν ἁπλοῦν καὶ τὸν αὐϑάδη μεγαλοπρεπῆ καὶ σεμνόν, καὶ τοὺς ἐν ταῖς ὑπερβολαῖς ὡς 1367b *ἐν ταῖς ἀρεταῖς ὄντας, οἷον τὸν ϑρασὺν ἀνδρεῖον καὶ τὸν ἄσωτον ἐλευϑέριον· δόξει τε γὰρ τοῖς πολλοῖς, καὶ ἅμα παραλογιστικὸν ἐκ τῆς αἰτίας. εἰ γὰρ οὗ μὴ ἀνάγκη κινδυνευτικός, πολλῷ μᾶλλον ἂν δόξειεν ὅπου καλόν, καὶ εἰ προετικὸς τοῖς τυχοῦσι, καὶ τοῖς φίλοις· ὑπερβολὴ γὰρ ἀρετῆς τὸ πάντας εὖ ποιεῖν. σκοπεῖν δὲ καὶ παρ' οἷς ὁ ἔπαινος· ὥσπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, οὐ χαλεπὸν Ἀϑηναίους ἐν Ἀϑηναίοις ἐπαινεῖν. δεῖ δὲ τὸ παρ' ἑκάστοις τίμιον ὂν λέγειν ὡς ὑπάρχει, οἷον ἐν Σκύϑαις ἢ Λάκωσιν ἢ φιλοσόφοις. καὶ ὅλως δὲ τὸ τίμιον ἄγειν εἰς τὸ καλόν, ἐπείπερ γε δοκεῖ γειτνιᾶν. καὶ ὅσα κατὰ τὸ προσῆκον, οἷον εἰ ἄξια τῶν προγόνων καὶ τῶν προϋπηργμένων. εὐδαιμονικὸν γὰρ καὶ καλὸν καὶ τὸ προσεπικτᾶσϑαι τιμήν. καὶ εἰ παρὰ τὸ προσῆκον δὲ ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ τὸ κάλλιον, οἷον εἰ εὐτυχῶν*

8 Plato Menexenus 235 D.

32 *ἐλευϑέρου* A^c Tr. schol. pr. Vict., *ἐλευϑέριον ΘΠ* | *τὰ* rec. man. addidit super lineam A^c ‖ 33 *ὡς καὶ ταὐτά ΘΠ* ‖ 34 *τὸν εὐλαβῆ ψυχρὸν καὶ ἐπίβουλον* A^c Gaisford, *οἷον τὸν εὐλαβῆ καὶ εὔψυχρον δειλὸν καὶ ἐπίβουλον* Z^b et pr. Y^b Tr., *οἷον τὸν εὐλαβῆ καὶ εὔψυχον δειλὸν καὶ ἐπίβουλον QΠ* schol. ‖ 35 *ἢ* ex A^c et Tr. (m) Spengel, *καὶ* cet. ‖ 36 *βέλτιον* Q, quod vertit Muretus ‖ b, 7 *σκοπεῖν δὲ δεῖ* Tr. ‖ 10 *ὄν* pr. ex A^c Vict., om. cet. | *ὑπάρχε ν* A^c inter *ε* et *ν* ras., voluit nisi fallor corrector *ὑπάρχον*, quod est in CDTr. shcol. | *ἢ φιλοσόφοις* in versione om. Muretus | 12 *γε* ex A^c Gaisford, om. cet. ‖ 14 *καὶ* ante *τὸ προσεπικτᾶσϑαι* ex A^c inserui, om. cet. ‖ *καὶ εἰ* ex A^c Gaisford, *ἢ εἰ* cet. | *εἰ* om. Tr. ‖ 15 Post *προσῆκον* rasura, tum minutissimo ductu per compendium *δὲ* add. A^c, quod recepit Bekker, om. cet. | *ἐπεὶ* A^c pr. nunc ex corr. *ἐπὶ*, *προσῆκον μὲν, ἐπὶ δὲ* coni. Kayser. | *ὁ εὐτυχῶν ὁ* et *δ' ἀτυχῶν ΘΠ*.

μὲν μέτριος ἀτυχῶν δὲ μεγαλόψυχος, ἢ μείζων γιγνόμενος βελτίων καὶ καταλλακτικώτερος. τοιοῦτον δὲ τὸ τοῦ Ἰφικράτους, ἐξ οἵων εἰς οἷα, καὶ τὸ τοῦ ὀλυμπιονίκου

πρόσθε μὲν ἀμφ' ὤμοισιν ἔχων τραχεῖαν,

καὶ τὸ τοῦ Σιμωνίδου

ἣ πατρός τε καὶ ἀνδρὸς ἀδελφῶν τ' οὖσα τυράννων.

ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν πράξεων ὁ ἔπαινος, ἴδιον δὲ τοῦ σπουδαίου τὸ κατὰ προαίρεσιν, πειρατέον δεικνύναι πράττοντα κατὰ προαίρεσιν. χρήσιμον δὲ τὸ πολλάκις φαίνεσθαι πεπραχότα. διὸ καὶ τὰ συμπτώματα καὶ τὰ ἀπὸ τύχης ὡς ἐν προαιρέσει ληπτέον· ἂν γὰρ πολλὰ καὶ ὅμοια προφέρηται, σημεῖον ἀρετῆς εἶναι δόξει καὶ προαιρέσεως.

ἔστιν δ' ἔπαινος λόγος ἐμφανίζων μέγεθος ἀρετῆς. δεῖ οὖν τὰς πράξεις ἐπιδεικνύναι ὡς τοιαῦται. τὸ δ' ἐγκώμιον τῶν ἔργων ἐστίν, (τὰ δὲ κύκλῳ εἰς πίστιν, οἷον εὐγένεια καὶ παιδεία· εἰκὸς γὰρ ἐξ ἀγαθῶν ἀγαθοὺς καὶ τὸν οὕτω τραφέντα τοιοῦτον εἶναι). διὸ καὶ ἐγκωμιάζομεν πράξαντας. τὰ δ' ἔργα σημεῖα τῆς ἕξεως ἐστίν, ἐπεὶ ἐπαινοῖμεν ἂν καὶ μὴ πεπραγότα, εἰ πιστεύοιμεν εἶναι τοιοῦτον. μακαρισμὸς δὲ καὶ

18 cf. I, 7. 1365^{a} 25 | 19 fr. 111 Bergk[4].

16 γενόμενος ΘΠ ‖ 17 πρακτικώτερος: γρ. δὲ καὶ καταλλακτικώτερος schol., utramque lectionem vertit Tr. cf. praefat. p. XIII | τὸ om. ΘBCD ‖ 20 τ' om. ΘΠ ‖ 23 Verba χρήσιμον δὲ — πεπραχότα verbis διὸ — ληπτέον postponit Vahlen ‖ 24 Post πεπραχότα addit Tr. κατὰ προαίρεσιν ‖ 27 Haec expositio ab ἔστιν δ' ... usque ad 1368a, 10 μετατεθῇ, quae ut recte monet Spengelius, ne hic quidem suum locum tenet, etiam infra 1416b, 30 sqq. ad lacunam satis incommode explendam inculcata est; itaque lectionis varietatem infra in A^{c} occurrentem hoc loco cum signo A^{c}p apposui; δὲ A^{c}p ‖ 29 οἷον εὐγένειαν καὶ εὐείδειαν(?): γρ. δὲ καὶ παιδείαν schol. ‖ 30 ἀγαθόν BETr. (ἀγαθοὺς Tr. infra) ‖ 32 ἕξεως] τῆς πράξεως A^{c}p et C, quam lectionem reiicit schol. Stephani | εἰσὶν ΘΠ | ἐπαινοῖμεν sine ἄν A^{c}Θ (Y^{b}pr.) Ald., ἐπαινοῖμεν ἄν A^{c}pCTr., ἐπαινοῦμεν DE ‖ 33 πεπραγότα libri omnes, πεπραχότα ut 23 Bekk.^{3} cf. 1392b, 19, πεπραχότας Tr. sed infra singularem exhibet.

εὐδαιμονισμὸς αὐτοῖς μὲν ταὐτά, τούτοις δ' οὐ ταὐτά, ἀλλ' ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τὴν ἀρετήν, καὶ ὁ εὐδαιμονισμὸς περιέχει ταῦτα.

ἔχει δὲ κοινὸν εἶδος ὁ ἔπαινος καὶ αἱ συμβουλαί. ἃ γὰρ ἐν τῷ συμβουλεύειν ὑπόθοιο ἄν, ταῦτα μετατεθέντα τῇ λέξει ἐγκώμια γίγνεται. ἐπεὶ οὖν ἔχομεν ἃ δεῖ πράτ- 1368a *τειν καὶ ποῖόν τινα εἶναι δεῖ, ταῦτα ὡς ὑποθήκας λέγοντας τῇ λέξει μετατιθέναι δεῖ καὶ στρέφειν, οἷον ὅτι οὐ δεῖ μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην ἀλλὰ τοῖς δι' αὑτόν. οὕτω μὲν οὖν λεχθὲν ὑποθήκην δύναται, ὡδὶ δ' ἔπαινον, μέγα φρονῶν οὐ τοῖς διὰ τύχην [ὑπάρχουσιν] ἀλλὰ τοῖς δι' αὑτόν. ὥστε ὅταν ἐπαινεῖν βούλῃ, ὅρα τί ἂν ὑπόθοιο, καὶ ὅταν ὑποθέσθαι, ὅρα τί ἂν ἐπαινέσειας. ἡ δὲ λέξις ἔσται ἀντικειμένη ἐξ ἀνάγκης, ὅταν τὸ μὲν κωλῦον τὸ δὲ μὴ κωλῦον μετατεθῇ.*

χρηστέον δὲ καὶ τῶν αὐξητικῶν πολλοῖς, οἷον εἰ μόνος ἢ πρῶτος ἢ μετ' ὀλίγων ἢ καὶ [ὃ] μάλιστα πεποίηκεν· ἅπαντα γὰρ ταῦτα καλά. καὶ τὰ ἐκ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν· ταῦτα δὲ παρὰ τὸ προσῆκον. καὶ εἰ πολλάκις τὸ αὐτὸ κατώρθωκεν· μέγα γάρ, καὶ οὐκ ἀπὸ τύχης ἀλλὰ δι' αὑτὸν ἂν δόξειεν. καὶ εἰ τὰ προτρέποντα καὶ τιμῶντα διὰ τοῦτον εὕρηται καὶ κατεσκευάσθη. καὶ εἰς ὃν πρῶτον ἐγκώμιον ἐποιήθη, οἷον εἰς Ἱππόλοχον, καὶ ⟨δι'⟩

34 *ταῦτα* A^{c}p ‖ 35 *ὁ* om. A^{c}p. ‖ 36 *ἔχει δέι* A^{c}p | *τι κοινὸν* C schol. | *εἶδος* om. schol. | *ταῖς συμβουλαῖς* Tr., infra *συμβουλαί* ‖ 37 *ἂν* post *γὰρ* ΘBDEAld. | *συμβουλεύοι* A^{c}p ‖ 1368a, 1 *γίνεται* A^{c}p ‖ 2 post *εἶναι* ras. A^{c}, *δεῖ εἶναι* A^{c}p CTr. schol., *εἶναι, δεῖ ταῦτα* ΘBDEAld. qui omittunt *δεῖ* post *μετατιθέναι*, quod habent Tr. schol. | *λέγοντα* C et A^{c}p ‖ 3 post *λέξει* ras. A^{c} ‖ 4 *ἑαυτὸν* A^{c}p ‖ 5 Verba *οὕτω μὲν οὖν* . . . 6 *τοῖς δι' αὑτὸν* om. A^{c}p et C hoc loco ‖ 6 *ὑπάρχουσι* secl. Spengel ‖ 7 *ὅταν τε ἐπαινεῖν βουληθῇς* A^{c}p ‖ 8 *ὑποθῆσθαι* A^{c}p | *ἀντικειμένη ἔσται* A^{c}p ‖ 10 *οἷον εἰ* hinc alt. man. incipit Y^{b} ‖ 11 *καὶ* om. ΘBCDAld. | *ὃ* delevit Fr. A. Wolf ‖ 12 *τὸ* vel *τὰ* A^{c}, *τὸ* *ΘΠ* ‖ 13 post *δὲ* inserit *εἰ* schol. (nescio an recte) ‖ 15 *δι' αὑτοῦ* Bywater (at cf. supr. l. 6) | *προτρέποντα* corr. A^{c} (*πρέποντα* legit Gaisford, quod vertit Tr. ‖ 17 *εἰς ὃ* ΘEAld. | *κατεσκευάσθη, οἷον πρῶτον ἐγκώμιον ἐποιήθη εἰς Ἱππόλοχον*

Ἁρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα τὸ ἐν ἀγορᾷ σταθῆναι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐναντίων. κἂν μὴ καθ' αὑτὸν εὐπορῇς, πρὸς ἄλλους ἀντιπαραβάλλειν, ὅπερ ὁ Ἰσοκράτης ἐποίει διὰ τὴν ἀσυνήθειαν τοῦ δικολογεῖν. δεῖ δὲ πρὸς ἐνδόξους συγκρίνειν· αὐξητικὸν γὰρ καὶ καλόν, εἰ σπουδαίων βελτίων. πίπτει δ' εὐλόγως ἡ αὔξησις εἰς τοὺς ἐπαίνους· ἐν ὑπεροχῇ γάρ ἐστιν, ἡ δ' ὑπεροχὴ τῶν καλῶν. διὸ κἂν μὴ πρὸς τοὺς ἐνδόξους, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἄλλους δεῖ παραβάλλειν, ἐπείπερ ἡ ὑπεροχὴ δοκεῖ μηνύειν ἀρετήν. ὅλως δὲ τῶν κοινῶν εἰδῶν ἅπασι τοῖς λόγοις ἡ μὲν αὔξησις ἐπιτηδειοτάτη τοῖς ἐπιδεικτικοῖς· τὰς γὰρ πράξεις ὁμολογουμένας λαμβάνουσιν, ὥστε λοιπὸν μέγεθος περιθεῖναι καὶ κάλλος· τὰ δὲ παραδείγματα τοῖς συμβουλευτικοῖς· ἐκ γὰρ τῶν προγεγονότων τὰ μέλλοντα καταμαντευόμενοι κρίνομεν· τὰ δ' ἐνθυμήματα τοῖς δικανικοῖς· αἰτίαν γὰρ καὶ ἀπόδειξιν μάλιστα δέχεται τὸ γεγονὸς διὰ τὸ ἀσαφές. ἐκ τίνων μὲν οὖν οἱ ἔπαινοι καὶ οἱ ψόγοι λέγονται σχεδὸν πάντες, καὶ πρὸς ποῖα δεῖ βλέποντας ἐπαινεῖν καὶ ψέγειν, καὶ ἐκ τίνων τὰ ἐγκώμια γίγνεται καὶ τὰ ὀνείδη, ταῦτ' ἐστίν· ἐχομένων γὰρ τούτων τὰ ἐναντία τούτοις φανερά· ὁ γὰρ ψόγος ἐκ τῶν ἐναντίων ἐστίν.

1368b περὶ δὲ κατηγορίας καὶ ἀπολογίας, ἐκ πόσων καὶ
Cap.10 ποίων ποιεῖσθαι δεῖ τοὺς συλλογισμούς, ἐχόμενον ἂν εἴη λέγειν. δεῖ δὴ λαβεῖν τρία, ἓν μὲν τίνων καὶ πόσων ἕνεκα ἀδι-

exspectaveris potius cum Vahlenio, *εἰς Ἱππόλυτον* coni. G. Wolf | ⟨*δι'*⟩ inseruit Vater et anonymus in edit. Bodl. apud Gaisford. ‖ 19 *εἰς αὐτὸν* C schol. et Y^b *εἰς* alt. man. super *καθ'* ‖ 20 Post *ἀντιπαραβάλλειν δεῖ* in marg. addit C | *ὁ* ante *Ἰσοκράτης* om. *ΘΠ* schol. ‖ 21 *ἀσυνήθειαν* A^c et ed. Venet, *διὰ συνήθειαν ΘΠ*, *τοῦ δικαιολεγεῖν* ΘBDEAld., utramque lectionem et *δικαιολογεῖν* exhibet Tr. | *καὶ πρός* Tr. ‖ 25 *τοὺς πολλοὺς* alt. man. Y^b schol. Tr. (nescio an recte) ‖ 26 *ἅπασι* alt. *α* corr. A^c ‖ 27 *ἐπιτηδειοτάτη* ex A^c et Tr. Vict., *ἐπιτηδειοτέρα ΘΠ* ‖ 32 *γένος* E et A^c pr., sed in A^c rec. man. *γενόμενον* correxit ‖ 36 *ἐχομένως* $A^cY^bZ^b$BAld. ‖ 37 Post *ἐστιν* in fine versus longius spatium, in quo ead. man. exaravit maiusculis litteris *περὶ τοῦ δικανικοῦ* A^c ‖ b, 1 *περὶ δὲ τῆς ΘΠ*.

κοῦσι, δεύτερον δὲ πῶς αὐτοὶ διακείμενοι, τρίτον δὲ τοὺς ποίους καὶ πῶς ἔχοντας. διορισάμενοι οὖν τὸ ἀδικεῖν λέγωμεν ἑξῆς.

ἔστω δὴ τὸ ἀδικεῖν τὸ βλάπτειν ἑκόντα παρὰ τὸν νόμον. νόμος δ' ἐστὶν ὁ μὲν ἴδιος ὁ δὲ κοινός· λέγω δὲ ἴδιον μὲν καθ' ὃν γεγραμμένον πολιτεύονται, κοινὸν δὲ ὅσα ἄγραφα παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖσθαι δοκεῖ. ἑκόντες δὲ ποιοῦσιν ὅσα εἰδότες καὶ μὴ ἀναγκαζόμενοι. ὅσα μὲν οὖν ἑκόντες, οὐ πάντα προαιρούμενοι, ὅσα δὲ προαιρούμενοι, εἰδότες ἅπαντα· οὐδεὶς γὰρ ὃ προαιρεῖται ἀγνοεῖ. δι' ἃ δὲ προαιροῦνται βλάπτειν καὶ φαῦλα ποιεῖν παρὰ τὸν νόμον, κακία ἐστὶν καὶ ἀκρασία· ἐὰν γάρ τινες ἔχωσιν μοχθηρίαν ἢ μίαν ἢ πλείους, περὶ δὲ τοῦτο ὃ μοχθηροὶ τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ ἄδικοί εἰσιν, οἷον ὁ μὲν ἀνελεύθερος περὶ χρήματα, ὁ δ' ἀκόλαστος περὶ τὰς τοῦ σώματος ἡδονάς, ὁ δὲ μαλακὸς περὶ τὰ ῥᾴθυμα, ὁ δὲ δειλὸς περὶ τοὺς κινδύνους· (τοὺς γὰρ συγκινδυνεύοντας ἐγκαταλιμπάνουσι διὰ τὸν φόβον), ὁ δὲ φιλότιμος διὰ τιμήν, ὁ δ' ὀξύθυμος δι' ὀργήν, ὁ δὲ φιλόνικος διὰ νίκην, ὁ πικρὸς δὲ διὰ τιμωρίαν, ὁ δ' ἄφρων διὰ τὸ ἀπατᾶσθαι περὶ τὸ δίκαιον καὶ ἄδικον, ὁ δ' ἀναίσχυντος δι' ὀλιγωρίαν δόξης. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος περὶ ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων.

b, 4 Desideratur hic et infra 27, quod et breviter exposuit Aristoteles et diserte laudat, ⟨*ποῖα*⟩ *καὶ τοὺς ποίους*. cf. 1372 b, 25 et 1373 a, 27 sqq. et ib. 37 ‖ 5 *λέγομεν* Z^b Tr. ‖ 11 *εἰδότες*] *ἑκόντες καὶ εἰδότες* Veneta ex schol. ‖ 15 *περὶ δὲ τοῦτο οἵ* A^c in textu, sed in marg. ead. man. *γρ. περὶ τοῦτο ὃ τυγχάνουσι* | *δὲ* om. QCTr. delet Fr. A. Wolf.; ego ordinem disputationis turbatum puto; exspectaveris sane *διὰ ταύτας ἄδικοί εἰσιν, οἷον ὁ μὲν φιλότιμος διὰ τιμήν . . . ὁ δ' ἀναίσχυντος δι' ὀλιγωρίαν δόξης, περὶ δὲ τοῦτο ὃ μοχθηροὶ τυγχάνουσιν ὄντες, οἷον ὁ μὲν ἀνελεύθερος . . διὰ τὸν φόβον.* Tum apte rem absolvit: *ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος περὶ ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων* ‖ 16 *περὶ χρημάτων* Z^b Y^b pr. B ‖ 19 *ἐγκαταλιμπάνουσι γὰρ διὰ* A^c, sed *γὰρ* ead. man. delevit. Totum membrum delet Kayser ‖ 21 *φιλόνεικος* A^c B ‖ *ὁ πικρὸς δὲ* A^c schol., quod recepi, *ὁ δὲ πικρός* cet. (cf. et variet. ad 1402 a, 24) ‖ 22 *καὶ ἄδικον* A^c Tr. Vict., *περὶ δίκαιον καὶ ἀγαθόν* Z^b DE Ald. et pr. B | *ὁ — δόξης* om. QZ^bD et pr. Y^b.

ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων δῆλον, τὰ μὲν ἐκ τῶν περὶ τὰς ἀρετὰς εἰρημένων, τὰ δ' ἐκ τῶν περὶ τὰ πάθη ῥηθησομένων· λοιπὸν δ' εἰπεῖν τίνος ἕνεκα καὶ πῶς ἔχοντες ἀδικοῦσι καὶ τίνας. πρῶτον μὲν οὖν διελώμεθα τίνων ὀρεγόμενοι καὶ ποῖα φεύγοντες ἐγχειροῦσιν ἀδικεῖν· δῆλον γὰρ ὡς τῷ μὲν κατηγοροῦντι πόσα καὶ ποῖα τούτων ὑπάρχει τῷ ἀντιδίκῳ σκεπτέον, ὧν ἐφιέμενοι πάντες τοὺς πλησίον ἀδικοῦσι, τῷ δὲ ἀπολογουμένῳ ποῖα καὶ πόσα τούτων οὐχ ὑπάρχει. πάντες δὴ πάντα πράττουσι τὰ μὲν οὐ δι' αὑτοὺς τὰ δὲ δι' αὑτούς. τῶν μὲν οὖν μὴ δι' αὑτοὺς τὰ μὲν διὰ τύχην πράττουσι τὰ δ' ἐξ ἀνάγκης, τῶν δ' ἐξ ἀνάγκης τὰ μὲν βίᾳ τὰ δὲ φύσει, ὥστε πάντα ὅσα μὴ δι' αὑτοὺς πράττουσι, τὰ μὲν ἀπὸ τύχης τὰ δὲ φύσει τὰ δὲ βίᾳ. ὅσα δὲ δι' αὑτούς, καὶ ὧν αὐτοὶ αἴτιοι, τὰ μὲν δι' ἔθος τὰ δὲ δι' ὄρεξιν τὰ μὲν διὰ λογιστικὴν ὄρεξιν τὰ δὲ δι' ἄλογον· ἔστιν δ' ἡ μὲν βούλησις ἀγαθοῦ ὄρεξις· (οὐδεὶς γὰρ βούλεται ἀλλ' ἢ ὅταν οἰηθῇ εἶναι ἀγαθόν), ἄλογοι δ' ὀρέξεις ὀργὴ καὶ ἐπιθυμία, ὥστε πάντα ὅσα πράττουσιν ἀνάγκη πράττειν δι' αἰτίας

25 I cap. 9 | 26 II cap. 1—11.

27 *ἔχοντες ἀδικοῦσι* A^c Vict., *ἔχουσι* Y^bZ^bBDE, *ἀδικοῦντες* DE ‖ 29 *ἐγχειροῦσιν* A^cTr. Bekker, *ἐγχειροῦμεν* *Θ* (pr. Y^b) *Π* ‖ 31 *ὧν ἐφιέμενοι — ἀδικοῦσι* delet Vahlen, secl. Bekker^3 ‖ 32 *οὐχ* om. *Θ*BDAld., *μὴ* E | *πάντες δὴ πάντα πράττουσι* ex A^c schol. cum Gaisfordio recepi, *πάντες δὲ πράττουσι πάντα* *ΘΠ* Ald. ‖ 35 *τῶν δ' ἐξ ἀνάγκης* om. Q ‖ 37 *καὶ* om. *Θ*BD Ald. ‖ 1369a, 1 *τὰ δὲ δι' ὄρεξιν καὶ τὰ μὲν* et *Θ* et *Π* praeter C, ubi legitur: *τὰ δὲ δι' ὄρεξιν, τῶν δὲ δι' ὄρεξιν τὰ μὲν διὰ λογιστικήν*; etiam in Y^b rec. man. addidit in marg. *τῶν δὲ δι' ὄρεξιν καὶ* non deleto. Idem praebent Vict. libri p. a. v. ‖ 2 *ἄλογον* ex A^c Gaisford, *ἀλόγιστον* *ΘΠ* | Post *ἄλογον* in ipso versu maiusculis litteris exaratum ead. man.: *ὅρος βουλήσεως* A^c | *ἔστιν δ' ἡ μὲν βούλησις ἀγαθοῦ ὄρεξις* A^c Bekker (cf. *περὶ ζῴων κινήσεως* 700b, 22), *ἔστι δ' ἡ βούλησις μετὰ λόγου ὄρεξις ἀγαθοῦ* *ΘΠ* Tr. (sed *ἀγαθοῦ* om. Tr.), *ἔστι ἡ μὲν βούλησις, ⟨ἡ δὲ βούλησις⟩ ἀγαθοῦ ὄρεξις* ex coni. Spengelii Bekker^3 ‖ 4 *οἰηθείη* *Θ*BDE ‖ 5 *ἀνάγκη* ante *πάντα* omisso *πράττειν* *Θ*DE Ald., sed in Y^b addidit man. rec., *ἀνάγκη πράττειν πάντα, ὅσα πράττουσιν* BC.

ἑπτά, διὰ τύχην, διὰ φύσιν, διὰ βίαν, δι' ἔθος, διὰ λογισμόν, διὰ θυμόν, δι' ἐπιθυμίαν. τὸ δὲ προσδιαιρεῖσθαι καθ' ἡλικίαν ἢ ἕξεις ἢ ἄλλ' ἄττα τὰ πραττόμενα περίεργον· εἰ γὰρ συμβέβηκεν τοῖς νέοις ὀργίλοις εἶναι ἢ ἐπιθυμητικοῖς, οὐ διὰ τὴν νεότητα πράττουσι τὰ τοιαῦτα ἀλλὰ δι' ὀργὴν καὶ ἐπιθυμίαν. οὐδὲ διὰ πλοῦτον καὶ πενίαν, ἀλλὰ συμβέβηκε τοῖς μὲν πένησι διὰ τὴν ἔνδειαν ἐπιθυμεῖν χρημάτων, τοῖς δὲ πλουσίοις διὰ τὴν ἐξουσίαν ἐπιθυμεῖν τῶν μὴ ἀναγκαίων ἡδονῶν· ἀλλὰ πράξουσι καὶ οὗτοι οὐ διὰ πλοῦτον καὶ πενίαν ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ δίκαιοι καὶ οἱ ἄδικοι, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ λεγόμενοι κατὰ τὰς ἕξεις πράττειν, διὰ ταῦτα πράξουσιν· ἢ γὰρ διὰ λογισμὸν ἢ διὰ πάθος· ἀλλ' οἱ μὲν διὰ ἤθη καὶ πάθη χρηστά, οἱ δὲ διὰ τἀναντία. συμβαίνει μέντοι ταῖς μὲν τοιαύταις ἕξεσι τὰ τοιαῦτα ἀκολουθεῖν, ταῖς δὲ τοιαῖσδε τὰ τοιάδε· εὐθὺς γὰρ ἴσως τῷ μὲν σώφρονι διὰ τὸ σώφρονα εἶναι δόξαι τε καὶ ἐπιθυμίαι χρησταὶ ἐπακολουθοῦσι περὶ τῶν ἡδέων, τῷ δ' ἀκολάστῳ αἱ ἐναντίαι περὶ τῶν αὐτῶν τούτων. διὸ τὰς μὲν τοιαύτας διαιρέσεις ἐατέον, σκεπτέον δὲ ποῖα ποίοις εἴωθεν ἕπεσθαι· εἰ μὲν γὰρ λευκὸς ἢ μέλας ἢ μέγας ἢ μικρός, οὐδὲν τέτακται τῶν τοιούτων ἀκολουθεῖν, εἰ δὲ νέος ἢ πρεσβύτης ἢ δίκαιος ἢ ἄδικος, ἤδη διαφέρει. καὶ ὅλως ὅσα τῶν συμβαινόντων ποιεῖ διαφέρειν τὰ ἤθη τῶν ἀνθρώπων, οἷον πλουτεῖν δοκῶν ἑαυτῷ ἢ πένεσθαι

6 *διὰ βίαν, διὰ φύσιν ΘΠ* schol. ‖ 8 *ἡλικίαν* ex A^c recepi, *ἡλικίας* cet. cf. 1386a, 25 ‖ 9 *περίεργον ἂν εἴη* Tr. ‖ 11 *οὐδὲ*] *οἱ πλούσιοι καὶ πένητες* addunt QE in textu, D supra lineam, et sic edd. vett., expunxit Vict. ‖ 14 *πράξουσι* A^c C Vict., *πράττουσι Θ* (pr. Y^b) BDE schol. ‖ 17 *ταῦτα πάντα ΘΠ* ‖ 19 *καὶ χρηστά Θ*DE Ald. ‖ 20 *τοιαισδί* pro *τοιαύταις ΘΠ* et pro *τοιαῖσδε τοιαισδί ΘΠ* ‖ 21 *διὰ τὸ σώφρονα εἶναι* A^c Bekker, *διὰ τὸ σῶφρον* omisso *εἶναι ΘΠ* Tr. ‖ 23 *ἡδέων* A^c, *ἡδονῶν ΘΠ* ‖ 27 *ἀκολουθεῖν* A^c Vict., *ἀκόλουθον ΘΠ* (pr. Y^b) Tr. ‖ 29 *δοκῶν ἑαυτῶ* A^c Gaisford, *δοκεῖ τῶ ἢ* Q, *δοκείτω ἢ* pr. Y^b Z^b DE Ald.; in Y^b alt. man. supra lineam: *δοκῶν ἑαυτῷ, οἷον ἐν τῷ δοκεῖν πλοῦτειν ἢ . . . διοίσει τις* C.

διοίσει τι, καὶ εὐτυχεῖν ἢ ἀτυχεῖν. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον (Π 12—17) ἐροῦμεν, νῦν δὲ περὶ τῶν λοιπῶν εἴπωμεν πρῶτον.

ἔστι δ' ἀπὸ τύχης μὲν τὰ τοιαῦτα γιγνόμενα, ὅσων ἥ τε αἰτία ἀόριστος καὶ μὴ ἕνεκά του γίγνεται καὶ μήτε ἀεὶ μήτε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μήτε τεταγμένως· δῆλον δ' ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τῆς τύχης περὶ τούτων. φύσει δὲ ὅσων ἥ τ' αἰτία
1369 b ἐν αὐτοῖς καὶ τεταγμένη· ἢ γὰρ ἀεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὡσαύτως ἀποβαίνει. τὰ γὰρ παρὰ φύσιν οὐδὲν δεῖ ἀκριβολογεῖσθαι, πότερα κατὰ φύσιν τινὰ ἢ ἄλλην αἰτίαν γίγνεται· δόξειε δ' ἂν καὶ ἡ τύχη αἰτία εἶναι τῶν τοιούτων. βίᾳ δὲ ὅσα παρ' ἐπιθυμίαν ἢ τοὺς λογισμοὺς γίγνεται δι' αὐτῶν τῶν πραττόντων. ἔθει δὲ ὅ, τι διὰ τὸ πολλάκις πεποιηκέναι ποιοῦσιν. διὰ λογισμὸν δὲ τὰ δοκοῦντα συμφέρειν ἐκ τῶν εἰρημένων ἀγαθῶν ἢ ὡς τέλος ἢ ὡς πρὸς τὸ τέλος, ὅταν διὰ τὸ συμφέρειν πράττηται· ἔνια γὰρ καὶ οἱ ἀκόλαστοι συμφέροντα πράττουσιν, ἀλλ' οὐ διὰ τὸ συμφέρειν ἀλλὰ δι' ἡδονήν. διὰ θυμὸν δὲ καὶ ὀργὴν τὰ τιμωρητικά. διαφέρει δὲ τιμωρία καὶ κόλασις· ἡ μὲν γὰρ κόλασις τοῦ πάσχοντος ἕνεκά ἐστιν, ἡ δὲ τιμωρία τοῦ ποιοῦντος, ἵνα ἀποπληρωθῇ. τί μὲν οὖν ἐστὶν ἡ ὀργή, δῆλον ἔσται ἐν τοῖς περὶ τῶν παθῶν (cf. Π, 2), δι' ἐπιθυμίαν δὲ πράττεται ὅσα φαίνεται ἡδέα. ἔστιν δὲ καὶ τὸ σύνηθες καὶ τὸ ἐθιστὸν ἐν τοῖς ἡδέσιν· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν φύσει μὴ ἡδέων, ὅταν

30 *ἀτυχεῖν ἢ εὐτυχεῖν* *ΘΠ* Tr. | *οὖν* alt. man. addidit Y^b ‖ 33 *του*] *τούτου* Q Tr. et var. lect. schol. ‖ b, 1 prius *ἢ* ead. man. supra lineam A^c ‖ 3 *πότερον* *ΘΠ* ‖ *κατὰ φύσιν ἤ τινα ἄλλην αἰτίαν* coni. Vahlen et sic vertit Muretus; similiter C apud Gaisford (cf. de generatione animal. 770^b 5 sqq.) ‖ 5 *παρ'*] *περὶ* Z^b D Ald. et pr. Y^b ‖ 6 *δι'* delet Vahlen | *ὅ, τι* ex A^c recepi, *ὅσα* cet. ‖ 9 *πρὸς τέλος* *Θ*BD ‖ 9 et 11 *συμφέρον* *ΘΠ* Tr. cf. variet. 1369 a, 27 ‖ 11 *τὸ τούτοις συμφέρον* BC, et Y^b alt. man. addidit *τούτοις* ‖ 14 *ἀποκληρωθῇ* A^c, *πληρωθῇ* *ΘΠ* | *τί μὲν οὖν ἐστὶν* Bekker ex A^c, *περὶ μὲν οὖν τίνα ἐστὶν* *ΘΠ* Tr. ‖ 15 *περὶ τῶν παθῶν* libri omnes, non *παθῶν* ut Bekker edidit.

συνεθισθῶσιν, ἡδέως ποιοῦσιν. ὥστε συλλαβόντι εἰπεῖν, ὅσα δι' αὑτοὺς πράττουσιν, ἅπαντ' ἐστὶν ἢ ἀγαθὰ ἢ φαινόμενα ἀγαθὰ ἢ ἡδέα ἢ φαινόμενα ἡδέα. ἐπεὶ δ' ὅσα δι' αὑτούς, ἑκόντες πράττουσιν, οὐχ ἑκόντες δὲ ὅσα μὴ δι' αὑτούς, πάντ' ἂν εἴη, ὅσα ἑκόντες πράττουσιν, ἢ ἀγαθὰ ἢ φαινόμενα ἀγαθὰ ἢ ἡδέα ἢ φαινόμενα ἡδέα· τίθημι γὰρ καὶ τὴν τῶν κακῶν ἢ φαινομένων κακῶν ἢ ἀπαλλαγὴν ἢ ἀντὶ μείζονος ἐλάττονος μετάληψιν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς (αἱρετὰ γάρ πως) καὶ τὴν τῶν λυπηρῶν ἢ φαινομένων ἢ ἀπαλλαγὴν ἢ μετάληψιν ἀντὶ μειζόνων ἐλαττόνων ἐν τοῖς ἡδέσιν ὡσαύτως. ληπτέον ἄρα τὰ συμφέροντα καὶ ἡδέα, πόσα καὶ ποῖα. περὶ μὲν οὖν τοῦ συμφέροντος ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς εἴρηται πρότερον (I, 6), περὶ δὲ τοῦ ἡδέος εἴπωμεν νῦν. δεῖ δὲ νομίζειν ἱκανοὺς εἶναι τοὺς ὅρους, ἐὰν ὦσι περὶ ἑκάστου μήτε ἀσαφεῖς μήτε ἀκριβεῖς.

Cap. 11 ὑποκείσθω δὴ ἡμῖν εἶναι τὴν ἡδονὴν κίνησίν τινα τῆς ψυχῆς καὶ κατάστασιν ἀθρόαν καὶ αἰσθητὴν εἰς τὴν ὑπάρχουσαν φύσιν, λύπην δὲ τοὐναντίον. εἰ δή ἐστιν ἡδονὴ τὸ τοιοῦτον, δῆλον ὅτι καὶ ἡδύ ἐστι τὸ ποιητικὸν τῆς εἰρημένης 1370a διαθέσεως, τὸ δὲ φθαρτικὸν ἢ τῆς ἐναντίας καταστάσεως ποιητικὸν λυπηρόν. ἀνάγκη οὖν ἡδὺ εἶναι τό τε εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἰέναι ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ μάλιστα ὅταν ἀπειληφότα ᾖ τὴν ἑαυτῶν φύσιν τὰ κατ' αὐτὴν γιγνόμενα, καὶ τὰ ἔθη· καὶ γὰρ τὸ εἰθισμένον ὥσπερ πεφυκὸς ἤδη γίγνεται·

18 *συνεθισθῶσιν* BC Spengel cf. 917^a 15), *συνεθίσωσιν* A^c, *ἐθισθῶσιν* *Θ* (pr. Y^b) DE Ald ‖ 20 *ἐπὶ* A^c | post *δι' αὑτούς*: *πράττουσι, πάντα* C ‖ 21 *οὐκ ἔχοντες* A^c pr. rec., ut videtur, man. emendavit *οὐχ' ἑκόντες* ‖ 22 *ἢ* ante *ἀγαθά* om. *Θ* (pr. Y^b) BC Tr. Ald. ‖ 26 *πώς ἐστι* *ΘΠ* Tr. | *ἢ* ante *ἀπαλλαγὴν* om. *Θ* DE Tr. Ald. ‖ 28 *ὡσαύτως ἐν τοῖς ἡδέσιν* *ΘΠ* Tr. | *τὰ ἡδέα* *ΘΠ* ‖ 31 *εἴπομεν* A^c ‖ 33 *δὴ* dedit Spengel, *δὲ* A^c et libri omnes ‖ 35 *δή* scipsi ex scholio *Θ* BDE Tr. cf. 1378a 33. 1382a 27. 1383b 17. 1394b 7, *δ' ἐστιν* A^cC | *ἡ ἡδονή* *Θ* BDE Tr. ‖ *τὸ* om. Y^b.

ὅμοιον γάρ τι τὸ ἔθος τῇ φύσει· ἐγγὺς γὰρ καὶ τὸ πολλάκις τῷ ἀεί, ἔστιν δ' ἡ μὲν φύσις τοῦ ἀεί, τὸ δὲ ἔθος τοῦ πολλάκις. καὶ τὸ μὴ βίαιον· παρὰ φύσιν γὰρ ἡ βία, διὸ τὸ ἀναγκαῖον λυπηρὸν καὶ ὀρθῶς εἴρηται (Euenus fr. 8 Bergk⁴)

πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ' ἀνιαρὸν ἔφυ.

τὰς δ' ἐπιμελείας καὶ τὰς σπουδὰς καὶ τὰς συντονίας λυπηράς· ἀναγκαῖα γὰρ καὶ βίαια ταῦτα, ἐὰν μὴ ἐθισθῶσιν· οὕτω δὲ τὸ ἔθος ποιεῖ ἡδύ. τὰ δ' ἐναντία ἡδέα· διὸ αἱ ῥαθυμίαι καὶ αἱ ἀπονίαι καὶ αἱ ἀμέλειαι καὶ αἱ παιδιαὶ καὶ αἱ ἀναπαύσεις καὶ ὁ ὕπνος τῶν ἡδέων· οὐδὲν γὰρ πρὸς ἀνάγκην τούτων. καὶ οὗ ἂν ἡ ἐπιθυμία ἐνῇ, καὶ ἅπαν ἡδύ· ἡ γὰρ ἐπιθυμία τοῦ ἡδέος ἐστὶν ὄρεξις. τῶν δὲ ἐπιθυμιῶν αἱ μὲν ἄλογοί εἰσιν αἱ δὲ μετὰ λόγου. λέγω δὲ ἀλόγους ὅσας μὴ ἐκ τοῦ ὑπολαμβάνειν ἐπιθυμοῦσιν· εἰσὶν δὲ τοιαῦται ὅσαι εἶναι λέγονται φύσει, ὥσπερ αἱ διὰ τοῦ σώματος ὑπάρχουσαι, οἷον ἡ τροφῆς δίψα καὶ πεῖνα, καὶ καθ' ἕκαστον εἶδος τροφῆς εἶδος ἐπιθυμίας, καὶ αἱ περὶ τὰ γευστά καὶ ἀφροδίσια καὶ ὅλως τὰ ἁπτά, καὶ περὶ ὀσμὴν [εὐωδίας] καὶ ἀκοὴν

7 τι A[c] Vict., om. ΘBCETr. | καὶ om. QY[b]DEAld. | γὰρ καὶ om. Z[b] ‖ 8 τοῦ ἀεί ἐστιν. ἔστι ΘDEAld. ‖ 9 δὲ post βίαιον addunt ΘΠTr. ‖ 10 τὸ ἀναγκαῖον A[c] Ald. Gaisford, αἱ ἀνάγκαι ΘΠTr. ‖ 15 αἱ ante ἀμέλειαι om. A[c] | παιδειαί A[c] pr., sed ead. man. emendavit παιδιαί ‖ 16 ὁ om. ΘBCEAld. ‖ 17 ἐν ᾗ A[c] pr., sed corr. ead. man. ἐνῇ | καὶ ante ἅπαν compendio scriptum in A[c] recepi, om. cet. ‖ 19 ἀλόγους μὲν ΘΠTr., μὲν om. A[c] Spengel | καθ' ὅσας C | λαμβάνειν A[c] pr., sed emendavit rec. man. ὑπολαμβάνειν ‖ 20 τι post ὑπολαμβάνειν add. ΘΠTr., om. A[c] Spengel | λέγονται εἶναι ΘΠTr. ‖ 22 καὶ πείνη A[c], unde δίψη καὶ πείνη scripsit Spengel | καὶ καθ' ἕκαστον εἶδος τροφῆς εἶδος ἐπιθυμίας A[c], quod et schol. interpretatur et Rauchensteinius coniecerat, recepi), καὶ καθ' ἕκαστον εἶδος τροφῆς ἐπιθυμία ΘΠTr., καὶ καθ' ἕκαστον εἶδος ἐπιθυμίας (vel ἐπιθυμία) deleto τροφῆς dedit Spengel, Bekker[3] ‖ 23 αἱ ante περὶ τὰ γευστά om. A[c] | καὶ περὶ τὰ ἀφροδίσια ΘΠ | καὶ ἀφροδίσια fort. delendum est; poterat enim post τά γεῦστα pergere Aristot. καὶ ὅλως τὰ ἁπτά; nam ἡ γεῦσις ἁφή τις 660[b] 21 ‖ 24 εὐωδίας cum Mureto delevit Vahlen.

καὶ ὄψιν. μετὰ λόγου δὲ ὅσα ἐκ τοῦ πεισθῆναι ἐπιθυμοῦσιν· πολλὰ γὰρ καὶ θεάσασθαι καὶ κτήσασθαι ἐπιθυμοῦσιν ἀκούσαντες καὶ πεισθέντες. ἐπεὶ δ' ἐστὶν τὸ ἥδεσθαι ἐν τῷ αἰσθάνεσθαί τινος πάθους, ἡ δὲ φαντασία ἐστὶν αἴσθησίς τις ἀσθενής, κἀεὶ ἐν τῷ μεμνημένῳ καὶ τῷ ἐλπίζοντι ἀκολουθοῖ ἂν φαντασία τις οὗ μέμνηται ἢ ἐλπίζει. εἰ δὴ τοῦτο, δῆλον ὅτι καὶ ἡδοναὶ ἅμα μεμνημένοις καὶ ἐλπίζουσιν, ἐπείπερ καὶ αἴσθησις. ὥστ' ἀνάγκη πάντα τὰ ἡδέα ἢ ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι εἶναι παρόντα ἢ ἐν τῷ μεμνῆσθαι γεγενημένα ἢ ἐν τῷ ἐλπίζειν μέλλοντα· αἰσθάνονται μὲν γὰρ τὰ παρόντα, μέμνηνται δὲ τὰ γενόμενα, ἐλπίζουσι δὲ τὰ μέλλοντα. τὰ μὲν οὖν μνημονευτὰ ἡδέα ἐστὶν οὐ μόνον ὅσα ἐν τῷ παρ- 1370b
όντι, ὅτε παρῆν, ἡδέα ἦν, ἀλλ' ἔνια καὶ οὐχ ἡδέα, ἂν ᾖ ὕστερον καλὸν καὶ ἀγαθὸν τὸ μετὰ τοῦτο· ὅθεν καὶ τοῦτ' εἴρηται,

ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων,

καὶ (cf. ο 401?)

μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ
μνησάμενος ὅτε πολλὰ πάθῃ καὶ πολλὰ ἐόργῃ.

τούτου δ' αἴτιον ὅτι ἡδὺ καὶ τὸ μὴ ἔχειν κακόν. τὰ δ' ἐν ἐλπίδι, ὅσα παρόντα ἢ εὐφραίνειν ἢ ὠφελεῖν φαίνεται μεγάλα, καὶ ἄνευ λύπης ὠφελεῖν. ὅλως δὲ ὅσα παρόντα εὐφραίνει, καὶ ἐλπίζοντας καὶ μεμνημένους ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. διὸ καὶ τὸ ὀργίζεσθαι ἡδύ, ὥσπερ καὶ Ὅμηρος (Σ 108) ἐποίησε περὶ τοῦ θυμοῦ

3 Eurip. Andromed. fr. 133 N².

25 ὅσας Tr., quod commendat Spengel, ἐπιθυμοῦσιν om. Tr. || 29 ἀεὶ ἐν A^c Spengel, κἂν ΘΠ Tr. schol., κἀεὶ ἐν scripsi Susemihlium secutus | ἀκολουθοίη φαντασία ΘBCD, παρακολουθοίη schol. || 30 δὴ Q Susemihlius, quem secutus sum, cet. δὲ || 31 ἅμα A^c Bekker, μάλα ΘΠ, μᾶλλον Tr. || 35 τὰ γεγνημένα ΘΠ praeter C, qui totum membrum αἰσθάνονται μὲν . . . τὰ μέλλοντα om. || b, 4 τοι] τι ΘΠ schol. || 5 ἄλγεσιν A^c || 6 μνησάμενος ὅτε ex A^c Spengel (sed requiritur indicativus cf. Ο 18 Φ 396 ω 115), μνήμενος ὅστις ΘΠ Tr. | πάθοι QDE | ἐόργῃ Y^b pr. rec. man. corr. ἐόργει, ἔοργε QZ^b et tres Victorii libri, ἐόργοι DE Ald. || 7 τὸ κακόν ΘΠ || 9 καὶ] ἢ ΘTr. Π praeter C || ὠφελεῖ Tr. || 11 καὶ om. ΘBCE.

ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο·

οὐθεὶς γὰρ ὀργίζεται τῷ ἀδυνάτῳ φαινομένῳ τιμωρίας τυχεῖν, οὐδὲ τοῖς πολὺ ὑπὲρ αὐτοὺς τῇ δυνάμει ἢ οὐκ ὀργίζονται ἢ ἧττον. καὶ ἐν ταῖς πλείσταις ἐπιθυμίαις ἀκολουθεῖ τις ἡδονή· ἢ γὰρ μεμνημένοι ὡς ἔτυχον ἢ ἐλπίζοντες ὡς τεύξονται χαίρουσίν τινα ἡδονήν, οἷον οἵ τ᾽ ἐν τοῖς πυρετοῖς ἐχόμενοι ταῖς δίψαις καὶ μεμνημένοι ὡς ἔπιον καὶ ἐλπίζοντες πιεῖσθαι χαίρουσιν, καὶ οἱ ἐρῶντες καὶ διαλεγόμενοι καὶ γράφοντες καὶ ποιοῦντές τι ἀεὶ περὶ τοῦ ἐρωμένου χαίρουσιν· ἐν ἅπασι γὰρ τοῖς τοιούτοις μεμνημένοι οἷον αἰσθάνεσθαι οἴονται τοῦ ἐρωμένου. καὶ ἀρχὴ δὲ τοῦ ἔρωτος αὕτη γίγνεται πᾶσιν, ὅταν μὴ μόνον παρόντος χαίρωσιν ἀλλὰ καὶ ἀπόντος μεμνημένοις [ἐρῶσιν] λύπη προσγένηται τῷ μὴ παρεῖναι, καὶ ἐν πένθεσι καὶ θρήνοις ὡσαύτως ἐπιγίγνεταί τις ἡδονή· ἡ μὲν γὰρ λύπη ἐπὶ τῷ μὴ ὑπάρχειν, ἡδονὴ δ᾽ ἐν τῷ μεμνῆσθαι καὶ ὁρᾶν πως ἐκεῖνον καὶ ἃ ἔπραττεν καὶ οἷος ἦν, διὸ καὶ τοῦτ᾽ εἰκότως εἴρηται (Ψ 108 δ 183)

ὣς φάτο, τοῖσι δὲ πᾶσιν ὑφ᾽ ἵμερον ὦρσε γόοιο.

καὶ τὸ τιμωρεῖσθαι ἡδύ. οὗ γὰρ τὸ μὴ τυγχάνειν λυπηρόν, τὸ τυγχάνειν ἡδύ· οἱ δ᾽ ὀργιζόμενοι λυποῦνται ἀνυπερβλήτως μὴ

12 Ut 1378b, 2 satis aperte docet et ex antecedente verbo *ἐλπίζοντας* apparet, h. l. desideratur sententia *ὅτι ἐλπίζει τιμωρήσεσθαι*, tum apte pergere potest *οὐθεὶς γὰρ* ‖ 14 *ἀλλ᾽* inseruit Bekker^3 post *δυνάμει*, sed cf. Vahlen Annal. Gymn. Austr. 19 p. 17 ‖ 19 *χαίρουσιν γὰρ καὶ ἐρῶντες* A^c cf. et varietat. ex A^c 1368b, 19 | *καὶ* ante *διαλεγόμενοι* om. $Y^b Z^b$ *Π* Ald. secl. Gaisford ‖ 20 *ἀεί τι ΘΠ*, *αἰεὶ* A^c, ut fere semper ‖ 22 *καὶ ἀρχὴ ἔρωτος γίνεται αὕτη ΘΠ* ‖ 23 *χαίρουσιν* A^c ‖ 24 Locum scripsi ex coni. Spengelii, qui cum Fr. A. Wolfio *ἐρῶσιν* delevit, vestigia primae manus secutus in A^c, ubi *ἐρῶσιν* duobus punctis notatum sic ·*ἐρῶσιν*·, tum breve spatium *δ* ... *ὅτ ἂν* (punctis notata evanuerunt) *καὶ λύπη προσγένηται*, nunc ex corr. *διὸ καὶ λύπη προσγίνεται τῶ μὴ παρεῖναι*, cet. *μεμνημένοι ἐρῶσιν· διὸ καὶ ὅταν λυπηρὸς γένηται τῷ μὴ παρεῖναι* (*δι ὃ ἂν* legisse videtur Tr.) ‖ 25 *ἐν τοῖς πένθεσι ΘΠ* | *ὡσαύτως ἐπιγίγνεται* ex A^c Spengel, *ἐγγίγνεται* omisso *ὡσαύτως ΘΠ* Tr. ‖ 27 *καὶ οἷα* Tr. ‖ 28 *εἰκότως* ex A^c Gaisford, om. *ΘΠ* Tr. ‖ 29 *ἐφ᾽* Q Z^b D E Ald. ‖ 31 *οἱ ὀργιζόμενοι γάρ* Tr.

τιμωρούμενοι, ἐλπίζοντες δὲ χαίρουσιν. καὶ τὸ νικᾶν ἡδύ, οὐ μόνον τοῖς φιλονίκοις· ἀλλὰ πᾶσιν· φαντασία γὰρ ὑπεροχῆς γίγνεται, οὗ πάντες ἔχουσιν ἐπιθυμίαν ἢ ἠρέμα ἢ μᾶλλον. ἐπεὶ δὲ τὸ νικᾶν ἡδύ, ἀνάγκη καὶ τὰς παιδιὰς ἡδείας εἶναι τὰς μαχητικὰς καὶ τὰς ἐριστικάς· (πολλάκις γὰρ ἐν ταύταις γίγνεται τὸ νικᾶν) καὶ ἀστραγαλίσεις καὶ σφαιρίσεις καὶ κυβείας καὶ πεττείας. καὶ περὶ τὰς ἐσπουδασμένας δὲ παιδιὰς ὁμοίως· αἱ μὲν γὰρ ἡδεῖαι γίγνονται, ἄν τις ᾖ συνήθης, αἱ δ' εὐθὺς ἡδεῖαι, οἷον κυνηγία καὶ πᾶσα θηρευτική· ὅπου γὰρ ἅμιλλα, ἐνταῦθα καὶ νίκη ἐστίν. διὸ καὶ ἡ δικανικὴ καὶ [ἡ] ἐριστικὴ ἡδεῖα τοῖς εἰθισμένοις καὶ δυναμένοις. καὶ τιμὴ καὶ εὐδοξία τῶν ἡδίστων διὰ τὸ γίγνεσθαι φαντασίαν ἑκάστῳ ὅτι τοιοῦτος οἷος ὁ σπουδαῖος, καὶ μᾶλλον ὅταν φῶσιν οὓς οἴεται ἀληθεύειν. τοιοῦτοι δ' οἱ ἐγγὺς μᾶλλον τῶν πόρρω, καὶ οἱ συνήθεις καὶ οἱ πολῖται τῶν ἄπωθεν, καὶ οἱ ὄντες τῶν μελλόντων, καὶ οἱ φρόνιμοι ἀφρόνων, καὶ πολλοὶ ὀλίγων· μᾶλλον γὰρ εἰκὸς ἀληθεύειν τοὺς εἰρημένους τῶν ἐναντίων· ἐπεὶ ὧν τις πολὺ καταφρονεῖ, ὥσπερ παιδίων ἢ θηρίων, οὐδὲν μέλει τῆς τούτων τιμῆς ἢ τῆς δόξης αὐτῆς γε τῆς δόξης χάριν, ἀλλ' εἴπερ, δι' ἄλλο τι. καὶ ὁ φίλος τῶν ἡδέων· τό τε γὰρ φιλεῖν ἡδύ (οὐδεὶς γὰρ φίλοινος μὴ χαίρων οἴνῳ) καὶ τὸ φιλεῖσθαι ἡδύ· φαντασία γὰρ καὶ ἐνταῦθα τοῦ ὑπάρχειν αὐτῷ ἀγαθὸν εἶναι, οὗ πάντες ἐπιθυμοῦσιν οἱ αἰσθανόμενοι·

33 *φιλονείκοις* A^c pr., sed ead. man. corr. *φιλονίκοις* | *καὶ πᾶσι* *ΘΠ* ‖ 1371a, 1 Post *μαχητικὰς* inserunt *καὶ* (*τὰς* BC) *αὐλητικὰς* *ΘΠ* Tr. pr. delevit Bekker, *αὐλητικὰς καὶ κιθαριστικὰς καὶ ἀστραγαλίσεις* ceteris deletis aut transpositis Toupius, *ἀθλητικὰς* coni. Tyrwhitt. | *ἐριστικάς*] *ἐρωτικάς* B, *ἐργαστικάς* C | *ἐν αὐταῖς* *ΘΠ* ‖ 7 *ἡ ἐριστική* *ΘΠ* | *ἡδῖα* A^c ‖ 9 *οἷος ὁ* ex A^c Gaisford, *τοιοῦτος καὶ σπουδαῖος* *ΘΠ* Tr. ‖ 10 „*insinuent*“ Tr. (quid lateat, nescio; sed vix legit *φῶσιν*, quod valde displicet; an *δηλῶσιν*?) ‖ 11 Post *συνήθεις* inserunt *καὶ γνώριμοι* *ΘΠ* Tr., quod om. A^c, pr. delevit Bekker ‖ 12 *ἄποθεν* ΘDE Ald. ‖ 16 *ἢ*] *καὶ* A^c ‖ 18 *μὴ*] *ὁ μὴ* *ΘΠ* ‖ 20 *αὐτῷ τὸ* Y^{b}Z^b *Π* Ald.

τὸ δὲ φιλεῖσθαι ἀγαπᾶσθαί ἐστιν αὐτὸν δι᾽ αὐτόν. καὶ τὸ θαυμάζεσθαι ἡδὺ δι᾽ αὐτὸ τὸ τιμᾶσθαι. καὶ τὸ κολακεύεσθαι καὶ ὁ κόλαξ ἡδύς· φαινόμενος γὰρ θαυμαστὴς καὶ φαινόμενος φίλος ὁ κόλαξ ἐστίν. καὶ τὸ ταὐτὰ πράττειν πολλάκις ἡδύ· τὸ γὰρ σύνηθες ἡδὺ ἦν. καὶ τὸ μεταβάλλειν ἡδύ· εἰς φύσιν γὰρ γίγνεται μεταβάλλειν· τὸ γὰρ αὐτὸ ἀεὶ ὑπερβολὴν ποιεῖ τῆς καθεστώσης ἕξεως, ὅθεν εἴρηται

μεταβολὴ πάντων γλυκύ.

διὰ τοῦτο καὶ τὰ διὰ χρόνου ἡδέα ἐστίν, καὶ ἄνθρωποι καὶ πράγματα· μεταβολὴ γὰρ ἐκ τοῦ παρόντος ἐστίν, ἅμα δὲ καὶ σπάνιον τὸ διὰ χρόνου. καὶ τὸ μανθάνειν καὶ τὸ θαυμάζειν ἡδὺ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· ἐν μὲν γὰρ τῷ θαυμάζειν τὸ ἐπιθυμεῖν [μαθεῖν] ἐστιν, ὥστε τὸ θαυμαστὸν ἐπιθυμητόν, ἐν δὲ τῷ μανθάνειν ⟨τὸ⟩ εἰς τὸ κατὰ φύσιν καθίστασθαι. καὶ τὸ εὖ ποιεῖν καὶ τὸ εὖ πάσχειν τῶν ἡδέων· τὸ μὲν γὰρ εὖ πάσχειν τυγχάνειν
1371b ὧν ἐπιθυμοῦσι, τὸ δὲ εὖ ποιεῖν ἔχειν καὶ ὑπερέχειν, ὧν ἀμφοτέρων ἐφίενται. διὰ δὲ τὸ ἡδὺ εἶναι τὸ εὐποιητικόν, καὶ τὸ ἐπανορθοῦν ἡδὺ τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶν τοὺς πλησίον, καὶ τὸ τὰ ἐλλιπῆ ἐπιτελεῖν. ἐπεὶ δὲ τὸ μανθάνειν τε ἡδὺ καὶ τὸ θαυμάζειν, καὶ τὰ τοιάδε ἀνάγκη ἡδέα εἶναι οἷον τό τε μιμητικόν, ὥσπερ γραφικὴ καὶ ἀνδριαντοποιία καὶ ποιητική, καὶ πᾶν ὃ ἂν εὖ μεμιμημέ-

27 Eur. Orest 229.

22 τὸ ante *τιμᾶσθαι* corr. A^c, *διὰ τὸ τιμᾶσθαι* vel *διὰ τὸ δι᾽ αὐτὸ τιμᾶσθαι* coni. Spengel ‖ 23 *ἡδύς* A^c recepi, *ἡδύ* cet. ‖ 25 *δὲ* post *μεταβάλλειν* addendum censet Spengel (cf. et variet. ad 1370a 9 ‖ 29 *καὶ*] *γὰρ καὶ* QY^b *Π*Ald. ‖ 31 *διὰ τοῦ χρόνου* *Θ*BDEAld. ‖ 32 *μαθεῖν* omissum in E et apud Aldum monente Spengelio cum Gaisfordio seclusi ‖ 33 *τῷ* *μανθάνειν* A^c (sic) ‖ 34 *τὸ εἰς τὸ* Bas³ Bonitz, prius *τὸ* om. libri ‖ b, 1 *ἐστὶν ὧν* *ΘΠ* | *καὶ τὸ δοκεῖν ὑπερέχειν* schol. cf. 1365b, 15 ‖ 2 *δὲ* post *διὰ* om. Q, evanuit A^c, ut erasum videatur ‖ 3 *καὶ* om. *ΘΠ* ‖ 5 *τὰ τοιαῦτα* *ΘΠ* ‖ 6 *οἷον* om. *ΘΠ* ‖ *μιμητικὸν* ex Tr. dedit Dittmeyer, *μεμιμημένον* libri omnes, *μιμούμενον* Twining et Tyrwhitt ‖ 7 *εὖ* ex codd. (A^c) Vict., *ὃ ἂν ᾖ μεμιμημένον* *Π*Tr. *Θ* praeter Z^b, qui 6 *ὥσπερ* — 7 *μεμιμημένον* om.

νον ᾖ, κἂν ᾖ μὴ ἡδὺ αὐτὸ τὸ μεμιμημένον· οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ χαίρει, ἀλλὰ συλλογισμός ἐστιν ὅτι τοῦτο ἐκεῖνο, ὥστε μανθάνειν τι συμβαίνει. καὶ αἱ περιπέτειαι καὶ τὸ παρὰ μικρὸν σώζεσθαι ἐκ τῶν κινδύνων· πάντα γὰρ θαυμαστὰ ταῦτα. καὶ ἐπεὶ τὸ κατὰ φύσιν ἡδύ, τὰ συγγενῆ δὲ κατὰ φύσιν ἀλλήλοις ἐστίν, πάντα τὰ συγγενῆ καὶ ὅμοια ἡδέα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, οἷον ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ ἵππος ἵππῳ καὶ νέος νέῳ, ὅθεν καὶ αἱ παροιμίαι εἴρηνται, ὡς ἧλιξ ἥλικα τέρπει, καὶ ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον (ρ 218), καὶ ἔγνω δὲ θὴρ θῆρα, καὶ γὰρ κολοιὸς παρὰ κολοιόν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ἐπεὶ δὲ τὸ ὅμοιον καὶ τὸ συγγενὲς ἡδὺ ἑαυτῷ ἅπαν, μάλιστα δὲ αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν ἕκαστος τοῦτο πέπονθεν, ἀνάγκη πάντας φιλαύτους εἶναι ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ὑπάρχει πρὸς αὑτὸν μάλιστα. ἐπεὶ δὲ φίλαυτοι πάντες, καὶ τὰ αὑτῶν ἀνάγκη ἡδέα εἶναι πᾶσιν, οἷον ἔργα καὶ λόγους. διὸ καὶ φιλοκόλακες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ [καὶ φιλερασταὶ] καὶ φιλότιμοι καὶ φιλότεκνοι· αὑτῶν γὰρ ἔργον τὰ τέκνα. καὶ τὰ ἐλλιπῆ ἐπιτελεῖν ἡδύ· αὑτῶν γὰρ ἔργον ἤδη γίγνεται. καὶ ἐπεὶ τὸ ἄρχειν ἥδιστον, καὶ τὸ σοφὸν δοκεῖν εἶναι ἡδύ· ἀρχικὸν γὰρ τὸ φρονεῖν, ἔστιν δ' ἡ σοφία πολλῶν καὶ θαυμαστῶν ἐπιστήμη. ἔτι ἐπεὶ φιλότιμοι ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, ἀνάγκη καὶ τὸ ἐπιτιμᾶν τοῖς πέλας ἡδὺ εἶναι [καὶ τὸ ἄρχειν.] καὶ τὸ ἐν ᾧ δοκεῖ βέλτιστος

8 *κἂν ᾖ* corr. A^c, *ᾖ μὴ ἡδὺ αὐτὸ τὸ μεμιμημένον* ex A^c Bekker, *καὶ ἐὰν μὴ ᾖ ἡδὺ οὐ τὸ μίμημα ΘΠ* Tr. ‖ 13 *ἅπαντα ΘΠ* ‖ 14 *καὶ ἵππος ΘΠ* ‖ 16 *τὸ ὅμοιον* Y^{b}Z^{b}BCD | *ἐγνώκει ΘΠ* ‖ 17 *καὶ γὰρ* ex A^c Spengel, *καὶ ἀεὶ ΘΠ* ‖ 18 *τὸ* ante *συγγενές* om. *ΘΠ* ‖ 20 *παντὶ* coni. Spengel ‖ 22 *πᾶσιν*] *πάντα* A^c ex corr.; fuit *πᾶσι* ‖ 23 *καὶ* ante *λόγους* et *φιλοκόλακες* om. *ΘΠ* ‖ 24 *καὶ φιλερασταὶ* omissum in A^c seclusi ‖ 26 *ἔργον* ex A^c, ubi nullum corr. vestigium, Spengel, *ἔργα ΘΠ*, *ον* superscr. Y^b | *καὶ τὸ τὰ* Z^{b}Y^b*Π* ut supra 4 (fors. recte) ‖ 27 *δοκεῖν* A^c ex corr.; fuit pr. *δίκαιον*, quam scripturam tuetur Vahlen Poet.^{3} p. 217 ‖ 30 *εἶναι ·καὶ τὸ ἄρχειν·* A^c. Sic *καὶ τὸ ἄρχειν* duobus punctis notatum ut delendum, sed vertit et Tr. et recepit Spengel; om. cet. praeter schol. At sic stare minime potest; itaque Spenge-

αὐτὸς αὑτοῦ εἶναι, ἐνταῦθα διατρίβειν, ὥσπερ καὶ ὁ ποιητής φησι (Eur. fr. 183 N.²)

κἀπὶ τοῦτ' ἐπείγεται,
νέμων ἑκάστης ἡμέρας πλεῖστον μέρος,
ἵν' αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνει βέλτιστος ὤν.

ὁμοίως δὲ καὶ ἐπεὶ ἡ παιδιὰ τῶν ἡδέων καὶ πᾶσα ἄνεσις, καὶ ὁ γέλως τῶν ἡδέων, ἀνάγκη καὶ τὰ γελοῖα ἡδέα εἶναι, καὶ
1372a ἀνθρώπους καὶ λόγους καὶ ἔργα· διώρισται δὲ περὶ γελοίων χωρὶς ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς. περὶ μὲν οὖν ἡδέων εἰρήσθω ταῦτα, τὰ δὲ λυπηρὰ ἐκ τῶν ἐναντίων τούτοις φανερά.

Cap. 12 ὧν μὲν οὖν ἕνεκα ἀδικοῦσιν, ταῦτ' ἐστίν· πῶς δὲ ἔχοντες καὶ τίνας, λέγωμεν νῦν. αὐτοὶ μὲν οὖν ὅταν οἴωνται δυνατὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα πραχθῆναι καὶ αὑτοῖς δυνατόν, εἴτε ἂν λαθεῖν πράξαντες, ἢ μὴ λαθόντες μὴ δοῦναι δίκην, ἢ δοῦναι μὲν ἀλλ' ἐλάττω τὴν ζημίαν εἶναι τοῦ κέρδους αὑτοῖς ἢ ὧν κήδονται. ποῖα μὲν οὖν δυνατὰ φαίνεται καὶ ποῖα ἀδύνατα, ἐν τοῖς ὕστερον (II, 19) ῥηθήσεται· κοινὰ γὰρ ταῦτα

lius locum praecedentem *καὶ ἐπεὶ τὸ ἄρχειν — θαυμαστῶν ἐπιστήμη* sequenti *ἔτι ἐπεὶ φιλότιμοι — ἡδὺ εἶναι* postponendum censet | *τὸ* om. *ΘΠ* | *βέλτιστος δοκεῖ εἶναι αὐτὸς αὑτοῦ ΘΠ* ‖ 31 *καὶ ὁ ποιητὴς* rectissime Spengel recepit ex A^c. Ibidem ead. man. in marg. exaravit *εὐριπίδης*, sed non ut lectio, nec ut textui inserendum. Eodem modo Aristot. Sophoclem laudat Pol. 1260a, 24, *ὥσπερ Εὐριπίδης φησὶ ΘΠ* | *καὶ ἐπὶ* A^c | *τοῦτο* A^c ‖ 33 *αὐτὸς αὐτὸς αὑτοῦ* A^c | *τυγχάνῃ ΘΠ* ‖ 34 *παιδιὰ διὰ τῶν* A^c, sed *διὰ* linea perducta deletum | *καὶ ὁ γέλως τῶν ἡδέων* secl. Spengel (vix recte) ‖ 35 *ἀνάγκη δὲ καὶ τὰ ΘΠ* schol. ‖ 1372a, 3 *τοσαῦτα* Tr. (Ceterum, quae Aristoteles hic adiungit *περὶ γελοίων*, aptiorem sane locum haberent supra aut post 1370a, 15 sqq. aut, ut monuit Spengelius, post 1370b, 34 sqq. Incommodissime vero supra 1371a, 35 sq. verba *καὶ τὸ εὖ ποιεῖν . . . καὶ τὸ τὰ ἐλλιπῆ ἐπιτελεῖν* locorum seriem interrumpunt. Nec parum ibi offendit, quod verba *καὶ τὸ τὰ ἐλλιπῆ ἐπιτελεῖν* mox causa adiuncta repetuntur v. 25) ‖ 5 *οἴωνται* A^c corr. ‖ 7 *εἴτε ἂν* recte libri omnes, *εἴτ' ἐὰν* scripsit Spengel ‖ 10 *κοινὰ γὰρ ταῦτα πάντων τῶν λόγων* A^c schol. Gaisford, *κοινὰ γὰρ τῶν μερῶν τῆς ῥητορικῆς ταῦτα ΘΠ* Tr., *πάντα* post *ταῦτα* add. *Θ*CD om. Tr., *πάντων* BETr.

πάντων τῶν λόγων, αὐτοὶ δ' οἴονται δυνατοὶ εἶναι μάλιστα ἀζήμιοι ἀδικεῖν οἱ εἰπεῖν δυνάμενοι καὶ οἱ πρακτικοὶ καὶ ἔμπειροι πολλῶν ἀγώνων, κἂν πολύφιλοι ὦσιν, κἂν πλούσιοι. καὶ μάλιστα μὲν ἂν αὐτοὶ ὦσιν ἐν τοῖς εἰρημένοις, οἴονται δύνασθαι, εἰ δὲ μή, κἂν ὑπάρχωσιν αὐτοῖς τοιοῦτοι φίλοι ἢ ὑπηρέται ἢ κοινωνοί· διὰ γὰρ ταῦτα δύνανται καὶ πράττειν καὶ λανθάνειν καὶ μὴ δοῦναι δίκην. καὶ ἐὰν φίλοι ὦσιν τοῖς ἀδικουμένοις ἢ τοῖς κριταῖς· οἱ μὲν γὰρ φίλοι ἀφύλακτοί τε πρὸς τὸ ἀδικεῖσθαι καὶ προσκαταλλάττονται πρὶν ἐπεξελθεῖν, οἱ δὲ κριταὶ χαρίζονται οἷς ἂν φίλοι ὦσι, καὶ ἢ ὅλως ἀφιᾶσιν ἢ μικροῖς ζημιοῦσιν. λαθητικοὶ δ' εἰσὶν οἵ τ' ἐναντίοι τοῖς ἐγκλήμασιν, οἷον ἀσθενεῖς περὶ αἰκίας καὶ ὁ πένης καὶ [ὁ] αἰσχρὸς περὶ μοιχείας. καὶ τὰ λίαν ἐν φανερῷ καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς· ἀφύλακτα γὰρ διὰ τὸ ὅλως μηδένα ἂν οἴεσθαι. καὶ τὰ τηλικαῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα οἷα μηδ' ἂν εἷς· ἀφύλακτα γὰρ καὶ ταῦτα· πάντες γὰρ τὰ εἰωθότα ὥσπερ ἀρρωστήματα φυλάττονται [καὶ τἀδικήματα], ὃ δὲ μηδείς πω ἠρρώστηκεν, οὐδεὶς εὐλαβεῖται. καὶ οἷς μηδεὶς

13 οἱ ἔμπειροι *ΘΠ* schol. | καὶ ἐὰν — καὶ ἐὰν *ΘΠ* | πολλοὶ φίλοι Y^b Z^b *Π* Ald. ‖ 15 τοιοῦτοι αὐτοῖς *ΘΠ* praeter C ‖ 18 ἢ τοῖς] μὴ τοῖς Y^b Z^b B D Ald. cf. varietat. ad 1399b, 19 ‖ 19 τε καὶ A^c, sed καὶ deletum. | προκαταλλάττονται C et anonymus apud Vict. ‖ 20 ἐξελθεῖν Q Z^b D E Tr. Ald., ἐπ superscriptum alt. man. Y^b | φιλῶσι A^c ‖ 21 ἢ post καὶ om. Q Z^b E Tr. Ald. ‖ 22 ἀσθενεῖς ex A^c Tr. (m) recepi, ἀσθενής cet. | αἰκείας A^c pr., ead. man. emendavit αἰκίας ‖ 23 καὶ ὁ αἰσχρός, ἤτοι ὁ ἀειδὴς καὶ πτωχός, ἅμα τὰ δύο εἰπέ schol. p. 69, 7 R.; itaque ὁ ante αἰσχρός secl. Spengel | τὸ λίαν φανερῶ A^c pr., sed emendatum φανερὸν quod et Tr. (m.) praebet ‖ 24 ὅλως ex A^c Spengel, om. *ΘΠ* Tr. | ἂν om. *ΘΠ* ‖ 25 οἷα μηδ' ἂν εἷς ex A^c Bekker, ἃ μηδὲ εἷς *ΘΠ* Tr. ‖ 26 πάντες A^c, non πάντα, ut est apud Gaisfordium et Spengelii comment. ‖ καὶ τὰ ἀδικήματα duobus punctis notatum in A^c, nisi fallor, ut delendum: ·καὶ τὰ ἀδικήματα·, cf. praefat. p. XII et LXXV adnot., οὕτω καὶ τὰ ἀδικήματα Tr. (at cf. 1412a, 6 et 1416b, 31 sqq.) ‖ 28 ἠρρώστηκεν ex A^c Bekker, ἠρρώστησεν *ΘΠ* (Ceterum verba 23 καὶ τὰ λίαν (καὶ ⟨οἱ⟩ τὰ λίαν coni. Vahlen) . . . usque ad εὐλαβεῖται 28 non suum locum tenent).

ἐχθρὸς ἢ πολλοί· οἱ μὲν γὰρ οἴονται λήσειν διὰ τὸ μὴ φυλάττεσθαι, οἱ δὲ λανθάνουσι διὰ τὸ μὴ δοκεῖν ἂν ἐπιχειρῆσαι φυλαττομένοις, καὶ διὰ τὸ ἀπολογίαν ἔχειν ὅτι οὐκ ἂν ἐνεχείρησαν. καὶ οἷς ὑπάρχει κρύψις ἢ τρόποις ἢ τόποις ἢ διαθέσεις εὔποροι. καὶ ὅσοις μὴ λανθάνουσιν ἔστιν δίωσις δίκης ἢ ἀναβολὴ χρόνου ἢ διαφθοραὶ κριτῶν. καὶ οἷς, ἐὰν γένηται ζημία, ἔστιν δίωσις τῆς ἐκτίσεως ἢ ἀναβολὴ χρόνιος. ἢ δι' ἀπορίαν μηδὲν ἕξει ὅ τι ἀπολέσῃ. καὶ οἷς τὰ μὲν κέρδη φανερὰ ἢ μεγάλα ἢ ἐγγύς, αἱ δὲ ζημίαι μικραὶ ἢ ἀφα-
1372b νεῖς ἢ πόρρω. καὶ ᾧ μή ἐστιν τιμωρία ἴση τῇ ὠφελείᾳ, οἷον δοκεῖ ἡ τυραννίς. καὶ ὅσοις τὰ μὲν ἀδικήματα λήμματα, αἱ δὲ ζημίαι ὀνείδη μόνον. καὶ οἷς τοὐναντίον τὰ μὲν ἀδικήματα εἰς ἔπαινόν τινα, οἷον εἰ συνέβη ἅμα τιμωρήσασθαι ὑπὲρ πατρὸς ἢ μητρός, ὥσπερ Ζήνωνι, αἱ δὲ ζημίαι εἰς χρήματα ἢ φυγὴν ἢ τοιοῦτόν τι· δι' ἀμφότερα γὰρ ἀδικοῦσι καὶ ἀμφοτέρως ἔχοντες, πλὴν οὐχ οἱ αὐτοὶ ἀλλ' οἱ ἐναντίοι τοῖς ἤθεσιν. καὶ οἱ πολλάκις ἢ λεληθότες ἢ μὴ ἐζημιωμένοι, καὶ οἱ πολλάκις ἀποτετυχηκότες· εἰσὶ γάρ τινες καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις, ὥσπερ ἐν τοῖς πολεμικοῖς, οἷοι ἀναμά-

30 λανθάνουσί τε ΘΠ || 31 φυλαττομένους Tr. schol. et sic coni. Vict. quod probandum videtur || 32 ἐπεχείρησεν ΘΠ praeter C, ubi ἐπεχείρησαν | τρόποις καὶ τόποις A^c, sed ι postea additum, tum erasum videtur, τρόπος καὶ τόπος cet., prius recepit Spengel || 33 διαθέσεις εὔποροι ex A^c recepi; in marg. eiusdem codicis alt. man. διάθεσις si recte legi; accentus certe α superscriptus, διάθεσις εὔπορος cet. || 33 λανθάνουσι ex A^c Spengel, λαθοῦσιν ΘΠ || 34 χρόνου ex A^c Bekker, χρόνιος cet. || 35 ἐκτίσεως A^c pr., sed correctum videtur κτήσεως ut est in QDTr. Ald. | ἢ ⟨εἰ⟩ ex Spengelii coniectura Bekker^3 || 36 ἀπολέσῃ A^c pr. Bekker, sed emendatum ἀπολέσει ut est in ΘΠ || 37 ἢ μικραὶ ΘΠ Tr. || b, 1 ὧν A^c Bekker Spengel, sed nisi fallor librarii errore cf. praefat. p. XV; itaque ᾧ cum ΘΠ restitui || 2 Post δοκεῖ addunt ἔχειν ΘΠ Tr. || 4 εἰς] ὡς Y^b Z^b BD || 5 εἰς] ὡς Ald. || 6 δι' ἀμφότερα A^c schol. Bekker; in marg. ead. man. γρ. καὶ ἀμφότεροι, quod est in ΘΠ Tr. || 9 οἱ alt. man. superscriptum A^c et paene evanuit, secl. Spengel, tuentur cet. || 10 ὥσπερ καὶ ΘΠ Tr. | οἷον libri omnes, οἷοι coni. Vict. (at

χεσθαι. καὶ οἷς ἂν παραχρῆμα ᾖ τὸ ἡδύ, τὸ δὲ λυπηρὸν ὕστερον, ἢ τὸ κέρδος, ἡ δὲ ζημία ὕστερον· οἱ γὰρ ἀκρατεῖς τοιοῦτοι, ἔστιν δὲ ἀκρασία περὶ πάντα ὅσων ὀρέγονται. καὶ οἷς ἂν τοὐναντίον τὸ μὲν λυπηρὸν ἤδη ᾖ ἢ ἡ ζημία, τὸ δὲ ἡδὺ καὶ ὠφέλιμον ὕστερα καὶ χρονιώτερα· οἱ γὰρ ἐγκρατεῖς καὶ φρονιμώτεροι τὰ τοιαῦτα διώκουσιν. καὶ οἷς ἂν ἐνδέχηται διὰ τύχην δόξαι πρᾶξαι ἢ δι' ἀνάγκην ἢ διὰ φύσιν ἢ δι' ἔθος, καὶ ὅλως ἁμαρτεῖν ἀλλὰ μὴ ἀδικεῖν. καὶ οἷς ἂν ᾖ τοῦ ἐπιεικοῦς τυχεῖν. καὶ ὅσοι ἂν ἐνδεεῖς ὦσιν. διχῶς δέ εἰσιν ἐνδεεῖς· ἢ γὰρ ὡς ἀναγκαίου, ὥσπερ οἱ πένητες, ἢ ὡς ὑπερβολῆς, ὥσπερ οἱ πλούσιοι. καὶ οἱ σφόδρα εὐδοκιμοῦντες καὶ οἱ σφόδρα ἀδοξοῦντες, οἱ μὲν ὡς οὐ δόξοντες, οἱ δ' ὡς οὐδὲν μᾶλλον ἀδοξοῦντες.

αὐτοὶ μὲν οὖν οὕτως ἔχοντες ἐπιχειροῦσιν ⟨ἀδικεῖν⟩, ἀδικοῦσι δὲ τοὺς τοιούτους καὶ τὰ τοιαῦτα, τοὺς ἔχοντας ὧν αὐτοὶ ἐνδεεῖς ἢ εἰς τἀναγκαῖα ἢ εἰς ὑπεροχὴν ἢ εἰς ἀπόλαυσιν, καὶ τοὺς πόρρω καὶ τοὺς ἐγγύς· τῶν μὲν γὰρ ἡ λῆψις ταχεῖα, τῶν δ' ἡ τιμωρία βραδεῖα, οἷον οἱ συλῶντες τοὺς Καρχηδονίους· καὶ τοὺς μὴ εὐλαβεῖς μηδὲ φυλακτικοὺς ἀλλὰ πιστευτικούς· ῥᾴδιον γὰρ πάντας λαθεῖν. καὶ τοὺς ῥαθύμους· ἐπιμελοῦς γὰρ τὸ ἐπεξελθεῖν. καὶ τοὺς αἰσχυντηλούς·

unice vera huius loci lectio latere videtur in verbis Tr. „*qui victi penitus volunt vincere*“ (*avertere* m.). Sensus apertus est; sed singula verba recte ad exemplar Graecum refingere vix contigerit; valde placet relativum *οἳ* ad *τινες* spectans nec ineptum est *ἡττηθέντες* (cf. Probl. 916b, 20); in ceteris cum Dittmeyero meo dubius haereo. Cf. Herodot VIII, 109 ‖ 12 *ἢ τὸ κέρδος ⟨ἤδη⟩, ἡ δέ*, Bockius, quod non necessarium | *δὲ* pro *γὰρ* *ΘΠ* Tr. ‖ 14 *ᾖ* om. *ΘΠ* | *ἡ* ante *ζημία* ead. man. supercr. A[c] ‖ 16 *τὰ* ante *τοιαῦτα* om. *ΘΠ* *διώκουσιν*] *ἀδικοῦσι* schol. ‖ 22 *ἀδοξοῦντες* ex A[c] Vict., *δόξοντες* *ΘΠ* Bekker[3] ‖ 24 *ἀδικεῖν* monente Spengelio inserui ‖ 25 Quae olim super *ἀπόλαυσιν* scripta erant in A[c], plane evanuerunt ‖ 28 „*Calcedonios*“ Tr. et *Χαλκηδονίους* coni. Gaisford; utrumque *τοὺς Καλχηδονίους ἢ Καρχηδονίους* iungendum censet Spengel. (schol. apud Rabe 72, 9 *τους και Κηδονίους*) ‖ 29 *ῥαθύμους* ex A[c] Bekker, *ῥαθυμοῦντας* cet.

οὐ γὰρ μαχητικοὶ περὶ κέρδους. καὶ τοὺς ὑπὸ πολλῶν ἀδικηθέντας καὶ μὴ ἐπεξελθόντας ὡς ὄντας κατὰ τὴν παροιμίαν τούτους Μυσῶν λείαν. καὶ τοὺς μηδεπώποτε καὶ τοὺς πολλάκις· ἀμφότεροι γὰρ ἀφύλακτοι, οἱ μὲν ὡς οὐδέποτε, οἱ δ' ὡς οὐκ ἂν ἔτι. καὶ τοὺς διαβεβλημένους ἢ εὐδιαβόλους· οἱ τοιοῦτοι γὰρ οὔτε προαιροῦνται ⟨ἐπεξιέναι⟩ φοβούμενοι τοὺς κριτάς, οὔτε δύνανται πείθειν ὡς μισούμενοι καὶ φθονούμενοι. καὶ πρὸς
1373a οὓς ἔχουσι πρόφασιν ἢ προγόνων ἢ αὐτῶν ἢ φίλων ἢ ποιησάντων κακῶς ἢ μελλησάντων ἢ αὐτοὺς ἢ προγόνους ἢ ὧν κήδονται· ὥσπερ γὰρ ἡ παροιμία, προφάσεως δεῖται μόνον ἡ πονηρία. καὶ τοὺς ἐχθροὺς καὶ τοὺς φίλους· τοὺς μὲν γὰρ ῥᾴδιον, τοὺς δὲ ἡδύ. καὶ τοὺς ἀφίλους καὶ τοὺς μὴ δεινοὺς εἰπεῖν ἢ πρᾶξαι· ἢ γὰρ οὐκ ἐγχειροῦσιν ἐπεξιέναι, ἢ καταλλάττονται, ἢ οὐδὲν περαίνουσιν. καὶ οἷς μὴ λυσιτελεῖ διατρίβειν ἐπιτηροῦσιν ἢ δίκην ἢ ἔκτισιν, οἷον οἱ ξένοι καὶ αὐτουργοί. ἐπὶ μικρῷ τε γὰρ διαλύονται καὶ ῥᾳδίως καταπαύονται. καὶ τοὺς πολλὰ ἠδικηκότας, ἢ τοιαῦτα οἷα ἀδικοῦνται· ἐγγύς γάρ τι δοκεῖ τοῦ μὴ ἀδικεῖν εἶναι, ὅταν τι τοιοῦτον ἀδικηθῇ τις οἷον εἰώθει καὶ αὐτὸς ἀδικεῖν· λέγω δ' οἷον εἴ τις τὸν εἰωθότα ὑβρίζειν αἰκίσαιτο. καὶ τοὺς ἢ πεποιηκότας κακῶς ἢ βουληθέντας ἢ βουλομένους ἢ ποιήσοντας. ἔχει γὰρ καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ καλόν, καὶ ἐγγὺς τοῦ μὴ ἀδικεῖν φαί-

33 *καὶ τοὺς . . . καὶ οὓς* A[c], correxit Basil[3] Bonitz, *καὶ οὓς — καὶ οὓς ΘΠ* schol. ‖ 36 *ἐπεξιέναι* inseruit Vahlen ‖ 37 Recepi quod exhibet Tr(m.) *ὡς μισούμενοι καὶ φθονούμενοι*, quod primitus etiam in A[c] fuisse videtur; nunc ibi legitur ut in *ΘΠ ὧν οἱ μισούμενοι καὶ φθονούμενοί εἰσίν*. At *ὧν* certe ex correct. ‖ 1373a, 2 Alt. *λ* supra lineam A[c] ‖ 3 *δέεται ΘΠ* ‖ 5 Coniunxi locos olim separatos puncto post *ἀφίλους* deleto; nam hi loci omnes fere causa adiecta illustrantur ab Aristotele; cf. et supra 1372a, 11 ‖ 9 *ῥᾳδίως οἱ τοιοῦτοι ΘΠ, οἱ τοιοῦτοι* secl. pr. Buhle ‖ 12 *λέγω δ' ὅτι εἰ* et *αἰκίσοιτο* A[c] ‖ 14 *ποιήσοντας* legit A[c], non *ποιήσαντας* ut est apud Gaisford. et Bekker. ‖ 15 *τοῦ*] *τοῦτο τοῦ ΘΠ* | *φαίνεσθαι* et hic et 20 Tr.

νεται. καὶ οἷς χαριοῦνται ἢ φίλοις ἢ θαυμαζομένοις ἢ ἐρωμένοις ἢ κυρίοις ἢ ὅλως πρὸς οὓς ζῶσιν αὐτοί. καὶ πρὸς οὓς ἔστιν ἐπιεικείας τυχεῖν. καὶ οἷς ἂν ἐγκεκληκότες ὦσιν καὶ προδιακεχωρηκότες, οἷον Κάλλιππος ἐποίησεν τὰ περὶ Δίωνα· καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐγγὺς τοῦ μὴ ἀδικεῖν φαίνεται. καὶ τοὺς ὑπ' ἄλλων μέλλοντας, ἂν μὴ αὐτοί, ὡς οὐκέτι ἐνδεχόμενον βουλεύσασθαι, ὥσπερ λέγεται Αἰνεσίδημος Γέλωνι πέμψαι κοττάβια ἀνδραποδισαμένῳ..., ὅτι ἔφθασεν, ὡς καὶ αὐτὸς μέλλων. καὶ οὓς ἀδικήσαντες δυνήσονται πολλὰ δίκαια πράττειν, ὡς ῥᾳδίως ἰασόμενοι, ὥσπερ ἔφη Ἰάσων ὁ Θετταλὸς δεῖν ἀδικεῖν ἔνια, ὅπως δύνηται καὶ δίκαια πολλὰ ποιεῖν. καὶ ἃ πάντες ἢ πολλοὶ ἀδικεῖν εἰώθασιν· συγγνώμης γὰρ οἴονται τεύξεσθαι. καὶ τὰ ῥᾴδια κρύψαι· τοιαῦτα δὲ ὅσα ταχὺ ἀναλίσκεται, οἷον τὰ ἐδώδιμα. ἢ τὰ εὐμετάβλητα σχήμασιν ἢ χρώμασιν ἢ κράσεσιν, ἢ ἃ πολλαχοῦ ἀφανίσαι εὔπορον· τοιαῦτα δὲ τὰ εὐβάστακτα καὶ ἐν μικροῖς τόποις ἀφανιζόμενα. καὶ οἷς ἀδιάφορα καὶ ὅμοια πολλὰ προϋπῆρχεν τῷ ἀδικοῦντι. καὶ ὅσα αἰσχύνονται οἱ ἀδικηθέντες λέγειν, οἷον γυναικῶν οἰκείων ὕβρεις ἢ εἰς αὐτοὺς ἢ [εἰς] υἱεῖς. καὶ ὅσα φιλοδικεῖν δόξειεν ἂν ὁ ἐπεξιών· τοιαῦτα δὲ τὰ μικρὰ καὶ ἐφ' οἷς συγγνώμη. ὡς μὲν οὖν ἔχοντες ἀδικοῦσι, καὶ ποῖα καὶ ποίους καὶ διὰ τί, σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν.

16 *οἵς* i. e. *οἷς* legit A^c^, ut ex eodem litterarum ductu apparet lin. 18 *οἷς*, non *οὓς* ut dicit Thurot. Exspectaveris sane *καὶ οὓς* ⟨*ἀδικοῦντες*⟩. *ὧν ἀδικουμένων* interpretatur schol., *ἐν οἷς* infelicissime Madvig. Cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 500 ‖ 17 *καὶ πρὸς οὓς* interpunctione deleta superioribus adiungit Vict. Kayser ‖ 18 *ἐνκεκληκότες* A^c^ ‖ 19 *ἐποίει* *Θ* (?) DE Ald. Y^b^ pr., sed ibi rec. man. corr. *ἐποίησε* ‖ 21 *ὑπ' ἄλλων* delet Madvig ‖ 23 Post *ἀνδραποδισαμένῳ* populi nomen excidisse iam vidit Casaubonus, itaque lacunae signa posui. Cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 501 ‖ 28 *τεύξασθαι* A^c^ ‖ 29 *ἢ ταχύ* *ΘΠ* ‖ 34 *λέγειν οἱ ἀδικηθέντες* *ΘΠ* ‖ 35 *εἰς* om. A^c^ secl. Spengel ‖ 36 *τά τε μικρά* *ΘΠ* | *καὶ εὐθὺς συγγνώμη* Ald.

1373b *τὰ δ' ἀδικήματα πάντα καὶ τὰ δικαιώματα διέλωμεν ἀρξάμενοι πρῶτον ἐντεῦθεν. ὥρισται δὴ τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα πρός τε νόμους δύο καὶ πρὸς οὕς ἐστι διχῶς. λέγω δὲ νόμον τὸν μὲν ἴδιον τὸν δὲ κοινόν, ἴδιον μὲν τὸν ἑκάστοις ὡρισμένον πρὸς αὑτούς, καὶ τοῦτον τὸν μὲν ἄγραφον τὸν δὲ γεγραμμένον, κοινὸν δὲ τὸν κατὰ φύσιν. ἔστι γὰρ ὅ μαντεύονταί τι πάντες, φύσει κοινὸν δίκαιον καὶ ἄδικον, κἂν μηδεμία κοινωνία πρὸς ἀλλήλους ᾖ μηδὲ συνθήκη, οἷον καὶ ἡ Σοφοκλέους Ἀντιγόνη φαίνεται λέγουσα, ὅτι δίκαιον ἀπειρημένον θάψαι τὸν Πολυνείκη, ὡς φύσει ὂν τοῦτο δίκαιον·* (456) Cap.13

οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθές, ἀλλ' ἀεί ποτε
ζῇ τοῦτο, κοὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου φάνη.

καὶ ὡς Ἐμπεδοκλῆς λέγει περὶ τοῦ μὴ κτείνειν τὸ ἔμψυχον· τοῦτο γὰρ οὐ τισὶ μὲν δίκαιον τισὶ δ' οὐ δίκαιον,

ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων νόμιμον διά τ' εὐρυμέδοντος
αἰθέρος ἠνεκέως τέταται διά τ' ἀπλέτου αὖ γῆς (v. 380 Sturz)

καὶ ὡς ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ λέγει Ἀλκιδάμας . . ., πρὸς οὓς δέ, διώρισται δίχα· ὥρισται γὰρ πρὸς τὸ κοινὸν ἢ πρὸς ἕνα τῶν κοινωνούντων, ἃ δεῖ πράττειν καὶ μὴ πράττειν. διὸ καὶ τἀδικήματα καὶ τὰ δικαιώματα διχῶς ἔστιν ἀδικεῖν

b, 1 A^c non omittit *δὲ*, ut est apud Bekkerum, sed scriptum est per compendium ‖ 3 *δύο* secl. Spengel Bekker^3 ‖ 7 *τι* om. schol. | *φύσει κοινὸν*: *γρ. φυσικὸν ὄν* marg. Y^b et B rec. man., *κοινὸν* om. C ‖ 8 *μηδεμίαν κοινωνίαν* A^c pr. (*μηδεμίαν κοινωνίαν ἔχωσιν πρὸς ἀλλήλους* omisso *μηδὲ συνθήκη* schol.), sed emendatum in A^c *μηδεμία κοινωνία* ‖ 10 *πολυνίκη* A^c, *πολυνείκην ΘΠ* 16 *αἰθέρος* A^c pr., sed emendatum rec. man. (?) *αἰθέρα* | *ως* in *ἠνεκέως* corr. A^c | *τέτακται* ΘBE Ald. | *αὖ γῆς* DQ Bekker, *αὐγῆς* libri fere omnes ‖ 18 *λέγει ἐν τῶ μεσσηνιακῷ ἀλκίδαμος ΘΠ*; lacunam indicavit Spengel. Exciderunt egregia Alcidamantis verba ad h. l. servata a scholiasta qui contra Sophoclis et Empedoclis verba omisit: „*ἐλευθέρους ἀφῆκε πάντας θεός, οὐδένα δοῦλον ἡ φύσις πεποίηκεν*“ cf. fr. 1 Sauppe ‖ 19 *πρὸς οὓς δὲ διώρισται, διχῶς διώρισται ἢ γὰρ πρὸς ΘΠ*; *πρὸς οὓς δέ, δίχα ὥρισται· ἢ γὰρ πρὸς τὸ κοινόν* Spengel Bekker^3, sed veram h. l. lectionem cum Vahlenio ex A^c restitui; ibi et *ἢ* ante *γὰρ* corr.

καὶ δικαιοπραγεῖν· ἢ γὰρ πρὸς ἕνα καὶ ὡρισμένον ἢ πρὸς τὸ κοινόν· ὁ γὰρ μοιχεύων καὶ τύπτων ἀδικεῖ τινα τῶν ὡρισμένων, ὁ δὲ μὴ στρατευόμενος τὸ κοινόν.

ἁπάντων δὴ τῶν ἀδικημάτων διῃρημένων, καὶ τῶν μὲν ὄντων πρὸς τὸ κοινὸν τῶν δὲ πρὸς ἄλλον καὶ πρὸς ἄλλους, ἀναλαβόντες τί ἐστιν τὸ ἀδικεῖσθαι, λέγωμεν. ἔστι δὴ τὸ ἀδικεῖσθαι τὸ ὑπὸ ἑκόντος τὰ ἄδικα πάσχειν· τὸ γὰρ ἀδικεῖν ὥρισται πρότερον (I, 10) ἑκούσιον εἶναι. ἐπεὶ δ' ἀνάγκη τὸν ἀδικούμενον βλάπτεσθαι καὶ ἀκουσίως βλάπτεσθαι, αἱ μὲν βλάβαι ἐκ τῶν πρότερον φανεραί εἰσιν· τὰ γὰρ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ εἴρηται καθ' αὑτὰ πρότερον (I, 6) καὶ τὰ ἑκούσια, ὅτι ἔστιν ὅσα εἰδότες (I, 10 init.), ὥστ' ἀνάγκη πάντα τὰ ἐγκλήματα ἢ πρὸς τὸ κοινὸν ἢ πρὸς τὸ ἴδιον εἶναι, καὶ ἢ ἀγνοοῦντος καὶ ἄκοντος ἢ ἑκόντος καὶ εἰδότος, καὶ τούτων τὰ μὲν προελομένου τὰ δὲ διὰ πάθος. περὶ μὲν οὖν θυμοῦ ῥηθήσεται ἐν τοῖς περὶ τὰ πάθη (II, 2), ποῖα δὲ προαιροῦνται καὶ πῶς ἔχοντες, εἴρηται πρότερον. (I cap. 11 et 12). ἐπεὶ δ' ὁμολογοῦντες πολλάκις πεπραχέναι ἢ τὸ ἐπίγραμμα οὐχ ὁμολογοῦσιν ἢ 1374a περὶ ὃ τὸ ἐπίγραμμα, οἷον λαβεῖν μὲν ἀλλ' οὐ κλέψαι, καὶ πατάξαι πρότερον ἀλλ' οὐχ ὑβρίσαι, καὶ συγγενέσθαι ἀλλ' οὐ μοιχεῦσαι, ἢ κλέψαι μὲν ἀλλ' οὐχ ἱεροσυλῆσαι (οὐ γὰρ θεοῦ τι) ἢ ἐπεργάσασθαι μὲν ἀλλ' οὐ δημοσίαν, ἢ διειλέχθαι μὲν τοῖς πολεμίοις ἀλλ' οὐ προδοῦναι, διὰ ταῦτα δέοι ἂν καὶ περὶ τούτων διωρίσθαι, τί κλοπή, τί ὕβρις, τί μοιχεία, ὅπως ἐάν τε ὑπάρχειν ἐάν τε μὴ ὑπάρχειν βουλώμεθα δεικνύναι, ἔχωμεν ἐμφανίζειν τὸ δίκαιον. ἔστι δὲ πάντα

22 *καὶ* post *ἕνα* om. *ΘΠ* Tr. ‖ 27 *τὰ λοιπὰ* post *λέγωμεν* addunt *ΘΠ* Tr., om. A[c] Spengel | *δὲ* ΘBCD Ald. ‖ 28 *ἑκόντος* ex A[c] Gaisford, *ἑκόντων Θ* et *Π* praeter C ‖ 29 *τῶν ἀδικούμενον* A[c] ‖ 32 *εἴρηται* ex A[c] Gaisford, *διῄρηται ΘΠ* Tr. ‖ 34 *τὸ* ante *ἴδιον* om. ΘBDE schol. | *ἢ καὶ* A[c] et *Π* (?), *καὶ* om. *Θ* Tr. Ald., *καὶ ἢ* schol. Bekker[3] ‖ 1374a, 4 *κλέψαι μὲν* A[c] Spengel, *μὲν* om. *ΘΠ* Tr. ‖ 5 *ἢ* post *τι* om. A[c] | *δημοσίαν* A[c] pr. sed *ν* deletum; *δημοσίαν* et schol. et iam rectissime Victorius, *δημόσια ΘΠ* ‖ 6 *προδιδόναι* Y[b]Z[b] Ald. ‖ 7 *διορίσασθαι ΘΠ* ‖ 9 Post *δίκαιον*

τὰ τοιαῦτα περὶ τοῦ ἄδικον εἶναι καὶ φαῦλον ἢ μὴ ἄδικον ἡ ἀμφισβήτησις· ἐν γὰρ τῇ προαιρέσει ἡ μοχθηρία καὶ τὸ ἀδικεῖν, τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων προσσημαίνει τὴν προαίρεσιν, οἷον ὕβρις καὶ κλοπή· οὐ γὰρ εἰ ἐπάταξεν πάντως ὕβρισεν, ἀλλ' εἰ ἕνεκά του, οἷον τοῦ ἀτιμάσαι ἐκεῖνον ἢ αὐτὸς ἡσθῆναι. οὐδὲ πάντως, εἰ λάθρᾳ ἔλαβεν, ἔκλεψεν, ἀλλ' εἰ ἐπὶ βλάβῃ ⟨τούτου, ἀφ' οὗ ἔλαβε⟩ καὶ σφετερισμῷ ἑαυτοῦ. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἔχει, ὥσπερ καὶ περὶ τούτων.

ἐπεὶ δὲ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀδίκων ἦν δύο εἴδη· (τὰ μὲν γὰρ γεγραμμένα τὰ δ' ἄγραφα), περὶ ὧν μὲν οἱ νόμοι ἀγορεύουσιν εἴρηται, τῶν δ' ἀγράφων δύο ἐστὶν εἴδη· ταῦτα δ' ἐστὶν τὰ μὲν καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς καὶ κακίας, ἐφ' οἷς ὀνείδη καὶ ἔπαινοι καὶ ἀτιμίαι καὶ τιμαὶ καὶ δωρεαί, οἷον τὸ χάριν ἔχειν τῷ ποιήσαντι εὖ καὶ ἀντευποιεῖν τὸν εὖ ποιήσαντα καὶ βοηθητικὸν εἶναι τοῖς φίλοις καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, τὰ δὲ τοῦ ἰδίου νόμου καὶ γεγραμμένου ἔλλειμμα. τὸ γὰρ ἐπιεικὲς δοκεῖ δίκαιον εἶναι, ἔστιν δὲ ἐπιεικὲς τὸ παρὰ τὸν γεγραμμένον νόμον δίκαιον. συμβαίνει δὲ τοῦτο τὰ μὲν ἑκόντων τὰ δὲ ἀκόντων τῶν νομοθετῶν, ἀκόντων μὲν ὅταν λάθῃ, ἑκόντων δ' ὅταν μὴ δύνωνται διορίσαι, ἀλλ' ἀναγκαῖον μὲν ᾖ καθόλου εἰπεῖν, μὴ ᾖ δέ, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. καὶ ὅσα μὴ ῥᾴδιον διορίσαι δι' ἀπειρίαν, οἷον τὸ τρῶσαι σιδήρῳ πηλίκῳ καὶ ποίῳ τινί· ὑπολείποι γὰρ ἂν ὁ αἰὼν διαριθμοῦντα. ἂν

addit *καὶ ἄδικον* schol. cf. variet. ad 1396 a, 9 ‖ 11 *περὶ οὗ* ante *ἡ ἀμφισβήτησις* CBE et in Y^b rec. man. superscr. | post *προαιρέσει* addunt *ἐστίν ΘΠ*, *μοχθηρία*] *ἀδικία καὶ μοχθηρία* Z^bY^b, *ἡ ἀδικία καὶ τὸ ἀδικεῖν* C ‖ 16 Sanavit h. l. egregia varietas, ex Tr. allata a Dittmeyero *„in nocumentum eius, a quo accepit"*, *ἐπὶ βλάβῃ ἔκλεψε καὶ* libri omnes cf. praefat. p. XXXI ‖ 22 *καὶ* tertium om. *ΘΠ* Tr. ‖ 24 *εἶναι* om. A^c ‖ 26 *καὶ* ante *γεγραμμένου* dubitanter delet Spengel, *ἐγγεγραμμένου ΘBCD* Ald. | *ἔλλειμα* A^c ‖ 27 *τὸ* om. A^c ‖ 28 *τὰ μὲν ἀκόντων, τὰ δὲ ἑκόντων ΘΠ* Tr. ‖ 32 *καὶ πηλίκῳ ΘΠ* ‖ 33 *ὑπολείπει* Q et pr. Y^b, *δὴ* pro *ἂν ΘΠ* | *α* in fine vocabuli

οὖν ᾖ ἀόριστον, δέῃ δὲ νομοθετῆσαι, ἀνάγκη ἁπλῶς εἰπεῖν, ὥστε κἂν δακτύλιον ἔχων ἐπάρηται τὴν χεῖρα ἢ πατάξῃ, κατὰ μὲν τὸν γεγραμμένον νόμον ἔνοχος ἔσται καὶ ἀδικεῖ, κατὰ δὲ τὸ ἀληθὲς οὐκ ἀδικεῖ, καὶ τὸ ἐπιεικὲς τοῦτο ἐστίν. 1374b εἰ δὲ ἐστὶ τὸ εἰρημένον τὸ ἐπιεικές, φανερὸν ποῖά ἐστι τὰ ἐπιεικῆ καὶ οὐκ ἐπιεικῆ, καὶ ποῖοι οὐκ ἐπιεικεῖς ἄνθρωποι· ἐφ' οἷς τε γὰρ δεῖ συγγνώμην ἔχειν, ἐπιεικῆ ταῦτα, καὶ τὸ τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰ ἀδικήματα μὴ τοῦ ἴσου ἀξιοῦν, μηδὲ τὰ ἀτυχήματα· ἔστιν ἀτυχήματα μὲν ὅσα παράλογα καὶ μὴ ἀπὸ μοχθηρίας, ἁμαρτήματα δὲ ὅσα μὴ παράλογα καὶ μὴ ἀπὸ πονηρίας, ἀδικήματα δὲ ὅσα μήτε παράλογα ἀπὸ πονηρίας τε ἐστίν· τὰ γὰρ δι' ἐπιθυμίαν ἀπὸ πονηρίας. καὶ τὸ τοῖς ἀνθρωπίνοις συγγινώσκειν ἐπιεικές. καὶ τὸ μὴ πρὸς τὸν νόμον ἀλλὰ πρὸς τὸν νομοθέτην, καὶ μὴ πρὸς τὸν λόγον ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν τοῦ νομοθέτου σκοπεῖν, καὶ μὴ πρὸς τὴν πρᾶξιν ἀλλὰ πρὸς τὴν προαίρεσιν, καὶ μὴ πρὸς τὸ μέρος ἀλλὰ πρὸς τὸ ὅλον, μηδὲ ποῖός τις νῦν, ἀλλὰ

διαριθμοῦντα corr. A^c (an fuit *διαριθμοῦντας*? ut Tr. DE) || 34 *ἀόριστον* ex A^c pr. recepi; rec. man. superscr. *δι*, ut sit *ἀδιόριστον*, quod habent cet. Ald. cf. praefat. p. X, *δὲ ἦι* A^c pr., sed linea subducta per *δὲ ἦι* significatur haec duo verba coniungenda esse || 36 *ἔσται* ex A^c recepi, *ἐστι* cet., Spengel Bekker || b, 1 *τὸ* ante *ἐπιεικές* om. *Θ*E rec. man. addidit Y^b || 2 *εἰρημένον* A^c corr., *ὡρισμένον* legit Bekker | alt. *τὸ* om. *ΘΠ* | *ὁποῖα* *ΘΠ* || 3—4 *καὶ οὐκ* — *ἐπιεικῆ* om. *Θ* (pr. Y^b) D Ald. || 6 *μηδὲ τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰ ἀτυχήματα* *Θ*DETr. Ald.; *τὰ ἁμαρτήματα καὶ* omissum A^cBC et deletum rec. man. Y^b, seclusit Gaisford, omisit Spengel | *ἔστιν ἀτυχήματα μὲν ὅσα*] *τὰ μὲν γὰρ ὅσα* A^c Spengel sed | *μὲν* pr. man. exaratum, *τὰ* et *γὰρ* certe rec. man. 9 *τὰ γὰρ* — 10 *πονηρίας* om. A^c Tr. || 12 Post *νομοθέτην* inserunt *σκοπεῖν* *ΘΠ* Bekker, quod A^c infra post *νομοθέτου* habet et sic Gaisford | *καὶ μὴ*] *καὶ τὸ μὴ* *ΘΠ*: Unum *τόπον* efficit C, ubi *καὶ τὸ μὴ πρὸς τὸν νόμον, ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν τοῦ νομοθέτου σκοπεῖν*. (Sed *διάνοιαν* ead. man. in marg.; praeterea legi voluit *πρὸς τὸν νομοθέτην*; nam et *νομοθέτου* correctum est et sic interpretatur schol.)

ποιός τις ἦν ἀεὶ ἢ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. καὶ τὸ μνημονεύειν μᾶλλον ὧν ἔπαθεν ἀγαθῶν ἢ κακῶν, καὶ ἀγαθῶν ὧν ἔπαθε μᾶλλον ἢ ἐποίησεν. καὶ τὸ ἀνέχεσθαι ἀδικούμενον. καὶ τὸ μᾶλλον λόγῳ ἐθέλειν κρίνεσθαι ἢ ἔργῳ. καὶ τὸ εἰς δίαιταν μᾶλλον ἢ εἰς δίκην βούλεσθαι ἰέναι· ὁ γὰρ διαιτητὴς τὸ ἐπιεικὲς ὁρᾷ, ὁ δὲ δικαστὴς τὸν νόμον· καὶ τούτου ἕνεκα διαιτητὴς εὑρέθη, ὅπως τὸ ἐπιεικὲς ἰσχύῃ. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐπιεικῶν διωρίσθω τὸν τρόπον τοῦτον.

Cap.14 *ἀδίκημα δὲ μεῖζον, ὅσῳ ἂν ἀπὸ μείζονος ᾖ ἀδικίας· διὸ τὰ ἐλάχιστα μέγιστα, οἷον ὃ Μελανώπου Καλλίστρατος κατηγόρει, ὅτι παρελογίσατο τρία ἡμιωβέλια ἱερὰ τοὺς ναοποιούς· ἐπὶ δικαιοσύνης δὲ τοὐναντίον. ἔστιν δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ ἐνυπάρχειν τῇ δυνάμει· ὁ γὰρ τρία ἡμιωβέλια ἱερὰ κλέψας κἂν ὁτιοῦν ἀδικήσειεν. ὁτὲ μὲν δὴ οὕτω τὸ μεῖζον, ὁτὲ δ' ἐκ τοῦ βλάβους κρίνεται. καὶ οὗ μή ἐστιν ἴση τιμωρία, ἀλλὰ πᾶσα ἐλάττων. καὶ οὗ μή ἐστιν ἴασις· χαλεπὸν γὰρ καὶ ἀδύνατον. καὶ οὗ μὴ ἔστιν δίκην λαβεῖν τὸν παθόντα· ἀνίατον γάρ· ἡ γὰρ δίκη καὶ κόλασις ἴασις. καὶ εἰ ὁ παθὼν καὶ ἀδικηθεὶς αὐτὸς αὑτὸν μεγάλως ἐκόλασεν· ἔτι γὰρ μείζονι ὁ ποιήσας δίκαιος κολασθῆναι,*

16 *ἦν* om. $Z^b Y^b$ *Π* Tr. Ald. ‖ 21 *τὸ ἐπιεικὲς* — 22 *διαιτητής* om. Y^b pr. rec. man. addidit in marg. ‖ 22 *ηρέθη Θ* (pr. Y^b) ‖ 24 *ἀδίκημα δὲ μεῖζον ὅσῳ ἂν* ex A^c Bekker, *ἀδικήματα δὲ μείζονα ὅσα Θ Π* Tr. schol. ‖ 25 *καὶ τὰ ἐλάχιστα Θ Π, καὶ* om. A^c schol. Tr. Spengel | *ὃ* paene evanuit A^c, om. D E Tr. Ald. ‖ 28 super *ἐνυπάρχειν*, quod pr. dedit Bekker, alt. man. scriptum *ὑπερέχειν* A^c, quod praebent *Θ Π* Tr. ‖ 29 *ἱερὰ ἡμιωβέλια Θ Π* ‖ 31 *ση* in *ἴση* paene evanuit A^c, ut erasum videatur; *τιμωρία . . . ἐστιν* om. A^c *ὁμοιοτελεύτῳ* ni fallor; nam in archetypo fuisse videtur *ἴση ἴασις* vel *οὗ μή ἐστιν ἢ μὴ ἴση ἴασις*; tum aptius sane pergere poterat *χαλεπὸν γὰρ καὶ* (vel *ἢ*) *ἀδύνατον*. Collato loco 1382b, 25 *οὗ μή ἐστιν ἢ μὴ ῥαδία ἴασις* coni. Spengel. Ceterum cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 501 ‖ 32 *χαλεπὸν γὰρ τὸ ἀδύνατον* F. Portus, *χαλεπὸν γὰρ καὶ* ⟨*τὸ*⟩ *ἀδύνατον* Thurot, *χαλεπὸν γὰρ πᾶν ἀνίατον* cum Mureto Vahlen ‖ 33 *καὶ ἴασις* A^c (nescio an recte) ‖ 34 *εἰ ὁ ἀδικηθείς Θ Π* ‖ 35 Post *μεῖζον* ras., tum legitur *ι*, supra quod alt man. *η* A^c.

οἷον Σοφοκλῆς ὑπὲρ Εὐκτήμονος συνηγορῶν, ἐπεὶ ἀπέσφαξεν ἑαυτὸν ὑβρισθείς, οὐ τιμήσειν ἔφη ἐλάττονος ἢ ὁ πα- 1375a
θὼν ἑαυτῷ ἐτίμησεν. καὶ ὃ μόνος ἢ πρῶτος ἢ μετ' ὀλίγων πεποίηκεν. καὶ τὸ πολλάκις τὸ αὐτὸ ἁμαρτάνειν [μέγα]. καὶ δι' ὃ ἂν ζητηθῇ καὶ εὑρεθῇ τὰ κωλύοντα καὶ ζημιοῦντα, οἷον ἐν Ἄργει ζημιοῦται δι' ὃν ἂν νόμος τεθῇ καὶ δι' οὓς τὸ δεσμωτήριον ᾠκοδομήθη. καὶ τὸ θηριωδέστερον ἀδίκημα μεῖζον. καὶ ὃ ἐκ προνοίας μᾶλλον. καὶ ὃ οἱ ἀκούοντες φοβοῦνται μᾶλλον ἢ ἐλεοῦσιν. καὶ τὰ μὲν ῥητορικά ἐστι τοιαῦτα, ὅτι πολλὰ ἀνήρηκεν ἢ ὑπερβέβηκεν, οἷον ὅρκους δεξιὰς πίστεις ἐπιγαμίας· πολλῶν γὰρ ἀδικημάτων ὑπεροχή. καὶ τὸ ἐνταῦθα οὗ κολάζονται οἱ ἀδικοῦντες, ὅπερ ποιοῦσιν οἱ ψευδομαρτυροῦντες· ποῦ γὰρ οὐκ ἂν ἀδικήσειεν, εἴ γε καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ; καὶ ἐφ' οἷς αἰσχύνη μάλιστα. καὶ εἰ τοῦτον ὑφ' οὗ εὖ πέπονθεν· πλείω γὰρ ἀδικεῖ, ὅτι τε κακῶς ποιεῖ καὶ ὅτι οὐκ εὖ. καὶ ὃ παρὰ τὰ ἄγραφα δίκαια· ἀμείνονος γὰρ μὴ δι' ἀνάγκην δίκαιον εἶναι· τὰ μὲν οὖν γεγραμμένα ἐξ ἀνάγκης, τὰ δ' ἄγραφα οὔ. ἄλλον δὲ τρόπον, εἰ παρὰ τὰ γεγραμμένα. ὁ γὰρ τὰ φο-

1375a, 1 *τιμητέον* Tr. | *ἢ οὗ* *ΘΠ* Tr., *οὗ* om. A^c Spengel || 2 *ἑαυτῷ ἐτίμησεν* ex A^c Bekker, *ἐτίμησεν ἑαυτὸν* *ΘΠ* Tr. || 3 *μέγα* secl. Spengel || 4 *δι' ὃν* *Θ*BC, *δι' ὧν* Ald., *ζητηθείη καὶ εὑρεθείη* A^c alt. man. emendavit *ζητηθῇ*, *ζητηθῇ καὶ αὐξηθῇ καὶ εὑρεθῇ* C, *ἐξητήθη καὶ εὑρέθη* schol. 5 *ζημιοῦσι* Y^b rec. man. Z^{b}BDE Tr. Ald. | *δι' οὓς*] *δι' ὃν* BC et Y^b rec. man., *καὶ δι' οὓς ἂν—οἰκοδομηθῇ* Tr. || 7 *ὃ* A^{c}Tr. Bekker, *τὸ* *ΘΠ* schol. || 8 *καὶ τὰ μὲν τοιαῦτά ἐστι ῥητορικά* Thurot, *καὶ τὰ μὲν — τοιαῦτα* delenda censet Kayser et scribendum: *καὶ ὃ ποιῶν πολλὰ* . . . || 9 *ἂν εἴρηκεν* A^c | Post *ἀνήρηκε* addunt *δίκαια* *ΘΠ*Tr., om. A^c Spengel || 10 *ἐπιγαμείας* A^c || 11 *ὑπερέχει* A^c pr. sed emendavit rec. man. *ὑπεροχὴ* cf. varietat. ad 1365a, 11 || 12 *ψευδομάρτυρες* *ΘΠ* Tr. schol. | *ἀδικήσειαν* Q, *ἀδικήσαιεν* Y^b*Π* Tr. Ald., *ἀδικήσαιαν* Z^b. (Verba 8—13 *καὶ τὰ μὲν ῥητορικὰ — ἐν τῷ δικαστηρίῳ* in medio posita non optimum locum tenere recte monuit Spengel) || 14 *ἐφ' οὗ* A^c || 15 *καὶ ὅτι*] *ὅτι τε* *Θ*BCE Ald. | *παρὰ*] *περὶ* A^c*Θ*Tr. schol. | *ἄγραφα*] *γραφόμενα* *Θ* (pr. Y^b) DE (cf. Wiener Studien VIII 1, p. 165), *καὶ ὃ παρὰ τὰ ἄγραφα δίκαια* maxime A^c et Tr. secutus iam. Vict., *δίκαιος* *Θ* (pr. Y^b) DE schol.

βερὰ ἀδικῶν καὶ τὰ ἐπιζήμια καὶ τὰ ἀζήμια ἀδικήσειεν ἄν. περὶ μὲν οὖν ἀδικήματος μείζονος καὶ ἐλάττονος εἴρηται.

Cap.15 περὶ δέ τῶν ἀτέχνων καλουμένων πίστεων ἐχόμενόν ἐστι τῶν εἰρημένων ἐπιδραμεῖν. ἴδιαι γὰρ αὗται τῶν δικανικῶν. εἰσὶν δὲ πέντε τὸν ἀριθμόν, νόμοι μάρτυρες συνθῆκαι βάσανοι ὅρκος. πρῶτον μὲν οὖν περὶ νόμων εἴπωμεν, πῶς χρηστέον [καὶ προτρέποντα καὶ ἀποτρέποντα] καὶ κατηγοροῦντα καὶ ἀπολογούμενον. φανερὸν γὰρ ὅτι, ἐὰν μὲν ἐναντίος ᾖ ὁ γεγραμμένος τῷ πράγματι, τῷ κοινῷ χρηστέον καὶ τοῖς ἐπιεικεστέροις καὶ δικαιοτέροις. καὶ ὅτι τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ τοῦτ' ἐστίν τὸ μὴ παντελῶς χρῆσθαι τοῖς γεγραμμένοις. καὶ ὅτι τὸ μὲν ἐπιεικὲς ἀεὶ μένει καὶ οὐδέποτε μεταβάλλει, οὐδ' ὁ κοινός (κατὰ φύσιν γάρ ἐστιν), οἱ δὲ γεγραμμένοι πολλάκις, ὅθεν εἴρηται τὰ ἐν τῇ Σοφοκλέους Ἀντιγόνῃ· ἀπολογεῖται γὰρ ὅτι ἔθαψε παρὰ τὸν τοῦ Κρέοντος νόμον, ἀλλ' οὐ παρὰ τὸν ἄγραφον,

1375 b οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθές, ἀλλ' ἀεί ποτε . . .
ταῦτ' οὖν ἐγὼ οὐκ ἔμελλον ἀνδρὸς οὐδενός (454 sqq.).

19 ἀζήμια ex A^c Spengel, μὴ ἐπιζήμια ΘΠ ‖ 24 δὲ om. Θ (pr. Z^b) BCE Ald.; itaque legunt ut est in Y^b: ἴδιαι γὰρ αὗται. τῶν δικανικῶν εἰσιν, πέντε τὸν ἀριθμὸν . . ‖ 25 An ὅρκοι? | εἴπωμεν περὶ νόμων Y^b Z^b Π Tr. Ald., εἴπωμεν πῶς τοῖς νόμοις Q ‖ 26 .καὶ προτρέποντα καὶ ἀποτρέποντα. sic duobus punctis notata in A^c ut delenda, cf. 1372 a, 27 secl. Spengel ‖ 27 φανερὸν μὲν γὰρ Z^b E Ald. | post ἐὰν om. μὲν Z^b C ‖ 28 νόμῳ post κοινῷ addunt ΘΠ Tr. schol., om. A^c, secl. Gaisford, om. Spengel ‖ 29 καὶ τοῖς ἐπιεικεστέροις καὶ δικαιοτέροις A^c Spengel, ἐπιεικέσιν ὡς δικαιοτέροις ΘΠ Tr. schol., quod defendit Rassovius Mus. Rhen. XLIII, p 582, at vide Susemihlium in Bursiani breviario Vol. 57 p. 152 ‖ 30 Sic iam ex A^c Vict., nisi quod pro παντελῶς πάντως scribit cum ΘΠ Tr. schol., qui legunt τῇ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ χρωμένους τοῦτ' ἐστὶ τὸ μὴ πάντως χρῆσθαι ‖ 33 τὰ ex A^c Bekker, om. ΘΠ Tr. ‖ 34 ἀπολογεῖσθαι γὰρ ΘBDE, ἔθαψε ex A^c Bekker, ἔπραξε ΘΠ Tr. | τὸν om. Z^b Y^b | τοῦ Κρέοντος om. A^c, secl. Spengel ‖ b, 1 τι] τὸν A^c pr., sed emendatum τοι vel το ‖ 2 ἤμελλον A^c.

καὶ ὅτι τὸ δίκαιόν ἐστιν ἀληθές τε καὶ συμφέρον, ἀλλ' οὐ τὸ δοκοῦν, ὥστ' οὐ νόμος ὁ γεγραμμένος· οὐ γὰρ ποιεῖ τὸ ἔργον τὸ τοῦ νόμου. καὶ ὅτι ὥσπερ ἀργυρογνώμων ὁ κριτής ἐστιν, ὅπως διακρίνῃ τὸ κίβδηλον δίκαιον καὶ τὸ ἀληθές. καὶ ὅτι βελτίονος ἀνδρὸς τὸ τοῖς ἀγράφοις ἢ τοῖς γεγραμμένοις χρῆσθαι καὶ ἐμμένειν. καὶ εἴ που ἐναντίος νόμῳ εὐδοκιμοῦντι ἢ καὶ αὐτὸς αὐτῷ, οἷον ἐνίοτε ὁ μὲν κελεύει κύρια εἶναι ἅττ' ἂν συνθῶνται, ὁ δ' ἀπαγορεύει μὴ συντίθεσθαι παρὰ τὸν νόμον. καὶ εἰ ἀμφίβολος, ὥστε στρέφειν καὶ ὁρᾶν ἐπὶ ποτέραν τὴν ἀγωγὴν ἢ τὸ δίκαιον ἐφαρμόσει ἢ τὸ συμφέρον, εἶτα τούτῳ χρῆσθαι. καὶ εἰ τὰ μὲν πράγματα ἐφ' οἷς ἐτέθη ὁ νόμος μηκέτι μένει, ὁ δὲ νόμος, πειρατέον τοῦτο δηλοῦν καὶ μάχεσθαι ταύτῃ πρὸς τὸν νόμον. ἐὰν δὲ ὁ γεγραμμένος ᾖ πρὸς τὸ πρᾶγμα, τό τε γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ λεκτέον ὅτι οὐ τοῦ παρὰ τὸν νόμον ἕνεκα δικάζειν ἐστίν, ἀλλ' ἵνα, ἐὰν ἀγνοήσῃ τί λέγει ὁ νόμος, μὴ ἐπιορκῇ· καὶ ὅτι οὐ τὸ ἁπλῶς ἀγαθὸν αἱρεῖται οὐδείς, ἀλλὰ τὸ αὑτῷ. καὶ ὅτι οὐδὲν διαφέρει ἢ μὴ κεῖσθαι ἢ μὴ χρῆσθαι. καὶ ὅτι ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις οὐ λυσιτελεῖ παρασοφίζεσθαι τὸν ἰατρόν· οὐ γὰρ τοσοῦτο βλάπτει ἡ ἁμαρτία τοῦ ἰατροῦ ὅσον τὸ ἐθίζεσθαι ἀπειθεῖν τῷ ἄρχοντι. καὶ ὅτι τὸ τῶν νόμων σοφώτερον ζητεῖν εἶναι, τοῦτ' ἐστὶν ὃ ἐν τοῖς ἐπαινουμένοις νόμοις ἀπαγορεύεται. καὶ περὶ μὲν τῶν νόμων οὕτως διωρίσθω.

περὶ δὲ μαρτύρων, μάρτυρές εἰσιν διττοί, οἱ μὲν

3 *ἀληθές τε* A[c] Spengel, *τι* ΘΠ Tr. ‖ 9 *ἢ*] *ἦι* A[c] | *καὶ* om. ΘΠ Tr. | *ὁ μὲν ἐνίοτε* ΘΠ ‖ 12 *ἐπὶ* corr. A[c], *ἐπὶ ποτέραν* A[c] Spengel, *ἐφ' ὁποτέραν* ΘΠ ‖ 15 *τὸν νόμον* A[c] schol. Spengel, *πρὸς αὐτὸν* ΘΠ Tr. ‖ 16 *τό τε* ex A[c] Bekker, *τότε* priores ‖ 17 *ἐστὶν* post *λεκτέον* addunt ΘΠ Tr. ‖ 18 non omittit *ἐὰν* A[c], *ὅτι λέγει* ΘΠ, *τι ὧν λέγει* schol. | *ἐπιορκεῖν* ΘΠ ‖ 21 *οὐ μᾶλλον* Tr. „*ponderis est*" Tr. (?) | *παρὰ τὸν ἰατρὸν* ΘDE Tr., *οἷον τὸν ἰατρὸν* Y[b] rec. B schol. (?), *τὸν ἰατρὸν* delet Kayser ‖ 23 *ἀπιθεῖν* A[c] pr. corr. ead. man. ‖ 26 De usu linguae *περὶ δὲ μαρτύρων, μάρτυρες κτλ.* cf. Vahlen ad Poet.[3] 1459[a] 16 p. 236 | *διπλοῖ* ΘΠ.

παλαιοὶ οἱ δὲ πρόσφατοι, καὶ τούτων οἱ μὲν μετέχοντες τοῦ κινδύνου οἱ δ' ἐκτός. λέγω δὲ παλαιοὺς μὲν τούς τε ποιητὰς καὶ ὅσων ἄλλων γνωρίμων εἰσὶν κρίσεις φανεραί, οἷον Ἀθηναῖοι Ὁμήρῳ μάρτυρι ἐχρήσαντο περὶ Σαλαμῖνος καὶ Τενέδιοι ἔναγχος Περιάνδρῳ τῷ Κορινθίῳ πρὸς Σιγειεῖς. καὶ Κλεοφῶν κατὰ Κριτίου τοῖς Σόλωνος ἐλεγείοις ἐχρήσατο, λέγων ὅτι πάλαι ἀσελγὴς ἡ οἰκία· οὐ γὰρ ἄν ποτε ἐποίησε Σόλων

εἰπεῖν μοι Κριτίᾳ πυρρότριχι πατρὸς ἀκούειν.

περὶ μὲν οὖν τῶν γενομένων οἱ τοιοῦτοι μάρτυρες, περὶ δὲ
1376a τῶν ἐσομένων καὶ οἱ χρησμολόγοι, οἷον Θεμιστοκλῆς, ὅτι ναυμαχητέον, τὸ ξύλινον τεῖχος λέγων. ἔτι καὶ αἱ παροιμίαι ὥσπερ εἴρηται, μαρτύρια ἐστίν, οἷον εἴ τις συμβουλεύει μὴ ποιεῖσθαι φίλον γέροντα, τούτῳ μαρτυρεῖ ἡ παροιμία,

μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα.

καὶ τὸ τοὺς υἱοὺς ἀναιρεῖν ὧν καὶ τοὺς πατέρας,

νήπιος ὃς πατέρα κτείνας υἱοὺς καταλείπει.

πρόσφατοι δὲ ὅσοι γνώριμοί τι κεκρίκασιν· χρήσιμοι γὰρ αἱ τούτων κρίσεις τοῖς περὶ τῶν αὐτῶν ἀμφισβητοῦσιν, οἷον Εὔβουλος ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἐχρήσατο κατὰ Χάρητος ὃ Πλάτων εἶπε πρὸς Ἀρχίβιον, ὅτι ἐπιδέδωκεν ἐν τῇ πόλει τὸ ὁμολογεῖν

30 *B* 557 ‖ 32 fr. 22 Bergk^{4}.

28 *μὲν* om. *ΘΠ*Tr. ‖ 30 *τενέδειοι* A^{c} ‖ 31 *σιγιεῖς* A^{c}*Θ*BE Ald. ‖ *λεόφρων ΘΠ* ‖ 32 *ἐλεγείοις* corr. A^{c} ‖ 34 *εἰπεῖν τῷ Κριτίᾳ* schol., *εἰπέμεναι* D in marg. *πυρότριχι Θ*BDE schol. ‖ 1376a, 1 *καὶ* ante *οἱ* om. Tr. ‖ 2 *τεῖχος λέγων* A^{c} Gaisford, *τὸ ξύλινον λέγει τεῖχος ΘΠ*Tr. ‖ 3 *εἴρηται* secludit Spengel *ὥσπερ μαρτύρια* vel potius cum C apud Gaisfordium *ὥσπερ μαρτυρία εἰσὶν* coniungens | *συμβουλεύοι ΘΠ* ‖ 7 *πατέρα*] *πατέρας* A^{c} | *υἱούς*] *παῖδας ΘΠ* | *καταλείποι ΘΠ* | Ceterum quae inde a 1376a, 1—8 sequuntur ab huius disputationis tenore plane abhorrent; aperte enim spectant genus deliberativum, non iudiciale, de quo toto capite agit Aristoteles ‖ 8 ⟨*πιστότατοι*⟩ *ὅσοι* Thurot | *καὶ κεκρίκασί τι ΘΠ*Tr. | *καὶ αἱ τούτων ΘΠ* ‖ 9 *περὶ τῶν αὐτῶν*] *περὶ τούτων* A^{c}, *τοιούτων* coni. Spengel ‖ 10 *ἐν τοῖς δικασταῖς* dubitanter coni. Spengel ‖ 10 *ὃ* A^{c}Q Gaisford, *ᾧ* cet. ‖ 11 *ἀρτίβιον* A^{c}, *Ἀρχῖνον* coni. Meineke; cf. Kock. Com. fragm. I, p. 660 fr. 219.

πονηροὺς εἶναι. καὶ οἱ μετέχοντες τοῦ κινδύνου, ἂν δόξωσι ψεύδεσθαι. οἱ μὲν οὖν τοιοῦτοι τούτων μόνον μάρτυρές εἰσιν, εἰ γέγονεν [ἢ μή], εἰ ἔστιν ἢ μή, περὶ δὲ τοῦ ποῖον οὐ μάρτυρες, οἷον εἰ δίκαιον ἢ ἄδικον, εἰ συμφέρον ἢ ἀσύμφορον· οἱ δ' ἄπωθεν καὶ περὶ τοιούτων πιστότατοι. πιστότατοι δ' οἱ παλαιοί· ἀδιάφθοροι γάρ. πιστώματα δὲ περὶ μαρτυριῶν μάρτυρας μὲν μὴ ἔχοντι, ὅτι ἐκ τῶν εἰκότων δεῖ κρίνειν καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐξαπατῆσαι τὰ εἰκότα ἐπὶ ἀργυρίῳ, καὶ ὅτι οὐχ ἁλίσκεται τὰ εἰκότα ψευδομαρτυριῶν· ἔχοντι δὲ πρὸς μὴ ἔχοντα, ὅτι οὐχ ὑπόδικα τὰ εἰκότα, καὶ ὅτι οὐδὲν ἂν ἔδει μαρτυριῶν, εἰ ἐκ τῶν λόγων ἱκανὸν ἦν θεωρῆσαι. εἰσὶ δὲ αἱ μαρτυρίαι αἱ μὲν περὶ αὑτοῦ αἱ δὲ περὶ τοῦ ἀμφισβητοῦντος, καὶ αἱ μὲν περὶ τοῦ πράγματος αἱ δὲ περὶ τοῦ ἤθους, ὥστε φανερὸν ὅτι οὐδέποτ' ἔστιν ἀπορῆσαι μαρτυρίας χρησίμης· εἰ μὴ γὰρ κατὰ τοῦ πράγματος ἢ αὑτῷ ὁμολογουμένης ἢ τῷ ἀμφισβητοῦντι ἐναντίας, ἀλλὰ περὶ τοῦ ἤθους ἢ αὑτοῦ εἰς ἐπιεί-

13 *τούτων* A^c Gaisford, *τῶν τοιούτων* *ΘΠ* Tr. schol. | *μόνων* Q Tr. om. Ald. ‖ 14 *εἰ* ex A^c Bekker, om. *ΘΠ* Tr. | *ἢ μὴ* om. A^c, secl. Spengel; cf. 1396a, 9 ‖ 15 *εἰ* om. *ΘΠ* Tr., *ἢ δίκαιον* A^c pr. alt. man. corr. *εἰ*, *ἢ συμφέρον* A^c, *εἰ ἄδικον ἢ συμφέρον* *Θ* ‖ 16 Locus difficillimus sic legitur in A^c: *οἱ δ' ἄπωθεν* (ω ex corr?) *καὶ περὶ* ^{τοι}*τούτων* (sic) *ἄν .ἀπίστοτατοι.* (sic) *πιστοτα*^{τ} *οἱ παλαιοί* | *οἱ δ' ἄποθεν* *Θ* D E Ald., *καὶ περὶ τούτων πιστότατοι* *ΘΠ*, „*remoti autem de his minime credibiles*“ Tr., *οἱ δ' ἄπωθεν . . πιστότατοι* secl. Buhle, *πιστότατοι δ' οἱ παλαιοί* in versione om. Muretus, quod probat Thurot. Vestigia lectionis A^c et Tr. secutus: *περὶ τοιούτων ἂν ἄπιστοι εἶεν· πιστότατοι δὲ* coni. Spengel, *ἀπιστότατοι* duobus punctis notatum deletum voluit librarius in A^c, contra latere videtur in *ἂν* vocabulum eadem significatione, qua *πιστοί* v. gr. *ἀνεξαπάτητοι* vel tale quid, tum apte pergere potest superlativo *πιστότατοι δ' οἱ παλαιοί* | *δὲ οἱ παλαιοί* ex A^c Tr. Vict., *γὰρ* *Θ* B D E Ald. ‖ 17 *πιστώματα γὰρ* Y^b Z^b B D E Ald., *γὰρ* om. Q | *περὶ*] *παρὰ* Y^b Z^b D Ald. ‖ 19 *οὐκ ἔστιν* om. *Θ* B D ‖ 20 *καὶ οὐχ ὅτι οὐχ* A^c, sed prius *οὐχ* deletum ‖ 21 *ψευδομαρτυριῶν τὰ εἰκότα* *ΘΠ* Tr. | *πρὸς τὸν μὴ* C ‖ 22 „*probativa*“ (*ἀποδεικτικά*) Tr., *μαρτύρων* *Θ* B Tr. ‖ 25 *ὥστε*] *ὅτι* A^c ‖ 27 *ὁμολογουμένως* Y^b Z^b B E Ald. ‖ 28 *ἢ* om. *Θ* B C D Tr. Ald

κειαν ἢ τοῦ ἀμφισβητοῦντος εἰς φαυλότητα. τὰ δ' ἄλλα περὶ μάρτυρος ἢ φίλου ἢ ἐχθροῦ ἢ μεταξύ, ἢ εὐδοκιμοῦντος ἢ ἀδοξοῦντος ἢ μεταξύ, καὶ ὅσαι ἄλλαι τοιαῦται διαφοραί, ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων λεκτέον ἐξ οἵων περ καὶ τὰ ἐνθυμήματα λέγομεν.

περὶ δὲ τῶν συνθηκῶν τοσαύτη τῶν λόγων χρῆσίς ἐστιν ὅσον αὔξειν ἢ καθαιρεῖν ἢ πιστὰς ποιεῖν ἢ ἀπίστους, ἐὰν 1376b μὲν αὐτῷ ὑπάρχῃ, πιστὰς καὶ κυρίας, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀμφισβητοῦντος τοὐναντίον. πρὸς μὲν οὖν τὸ πιστὰς ἢ ἀπίστους κατασκευάζειν οὐδὲν διαφέρει τῆς περὶ τοὺς μάρτυρας πραγματείας· ὁποῖοι γὰρ ἄν τινες ὦσιν οἱ ἐπιγεγραμμένοι ἢ φυλάττοντες, τούτοις αἱ συνθῆκαι πισταί εἰσιν. ὁμολογουμένης δ' εἶναι τῆς συνθήκης, οἰκείας μὲν οὔσης αὐξητέον· ἡ γὰρ συνθήκη νόμος ἐστὶν ἴδιος καὶ κατὰ μέρος, καὶ αἱ μὲν συνθῆκαι οὐ ποιοῦσι τὸν νόμον κύριον, οἱ δὲ νόμοι τὰς κατὰ νόμους συνθήκας. καὶ ὅλως αὐτὸς ὁ νόμος συνθήκη τις ἐστίν, ὥστε ὅς τις ἀπιστεῖ ἢ ἀναιρεῖ συνθήκην, τοὺς νόμους ἀναιρεῖ. ἔτι δὲ πράττεται τὰ πολλὰ τῶν συναλλαγμάτων καὶ τὰ ἑκούσια κατὰ συνθήκας, ὥστε ἀκύρων γιγνομένων ἀναιρεῖται ἡ πρὸς ἀλλήλους χρεία τῶν ἀνθρώπων. καὶ τἆλλα δὲ ὅσα ἁρμόττει, ἐπιπολῆς ἰδεῖν ἔστιν. ἂν δ' ἐναντία ᾖ καὶ μετὰ τῶν ἀμφισβητούντων, πρῶτον μέν, ἅπερ ἄν τις πρὸς νόμον ἐναντίον μαχέσαιτο, ταῦτα ἁρμόττει· ἄτοπον γὰρ εἰ τοῖς μὲν νόμοις, ἂν μὴ ὀρθῶς κείμενοι ὦσιν ἀλλ' ἐξαμάρτωσιν οἱ τιθέμενοι, οὐκ οἰόμεθα

32 II, 23.

33 *περὶ συνθηκῶν* argumentum indicans maiusculis litteris in ipsa linea exaratum A^c | *τῶν λόγων* ex A^c Spengel, *τοῦ λόγου* cet. ‖ 34 *τῷ αὔξειν* coni. Spengel | *πιστὰ* A^c pr. rec. man. adscripsit *σ* ‖ b, 1 *ὑπάρχῃ* ex A^c recepi, cf. variet. ad 1385b, 4, *ὑπάρχωσι* cet. ‖ 9 *νόμους* ex A^c Spengel, *νόμον* *ΘΠ* Tr. ‖ 10 *ἢ* ex A^c Bekker, *καὶ* *ΘΠ* Tr. ‖ 12 *τὰς συνθήκας* *Θ* B Ald. | 13 *ἀναιρεῖται* A^c Tr. Vict., *ἀνῄρηται* *ΘΠ* ‖ 14 *ἔστιν ἰδεῖν* schol., ut semper Aristot. cf. 622^b 25. 1390^b 32. 299^a 4. 158^a 4 ‖ 16 *ἐναντίον* A^c Tr. Vict., *ἐναντιούμενον* *ΘΠ* ‖ 18 *ἐξαμάρτωσιν* A^c Gaisford, *ἐξαπατῶσιν* *ΘΠ* Tr.

δεῖν πείθεσθαι, ταῖς δὲ συνθήκαις ἀναγκαῖον. εἶτα ὅτι τοῦ δικαίου ἐστὶ βραβευτὴς ὁ δικαστής· οὔκουν τοῦτο σκεπτέον, ἀλλ' ὡς δικαιότερον. καὶ τὸ μὲν δίκαιον οὐκ ἔστιν μεταστρέψαι οὔτ' ἀπάτῃ οὔτ' ἀνάγκῃ (πεφυκὸς γάρ ἐστιν), συνθῆκαι δὲ γίγνονται καὶ ἐξαπατηθέντων καὶ ἀναγκασθέντων. πρὸς δὲ τούτοις σκοπεῖν εἰ ἐναντία ἐστί τινι τῶν γεγραμμένων νόμων ἢ τῶν κοινῶν, καὶ τῶν γεγραμμένων ἢ τοῖς οἰκείοις ἢ τοῖς ἀλλοτρίοις, ἔπειτα εἰ ἢ ἄλλαις συνθήκαις ὑστέραις ἢ προτέραις· αἱ γὰρ ὕστεραι κύριαι, ἢ αἱ πρότεραι ὀρθαί, αἱ δ' ὕστεραι ἠπατήκασιν, ὁποτέρως ἂν ᾖ χρήσιμον. ἔτι δὲ τὸ συμφέρον ὁρᾶν, εἴ που ἐναντιοῦται τοῖς κριταῖς, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· καὶ γὰρ ταῦτα εὐθεώρητα ὁμοίως.

αἱ δὲ βάσανοι μαρτυρίαι τινές εἰσιν, ἔχειν δὲ δοκοῦσι τὸ πιστόν, ὅτι ἀνάγκη τις πρόσεστιν. οὔκουν χαλεπὸν οὐδὲ περὶ τούτων εἰπεῖν τὰ ἐνδεχόμενα, ἐξ ὧν ἐάν τε ὑπάρχωσιν οἰκεῖαι αὔξειν ἔστιν, ὅτι ἀληθεῖς μόναι τῶν μαρτυριῶν εἰσὶν αὗται. ἐάν τε ὑπεναντίαι ὦσι καὶ μετὰ τοῦ ἀμφισβητοῦν- 1377a
τος, διαλύοι ἄν τις τἀληθῆ λέγων καθ' ὅλου τοῦ γένους τῶν βασάνων· οὐδὲν γὰρ ἧττον ἀναγκαζόμενοι τὰ ψευδῆ λέγουσιν

20 *βραβευτής ἐστιν ΘΠ* Tr. | *οὐκοῦν* A^c pr., sed correctum *οὔκουν* ‖ post *σπεκτέον* ⟨*ὡς δίκαιον*⟩ inserit Rassovius ‖ 24 *δεῖ* ad *σκοπεῖν* addit ead. man in marg. C, *σκοπεῖν* om. Tr. | *τινί ἐστιν ΘΠ* | *ἢ τῶν γεγραμμένων ΘΠ* ‖ 25 *τῶν γεγραμμένων ἢ τοῖς οἰκείοις ἢ τοῖς ἀλλοτρίοις, ἔπειτα* ex A^c Bekker, *τοῖς καλοῖς ἢ δικαίοις Θ* (?), *καὶ τοῖς δικαίοις ἢ καλοῖς Π* (?) Tr. Ald. ‖ 26 *ἔπειτα εἰ*] *ἔτι τε εἰ ἄλλαις ΘΠ* Tr., A^c legit *ἢ ἢ*, unde *εἰ ἢ* scripsi ‖ 27 *αἱ γὰρ ὕστεραι κύριαι ἢ αἱ πρότεραι ὀρθαί, αἱ δ' ὕστεραι* etc. A^c Spengel; sed propter errores in Cod. A^c *ὁμοιοτελεύτῳ* ortos vix contemnenda videtur lectio codd. *ΘΠ* Tr.: *ἢ γὰρ αἱ ὕστεραι κύριαι, ἄκυροι δ' αἱ πρότεραι, ἢ αἱ πρότεραι ὀρθαί*, Kayser coni. *αἱ γὰρ ὕστεραι . . ἠπατήκασι* et parenthesin esse vult ‖ 29 *που* A^c Spengel, *πῃ ΘΠ* Tr. | *ἐναντιοῦνται* Q Y^b pr. D E Ald. ‖ 32 *τὸ πιστὸν* A^c schol. Vict., *πίστιν ΘΠ* Tr. | *ἐστιν* A^c pr., sed ead. man. in marg. addidit *πρός* | *οὐκοῦν* sic A^c | *οὐδὲν* A^c sed ras. | *οὐδὲ περὶ τούτων εἰπεῖν* A^c Bekker, *οὐδὲν περὶ τούτων ἰδεῖν καὶ τὰ ἐνδεχόμενα εἰπεῖν ΘΠ* Tr. ‖ 1377a, 1 *αὗται* om. *ΘΠ* Tr., secl. Gaisford ‖ 2 *τἀληθῆ* del. Muretus Madvig.

ἢ τἀληθῆ, καὶ διακαρτεροῦντες μὴ λέγειν τἀληθῆ, καὶ ῥᾳδίως καταψευδόμενοι ὡς παυσόμενοι θᾶττον. δεῖ δὲ ἔχειν ἐπαναφέρειν ἐπὶ τοιαῦτα γεγενημένα παραδείγματα ἃ ἴσασιν οἱ κρίνοντες. [δεῖ δὲ λέγειν ὡς οὐκ εἰσὶν ἀληθεῖς αἱ βάσανοι· πολλοὶ μὲν γὰρ παχύφρονες οἱ καὶ λιθόδερμοι καὶ ταῖς ψυχαῖς ὄντες δυνατοὶ γενναίως ἐγκαρτεροῦσι ταῖς ἀνάγκαις, οἱ δὲ δειλοὶ καὶ εὐλαβεῖς πρὸ τοῦ τὰς ἀνάγκας ἰδεῖν αὐτῶν καταθαρροῦσιν, ὥστε οὐδέν ἐστι πιστὸν ἐν βασάνοις.]

περὶ δ' ὅρκων τετραχῶς ἔστι διελεῖν· ἢ γὰρ δίδωσι καὶ λαμβάνει, ἢ οὐδέτερον, ἢ τὸ μὲν τὸ δ' οὔ, καὶ τούτων ἢ δίδωσιν [μὲν] οὐ λαμβάνει δέ, ἢ λαμβάνει μὲν δίδωσιν δὲ οὔ. ἔτι ἄλλως παρὰ ταῦτα, εἰ ὀμώμοσται οὗτος ἢ ὑπ' αὐτοῦ ἢ ὑπ' ἐκείνου. οὐ δίδωσιν μὲν οὖν, ὅτι ῥᾳδίως ἐπιορκοῦσιν, καὶ διότι ὁ μὲν ὀμόσας οὐκ ἀποδίδωσιν, τοὺς δὲ μὴ ὀμόσαντος οἴεται καταδικάσειν, [καὶ] ὡς οὗτος ὁ κίνδυνος κρείττων ὁ ἐν τοῖς δικασταῖς· τοῖς μὲν γὰρ πιστεύει τῷ δ' οὔ. οὐ λαμβάνει δ', ὅτι ἀντὶ χρημάτων ὅρκος, καὶ ὅτι εἰ ἦν φαῦλος, κατωμόσατο ἄν· κρεῖττον γὰρ ἂν ἕνεκά του φαῦλον εἶναι ἢ μηδενός· ὀμόσας μὲν οὖν ἕξει, μὴ ὀμόσας δ' οὔ. οὕτως δὲ δι' ἀρετὴν ἂν εἴη, ἀλλ' οὐ δι' ἐπιορκίαν τὸ μή. καὶ τὸ τοῦ Ξενοφάνους (fr. 25 Mullach) *ἁρμόττει, ὅτι οὐκ*

6 *„scripta exempla"* (*γεγραμμένα* ?) Tr. ‖ 7 Verba inclusa om. QZ^b et pr. Y^{b}DETr. Aldus; pr. in ed. Venet. apparuerant; expunxit Vict. ‖ *παχύφρονες* ες corr. A^c, *παχύδερμοι* schol. | *ἐγκαρτεροῦσι γ.* corr. A^c ‖ 10 *μὲν* om. A^c Q Z^b Tr. secl. Spengel | *οὐ δίδωσι δέ* QZ^b *Π*, *οὐ δίδωσι δ' οὐ* Y^b sed *οὐ* delevit man. rec. | *ἔτι* corr. A^c (? *καὶ* ?), *ἄλλως* om. Tr. ‖ 11 *περὶ ταῦτα* ΘDE Ald. | *καὶ οὗτος* ΘΠTr., *οὗτος* secl. Buhle; an pro *οὗτος ὅρκος* scribendum? ‖ 12 *δίδωσι χρήματα μέν* ΘBD | *διότι*] *ὅτι* ΘCDE schol. Ald. ‖ 13 *τοῦ δὲ* pro *τοὺς δὲ* Madvig, *ὀμόσαντος* emendavit Vict. et interpretatur schol., *ὀμόσαντας* libri, ut videtur omnes. (Simile vitium 1404b, 18. 1416a, 19), *καταδικάσειν* A^c, non *καταδικάζειν*, ut Bekker tradit ‖ 14 *καὶ* delevit Vahlen, *οὕτως* coni. Vahlen ‖ 15 *πιστεύει* A^c, sed post *ει* erasa littera, ut primitus *πιστεύειν* fuisse videatur ut legit schol. ‖ 17 *γὰρ ἂν* A^c Spengel, *ἂν* om. ΘΠTr. | *μὲν οὖν* A^c Bekker, *μὲν γὰρ* ΘΠTr. ‖ 18 *οὕτως* A^{c}Tr. Vict., *ὥστε* ΘΠ schol. | *δὲ δι'*] *δ' οὐ δι* A^c, sed *οὐ* erasum, *δὴ* coni. Thurot. *οὐ* om. Tr. ‖ 19 *ἁρμόττειν* ΘBD Ald., *ἁρμόττει* cet. et Venet.

ἴση πρόκλησις αὕτη ἀσεβεῖ πρὸς εὐσεβῆ, ἀλλ' ὁμοία καὶ εἰ ἰσχυρὸς ἀσθενῆ πατάξαι ἢ πληγῆναι προκαλέσαιτο. εἰ δὲ λαμβάνει, ὅτι πιστεύει αὑτῷ, ἐκείνῳ δ' οὔ. καὶ τὸ τοῦ Ξενοφάνους μεταστρέψαντα φατέον οὕτως ἴσον εἶναι ἂν ὁ μὲν ἀσεβὴς διδῷ, ὁ δ' εὐσεβὴς ὀμνύῃ· δεινόν τε τὸ μὴ θέλειν αὐτόν, ὑπὲρ ὧν ἐκείνους ἀξιοῖ ὀμόσαντας δικάζειν. εἰ δὲ δίδωσιν, ὅτι εὐσεβὲς τὸ θέλειν τοῖς θεοῖς ἐπιτρέπειν, καὶ ὅτι οὐδὲν δεῖ αὐτὸν ἄλλων δικαστῶν δεῖσθαι· τούτῳ γὰρ δίδωσι κρίσιν. καὶ ὅτι ἄτοπον τὸ μὴ θέλειν ὀμνύναι περὶ ὧν ἄλλους ἀξιοῦσιν ὀμνύναι. ἐπεὶ δὲ καθ' ἕκαστον δῆλον ὅπως λεκτέον, καὶ συνδυαζομένων πῶς λεκτέον δῆλον, οἷον εἰ αὐτὸς μὲν θέλει λαμβάνειν διδόναι δὲ μή, καὶ εἰ δίδωσι μὲν λαμβάνειν δὲ μὴ θέλει, καὶ εἰ λαμβάνειν καὶ διδόναι θέλει εἴτε μηδέτερον· ἐκ γὰρ τῶν εἰρημένων ἀνάγκη 1377b συγκεῖσθαι, ὥστε καὶ τοὺς λόγους συγκεῖσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων. ἐὰν δὲ ᾖ γεγενημένος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐναντίος, ὅτι οὐκ ἐπιορκία· ἑκούσιον γὰρ τὸ ἀδικεῖν, τὸ δ' ἐπιορκεῖν ἀδικεῖν ἐστί, τὰ δὲ βίᾳ καὶ ἀπάτῃ ἀκούσια. ἐνταῦθα οὖν συνακτέον καὶ τὸ ἐπιορκεῖν, ὅτι ἔστι τὸ τῇ διανοίᾳ ἀλλ' οὐ τῷ στόματι. ἐὰν δὲ τῷ ἀντιδίκῳ ᾖ ὑπεναντίος καὶ ὀμωμοσμένος, ὅτι πάντα ἀναιρεῖ μὴ ἐμμένων οἷς ὤμοσεν· διὰ γὰρ τοῦτο

20 *πρόσκλησις* ΘCE Ald. | post *ἀσεβεῖ* ras. A[c] ‖ 21 *προσκαλέσαιτο* ΘBCE Ald. ‖ 23 *ἐὰν μὲν ὁ ἀσεβὴς διδῷ ὁ εὐσεβὴς δ'* ΘΠ ‖ 24 *ἐθέλειν* ΘDE schol. Ald. ‖ 27 *δικαστῶν* A[c] Gaisford, *κριτῶν* ΘΠ schol. | *τούτῳ γὰρ δίδωσι κρίσιν* A[c] Gaisford, *αὐτῷ γὰρ δίδωσι κρίνειν* ΘΠ, *αὐτοῖς γὰρ δίδωσι κρίσιν* Tr. et similiter scholia ‖ 29 *ἀξιοῦσιν* A[c] Spengel, *ἀξιοῖ* ΘΠ Tr. | *δῆλον ὅπως* A[c] Gaisford, *πῶς* cet. Spengel ‖ 30 *συνδυαζομένων* Bonitz, *συνδυαζόμενον* libri ‖ b, 1 *ἐθέλει* A[c] (?) cf. supra 24 ‖ 2 Post *λόγους ἀνάγκη* addunt ΘΠ Tr. ‖ 3 Sic *ἐὰν — ἐναντίος* ex A[c] et Tr. restituit Vict., nisi quod *ὑφ' αὐτοῦ* ex A[c] retinuit, *δῆλον δὲ ἂν ἦι ἠπατημένος ὑπ' αὐτοῦ ὁ ἐναντίος* ΘΠ ‖ 4 *ἐπιορκία*] *ἐπιορκήσῃ* A[c], sed duae extremae litterae vix legi possunt ‖ 7 *ἐὰν δὲ τῷ ἀντιδίκῳ ᾖ ὑπεναντίος καὶ ὀμωσμένος* A[c] schol. Spengel, *ἐὰν δὲ τῷ ἀντιδίκῳ ᾖ ὀμωμοσμένος* ΘΠ Tr. Ceterum aut *καὶ ὀμωμοσμένος* delendum aut locum sic transponendum censet Spengel: *ἐὰν δὲ τῷ ἀντιδίκῳ ᾖ ὀμωμοσμένος καὶ ὑπεναντίος* ‖ 8 *ὁ μὴ* ΘΠ Tr.

καὶ τοῖς νόμοις χρῶνται ὀμόσαντες. καὶ ὑμᾶς μὲν ἀξιοῦσιν ἐμμένειν οἷς ὀμόσαντες δικάζετε, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐμμένουσιν; καὶ ὅσα ἂν ἄλλα αὔξων τις εἴπειεν. [περὶ μὲν οὖν τῶν ἀτέχνων πίστεων εἰρήσθω τοσαῦτα.]

B.

Cap. 1 Ἐκ τίνων μὲν οὖν δεῖ καὶ προτρέπειν καὶ ἀποτρέπειν καὶ ἐπαινεῖν καὶ ψέγειν καὶ κατηγορεῖν καὶ ἀπολογεῖσθαι, καὶ ποῖαι δόξαι καὶ προτάσεις χρήσιμοι πρὸς τὰς τούτων πίστεις, ταῦτ᾽ ἐστίν· περὶ γὰρ τούτων καὶ ἐκ τούτων τὰ ἐνθυμήματα, ὡς περὶ ἕκαστον εἰπεῖν ἰδίᾳ τὸ γένος τῶν λόγων. ἐπεὶ δὲ ἕνεκα κρίσεώς ἐστιν ἡ ῥητορική (καὶ γὰρ τὰς συμβουλὰς κρίνουσι καὶ ἡ δίκη κρίσις ἐστίν), ἀνάγκη μὴ μόνον πρὸς τὸν λόγον ὁρᾶν, ὅπως ἀποδεικτικὸς ἔσται καὶ πιστός, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποιόν τινα καὶ τὸν κριτὴν κατασκευάζειν· πολὺ γὰρ διαφέρει πρὸς πίστιν, μάλιστα μὲν ἐν ταῖς συμβουλαῖς, εἶτα καὶ ἐν ταῖς δίκαις, τό τε ποιόν τινα φαίνεσθαι τὸν λέγοντα καὶ τὸ πρὸς αὐτοὺς ὑπολαμβάνειν πως διακεῖσθαι αὐτόν, πρὸς δὲ τούτοις ἐὰν καὶ αὐτοὶ διακείμενοί πως τυγχάνωσιν. τὸ μὲν οὖν ποιόν τινα φαίνεσθαι τὸν λέγοντα

9 *ἀξιοῦσιν* et 10 *ἐμμένουσιν* ex A^c Gaisford, *ἀξιοῦμεν* et *ἐμμενοῦμεν* *ΘΠ* Tr. ‖ 10 *οἷς ἂν ὀμόσαντες δικάσητε ΘΠ* (*δικάζητε Π*? *δικάζητε* Z^b et Y^b rec. man. Ald.) | signum ; posui cum Schuetzio ‖ 11 Post *εἴπειεν*: — A^c omittit *περὶ μὲν οὖν* — *τοσαῦτα*, quae verba secl. Spengel.

Liber II. 1377b, 15 *τέλος ἀριστοτέλους τέχνης ῥητορικῆς ᾱ ἀριστοτέλους τέχνη ῥητορική β* A^c, *τρίτον* N^a Y^b et Vaticanus 265, quorum N in margine *κατὰ λατίνους ἐντεῦθεν ἄρχεται τὸ β βιβλίον*, addit Q *κατὰ δὲ ἕλληνας ἄρχεται τὸ γ̄ βιβλίον* ‖ 17 *ψέγειν καὶ ἐπαινεῖν ΘΠ* ‖ 20 *λέγεται* post *ἐνθυμήματα* inserunt *ΘΠ* Tr., delevit Bekker, „*est dicere propter* (*proprie?*)" (*ἔστιν εἰπεῖν*) Tr., *ἐνθυμήματα πρὸς τὸ περὶ ἕκαστον* coni. Spengel. Sensui sufficeret *εὐπορεῖν* pro *εἰπεῖν* ‖ 26 *εἶτα δὲ ΘΠ* Tr. | *τε* omissum a Bekkero et Spengelio inserui ex A^c et schol. ‖ 28 *πως διακεῖσθαι* ex A^c Spengel, *ἔχειν πως ΘΠ* Tr. schol. cf. praefat. pag. XXX | *δια* in *διακείμενοι* corr. A^c.

χρησιμώτερον εἰς τὰς συμβουλάς ἐστιν, τὸ δὲ διακεῖσθαί πως τὸν ἀκροατὴν εἰς τὰς δίκας· οὐ γὰρ ταὐτὰ φαίνεται φιλοῦσι καὶ μισοῦσιν, οὐδ᾽ ὀργιζομένοις καὶ πράως ἔχουσιν, ἀλλ᾽ ἢ τὸ παράπαν ἕτερα ἢ κατὰ μέγεθος ἕτερα· τῷ 1378 a μὲν γὰρ φιλοῦντι, περὶ οὗ ποιεῖται τὴν κρίσιν, ἢ οὐκ ἀδικεῖν ἢ μικρὰ δοκεῖ ἀδικεῖν, τῷ δὲ μισοῦντι τοὐναντίον· καὶ τῷ μὲν ἐπιθυμοῦντι καὶ εὐέλπιδι ὄντι, ἐὰν ᾖ τὸ ἐσόμενον ἡδύ, καὶ ἔσεσθαι καὶ ἀγαθὸν ἔσεσθαι φαίνεται, τῷ δ᾽ ἀπαθεῖ καὶ δυσχεραίνοντι τοὐναντίον.

τοῦ μὲν οὖν αὐτοὺς εἶναι πιστοὺς τοὺς λέγοντας τρία ἐστὶ τὰ αἴτια· τοσαῦτα γάρ ἐστι δι᾽ ἃ πιστεύομεν ἔξω τῶν ἀποδείξεων. ἔστι δὲ ταῦτα φρόνησις καὶ ἀρετὴ καὶ εὔνοια· διαψεύδονται γὰρ περὶ ὧν λέγουσιν ἢ συμβουλεύουσιν ἢ δι᾽ ἅπαντα ταῦτα ἢ διὰ τούτων τι· ἢ γὰρ δι᾽ ἀφροσύνην οὐκ ὀρθῶς δοξάζουσιν, ἢ δοξάζοντες ὀρθῶς διὰ μοχθηρίαν οὐ τὰ δοκοῦντα λέγουσιν, ἢ φρόνιμοι μὲν καὶ ἐπιεικεῖς εἰσὶν ἀλλ᾽ οὐκ εὖνοι, διόπερ ἐνδέχεται μὴ τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν γιγνώσκοντας. καὶ παρὰ ταῦτα οὐδέν. ἀνάγκη ἄρα τὸν ἅπαντα δοκοῦντα ταῦτ᾽ ἔχειν εἶναι τοῖς ἀκροωμένοις πιστόν. ὅθεν μὲν οὖν φρόνιμοι καὶ σπουδαῖοι φανεῖεν ἄν, ἐκ τῶν περὶ τὰς ἀρετὰς διῃρημένων (lib. I cap. 9) ληπτέον· ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν κἂν ἕτερόν τις κἂν ἑαυτὸν κατασκευάσειε τοιοῦτον· περὶ δ᾽ εὐνοίας καὶ φιλίας ἐν τοῖς περὶ τὰ πάθη λεκτέον· ἔστι δὲ τὰ πάθη δι᾽ ὅσα μεταβάλλοντες διαφέρουσι πρὸς τὰς κρίσεις, οἷς ἕπεται λύπη

1378 a, 1 *κατὰ τὸ μέγεθος* ΘBE Ald. | *τωι* A^c, sed *ι* in litura || 3 *δοκεῖν* A^c || 4 *μὲν—7 τοῦ* om. Q | *ὄντι* A^c Vict., om. Y^b Z^b *Π* Ald. || 5 alterum *ἔσεσθαι* om. BC | *ἀπαθεῖ* ex A^c Vict., *ἀπειθεῖ* Z^b BDE schol. Ald. || 7 *εἰσὶ τὰ* ΘCD Ald. || 10 *δι᾽ ἅπαντα* ex A^c Spengel, *διὰ πάντα ΘΠ* || 11 *τοῦτο δοξαζουσιν ΘΠ* Tr., *τοῦτο* delevit Buhle || 16 *οὖν* A^c C Spengel, *τοίνυν* ΘBDE Ald. || 18 *ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν* A^c C Gaisford, *ἐκ τῶν αὐτῶν γὰρ* cet. || 20 Post *λεκτέον* addunt *νῦν ΘΠ*, *νῦν λεκτέον* Tr., *νῦν* recte secl. Gaisford, om. Spengel; cf. Poet. 1449 b, 22 et Rhet. 1396 b, 21, ubi etiam Spengelii coniectura facile caremus. Cf. Mus. Rhen. N F. XXXIX pag. 502.

καὶ ἡδονή, οἷον ὀργὴ ἔλεος φόβος καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, καὶ τὰ τούτοις ἐναντία. δεῖ δὲ διαιρεῖν περὶ ἕκαστον εἰς τρία, λέγω δ' οἷον περὶ ὀργῆς, πῶς τε διακείμενοι ὀργίλοι εἰσί, καὶ τίσιν εἰώθασιν ὀργίζεσθαι, καὶ ἐπὶ ποίοις· εἰ γὰρ τὸ μὲν ἓν ἢ τὰ δύο ἔχοιμεν τούτων, ἅπαντα δὲ μή, ἀδύνατον ἂν εἴη τὴν ὀργὴν ἐμποιεῖν· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥσπερ οὖν καὶ ἐπὶ τῶν προειρημένων διεγράψαμεν τὰς προτάσεις, οὕτω καὶ περὶ τούτων ποιήσωμεν καὶ διέλωμεν τὸν εἰρημένον τρόπον.

Cap. 2 ἔστω δὴ ὀργὴ ὄρεξις μετὰ λύπης τιμωρίας φαινομένης διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν τῶν εἰς αὐτὸν ἢ τῶν αὐτοῦ, τοῦ ὀλιγωρεῖν μὴ προσήκοντος. εἰ δὴ τοῦτ' ἐστὶν ἡ ὀργή, ἀνάγκη τὸν ὀργιζόμενον ὀργίζεσθαι ἀεὶ τῶν καθ' ἕκαστόν τινι, οἷον Κλέωνι ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπῳ, καὶ ὅτι αὐτὸν ἢ τῶν
1378b αὐτοῦ τι πεποίηκεν ἢ ἤμελλεν, καὶ πάσῃ ὀργῇ ἕπεσθαί τινα ἡδονὴν τὴν ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ τιμωρήσασθαι· ἡδὺ μὲν γὰρ τὸ οἴεσθαι τεύξεσθαι ὧν ἐφίεται, οὐδεὶς δὲ τῶν φαινομένων ἀδυνάτων ἐφίεται αὐτῷ, ὁ δὲ ὀργιζόμενος ἐφίεται δυνατῶν αὐτῷ. διὸ καλῶς εἴρηται περὶ θυμοῦ (Σ 109)

23 τὰ περὶ ἕκαστον ΘΠTr., τὰ om. A^c Spengel ‖ 28 ἐπὶ] περὶ Ald. ‖ 29 περὶ τούτων A^{c}C Tr. Spengel, ἐπὶ τούτων cet. schol. ‖ 30 διέλωμεν καὶ λέγωμεν Tr. cf. 1368b, 5 ‖ 31 περὶ ὀργῆς A^c marg. | δ' ἡ QZ^{b}DE, δὴ ἡ C | φαινομένης secl. Spengel (at cf. 1380b, 24. 1382a, 8 sqq.) et φανερᾶς interpretatur schol. ‖ 32 των ante εἰς om. C | τῶν εἰς αὐτὸν ἢ αὐτὸς ἢ τῶν αὐτοῦ A^c pr., unde scripsit Spengel τῶν εἰς αὐτὸν ἢ αὐτοῦ ἢ τῶν αὐτοῦ, at verba ἢ αὐτὸς perducta linea deleta sunt, ἢ εἰς αὐτοῦ τινα ΘΠTr. (at cf. 1386a, 2 et 3) ‖ 33 τοῦ ὀλιγωρεῖν μὴ προσήκοντος ex A^c Bekker, μὴ προσηκόντως ΘΠTr. omisso τοῦ ὀλιγωρεῖν | εἰ δὴ ex A^c Vict., ἐπεὶ δὲ ΘCDETr. Ald. ἐπεὶ δὴ B, ἡ om. ΘCDEAld. ‖ 35 καὶ om. C ‖ b, 1 αὐτοῦ τινά τι C, cf. supra ad 32 ‖ ἔμελλε ΘDAld. ‖ 2 τῆς ἀπὸ A^c ‖ 3 οὐδεὶς — 4 ὀργιζόμενος ἐφίεται om. Z^b ‖ οὐδεὶς δὲ (γὰρ) Y^b (a. m.) ‖ 4 αὐτῷ ex codd. (A^c et Tr.) Vict., om. QY^b pr. DEAld. et in versione Muretus, quod probat Ussing ‖ 5 αὐτῷ δυνατῶν ΘΠTr. Verba δυνατῶν αὐτῷ in versione omisit Muretus, Spengelio totum membrum ὁ δὲ ὀργιζόμενος — αὐτῷ aliena manu illatum vide-

ὅς τε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο
ἀνδρῶν ἐν στήθεσσιν ἀέξεται·

ἀκολουθεῖ γὰρ καὶ ἡδονή τις διά τε τοῦτο καὶ διότι διατρίβουσιν ἐν τῷ τιμωρεῖσθαι τῇ διανοίᾳ· ἡ οὖν τότε γινομένη φαντασία ἡδονὴν ἐμποιεῖ, ὥσπερ ἡ τῶν ἐνυπνίων. ἐπεὶ δὲ ἡ ὀλιγωρία ἐστὶν ἐνέργεια δόξης περὶ τὸ μηδενὸς ἄξιον φαινόμενον· καὶ γὰρ τὰ κακὰ καὶ τἀγαθὰ ἄξια οἰόμεθα σπουδῆς εἶναι, καὶ τὰ συντείνοντα πρὸς αὐτά· ὅσα δὲ μηδέν τι ἢ μικρόν, οὐδενὸς ἄξια ὑπολαμβάνομεν· τρία δ' ἐστὶν εἴδη ὀλιγωρίας, καταφρόνησίς τε καὶ ἐπηρεασμὸς καὶ ὕβρις· ὅ τε γὰρ καταφρονῶν ὀλιγωρεῖ (ὅσα γὰρ οἴονται μηδενὸς ἄξια, τούτων καταφρονοῦσιν, τῶν δὲ μηδενὸς ἀξίων ὀλιγωροῦσιν) καὶ ὁ ἐπηρεάζων [φαίνεται καταφρονεῖν·] ἔστιν γὰρ ὁ ἐπηρεασμὸς ἐμποδισμὸς ταῖς βουλήσεσιν μὴ ἵνα τι αὐτῷ ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκείνῳ. ἐπεὶ οὖν οὐχ ἵνα αὐτῷ τι, ὀλιγωρεῖ· δῆλον γὰρ ὅτι οὔτε βλάψειν ὑπολαμβάνει, ἐφοβεῖτο γὰρ ἂν καὶ οὐκ ὠλιγώρει, οὔτ' ὠφελῆσαι ἂν οὐδὲν ἄξιον λόγου, ἐφρόντιζε γὰρ ἂν ὥστε φίλος εἶναι. καὶ ὁ ὑβρίζων δὲ ὀλιγωρεῖ· ἔστι γὰρ ὕβρις τὸ πράττειν καὶ λέγειν ἐφ' οἷς αἰσχύνη ἐστὶν τῷ πάσχοντι, μὴ ἵνα τι γίγνηται

tur, οὐδὲ ὁ ὀργιζόμενος ἐφίεται ἀδυνάτων αὐτῷ coni. Bockius ‖ 6 στήθεσιν A^c^B ‖ 8 ἐγγιγνομένη et 9 ποιεῖ ΘΠ Tr. ‖ 9 ἡ in litura in A^c^, videtur fuisse εἰ τῶν ‖ 12 πρὸς ταῦτα ΘΠ, om. Tr. ‖ 13 μηδέν τι ἢ μικρόν ex A^c^ Bekker, μηδέν τι et C. μηδὲν ἢ πάνυ μικρά ΘΠ Tr. schol. | δ' om. ΘBCD Ald. ‖ 15 ὅσα ex A^c^ Gaisford, ἃ γὰρ ΘΠ Tr., qui etiam εἶναι addunt post ἄξια ‖ 16 μηδενὸς ἀξίων] καταφρονουμένων Bekker³, τῶν δὲ μηδενὸς ἀξίων καταφρονοῦντες ὀλιγωροῦσιν coni. Spengel; cf. et varietat. ad 1363b, 20 ‖ 17 καταφρονεῖν] ὀλιγωρεῖν E et marg. ed Venetae, φαίνεται καταφρονεῖν delevit Vahlen ‖ 18 μὴ ἵνα τι scripsi ex A^c^, οὐχ ΘΠ schol. cf. infra 24. 1381a, 5 et b, 37. 1385a, 19. 1386b, 20. 1387b, 23. 1393b, 6 et de negationum varietate etiam 1368b, 34 et Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 502 ‖ 21 post prius ἂν ras. in A^c^ | ἂν om. ΘBDE Ald. | καὶ οὐκ ὠλιγώρει delet Hayduck ‖ 23 πράττειν καὶ λέγειν ex A^c^ Gaisford, βλάπτειν καὶ λυπεῖν cet. cf. praefat. pag. XXX ‖ 24 γίγνηται ex A^c^ Gaisford, γένηται ΘΠ Tr.

αὐτῷ ἄλλο ἢ ὅτι ἐγένετο, ἀλλ' ὅπως ἡσθῇ· οἱ γὰρ ἀντιποιοῦντες οὐχ ὑβρίζουσιν ἀλλὰ τιμωροῦνται. αἴτιον δὲ τῆς ἡδονῆς τοῖς ὑβρίζουσιν, ὅτι οἴονται κακῶς δρῶντες αὐτοὺς ὑπερέχειν μᾶλλον. διὸ οἱ νέοι καὶ οἱ πλούσιοι ὑβρισταί· ὑπερέχειν γὰρ οἴονται ὑβρίζοντες. ὕβρεως δὲ ἀτιμία, ὁ δ' ἀτιμάζων ὀλιγωρεῖ· τὸ γὰρ μηδενὸς ἄξιον οὐδεμίαν ἔχει τιμήν, οὔτε ἀγαθοῦ οὔτε κακοῦ. διὸ λέγει ὀργιζόμενος ὁ Ἀχιλλεύς (*A* 355)

ἠτίμησεν· ἑλὼν γὰρ ἔχει γέρας αὐτὸς

καὶ (*I* 650)

ὡς εἴ τιν' ἀτίμητον μετανάστην,

ὡς διὰ ταῦτα ὀργιζόμενος. προσήκειν δὲ οἴονται πολυωρεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἡττόνων κατὰ γένος, κατὰ δύναμιν, κατ' ἀρετήν,
1379a καὶ ὅλως ἐν ᾧ ἂν ταῦτα ὑπερέχῃ πολύ, οἷον ἐν χρήμασιν ὁ πλούσιος πένητος καὶ ἐν τῷ λέγειν ῥητορικὸς ἀδυνάτου εἰπεῖν καὶ ἄρχων ἀρχομένου καὶ ἄρχειν ἄξιος οἰόμενος τοῦ ἄρχεσθαι ἀξίου. διὸ εἴρηται (*B* 197)

θυμὸς δὲ μέγας ἐστὶ διοτρεφέων βασιλήων

καὶ (*A* 84)

ἀλλά τε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον·

ἀγανακτοῦσι γὰρ διὰ τὴν ὑπεροχήν. ἔτι ὑφ' ὧν τις οἴεται εὖ πάσχειν δεῖν· οὗτοι δ' εἰσὶν οὓς εὖ πεποίηκεν ἢ ποιεῖ, αὐτὸς ἢ δι' αὐτόν τις ἢ τῶν αὐτοῦ τις, ἢ βούλεται ἢ ἐβουλήθη.

φανερὸν οὖν ἐκ τούτων ἤδη πῶς τε ἔχοντες ὀργίζονται αὐτοὶ καὶ τίσιν καὶ διὰ ποῖα. αὐτοὶ μὲν γάρ, ὅταν λυπῶνται·

25 *ἢ ὅτι ἐγένετο* om. Tr. et alt. man. delet Y^b ‖ 28 *καὶ οἱ νέοι* Tr. ‖ 31 *οὔτε κακοῦ οὔτε ἀγαθοῦ* *ΘΠ* Tr. ‖ 32 Post *αὐτὸς* addunt *ἀπούρας* *ΘΠ* Tr. ‖ 34 *πολυωρῆσθαι* A^c ‖ 1379a, 1 *ὑπερέχει* A^c, *ἐν ᾧ ἂν ταὐτῷ ὑπερέχῃ πολύ* QZ^bDEAld, *ταὐτὸ* BY^b, „*et totaliter in ipso* (*in ipso* om. M), *in quo excedunt multum*" Tr., pro *ταῦτα αὐτός* C, *ἕκαστος* margo ed. Morel. in Bibliotheca Bodleiana et sic vertit Muretus, *ἐν ᾧ ἄν τις ὑπερέχῃ πολύ* coni. Spengel ‖ 6 *ἀλλά τε* $A^cY^bZ^b$, *γε* cet. Spengel | *ὄφρα τελέσσῃ* addunt QE schol. ‖ 7 *ἀφ' ὧν* E et Y^b pr. Ald. *ἐφ'* Z^b ‖ 8 *ἢ* ante *αὐτὸς* om. A^c, itaque cum Gaisfordio delevi, *ἢ αὐτὸς ἢ τῶν αὐτοῦ τις ἢ δι' αὐτοῦ* *ΘΠ* Tr. (*δι' αὐτὸν*) Tr.

ἐφίεται γάρ τινος ὁ λυπούμενος· ἐάν τε οὖν κατ' εὐθυωρίαν ὁτιοῦν ἀντικρούσῃ τις, οἷον τῷ διψῶντι πρὸς τὸ πιεῖν, ἐάν τε μή, ὁμοίως ταὐτὸ φαίνεται ποιεῖν· καὶ ἐάν τε ἀντιπράττῃ τις ἐάν τε μὴ συμπράττῃ ἐάν τε ἄλλο τι ἐνοχλῇ οὕτως ἔχοντα, πᾶσιν ὀργίζεται. διὸ κάμνοντες, πενόμενοι, ⟨πολεμοῦντες⟩, ἐρῶντες, διψῶντες, ὅλως ἐπιθυμοῦντές τι καὶ μὴ κατορθοῦντες ὀργίλοι εἰσὶ καὶ εὐπαρόρμητοι, μάλιστα μὲν πρὸς τοὺς τοῦ παρόντος ὀλιγωροῦντας, οἷον κάμνων μὲν τοῖς πρὸς τὴν νόσον, πενόμενος δὲ τοῖς πρὸς τὴν πενίαν, πολεμῶν δὲ τοῖς πρὸς τὸν πόλεμον, ἐρῶν δὲ τοῖς πρὸς τὸν ἔρωτα, ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις, ⟨εἰ δὲ μή, κἂν ὁτιοῦν ἄλλο ὀλιγωρῇ τις⟩· προωδοποίηται γὰρ ἕκαστος πρὸς τὴν ἑκάστου ὀργὴν ὑπὸ τοῦ ὑπάρχοντος πάθους· ἔτι δ' ἐὰν τἀναντία τύχῃ προσδεχόμενος· λυπεῖ γὰρ μᾶλλον τὸ πολὺ παρὰ δόξαν, ὥσπερ καὶ τέρπει τὸ πολὺ παρὰ δόξαν, ἐὰν γένηται ὃ βούλεται. διὸ καὶ ὧραι καὶ χρόνοι καὶ διαθέσεις καὶ ἡλικίαι ἐκ τούτων φανεραί, ποῖαι εὐκίνητοι πρὸς ὀργὴν καὶ ποῦ καὶ πότε, καὶ ὅτε μᾶλλον ἐν τούτοις εἰσί, μᾶλλον καὶ εὐκίνητοι.

11 Sic Gaisford ex A^c *ἐάν τε κατ' εὐθυωρίαν οὖν ἀντικρούῃ τις* *ΘΠ* Ald. ‖ 13 *ὁμοίως* om. Tr. ‖ 15 *ἔχοντα* A^c, sed *τα* fort. ex corr., *ἔχον* $Y^b Z^b$ *Π* Ald. schol., *ἔχων* Q Tr. (?) | *τοῖς πᾶσιν* *ΘΠ*, unde *οὕτως ἔχων τούτοις πᾶσιν ὀργίζεται* coni. Spengel, *πᾶσι τούτοις* schol. | *πολεμοῦντες* inseruit Bekker^3. quod confirmant Auctoritates Aristotelis p. XXVII cf. annal. Gymn. Bavar. XXII (1886) p. 391 ‖ 16 *τι* ex A^c Spengel, om. cet. ‖ 17 *μὲν* om. A^c Spengel | *πρὸς τοὺς παρόντας ὀλιγωροῦντας* A^c, sed utrumque *ας* ex corr. ‖ 21 Susemihlio monente in textum recepi verba in vetusta Tr. (cod. m) a me inventa, ubi: *„si autem non, et quodcunque aliud parvipendat quis“*. Sic *εἰ δὲ μὴ* optime respondet antecedenti *μάλιστα μὲν*. Hanc loquendi formulam usitatam Aristoteli invenies etiam 1372 a, 14. 1385 a, 29. 1387 a, 35—36. 1398 b, 20 et passim. Cf. praeterea lacunas ex Tr. expletas ad 1374 a, 16. 1409 a, 23 (1408 a, 30?) | *προωδοποίηται* ex A^c Bekker, *προοδοποίηται* $Y^b Z^b$ *προοδοποιεῖται* *Π* Tr. Ald. ‖ 24 et 25 *τὸ πολὺ καὶ παρὰ δόξαν* *ΘΠ*, *καὶ* om. A^c Tr. Vict. ‖ 24 *ἐὰν γὰρ* *Θ* D E Ald., *γὰρ* om. A^c Tr. schol. del. Vict. ‖ 25 *καὶ χρόνοι καὶ ὧραι* Tr. ‖ 26 *καὶ ποῦ καὶ πότε* Bekker ex A^c, *καὶ πότε καὶ ποῦ* $Y^b Z^b$ *Π* Tr. ‖ 27 *καὶ ὅτι ὅτε* *ΘΠ* Tr. *ὅτι* om. A^c Spengel.

αὐτοὶ μὲν οὖν οὕτως ἔχοντες εὐκίνητοι πρὸς ὀργήν, ὀργίζονται δὲ τοῖς τε καταγελῶσι καὶ χλευάζουσιν καὶ σκώπτουσιν· ὑβρίζουσι γάρ. καὶ τοῖς τὰ τοιαῦτα βλάπτουσιν ὅσα ὕβρεως σημεῖα. ἀνάγκη δὲ τοιαῦτα εἶναι ἃ μήτε ἀντί τινος μήτ' ὠφέλιμα τοῖς ποιοῦσιν· ἤδη γὰρ δοκεῖ δι' ὕβριν. καὶ τοῖς κακῶς λέγουσι καὶ καταφρονοῦσι περὶ ὧν αὐτοὶ μάλιστα σπουδάζουσιν, οἷον οἱ ἐπὶ φιλοσοφίᾳ φιλοτιμούμενοι ἐάν τις εἰς τὴν φιλοσοφίαν, οἱ δ' ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ ἐάν τις εἰς τὴν ἰδέαν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ταῦτα δὲ πολλῷ μᾶλλον, ἐὰν ὑποπτεύσωσι μὴ ὑπάρχειν αὐτοῖς, ἢ ὅλως ἢ μὴ ἰσχυρῶς, ἢ 1379b μὴ δοκεῖν· ἐπειδὰν γὰρ σφόδρα οἴωνται ὑπερέχειν ἐν τούτοις, ἐν οἷς σκώπτονται, οὐ φροντίζουσιν. καὶ τοῖς φίλοις μᾶλλον ἢ τοῖς μὴ φίλοις· οἴονται γὰρ προσήκειν μᾶλλον πάσχειν εὖ ὑπ' αὐτῶν ἢ μή. καὶ τοῖς εἰθισμένοις τιμᾶν ἢ φροντίζειν, ἐὰν πάλιν μὴ οὕτως ὁμιλῶσιν· καὶ γὰρ ὑπὸ τούτων οἴονται καταφρονεῖσθαι· ταὐτὰ γὰρ ἂν ποιεῖν. καὶ τοῖς μὴ ἀντιποιοῦσιν εὖ μηδὲ τὴν ἴσην ἀνταποδιδοῦσιν. καὶ τοῖς τἀναντία ποιοῦσιν αὐτοῖς, ἐὰν ἥττους ὦσιν· καταφρονεῖν γὰρ πάντες οἱ τοιοῦτοι φαίνονται, καὶ οἱ μὲν ὡς ἡττόνων οἱ δ' ὡς παρὰ ἡττόνων. καὶ τοῖς ἐν μηδενὶ λόγῳ οὖσιν, ἄν τι ὀλιγωρῶσι, μᾶλλον· ὑπόκειται γὰρ ἡ ὀργὴ τῆς ὀλιγωρίας πρὸς τοὺς μὴ προσήκοντας, προσήκει δὲ τοῖς ἥττοσι μὴ ὀλιγωρεῖν· τοῖς δὲ φίλοις, ἐάν τε μὴ εὖ λέγωσιν ἢ ποιῶσιν, καὶ

34 περὶ ἃ *ΘΠ* schol., ὧν A[c] Spengel; cf. 1355b, 29 sqq. || b, 1 γὰρ A[c] Tr. Gaisford, δὲ *ΘΠ* | οἴονται sic A[c], Z[b] | ὑπάρχειν libri, ἐν τούτοις seclusit Spengel, ἑαυτοῖς vel αὑτοῖς coni. Fr. A. Wolf, ὑπερέχειν ego scripsi, cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 502 || 4 πάσχειν εὖ ὑπ' αὐτῶν A[c], ὑπ' αὐτῶν εὖ πάσχειν *ΘΠ* Tr. cf. 1365b, 4. 1383a, 24, τιμᾶν μᾶλλον Ald. || 6 τοῦτο Y[b] pr. Z[b] ταὐτόν QDE Ald. || ἔδει ποιεῖν C et schol. || 7 ἀνταποδιδοῦσι ex codd. (A[c]) Vict., ἀποδιδοῦσι *Θ* D Ald. (ἀποδιδοῦσι with ἀντ superscript Y[b] a. m.) || 10 ὥσπερ ἡττόνων Gomperz. | 12 μὴ ante προσήκοντας ex codd. (A[c] et Tr.) Vict., om. Y[b] Z[b] *Π* schol. Ald.

ἔτι μᾶλλον ἐὰν τἀναντία, καὶ ἐὰν μὴ αἰσθάνωνται δεομένων, ὥσπερ ὁ Ἀντιφῶντος Πλήξιππος τῷ Μελεάγρῳ· (N² p. 792) ὀλιγωρίας γὰρ τὸ μὴ αἰσθάνεσθαι σημεῖον· ὧν γὰρ φροντίζομεν, οὐ λανθάνει. καὶ τοῖς ἐπιχαίρουσι ταῖς ἀτυχίαις καὶ ὅλως εὐθυμουμένοις ἐν ταῖς αὐτῶν ἀτυχίαις· ἢ γὰρ ἐχθροῦ ἢ ὀλιγωροῦντος σημεῖον. καὶ τοῖς μὴ φροντίζουσιν ἐὰν λυπήσωσιν· διὸ καὶ τοῖς κακὰ ἀγγέλλουσιν ὀργίζονται. καὶ τοῖς ἢ ἀκούουσι περὶ αὐτῶν ἢ θεωμένοις τὰ αὐτῶν φαῦλα· ὅμοιοι γάρ εἰσιν ἢ ὀλιγωροῦσιν ἢ ἐχθροῖς· οἱ γὰρ φίλοι συναλγοῦσιν, θεώμενοι δὲ τὰ οἰκεῖα φαῦλα πάντες ἀλγοῦσιν. ἔτι τοῖς ὀλιγωροῦσι πρὸς πέντε, πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται, [πρὸς] οὓς θαυμάζουσιν, ὑφ' ὧν βούλονται θαυμάζεσθαι, ἢ οὓς αἰσχύνονται, ἢ ἐν τοῖς αἰσχυνομένοις αὐτούς· ἄν τις ἐν τούτοις ὀλιγωρῇ, ὀργίζονται μᾶλλον. καὶ τοῖς εἰς τὰ τοιαῦτα ὀλιγωροῦσιν ὑπὲρ ὧν αὐτοῖς αἰσχρὸν μὴ βοηθεῖν, οἷον γονεῖς, τέκνα, γυναῖκας, ἀρχομένους. καὶ τοῖς χάριν μὴ ἀποδιδοῦσιν· παρὰ τὸ προσῆκον γὰρ ἡ ὀλιγωρία. καὶ τοῖς εἰρωνευομένοις πρὸς σπουδάζοντας· καταφρονητικὸν γὰρ ἡ εἰρωνεία. καὶ τοῖς τῶν ἄλλων εὐποιητικοῖς, ἐὰν μὴ καὶ αὐτῶν· καὶ γὰρ τοῦτο καταφρονητικόν, τὸ μὴ ἀξιοῦν ὧν πάντας καὶ αὐτόν. ποιητικὸν δ' ὀργῆς καὶ ἡ λήθη, οἷον καὶ ἡ τῶν ὀνομάτων οὕτως οὖσα περὶ μικρόν· ὀλιγωρίας γὰρ

18 εὐθυμουμένοις sic A^c | ἑαυτῶν ΘΠ ‖ 20 καὶ om. Tr. ‖ 21 ἀμελῶς ad ἀκούουσι addit Kayser; perperam; nam vox ignota est Aristoteli, sed ἀναλγήτως vel tale quid abesse non potest ‖ 23 θεόμενοι A^c ‖ 25 πρὸς delevit Spengel ‖ 26 ἢ πρὸς οὓς ΘΠ Tr. ‖ 27 ἄν τις ἐν τούτοις A^c Gaisford, ἐν τούτοις ἐάν τις ΘΠ Tr. ‖ 28 εἰς ταῦτα BC ‖ 29 βοηθεῖν A^c Tr. schol. Vict., βοηθοῦσιν ΘBD Ald. ‖ 29—30 Ut hic locus differat a superiore lin. 6 sqq. pro χάριν scribendum censeo χαίρειν. Cf. Xen. memorab. III, 13, 1, et Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 503 ‖ 31 εἰρηνευομένοις A^c pr., sed emendavit man. rec. | πρὸς τοὺς ΘΠ schol. cf. 1380 a, 26 ‖ 35 ἡ et οὕτως A^c schol. Bekker, om. ΘΠ | περὶ A^c pr., nunc ex corr. παρά ut in QB schol.

δοκεῖ καὶ ἡ λήθη σημεῖον εἶναι· δι' ἀμέλειαν μὲν γὰρ ἡ λήθη γίγνεται, ἡ δ' ἀμέλεια ὀλιγωρία τίς ἐστιν. οἷς μὲν οὖν 1380 a ὀργίζονται καὶ ὡς ἔχοντες καὶ διὰ ποῖα, ἅμα εἴρηται· δῆλον δ' ὅτι δέοι ἂν κατασκευάζειν τῷ λόγῳ τοιούτους οἷοι ὄντες ὀργίλως ἔχουσιν, καὶ τοὺς ἐναντίους τούτοις ἐνόχους ὄντας ἐφ' οἷς ὀργίζονται, καὶ τοιούτους οἵοις ὀργίζονται.

Cap. 3 ἐπεὶ δὲ τῷ ὀργίζεσθαι ἐναντίον τὸ πραΰνεσθαι καὶ ὀργὴ πραότητι, ληπτέον πῶς ἔχοντες πρᾶοί εἰσι καὶ πρὸς τίνας πράως ἔχουσι καὶ διὰ τίνων πραΰνονται. ἔστω δὴ πράυνσις κατάστασις καὶ ἠρέμησις ὀργῆς. εἰ οὖν ὀργίζονται τοῖς ὀλιγωροῦσιν, ὀλιγωρία δ' ἑκούσιον, φανερὸν ὅτι καὶ τοῖς μηδὲν τούτων ποιοῦσιν ἢ ἀκουσίως ποιοῦσιν ἢ φαινομένοις τοιούτοις πρᾶοι εἰσίν. καὶ τοῖς τἀναντία ὧν ἐποίησαν βουλομένοις. καὶ ὅσοι καὶ αὐτοὶ εἰς αὑτοὺς τοιοῦτοι· οὐδεὶς γὰρ αὐτὸς αὑτοῦ δοκεῖ ὀλιγωρεῖν· καὶ τοῖς ὁμολογοῦσι καὶ μεταμελομένοις· ὡς γὰρ ἔχοντες δίκην τὸ λυπεῖσθαι ἐπὶ τοῖς πεποιημένοις παύονται τῆς ὀργῆς. σημεῖον δὲ ἐπὶ τῆς τῶν οἰκετῶν κολάσεως· τοὺς μὲν γὰρ ἀντιλέγοντας καὶ ἀρνουμένους μᾶλλον κολάζομεν, πρὸς δὲ τοὺς ὁμολογοῦντας δικαίως κολάζεσθαι παυόμεθα θυμούμενοι. αἴτιον δ' ὅτι ἀναισχυντία τὸ τὰ φανερὰ ἀρνεῖσθαι, ἡ δ' ἀναισχυντία ὀλιγωρία καὶ καταφρόνησις· ὧν γοῦν πολὺ καταφρονοῦμεν, οὐκ αἰσχυνόμεθα. καὶ τοῖς ταπεινουμένοις πρὸς αὐτοὺς καὶ μὴ ἀντιλέγουσιν· φαίνονται γὰρ ὁμολογεῖν ἥττους εἶναι, οἱ

36 *δι' ἀμέλειαν μὲν γάρ* A^c, *διὰ μὲν γὰρ ἀμέλειαν* ΘBE Ald. cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 503 || 37 *τις* om. Θ (?) ΠTr. || 1380 a, 1 *ἅμα* ex A^c Vict., om. ΘDE Ald. || 2 *ὡς δέοι* ΘΠ schol. || Post *ἂν* addunt *αὐτὸν* ΘΠTr. recte omissum a Spengelio || 3 *ὀργίλως*] *ὀλιγώρως* A^c || 5 *τῷ ὀργίζεσθαι* et *τὸ πραΰνεσθαι* A^c Spengel, *τὸ ὀργίζεσθαι ἐναντίον τῷ πραΰνεσθαι* ΘΠTr. cf. 1386 b, 10 || 6 *πραότητος* QDE Ald. *ὀργῇ πραότης* coni. Spengel. Sed cf. varietat. ad 1388 b, 23. 1414 b, 22 | *πῶς τε* Y^b BCD Ald. (fort. recte) || 9 *δ' ἐστὶν ἑκούσιον* ΘΠTr., *ἐστὶν* om. A^c Gaisford || 12 *αὐτοὶ* A^c Vict., om. ΘΠTr. || 17 *ἀρνουμένους καὶ ἀντιλέγοντας* ΘΠTr.

δ' ἧττους φοβοῦνται, φοβούμενος δὲ οὐδεὶς ὀλιγωρεῖ. ὅτι δὲ πρὸς τοὺς ταπεινουμένους παύεται ἡ ὀργή, καὶ οἱ κύνες δηλοῦσιν οὐ δάκνοντες τοὺς καθίζοντας. καὶ τοῖς σπουδάζουσι πρὸς τοὺς σπουδάζοντας· δοκεῖ γὰρ σπουδάζεσθαι ἀλλ' οὐ καταφρονεῖσθαι. καὶ τοῖς μείζω κεχαρισμένοις. καὶ τοῖς δεομένοις καὶ παραιτουμένοις· ταπεινότεροι γάρ· καὶ τοῖς μὴ ὑβρισταῖς μηδὲ χλευασταῖς μηδ' ὀλιγώροις εἰς μηδένα ἢ μὴ εἰς χρηστοὺς μηδ' εἰς τοιούτους οἷοί περ αὐτοί. ὅλως δ' ἐκ τῶν ἐναντίων δεῖ σκοπεῖν τὰ πραΰνοντα. καὶ οὓς φοβοῦνται ἢ αἰσχύνονται, ἕως ἂν οὕτως ἔχωσιν, οὐκ ὀργίζονται· ἀδύνατον γὰρ ἅμα φοβεῖσθαι καὶ ὀργίζεσθαι. καὶ τοῖς δι' ὀργὴν ποιήσασιν ἢ οὐκ ὀργίζονται ἢ ἧττον ὀργίζονται· οὐ γὰρ δι' ὀλιγωρίαν φαίνονται πρᾶξαι· οὐδεὶς γὰρ ὀργιζόμενος ὀλιγωρεῖ· ἡ μὲν γὰρ ὀλιγωρία ἄλυπον, ἡ δ' ὀργὴ μετὰ λύπης. καὶ τοῖς αἰσχυνομένοις αὐτούς. 1380b

καὶ ἔχοντες δὲ ἐναντίως τῷ ὀργίζεσθαι δῆλον ὅτι πρᾶοι εἰσίν, οἷον ἐν παιδιᾷ, ἐν γέλωτι, ἐν ἑορτῇ, ἐν εὐημερίᾳ, ἐν κατορθώσει, ἐν πληρώσει, ὅλως ἐν ἀλυπίᾳ καὶ ἡδονῇ μὴ ὑβριστικῇ καὶ ἐν ἐλπίδι ἐπιεικεῖ. ἔτι κεχρονικότες καὶ μὴ ὑπόγυιοι τῇ ὀργῇ ὄντες· παύει γὰρ ὀργὴν ὁ χρόνος. παύει δὲ καὶ ἑτέρου ὀργὴν μείζω ἡ παρ' ἄλλου ληφθεῖσα τιμωρία πρότερον· διὸ εὖ Φιλοκράτης, εἰπόντος τινὸς ὀργιζομένου τοῦ δήμου τί οὐκ ἀπολογεῖ; „οὔπω γε,“ ἔφη. „ἀλλὰ πότε;“

26 τοὺς delendum aut αὐτοὺς scribendum censet Bonitz (cf. varietat 1379b, 31) ‖ 27 καὶ τοῖς μείζω κεχαρισμένοις om. Tr. ‖ 29 ἢ εἰς μηδένα ΘΠTr. ‖ 30 εἰς μὴ χρηστούς A^c C schol. | ἢ μὴ τοιούτους ΘΠ ‖ 31 τὰ πραΰνοντα A^c Tr. Spengel, πραϋντικά ΘΠ; totum commation ὅλως — τὰ πραΰνοντα, quod locorum seriem intempestive interrumpit, delendum censet Buhleus ‖ 32 καὶ οὓς αἰσχύνονται ΘΠ (καὶ αἰσχύνονται C) | ἕως γὰρ ἄν ΘΠTr. schol., γὰρ om. A^c Spengel ‖ 36 ἄλυπος ΘΠ ‖ b, 5 ἔτι δὲ ΘΠTr. cf. 1381a, 20 et 29 ‖ 6 *„in ira entes“* (ἐν ὀργῇ) Tr. ‖ 7 *„quietat autem alterius ira maior* (ὀργὴ μείζων) *et* (καὶ) *ab alio recepta punitio“* Tr. Similiter ὀργὴ μείζων ἢ Madvig ‖ 9 ἀπολογεῖ A^c pr., sed correxit man. rec. ἀπολογῇ, quod habent ΘΠ ‖ οὔπω, ἔφη, ἀλλὰ τότε, ὅταν Tr., quod probat Susemihl.

„ὅταν ἴδω ἄλλον διαβεβλημένον·“ πρᾶοι γὰρ γίγνονται ὅταν εἰς ἄλλον τὴν ὀργὴν ἀναλώσωσιν, ὃ συνέβη ἐπὶ Ἐργοφίλου· μᾶλλον γὰρ χαλεπαίνοντες ἢ Καλλισθένει ἀφεῖσαν διὰ τὸ Καλλισθένους τῇ προτεραίᾳ καταγνῶναι θάνατον. καὶ ἐὰν ἕλωσιν. καὶ ἐὰν μεῖζον κακὸν πεπονθότες ὦσιν ἢ οἱ ὀργιζόμενοι ἂν ἔδρασαν· ὥσπερ εἰληφέναι γὰρ οἴονται τιμωρίαν. καὶ ἐὰν ἀδικεῖν οἴωνται αὐτοὶ καὶ δικαίως πάσχειν· [οὐ γίγνεται ἡ ὀργὴ πρὸς τὸ δίκαιον·] οὐ γὰρ ἔτι παρὰ τὸ προσῆκον νομίζουσι πάσχειν, ἡ δ' ὀργὴ τοῦτο ἦν. διὸ δεῖ τῷ λόγῳ προκολάζειν· ἀγανακτοῦσιν γὰρ ἧττον κολαζόμενοι καὶ οἱ δοῦλοι. καὶ ἐὰν μὴ αἰσθήσεσθαι οἴωνται ὅτι δι' αὐτοὺς καὶ ἀνθ' ὧν ἔπαθον· ἡ γὰρ ὀργὴ πρὸς τὸν καθ' ἕκαστον ἐστίν. δῆλον δ' ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ. διὸ ὀρθῶς πεποίηται (ι 504)

φάσθαι Ὀδυσσῆα πτολιπόρθιον,

ὡς οὐ τετιμωρημένος εἰ μὴ ᾔσθετο καὶ ὑφ' ὅτου καὶ ἀνθ' ὅτου. ὥστε οὔτε τοῖς ἄλλοις ὅσοι μὴ αἰσθάνονται ὀργίζονται, οὔτε τοῖς τεθνεῶσιν ἔτι, ὡς πεπονθόσι τε τὸ ἔσχατον καὶ οὐκ ἀλγήσουσιν οὐδ' αἰσθησομένοις, οὗ οἱ ὀργιζόμενοι ἐφίενται. διὸ εὖ περὶ τοῦ Ἕκτορος ὁ ποιητής (Ω 54), παῦσαι βουλόμενος τὸν Ἀχιλλέα τῆς ὀργῆς τεθνεῶτος,

κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικίζει μενεαίνων.

10 *ἴδω ἄλλον* A^c Spengel, *ἄλλον ἴδω* *ΘΠ* Tr. ‖ 11 ὃ cum Gaisfordio ex A^c recepi, *οἷον* *ΘΠ* Tr. | *„accidit Ergophilo“* (*Ἐργοφίλῳ*) Tr. ‖ 12 *ἀφῆσαν* *Θ*BCD et A^c pr., corr. man. rec. *ἀφῆκαν*, *ἀφεῖσαν* E Ald. ‖ 14 *ἕλωσιν* *ΘΠ* schol. et A^c pr. quod et accentus et spiritus demonstrat. Et hanc lectionem unice veram esse luculenter ostendit Platon. Polit. 558 A, Bekker Spengel *ἐλεῶσι* quod ex corr. legitur in A^c | *οἱ* om. $Y^b Z^b$ *Π* ‖ 15 *ἂν ἔδρασαν· ὥσπερ εἰληφέναι γὰρ κτλ.* ex A^c Gaisford, *ἔδρασαν ἄν· ὥσπερ γὰρ εἰληφέναι τιμωρίαν οἴονται* *ΘΠ* Tr. ‖ 17 *οὐ γίγνεται γὰρ* *ΘΠ*, *γὰρ* om. etiam Tr. (cod. m.). Totum membrum seclusi cum Vahlenio ‖ 18 *νομίζουσι*] *οἴονται* *ΘΠ* ‖ 19 *τῷ λόγῳ δεῖ* *ΘΠ* Tr. | Excidisse videtur *οὕτως* ante *κολαζόμενοι*, quod et vertit Muretus ‖ 21 *πρὸς τὸν καθ' ἕκαστον* A^c Gaisford, *ὀργὴ τῶν καθ' ἕκαστον* *ΘΠ* ‖ 23 *πτολίπορθον* *ΘΠ* ‖ 24 *ὑφ' ὅτου* ex A^c Spengel, *ὑφ' οὗ* *ΘΠ* schol. ‖ 29 *αἰκίζει* A^c pr., nunc ex corr. manu *αἰκίζεις*,

. . . .

δῆλον οὖν ὅτι τοῖς καταπραΰνειν βουλομένοις ἐκ τούτων τῶν τόπων λεκτέον, αὐτοὺς μὲν παρασκευάζουσι τοιούτους, οἷς δ' ὀργίζονται, ἢ φοβεροὺς ἢ αἰσχύνης ἀξίους ἢ κεχαρισμένους ἢ ἄκοντας ἢ ὑπεραλγοῦντας τοῖς πεποιημένοις.

Cap. 4 τίνας δὲ φιλοῦσι καὶ μισοῦσι, καὶ διὰ τί, ... τὴν φιλίαν καὶ τὸ φιλεῖν ὁρισάμενοι λέγωμεν. ἔστω δὴ τὸ φιλεῖν τὸ βούλεσθαί τινι ἃ οἴεται ἀγαθά, ἐκείνου ἕνεκα ἀλλὰ μὴ αὑτοῦ, καὶ τὸ κατὰ δύναμιν πρακτικὸν εἶναι τούτων. φίλος δέ 1381a
ἐστιν ὁ φιλῶν καὶ ἀντιφιλούμενος. οἴονται δὲ φίλοι εἶναι οἱ οὕτως ἔχειν οἰόμενοι πρὸς ἀλλήλους. τούτων δὲ ὑποκειμένων ἀνάγκη φίλον εἶναι τὸν συνηδόμενον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ συναλγοῦντα τοῖς λυπηροῖς μὴ διά τι ἕτερον ἀλλὰ δι' ἐκεῖνον. γιγνομένων γὰρ ὧν βούλονται χαίρουσιν πάντες, τῶν ἐναντίων δὲ λυποῦνται, ὥστε τῆς βουλήσεως σημεῖον αἱ λῦπαι καὶ αἱ ἡδοναί. καὶ οἷς δὴ ταὐτὰ ἀγαθὰ καὶ κακά, καὶ οἱ τοῖς αὐτοῖς φίλοι καὶ οἱ τοῖς αὐτοῖς ἐχθροί· ταὐτὰ γὰρ τούτοις βούλεσθαι ἀνάγκη, ὥστε ἅ περ αὑτῷ καὶ ἄλλῳ βουλόμενος, τούτῳ φαίνεται φίλος εἶναι. καὶ τοὺς πεποιηκότας εὖ φιλοῦσιν ἢ αὐτοὺς ἢ ὧν κήδονται· ἢ εἰ μεγάλα, ἢ

littera ς in marginem continuata. (Res, quibus moti conciliantur, vix verbo attigit, tamen initio professus erat: καὶ διὰ τίνων πραΰνονται, quod vel maxime offendit nec expediri potest cum Spengelio; nam eius quaestionis fragmentum tantum alieno loco positum exstare videtur 1380a, 31) ‖ 30 πραΰνειν ΘDE Ald. ‖ 31 τοὺς μὲν C, αὑτοὺς Spengel, αὐτοὺς Bekker ‖ 34 Desideratur tertium: καὶ πῶς ἔχοντες, nec minus offendit, auctorem cum τὰ ποιητικὰ φιλίας (1381b, 34) tum, quod magis mirum est, τὰ ποιητικὰ ἔχθρας tam breviter absolvisse et eius rei, cui summum momentum est in arte rhetorica, διαβολῆς hoc loco vix mentionem fecisse ‖ 35 λέγομεν A^c cf. 1360b, 2 ‖ 36 ἃ supra lineam addidit man. rec. A^c | εἶναι post ἀγαθά addunt Y^b a. m. BC. cf. 1378b, 15 ‖ 1381a, 2 καὶ ὁ φιλῶν Tr. omisso ἐστιν (cod m.) | γὰρ pro δὲ exspectaveris cum Spengelio ‖ 8 δὴ A^c Buhle, ἤδη ΘΠ Tr. ‖ 9 καὶ οἳ — — καὶ οἳ proposuit Spengel; at cf. 1362b, 10 et sqq.

εἰ προθύμως, ἢ εἰ ἐν τοιούτοις καιροῖς, καὶ αὐτῶν ἕνεκα, ἢ οὓς ἂν οἴωνται βούλεσθαι ποιεῖν εὖ. καὶ τοὺς τῶν φίλων φίλους καὶ φιλοῦντας οὓς αὐτοὶ φιλοῦσιν. καὶ τοὺς φιλουμένους ὑπὸ τῶν φιλουμένων αὐτοῖς. καὶ τοὺς τοῖς αὐτοῖς ἐχθροὺς καὶ μισοῦντας οὓς αὐτοὶ μισοῦσιν, καὶ τοὺς μισουμένους ὑπὸ τῶν αὐτοῖς μισουμένων· πᾶσιν γὰρ τούτοις τὰ αὐτὰ ἀγαθὰ φαίνεται εἶναι καὶ αὐτοῖς, ὥστε βούλεσθαι τὰ αὐτοῖς ἀγαθά, ὅ περ ἦν τοῦ φίλου. ἔτι τοὺς εὐποιητικοὺς εἰς χρήματα καὶ εἰς σωτηρίαν· διὸ τοὺς ἐλευθερίους καὶ ἀνδρείους τιμῶσι καὶ τοὺς δικαίους. τοιούτους δ' ὑπολαμβάνουσι τοὺς μὴ ἀφ' ἑτέρων ζῶντας· τοιοῦτοι δ' οἱ ἀπὸ τοῦ ἐργάζεσθαι, καὶ τούτων οἱ ἀπὸ γεωργίας καὶ τῶν ἄλλων οἱ αὐτουργοὶ μάλιστα. καὶ τοὺς σώφρονας, ὅτι οὐκ ἄδικοι. καὶ τοὺς ἀπράγμονας διὰ τὸ αὐτό. καὶ οἷς βουλόμεθα φίλοι εἶναι, ἂν φαίνωνται βουλόμενοι· εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι οἵ τ' ἀγαθοὶ κατ' ἀρετὴν καὶ οἱ εὐδόκιμοι ἢ ἐν ἅπασιν ἢ ἐν τοῖς βελτίστοις ἢ ἐν τοῖς θαυμαζομένοις ὑφ' αὐτῶν ἢ ἐν τοῖς θαυμάζουσιν αὐτούς. ἔτι τοὺς ἡδεῖς συνδιαγαγεῖν καὶ συνδιημερεῦσαι· τοιοῦτοι δ' οἱ εὔκολοι καὶ μὴ ἐλεγκτικοὶ τῶν ἁμαρτανομένων καὶ μὴ φιλόνεικοι μηδὲ δυσέριδες· πάντες γὰρ οἱ τοιοῦτοι μαχητικοί, οἱ δὲ μαχόμενοι τἀναντία φαίνονται βούλεσθαι. καὶ

13 *εἰ* ante *ἐν* om. CE schol. | *ἢ οὓς*] *καὶ οὓς* Tr. schol. Muretus (perperam cf. 1379 a, 8) ‖ 15 *τοὺς φιλοῦντας ΘΠ* ‖ 18 *ἑαυτοῖς ΘΠ* | *μισουμένοις* A[c] ‖ 19 *καὶ ἑαυτοῖς* libri. Cf. et infra b 10 et 11 ‖ 20 *εἰς* post *καὶ* om. ΘBCE schol. ‖ 21 *τοὺς ἀνδρείους* ΘD ‖ 22 *ἀφ' ἑτέρου* QZ[b]DE ‖ 26 *τὸ αὐτό*] *ταῦτα* A[c] (an *ταὐτά*?) cf. l. 34 | *βουλώμενοι* A[c] ‖ 28 *πᾶσιν ΘΠ* ‖ 29 *ὑπ' αὐτῶν ΘΠ* schol. | *ἢ* post *αὐτῶν* om. *ΘΠ* | *ἐν οἷς* libri omnes et Tr., *αὐτοί* A[c] *αὐτούς ΘΠ* Tr. Vulgatam lectionem sic constitutam a Victorio, qui *ἢ* ex A[c] et Tr. recepit et pro *οἷς* scripsit *τοῖς*, secutus h. l. edidi, Spengelius contra res, non homines intellegens *ἢ ἐν τοῖς θαυμαζομένοις ὑφ' αὐτῶν* ut membrum inane seclusit; vix recte; nam tum *αὐτοὶ* in membro, quod constituit ex A[c] *ἐν οἷς θαυμάζουσιν αὐτοί*, non aptam habet oppositionem; *ἢ ἐν οἷς θαυμάζονται*, quod idem priore membro retento proposuit et schol. invenisse videtur, propter locum sequentem 1381 b, 13 vix stare potest ‖ 30 *συνδιάγειν ΘΠ* schol.

οἱ ἐπιδέξιοι καὶ τῷ παῖσαι καὶ τῷ ὑπομεῖναι· ἐπὶ ταὐτὸ γὰρ ἀμφότεροι σπεύδουσι τῷ πλησίον, δυνάμενοί τε σκώπτεσθαι καὶ ἐμμελῶς σκώπτοντες. καὶ τοὺς ἐπαινοῦντας τὰ ὑπάρχοντα ἀγαθά, καὶ τούτων ἃ μάλιστα φοβοῦνται μὴ ὑπάρχειν αὐτοῖς. καὶ τοὺς καθαρίους περὶ ὄψιν, περὶ ἀμπεχόνην, 1381b περὶ ὅλον τὸν βίον. καὶ τοὺς μὴ ὀνειδιστὰς μήτε τῶν ἁμαρτημάτων μήτε τῶν εὐεργετημάτων· ἀμφότεροι γὰρ ἐλεγκτικοί. καὶ τοὺς μὴ μνησικακοῦντας, μηδὲ φυλακτικοὺς τῶν ἐγκλημάτων, ἀλλ' εὐκαταλλάκτους· οἵους γὰρ ἂν ὑπολαμβάνωσιν εἶναι πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ πρὸς αὐτοὺς οἴονται. καὶ τοὺς μὴ κακολόγους μηδὲ εἰδότας μήτε τὰ τῶν πλησίον κακὰ μήτε τὰ αὐτῶν, ἀλλὰ τἀγαθά· ὁ γὰρ ἀγαθὸς ταῦτα δρᾷ. καὶ τοὺς μὴ ἀντιτείνοντας τοῖς ὀργιζομένοις ἢ σπουδάζουσιν· μαχητικοὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι. καὶ τοὺς πρὸς αὐτοὺς σπουδαίως πως ἔχοντας, οἷον θαυμάζοντας αὐτοὺς καὶ σπουδαίους ὑπολαμβάνοντας καὶ χαίροντας αὐτοῖς, καὶ ταῦτα μάλιστα πεπονθότας, περὶ ἃ μάλιστα βούλονται αὐτοὶ ἢ θαυμάζεσθαι ἢ σπουδαῖοι δοκεῖν εἶναι ἢ ἡδεῖς. καὶ τοὺς ὁμοίους καὶ ταὐτὰ ἐπιτηδεύοντας, ἐὰν μὴ παρενοχλῶσι μηδ' ἀπὸ ταὐτοῦ ᾖ ὁ βίος· γίγνεται γὰρ οὕτω (Hesiod op. 15)

καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ.

καὶ τοὺς τῶν αὐτῶν ἐπιθυμοῦντας, ὧν ἐνδέχεται ἅμα μετέχειν αὐτούς· εἰ δὲ μή, ταὐτὸ καὶ οὕτω συμβαίνει. καὶ

34 τῶι παῖσαι καὶ τῶι ὑπομεῖναι A^c, τῶι παῖσαι et E, Y^h et B rec. man. schol., καὶ τωθάσαι καὶ ὑπομεῖναι ΘB pr. CD; παῖσαι unice verum recte recepit Spengel, cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX p. 504. Cf. etiam deteriorum codd. lect variet. ad 1378b, 23. 1383a, 10 | ταὐτά ΘΠ Tr. schol., ταῦτα Ald. cf. supra 26 ‖ 35 ἀμφότερον Thurot., ἀμφοτέρως? sed ante l. 34 τῷ synonymum excidisse videtur, quod respicit ἀμφότεροι ‖ 36 ἐνυπάρχοντα Tr. (et schol. ἐνόντα) ‖ 37 τούτων ἃ μάλιστα Spengel ex A^c, καὶ τούτων μάλιστα, ἃ ΘΠ Tr. ‖ b, 1 καθαρείους ΘBE ‖ 4 μνησικάκους ΘBDE ‖ 5 ὑπολάβωσι ΘΠ schol. cf. 1382a, 4 ‖ 8 τοῦτο ΘΠ Tr. ‖ 9 ἢ τοῖς σπουδάζουσιν ΘΠ schol. ‖ 10 et 11 ἑαυτούς A^c pr., sed utrumque ε ras. deletum ‖ 11 σπουδαίως πως ex A^c Vict., ὡσαύτως ΘΠ Tr. schol. ‖ 16 οὕτως τὸ κεραμεύς ΘΠ (praeter C) Tr., καὶ ex A^c Vict.

πρὸς οὓς οὕτως ἔχουσιν ὥστε μὴ αἰσχύνεσθαι τὰ πρὸς δόξαν, μὴ καταφρονοῦντες. καὶ πρὸς οὓς αἰσχύνονται τὰ πρὸς ἀλήθειαν. καὶ πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται, ἢ ὑφ' ὧν ζηλοῦσθαι βούλονται καὶ μὴ φθονεῖσθαι, τούτους ἢ φιλοῦσιν ἢ βούλονται φίλοι εἶναι. καὶ οἷς ἂν τἀγαθὰ συμπράττωσιν, ἐὰν μὴ μέλλῃ αὐτοῖς ἔσεσθαι μείζω κακά. καὶ τοῖς ὁμοίως καὶ τοὺς ἀπόντας καὶ τοὺς παρόντας φιλοῦσιν· διὸ καὶ τοὺς περὶ τοὺς τεθνεῶτας τοιούτους πάντες φιλοῦσιν. καὶ ὅλως τοὺς σφόδρα φιλοφίλους καὶ μὴ ἐγκαταλείποντας· μάλιστα γὰρ φιλοῦσι τῶν ἀγαθῶν τοὺς φιλεῖν ἀγαθούς. καὶ τοὺς μὴ πλαττομένους πρὸς αὐτούς· τοιοῦτοι δὲ οἳ καὶ τὰ φαῦλα τὰ ἑαυτῶν λέγοντες. εἴρηται γὰρ ὅτι πρὸς τοὺς φίλους τὰ πρὸς δόξαν οὐκ αἰσχυνόμεθα· εἰ οὖν ὁ αἰσχυνόμενος μὴ φιλεῖ, ὁ μὴ αἰσχυνόμενος φιλοῦντι ἔοικεν. καὶ τοὺς μὴ φοβερούς, καὶ οὓς θαρροῦμεν· οὐδεὶς γὰρ ὃν φοβεῖται φιλεῖ. εἴδη δὲ φιλίας ἑταιρεία οἰκειότης συγγένεια καὶ ὅσα τοιαῦτα.

ποιητικὰ δὲ φιλίας χάρις, καὶ τὸ μὴ δεηθέντος ποιῆσαι, καὶ τὸ ποιήσαντα μὴ δηλῶσαι· αὐτοῦ γὰρ οὕτως ἕνεκα φαίνεται καὶ οὐ διά τι ἕτερον.

1382 a περὶ δ' ἔχθρας καὶ τοῦ μισεῖν φανερὸν ὡς ἐκ τῶν ἐναντίων ἐστὶ θεωρεῖν. ποιητικὰ δὲ ἔχθρας ὀργή, ἐπηρεασμός, διαβολή. ὀργὴ μὲν οὖν ἐστὶν ἐκ τῶν πρὸς αὐτόν, ἔχθρα δὲ καὶ

20 καταφρονοῦντας A^c ‖ 21 καὶ ὑφ' ὧν Y^b Π Tr. ‖ 23 συμπρακτῶσιν A^c pr., nunc ex corr. συμπράττωσιν ‖ 24 καὶ ⟨οἳ⟩ ὁμοίως ed. Basil, Bonitz. ‖ 25 καὶ post ὁμοίως om. Y^b Π ‖ 27 ἐγκαταλιπόντας A^c (fors. recte) | μάλιστα δὲ A^c ‖ 28 φίλους ἀγαθούς Q, φιλαγάθους A^c ‖ 29 αὐτούς schol. Bonitz, ἑαυτούς libri omnes | Idem cum Mureto pro omnium librorum lectione καὶ οἱ coniecit οἱ καί, quod recepit Spengel (sed fortasse statuendum est in particularum καί vel ἤ positione neglegentius versatos esse Graecos scriptores. Cf. Plat. Apolog. 28 D.) | αὐτῶν A^c ‖ 33 οὓς A^c Tr. Bonitz, Spengel, οἷς Θ Π | Ante εἴδη spatium plurium litterarum capax A^c ‖ 34 ἑταιρία Y^b Z^b Π schol. | καὶ οἰκειότης καὶ συγγένεια Θ Π Tr. ‖ 37 τι A^c schol., om. Θ Π Tr. cf. 1381 a, 5 ‖ 1382 a, 2 ἐστὶ A^c, δεῖ Θ Π Tr. schol. Ald. ‖ 3 αὐτὸν utrobique A^c.

ἄνευ τοῦ πρὸς αὑτόν· ἂν γὰρ ὑπολαμβάνωμεν εἶναι τοιόνδε, μισοῦμεν. καὶ ἡ μὲν ὀργὴ ἀεὶ περὶ τὰ καθ' ἕκαστα, οἷον Καλλίαν ἢ Σωκράτην, τὸ δὲ μῖσος καὶ πρὸς τὰ γένη· τὸν γὰρ κλέπτην μισεῖ καὶ τὸν συκοφάντην ἅπας. καὶ τὸ μὲν ἰατὸν χρόνῳ, τὸ δ' ἀνίατον. καὶ τὸ μὲν λύπης ἔφεσις, τὸ δὲ κακοῦ· αἴσθεσθαι γὰρ βούλεται ὁ ὀργιζόμενος, τῷ δ' οὐδὲν διαφέρει. ἔστι δὲ τὰ μὲν λυπηρὰ αἰσθητὰ πάντα, τὰ δὲ μάλιστα κακὰ ἥκιστα αἰσθητά, ἀδικία καὶ ἀφροσύνη· οὐδὲν γὰρ λυπεῖ ἡ παρουσία τῆς κακίας. καὶ τὸ μὲν μετὰ λύπης, τὸ δ' οὐ μετὰ λύπης· ὁ μὲν γὰρ ὀργιζόμενος λυπεῖται, ὁ δὲ μισῶν οὔ. καὶ ὁ μὲν πολλῶν ἂν γενομένων ἐλεήσειεν, ὁ δ' οὐδενός· ὁ μὲν γὰρ ἀντιπαθεῖν βούλεται ᾧ ὀργίζεται, ὁ δὲ μὴ εἶναι.

. . . φανερὸν οὖν ἐκ τούτων ὅτι ἐνδέχεται ἐχθροὺς καὶ φίλους καὶ ὄντας ἀποδεικνύναι καὶ μὴ ὄντας ποιεῖν καὶ φάσκοντας διαλύειν, καὶ δι' ὀργὴν ἢ δι' ἔχθραν ἀμφισβητοῦντας ἐφ' ὁπότερ' ἂν προαιρῆταί τις ἄγειν.

ποῖα δὲ φοβοῦνται καὶ τίνας καὶ πῶς ἔχοντες, ὧδ' ἔσται
Cap. 5 φανερόν. ἔστω δὴ φόβος λύπη τις ἢ ταραχὴ ἐκ φαντασίας μέλλοντος κακοῦ φθαρτικοῦ ἢ λυπηροῦ· οὐ γὰρ πάντα τὰ κακὰ φοβοῦνται, οἷον εἰ ἔσται ἄδικος ἢ βραδύς, ἀλλ' ὅσα λύπας μεγάλας ἢ φθορὰς δύναται, καὶ ταῦτα ἐὰν μὴ πόρρω ἀλλὰ σύνεγγυς φαίνηται ὥστε μέλλειν. τὰ γὰρ

4 ἄνευ τῶν ΘΠ Tr. schol. ‖ ὑπολάβωμεν ΘΠ Ald. cf. 1381^b 5 | Post εἶναι duae vel tres litterae deletae A^c ‖ 5 Καλλίαι ἢ Σωκράτηι A^c unde accusativum recepimus Cf. praefat. p. XVI, Καλλίᾳ ἢ Σωκράτει Bekker, Spengel, Καλλίαν Y^bCDE | ἢ om. ΘΠ ‖ 7 ἕκαστος pro ἅπας ΘΠ Ald. | τὸν μὲν ἰατρὸν A^cpr., nunc ex corr. τὸ . . . ἰατὸν ‖ 8 Sic Gaisford ex A^c, καὶ ἡ μὲν τοῦ λυπῆσαι ἐφίεται, ἡ δὲ τοῦ κακῶσαι μᾶλλον ΘΠ Tr. Ald., simil. schol., qui om. μᾶλλον | κακοῦ ⟨φθαρτικοῦ⟩ Kayser | αἰσθάνεσθαι ΘΠ | 13 ὁ μὲν οὖν Tr. ‖ 14 ὁ δ' οὔ vel οὐδαμῶς coni. Spengel ‖ 15 ἐπηρεασμός et διαβολή desiderantur cf. 1378^b 17 et ad 1380^b 34 ‖ 18 καὶ] καὶ ἢ ΘΠ Tr. ‖ ἀμφισβητοῦντος A^c ‖ 20 τίνα ΘΒ | ἔχοντας ΘBDE ‖ 21 ἐστὶ Y^b Z^b BC Tr. | ὁ φόβος A^c schol. cf. 1378^a 10 ubi τὰ πάθη ‖ 22 ἢ φθαρτικοῦ ΘΠ Tr. ‖ 23 φοβεῖται ΘΠ ‖ 24 ἢ λύπας ΘΠ Tr. | δύνανται ΘΠ schol. καὶ ταῦτα ἃ—φαίνεται ΘBCD schol. Ald.

πόρρω σπόδρα οὐ φοβοῦνται· ἴσασι γὰρ πάντες ὅτι ἀποθανοῦνται, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐγγύς, οὐδὲν φροντίζουσιν. εἰ δὴ ὁ φόβος τοῦτ' ἐστίν, ἀνάγκη τὰ τοιαῦτα φοβερὰ εἶναι ὅσα φαίνεται δύναμιν ἔχειν μεγάλην τοῦ φθείρειν ἢ βλάπτειν βλάβας εἰς λύπην μεγάλην συντεινούσας. διὸ καὶ τὰ σημεῖα τῶν τοιούτων φοβερά· ἐγγὺς γὰρ φαίνεται τὸ φοβερόν· τοῦτο γάρ ἐστι κίνδυνος, φοβεροῦ πλησιασμός. τοιαῦτα δὲ ἔχθρα τε καὶ ὀργὴ δυναμένων ποιεῖν τι· δῆλον γὰρ ὅτι βούλονται, ὥστε ἐγγύς εἰσιν τοῦ ποιεῖν. καὶ ἀδικία δύναμιν ἔχουσα. τῷ προαιρεῖσθαι γὰρ ὁ ἄδικος ἄδικος. καὶ ἀρετὴ
1382b ὑβριζομένη δύναμιν ἔχουσα· δῆλον γὰρ ὅτι προαιρεῖται μὲν ὅταν ὑβρίζηται, ἀεί, δύναται δὲ νῦν. καὶ φόβος τῶν δυναμένων τι ποιῆσαι· ἐν παρασκευῇ γὰρ ἀνάγκη εἶναι καὶ τὸν τοιοῦτον. ἐπεὶ δ' οἱ πολλοὶ χείρους καὶ ἥττους τοῦ κερδαίνειν καὶ δειλοὶ ἐν τοῖς κινδύνοις, φοβερὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ἐπ' ἄλλῳ αὐτὸν εἶναι, ὥστε οἱ συνειδότες πεποιηκότι δεινὸν φοβεροὶ ἢ κατειπεῖν ἢ ἐγκαταλιπεῖν. καὶ οἱ δυνάμενοι ἀδικεῖν τοῖς δυναμένοις ἀδικεῖσθαι· ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ ἀδικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ὅταν δύνωνται. καὶ οἱ ἠδικημένοι ἢ νομίζοντες ἀδικεῖσθαι· ἀεὶ γὰρ τηροῦσι καιρόν. καὶ οἱ ἠδικηκότες, ἂν δύναμιν ἔχωσι, φοβεροί, δεδιότες τὸ ἀντιπαθεῖν· ὑπέκειτο γὰρ τὸ τοιοῦτο φοβερόν. καὶ οἱ τῶν αὐτῶν ἀνταγωνισταί, ὅσα μὴ ἐνδέχεται ἅμα ὑπάρχειν ἀμφοῖν· ἀεὶ γὰρ πολεμοῦσι πρὸς τοὺς τοιούτους. καὶ οἱ τοῖς κρείττοσιν αὐτῶν φοβεροί· μᾶλλον γὰρ ἂν δύναιντο βλάπτειν αὐτούς, εἰ καὶ τοὺς κρείττους. καὶ οὓς φοβοῦνται οἱ κρείττους αὐτῶν, διὰ ταὐτό. καὶ οἱ τοὺς κρείττους

33 τε om. ΘΠ Ald. schol. cf. 1378b, 14 || 34 βούλονταί τε καὶ δύνανται ΘΠ Tr. schol., τε καὶ δύνανται om. A^c Bekker || b, 7 πεποιηκότι τι ΘΠ Tr., τι om. A^c Spengel || 8 ἀεὶ τοῖς ΘΠ Tr. schol. || 10 οἱ νομίζοντες schol. || 13 Ante ὅσα aliquot litterae erasae sunt A^c || 14 τοὺς om. ΘΠ Ald. || 15 τοῖς κρείττοσια φοβεροὶ καὶ αὐτοῖς φοβεροί ΘΠ Tr. schol. Ald. || 16 εἰ καὶ] ἢ ΘΠ.

αὐτῶν ἀνῃρηκότες. καὶ οἱ τοῖς ἥττοσιν αὐτῶν ἐπιτιθέμενοι· ἢ γὰρ ἤδη φοβεροὶ ἢ αὐξηθέντες. καὶ τῶν ἠδικημένων καὶ ἐχθρῶν ἢ ἀντιπάλων οὐχ οἱ ὀξύθυμοι καὶ παρρησιαστικοί, ἀλλὰ οἱ πρᾶοι καὶ εἴρωνες καὶ πανοῦργοι· ἄδηλοι γὰρ εἰ ἐγγύς, ὥστε οὐδέποτε φανεροὶ ὅτι πόρρω. πάντα δὲ τὰ φοβερὰ φοβερώτερα ὅσα ἁμαρτάνουσιν ἐπανορθώσασθαι μὴ ἐνδέχεται, ἀλλ᾽ ἢ ὅλως ἀδύνατα, ἢ μὴ ἐπ᾽ αὐτοῖς ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις. καὶ ὧν βοήθειαι μή εἰσιν ἢ μὴ ῥᾴδιαι. ὡς δ᾽ ἁπλῶς εἰπεῖν, φοβερά ἐστιν ὅσα ἐφ ἑτέρων γιγνόμενα ἢ μέλλοντα ἐλεεινά ἐστιν.

τὰ μὲν οὖν φοβερὰ καὶ ἃ φοβοῦνται, σχεδὸν ὡς εἰπεῖν τὰ μέγιστα ταῦτ᾽ ἐστίν, ὡς δὲ διακείμενοι αὐτοὶ φοβοῦνται, νῦν λέγωμεν. εἰ δή ἐστιν ὁ φόβος μετὰ προσδοκίας τινὸς τοῦ πείσεσθαί τι φθαρτικὸν πάθος, φανερὸν ὅτι οὐδεὶς φοβεῖται τῶν οἰομένων μηδὲν ἂν παθεῖν, οὐδὲ ταῦτα ἃ μὴ οἴονται παθεῖν οὐδὲ τούτους ὑφ᾽ ὧν μὴ οἴονται, οὐδὲ τότε ὅτε μὴ οἴονται. ἀνάγκη τοίνυν φοβεῖσθαι τοὺς οἰομένους τι παθεῖν ἄν, καὶ τοὺς ὑπὸ τούτων καὶ ταῦτα καὶ τότε. οὐκ οἴονται δὲ παθεῖν ἂν οὔτε οἱ ἐν εὐτυχίαις μεγάλαις ὄντες καὶ δοκοῦντες, διὸ 1383a ὑβρισταὶ καὶ ὀλίγωροι καὶ θρασεῖς, (ποιεῖ δὲ τοιούτους πλοῦτος ἰσχὺς πολυφιλία δύναμις,) οὔτε οἱ ἤδη πεπονθέναι πάντα νομίζοντες τὰ δεινὰ καὶ ἀπεψυγμένοι πρὸς τὸ μέλλον,

18 κρείττοσιν pro ἥττοσιν proposuit Muretus, quam lectionem Tr. schol. novit et B rec. man. ‖ 20 ἀντιπολέμων A^c ‖ 21 εἰ marg. exempl. Vict. (Cod. Graec. Monac. 175), ἢ A^c, οἱ *ΘΠ*Ald., ᾗ schol., quod explicat ἤτοι ὡς ἐγγίζοντες, „*quam prope*“ Tr. (an ὅτι? nam ὅτι πόρρω „*quam longe*“) ‖ 22 φανεροὶ pr. ex A^cVict., φοβερόν *ΘΠ*Ald. ‖ 23 ἁμαρτάνουσιν Spengel ex A^cpr., nunc ibidem ex corr. rec. man. ὅσα ^{ἂν} ἁμαρτάνωσιν, ἂν ἁμάρτωσιν *Θ*BDE schol., ἂν ἁμαρτάνωσιν CAld. ‖ 24 ἐπ᾽ ἀυτοῖς A^c schol., ἐφ᾽ ἑαυτοῖς cet, cf. 1381^a, 19 ‖ 30 τινὸς ex A^c recepi, om. ceteri ‖ 32 ἂν παθεῖν] ἀντιπαθεῖν *Θ*BCETr. | μηδὲ ταῦτα A^c cf. 1397^a,27. ἢ ταῦτα BCY^b a. m. | Alterum παθεῖν jam suspectum Spengelio delet Bywater ‖ 33 prius μὴ om. Ald. ‖ 1383 a, 1 καὶ δοκοῦντες om. *Θ*DE (addidit in marg. man. rec. Y^b), A^cTr. schol. Vict.

ὥσπερ οἱ ἀποτυμπανιζόμενοι ἤδη· ἀλλὰ δεῖ τινὰ ἐλπίδα ὑπεῖναι σωτηρίας, περὶ οὗ ἀγωνιῶσιν. σημεῖον δέ· ὁ γὰρ φόβος βουλευτικοὺς ποιεῖ, καίτοι οὐδεὶς βουλεύεται περὶ τῶν ἀνελπίστων. ὥστε δεῖ τοιούτους παρασκευάζειν, ὅταν ᾖ βέλτιον τὸ φοβεῖσθαι αὐτούς, ὅτι τοιοῦτοί εἰσιν οἷοι παθεῖν· καὶ γὰρ ἄλλοι μείζους ἔπαθον· καὶ τοὺς τοιούτους δεικνύναι πάσχοντας ἢ πεπονθότας, καὶ ὑπὸ τοιούτων ὑφ' ὧν οὐκ ᾤοντο, καὶ ταῦτα καὶ τότε ὅτε οὐκ ᾤοντο.

ἐπεὶ δὲ περὶ φόβου φανερὸν τί ἐστιν, καὶ τῶν φοβερῶν, καὶ ὡς ἕκαστοι ἔχοντες δεδίασι, φανερὸν ἐκ τούτων καὶ τὸ θαρρεῖν τί ἐστι, καὶ περὶ ποῖα θαρραλέοι εἰσὶ καὶ πῶς διακείμενοι θαρραλέοι εἰσίν· . . . τό τε γὰρ θάρσος τὸ ἐναντίον τῷ ⟨φόβῳ καὶ τὸ θαρραλέον τῷ⟩ φοβερῷ, ὥστε μετὰ φαντασίας ἡ ἐλπὶς τῶν σωτηρίων ὡς ἐγγὺς ὄντων, τῶν δὲ φοβερῶν ἢ μὴ ὄντων ἢ πόρρω ὄντων. ἔστι δὲ θαρραλέα τά τε δεινὰ πόρρω ὄντα καὶ τὰ θαρραλέα ἐγγύς. καὶ ἐπανορθώσεις ἂν ὦσι καὶ βοήθειαι πολλαὶ ἢ μεγάλαι ἢ ἄμφω, καὶ μήτε ἠδικημένοι μήτε ἠδικηκότες ὦσιν, ἀνταγωνισταί τε ἢ μὴ ὦσιν ὅλως, ἢ μὴ ἔχωσιν δύναμιν, ἢ δύναμιν ἔχοντες ὦσι φίλοι ἢ πεποιηκότες εὖ ἢ πεπονθότες. ἢ ἂν πλείους ὦσιν οἷς ταὐτὰ συμφέρει, ἢ κρείττους, ἢ ἄμφω. αὐτοὶ δ' οὕτως ἔχοντες θαρραλέοι εἰσίν, ἂν πολλὰ κατωρθωκέναι οἴωνται καὶ μὴ

5 ἀποτυπανιζόμενοι A^{c}pr., man. rec. addidit μ ‖ 10 τοὺς τοιούτους] τοὺς ὁμοίους ΘΠTr. schol. Ald. ‖ 12 Post ταῦτα ⟨ἃ οὐκ ᾤοντο⟩ cum Mureto addendum vel ἃ καὶ ὅτε scribendum esse coni. Spengel, ὅτε commate post 11. ᾤοντο deleto secl. Thurot. | οὐκ ᾤοντο om. Tr. ‖ 14 δεδείασιν A^{c}pr., nunc corr. ead. man. δεδίασιν ‖ 15 εἰσὶ post θαρραλέοι om. ΘΠTr. Ald. | Desideratur tertium τίνας θαρροῦσι ‖ 16 alt. τὸ om. QY^{b}BDE Ald. | ⟨φόβῳ καὶ τὸ θαρραλέον τῷ⟩ ex ed. Veneta jam Vict.; om. libri omnes, τὸ γὰρ θαρραλέον ἐναντίον τῷ φοβερῷ invenisse videtur Tr. ‖ 17 ὡς pro ὥστε A^c ‖ 18 σωτηρίων ἐστὶν ὡς ΘBCD ‖ 20 καὶ θαρραλέα] γρ. ἢ τὰ σωτήρια C in marg., quod et ipsum vel τὰ ἐναντία coni. Spengel ‖ 21 ἢ πολλαὶ ΘΠTr. Ald. ‖ 24 πεποιηκότες ὦσιν εὖ ΘΠ | εἰς ταὐτὰ συμφερόμενοι QZ^b (?) DEAld., ταῦτα A^c.

πεπονθέναι, ἢ ἐὰν πολλάκις ἐληλυθότες εἰς τὰ δεινὰ καὶ διαπεφευγότες ὦσι· διχῶς γὰρ ἀπαθεῖς γίγνονται οἱ ἄνθρωποι, ἢ τῷ μὴ πεπειρᾶσθαι ἢ τῷ βοηθείας ἔχειν, ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ θάλατταν κινδύνοις οἵ τε ἄπειροι χειμῶνος θαρροῦσι τὰ μέλλοντα καὶ οἱ βοηθείας ἔχοντες διὰ τὴν ἐμπειρίαν. καὶ ὅταν τοῖς ὁμοίοις φοβερὸν μὴ ᾖ, μηδὲ τοῖς ἥττοσι καὶ ὧν κρείττους οἴονται εἶναι· οἴονται δὲ ὧν κεκρατήκασιν ἢ αὐτῶν ἢ τῶν κρειττόνων ἢ τῶν ὁμοίων. καὶ ἂν ὑπάρχειν αὐτοῖς οἴωνται πλείω καὶ μείζω, οἷς ὑπερέχοντες φοβεροί εἰσιν· ταῦτα δὲ ἐστὶ πλῆθος χρημάτων 1383b
καὶ ἰσχὺς σωμάτων καὶ φίλων καὶ χώρας καὶ τῶν πρὸς πόλεμον παρασκευῶν, ἢ πασῶν ἢ τῶν μεγίστων. καὶ ἐὰν μὴ ἠδικηκότες ὦσιν μηδένα ἢ μὴ πολλοὺς ἢ μὴ τούτους παρ' ὧν φοβοῦνται. καὶ ὅλως ἂν πρὸς τοὺς θεοὺς αὐτοῖς καλῶς ἔχῃ, τά τε ἄλλα καὶ τὰ ἀπὸ σημείων καὶ λογίων· θαρραλέον γὰρ ἡ ὀργή, τὸ δὲ μὴ ἀδικεῖν ἀλλ' ἀδικεῖσθαι ὀργῆς ποιητικόν, τὸ δὲ θεῖον ὑπολαμβάνεται βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις. καὶ ὅταν ἐπιχειροῦντες ἢ μηδὲν ἂν παθεῖν μηδὲ πείσεσθαι ἢ κατορθώσειν οἴωνται. καὶ περὶ μὲν τῶν φοβερῶν καὶ θαρραλέων εἴρηται·

Cap. 6 ποῖα δ' αἰσχύνονται καὶ ἀναισχυντοῦσιν, καὶ πρὸς τίνας καὶ πῶς ἔχοντες, ἐκ τῶνδε δῆλον. ἔστω δὴ αἰσχύνη λύπη τις ἢ ταραχὴ περὶ τὰ εἰς ἀδοξίαν φαινόμενα φέρειν

27 καὶ ἐὰν Tr. ‖ 28 ὦσιν post διαπεφευγότες om. ΘΠ Ald. et habent post ἐληλυθότες ‖ 32 φοβερὸν μὴ ᾖ ex A^c schol., recepi, μὴ ᾖ φοβερόν ΘΠ Tr. Ald. ‖ b, 1 ἰσχὺς καὶ πλῆθος χρημάτων καὶ Thurot. ‖ 2 καὶ χώρας καὶ φίλων ΘΠ Ald. ‖ 4 ἢ μηδένα ΘΠ Tr Ald. | τούτους παρ' ὧν scripsi ex schol. et Spengelii coniectura, τούτους ἢ περὶ A^c, τοιούτους περὶ ΘΠ Ald. ‖ 5 τὰ πρὸς θεούς ΘΠ Tr. schol. Ald., τὰ om. A^c Spengel ‖ 6 ι in λογίων in litura A^c ‖ 5—8 Post φοβοῦνται. ⟨καὶ ἐὰν ἠδικημένοι ὦσι⟩ θαρραλέοι· θαρραλέον γὰρ ἡ ὀργή, τὸ δὲ . . . ὀργῆς ποιητικόν. καὶ ὅλως . . . λογίων, τὸ δὲ θεῖον . . . ἀδικοομένοις Thurot. ‖ 9 ἐπιχειροῦντες A^c Bekker, προεπιχειροῦντες ΘΠ Tr. schol. Ald. ‖ 10 μηδὲ πείσεσθαι dubitanter delet Spengel nec legit schol. ‖ 13 et 17 δ' ΘBCD ‖ 14 καὶ ταραχή ΘΠ Tr. schol. Ald., ἢ A^c Bekker.

τῶν κακῶν, ἢ παρόντων ἢ γεγονότων ἢ μελλόντων, ἡ δ' ἀναισχυντία ὀλιγωρία τις καὶ ἀπάθεια περὶ τὰ αὐτὰ ταῦτα. εἰ δή ἐστιν αἰσχύνη ἡ ὁρισθεῖσα, ἀνάγκη αἰσχύνεσθαι ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τῶν κακῶν ὅσα αἰσχρὰ δοκεῖ εἶναι ἢ αὐτῷ ἢ ὧν φροντίζει· τοιαῦτα δ' ἐστὶν ὅσα ἀπὸ κακίας ἔργα ἐστίν, οἷον τὸ ἀποβαλεῖν ἀσπίδα ἢ φυγεῖν· ἀπὸ δειλίας γάρ. καὶ τὸ ἀποστερῆσαι παρακαταθήκην ἢ ἀδικῆσαι· ἀπὸ ἀδικίας γάρ. καὶ τὸ συγγενέσθαι οἷς οὐ δεῖ ἢ οὗ οὐ δεῖ ἢ ὅτε μὴ δεῖ· ἀπὸ ἀκολασίας γάρ. καὶ τὸ κερδαίνειν ἀπὸ μικρῶν ἢ αἰσχρῶν ἢ ἀπὸ ἀδυνάτων, οἷον πενήτων ἢ τεθνεώτων, ὅθεν καὶ ἡ παροιμία τὸ ἀπὸ νεκροῦ φέρειν· ἀπὸ αἰσχροκερδείας γὰρ καὶ ἀνελευθερίας. καὶ τὸ μὴ βοηθεῖν δυνάμενον εἰς χρήματα, ἢ ἧττον βοηθεῖν. καὶ τὸ βοηθεῖσθαι παρὰ τῶν ἧττον εὐπόρων. καὶ δανείζεσθαι ὅτε δόξει αἰτεῖν, καὶ αἰτεῖν ὅτε ἀπαιτεῖν, καὶ ἀπαιτεῖν ὅτε αἰτεῖν, καὶ ἐπαινεῖν ἵνα δόξῃ αἰτεῖν, καὶ τὸ ἀποτετυχηκότα μηδὲν ἧττον· πάντα γὰρ ἀνελευθερίας ταῦτα σημεῖα. τὸ δ' ἐπαινεῖν παρόντας κολακείας καὶ τὸ τἀγαθὰ μὲν ὑπερεπαινεῖν τὰ δὲ φαῦλα συναλείφειν, καὶ τὸ ὑπεραλγεῖν ἀλγοῦντι παρόντα, καὶ τἆλλα πάντα ὅσα τοιαῦτα· κολακείας γὰρ σημεῖα. καὶ τὸ μὴ ὑπομένειν πόνους οὓς οἱ
1384a πρεσβύτεροι ἢ τρυφῶντες ἢ ἐν ἐξουσίᾳ μᾶλλον ὄντες ἢ ὅλως οἱ ἀδυνατώτεροι· πάντα γὰρ μαλακίας σημεῖα.

16 εἰ in ἀπάθεια corr. A^c | τὰ om. ΘΠ ‖ 18 αἰσχύνεσθαι μὲν ΘΠ Tr. | ἃ δοκεῖ αἰσχρὰ εἶναι αὐτῷ ΘΠ Tr., εἶναι om. Ald. ‖ 19 ὧν] ᾧι A^c ‖ 20 τὸ ante ἀποβάλλειν (sic) om. ΘΠ ‖ 21 ἢ ἀδικῆσαι A^c Spengel, om. ΘΠ Tr. Ald. ‖ 22 οὗ A^c Spengel, ὅπου ΘΠ schol. | ἢ ὅτε μὴ δεῖ om. A^c cf. praefat. p. XXIV ‖ 24 ἢ ἀπ' αἰσχρῶν ΘΠ Tr. schol. ‖ 25 post τὸ add. κἂν ΘΠ schol., om. A^c Tr. Spengel ‖ 26 αἰσχροκερδίας $A^c Z^b$ D E ‖ 30 Pro δόξῃ δῷ Thurot transposito αἰτεῖν post ἧττον ‖ 32 παρόντα ΘΠ Tr. | κολακείας seclusit Bekker^2 praeeunte Vahlenio, qui totum locum contituit καὶ τὸ ἐπαινεῖν παρόντα καὶ ‖ 34 ἐπ' ἀλγοῦντι ΘΠ Tr. Ald. omisso παρόντα, quod servavit A^c et legit schol. ‖ 1384a, 1 ἢ οἱ τρυφῶντες ΘΠ | ἢ οἱ ἐν ἐξουσίᾳ Y^b Π schol., ὄντες om. ΘΠ (praeter C) schol.

καὶ τὸ ὑφ' ἑτέρου εὖ πάσχειν, καὶ τὸ πολλάκις, καὶ ὃ εὖ ἐποίησεν ὀνειδίζειν· μικροψυχίας γὰρ πάντα καὶ ταπεινότητος σημεῖα. καὶ τὸ περὶ αὑτοῦ πάντα λέγειν καὶ ἐπαγγέλλεσθαι, καὶ τὸ τἀλλότρια αὑτοῦ φάσκειν· ἀλαζονείας γάρ. ὁμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἑκάστης τῶν τοῦ ἤθους κακιῶν τὰ ἔργα καὶ τὰ σημεῖα καὶ τὰ ὅμοια αἰσχρὰ καὶ ἀναίσχυντα. καὶ ἐπὶ τούτοις τὸ τῶν καλῶν ὧν πάντες μετέχουσιν ἢ οἱ ὅμοιοι πάντες ἢ οἱ πλεῖστοι, μὴ μετέχειν, — ὁμοίους δὲ λέγω ὁμοεθνεῖς, πολίτας, ἡλικιώτας, συγγενεῖς, ὅλως τοὺς ἐξ ἴσου· — αἰσχρὸν γὰρ ἤδη τὸ μὴ μετέχειν οἷον παιδεύσεως ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. πάντα δὲ ταῦτα μᾶλλον, ἂν δι' ἑαυτὸν φαίνηται· οὕτω γὰρ ἤδη ἀπὸ κακίας μᾶλλον, ἂν αὐτὸς ᾖ αἴτιος τῶν ὑπαρξάντων ἢ ὑπαρχόντων ἢ μελλόντων. πάσχοντες δὲ ἢ πεπονθότες ἢ πεισόμενοι τὰ τοιαῦτα αἰσχύνονται ὅσα εἰς ἀτιμίαν φέρει καὶ ὀνείδη· ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ εἰς ὑπηρετήσεις ἢ σώματος ἢ ἔργων αἰσχρῶν, ὧν ἐστιν τὸ ὑβρίζεσθαι. καὶ τὰ μὲν εἰς ἀκολασίαν καὶ ἑκόντα καὶ ἄκοντα· (τὰ δ' εἰς βίαν ἄκοντα)· ἀπὸ ἀνανδρίας γὰρ ἢ δειλίας ἡ ὑπομονὴ καὶ τὸ μὴ ἀμύνεσθαι.

ἃ μὲν οὖν αἰσχύνονται, ταῦτ' ἐστὶ καὶ τὰ τοιαῦτα· ἐπεὶ δὲ περὶ ἀδοξίας φαντασία ἐστὶν ἡ αἰσχύνη, καὶ ταύτης αὐτῆς χάριν ἀλλὰ μὴ τῶν ἀποβαινόντων, οὐδεὶς δὲ τῆς δόξης φροντίζει ἀλλ' ἢ διὰ τοὺς δοξάζοντας, ἀνάγκη τούτους αἰσχύνεσθαι ὧν λόγον ἔχει. λόγον δὲ ἔχει τῶν

3 καὶ ἃ ΘΠTr. ‖ 5 πάντα om. ΘΠTr. schol. Ald. ‖ 6 ἀλαζονεία ΘΠTr. ‖ 7 καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ΘΠTr. | ἠθικῶν κακιῶν Tr. schol. quod probat Susemihl ‖ 9 ἀναίσχυντα A[c] Spengel, αἰσχυντικὰ ΘBC, αἰσχύντηλα DE Ald. | ὅμοια· αἰσχρὰ γὰρ καὶ ... libri, γάρ om. schol. Muretus, Vahlen. An καὶ τὰ ὅμοια ⟨δεῖ λαβεῖν⟩ αἰσχρὰ γὰρ κτλ. ‖ 11 ἥλικας ΘΠ ‖ ὁμοίους δὲ — 12 μετέχειν om. Z[b]C ‖ 14 ἂν δι' ἑαυτὸν — κακίας μᾶλλον om. ΘΠTr. ‖ 15 ἂν οὗτος A[c] ἂν ead. man. superscr. ‖ 18 τὰ εἰς] ὅσα εἰς ΘΠTr. Ald. ‖ 20 τὰ — ἄκοντα parenthesin statuit Cope. ‖ 25 ἀλλ' ἢ ΘΠ (praeter C) schol., ἀλλὰ διὰ τοὺς δόξαντας A[c]

θαυμαζόντων, καὶ οὓς θαυμάζει, καὶ ὑφ' ὧν βούλεται θαυμάζεσθαι, καὶ πρὸς οὓς φιλοτιμεῖται, καὶ ὧν μὴ καταφρονεῖ τῆς δόξης. θαυμάζεσθαι μὲν οὖν βούλονται ὑπὸ τούτων καὶ θαυμάζουσι τούτους ὅσοι τι ἔχουσιν ἀγαθὸν τῶν τιμίων, ἢ παρ' ὧν τυγχάνουσιν δεόμενοι σφόδρα τινὸς ὧν ἐκεῖνοι κύριοι, οἷον οἱ ἐρῶντες· φιλοτιμοῦνται δὲ πρὸς τοὺς ὁμοίους, φροντίζουσι δ' ὡς ἀληθευόντων τῶν φρονίμων, τοιοῦτοι δ' οἵ τε πρεσβύτεροι καὶ οἱ πεπαιδευμένοι. καὶ τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ τὰ ἐν φανερῷ μᾶλλον· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ. διὰ τοῦτο τοὺς ἀεὶ παρεσομένους μᾶλλον αἰσχύνονται καὶ τοὺς προσέχοντας
1384b αὐτοῖς, διὰ τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς ἀμφότερα. καὶ τοὺς μὴ περὶ ταὐτὰ ἐνόχους· δῆλον γὰρ ὅτι τἀναντία δοκεῖ τούτοις. καὶ τοὺς μὴ συγγνωμονικοὺς τοῖς φαινομένοις ἁμαρτάνειν· ἃ γάρ τις αὐτὸς ποιεῖ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλας οὐ νεμεσᾶν, ὥστε ἃ μὴ ποιεῖ, δῆλον ὅτι νεμεσᾷ. καὶ τοὺς ἐξαγγελτικοὺς πολλοῖς· οὐδὲν γὰρ διαφέρει μὴ δοκεῖν ἢ μὴ ἐξαγγέλλειν. ἐξαγγελτικοὶ δὲ οἵ τε ἠδικημένοι διὰ τὸ παρατηρεῖν καὶ οἱ κακολόγοι· εἴπερ γὰρ καὶ τοὺς μὴ ἁμαρτάνοντας, ἔτι μᾶλλον τοὺς ἁμαρτάνοντας. καὶ οἷς ἡ διατριβὴ ἐπὶ ταῖς τῶν πέλας ἁμαρτίαις, οἷον χλευασταῖς καὶ κωμῳδοποιοῖς· κακολόγοι γάρ πως οὗτοι καὶ ἐξαγγελτικοί. καὶ ἐν οἷς μηδὲν ἀποτετυχήκασιν· ὥσπερ γὰρ θαυμαζόμενοι διάκεινται. διὸ καὶ τοὺς πρῶτον δεηθέντας τι αἰσχύνονται ὡς οὐδέν

30 οἳ ἔχουσί τι ΘΠ Tr. schol. Ald. ‖ 32 ν superscr. in ἐρῶντες A^c ‖ 35 μᾶλλον post ἐν φανερῷ om. ΘΠ Tr. schol. Ald. ‖ 36 καὶ διὰ τοῦτο ΘΠ Tr. schol. ‖ b, 1 ἀμφοτέρους C ‖ 2 δῆλον γὰρ τοῖς φαινομένοις ἁμαρτάνειν τἀναντία δοκεῖν (δοκεῖ DE) τούτοις καὶ τοὺς μὴ συγγνωμονικούς· ἃ γάρ τις . . . ΘDE, vulgatam A^c Tr. BC pr. Vict. | Verba καὶ τοὺς μὴ συγγνωμονικοὺς τοῖς φαινομένοις ἁμαρτάνειν aut post δῆλον ὅτι νεμεσᾷ ponenda aut totum hunc locum καὶ τοὺς μὴ — ἁμαρτάνειν praecedenti praeponendum censet Spengel ‖ 5 ἂν μὴ ποιῇ ΘCDE Tr. ‖ 6 μὴ ἰδεῖν ἢ μή coni. Bonitz ‖ 8 καὶ om. Tr. ‖ 13 τι δεηθέντας ΘΠ Tr. Ald.

πω ἠδοξηκότες ἐν αὐτοῖς· τοιοῦτοι δὲ οἱ ἄρτι βουλόμενοι φίλοι εἶναι· (τὰ γὰρ βέλτιστα τεθέανται. διὸ εὖ ἔχει ἡ τοῦ Εὐριπίδου ἀπόκρισις πρὸς τοὺς Συρακοσίους) καὶ τῶν πάλαι γνωρίμων οἱ μηδὲν συνειδότες. αἰσχύνονται δὲ οὐ μόνον αὐτὰ τὰ ῥηθέντα αἰσχυντηλὰ ἀλλὰ καὶ τὰ σημεῖα, οἷον οὐ μόνον ἀφροδισιάζοντες ἀλλὰ καὶ τὰ σημεῖα αὐτοῦ. καὶ οὐ μόνον ποιοῦντες τὰ αἰσχρά, ἀλλὰ καὶ λέγοντες. ὁμοίως δὲ οὐ τοὺς εἰρημένους μόνον αἰσχύνονται, ἀλλὰ καὶ τοὺς δηλώσοντας αὐτοῖς, οἷον θεράποντας καὶ φίλους τούτων. ὅλως δὲ οὐκ αἰσχύνονται οὔθ' ὧν πολὺ καταφρονοῦσι τῆς δόξης τοῦ ἀληθεύειν (οὐδεὶς γὰρ παιδία καὶ θηρία αἰσχύνεται) οὔτε ταὐτὰ τοὺς γνωρίμους καὶ τοὺς ἀγνῶτας, ἀλλὰ τοὺς μὲν γνωρίμους τὰ πρὸς ἀλήθειαν δοκοῦντα τοὺς δ' ἄπωθεν τὰ πρὸς τὸν νόμον.

αὐτοὶ δὲ ὧδε διακείμενοι αἰσχυνθεῖεν ἄν, πρῶτον μὲν εἰ ὑπάρχοιεν πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες οὕτως τινὲς οἵους ἔφαμεν εἶναι οὓς αἰσχύνονται. ἦσαν δ' οὗτοι ἢ θαυμαζόμενοι ἢ θαυμάζοντες ἢ ὑφ' ὧν βούλονται θαυμάζεσθαι, ἢ ὧν δέονταί τινα χρείαν ὧν μὴ τεύξονται ἄδοξοι ὄντες, καὶ οὗτοι ἢ ὁρῶντες, ὥσπερ Κυδίας περὶ τῆς Σάμου κληρουχίας ἐδημηγόρησεν· ἠξίου γὰρ ὑπολαβεῖν τοὺς Ἀθηναίους περιεστάναι κύκλῳ τοὺς Ἕλληνας, ὡς ὁρῶντας καὶ μὴ μόνον ἀκουσομένους ἃ ἂν ψηφίσωνται, ἢ ἂν πλησίον ὦσιν οἱ τοιοῦτοι, ἢ μέλλωσιν αἰσθήσεσθαι. διὸ καὶ ὁρᾶσθαι ἀτυχοῦντες ὑπὸ τῶν ζηλούντων ποτὲ οὐ βούλονται· θαυμασταὶ

32 p. 318 Sauppe.

14 ἠδοξηκότες ex A^c Vict. et sic etiam C E Θ (?), ἠξιωκότες Tr. B D Ald., γρ. καὶ οὐδέν πω ἠδοξηκότες schol | οἵ τε ἄρτι Θ Π, τε om. A^c Spengel cf. 1380a, 6 || 15 „*optima enim proponuntur*“ Tr. (?), τίθενται schol. || 16 Ὑπερίδου coni. Ruhnken || 19 σημεῖα αὐτῶν Θ Π Tr. Ald. || 21 οὐδὲ τοὺς εἰρημένους αἰσχύνονται μόνον Θ Π | μόνους B Tr. || 22 αὐτοῖς ex A^c et Tr. Vict., αὐτοὺς Q Π || 23 πολύ A^c schol. (V) Vict., πολλοὶ Θ Π Tr. schol. (n) | τοῦ ἀληθεύειν in versione om. Muretus || 24 θηρία καὶ παιδία Θ Π Tr. || 25 ταῦτα A^c || 26 νόμον] πρὸς δόξαν μόνον E, quam varietatem et novit schol. | 31 ἧς coni. Sauppe (at cf. Polit. 1255a, 6) || 35 ἂν post ἢ om. A^c || 37 ποτὲ οὐ om. A^c.

1385a γὰρ οἱ ζηλωταί. καὶ ὅταν ἔχωσιν ἃ καταισχύνουσιν ἔργα καὶ πράγματα ἢ αὑτῶν ἢ προγόνων ἢ ἄλλων τινῶν πρὸς οὓς ὑπάρχει αὐτοῖς ἀγχιστεία τις. καὶ ὅλως ὑπὲρ ὧν αἰσχύνονται αὐτοί· εἰσὶ δ' οὗτοι οἱ εἰρημένοι καὶ οἱ εἰς αὐτοὺς ἀναφερόμενοι, ἢ ὧν διδάσκαλοι ἢ σύμβουλοι γεγόνασιν, ἢ ἐὰν ὦσιν ἕτεροι ὅμοιοι, πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται· πολλὰ γὰρ αἰσχυνόμενοι διὰ τοὺς τοιούτους καὶ ποιοῦσι καὶ οὐ ποιοῦσιν. καὶ μέλλοντες ὁρᾶσθαι καὶ ἐν φανερῷ ἀναστρέφεσθαι τοῖς συνειδόσιν αἰσχυντηλοὶ μᾶλλον εἰσίν. ὅθεν καὶ Ἀντιφῶν ὁ ποιητὴς μέλλων ἀποτυμπανίζεσθαι ὑπὸ Διονυσίου εἶπεν, ἰδὼν τοὺς συναποθνήσκειν μέλλοντας ἐγκαλυπτομένους ὡς ᾔεσαν διὰ τῶν πυλῶν, „τί ἐγκαλύπτεσθε" ἔφη· „ἢ μὴ αὔριόν τις ὑμᾶς ἴδῃ τούτων;"

περὶ μὲν οὖν αἰσχύνης ταῦτα· περὶ δὲ ἀναισχυντίας δῆλον ὡς ἐκ τῶν ἐναντίων εὐπορήσομεν. τίσιν δὲ χάριν ἔχουσι Cap. 7
καὶ ἐπὶ τίσιν καὶ πῶς αὐτοὶ ἔχοντες, ὁρισαμένοις τὴν χάριν δῆλον ἔσται. ἔστω δὴ χάρις, καθ' ἣν ὁ ἔχων λέγεται χάριν ἔχειν, ὑπουργία δεομένῳ μὴ ἀντί τινος, μηδ' ἵνα τι αὐτῷ ὑπουργοῦντι ἀλλ' ἵνα τι ἐκείνῳ· μεγάλη δὲ ἂν ᾖ σφόδρα δεομένῳ, ἢ μεγάλων καὶ χαλεπῶν, ἢ ἐν καιροῖς τοιούτοις, ἢ μόνος ἢ πρῶτος ἢ μάλιστα. δεήσεις δὲ εἰσὶν αἱ ὀρέξεις, καὶ τούτων μάλιστα αἱ μετὰ λύπης τοῦ μὴ γιγνομένου. τοι-

a, 1 καταισχύνουσι cum Tr. Spengel, καταισχύνωσι A^c, καταισχυνοῦσι ΘΠ schol. ‖ 3 τις αὐτοῖς ἀγχιστεία ΘΠ ‖ 3 αἰσχυνοῦνται A^c ‖ 5 ἢ ante ὧν ex A^c Spengel, om. ΘΠ Tr. Ald. schol. | καὶ ἐάν ΘΠ Tr. ‖ 9 αἰσχυντηροί A^c ‖ 10 ἀποτυπανίζεσθαι A^c ut 1383a, 5 ‖ 12 ἐγκαλύπτεσθαι A^c | ἔφη om. BC ‖ 13 ἡμᾶς QY^bB (D ex corr.) ‖ 15 εὑρήσομεν A^c quod ferri posse videtur ‖ 16 καὶ ante πῶς ex Tr. (cod. m.) scripsi, ἢ libri ‖ 18 καθ' ἣν ὁ ἔχων λέγεται χάριν ἔχειν, ὑπουργία δεομένῳ Spengel ex A^c pr., ubi ὑπουργία δεομένων, sed corr. rec. man. ὑπουργεῖν τω δεομένωι, ΘΠ Tr. schol. Ald.: καθ' ἣν ὁ ἔχων λέγεται χάριν ὑπουργεῖν (τῷ addunt BC schol.) δεομένῳ ‖ 19 τῷ ὑπουργοῦντι ΘΠ | ἐκείνῳ τι ΘΠ Tr. | ἂν ἢ Vict. Thurot., ἂν ᾖ A^c Tr. ‖ 20 δεομένων ΘB E Tr. Ald. schol. ‖ 21 εἰσὶν διορέξεις A^c ‖ 22 μὴ γιγνομένου ex A^c et Tr. Vict., τοῦ μεταγιγνομένου QZ^bDE.

αὗται δὲ αἱ ἐπιθυμίαι, οἷον ἔρως. καὶ αἱ ἐν ταῖς τοῦ σώματος κακώσεσιν καὶ ἐν κινδύνοις· καὶ γὰρ| ὁ κινδυνεύων ἐπιθυμεῖ καὶ ὁ λυπούμενος. διὸ οἱ ἐν πενίᾳ παριστάμενοι καὶ φυγαῖς, κἂν μικρὰ ὑπηρετήσωσιν, διὰ τὸ μέγεθος τῆς δεήσεως καὶ τὸν καιρὸν κεχαρισμένοι, οἷον ὁ ἐν Λυκείῳ τὸν φορμὸν δούς. ἀνάγκη οὖν μάλιστα μὲν εἰς ταὐτὰ ἔχειν τὴν ὑπουργίαν, εἰ δὲ μή, εἰς ἴσα ἢ μείζω, ὥστε ἐπεὶ φανερὸν καὶ οἷς καὶ ἐφ' οἷς γίγνεται χάρις καὶ πῶς ἔχουσι, δῆλον ὅτι ἐκ τούτων παρασκευαστέον, τοὺς μὲν δεικνύντας ἢ ὄντας ἢ γεγενημένους ἐν τοιαύτῃ λύπῃ καὶ δεήσει, τοὺς δὲ ὑπηρετηκότας ἐν τοιαύτῃ χρείᾳ τοιοῦτόν τι ἢ ὑπηρετοῦντας. φανερὸν δὲ καὶ ὅθεν ἀφαιρεῖσθαι ἐνδέχεται τὴν χάριν καὶ ποιεῖν ἀχαρίστους· ἢ γὰρ ὅτι αὑτῶν ἕνεκα ὑπηρετοῦσιν ἢ 1385b
ὑπηρέτησαν (τοῦτο δ' οὐκ ἦν χάρις) ἢ ὅτι ἀπὸ τύχης συνέπεσεν ἢ συνηναγκάσθησαν, ἢ ὅτι ἀπέδωκαν ἀλλ' οὐκ ἔδωκαν, εἴτε εἰδὼς εἴτε μὴ εἰδώς· ἀμφοτέρως γὰρ τὸ ἀντί τινος, ὥστε οὐδ' οὕτως ἂν εἴη χάρις. καὶ περὶ ἁπάσας τὰς κατηγορίας σκεπτέον· ἡ γὰρ χάρις ἐστὶν ἢ ὅτι τοδὶ ἢ τοσόνδε ἢ τοιόνδε ἢ ποτὲ ἢ ποῦ. σημεῖον δὲ εἰ ἔλαττον μὴ ὑπηρέτησαν, καὶ εἰ τοῖς ἐχθροῖς ἢ ταὐτὰ ἢ ἴσα ἢ μείζω· δῆλον γὰρ ὅτι οὐδὲ ταῦτα ἡμῶν ἕνεκα. ἢ εἰ φαῦλα εἰδώς· οὐδεὶς γὰρ ὁμολογεῖ δεῖσθαι φαύλων.

Cap. 8 καὶ περὶ μὲν τοῦ χαρίζεσθαι καὶ ἀχαριστεῖν εἴρηται·

23 ὁ ἔρως ΘΠ | αἱ post καὶ om. ΘΠ schol. || 27 δεήσεως ex A^c et Tr. Vict., αἰτήσεως ΘBD, αἰσθήσεως E. schol. | κεχαρισμένον A^c pr., κεχαρισμένοι corr. man. rec. || 28 ταὐτά Bekker², ταῦτα A^c, quod probat Spengel, τοιαῦτα ΘΠ Tr. schol. Ald. || 30 οἷς ex A^c Spengel, ὅτε ΘΠ Tr. Ald. || 31 δεικνύοντας ΘBC || 32 ἐν τῇ τοιαύτῃ A^c, δεήσει καὶ λύπῃ ΘΠ Ald. || 33 τοὺς δὲ ὑπηρετῆσαι ΘΠ | τῇ αὐτῇ χρείαι A^c, utrobique τῇ αὐτῇ scribendum censet Spengel | ἢ ante ὑπηρετοῦντας tuetur Tr. (cod. m.), om. cet., prima dedit Bas. Isingr. || b, 3 ἠναγκάσθησαν ΘΠ Tr. schol. | ἀλλ' om. ΘΠ || 4 εἴτε εἰδὼς εἴτε μὴ εἰδὼς ex A^c recepi cf. variet. 1376^b 1 et Vahlen. Poet. p. 236. εἴτε εἰδότες εἴτε μὴ ΘΠ Tr. schol. | τὸ ex A^c Spengel, τι ΘΠ Tr. schol. || 6 τοσονδὶ ἢ τοιονδί ΘΠ Ald. || 7 ὑπηρέτησε ΘCDE Ald. schol.

ποῖα δ' ἐλεεινὰ καὶ τίνας ἐλεοῦσι, καὶ πῶς αὐτοὶ ἔχοντες, λέγωμεν. ἔστω δὴ ἔλεος λύπη τις ἐπὶ φαινομένῳ κακῷ φθαρτικῷ ἢ λυπηρῷ τοῦ ἀναξίου τυγχάνειν, ὃ κἂν αὐτὸς προσδοκήσειεν ἂν παθεῖν ἢ τῶν αὑτοῦ τινα, καὶ τοῦτο ὅταν πλησίον φαίνηται· δῆλον γὰρ ὅτι ἀνάγκη τὸν μέλλοντα ἐλεήσειν ὑπάρχειν τοιοῦτον οἷον οἴεσθαι παθεῖν ἄν τι κακὸν ἢ αὐτὸν ἢ τῶν αὑτοῦ τινα, καὶ τοιοῦτο κακὸν οἷον εἴρηται ἐν τῷ ὅρῳ ἢ ὅμοιον ἢ παραπλήσιον, διὸ οὔτε οἱ παντελῶς ἀπολωλότες ἐλεοῦσιν (οὐδὲν γὰρ ἂν ἔτι παθεῖν οἴονται· πεπόνθασι γάρ) οὔτε οἱ ὑπερευδαιμονεῖν οἰόμενοι, ἀλλ' ὑβρίζουσιν· εἰ γὰρ ἅπαντα οἴονται ὑπάρχειν τἀγαθά, δῆλον ὅτι καὶ τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι παθεῖν μηδὲν κακόν· καὶ γὰρ τοῦτο τῶν ἀγαθῶν. εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι οἷοι νομίζειν παθεῖν ἂν οἵ τε πεπονθότες ἤδη καὶ διαπεφευγότες, καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ διὰ τὸ φρονεῖν καὶ δι' ἐμπειρίαν, καὶ οἱ ἀσθενεῖς, καὶ οἱ δειλότεροι μᾶλλον, καὶ οἱ πεπαιδευμένοι· εὐλόγιστοι γάρ. καὶ οἷς ὑπάρχουσι γονεῖς ἢ τέκνα ἢ γυναῖκες· αὑτοῦ τε γὰρ ταῦτα, καὶ οἷα παθεῖν τὰ εἰρημένα. καὶ οἱ μήτε ἐν ἀνδρίας πάθει ὄντες, οἷον ἐν ὀργῇ ἢ θάρρει (ἀλόγιστα γὰρ τοῦ ἐσομένου ταῦτα) μήτε ἐν ὑβριστικῇ διαθέσει (καὶ γὰρ οὗτοι ἀλόγιστοι τοῦ πείσεσθαί τι) μήτ' αὖ φοβούμενοι σφόδρα· οὐ γὰρ ἐλεοῦσιν οἱ ἐκπεπληγμένοι διὰ τὸ εἶναι πρὸς τῷ οἰκείῳ πάθει, ἀλλ' οἱ μεταξὺ τούτων. κἂν οἴωνταί τινας εἶναι τῶν ἐπιεικῶν· ὁ γὰρ μηδένα οἰόμενος πάντας

13 φαρτικῶι A^c || 14 ἢ λυπηρῶι A^c et Tr. Spengel, καὶ ΘΠ Ald. schol. cf. 1382^a 22 et varietat. ad 1383b, 14. || 15 ἂν om. ΘΠ | καὶ τούτων Tr. et A^c pr., sed ex corr. τοῦτο || 17 οἰήσεσθαι ΘΠ Ald. || 20 οἴωνται ΘBC || 22 εἰ γὰρ] ἐπειδὴ γὰρ schol. (an ἐπεὶ γάρ?) || 23 μηδὲν] τι ΘΠ schol. Ald. || 25 τε om. ΘBCE schol. Ald. || 27 οἱ ante δειλότεροι om. QZ^{b}Y^b pr. D || 28 καὶ τέκνα ΘΠ Ald. | τε om. ΘBE || 29 τὰ εἰρημένα A^c schol. Vict., διὰ τὰ εἰρημένα ΘBDE Tr. | οἱ om. A^c | ἀνδρείας A^c || 34 Verba ἀλλ' οἱ μεταξὺ τούτων in omnibus libris leguntur post τοῦ πείσεσθαί τι l. 32, transposui Kaysero, Rassovio monentibus, οἱ] ἀεὶ ΘZ^b pr. DE Ald. || 35 εἶναι ἐπιεικεῖς ΘΠ Tr.

οἰήσεται ἀξίους εἶναι κακοῦ. καὶ ὅλως δὴ ὅταν ἔχῃ οὔτως ὥστ' ἀναμνησθῆναι τοιαῦτα συμβεβηκότα ἢ αὐτῷ ἢ τῶν αὐτοῦ, ἢ ἐλπίσαι γενέσθαι αὐτῷ ἢ τῶν αὐτοῦ. 1386 a

ὡς μὲν οὖν ἔχοντες ἐλεοῦσιν, εἴρηται, ἃ δ' ἐλεοῦσιν, ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ δῆλον· ὅσα τε γὰρ τῶν λυπηρῶν καὶ ὀδυνηρῶν φθαρτικά, πάντα ἐλεεινά, καὶ ὅσα ἀναιρετικά, καὶ ὅσων ἡ τύχη αἰτία κακῶν μέγεθος ἐχόντων. ἔστι δὲ ὀδυνηρὰ μὲν καὶ φθαρτικὰ θάνατοι καὶ αἰκίαι σωμάτων καὶ κακώσεις καὶ γῆρας καὶ νόσοι καὶ τροφῆς ἔνδεια, ὧν δ' ἡ τύχη αἰτία κακῶν, ἀφιλία, ὀλιγοφιλία (διὸ καὶ τὸ διασπᾶσθαι ἀπὸ φίλων καὶ συνήθων ἐλεεινόν), αἶσχος, ἀσθένεια, ἀναπηρία, καὶ τὸ ὅθεν προσῆκεν ἀγαθόν τι ὑπάρξαι, κακόν τι συμβῆναι. καὶ τὸ πολλάκις τοιοῦτον. καὶ τὸ πεπονθότος γενέσθαι τι ἀγαθόν, οἷον Διοπείθει τὰ παρὰ βασιλέως τεθνεῶτι κατεπέμφθη. καὶ τὸ ἢ μηδὲν γεγενῆσθαι ἀγαθόν, ἢ γενομένων μὴ εἶναι ἀπόλαυσιν.

ἐφ' οἷς μὲν οὖν ἐλεοῦσι, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν· ἐλεοῦσι δὲ τούς τε γνωρίμους, ἂν μὴ σφόδρα ἐγγὺς ὦσιν οἰκειότητι· περὶ δὲ τούτους ὥσπερ περὶ αὐτοὺς μέλλοντας ἔχουσιν. διὸ καὶ ὁ Ἄμασις ἐπὶ μὲν τῷ υἱεῖ ἀγομένῳ ἐπὶ τὸ ἀποθανεῖν οὐκ ἐδάκρυσεν, ὥς φασίν, ἐπὶ δὲ τῷ φίλῳ προσαιτοῦντι·

21 cf. Herodot III, 14?

a, 1 δὴ A^c^C, δὲ BDEΘ (?) ‖ ἔχῃ om. ΘΠ ‖ 3 ἢ αὐτῷ ΘΠ Ald. Spengel; at cf. 1378 a, 32 et 35; itaque ἢ cum A^c^ delevi ‖ „*aut suorum alicui*“ Tr., unde τῶν αὐτοῦ τινι vel τῳ τῶν αὐτοῦ coni. Spengel; at cf. 1378 b, 1 ‖ 5 ἐκ τῶν λυπηρῶν ΘΠ, ἐκ ex A^c^ Tr. delevit Vict. ‖ 6 φαρτικά A^c^, φθαρτικά om. in versione Muretus probante Vahlenio, qui tamen postea totum loc. sic constituit: καὶ ὅσα ἀναιρετικὰ καὶ φθαρτικά ‖ 7 μεγέθους A^c^ pr., rec. man. emendavit μέγεθος ‖ 8 αἰκεῖαι σωμάτων A^c^, καὶ αἰκίαι καὶ σωμάτων κακώσεις ΘΠ Ald. ‖ 10 διὸ καὶ] καὶ τὸ A^c^ Spengel, διασπᾶσθαι A^c^ Tr. Spengel, διεσπάσθαι ΘΠ, τῶν ante φίλων om. A^c^ ΠΘ (?) ‖ 11 ἀναπειρία A^c^ ‖ 12 ὑπάρξαι dedit Vahlen, πρᾶξαι libri ‖ 13 πεπονθὸς γενέσθαι τὸ A^c^ (et τὸ pro τι fort. verum) ‖ 14 ὅτι τεθνεῶτι ΘΠ, ὅτι ex A^c^ et Tr. delevit Vict. ‖ 15 prius ἢ om. ΘΠ Ald. ‖ 18 οἰκειότητι ex A^c^ Vict., οἰκειότητος ΘC ‖ 20 καὶ Ἄμασις ΘΠ, ὁ Ἀμάσιος secundum Herodot. l. l. dubitanter Spengel.

τοῦτο μὲν γὰρ ἐλεεινόν, ἐκεῖνο δὲ δεινόν· τὸ γὰρ δεινὸν ἕτερον τοῦ ἐλεεινοῦ καὶ ἐκκρουστικὸν τοῦ ἐλέου καὶ πολλάκις τῷ ἐναντίῳ χρήσιμον· ⟨οὐ γὰρ⟩ ἔτι ἐλεοῦσιν ἐγγὺς αὐτοῖς τοῦ δεινοῦ ὄντος. καὶ τοὺς ὁμοίους ἐλεοῦσιν κατὰ ἡλικίαν, κατὰ ἤθη, κατὰ ἕξεις, κατὰ ἀξιώματα, κατὰ γένη· ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις μᾶλλον φαίνεται καὶ αὐτῷ ἂν ὑπάρξαι· ὅλως γὰρ καὶ ἐνταῦθα δεῖ λαβεῖν ὅτι, ὅσα ἐφ᾽ αὑτῶν φοβοῦνται, ταῦτα ἐπ᾽ ἄλλων γιγνόμενα ἐλεοῦσιν. ἐπεὶ δ᾽ ἐγγὺς φαινόμενα τὰ πάθη ἐλεεινά ἐστιν, τὰ δὲ μυριοστὸν ἔτος γενόμενα ἢ ἐσόμενα οὔτε ἐλπίζοντες οὔτε μεμνημένοι ἢ ὅλως οὐκ ἐλεοῦσιν ἢ οὐχ ὁμοίως, ἀνάγκη τοὺς συναπεργαζομένους σχήμασι καὶ φωναῖς καὶ ἐσθῆσι καὶ ὅλως ἐν ὑποκρίσει ἐλεεινοτέρους εἶναι· ἐγγὺς γὰρ ποιοῦσι φαίνεσθαι [τὸ κακὸν] πρὸ ὀμμάτων ποιοῦντες, ἢ ὡς μέλλοντα ἢ ὡς γεγονότα. καὶ γεγο-
1386b νότα ἄρτι ἢ μέλλοντα διὰ ταχέων ἐλεεινότερα· διὰ τοῦτο

28 cf. 1382b, 26.

23 ἐλέους A^c pr., sed ς in fine in ras. ut videtur ‖ 24 αὐτοῖς] αὐτοῦ ΘΠ, αὐτοῦ τοῦ δεινοῦ ἐγγὺς ὄντος Y^b BC Tr. | ⟨οὐ γὰρ⟩ addidit Vahlen ‖ 25 κατὰ ἡλικίας ΘB | καὶ τὰ ἤθη et etiam 26 καὶ τὰ γένη ΘDE ‖ 27 καὶ ἐνταῦθα ex A^c et Tr. inseruit Vict., om. ΘΠ ‖ 28 ἐπ αὐτῶν ΘΠ ‖ 29 Ante ἐπεὶ spatium plurium litterarum capax in A^c, quo nova sententiarum series notata esse videtur, ut 1381^b 34 ‖ 30 εἰσι Y^b Z^b Π ‖ 33 ἐσθῆσι Spengel, αἰσθήσει A^c, quod tuetur Vahlen sic scribens: καὶ ὅλως ἐν ὑποκρίσει καὶ αἰσθήσει, ἐσθῆτι ΘΠ Tr. Ald. | ἐν ante ὑποκρίσει om. ΘΠ Tr. (cod. m) ‖ 34 Notandum est hoc loco semper adhiberi vocabulum πάθος, ut πάθη l. 30, πάθει l. 4, πάθους l. 8, cum Aristot. antea aut solo neutro usus sit aut vocabulo κακόν. Quod non sine consilio fecisse videtur; nam ut in Poet. 1452^b 1 notare volebat „casus quosdam saevos et atrocitates". Itaque κακὸν ut hoc loco alienum seclusi et ex A^c pr. scripsi ἢ ὡς μέλλοντα ἢ ὡς γεγονότα. nam librarii lapsum in A^c γεγονότος jam pr. man. correxisse videtur γεγονότα; et hanc lectionem schol. sequi videtur 112, 5 sq. R., cum cet. libris Spengel Bekker φαίνεσθαι τὸ κακὸν ...., ἢ ὡς μέλλον ἢ ὡς γεγονός ‖ b, 1 τὰ γεγονότα ΘΠ | διὰ τοῦτο A^c, quod recepit et ad sequentia adiunxit Spengel, διὰ τὸ αὐτὸ ΘΠ Tr.

καὶ τὰ σημεῖα, οἷον ἐσθῆτάς τε τῶν πεπονθότων καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ τὰς πράξεις καὶ λόγους καὶ ὅσα ἄλλα τῶν ἐν τῷ πάθει ὄντων, οἷον ἤδη τελευτώντων καὶ μάλιστα τὸ σπουδαίους εἶναι ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς ὄντας ἐλεεινόν· ἅπαντα γὰρ ταῦτα διὰ τὸ ἐγγὺς φαίνεσθαι μᾶλλον ποιεῖ τὸν ἔλεον, καὶ ὡς ἀναξίου ὄντος καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς φαινομένου τοῦ πάθους.

Cap. 9 ἀντίκειται δὲ τῷ ἐλεεῖν μάλιστα μὲν ὃ καλοῦσι νεμεσᾶν· τῷ γὰρ λυπεῖσθαι ἐπὶ ταῖς ἀναξίαις κακοπραγίαις ἀντικείμενόν ἐστι τρόπον τινὰ καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἤθους τὸ λυπεῖσθαι ἐπὶ ταῖς ἀναξίαις εὐπραγίαις. καὶ ἄμφω τὰ πάθη ἤθους χρηστοῦ· δεῖ γὰρ ἐπὶ μὲν τοῖς ἀναξίως πράττουσι κακῶς συνάχθεσθαι καὶ ἐλεεῖν, τοῖς δὲ εὖ νεμεσᾶν· ἄδικον γὰρ τὸ παρὰ τὴν ἀξίαν γιγνόμενον, διὸ καὶ τοῖς θεοῖς ἀποδίδομεν τὸ νεμεσᾶν. δόξειε δ' ἂν καὶ ὁ φθόνος τῷ ἐλεεῖν τὸν αὐτὸν ἀντικεῖσθαι τρόπον ὡς σύνεγγυς ὢν καὶ ταὐτὸν τῷ νεμεσᾶν, ἔστι δ' ἕτερον· λύπη μὲν γὰρ ταραχώδης καὶ ὁ φθόνος ἐστὶν καὶ ἐπὶ εὐπραγίᾳ, ἀλλ' οὐ τοῦ ἀναξίου ἀλλὰ τοῦ ἴσου καὶ ὁμοίου. τὸ δὲ μὴ ὅτι αὐτῷ τι συμβήσεται ἕτερον, ἀλλὰ δι' αὐτὸν τὸν πλησίον, ἅπασιν ὁμοίως δεῖ ὑπάρχειν· οὐ γὰρ ἔτι ἔσται τὸ μὲν φθόνος, τὸ δὲ νέμεσις, ἀλλὰ φόβος, ἐὰν διὰ τοῦτο ἡ λύπη ὑπάρχῃ καὶ ἡ

2 καὶ τὰ σημεῖα καὶ τὰς πράξεις libri, transposuit Thurot | τε om. ΘCD ‖ 3 ὅσα ἄλλα om. ΘΠ Ald. ‖ 5 ἐλεεινὸν ex A^c et Tr. Vict., om. ΘBC ‖ 7 ἀναξίου ὄντος A^c et Tr. Vict., ἀναξίους τε ὄντας $Y^b Z^b$ et pr. QDE schol. ‖ 10 τὸ λυπεῖσθαι — 11 τῷ λυπεῖσθαι Z^b et Tr., ubi etiam γὰρ deest ‖ 13 μὲν om. ΘΠ ‖ 14 καὶ ἐλεεῖν ex A^c et Tr. Vict., om. QΠ. Idem etiam εὖ addidit ex A^c, ubi pr. man. exaratum est, om. ΘΠ ‖ 16 τῷ ἐλεεῖν om. Z^b ‖ 17 σύνεγγύς τε καὶ ταὐτὸν ὂν ΘΠ ‖ 18 γὰρ om. QZ^bY^b pr. Ald. ‖ 19 ἐπὶ εὐπραγίᾳ ex A^c recepi, quamquam ἐπὶ exaravit man. rec., quae etiam ν in εὐπραγίαν delevit, εἰς εὐπραγίαν ΘΠ Tr. schol. cf. 1387 b, 22 ‖ 20 ἴσου] ἀξίου corr. A^c ‖ 21 πᾶσιν ΘΠ ‖ 22 τὸ μὲν φθόνος, τὸ δὲ νέμεσις cum Gaisfordio ex A^c et Tr. recepi, ordinem invertunt ΘΠ Ald. ‖ 23 ἂν δι' αὐτὸ τοῦτο ὑπάρχῃ ἡ λύπη ΘΠ, αὐτὸ τοῦτο et schol.

ταραχή, ὅτι αὐτῷ τι ἔσται φαῦλον ἀπὸ τῆς ἐκείνου εὐπραξίας. φανερὸν δ' ὅτι ἀκολουθήσει καὶ τὰ ἐναντία πάθη τούτοις· ὁ μὲν γὰρ λυπούμενος ἐπὶ τοῖς ἀναξίως κακοπραγοῦσιν ἡσθήσεται ἢ ἄλυπος ἔσται ἐπὶ τοῖς ἐναντίως κακοπραγοῦσιν, οἷον τοὺς πατραλοίας καὶ μιαιφόνους, ὅταν τύχωσι τιμωρίας, οὐδεὶς ἂν λυπηθείη χρηστός· δεῖ γὰρ χαίρειν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ὡς δ' αὕτως καὶ ἐπὶ τοῖς εὖ πράττουσι κατ' ἀξίαν· ἄμφω γὰρ δίκαια, καὶ ποιεῖ χαίρειν τὸν ἐπιεικῆ· ἀνάγκη γὰρ ἐλπίζειν ὑπάρξαι ἂν ἅπερ τῷ ὁμοίῳ καὶ αὑτῷ. καὶ ἔστιν τοῦ αὐτοῦ ἤθους ἅπαντα ταῦτα, τὰ δ' ἐναντία τοῦ ἐναντίου· ὁ γὰρ αὐτός ἐστιν ἐπιχαιρέκακος καὶ φθονερός· ἐφ' ᾧ γάρ τις λυπεῖται γιγνομένῳ καὶ ὑπάρχοντι, ἀναγκαῖον τοῦτον ἐπὶ τῇ στερήσει καὶ τῇ φθορᾷ τῇ τούτου χαίρειν. διὸ κωλυτικὰ μὲν ἐλέου πάντα ταῦτ' ἐστί, διαφέρει δὲ διὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας, ὥστε πρὸς τὸ μὴ ἐλεεινὰ ποιεῖν ἅπαντα ὁμοίως χρήσιμα.

πρῶτον μὲν οὖν περὶ τοῦ νεμεσᾶν λέγωμεν, τίσιν τε νεμεσῶσι καὶ ἐπὶ τίσι καὶ πῶς ἔχοντες αὐτοί, εἶτα μετὰ ταῦτα περὶ τῶν ἄλλων. φανερὸν δ' ἐκ τῶν εἰρημένων· εἰ γάρ ἐστι τὸ νεμεσᾶν λυπεῖσθαι ἐπὶ τῷ φαινομένῳ ἀναξίως εὐπραγεῖν, πρῶτον μὲν δῆλον ὅτι οὐχ οἷόν τ' ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς νεμεσᾶν· οὐ γὰρ εἰ δίκαιος ἢ ἀνδρεῖος, ἢ εἰ ἀρετὴν λήψεται, νεμεσήσει τούτῳ (οὐδὲ γὰρ ἔλεοι ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις τούτων εἰσίν), ἀλλὰ ἐπὶ πλούτῳ καὶ δυνάμει καὶ τοῖς τοιούτοις, ὅσων ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ἄξιοί εἰσιν οἱ ἀγαθοὶ καὶ

24 *εὐπραγίας* ΘΠ ‖ 26 *ἀναξίοις* et 27 *ἐναντίοις* ΘΠ Tr. ‖ 1387a, 2 *τῇ* ante *φθορᾷ* om. ΘΠ ‖ 3 *ἐλέους* ΘΠ Ald., cf. 1386a, 23 | *διαφέρει* corr. A^c ‖ 4 vocis *ὥστε* syllabam *τε* corr. A^c loco plurium capace ‖ 6 *τε* om. ΘΠ ‖ 7 *ὅπως* ΘDE Ald., cf. et varietat. ad 1377a, 29 ‖ 10 *τ'* corr. A^c ‖ 11 *οὐδεὶς γὰρ* ΘΠ Tr. | *καὶ ἀνδρεῖος* A^c | *εἰ* post *ἢ* inseruit man. rec. A^c, sed potest abesse ‖ 12 *νεμεσᾷ* ΘΠ schol. | *ἔλεοι* *εοι* corr. A^c, *οἱ ἔλεοι* ΘΠ ‖ 14 *ὅσων*] *οἷς* QZ^bDE Ald. | *ὡς*] *οὐχ* Z^bD | *ἀνάξιοι* QD Ald. | *οἱ* ante *ἀγαθοὶ* om. ΘBC | *ἀγαθοῖς* Q | *καὶ εἰ τὰ φύσει* Q, *καὶ εἰ οἱ* E; cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 504

οἱ τὰ φύσει ἔχοντες ἀγαθά, οἷον εὐγένειαν καὶ κάλλος καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐπεὶ δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐγγύς τι φαίνεται τοῦ φύσει, ἀνάγκη τοῖς ταὐτὸ ἔχουσιν ἀγαθόν, ἐὰν νεωστὶ ἔχοντες τυγχάνωσι καὶ διὰ τοῦτο εὐπραγῶσι, μᾶλλον νεμεσᾶν· μᾶλλον γὰρ λυποῦσιν οἱ νεωστὶ πλουτοῦντες τῶν πάλαι καὶ διὰ γένος· ὁμοίως δὲ καὶ ἄρχοντες καὶ δυνάμενοι καὶ πολύφιλοι καὶ εὔτεκνοι καὶ ὁτιοῦν τῶν τοιούτων. καὶ ἂν διὰ ταῦτα ἄλλο τι ἀγαθὸν γίγνηται αὐτοῖς, ὡσαύτως· καὶ γὰρ ἐνταῦθα μᾶλλον λυποῦσιν οἱ νεόπλουτοι ἄρχοντες διὰ τὸν πλοῦτον ἢ οἱ ἀρχαιόπλουτοι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. αἴτιον δ' ὅτι οἱ μὲν δοκοῦσι τὰ αὑτῶν ἔχειν οἱ δ' οὔ· τὸ γὰρ ἀεὶ οὕτω φαινόμενον ἔχειν ἀληθὲς δοκεῖ, ὥστε οἱ ἕτεροι οὐ τὰ αὑτῶν ἔχειν. καὶ ἐπεὶ ἕκαστον τῶν ἀγαθῶν οὐ τοῦ τυχόντος ἄξιον, ἀλλά τις ἔστιν ἀναλογία καὶ τὸ ἁρμόττον, οἷον ὅπλων κάλλος οὐ τῷ δικαίῳ ἁρμόττει ἀλλὰ τῷ ἀνδρείῳ, καὶ γάμοι διαφέροντες οὐ τοῖς νεωστὶ πλουσίοις ἀλλὰ τοῖς εὐγενέσιν· ἂν οὖν ἀγαθὸς ὢν μὴ τοῦ ἁρμόττοντος τυγχάνῃ, νεμεσητόν. καὶ τὸν ἥττω τῷ κρείττονι ἀμφισβητεῖν, μάλιστα μὲν οὖν τοὺς ἐν τῷ αὐτῷ, ὅθεν καὶ τοῦτ' εἴρηται

Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο·
Ζεὺς γάρ οἱ νεμέσασχ', ὅτ' ἀμείνονι φωτὶ μάχοιτο.

34 *Λ* 542, sed alter versus deest in nostris libris Homericis, schol. contra laudat *Ζεὺς γάρ οἱ νεμεσᾷ* supra ad 1386 b, 15.

Fort. sensui sufficeret, ni fallor *οὐδ' εἰ τὰ φύσει ἔχουσιν ἀγαθά* (scil. *νεμεσήσει τούτοις*). Ad rem cf. *Γ* 65. 66 ‖ 16 *ἐπειδὴ δὲ* *ΘΠ* ‖ 18 *ἢ* pro *καὶ* A[c] et Tr. (nescio an recte) ‖ 20 *διὰ γένους* A[c]Y[b]Z[b]BCD schol. ‖ 21 *καὶ ἂν* ex A[c] Spengel, *κἂν* *ΘΠ* schol. ‖ 24 *διὰ*] *καὶ διὰ* *Θ*E, *καὶ* om. A[c] et Tr. et pr. delevit Vict. ‖ 26 *φαινόμενον οὕτως ἔχον* schol. ‖ 29 *ὅπλα ὧν κάλλος* A[c], quod retinet Spengel, *ὅπλων κάλλος* *ΘΠ*Tr. ‖ 30 *γάμοι ἁρμόττοντες* A[c], unde *ὅπλων κάλλος . . . καὶ γάμοι* ⟨*λαμπροὶ*⟩ *ἁρμόττοντες* coni. Vahlen | *πλουσίοις*] *πλουτοῦσι* *ΘΠ*Tr. ‖ 32 *καὶ* om. QZ[b]Y[b] pr. Ald. | *τῷ* om. *Θ*DE ‖ 33 *οὖν* om. *Θ*DE Ald. ‖ 35 *νεμέσασκε* A[c], *νεμέσησ'* *Θ*D.

1387b εἰ δὲ μή, κἂν ὁπωσοῦν ὁ ἥττων τῷ κρείττονι, οἷον εἰ ὁ μουσικὸς τῷ δικαίῳ· βέλτιον γὰρ ἡ δικαιοσύνη τῆς μουσικῆς.

οἷς μὲν οὖν νεμεσῶσι καὶ διὰ τί, ἐκ τούτων δῆλον· ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν. αὐτοὶ δὲ νεμεσητικοί εἰσιν, ἐὰν ἄξιοι τυγχάνωσιν ὄντες τῶν μεγίστων ἀγαθῶν καὶ ταῦτα κεκτημένοι· τὸ γὰρ τῶν ὁμοίων ἠξιῶσθαι τοὺς μὴ ὁμοίους οὐ δίκαιον. δεύτερον δέ, ἂν ὄντες ἀγαθοὶ καὶ σπουδαῖοι τυγχάνωσιν· κρίνουσί τε γὰρ εὖ, καὶ τὰ ἄδικα μισοῦσι. καὶ ἐὰν φιλότιμοι καὶ ὀρεγόμενοι τινῶν πραγμάτων, καὶ μάλιστα περὶ ταῦτα φιλότιμοι ὦσιν ὧν ἕτεροι ἀνάξιοι ὄντες τυγχάνουσιν. καὶ ὅλως οἱ ἀξιοῦντες αὐτοὶ αὑτοὺς ὧν ἑτέρους μὴ ἀξιοῦσι, νεμεσητικοὶ τούτοις καὶ τούτων. διὸ καὶ οἱ ἀνδραποδώδεις καὶ φαῦλοι καὶ ἀφιλότιμοι οὐ νεμεσητικοί· οὐδὲν γάρ ἐστιν οὗ ἑαυτοὺς οἴονται ἀξίους εἶναι.

φανερὸν δ' ἐκ τούτων ἐπὶ ποίοις ἀτυχοῦσι καὶ κακοπραγοῦσιν ἢ μὴ τυγχάνουσι χαίρειν ἢ ἀλύπως ἔχειν δεῖ· ἐκ γὰρ τῶν εἰρημένων τὰ ἀντικείμενά ἐστιν δῆλα, ὥστ' ἐὰν τούς τε κριτὰς τοιούτους παρασκευάσῃ ὁ λόγος, καὶ τοὺς ἀξιοῦντας ἐλεεῖσθαι, καὶ ἐφ' οἷς ἐλεεῖσθαι, δείξῃ ἀναξίους ὄντας τυγχάνειν ἀξίους δὲ μὴ τυγχάνειν, ἀδύνατον ἐλεεῖν.

Cap.10 δῆλον δὲ καὶ ἐπὶ τίσι φθονοῦσι καὶ τίσι καὶ πῶς ἔχοντες, εἴπερ ἐστὶν ὁ φθόνος λύπη τις ἐπὶ εὐπραγίᾳ φαινομένῃ τῶν εἰρημένων ἀγαθῶν περὶ τοὺς ὁμοίους, μὴ ἵνα

b, 2 βελτίων ΘΠ ‖ 3 |||| οἷς ras. A^c | νεμεσήσουσι Tr. | διὰ τί ex A^c et Tr. Spengel, δι' ἃ ΘΠ ‖ 4 ταῦτα γὰρ A^c et Tr., ταῦτά τε γὰρ QY^bCE ‖ 5 ὄντες ex A^c et Tr. inseruit Vict., om. ΘΠ ‖ 8 οὐ τυγχάνουσι vel potius μὴ τυγχάνωσι coni. Muretus | τε om. QZ^bY^b pr. DE | τὸ ἄδικον ΘDE ‖ 9 πραγμάτων A^cC, πράξεων ΘBDE Tr. schol. Ald. ‖ 13 καὶ ante οἱ om. ΘΠ ‖ 14 ἐστι τοιοῦτον οὗ ΘDETr. ‖ 17 δῆλά ἐστιν ΘΠ ‖ 19 ἀναξίους μὲν ὄντας ΘΠTr. ‖ 23 μὴ ἵνα μή τι αὐτῷ probante Vatero coni. Muretus, οὐχ ὅτι τι legisse videtur schol. cf. 1386b, 21.

τι αὑτῷ, ἀλλὰ δι' ἐκείνους· φθονήσουσι μὲν γὰρ οἱ τοιοῦτοι οἷς εἰσί τινες ὅμοιοι ἢ φαίνονται. ὁμοίους δὲ λέγω κατὰ γένος, κατὰ συγγένειαν, καθ' ἡλικίας, κατὰ ἕξεις, κατὰ δόξαν, κατὰ τὰ ὑπάρχοντα. καὶ οἷς μικροῦ ἐλλείπει τὸ μὴ πάντα ὑπάρχειν· (διὸ οἱ μεγάλα πράττοντες καὶ οἱ εὐτυχοῦντες φθονεροί εἰσιν) πάντας γὰρ οἴονται τὰ αὑτῶν φέρειν. καὶ οἱ τιμώμενοι ἐπί τινι διαφερόντως, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοφίᾳ ἢ εὐδαιμονίᾳ. καὶ οἱ φιλότιμοι φθονερώτεροι τῶν ἀφιλοτίμων. καὶ οἱ δοξόσοφοι· φιλότιμοι γὰρ ἐπὶ σοφίᾳ. καὶ ὅλως οἱ φιλόδοξοι περί τι φθονεροὶ περὶ τοῦτο. καὶ οἱ μικρόψυχοι· πάντα γὰρ μεγάλα δοκεῖ αὐτοῖς εἶναι. ἐφ' οἷς δὲ φθονοῦσι, τὰ μὲν ἀγαθὰ εἴρηται· ἐφ' οἷς γὰρ φιλοδοξοῦσι καὶ φιλοτιμοῦνται ἔργοις ἢ κτή- 1388a μασι καὶ ὀρέγονται δόξης, καὶ ὅσα εὐτυχήματά ἐστιν, σχεδὸν περὶ πάντα φθόνος ἐστί, καὶ μάλιστα ὧν αὐτοὶ ἢ ὀρέγονται ἢ οἴονται δεῖν αὑτοὺς ἔχειν, ἢ ὧν τῇ κτήσει μικρῷ ὑπερέχουσιν ἢ μικρῷ ἐλλείπουσιν. φανερὸν δὲ καὶ οἷς φθονοῦσιν· ἅμα γὰρ εἴρηται· τοῖς γὰρ ἐγγὺς καὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ δόξῃ ⟨καὶ γένει⟩ φθονοῦσιν. ὅθεν εἴρηται

τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται.

καὶ πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται· φιλοτιμοῦνται γὰρ πρὸς τοὺς εἰρημένους, πρὸς δὲ τοὺς μυριοστὸν ἔτος ὄντας ἢ πρὸς τοὺς ἐσομένους ἢ τεθνεῶτας οὐδείς, οὐδὲ πρὸς τοὺς ἐφ' Ἡρακλείαις στήλαις. οὐδ' ὧν πολὺ οἴονται παρ' αὑτοῖς ἢ

7 Aeschyl. fr. 305 N².

26 κατὰ γένη C | καθ' ἡλικίας, κατὰ ἕξεις cum Gaisfordio ex A^c recepi καθ' ἡλικίαν, καθ' ἕξιν cet. Bekker Spengel cf. 1389a, 1 ‖ 27 τοῦ μὴ coni. Vict., μικρὸν ἐλλείπει τὸ Muretus μικρὸν ἐλλείπει τοῦ μὴ edit. Basil. ‖ 28 οἱ post καὶ om. ΘΠ ‖ 33 καὶ οἱ ὅλως ΘBCDAld. ‖ 34 οἱ om. A^c | αὐτοῖς δοκεῖ μεγάλα ΘΠ ‖ 35 ἐφ' ὅσοις γὰρ ΘΠ (?) Ald. ‖ 1388a, 1 ἢ κτήμασι ex A^c inseruit Gaisford, om. ΘΠTr. ‖ 4 τῇ] αὐτοὶ τῇ ΘΠTr. | ἢ μικρῷ schol. ‖ 7 ⟨καὶ γένει⟩ ego inserui, ut verus habeat, quo referatur. Cf. supra 26 | τὸ συγγενὲς καὶ γάρ A^c ‖ 8 φιλοτιμεῖται QY^bB | φιλοτιμοῦνται μὲν γὰρ ΘΠAld. ‖ 11 ἢ] καὶ A^c.

παρὰ τοῖς ἄλλοις λείπεσθαι, οὐδ' ὧν πολὺ ὑπερέχειν, ὡσαύτως καὶ πρὸς τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα. ἐπεὶ δὲ πρὸς τοὺς ἀνταγωνιστὰς καὶ ἀντεραστὰς καὶ ὅλως τοὺς τῶν αὐτῶν ἐφιεμένους φιλοτιμοῦνται, ἀνάγκη μάλιστα τούτοις φθονεῖν, διόπερ εἴρηται (Hesiod. op. 15)

καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ.

καὶ ὧν ἢ κεκτημένων ἢ κατορθούντων ὄνειδος αὐτοῖς· εἰσὶν δὲ καὶ οὗτοι <οἱ> ἐγγὺς καὶ ὅμοιοι· δῆλον γὰρ ὅτι παρ' αὐτοὺς οὐ τυγχάνουσι τοῦ ἀγαθοῦ, ὥστε τοῦτο λυποῦν ποιεῖ τὸν φθόνον. καὶ τοῖς ἢ ἔχουσι ταῦτα ἢ κεκτημένοις ὅσα αὐτοῖς προσῆκεν ἢ κέκτηντο ποτέ· διὸ πρεσβύτεροί τε νεωτέροις, καὶ οἱ πολλὰ δαπανήσαντες εἰς ταὐτὸ τοῖς ὀλίγα φθονοῦσιν. καὶ τοῖς ταχὺ οἱ μήπω τυχόντες ἢ μὴ τυχόντες φθονοῦσιν. δῆλον δὲ καὶ ἐφ' οἷς χαίρουσιν οἱ τοιοῦτοι καὶ ἐπὶ τίσι καὶ πῶς ἔχοντες· ὡς γὰρ ἔχοντες λυποῦνται, οὕτως ἔχοντες ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ἡσθήσονται, ὥστε ἂν αὐτοὶ

12 ὡσαύτως καὶ πρὸς τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ex A[c] Spengel, ὡσαύτως καὶ πρὸς τούτους καὶ περὶ τὰ τοιαῦτα cet. Ceterum Spengelii sententia haec superioribus inserta melius legerentur: φιλοτιμοῦνται γὰρ πρὸς τοὺς εἰρημένους, ὡσαύτως καὶ πρὸς τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα, πρὸς δὲ τοὺς μυριοστὸν ἔτος . . ., περὶ τὰ αὐτά Kayser; sed cum Aristoteles exemplis allatis χρόνον, τόπον, δόξαν illustraverit, nihil aliud exspectaveris, quam ut solenni formula ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τὰ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα comprehendat et ἡλικίαν et γένος et absolvat || 15 τούτοις μάλιστα ΘΠ || 16 ὅθεν εἴρηται ΘΠ || 17 Post κεραμεὺς κεραμεῖ omnes libri praeter A[c] locum inserunt, quem infra legimus 24: καὶ τοῖς τυχὺ . . . . τυχόντες φθονοῦσι. Antiquissimi libri auctoritatem et sanam rationem secutus rectum locorum ordinem restituit Spengelius || 18 ἢ post ὧν om. ΘΠ (?) et in A[c] superscriptum || 19 <οἱ> addidit Vater | καὶ ante ὅμοιοι ex A[c] pr. Vict., om. cet. praeter schol. || 22 ἃ αὐτοῖς ΘΠ Tr. | ἐκέκτηντο ΘΠ | γε pro τε A[c] || 24 πω in μήπω corr. A[c], μήπω] ἢ μόλις cet. || 25 ἐφ' om. Bekker (perperam) || 26 ὡς γὰρ ἔχοντες B (et cod. Graec. Monac. 176) Tr. (cod. m) et in versione Muretus, quos secutus sum, οὐκ ἔχοντες A[c], μὴ ἔχοντες Θ et Π praeter B, ὡς γὰρ λυποῦνται, οὕτως ἐπὶ . . . ἡσθήσονται coni. Spengel || 27 ἐναντίως A[c], om. Tr.

μὲν παρασκευασθῶσιν οὕτως ἔχειν, οἱ δ' ἐλεεῖσθαι ἢ τυγχάνειν τινὸς ἀγαθοῦ ἀξιούμενοι ὦσιν οἷοι οἱ εἰρημένοι, δῆλον ὡς οὐ τεύξονται ἐλέου παρὰ τῶν κυρίων.

Cap. 11 πῶς δὲ ἔχοντες ζηλοῦσι καὶ τὰ ποῖα καὶ ἐπὶ τίσιν, ἐνθένδ' ἐστὶ δῆλον· εἰ γάρ ἐστιν ζῆλος λύπη τις ἐπὶ φαινομένῃ παρουσίᾳ ἀγαθῶν ἐντίμων καὶ ἐνδεχομένων αὐτῷ λαβεῖν περὶ τοὺς ὁμοίους τῇ φύσει, οὐχ ὅτι ἄλλῳ ἀλλ' ὅτι οὐχὶ καὶ αὐτῷ ἐστιν, (διὸ καὶ ἐπιεικής ἐστιν ὁ ζῆλος καὶ ἐπιεικῶν, τὸ δὲ φθονεῖν φαῦλον καὶ φαύλων· ὁ μὲν γὰρ αὑτὸν παρασκευάζει διὰ τὸν ζῆλον τυγχάνειν τῶν ἀγαθῶν, ὁ δὲ τὸν πλησίον μὴ ἔχειν διὰ τὸν φθόνον), ἀνάγκη δὴ ζηλωτικοὺς μὲν εἶναι τοὺς ἀξιοῦντας αὑτοὺς ἀγαθῶν ὧν μὴ ἔχουσιν· . . . οὐδεὶς γὰρ ἀξιοῖ τὰ φαινόμενα ἀδύνατα. διὸ οἱ νέοι καὶ οἱ μεγαλόψυχοι τοιοῦτοι. καὶ οἷς ὑπάρχει τοιαῦτα ἀγαθὰ ἃ τῶν ἐντίμων ἄξιά ἐστιν ἀνδρῶν· ἔστι δὲ ταῦτα πλοῦτος καὶ πολυφιλία καὶ ἀρχαὶ καὶ ὅσα τοιαῦτα· ὡς γὰρ προσῆκον αὐτοῖς ἀγαθοῖς εἶναι, ὅτι προσῆκε τοῖς ἀγαθῶς ἔχουσι, ζηλοῦσι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν. καὶ οὓς οἱ ἄλλοι ἀξιοῦσιν. καὶ ὧν πρόγονοι ἢ συγγενεῖς ἢ

29 ἀξιοῦντες coni. Bonitz | οἷοι om. A^c et ibi rasura ‖ 31 ἔχοντες ζηλοῦσι ex A^c et Tr. Vict., ἔχουσιν οἱ ζηλοῦντες ΘΠ ‖ 32 ἐστὶ om. Tr. ‖ 35 ἐπιεικές ΘΠ ‖ 38 μὴ ἔχειν] κωλύει Q, om. Y^{b}Z^{b}D Ald. | post ἔχειν ras. in A^c | δὴ ex corr. A^c, δὲ QZ^{b}DE ‖ b, 2 Lacunam indicavit Muretus, qui verba ex definitione repetenda censet: ἐνδεχόμενον (scrib. ἐνδεχομένων) αὐτοῖς λαβεῖν. Etiam Vict. in marg. exempl.: καὶ ἐνδεχομένων αὐτῷ ὑπάρχειν (sic) ‖ 4 δὲ scripsi ex Tr., ubi ἔστι δὲ τοιαῦτα ‖ 6 Vulgatam omnium librorum lectionem retinuimus cum Spengelio, ὡς προσῆκον αὐτοῖς ἀγαθοῖς εἶναι, ὅτι προσήκει τοῖς ἔχουσι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν coni. Muretus, ὡς προσῆκον ἀγαθοῖς εἶναι τοῖς ἀγαθῶς ἔχουσι vel ὡς γὰρ προσῆκον ἀγαθοῖς εἶναι τοῖς ἀγαθῶς ἔχουσι ζηλοῦσι scil. ἀγαθοὶ εἶναι coni. Vater, reliqua ex scholio addita censens, ex scholio Vahlen: ὡς γὰρ προσῆκον αὐτοῖς ἀγαθοῖς εἶναι, ὅτι, ἃ προσῆκε (προσήκει schol.) τοῖς ἀγαθοῖς, ἔχουσι, ζηλοῦσι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν, quod recepit Bekker^3.

οἰκεῖοι ἢ τὸ ἔθνος ἢ ἡ πόλις ἔντιμοι, ζηλωτικοὶ περὶ ταῦτα· οἰκεῖα γὰρ οἴονται αὑτοῖς εἶναι, καὶ ἄξιοι τούτων. εἰ δ' ἐστὶν ζηλωτὰ τὰ ἔντιμα ἀγαθά, ἀνάγκη τάς τε ἀρετὰς εἶναι τοιαύτας, καὶ ὅσα τοῖς ἄλλοις ὠφέλιμα καὶ εὐεργετικά· τιμῶσι γὰρ τοὺς εὐεργετοῦντας καὶ τοὺς ἀγαθούς· καὶ ὅσων ἀγαθῶν ἀπόλαυσις τοῖς πλησίον ἐστίν, οἷον πλοῦτος καὶ κάλλος μᾶλλον ὑγιείας. φανερὸν δὲ καὶ οἱ ζηλωτοὶ τίνες· οἱ γὰρ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κεκτημένοι ζηλωτοί. ἔστι δὲ ταῦτα τὰ εἰρημένα, οἷον ἀνδρία σοφία ἀρχή· οἱ γὰρ ἄρχοντες πολλοὺς δύνανται εὖ ποιεῖν, στρατηγοί, ῥήτορες, πάντες οἱ τὰ τοιαῦτα δυνάμενοι. καὶ οἷς πολλοὶ ὅμοιοι βούλονται εἶναι, ἢ πολλοὶ γνώριμοι, ἢ φίλοι πολλοί. ἢ οὓς πολλοὶ θαυμάζουσιν, ἢ οὓς αὐτοὶ θαυμάζουσιν. καὶ ὧν ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια λέγονται ἢ ὑπὸ ποιητῶν ἢ λογογράφων. καταφρονοῦσιν δὲ τῶν ἐναντίων· ἐναντίον γὰρ ζήλῳ καταφρόνησίς ἐστι, καὶ τὸ ζηλοῦν τῷ καταφρονεῖν. ἀνάγκη δὲ τοὺς οὕτως ἔχοντας ὥστε ζηλῶσαί τινας ἢ ζηλοῦσθαι, καταφρονητικοὺς εἶναι τούτων τε καὶ ἐπὶ τούτοις ὅσοι τὰ ἐναντία κακὰ ἔχουσι τῶν ἀγαθῶν τῶν ζηλωτῶν. διὸ πολλάκις καταφρονοῦσιν τῶν εὐτυχούντων, ὅταν ἄνευ τῶν ἐντίμων ἀγαθῶν ὑπάρχῃ αὐτοῖς ἡ τύχη.

δι' ὧν μὲν οὖν τὰ πάθη ἐγγίγνεται καὶ διαλύεται, ἐξ ὧν αἱ πίστεις γίγνονται περὶ αὐτῶν, εἴρηται· τὰ δὲ ἤθη
Cap. 12 ποῖοί τινες κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ἕξεις καὶ τὰς ἡλικίας καὶ τὰς τύχας, διέλθωμεν μετὰ ταῦτα. λέγω δὲ πάθη μὲν ὀργὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν εἰρήκαμεν πρό-

10 „convenientia" (προσήκειν vel προσήκοντα pro οἰκεῖα) Tr. ‖ 16 τὰ εἰρημένα ταῦτα BC Tr. ‖ 23 ν in fine ἐναντίον ex corr. A^c | τῷ ζηλοῦν τὸ καταφρονεῖν Victorius in marg. exempl. sed cf. 1380a, 5 ‖ 24 ζηλῶσαί τινας ἢ om. Tr. ‖ 29 καὶ ἐξ ὧν Y^b Tr. ed. Basil ‖ 30 περὶ αὐτῶν suspectum videtur Spengelio qui, περὶ αὐτῶν εἴρηται coniungit ‖ 31 κατά τε corr. Y^b et C, καὶ τὰ πάθη QZ^b E Tr. schol.

τερον, ἕξεις δὲ ἀρετὰς καὶ κακίας, εἴρηται δὲ περὶ τούτων πρότερον, καὶ ποῖα προαιροῦνται ἕκαστοι, καὶ ποίων πρακτικοί. ἡλικίαι δέ εἰσι νεότης καὶ ἀκμὴ καὶ γῆρας. τύχην δὲ λέγω εὐγένειαν καὶ πλοῦτον καὶ δυνάμεις καὶ 1389a τἀναντία τούτοις καὶ ὅλως εὐτυχίαν καὶ δυστυχίαν.

οἱ μὲν οὖν νέοι τὰ ἤθη εἰσὶν ἐπιθυμητικοί, καὶ οἷοι ποιεῖν ἃ ἂν ἐπιθυμήσωσι. καὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα ἐπιθυμιῶν μάλιστα ἀκολουθητικοί εἰσι ταῖς περὶ τὰ ἀφροδίσια καὶ ἀκρατεῖς ταύτης. εὐμετάβολοι δὲ καὶ ἁψίκοροι πρὸς τὰς ἐπιθυμίας, καὶ σφόδρα μὲν ἐπιθυμοῦσι ταχέως δὲ παύονται· ὀξεῖαι γὰρ αἱ βουλήσεις καὶ οὐ μεγάλαι, ὥσπερ αἱ τῶν καμνόντων δίψαι καὶ πεῖναι. καὶ θυμικοὶ καὶ ὀξύθυμοι καὶ οἷοι ἀκολουθεῖν τῇ ὀργῇ. καὶ ἥττους εἰσὶ τοῦ θυμοῦ· διὰ γὰρ φιλοτιμίαν οὐκ ἀνέχονται ὀλιγωρούμενοι, ἀλλ' ἀγανακτοῦσιν ἂν οἴωνται ἀδικεῖσθαι. καὶ φιλότιμοι μέν εἰσιν, μᾶλλον δὲ φιλόνικοι· ὑπεροχῆς γὰρ ἐπιθυμεῖ ἡ νεότης, ἡ δὲ νίκη ὑπεροχή τις. καὶ ἄμφω ταῦτα μᾶλλον ἢ φιλοχρήματοι· φιλοχρήματοι δὲ ἥκιστα διὰ τὸ μήπω ἐνδείας πεπειρᾶσθαι, ὥσπερ τὸ Πιττακοῦ ἔχει ἀπόφθεγμα εἰς Ἀμφιάραον. καὶ οὐ κακοήθεις ἀλλ' εὐήθεις διὰ τὸ μήπω τεθεωρηκέναι πολλὰς πονηρίας· καὶ εὔπιστοι διὰ τὸ μήπω πολλὰ ἐξηπατῆσθαι. καὶ εὐέλπιδες· ὥσπερ γὰρ οἱ οἰνωμένοι, οὕτω διάθερμοί εἰσιν οἱ νέοι ὑπὸ τῆς φύσεως· ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ πολλὰ ἀποτετυχηκέναι. καὶ ζῶσι τὰ πλεῖστα ἐλ-

35 II, 1? ‖ 36 I, 9 ‖ 37 cf. I, 6, 1363a, 19.

35 εἴρηται καὶ περὶ τούτων ΘDEAld., εἴρηται δὲ καὶ BC ‖ 1389a, 1 τύχας BCEAld. | δύναμιν coni. Muretus, at cf. 1387b, 26 | καὶ — καί om. ΘΠ ‖ 4 ἃ ἂν ex A^c Spengel, ὧν ἂν ΘΠ ‖ 5 ταῖς A^cQTr., τῆς $Y^b Z^b$ Π (?), τῇ scripsit Spengel ex coni. Victorii et Bentlei ‖ 7 μὲν αὐτοὶ pr. Y^b cf. 1388a, 4 | ταχύ ΘΠ ‖ 10 ὀργῇ ex A^c Spengel cf. 1369a, 7 et 11, ὁρμῇ ΘΠ schol. ‖ 13 μάλιστα δὲ Tr. | φιλόνικοι A^cQCDTr. et pr. dedit Vict., φιλόνεικοι $Y^b Z^b$BE. ‖ 21 μήπω ΘΠ.

πίδι· ἡ μὲν γὰρ ἐλπὶς τοῦ μέλλοντός ἐστιν ἡ δὲ μνήμη τοῦ παροιχομένου, τοῖς δὲ νέοις τὸ μὲν μέλλον πολὺ τὸ δὲ παρεληλυθὸς βραχύ· τῇ γὰρ πρώτῃ ἡμέρᾳ μεμνῆσθαι μὲν οὐδὲν οἷόν τε, ἐλπίζειν δὲ πάντα. καὶ εὐεξαπάτητοί εἰσι διὰ τὸ εἰρημένον· ἐλπίζουσι γὰρ ῥᾳδίως. καὶ ἀνδρειότεροι· θυμώδεις γὰρ καὶ εὐέλπιδες, ὧν τὸ μὲν μὴ φοβεῖσθαι τὸ δὲ θαρρεῖν ποιεῖ· οὔτε γὰρ ὀργιζόμενος οὐδεὶς φοβεῖται, τό τε ἐλπίζειν ἀγαθόν τι θαρραλέον ἐστίν. καὶ αἰσχυντηλοί· οὐ γάρ πω καλὰ ἕτερα ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλὰ πεπαίδευνται ὑπὸ τοῦ νόμου μόνον. καὶ μεγαλόψυχοι· οὔτε γὰρ ὑπὸ τοῦ βίου πω τεταπείνωνται, ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων ἄπειροί εἰσιν, καὶ τὸ ἀξιοῦν αὑτὸν μεγάλων μεγαλοψυχία· τοῦτο δ' εὐέλπιδος. καὶ μᾶλλον αἱροῦνται πράττειν τὰ καλὰ τῶν συμφερόντων· τῷ γὰρ ἤθει ζῶσι μᾶλλον ἢ τῷ λογισμῷ, ἔστι δὲ ὁ μὲν λογισμὸς τοῦ συμφέροντος ἡ δὲ ἀρετὴ τοῦ καλοῦ. καὶ φιλόφιλοι καὶ φιλέταιροι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἡλικιῶν διὰ τὸ χαίρειν τῷ συζῆν καὶ μήπω πρὸς τὸ συμφέρον κρίνειν μηδέν, ὥστε μηδὲ τοὺς φίλους. καὶ ἅπαντα ἐπὶ τὸ μᾶλλον καὶ σφοδρότερον ἁμαρτάνουσι παρὰ τὸ Χιλώνειον· πάντα γὰρ ἄγαν πράττουσιν· φιλοῦσι γὰρ ἄγαν καὶ μισοῦσιν ἄγαν καὶ τἆλλα πάντα ὁμοίως. καὶ εἰδέναι ἅπαντα οἴονται καὶ διισχυρίζονται· τοῦτο γὰρ αἴτιόν ἐστιν καὶ τοῦ πάντα ἄγαν. καὶ τὰ ἀδικήματα ἀδικοῦσιν εἰς ὕβριν, οὐ κακουργίαν. καὶ ἐλεητικοὶ διὰ τὸ πάντας

25 *οἷόν τε* Bekker cf. 1398b, 23, *οἴονται* libri ‖ 32 *οὔπω* A^c^ et rec. Y^b^BCTr. (? 1359a, 12. 13. Ind. 539a, 48), *ποτε ταπεινοῦνται* QZ^b^EAld., *οὔτε — πω* corr. DBekker ‖ 33 *μεγάλων αὑτὸν* ΘΠ ‖ 35 *ἤθει* libri omnes, *ἔθει* Bekker³ Spengel (typothetarum, ni fallor, errore ? cf. 1390a, 16) ‖ 36 *ἔστι δὲ*] secuti quem sunt *ἔτι δὲ* QZ^b^E ‖ 37 *καὶ φιλόφιλοι καὶ φίλοι καὶ φιλέταιροι* A^c^ et Tr., unde collato loco 1251b, 35 pro *φίλοι φιλοίκειοι* coni. Vahlen quem Spengel Bekker³ secuti sunt ‖ b, 4 *χειλώνειον* A^c^ | *φιλοῦσί τε* ΘΠ ‖ 6 ὃ (an οἳ ut in Π praeter C et Ald.?) *καὶ εἰδέναι* Θ, οἳ delevit Buhle | *πάντα* ΘΠ ‖ 8 *καὶ οὐ κακουργίαν* ΘΠ ‖ *ἐλεκτικοὶ* Z^b^ et pr. Y^b^ *ἐλεγκτικοί* QBD.

χρηστοὺς καὶ βελτίους ὑπολαμβάνειν· τῇ γὰρ αὑτῶν ἀκακίᾳ τοὺς πέλας μετροῦσιν, ὥστε ἀνάξια πάσχειν ὑπολαμβάνουσιν αὐτούς. καὶ φιλογέλωτες, διὸ καὶ εὐτράπελοι· ἡ γὰρ εὐτραπελία πεπαιδευμένη ὕβρις ἐστίν.

Cap. 13 τὸ μὲν οὖν τῶν νέων τοιοῦτόν ἐστιν ἦθος, οἱ δὲ πρεσβύτεροι καὶ παρηκμακότες σχεδὸν ἐκ τῶν ἐναντίων τούτοις τὰ πλεῖστα ἔχουσιν ἤθη· διὰ γὰρ τὸ πολλὰ ἔτη βεβιωκέναι καὶ πλείω ἐξηπατῆσθαι καὶ ἐξημαρτηκέναι, καὶ τὰ πλείω φαῦλα εἶναι τῶν πραγμάτων, οὔτε διαβεβαιοῦνται οὐδέν, ἧττόν τε ἄγαν ἅπαντα ἢ δεῖ. καὶ οἴονται, ἴσασι δ' οὐδέν, καὶ ἀμφιδοξοῦντες προστιθέασιν ἀεὶ τὸ ἴσως καὶ τάχα, καὶ πάντα λέγουσιν οὕτως, παγίως δ' οὐδέν. καὶ κακοήθεις εἰσίν· ἔστι γὰρ κακοήθεια τὸ ἐπὶ τὸ χεῖρον ὑπολαμβάνειν πάντα. ἔτι δὲ καχύποπτοί εἰσι διὰ τὴν ἀπιστίαν, ἄπιστοι δὲ δι' ἐμπειρίαν. καὶ οὔτε φιλοῦσιν σφόδρα οὔτε μισοῦσι διὰ ταῦτα, ἀλλὰ κατὰ τὴν Βίαντος ὑποθήκην καὶ φιλοῦσιν ὡς μισήσοντες καὶ μισοῦσιν ὡς φιλήσοντες. καὶ μικρόψυχοι διὰ τὸ τεταπεινῶσθαι ὑπὸ τοῦ βίου· οὐδενὸς γὰρ μεγάλου οὐδὲ περιττοῦ, ἀλλὰ τῶν πρὸς τὸν βίον ἐπιθυμοῦσι. καὶ ἀνελεύθεροι· ἓν γάρ τι τῶν ἀναγκαίων ἡ οὐσία, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὴν ἐμπειρίαν ἴσασιν ὡς χαλεπὸν τὸ κτήσασθαι καὶ ῥᾴδιον τὸ ἀποβαλεῖν. καὶ δειλοὶ καὶ πάντα προφοβητικοί· ἐναντίως γὰρ διάκεινται τοῖς νέοις· κατεψυγμένοι γάρ εἰσιν, οἱ δὲ θερμοί, ὥστε προωδοπεποίηκε τὸ

12 φιλευτράπελοι A^c Spengel, εὐτράπελοι ceteri omnes, cf. 1391a, 22 ‖ 13 τὸ μὲν οὖν — ἦθος om. Tr. | ἦθός ἐστιν ΘΠ ‖ 16 ἡμαρτηκέναι ΘDE ‖ 18 ἧττον δὲ Tr. | ἄγαν ἅπαντα] ἄγανται ἅπαντα e translatione Duebneri Rassow, ἄγανται πάντα Zeller, quod et sententiae repugnat — nunquam enim ἄγανται senes — nec apte opponitur διαβεβαιοῦνται ‖ 19 ἀμφιδοξοῦντες ex A^c et Tr. Spengel, ἀμφισβητοῦντες ceteri | ἀεὶ om. Y^{b}BC ‖ 22 ἅπαντα ΘΠ ‖ καχύποπτοι A^c Tr. schol. Vict., ταχύποπτοι QE καὶ ὕποπτοι B rec. m., κα^{τ}χυποπτοι D ‖ 24 διὰ ταὐτά iam Victorius ‖ 27 περὶ τὸν βίον QZ^{b}BD ‖ 32 προωδοποίηκε A^c pr.,

γῆρας τῇ δειλίᾳ· καὶ γὰρ ὁ φόβος κατάψυξίς ἐστιν. καὶ φιλόζωοι, καὶ μᾶλλον ἐπὶ τῇ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ διὰ τὸ τοῦ ἀπόντος εἶναι τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ οὗ δὲ ἐνδεεῖς, τούτου μάλιστα ἐπιθυμεῖν. καὶ φίλαυτοι μᾶλλον ἢ δεῖ· μικροψυχία γάρ τις καὶ αὕτη. καὶ πρὸς τὸ συμφέρον ζῶσιν, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸ καλόν, μᾶλλον ἢ δεῖ διὰ τὸ φίλαυτοι εἶναι· τὸ μὲν 1390a *γὰρ συμφέρον αὐτῷ ἀγαθόν ἐστι, τὸ δὲ καλὸν ἁπλῶς. καὶ ἀναίσχυντοι μᾶλλον ἢ αἰσχυντηλοί· διὰ γὰρ τὸ μὴ φροντίζειν ὁμοίως τοῦ καλοῦ καὶ συμφέροντος ὀλιγωροῦσι τοῦ δοκεῖν. καὶ δυσέλπιδες διὰ τὴν ἐμπειρίαν· τὰ γὰρ πλείω τῶν γιγνομένων φαῦλά ἐστιν· ἀποβαίνει γὰρ τὰ πολλὰ ἐπὶ τὸ χεῖρον· καὶ ἔτι διὰ τὴν δειλίαν. καὶ ζῶσι τῇ μνήμῃ μᾶλλον ἢ τῇ ἐλπίδι· τοῦ γὰρ βίου τὸ μὲν λοιπὸν ὀλίγον τὸ δὲ παρεληλυθὸς πολύ, ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐλπὶς τοῦ μέλλοντος ἡ δὲ μνήμη τῶν παροιχομένων. ὅ περ αἴτιον καὶ τῆς ἀδολεσχίας αὐτοῖς· διατελοῦσι γὰρ τὰ γενόμενα λέγοντες· ἀναμιμνησκόμενοι γὰρ ἥδονται. καὶ οἱ θυμοὶ ὀξεῖς μὲν ἀσθενεῖς δέ εἰσιν, καὶ ἐπιθυμίαι αἱ μὲν ἐκλελοίπασιν αἱ δὲ ἀσθενεῖς εἰσιν, ὥστε οὔτ' ἐπιθυμητικοὶ οὔτε πρακτικοὶ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ κατὰ τὸ κέρδος. διὸ σωφρονικοὶ φαίνονται οἱ τηλι-*

προωδο^{πε}*ποίηκε*, *πε* ead. man. supra lineam addidit, itaque recepi, *προωδοποίηκε ΘΠ* Ald. ‖ 33 *„etenim infrigidatio quaedam“* Tr.; non fortuito omittere videtur *φόβος*, cf. 955a, 18: *τὸ γὰρ γῆρας κατάψυξίς τις, κατάψυξίς τις ΘΠ* Ald. ‖ 34 *καὶ μᾶλλον* ex A^c et Tr. Spengel, *καὶ μάλιστα ΘΠ* schol. ‖ 35 *δὲ* om. ΘCDE schol. Ald., *καὶ* ante *οὗ* aut delendum aut ante *μάλιστα* ponendum esse censet Spengel ‖ 36 *ἐπιθυμοῦσι ΘΠ* Tr. schol. | *φίλαυτοι* A^{c}CD Tr. schol., *φιλαίτιοι* ΘBE Ald. ‖ 1390a, 1 *αὐτῶν* A^c ‖ 3 *καὶ τοῦ συμφέροντος ΘΠ* | *τὸ δοκεῖν* A^c ‖ 4 *διά τε τὴν* ΘDE | *τὰ γὰρ πλεῖστα ΘΠ* | *τῶν γιγνομένων* A^{c}C Tr., *τῶν πραγμάτων* ΘBDE Ald. ‖ 5 *γὰρ* ex A^c et Tr. Spengel, *γοῦν* cet. ‖ 7 *λοιπὸν* ex A^c et Tr. Vict., *μέλλον ΘΠ* ‖ 11 *ὀξεῖς μέν εἰσιν, ἀσθενεῖς δὲ ΘΠ* ‖ 12 *αἱ ἐπιθυμίαι ΘΠ* ‖ *εἰσιν* post *ἀσθενεῖς* om. *ΘΠ* ‖ 13 *οὔτε πρακτικοὶ οὔτ' ἐπιθυμητικοὶ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας* A^c Tr. ‖ 14 *καὶ σωφρονικοὶ ΘΠ*, *διὸ σωφρονικοὶ* — usque ad 16 *κέρδει* om. C

κοῦτοι· αἵ τε γὰρ ἐπιθυμίαι ἀνείκασι καὶ δουλεύουσι τῷ κέρδει. καὶ μᾶλλον ζῶσι κατὰ λογισμὸν ἢ κατὰ τὸ ἦθος· ὁ μὲν γὰρ λογισμὸς τοῦ συμφέροντος τὸ δ' ἦθος τῆς ἀρετῆς ἐστιν. καὶ τἀδικήματα ἀδικοῦσιν εἰς κακουργίαν, οὐχ ὕβριν. ἐλεητικοὶ δὲ καὶ οἱ γέροντές εἰσιν, ἀλλ' οὐ διὰ ταὐτὰ τοῖς νέοις· οἱ μὲν γὰρ διὰ φιλανθρωπίαν, οἱ δὲ δι' ἀσθένειαν· πάντα γὰρ οἴονται ἐγγὺς εἶναι αὑτοῖς παθεῖν, τοῦτο δ' ἦν ἐλεητικόν, ὅθεν ὀδυρτικοί εἰσι, καὶ οὐκ εὐτράπελοι οὐδὲ φιλογέλοιοι· ἐναντίον γὰρ τὸ ὀδυρτικὸν τῷ φιλογέλωτι.

τῶν μὲν οὖν νέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τὰ ἤθη τοιαῦτα, ὥστ' ἐπεὶ ἀποδέχονται πάντες τοὺς τῷ σφετέρῳ ἤθει λεγομένους λόγους καὶ τοὺς ὁμοίους, οὐκ ἄδηλον πῶς χρώμενοι τοῖς λόγοις τοιοῦτοι φανοῦνται καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ λόγοι.

Cap 14 *οἱ δ' ἀκμάζοντες φανερὸν ὅτι μεταξὺ τούτων τὸ ἦθος ἔσονται ἑκατέρων ἀφαιροῦντες τὴν ὑπερβολήν, καὶ οὔτε σφόδρα θαρροῦντες (θρασύτης γὰρ τὸ τοιοῦτον) οὔτε λίαν φοβούμενοι, καλῶς δὲ πρὸς ἄμφω ἔχοντες, οὔτε πᾶσι πιστεύοντες οὔτε πᾶσιν ἀπιστοῦντες, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀληθὲς κρίνοντες μᾶλλον, καὶ οὔτε πρὸς τὸ καλὸν ζῶντες μόνον οὔτε πρὸς τὸ συμφέρον ἀλλὰ πρὸς ἄμφω, καὶ οὔτε πρὸς φειδὼ οὔτε πρὸς ἀσωτίαν* 1390b
ἀλλὰ πρὸς τὸ ἁρμόττον. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς θυμὸν καὶ πρὸς ἐπιθυμίαν. καὶ σώφρονες μετ' ἀνδρίας καὶ ἀνδρεῖοι μετὰ σωφροσύνης. ἐν γὰρ τοῖς νέοις καὶ τοῖς γέρουσι διῄ-

18 *εἰς ἀδικίαν* ΘΠ | *οὐκ εἰς ὕβριν* ΘΠ praeter C, qui *ἀλλ' οὐκ εἰς ὕβριν* habet ‖ 19 *ταὐτὰ* ego ex A^c et Tr. cf. 1381a, 26 (?), *ταυτό* cet. ‖ 22 *ἐλεητικοῦ* DE, *ἐλεητικοὶ* Y^b BC | Et hic ut supra 1389b, 12 *φιλευτράπελοι* restituendum censet Spengel ‖ 23 *φιλόγελοι* A^c, unde *φιλογέλῳ* dubitanter coni. Spengel ‖ 27 Pro *λεγομένους* *ὁμολογουμένους* Cope, an *εἰκαζομένους*? ‖ 28 *φαίνονται* ΘΠ Tr. ‖ 31 *θρασύτητος* DE ‖ 32 *καλῶς*] *ἄλλως* A^c | *δὲ* om. Θ Tr. | *οὔτε πᾶσι πιστεύοντες* om. Z^b DE Ald. ‖ 33 *μᾶλλον* ex codd. (A^c) et Tr. Vict., *μόνον* ΘDE ‖ *καὶ οὔτε* —b, 1 *ἄμφω* ex codd. (A^c) et Tr. restituit Vict., om. Θ (pr. Y^b) DE ‖ b, 2 *τὸ* om. Z^b et pr. Y^b DE Ald.

ρηται ταῦτα· εἰσὶν γὰρ οἱ μὲν νέοι ἀνδρεῖοι καὶ ἀκόλαστοι, οἱ δὲ πρεσβύτεροι σώφρονες καὶ δειλοί. ὡς δὲ καθόλου εἰπεῖν, ὅσα μὲν διῄρηται ἡ νεότης καὶ τὸ γῆρας τῶν ὠφελίμων, ταῦτα ἄμφω ἔχουσιν, ὅσα δὲ ὑπερβάλλουσιν ἢ ἐλλείπουσιν, τούτων τὸ μέτριον καὶ τὸ ἁρμόττον. ἀκμάζει δὲ τὸ μὲν σῶμα ἀπὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν μέχρι τῶν πέντε καὶ τριάκοντα, ἡ δὲ ψυχὴ περὶ τὰ ἑνὸς δεῖν πεντήκοντα.

περὶ μὲν οὖν νεότητος καὶ γήρως καὶ ἀκμῆς, ποίων
Cap.15 ἠθῶν ἕκαστόν ἐστιν, εἰρήσθω τοσαῦτα· περὶ δὲ τῶν ἀπὸ τύχης γιγνομένων ἀγαθῶν, δι' ὅσα αὐτῶν καὶ τὰ ἤθη ποιὰ ἄττα συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις, λέγωμεν ἐφεξῆς. εὐγενείας μὲν οὖν ἦθός ἐστι τὸ φιλοτιμότερον εἶναι τὸν κεκτημένον αὐτήν· ἅπαντες γάρ, ὅταν ὑπάρχῃ τι, πρὸς τοῦτο σωρεύειν εἰώθασιν, ἡ δ' εὐγένεια ἐντιμότης προγόνων ἐστίν. καὶ καταφρονητικὸν καὶ τῶν ὁμοίων ἐστὶν τοῖς προγόνοις αὐτῶν, διότι πόρρω ταὐτὰ μᾶλλον ἢ ἐγγὺς γιγνόμενα ἐντιμότερα καὶ εὐαλαζόνευτα. ἔστι δὲ εὐγενὲς μὲν κατὰ τὴν τοῦ γένους ἀρετήν, γενναῖον δὲ κατὰ τὸ μὴ ἐξίστασθαι τῆς φύσεως· ὅ περ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὐ συμβαίνει τοῖς εὐγενέσιν, ἀλλ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ εὐτελεῖς· φορὰ γάρ τίς ἐστιν ἐν τοῖς γένεσιν ἀνδρῶν ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ τὰς χώρας γιγνομένοις, καὶ ἐνίοτε ἂν ᾖ ἀγαθὸν τὸ γένος, ἐγγίνονται διά τινος χρόνου ἄνδρες περιττοί,

8 *ἄμφω* A^c^ Tr. schol. Vict., om. *Θ* (Y^b^ pr.) DE ‖ 10 *μέχρι καὶ πέντε* ΘD ‖ 11 *ἑνὸς δεῖ* A^c^ pr., rec. man. supra lineam *περὶ τὰ* addidit, eadem correxit *δεῖν*, *περὶ τὰ* secl. Spengel ‖ 14 *ἐστιν ἕκαστον* *ΘΠ* schol. ‖ 15 *καὶ* A^c^ pr., sed maiusculis litteris correctum *δι'* ‖ 18 *πάντες* *ΘΠ* schol. ‖ 19 *ἐντιμότης τις* ΘBCE, *τις* om. A^c^D Tr. schol. cf. 1389b, 33 | *καταφρονητικοί* Q et corr. Y^b^, *καταφρονητική* Z^b^ ‖ 20 *ἐστίν* om. *ΘΠ* | *τοῖς* ante *αὐτῶν* add. *ΘΠ* ‖ 21 *διὰ τὸ ταῦτα πόρρω* *ΘΠ* | *ἐντιμότερα εἶναι* *ΘΠ* Ald. ‖ 23 *ἐκ τῆς φύσεως* *ΘΠ* schol. ‖ 24 *ὡς* om. *ΘΠ* ‖ 25 *ἐντελεῖς* coni. Madvig | *τις* om. *Θ* (pr. Y^b^) DE | *καὶ* post *ἐστιν* add. *ΘΠ* ‖ 26 *ἐπὶ τοῖς κατὰ χώραν γινομένοις* schol. | *καὶ* om. ΘCDE.

κἄπειτα πάλιν ἀναδίδωσιν. ἐξίσταται δὲ τὰ μὲν εὐφυᾶ γένη εἰς μανικώτερα ἤθη, οἷον οἱ ἀπ' Ἀλκιβιάδου καὶ οἱ ἀπὸ Διονυσίου τοῦ προτέρου, τὰ δὲ στάσιμα εἰς ἀβελτερίαν καὶ νωθρότητα, οἷον οἱ ἀπὸ Κίμωνος καὶ Περικλέους καὶ Σωκράτους.

Cap.16 τῷ δὲ πλούτῳ ἃ ἕπεται ἤθη, ἐπιπολῆς ἔστιν ἰδεῖν ἅπασιν· ὑβρισταὶ γὰρ καὶ ὑπερήφανοι, πάσχοντές τι ὑπὸ τῆς κτήσεως τοῦ πλούτου· ὥσπερ γὰρ ἔχοντες ἅπαντα τἀγαθὰ οὕτω διάκεινται· ὁ δὲ πλοῦτος οἷον τιμή τις τῆς ἀξίας 1391a τῶν ἄλλων, διὸ φαίνεται ὤνια ἅπαντα εἶναι αὐτοῦ. καὶ τρυφεροὶ καὶ σαλάκωνες, τρυφεροὶ μὲν διὰ τὴν τρυφὴν καὶ τὴν ἔνδειξιν τῆς εὐδαιμονίας, σαλάκωνες δὲ καὶ σόλοικοι διὰ τὸ πάντας εἰωθέναι διατρίβειν περὶ τὸ ἐρώμενον καὶ θαυμαζόμενον ὑπ' αὐτῶν, καὶ τὸ οἴεσθαι ζηλοῦν τοὺς ἄλλους ἃ καὶ αὐτοί. ἅμα δὲ καὶ εἰκότως τοῦτο πάσχουσιν· πολλοὶ γάρ εἰσιν οἱ δεόμενοι τῶν ἐχόντων. ὅθεν καὶ τὸ Σιμωνίδου εἴρηται περὶ τῶν σοφῶν καὶ πλουσίων πρὸς τὴν γυναῖκα τὴν Ἱέρωνος ἐρομένην πότερον γενέσθαι κρεῖττον πλούσιον ἢ σοφόν· πλούσιον εἰπεῖν· „τοὺς σοφοὺς γάρ, ἔφη, ἔστιν ὁρᾶν ἐπὶ ταῖς τῶν πλουσίων θύραις διατρίβοντας·“ καὶ τὸ οἴεσθαι ἀξίους εἶναι ἄρχειν· ἔχειν γὰρ οἴονται ὧν ἕνεκεν ἄρχειν ἄξιον. καὶ ὡς ἐν κεφαλαίῳ, ἀνοήτου εὐδαίμονος ἦθος πλούτου ἐστίν. διαφέρει δὲ τοῖς νεωστὶ κεκτημένοις καὶ τοῖς πάλαι τὰ ἤθη

28 ἐξίστανται QZ^b^BD | εὐφυῆ ΘBDE ‖ 30 ἀβελτερίαν καὶ om. ΘD ‖ 31 οἱ om. A^c, secl. Spengel ‖ 33 τι om. ΘBCEAld., cf. 1383a, 27 ‖ 1391a, 1 δὲ] γὰρ QΠ | ἐστι τῆς ἀξίας ΘΠ ‖ 2 ἄλλων διαφαίνεται ὄνια vel οὔνια A^c pr., sed ex corr. διὸ et ὤνια | πάντα ὤνια ΘΠ ‖ 3 διά τε τὴν Y^b Z^b Π Ald. ‖ 5 περὶ τὸ ἐράσμιον C ‖ 6 καὶ τὸ οἴεσθαι ex A^c Vict., τῷ οἴεσθαι QZ^b DE Bekker Spengel ‖ 7 ταῦτα ΘΠ schol. ‖ 8 εἰσιν om. ΘΠ ‖ 10 τὴν] τοῦ ΘBCEAld. ‖ 11 πλούσιον εἰπεῖν om. Θ (pr. Y^b) DETr. | τοὺς γὰρ σοφούς ΘΠ | ἔστιν ego addidi ex Tr., om. cet. ‖ 12 θύραις ἔφη ΘΠ | διατρίβοντας om. ΘDEAld. ‖ 13 ἕνεκα ἄξιον ἄρχειν ΘΠ ‖ 14 ἦθος πλούτου A^c pr., correxit man. rec. πλοῦτος, cum lectione pr. man. consentit Tr., itaque recepit Spengel, ἤθους ὁ πλοῦτός ἐστιν ΘΠ ‖ 15 τοῖς τε νεωστί Y^b Z^b CB.

τῷ ἅπαντα μᾶλλον καὶ φαυλότερα τὰ κακὰ ἔχειν τοὺς νεοπλούτους· ὥσπερ γὰρ ἀπαιδευσία πλούτου ἐστὶ τὸ νεόπλουτον εἶναι. καὶ ἀδικήματα ἀδικοῦσιν οὐ κακουργικά, ἀλλὰ τὰ μὲν ὑβριστικὰ τὰ δὲ ἀκρατευτικά, οἷον εἰς αἰκίαν καὶ μοιχείαν.

ὁμοίως δὲ καὶ περὶ δυνάμεως σχεδὸν τὰ πλεῖστα φανερά Cap.17
ἐστιν ἤθη· τὰ μὲν γὰρ τὰ αὐτὰ ἔχει δύναμις τῷ πλούτῳ τὰ δὲ βελτίω· φιλοτιμότεροι γὰρ καὶ ἀνδρωδέστεροί εἰσιν τὰ ἤθη οἱ δυνάμενοι τῶν πλουσίων διὰ τὸ ἐφίεσθαι ἔργων ὅσα ἐξουσία αὐτοῖς πράττειν διὰ τὴν δύναμιν. καὶ σπουδαστικώτεροι διὰ τὸ ἐν ἐπιμελείᾳ εἶναι, ἀναγκαζόμενοι σκοπεῖν τὰ περὶ τὴν δύναμιν. καὶ σεμνότεροι ἢ βαρύτεροι· ποιεῖ γὰρ σεμνοτέρους τὸ ἀξίωμα, διὸ μετριάζουσιν· ἔστι δὲ ἡ σεμνότης μαλακὴ καὶ εὐσχήμων βαρύτης. κἂν ἀδικῶσιν, οὐ μικραδικηταί εἰσιν ἀλλὰ μεγαλάδικοι.

ἡ δ' εὐτυχία κατὰ μόριά τε τῶν εἰρημένων ἔχει τὰ ἤθη· εἰς γὰρ ταῦτα συντείνουσιν αἱ μέγισται δοκοῦσαι εἶναι εὐτυχίαι· καὶ ἔτι εἰς εὐτεκνίαν καὶ τὰ κατὰ τὸ σῶμα ἀγαθὰ παρασκευάζει ἡ εὐτυχία πλεονεκτεῖν. ὑπερηφανώτεροι μὲν οὖν
1391b καὶ ἀλογιστότεροι διὰ τὴν εὐτυχίαν εἰσίν, ἓν δὲ ἀκολου-

16 φαυλότερον A^c pr., sed corr. φαυλότερα ‖ 20 καὶ om. ΘDE ‖ 21 τὰς αὐτὰς ἔχει δυνάμεις A^c pr., correxit rec. man. τὰ αὐτὰ ἔχει δύναμις; ἡ quod est in cet. ibi non legitur, itaque delevi ‖ 22 καὶ βελτίω QY^{b}ΠAld. | φιλοτιμότεροι ex A^c et Tr. Vict., φιλότιμοι ΘBCE | φιλανδρωδέστεροι A^c Tr. Spengel, cf. 1389a, 37 et 1389b, 11 ‖ 23 εἰσιν om. ΘΠ ‖ 24 ἔργων ⟨μεγάλων⟩ schol., quod exemplo imperatorum et satrapum illustrat | ἔξουσι A^c pr., alt. manus ἐξουσία emendavit ‖ 26 Post σεμνότεροι ~~ἢ ϑυ·~~ ι ~~οι~~ ἢ βαρύτεροι A^c ‖ 27 σεμνοτέρους ex A^c et Tr. Spengel, ἐμφανεστέρους ΘΠ schol. ‖ 29 μικραδικητικοί ΘΠ ‖ 30 κατὰ μόριά τε τῶν εἰρημένων A^c pr. et Tr. et recepit Bekker, sed deleta est syllaba κα, εὐτυχία τὰ μόρια ἔχει τῶν εἰρημένων τὰ ΘΠ ‖ 31 μέγισται A^c Tr. schol. Vict., om. ΘΠ ‖ 32 τὰ alt. man. supra lineam A^c, om. Θ (Y^{b}pr.) DEAld. ‖ 33 παρασκευάζει ἡ εὐτυχία πλεονεκτεῖν in versione om. Muretus et secl. Gaisford. Melius fort. καὶ ἔτι εἰς εὐτεκνίαν. καὶ ⟨κατὰ⟩ τὰ κατὰ τὸ σῶμα ἀγαθά κτλ.

θεῖ βέλτιστον ἦθος τῇ εὐτυχίᾳ, ὅτι φιλόθεοί εἰσι καὶ ἔχουσιν πρὸς τὸ θεῖόν πως, πιστεύοντες διὰ τὰ γιγνόμενα ἀπὸ τῆς τύχης.

περὶ μὲν οὖν τῶν καθ' ἡλικίαν καὶ τύχην ἠθῶν εἴρηται· τὰ γὰρ ἐναντία τῶν εἰρημένων ἐκ τῶν ἐναντίων φα-
Cap.18 νερά ἐστιν, οἷον πένητος καὶ ἀτυχοῦς ἦθος καὶ ἀδυνάτου·
ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν πιθανῶν λόγων χρῆσις πρὸς κρίσιν ἐστί (περὶ ὧν γὰρ ἴσμεν καὶ κεκρίκαμεν, οὐδὲν ἔτι δεῖ λόγου) ἔστι δ' ἐάν τε πρὸς ἕνα τις τῷ λόγῳ χρώμενος προτρέπῃ ἢ ἀποτρέπῃ, οἷον οἱ νουθετοῦντες ποιοῦσιν ἢ πείθοντες (οὐδὲν γὰρ ἧττον κριτὴς ὁ εἷς· ὃν γὰρ δεῖ πεῖσαι, οὗτός ἐστιν ὡς εἰπεῖν ἁπλῶς κριτής) ἐάν τε πρὸς ἀμφισβητοῦντα ἐάν τε πρὸς ὑπόθεσιν λέγῃ τις, ὁμοίως· τῷ γὰρ λόγῳ ἀνάγκη χρῆσθαι καὶ ἀναιρεῖν τὰ ἐναντία, πρὸς ἃ ὥσπερ ἀμφισβητοῦντα τὸν λόγον ποιεῖται. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐπι-

5 II c. 12, 13, 14 | II c. 15—17.

b, 2 *βέλτιστον* ex A^c et Tr. Vict., *βέλτιον ΘΠ* ‖ 3 *πῶς* A^c, *οὕτως* Thurot. | *γιγνόμενα ἀγαθά ΘΠ* Tr., *ἀγαθά* om. A^c secl. Gaisford om. Spengel | *ὑπὸ τῆς ΘΠ* ‖ 8 Verbis in fine capitis superioris *περὶ μὲν οὖν — ἀδυνάτου* continuanda esse, quae hic leguntur l. 21: *περὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς πολιτείας ἠθῶν — — ποιητέον*, quae vero in medio posita sunt *ἐπεὶ δὲ ἡ τῶν πιθανῶν λόγων χρῆσις — καὶ περὶ ὧν βουλεύονται* nihil aliud nisi loci in initio huius libri obvii 1377 b, 21—24 *ἐπεὶ δ' ἕνεκα κρίσεώς ἐστιν — κατασκευάζειν* ampliorem *παράφρασιν* esse primus perspexit et docuit Spengelius in commentat. academ. Monac: Ueber die Rhetorik des Aristoteles p. 30—40. Quam sententiam acutissime defensam a Vahlenio in commentat. acad. Vindob. p. 65—76 impugnaverunt cum alii, tum Brandisius Gesch. der griech. Philos. III. 1, 195, Thurotus Etudes 228—236 cet. cf. praefat. p. XCVIII ‖ 9 *δεῖ* ex A^c Vict., *δεῖται ΘΠ* | *τοῦ λόγου* Y^b Z^b D E ‖ 10 *πρὸς πολλοὺς ἢ πρὸς ἕνα* vel *πρὸς πολλοὺς ἄν τε πρὸς ἕνα* dubitanter proposuit Spengel | *χρώμενος τῷ λόγῳ ΘΠ* schol. Ald. ‖ 11 *ἢ ἀποτρέπῃ* om. *Θ* (pr. Y^b) D ‖ 12 *ἐσὶν εἷς* ΘBDE | *ὃν δεῖ πεῖσαι* Spengel ex A^c, ubi alt. man. supra lineam addidit *γάρ*, quod omnes cet. tuentur ‖ 13 *ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν ΘΠ* Tr. at cf. 1355 a, 7 | *εἰς ἀμφισβητοῦντα* A^c (?)

δεικτικοῖς· ὥσπερ γὰρ πρὸς κριτὴν τὸν θεωρὸν ὁ λόγος συνέστηκεν. ὅλως δὲ μόνος ἐστὶν ἁπλῶς κριτὴς ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀγῶσιν ὁ τὰ ζητούμενα κρίνων· τά τε γὰρ ἀμφισβητούμενα ζητεῖται πῶς ἔχει, καὶ περὶ ὧν βουλεύονται. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς πολιτείας ἠθῶν ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς εἴρηται πρότερον, ὥστε διωρισμένον ἂν εἴη πῶς τε καὶ διὰ τίνων τοὺς λόγους ἠθικοὺς ποιητέον.

ἐπεὶ δὲ περὶ ἕκαστον μὲν γένος τῶν λόγων ἕτερον ἦν τὸ τέλος, περὶ ἁπάντων δ' αὐτῶν εἰλημμέναι δόξαι καὶ προτάσεις εἰσὶν ἐξ ὧν τὰς πίστεις φέρουσιν καὶ συμβουλεύοντες καὶ ἐπιδεικνύμενοι καὶ ἀμφισβητοῦντες, ἔτι δὲ ἐξ ὧν ἠθικοὺς τοὺς λόγους ἐνδέχεται ποιεῖν, καὶ περὶ τούτων διώρισται, λοιπὸν ἡμῖν διελθεῖν περὶ τῶν κοινῶν· πᾶσι γὰρ ἀναγκαῖον τὸ περὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου προσχρῆσθαι ἐν τοῖς λόγοις, καὶ τοὺς μὲν ὡς ἔσται τοὺς δὲ ὡς γέγονε πειρᾶσθαι δεικνύναι. ἔτι δὲ περὶ μεγέθους κοινὸν ἁπάντων ἐστὶ τῶν λόγων· χρῶνται γὰρ πάντες τῷ μειοῦν καὶ αὔξειν καὶ συμβουλεύοντες καὶ ἐπαινοῦντες ἢ ψέγοντες καὶ κατη-
1392a *γοροῦντες ἢ ἀπολογούμενοι. τούτων δὲ διορισθέντων περὶ τῶν ἐνθυμημάτων κοινῇ πειραθῶμεν εἰπεῖν, εἴ τι ἔχομεν, καὶ περὶ παραδειγμάτων, ὅπως τὰ λοιπὰ προσθέντες ἀποδῶμεν τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν. ἔστιν δὲ τῶν κοινῶν τὸ μὲν αὔξειν οἰκειότατον τοῖς ἐπιδεικτικοῖς, ὥσπερ εἴρηται, τὸ δὲ*

22 I, 8 ‖ 25 I, 3 ‖ 26 I, 4—8 ‖ 27 I, 9 | I, 10—15 ‖ 5 I, 9.

18 *μόνος ὡς* (*ὡς* om. et Tr.) *ἁπλῶς ἐστὶ κριτὴς ὁ ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀγῶσι τὰ ΘΠ* Tr. ‖ 22 *τε* om. A[c] ‖ 23 *τοὺς λόγους τοὺς ἠθικοὺς ποιήσομεν ΘΠ*Ald. Lacunae signa post *ποιητέον* poni vult Susemihlius, ceterum de verbis sequentibus 1391b, 24—1392a, 5 cf. praefat. p. XCVIII sqq. ‖ 24 *ἕτερόν τι τὸ τέλος ἦν ΘΠ* Ald. ‖ 25 *καὶ* om. A[c] Tr. ‖ 27 *ἐπιδεικνύοντες ΘΠ*Ald., *ἐπιδεικνύντες* C ‖ 29 *τὰ περὶ ΘΠ* ‖ 32 *πάντων ΘΠ* ‖ 34 Post *συμβουλεύοντες* add. A[c]: *καὶ προτρέποντες*, om. Tr. (cod. M), secl. Spengel, del. Bekker[3], *συμβουλεύοντες καὶ προτρέποντες καὶ ἀποτρέποντες ΘΠ* ‖ 1392a, 1 *περί τε ἐνθυμημάτων ΘΠ*, *περί τε τῶν* C ‖ 2 *εἴ τι ἔχομεν* ex A[c] et Tr. Vict., om. *ΘΠ* ‖ 3 *ἀποδῶμεν*] *ἀποτελέσωμεν ΘΠ* Ald.

γεγονὸς τοῖς δικανικοῖς (περὶ τούτων γὰρ ἡ κρίσις), τὸ δὲ δυνατὸν καὶ ἐσόμενον τοῖς συμβουλευτικοῖς.

Cap. 19 πρῶτον μὲν οὖν περὶ δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου λέγωμεν. ἂν δὴ τὸ ἐναντίον ᾖ δυνατὸν ἢ εἶναι ἢ γενέσθαι, καὶ τὸ ἐναντίον δόξειεν ἂν εἶναι δυνατόν, οἷον εἰ δυνατὸν ἄνθρωπον ὑγιασθῆναι, καὶ νοσῆσαι· ἡ γὰρ αὐτὴ δύναμις τῶν ἐναντίων, ᾗ ἐναντία. καὶ εἰ τὸ ὅμοιον δυνατόν, καὶ τὸ ὅμοιον. καὶ εἰ τὸ χαλεπώτερον δυνατόν, καὶ τὸ ῥᾷον. καὶ εἰ τὸ σπουδαῖον καὶ καλὸν γενέσθαι δυνατόν, καὶ ὅλως δυνατὸν γενέσθαι· χαλεπώτερον γὰρ καλὴν οἰκίαν ἢ οἰκίαν εἶναι. καὶ οὗ ἡ ἀρχὴ δύναται γενέσθαι, καὶ τὸ τέλος· οὐδὲν γὰρ γίγνεται οὐδ' ἄρχεται γίγνεσθαι τῶν ἀδυνάτων, οἷον τὸ σύμμετρον τὴν διάμετρον εἶναι οὔτ' ἂν ἄρξαιτο γίγνεσθαι οὔτε γίγνεται. καὶ οὗ τὸ τέλος, καὶ ἡ ἀρχὴ δυνατή· ἅπαντα γὰρ ἐξ ἀρχῆς γίγνεται. καὶ εἰ τὸ ὕστερον τῇ οὐσίᾳ ἢ τῇ γενέσει δυνατὸν γενέσθαι, καὶ τὸ πρότερον, οἷον εἰ ἄνδρα γενέσθαι δυνατόν, καὶ παῖδα· (πρότερον γὰρ ἐκεῖνο γίγνεται), καὶ εἰ παῖδα, καὶ ἄνδρα· (καὶ ἀρχὴ γὰρ ἐκείνη). καὶ ὧν ἢ ἔρως ἢ ἐπιθυμία φύσει ἐστίν· οὐδεὶς γὰρ ἀδυνάτων ἐρᾷ οὐδὲ ἐπιθυμεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. καὶ ὧν ἐπιστῆμαί εἰσι καὶ τέχναι, δυνατὰ ταῦτα καὶ ἔστι καὶ γίγνεται. καὶ ὅσων ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως ἐν τούτοις ἐστὶν ἃ ἡμεῖς ἀναγκάσαιμεν ἂν ἢ πείσαιμεν·

6 γένος A^c | περὶ τούτων γὰρ ἡ κρίσις in versione om. Muretus ‖ 8 περὶ δυνατῶν καὶ ἀδυνάτων ΘΠTr. cf. supra 30 et 1392b, 13 ‖ 10 ἂν δόξειεν ΘBCE | ὑγιασθῆναι ἄνθρωπον ΘΠ ‖ 11 καὶ νοσῆσαι δυνατόν BC ‖ 12 alt. ὅμοιον ex A^c et Tr. Vict., ἀνόμοιον QE ‖ 13 εἰ σπουδαῖον ἢ καλόν ΘΠ ‖ 14 γενέσθαι δυνατόν ΘΠ ‖ 15 οἰκίαν εἶναι ex A^c et Tr. Vict., οἰκίαν γενέσθαι ΘΠ ‖ 16 δυνατὴ ΘBE schol. Ald. ‖ 18 ἄρξειτο A^c ‖ 20 ὕστερον ex A^c et Tr. Vict., ἕτερον Y^bZ^bBD, δεύτερον QE ‖ 22 κἀκεῖνο A^c(?) ‖ 23 καὶ ante ἀχρή om. ΘΠ | ἢ ante ἔρως om. ΘΠTr. ‖ 24 τῶν ante ἀδυνάτων om. A^c, itaque delevi, τῶν ἀδυν. cet. ‖ 25 δυνατὰ ταῦτα καὶ ἔστι καὶ γίγνεται ex A^c Spengel, δυνατὸν ταῦτα καὶ εἶναι καὶ γενέσθαι ΘΠTr. Ald. ‖ 27 ἃ] οὓς schol., sed mox recte interpretatur schol. | καὶ ἡμεῖς ΘBC | καὶ πείσαιμεν ΘΠ.

ταῦτα δ' ἐστὶν ὧν κρείττους ἢ κύριοι ἢ φίλοι. καὶ ὧν τὰ μέρη δυνατά, καὶ τὸ ὅλον, καὶ ὧν τὸ ὅλον δυνατόν, καὶ τὰ μέρη ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· εἰ γὰρ πρόσχισμα καὶ κεφαλὶς καὶ χιτὼν δύναται γενέσθαι, καὶ ὑποδήματα δυνατὸν γενέσθαι, καὶ εἰ ὑποδήματα, καὶ πρόσχισμα καὶ κεφαλίς, καὶ εἰ τὸ 1392b γένος ὅλον τῶν δυνατῶν γενέσθαι, καὶ τὸ εἶδος, καὶ εἰ τὸ εἶδος, καὶ τό γένος, οἷον εἰ πλοῖον γενέσθαι δυνατόν, καὶ τριήρη, καὶ εἰ τριήρη, καὶ πλοῖον. καὶ εἰ θάτερον τῶν πρὸς ἄλληλα πεφυκότων, καὶ θάτερον, οἷον εἰ διπλάσιον, καὶ ἥμισυ, καὶ εἰ ἥμισυ, διπλάσιον. καὶ εἰ ἄνευ τέχνης καὶ παρασκευῆς δυνατὸν γίγνεσθαι, μᾶλλον διὰ τέχνης καὶ ἐπιμελείας δυνατόν, ὅθεν καὶ Ἀγάθωνι εἴρηται

καὶ μὴν τὰ μέν γε τῇ τέχνῃ πράσσει, τὰ δὲ
ἡμῖν ἀνάγκῃ καὶ τύχῃ προσγίγνεται.

καὶ εἰ τοῖς χείροσι καὶ ἥττοσι καὶ ἀφρονεστέροις δυνατόν, καὶ τοῖς ἐναντίοις μᾶλλον, ὥσπερ καὶ Ἰσοκράτης ἔφη δεινὸν εἶναι εἰ ὁ μὲν Εὔθυνος ἔμαθεν, αὐτὸς δὲ μὴ δυνήσεται εὑρεῖν. περὶ δὲ ἀδυνάτου δῆλον ὅτι ἐκ τῶν ἐναντίων τοῖς εἰρημένοις ὑπάρχει.

7 fr. 8 N² || 11 orat. XVIII, 15? cf. Usener Mus. Rhen. XXV p. 603.

29 ὅλον] ὅλον δυνατόν *ΘΠ*, cf. supra 11, δυνατόν ex A^c et Tr. delevit Vict. || 30 εἴ τε γάρ *ΘΠ* | πρόσχισμα ex codd. (A^c) Vict., antea πρόσχημα, ut in E || 31 γενέσθαι δύναται *Π* Ald., cf. supra 16 | „*indumentum*" Tr., unde alii ὑπενδύματα 32 προσχίσματα vel προσχήματα A^c | Post κεφαλὶς addunt QZ^b DE χιτὼν, delevit Spengel, et hic et supra in versione om. Muretus || b, 1 καὶ εἰ τὸ γένος δυνατὸν γενέσθαι cod. p. Vict. ὅλον omissum in versione a Mureto secl. Gaisford, an καὶ ὅλως εἰ τὸ γένος τῶν δυνάτων κτλ.? | καὶ εἰ τὸ εἶδος om. A^c || 5 καὶ διπλάσιον *ΘΠ* Tr., καὶ om. A^c; itaque delevi, cf. infra 31 et 1393a, 8 | ἢ παρασκευῆς *ΘΠ* || 6 γίγνεσθαι] γενέσθαι τι *ΘΠ* || 8 τῇ τύχηι πράσσει A^c, τῇ τύχῃ πράσσειν *ΘΠ* Ald. πράσσει ex A^c Spengel, τῇ τέχνῃ QE m. schol. Isingr. Camot. Majoragius, Grotius Dobreeus, χρὴ τέχνῃ Porson ad Med. 1090, τῇ τύχῃ cet. || 9 τὰ δ' ἡμῖν A^c C | ἀνάγκη καὶ τύχη A^c || 10 καὶ τὸ τοῖς χείροσι *ΘΠ* | ἢ ἥττοσι ἢ *ΘΠ*. || 12 Εὐθύνους schol., Εὔθυμος *Θ* Ald. || 13 ἀδυνάτων *ΘΠ* Tr. cf. 1392a, 8.

εἰ δὲ γέγονεν, ἐκ τῶνδε σκεπτέον. πρῶτον μὲν γάρ, εἰ τὸ ἧττον γίγνεσθαι πεφυκὸς γέγονεν, γεγονὸς ἂν εἴη καὶ τὸ μᾶλλον. καὶ εἰ τὸ ὕστερον εἰωθὸς γίγνεσθαι γέγονεν, καὶ τὸ πρότερον γέγονεν, οἷον εἰ ἐπιλέλησται, καὶ ἔμαθέ ποτε τοῦτο. καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ ἐβούλετο, πέπραχε· πάντες γάρ, ὅταν δυνάμενοι βουληθῶσι, πράττουσιν· ἐμποδὼν γὰρ οὐδέν. ἔτι εἰ ἐβούλετο καὶ μηδὲν τῶν ἔξω ἐκώλυεν, καὶ εἰ δυνατὸν καὶ ὠργίζετο, καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ ἐπεθύμει· ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολύ, ὧν ὀρέγονται, ἂν δύνωνται, ποιοῦσιν, οἱ μὲν φαῦλοι δι' ἀκρασίαν, οἱ δ' ἐπιεικεῖς ὅτι τῶν ἐπιεικῶν ἐπιθυμοῦσιν. καὶ εἰ ἔμελλε γίγνεσθαι καὶ ποιεῖν· εἰκὸς γὰρ τὸν μέλλοντα καὶ ποιῆσαι. καὶ εἰ γέγονεν ὅσα ἢ πεφύκει πρὸ ἐκείνου ἢ ἕνεκα ἐκείνου, οἷον εἰ ἤστραψε, καὶ ἐβρόντησεν, καὶ εἰ ἐπείρασε, καὶ ἔπραξεν. καὶ εἰ ὅσα ὕστερον πεφύκει γίγνεσθαι ἢ οὗ ἕνεκα γίγνεται γέγονε, καὶ τὸ πρότερον καὶ τὸ τούτου ἕνεκα γέγονεν, οἷον εἰ ἐβρόντησε, καὶ ἤστραψεν, καὶ εἰ ἔπραξεν, ἐπείρασεν. ἔστι δὲ τούτων ἁπάντων τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης τὰ δ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὕτως ἔχοντα. περὶ δὲ τοῦ μὴ γεγονέναι φανερὸν ἐκ τῶν ἐναντίων τοῖς εἰρημένοις.

15 Post *γέγονεν* add. *ἢ μὴ γέγονεν* *ΘΠ* Tr. Ald., secl. Gaisford, del. Spengel | *γὰρ* om. *Θ*BC ‖ 16 *καὶ τὸ μᾶλλον πεφυκὸς γεγονὸς ἂν εἴη* *ΘΠ* Tr. ‖ 19 *καὶ εἰ ἐβούλετο* A[c]. Idem vitium cod. 1397b, 23 | *πέπραγε* *ΘΠ* Ald., cf. 1367b, 32 ‖ 21 *ἔτι*] *καὶ* *Θ*DE | *δυνατὸν* ex A[c] et Tr. Vict., *ἐδύνατο* *Θ*C DE | *καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ ὠργίζετο καὶ εἰ ἐδύνατο* om. Z[b]. Ceterum totum locum arctissime coniungens cum superiore sic refingere conatus est Spengelius: *ἔτι εἰ μηδὲν τῶν ἔξω ἐκώλυεν καὶ ὠργίζετο, καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ ἐπεθύμει,* inclusis tamquam falsis additamentis *ἐβούλετο καὶ* et *καὶ εἰ δυνατόν* ‖ 23 *καὶ ποιοῦσιν* *ΘΠ*, *καὶ* om. A[c] et Tr., cf. supra 5 et infra 31 ‖ 25 *γίγνεσθαι καὶ* secl. Spengel (bene defendit Vater, Vahlen Poet. p. 153) ‖ 26 *προγέγονεν* *ΘΠ* Ald., cf. 1393a, 5 ‖ *ἢ* ante *πεφύκει* om. *ΘΠ* Tr. ‖ 28 *πέφυκε* *ΘΠ* Ald., cf. 1393a, 6 ‖ 29 Sic locum ex codd. (A[c]) restituit Vict., *καὶ εἰ τὸ πρότερον καὶ τούτου ἕνεκα πρότερον τούτου γέγονεν* *ΘΠ* Tr. ‖ 31 *καὶ ἐπείρασεν* *ΘΠ*, cf. supra 5 et 23 ‖ 33 *φανερὸν ὅτι* A[c], *ὅτι* om. cet.

1393 a καὶ περὶ τοῦ ἐσομένου ἐκ τῶν αὐτῶν δῆλον· τό τε γὰρ ἐν δυνάμει καὶ ἐν βουλήσει ὂν ἔσται, καὶ τὰ ἐν ἐπιθυμίᾳ καὶ ὀργῇ καὶ λογισμῷ μετὰ δυνάμεως ὄντα, ταῦτα καὶ ἐν ὁρμῇ τοῦ ποιεῖν ἢ μελλήσει ἔσται· ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ γίγνεται μᾶλλον τὰ μέλλοντα ἢ τὰ μὴ μέλλοντα. καὶ εἰ προγέγονε ὅσα πρότερον πεφύκει γίγνεσθαι, οἷον εἰ συννεφεῖ, εἰκὸς ὗσαι. καὶ εἰ τὸ ἕνεκα τούτου γέγονε, καὶ τοῦτο εἰκὸς γενέσθαι, οἷον εἰ θεμέλιος, καὶ οἰκία.

περὶ δὲ μεγέθους καὶ μικρότητος τῶν πραγμάτων καὶ μείζονός τε καὶ ἐλάττονος καὶ ὅλως μεγάλων καὶ μικρῶν ἐκ τῶν προειρημένων ἡμῖν ἐστιν φανερόν. εἴρηται γὰρ ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς περί τε μεγέθους ἀγαθῶν καὶ περὶ τοῦ μείζονος ἁπλῶς καὶ ἐλάττονος, ὥστε ἐπεὶ καθ' ἕκαστον τῶν λόγων τὸ προκείμενον τέλος ἀγαθόν ἐστιν, οἷον τὸ συμφέρον καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον, φανερὸν ὅτι δι' ἐκείνων ληπτέον τὰς αὐξήσεις πᾶσιν. τὸ δὲ παρὰ ταῦτα ἔτι ζητεῖν περὶ μεγέθους ἁπλῶς καὶ ὑπεροχῆς κενολογεῖν ἐστιν· κυριώτερα γάρ ἐστιν πρὸς τὴν χρείαν τῶν καθόλου τὰ καθ' ἕκαστα τῶν πραγμάτων.

περὶ μὲν οὖν δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου, καὶ πότερον γέγονεν ἢ οὐ γέγονεν καὶ ἔσται ἢ οὐκ ἔσται, ἔτι δὲ περὶ μεγέθους καὶ μικρότητος τῶν πραγμάτων εἰρήσθω ταῦτα.

12 I, 7 ‖ 13 1363b, 8—12?

1393a, 1 *ἐσομένου μὲν* Tr. ‖ 2 *ἐν βουλήσει* A^c^ Tr. schol. Vict., *ἐν βουλῇ* ΘDE | *καὶ τὸ ἐν ἐπιθυμίᾳ . . . . . ὄν* ΘBCD ‖ 3 *καὶ λογισμῷ* omissum in D secl. Spengel, cf. 1392b, 21 | *ταῦτα* A^c^, quod sensu caret, *διὰ ταῦτα* ΘΠ Tr., quod est ineptissimum | *καὶ εἰ ἐν ὁρμῇ* ΘBC schol., *διὰ ταῦτα καὶ τὸ ἐν ὁρμῇ* Veneta *καὶ τὰ ἐν* coni. Spengel ‖ 4 *μελλήσει* in litura rec. man. A^c^ *μελήσει* schol. ‖ 5 Post *μᾶλλον* addidit *τὰ μέλλοντα* rec. man. supra lineam A^c^ | *„futura, quam non"* (*τὰ μέλλοντα ἢ μὴ* vel *τὰ μή*?) Tr. ‖ 6 *πέφυκε* ΘΠ, cf. supra 28 ‖ 7 *γέγονε*] *γεγονὸς* ΘE Ald. ‖ 8 *καὶ* ante *οἰκία* om. ΘΠ Ald., cf. 1392b, 5 | 9 *καὶ* ante *μείζονος* om. ΘΠ ‖ 13 *ἐπὶ τὸ καθ' ἕκαστον τῶν λόγων τῶν προκειμένων* A^c^ ‖ 14 *οἷον εἰ* ΘΠ, *εἰ* del. Vict. *ἄλλο* vel *ἕτερον ἀγαθόν* vertit Knebel ‖ 15 *τὸ* ante *δίκαιον* om. ΘΠ ‖ 16 *ἔτι* ex A^c^ Gaisford, *τι* ΘΠ Ald. ‖ 17 *ἐστιν* ante *πρὸς* om. Tr. ‖ 18 *καθ' ἕκαστον* ΘDE ‖ 21 In fine versus maiusculis litteris exaratum

Cap. 20 λοιπὸν δὲ περὶ τῶν κοινῶν πίστεων ἅπασιν εἰπεῖν, ἐπεί περ εἴρηται περὶ τῶν ἰδίων. εἰσὶ δ' αἱ κοιναὶ πίστεις δύο τῷ γένει, παράδειγμα καὶ ἐνθύμημα· ἡ γὰρ γνώμη μέρος ἐνθυμήματος ἐστίν. πρῶτον μὲν οὖν περὶ παραδείγματος λέγωμεν· ὅμοιον γὰρ ἐπαγωγῇ τὸ παράδειγμα, ἡ δ' ἐπαγωγὴ ἀρχή.

παραδειγμάτων δὲ εἴδη δύο· ἓν μὲν γάρ ἐστιν παραδείγματος εἶδος τὸ λέγειν πράγματα προγεγενημένα, ἓν δὲ τὸ αὐτὸν ποιεῖν. τούτου δὲ ἓν μὲν παραβολὴ ἓν δὲ λόγοι, οἷον οἱ Αἰσώπειοι καὶ Λιβυκοί. ἔστιν δὲ τὸ μὲν πράγματα λέγειν τοιόνδε τι, ὥσπερ εἴ τις λέγοι ὅτι δεῖ πρὸς βασιλέα παρασκευάζεσθαι καὶ μὴ ἐᾶν Αἴγυπτον χειρώσασθαι· καὶ γὰρ πρότερον Δαρεῖος οὐ πρότερον διέβη πρὶν Αἴγυπτον ἔλαβεν, λα- 1393b
βὼν δὲ διέβη, καὶ πάλιν Ξέρξης οὐ πρότερον ἐπεχείρησεν πρὶν ἔλαβεν, λαβὼν δὲ διέβη, ὥστε καὶ οὗτος ἐὰν λάβῃ, διαβήσεται, διὸ οὐκ ἐπιτρεπτέον. παραβολὴ δὲ τὰ Σωκρατικά οἷον εἴ τις λέγοι ὅτι οὐ δεῖ κληρωτοὺς ἄρχειν. ὅμοιον γὰρ

in A^c: *περὶ τῶν κοινῶν πίστεων*, quod librarii, non auctoris esse iam vidit Gaisfordius. Cum Aristoteles satis aperte 1391b, 29 pronuntiaverit: *λοιπὸν ἡμῖν διελθεῖν περὶ τῶν κοινῶν* et rem ibi propositam in capite sequenti (cap. XIX) aggressus sit et absolverit, verba *λοιπὸν δὲ περὶ τῶν κοινῶν πίστεων ἅπασιν εἰπεῖν* vel maxime offenderunt Spengelium. Aut aliquid discriminis inter *κοινὰ* et *κοιναὶ πίστεις* statuendum esse censet aut scribendum: *λοιπὸν δὲ περὶ τῶν ἄλλων κοινῶν πίστεων ἅπασιν εἰπεῖν, παραδείγματος καὶ ἐνθυμήματος· ἡ γὰρ γνώμη ....* || 26 *μὲν* om. ΘC || 28 *δύο ἐστίν* ΘΠ Tr. || 31 *αἰσώπει* |||| *οι* sic A^c | *λιβυκοὶ* ex codd. (*λιμυκοὶ* A^c) Vict., *Λιβύης* QE, *Λιβύες* $Y^b Z^b$ | *παραδείγματα λέγειν* A^c, unde *πράγματα* correxit Spengel, *ἔστι δὲ τὸ μὲν παράδειγμα τοιόνδε τι* ΘΠ Tr. Ald. || 33 *πρότερον* ante *Δαρεῖος* ex A^c et Tr. Vict., om. *ΘΠ*, delet Ussing || b, 1 *λαβεῖν ΘΠ* || 2 *καὶ πάλιν Ξέρξης* — 3 *διέβη* om. ΘD (E?) Ald. || 3 *οὗτος ἐὰν* ex A^c et Tr. Vict., *νῦν ἂν* ΘBCD | *λάβοι* $Y^b Z^b$B omisso *διαβήσεται*, quod om. etiam C || 4 *δὲ καὶ* ΘD Ald., *τὰ Σωκρατικὰ* ex margine inculcatum delendum censeo et om. Tr. (cod. M.), cf. cod. eundem ad 1396a, 21 et Mus. Rhen. N. F. XXXIX p. 505 || 5 *ὅτι* post *λέγοι* ex A^c et Tr. Vict., om. *ΘΠ* | *τοὺς κληωτροὺς* ΘBDE.

ὥσπερ ἂν εἴ τις τοὺς ἀθλητὰς κληροίη μὴ οἳ δύνανται ἀγωνίζεσθαι ἀλλ' οἳ ἂν λάχωσιν, ἢ τῶν πλωτήρων ὅν τινα δεῖ κυβερνᾶν κληρώσειεν, ὡς οὐ δέον τὸν ἐπιστάμενον ἀλλὰ τὸν λαχόντα. λόγος δέ, οἷος ὁ Στησιχόρου περὶ Φαλάριδος καὶ Αἰσώπου ὑπὲρ τοῦ δημαγωγοῦ. Στησίχορος μὲν γὰρ ἑλομένων στρατηγὸν αὐτοκράτορα τῶν Ἱμεραίων Φάλαριν καὶ μελλόντων φυλακὴν διδόναι τοῦ σώματος, τἆλλα διαλεχθεὶς εἶπεν αὐτοῖς λόγον ὡς ἵππος κατεῖχε λειμῶνα μόνος, ἐλθόντος δ' ἐλάφου καὶ διαφθείροντος τὴν νομὴν βουλόμενος τιμωρήσασθαι τὸν ἔλαφον ἠρώτα τινὰ ἄνθρωπον εἰ δύναιτ' ἂν μετ' αὐτοῦ τιμωρήσασθαι τὸν ἔλαφον, ὁ δ' ἔφησεν, ἐὰν λάβῃ χαλινὸν καὶ αὐτὸς ἀναβῇ ἐπ' αὐτὸν ἔχων ἀκόντια· συνομολογήσαντος δὲ καὶ ἀναβάντος ἀντὶ τοῦ τιμωρήσασθαι αὐτὸς ἐδούλευσε τῷ ἀνθρώπῳ. „οὕτω δὲ καὶ ὑμεῖς“, ἔφη, „ὁρᾶτε μὴ βουλόμενοι τοὺς πολεμίους τιμωρήσασθαι τὸ αὐτὸ πάθητε τῷ ἵππῳ· τὸν μὲν γὰρ χαλινὸν ἔχετε ἤδη, ἑλόμενοι στρατηγὸν αὐτοκράτορα· ἐὰν δὲ φυλακὴν δῶτε καὶ ἀναβῆναι ἐάσητε,

6 ἂν om. ΘΠ | κληροίη ⟨καὶ ἀγωνίζοιντο⟩ Thurot. | οἳ μὴ δύνανται ἀγωνίζεσθαι A^{c} Tr. Transposito μὴ recte retinuit indicativum Spengelius, cf. var. ad 1397b, 2, μὴ οἳ ἂν δύνωνται ΘΠ Ald. ‖ 7 ὅ^{ν}τινα sic A^{c}, ν addidit ead. man. | ὡς οὐ δέον τὸν ἐπιστάμενον, ἀλλὰ τὸν λαχόντα. Vahlen Spengel, ὡς οὐ δέον τὸν λαχόντα, ἀλλὰ τὸν ἐπιστάμενον A^{c} ὡς δέον τὸν λαχόντα, ἀλλὰ μὴ ἐπιστάμενον ΘΠ Tr. Ald., δέον δὲ (omisso ὡς?) QZ^{b}DE (?) ‖ 9 δὲ post λόγος om. ΘΠ | ὁ ante Στησιχόρου rec. man. addidisse videtur A^{c} | πρὸς Φάλαριν ΘΠ Tr. ‖ 10 δημαγωγοῦ ex codd. (A^{c}) et Tr. Vict., δημηγόρου QZ^{b} et pr. Y^{b}D ‖ 14 διαφθείροντος ex A^{c} Vict., διαφθείραντος QZ^{b}DE ‖ 15 τινὰ ἄνθρωπον ex A^{c} et Tr. Vict., τὸν ἄνθρωπον ΘΠ Ald., omisso articulo ἄνθρωπον probat Spengel | ἂν om. ΘΠ ‖ 16 μετ' αὐτὸν A^{c} pr., rec. man. correxit αὐτοῦ | τιμωρήσασθαι ex A^{c} et Tr. Spengel, κολάσαι ΘΠ Ald. | ὁ δέ φησιν ΘDE, ὁ δή φησιν C | λάβῃς Y^{b}Z^{b}DE ‖ 17 ἀκόντιον Tr. | συνωμολογήσατο Q ‖ 19 ἐδούλευσεν ἤδη ΘΠ Tr., ἤδη om. A^{c} Spengel | οὕτω δὲ A^{c} pr., rec. man. δ' οὐ, ὁρᾶτε φησὶ μὴ τοὺς πολεμίους βουλόμενοι τιμωρήσασθαι ταὐτὰ ΘΠ ‖ 21 τὸ μὲν A^{c} | ἤδη ἔχετε ΘΠ, ἤδη delet Ussing ‖ 22 καὶ φυλακὴν ΘΠ, ἐάσετε ceteris deletis Wilamowitz.

δουλεύσετε ἤδη Φαλάριδι“. Αἴσωπος δὲ ἐν Σάμῳ δημηγορῶν κρινομένου δημαγωγοῦ περὶ θανάτου ἔφη ἀλώπεκα διαβαίνουσαν ποταμὸν ἀπωσθῆναι εἰς φάραγγα, οὐ δυναμένην δὲ ἐκβῆναι πολὺν χρόνον κακοπαθεῖν καὶ κυνοραϊστὰς πολλοὺς ἔχεσθαι αὐτῆς, ἐχῖνον δὲ πλανώμενον, ὡς εἶδεν αὐτήν, κατοικτείραντα ἐρωτᾶν εἰ ἀφέλοι αὐτῆς τοὺς κυνοραϊστάς, τὴν δὲ οὐκ ἐᾶν· ἐρομένου δὲ διὰ τί, ὅτι οὗτοι μὲν φάναι ἤδη μου πλήρεις εἰσὶ καὶ ὀλίγον ἕλκουσιν αἷμα, ἐὰν δὲ τούτους ἀφέλητε, ἕτεροι ἐλθόντες πεινῶντες ἐκπιοῦνταί μου τὸ λοιπὸν αἷμα. „ἀτὰρ καὶ ὑμᾶς, ἄνδρες Σάμιοι, οὗτος μὲν οὐδὲν ἔτι βλάψει (πλούσιος γάρ ἐστιν), ἐὰν δὲ τοῦτον ἀποκτείνητε, ἕτεροι ἥξουσι πένητες, οἳ ὑμῖν ἀναλώσουσι τὰ λοιπὰ κλέπ- 1394a τοντες.“ εἰσὶ δ' οἱ λόγοι δημηγορικοί, καὶ ἔχουσιν ἀγαθὸν τοῦτο, ὅτι πράγματα μὲν εὑρεῖν ὅμοια γεγενημένα χαλεπόν, λόγους δὲ ῥᾷον· ποιῆσαι γὰρ δεῖ ὥσπερ καὶ παραβολάς, ἄν τις δύνηται τὸ ὅμοιον ὁρᾶν, ὅ περ ῥᾷόν ἐστιν ἐκ φιλοσοφίας. ῥᾷον μὲν οὖν πορίσασθαι τὰ διὰ τῶν λόγων, χρησιμώτερα δὲ πρὸς τὸ βουλεύσασθαι τὰ διὰ τῶν πραγμάτων· ὅμοια γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ μέλλοντα τοῖς γεγονόσιν.

δεῖ δὲ χρῆσθαι τοῖς παραδείγμασι οὐκ ἔχοντα μὲν ἐνθυμήματα ὡς ἀποδείξεσιν· (ἡ γὰρ πίστις διὰ τούτων), ἔχοντα

23 δουλεύετε QZ^b Π ‖ ἤδη delendum censet Spengel, ut supra 19 (vix recte) | δημηγορῶν κρινομένου δημαγωγοῦ ego assentiente Tr., δημηγορῶν κρινομένω δημαγωγῶ A^c, συνηγορῶν δημαγωγῷ κρινομένῳ ΘDEAld. cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 505 ‖ 29 φάναι (φάναι μὲν Z^b), ὅτι οὗτοι μὲν πλήρεις μου ἤδη ΘΠTr. ‖ 31 ἀφέλητε Bywater, ἀφέληται A^c, ἀφέλη ΘΠTr., ἀφέλῃς Spengel ‖ 32 ἀτὰρ οὖν καὶ ΘΠAld. (ἀτὰρ οὖν om. D), „ita et vos“ Tr. | ἔφη, ὦ ἄνδρες ΘΠAld., ἔφη ὦ om. A^c et Tr., delevit Spengel ‖ 33 βλάψει A^c et Tr. Bekker, βλάπτει ΘΠAld. ‖ τοῦτον om. Tr. ‖ 1394a, 1 „vos absorbebunt reliqua furantes“ Tr. (ὑμᾶς (?) ἀναλώσουσι τὰ λοιπὰ κλέπτοντες) τὰ λοιπὰ in textum recepi, τὰ κοινὰ cet. ‖ 5 ῥαιον i. e. ῥᾷον A^c et libri omnes, „facile“ Tr. (cod. m.) ῥᾴδιον Bekker[3] Spengel ‖ 6 ῥᾷον A^c C schol. Spengel, ῥᾴω ΘBDETr. ‖ 9 οὐκ ex A^cC cum Gaisfordio recepi, μὴ cet. ‖ 10 ἡ γὰρ πίστις διὰ τούτων ex codd. (A^c) et Tr. pr. dedit Vict., om. Θ(pr. Y^b)DF.

δὲ ὡς μαρτυρίοις, ἐπιλόγῳ χρώμενον τοῖς ἐνθυμήμασιν· προτιθέμενα μὲν γὰρ ἔοικεν ἐπαγωγῇ, τοῖς δὲ ῥητορικοῖς οὐκ οἰκεῖον ἐπαγωγὴ πλὴν ἐν ὀλίγοις, ἐπιλεγόμενα δὲ μαρτυρίοις, ὁ δὲ μάρτυς πανταχοῦ πιθανός. διὸ καὶ προτιθέντι μὲν ἀνάγκη πολλὰ λέγειν, ἐπιλέγοντι δὲ καὶ ἓν ἱκανόν· μάρτυς γὰρ χρηστὸς καὶ εἷς χρήσιμος.

πόσα μὲν οὖν εἴδη παραδειγμάτων, καὶ πῶς αὐτοῖς καὶ
Cap.21 πότε χρηστέον, εἴρηται· περὶ δὲ γνωμολογίας, ῥηθέντος τί ἐστιν γνώμη, μάλιστ᾽ ἂν γένοιτο φανερὸν περὶ ποίων τε καὶ πότε καὶ τίσιν ἁρμόττει χρῆσθαι τῷ γνωμολογεῖν ἐν τοῖς λόγοις. ἔστι δ᾽ ἡ γνώμη ἀπόφανσις, οὐ μέντοι οὔτε περὶ τῶν καθ᾽ ἕκαστον, οἷον ποῖός τις Ἰφικράτης, ἀλλὰ καθόλου· καὶ οὐ περὶ πάντων, οἷον ὅτι τὸ εὐθὺ τῷ καμπύλῳ ἐναντίον, ἀλλὰ περὶ ὅσων αἱ πράξεις εἰσί, καὶ αἱρετὰ ἢ φευκτά ἐστι πρὸς τὸ πράττειν, ὥστ᾽ ἐπεὶ τὰ ἐνθυμήματα ὁ περὶ τοιούτων συλλογισμός ἐστιν, σχεδὸν τὰ συμπεράσματα τῶν ἐνθυμημάτων καὶ αἱ ἀρχαὶ ἀφαιρεθέντος τοῦ συλλογισμοῦ γνῶμαί εἰσιν, οἷον (Eurip. Med. 296 sqq.)

11 ἐπὶ λόγωι (sic) χρώμενον τοῖς ἐνθυμήμασι A^c pr., rec. man. supra lineam ante τοῖς ἐνθυμήμασι addidit ἐπὶ, ἐπιλόγοις χρώμενον ἐπὶ τοῖς ἐνθυμήμασι ΘΠ Ald., quod probat Madvig ‖ 12 ἐπαγωγῇ ex A^c Vict., ἐπαγωγαῖς ΘΠ Tr. | τῆς δὲ ῥητορικῆς C, quod probat Spengel (sed certe falsum, cf. 1402 a, 8) ‖ 13 ἐν ex codd. (A^c) et Tr. Vict., om. QDE | ἐπιλεγόμενον Z^b DE Ald. ‖ 14 διότι ΘΠ ‖ 16 χρηστὸς A^c, πιστὸς ΘΠ Tr., pro χρήσιμος ἀπόχρη coni. Spengel (recte improbavit Vahlen; quod attinet ad verborum sonum cf. 1406 a, 19) ‖ 22 ἔστι δὲ γνώμη ΘΠ Ald., cf. variet. 1382 a, 21 et 1378 a, 20, ἔστω δή γν. coni. Spengel | ἀπόφασις Y^b Z^b DE Ald., cf. 1395 b, 6 | οὐ μέντοι ~~οὔτε~~ περὶ τῶν sic A^c, οὔτε exhibet etiam Tr. (om. cod. m.) et bene defenditur a Vahlenio loco simili 1355 b, 8; itaque recepi, om. cet. ‖ 23 „*Isocrates* vel *Socrates*“ Tr. | καὶ οὐ] οὔτε ΘΠ Tr. Ald. ‖ 24 περὶ πάντων καθόλου ΘΠ Tr. schol., καθόλου om. A^c Spengel ‖ 25 ἃ ante αἱρετὰ addit Kayser ‖ 26 πράσσειν ΘΠ | περὶ τοιούτων A^c Tr., τούτων ΘCDE ‖ 27 ἐστὶ σχεδόν, τὰ συμπεράσματα Vict. Bekker | τά τε συμπεράσματα ΘΠ.

χρὴ δ' οὔ ποθ' ὅς τις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνήρ,
παῖδας περισσῶς ἐκδιδάσκεσθαι σοφούς.

τοῦτο μὲν οὖν γνώμη· προστεθείσης δὲ τῆς αἰτίας καὶ τοῦ διὰ τί ἐνθύμημά ἐστιν τὸ ἅπαν, οἷον

χωρὶς γὰρ ἄλλης ἧς ἔχουσιν ἀργίας,
φθόνον παρ' ἀστῶν ἀλφάνουσι δυσμενῆ.

καὶ τὸ (Eurip. fr. 661 N²) 1394b

οὐκ ἔστιν ὅς τις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ

καὶ τὸ (Eurip. Hec. 858)

οὐκ ἔστιν ἀνδρῶν ὅς τις ἔστ' ἐλεύθερος

γνώμη, πρὸς δὲ τῷ ἐχομένῳ ἐνθύμημα

ἢ χρημάτων γὰρ δοῦλός ἐστιν ἢ τύχης.

εἰ δή ἐστιν γνώμη τὸ εἰρημένον, ἀνάγκη τέτταρα εἴδη εἶναι γνώμης· ἢ γὰρ μετ' ἐπιλόγου ἔσται ἢ ἄνευ ἐπιλόγου. ἀποδείξεως μὲν οὖν δεόμεναί εἰσιν ὅσαι παράδοξόν τι λέγουσιν ἢ ἀμφισβητούμενον· ὅσαι δὲ μηδὲν παράδοξον, ἄνευ ἐπιλόγου. τούτων δ' ἀνάγκη τὰς μὲν διὰ τὸ προεγνῶσθαι μηδὲν δεῖσθαι ἐπιλόγου, οἷον

ἀνδρὶ δ' ὑγιαίνειν ἄριστόν ἐστιν, ὥς γ' ἡμῖν δοκεῖ

(φαίνεται μὲν γὰρ τοῖς πολλοῖς οὕτω), τὰς δ' ἅμα λεγομένας δήλας εἶναι ἐπιβλέψασιν, οἷον

οὐδεὶς ἐραστὴς ὅς τις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ.

15 Eurip. Troad. 1051.

32 *ἔσται* ΘDE ‖ 34' *πρὸς ἀνδρῶν* ΘDAld., *πρὸς ἀστῶν* BCE | *ἀλφάνουσι* ex codd. (A^c) Vict., *ἀμφανοῦσι* Θ, *ἀμφάνουσι* BDEAld. ‖ b, 1 *τὸ* om. *ΘΠ* ‖ 2 Maxime offendit hic versus nude positus; nam et hic ut in antecedenti et in sequenti ad *ἐνθυμήματος* formam illustrandam causa vix abesse potest. ‖ 5 *γνώμη — ἐνθύμημα* om. ΘDEAld. | *ἐνθύμημά τί* Tr., cf. variet. ad 1395b, 23 ‖ 7 *εἶναι γνώμης εἴδη* ΘΠAld. | *δύο* pro *τέτταρα* praefert Spengel ‖ 9 *εἰσιν*] *εἰσιν αἱ μετὰ ἐπιλόγου ΘΠ*, *αἱ μετὰ ἐπιλόγου* ex A^c et Tr. del. Vict. | *ὅσαι παράδοξον* — 10 *ἀμφισβητούμενον* om. QZ^bDAld. ‖ 13 *ἀνδρὶ δὲ* A^c | *μὲν ἄριστον* A^c Tr. | Epicharmi esse ratus pro *ἡμῖν ἐμὶν* correxit Meineke ‖ 14 *μὲν* ex A^c et Tr. Vict., om. *ΘΠ* ‖ 16 *ἐρασθεὶς ὅστις οὐχὶ καὶ φιλεῖ* A^c.

τῶν δὲ μετ' ἐπιλόγου αἱ μὲν ἐνθυμήματος μέρος εἰσίν, ὥσπερ

χρὴ δ' οὔ ποθ' ὅς τις ἀρτίφρων,

αἱ δ' ἐνθυμηματικαὶ μέν, οὐκ ἐνθυμήματος δὲ μέρος· αἵπερ καὶ μάλιστ' εὐδοκιμοῦσιν. εἰσὶν δ' αὗται ἐν ὅσαις ἐμφαίνεται τοῦ λεγομένου τὸ αἴτιον, οἷον ἐν τῷ

ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλασσε θνητὸς ὤν·

τὸ μὲν γὰρ φάναι „μὴ δεῖν φυλάττειν“ γνώμη, τὸ δὲ προσκείμενον „θνητὸν ὄντα“ τὸ διὰ τί. ὁμοίως δὲ καὶ

θνατὰ χρὴ τὸν θνατόν, οὐκ ἀθάνατα τὸν θνατὸν φρονεῖν.

φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων πόσα τε εἴδη γνώμης, καὶ περὶ ποῖον ἕκαστον ἁρμόττει· περὶ μὲν γὰρ τῶν ἀμφισβητουμένων ἢ παραδόξων μὴ ἄνευ ἐπιλόγου, ἀλλ' ἢ προθέντα τὸν ἐπίλογον γνώμῃ χρῆσθαι τῷ συμπεράσματι, οἷον εἴ τις εἴποι, „ἐγὼ μὲν οὖν, ἐπειδὴ οὔτε φθονεῖσθαι δεῖ οὔτ' ἀργὸν εἶναι, οὔ φημι χρῆναι παιδεύεσθαι,“ ἢ τοῦτο προειπόντα ἐπειπεῖν τὰ ἔμπροσθεν, περὶ δὲ τῶν μὴ παραδόξων ἀδήλων δὲ προστιθέντα τὸ διότι στρογγυλώτατα. ἁρμόττει δ' ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ τὰ Λακωνικὰ ἀποφθέγματα καὶ τὰ αἰνιγματώδη, οἷον εἴ τις λέγει ὅ περ Στησί-

21 fr. adespot. 79 N².

17 ὥσπερ] οἷον Tr. ‖ 18 πέφυκ' ἀνὴρ addunt ΘΠ Ald. ‖ 19 μὲν om. YᵇBC ‖ 21 ἐν τῷδε ΘΠ ‖ 22 φύλαττε ΘΠ ‖ 23 τὸ μὲν γὰρ φάναι μὴ δεῖν φυλάττειν γνώμη ex Aᶜ Spengel, μὴ φάναι ΘB(?) DE(?), δεῖν ἀεὶ φυλάττειν τὴν ὀργὴν ΘΠ Ald., ἀεὶ et in Tr. omissum iam expunxit Vict., ὀργήν delevit Spengel ‖ 24 τὸ θνητὸν ΘBCE | post διὰ τί addunt λέγει ΘΠ Ald., om. Aᶜ Tr. Spengel | ὅμοιον δὲ καὶ τὸ ΘΠ, τὸ om. Aᶜ et Tr., itaque delevi ‖ 25 Atticas formas θνητὰ ... θνητὸν solus exhibet Aᶜ et sic dedit Spengel, θνατὰ et θνατὸν cet. | alt. τὸν om ΘΠ Ald. ‖ 27 περὶ ποίων tacite ex suo Tr. cod. Vict. | μὲν om. ΘΠ ‖ 29 προθέντα, non προσθέντα, ut est apud Gaisfordium et Bekkerum, Aᶜ, προσθέντα QZᵇ ‖ 31 χρὴ ΘΠTr. Ald. ‖ 32 ἔτι εἰπεῖν Aᶜ ‖ 33 προστιθέντα Aᶜ pr.; sed. corr. προσθέντα, quod verum puto, προτιθέντα BC | διότι (antea τὸ διὰ τί) pr. ex codd. Vict. | στρογγυλώτατον YᵇZᵇBC ‖ 35 τὰ ante αἰνιγματώδη om. ΘBDE.

χορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσιν. ἁρμόττει δὲ γνωμολογεῖν ἡλικίᾳ μὲν πρεσβυτέρων, περὶ δὲ τούτων ὧν ἔμπειρός τις ἐστίν, ὡς τὸ μὲν μὴ τηλικοῦτον ὄντα γνωμολογεῖν ἀπρεπὲς ὥσπερ καὶ τὸ μυθολογεῖν, περὶ δὲ ὧν ἄπειρος, ἠλίθιον καὶ ἀπαίδευτον. σημεῖον δὲ ἱκανόν· οἱ γὰρ ἀγροῖκοι μάλιστα γνωμοτύποι εἰσὶ καὶ ῥᾳδίως ἀποφαίνονται ⟨καθόλου⟩. καθόλου δὲ μὴ ὄντος καθόλου εἰπεῖν μάλιστα ἁρμόττει ἐν σχετλιασμῷ καὶ δεινώσει, καὶ ἐν τούτοις ἢ ἀρχόμενον ἢ ἀποδείξαντα. χρῆσθαι δὲ δεῖ καὶ ταῖς τεθρυλημέναις καὶ κοιναῖς γνώμαις, ἐὰν ὦσι χρήσιμοι· διὰ τὸ γὰρ εἶναι κοινά, ὡς ὁμολογούντων πάντων, ὀρθῶς ἔχειν δοκοῦσιν, οἷον παρακαλοῦντι ἐπὶ τὸ κινδυνεύειν μὴ θυσαμένους (*M* 243) 1395 a

εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης,

καὶ ἐπὶ τὸ ἥττους ὄντας (*Σ* 309)

ξυνὸς Ἐνυάλιος,

καὶ ἐπὶ τὸ ἀναιρεῖν τῶν ἐχθρῶν τὰ τέκνα καὶ μηδὲν ἀδικοῦντα (Epic. fr. 20 Kinkel)

νήπιος ὃς πατέρα κτείνας παῖδας καταλείπει.

ἔτι ἔνιαι τῶν παροιμιῶν καὶ γνῶμαί εἰσιν, οἷον παροιμία, „Ἀττικὸς πάροικος“. δεῖ δὲ τὰς γνώμας λέγειν καὶ παρὰ τὰ δεδημοσιευμένα (λέγω δὲ δεδημοσιευμένα οἷον τὸ „γνῶθι σαυ-

21 Zenob. II, 28.

1395 a, 2 *χαμᾶθεν* Cobet ‖ 3 *πρεσβυτέρων* A[c] Spengel, *πρεσβύτερον* B Tr. edd. vett., *πρεσβυτέρῳ* Q, *πρεσβυτέροις* Y[b] Z[b] D E schol. ‖ 4 *ἐστίν* om. *ΘΠ* ‖ 5 *περὶ δὲ*] *τὸ δὲ περὶ ΘΠ* schol. ‖ 7 Post *ἀποφαίνονται* ⟨*καθόλου*⟩ addit Vahlen ‖ 8 *μάλιστα* om. Q Z[b] D E ‖ 10 *τεθρυλλημέναις ΘΠ* schol. | 11 *διὰ γὰρ τὸ εἶναι ΘΠ* | *κοινά* ego ex A[c] cf. infra 21 et 1355 b, 36 sqq. et Mus. Rhen. N. F. XXXIX p 506), *κοιναί* cet. ‖ 12 *ἁπάντων ΘΠ* ‖ *ἐπὶ τὸ*] *εἰς τὸ ΘΠ* ‖ 16 alt. *καὶ* om. *ΘΠ* ‖ 18 *κτείνων* A[c] | *καταλείποι* Q Z[b] *Π*, cf. 1376 a, 7 ‖ 20 *παροιμία* A[c] C Tr., *μαρτυρίαι* *Θ* B D E; correctum videtur ex 1376 a, 4 ‖ 21 Aut *τὰς γνώμας* delendum aut *δεῖ δὲ λέγειν καὶ παρὰ τὰς δεδημοσιευμένας γνώμας, λέγω δὲ δεδημοσιευμένας* scribendum censet Spengel; sufficit fort. articulum ante *γνώμας* delere | *παρὰ τὰ*] *πάντα τὰ* A[c].

τὸν“ καὶ „μηδὲν ἄγαν“), ὅταν ἢ τὸ ἦθος φαίνεσθαι μέλλῃ βέλτιον, ἢ παθητικῶς εἰρημένη ᾖ. ἔστι δὲ παθητικὴ μὲν οἷον εἴ τις ὀργιζόμενος φαίη ψεῦδος εἶναι ὡς δεῖ γιγνώσκειν αὑτόν· οὗτος γοῦν εἰ ἐγίγνωσκεν ἑαυτόν, οὐκ ἄν ποτε στρατηγεῖν ἠξίωσε. τὸ δὲ ἦθος βέλτιον, ὅτι οὐ δεῖ, ὥσπερ φασίν, φιλεῖν ὡς μισήσοντας ἀλλὰ μᾶλλον μισεῖν ὡς φιλήσοντας. δεῖ δὲ τῇ λέξει τὴν προαίρεσιν συνδηλοῦν, εἰ δὲ μή, τὴν αἰτίαν ἐπιλέγειν, οἷον οὕτως εἰπόντα, ὅτι „δεῖ δὲ φιλεῖν οὐχ ὥσπερ φασίν, ἀλλ’ ὡς ἀεὶ φιλήσοντα· ἐπιβούλου γὰρ θάτερον“, ἢ ὧδε „οὐκ ἀρέσκει δέ μοι τὸ λδγόμενον· δεῖ γὰρ τὸν ἀληθινὸν φίλον ὡς φιλήσοντα ἀεὶ φιλεῖν“. καὶ „οὐδὲ τὸ μηδὲν ἄγαν· δεῖ γὰρ τούς γε κακοὺς ἄγαν μισεῖν“.

1395b ἔχουσι δ’ εἰς τοὺς λόγους βοήθειαν μεγάλην μίαν μὲν διὰ τὴν φορτικότητα τῶν ἀκροατῶν· χαίρουσι γὰρ ἐάν τις καθόλου λέγων ἐπιτύχῃ τῶν δοξῶν ἃς ἐκεῖνοι κατὰ μέρος ἔχουσιν. ὃ δὲ λέγω, δῆλον ἔσται ὧδε, ἅμα δὲ καὶ πῶς δεῖ αὐτὰς θηρεύειν. ἡ μὲν γὰρ γνώμη, ὥσπερ εἴρηται, ἀπόφανσις καθόλου ἐστίν, χαίρουσι δὲ καθόλου λεγομένου ὃ κατὰ μέρος προϋπολαμβάνοντες τυγχάνουσι· οἷον

23 *καὶ τὸ μηδὲν* ΘΠ | *μέλλῃ φαίνεσθαι* B C Y^b, *φαίνεσθαι μέλλοι* Z^b D E Ald. ‖ 24 *εἰρημένη* omisso *ᾖ* A^c, *εἰρημένον ἐστὶν* ΘBDE, *εἰρημένον ᾖ* C | *παθητικῶς μὲν* ΘΠ Tr., *παθητική* A^c Bekker | *οἷον* om. ΘΠ Ald. ‖ 25 *καὶ φαίη* Θ (pr. Y^b) DE ‖ 26 *οὖν* ΘBC, om. D, *μὲν οὖν* E, *γὰρ* Tr. schol. ‖ 27 *ὡς μισήσοντα* ΘΠ Tr. schol. ‖ 28 *φιλήσαντας* A^c, *φιλήσαντα* Z^b, *φιλήσοντα* Q Y^b Π Tr. Ald. | *λέξει* ex codd. (A^c) Vict., *ἕξει* Q Z^b D ‖ 29 *συνδηλοῦν* A^c C E, *δηλοῦν* ΘBD ‖ 29 *ἢ οὕτως* ΘΠ ‖ 30 *δὲ* om. ΘΠ Tr. schol. ‖ 31 *ἀρκέσει* Z^b et pr. Y^b D schol. ‖ 32 *τόν γ’ ἀληθινόν* ΘΠ Ald. ‖ *„tamquam amaturum semper et semper amare“* (*φιλήσοντα ἀεὶ καὶ ἀεὶ φιλεῖν*) Tr. (cod. M) (egregia varietas) ‖ 34 *τούς τε κακούς* A^c ‖ b, 1 *μὲν* corr. Y^b, *μὲν δὴ* ΘBDE ‖ 4 *δὴ* Y^b Z^b BE ‖ 5 *αὐτὰς* ex A^c et Tr. Vict., *αὐτούς* Q Z^b DE ‖ 6 *καθόλου ἀπόφασις* ΘD, *καθόλου ἀπόφανσις* BCE cf. 1394a, 22 | *λεγομένου* ex codd. (A^c) et Tr. Vict., *λεγομένων* Q, *λεγόμενον* DE ‖ 7 *ἃ* A^c (an *λεγομένων ἃ*?) | *προϋπολαμβάνοντες* ex A^c et Tr. Vict., *ὑπολαμβάνοντες* ΘΠ.

εἴ τις γείτοσι τύχοι κεχρημένος ἢ τέκνοις φαύλοις, ἀποδέξαιτ' ἂν τοῦ εἰπόντος „οὐδὲν γειτονίας χαλεπώτερον“ ἢ ὅτι „οὐδὲν ἠλιθιώτερον τεκνοποιίας“, ὥστε δεῖ στοχάζεσθαι πῶς τυγχάνουσι ποῖα προϋπολαμβάνοντες, εἶθ' οὕτως περὶ τούτων καθόλου λέγειν. ταύτην τε δὴ ἔχει μίαν χρῆσιν τὸ γνωμολογεῖν, καὶ ἑτέραν κρείττω· ἠθικοὺς γὰρ ποιεῖ τοὺς λόγους. ἦθος δὲ ἔχουσιν οἱ λόγοι ἐν ὅσοις δήλη ἡ προαίρεσις. αἱ δὲ γνῶμαι πᾶσαι τοῦτο ποιοῦσιν διὰ τὸ ἀποφαίνεσθαι τὸν τὴν γνώμην λέγοντα καθόλου περὶ τῶν προαιρέσεων, ὥστε, ἂν χρησταὶ ὦσιν αἱ γνῶμαι, καὶ χρηστοήθη φαίνεσθαι ποιοῦσι τὸν λέγοντα.

περὶ μὲν οὖν γνώμης, καὶ τί ἐστι καὶ πόσα εἴδη ταύτης καὶ πῶς χρηστέον αὐτῇ καὶ τίνα ὠφέλειαν ἔχει, εἰρήσθω ταῦτα· περὶ δ' ἐνθυμημάτων καθόλου τε εἴπωμεν,
Cap. 22 τίνα τρόπον δεῖ ζητεῖν, καὶ μετὰ ταῦτα τοὺς τόπους· ἄλλο γὰρ εἶδος ἑκάτερον τούτων ἐστίν. ὅτι μὲν οὖν τὸ ἐνθύμημα συλλογισμός ἐστιν, εἴρηται πρότερον, καὶ πῶς συλλογισμός, καὶ τί διαφέρει τῶν διαλεκτικῶν· οὔτε γὰρ πόρρωθεν οὔτε πάντα δεῖ λαμβάνοντας συνάγειν· τὸ μὲν γὰρ ἀσαφὲς διὰ τὸ μῆκος, τὸ δὲ ἀδολεσχία διὰ τὸ φανερὰ λέ-

23 I, 2, 1356^b 3 squ.

8 τι A^c pr., rec. man. supra addidit σ | τύχη ΘBDE(?) Ald. ‖ 9 Post εἰπόντος addunt ὅτι ΘBCD, om. A^c Tr. Vict. | γειτονείας A^cQ ‖ 11 ποῖα τυγχάνουσι omisso πῶς ΘΠ Ald. | οὕτως εἶτα QZ^bDE Ald. ‖ 12 ταύτην τε δὴ ἔχει Bekker, ταύτην δὲ δὴ ἔχειν μίαν χρῆσιν τὸ A^c, sed rec. man. pro δὴ emendavit δεῖ, ταύτην τε (δὲ BD) δεῖ μίαν χρῆσιν ἔχειν ΘΠ δεῖ et schol. ‖ 13 τῷ γνωμολογεῖν Θ (pr. Y^b) E Ald. ‖ 14 οἱ ante λόγοι om. ΘΠ | ἐν οἷς ΘBDE schol. ‖ 15 αἱ γὰρ γνῶμαι Θ (pr. Y^b) BDE schol. ‖ 16 προαιρετῶν Θ (pr. Y^b) DE Tr. schol. ‖ 18 ταύτης A^c Spengel, αὐτῆς cet. Ald. ‖ 19 πῶς χρηστέον αὐτῇ A^c Tr., πῶς] πότε ΘBC Ald., αὐταῖς ΘΠ ‖ 20 ταῦτα Spengel ex Tr. et A^c pr., sed rec. man. emendavit τοσαῦτα, quod habent ΘΠ Ald. ‖ 22 ἑκάτερον A^c Spengel, ἑκατέρου cet. ‖ 23 συλλογισμός τις ΘΠ Tr., τις om. A^c Spengel, cf. 1356b, 3, 1394b, 5 et 1400b, 37 ‖ 25 λαμβάνοντα ΘΠ.

γειν. τοῦτο γὰρ αἴτιον καὶ τοῦ πιθανωτέρους εἶναι τοὺς ἀπαιδεύτους τῶν πεπαιδευμένων ἐν τοῖς ὄχλοις, ὥσπερ φασὶν οἱ ποιηταὶ τοὺς ἀπαιδεύτους παρ' ὄχλῳ μουσικωτέρους λέγειν· οἱ μὲν γὰρ τὰ κοινὰ καὶ καθόλου λέγουσιν, οἱ δ' ἐξ ὧν ἴσασι, καὶ τὰ ἐγγύς· ὥστ' οὐκ ἐξ ἁπάντων τῶν δοκούντων ἀλλ' ἐκ τῶν ὡρισμένων λεκτέον, οἷον ἢ τοῖς 1396a κρίνουσιν ἢ οὓς ἀποδέχονται, καὶ τοῦτο δὴ ὅτι οὕτως φαίνεται, δῆλον εἶναι ἅπασιν ἢ τοῖς πλείστοις, καὶ μὴ μόνον συνάγειν ἐκ τῶν ἀναγκαίων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

πρῶτον μὲν οὖν δεῖ λαβεῖν ὅτι περὶ οὗ δεῖ λέγειν καὶ συλλογίζεσθαι εἴτε πολιτικῷ συλλογισμῷ εἴθ' ὁποιῳοῦν, ἀναγκαῖον καὶ τὰ τούτῳ ἔχειν ὑπάρχοντα, ἢ πάντα ἢ ἔνια· μηδὲν γὰρ ἔχων ἐξ οὐδενὸς ἂν ἔχοις συνάγειν. λέγω δ' οἷον πῶς ἂν δυναίμεθα συμβουλεύειν Ἀθηναίοις εἰ πολεμητέον [ἢ μὴ πολεμητέον] μὴ ἔχοντες τίς ἡ δύναμις αὐτῶν, πότερον ναυτικὴ ἢ πεζικὴ ἢ ἄμφω, καὶ αὕτη πόση, καὶ πρόσοδοι τίνες ἢ φίλοι καὶ ἐχθροί, ἔτι τίνας πολέμους πεπολεμήκασι καὶ πῶς, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα· ἢ ἐπαινεῖν, εἰ μὴ ἔχοιμεν τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν ἢ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην ἢ τὰ ὑπὲρ τῶν Ἡρακλειδῶν πραχθέντα ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. ἐκ γὰρ τῶν ὑπαρχόντων ἢ δοκούν-

29 cf. Eur. Hippol. 989.

29 *οἱ ποιηταί φασιν ΘΠ* | *μουσικωτέρους* A^c schol. Vict., *μουσικωτέρως Θ* (pr. Y^b) Tr., *μουσικώτερον* E ‖ 30 *τὰ καθόλου* ΘBDE schol. ‖ 33 *τοῖς-κρίνουσιν* A^c, *τοῖς κρινοῦσιν Θ* (?) ‖ 1396a, 1 *δὴ* C Tr. A^c Spengel, sed emendavit in A^c rec. man. *δὲ*, ut est in cet. ‖ 2 *ἢ πᾶσιν ΘΠ* schol. ‖ 5 *συλλόγῳ* Z^b ‖ 6 *κατὰ τούτου ἔχειν τὰ ὑπάρχοντα ΘΠ* Tr. Ald. ‖ 8 *ξυμβουλεύειν* A^c ‖ 9 *ἢ μὴ πολεμητέον* om. A^c Tr., secl. Gaisford, tuetur Spengel, cf. infra 33 et 1376a, 14. 1401b, 5, et Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 507 | *ἡ* om. *ΘΠ* Ald. ‖ 10 *πεζὴ* proposuit Spengel ‖ 11 *ἔτι*] *εἴτε τίνας* A^c, unde *ἔτι* Susemihl, *ἔτι δὲ* cet. ‖ 12 *καὶ ἐπαινεῖν ΘΠ* Tr. ‖ 13 *ἢ μὴ* A^c pr., rec. man. emendavit *εἰ* ‖ 14 *Ἡρακλειωδῶν* A^c pr., *πραχθέντα* A^c rec. man., *λεχθέντα* A^c pr., quod tuetur Spengel ‖ 15 *ἄλλο τι τῶν τοιούτων* ex A^c et Tr. Vict., *ἢ τῶν ἄλλων τινῶν τοιούτων ΘΠ*.

των ὑπάρχειν καλῶν ἐπαινοῦσι πάντες. ὁμοίως δὲ καὶ ψέγουσιν ἐκ τῶν ἐναντίων, σκοποῦντες τί ὑπάρχει τοιοῦτον αὐτοῖς ἢ δοκεῖ ὑπάρχειν, οἷον ὅτι τοὺς Ἕλληνας κατεδουλώσαντο, καὶ τοὺς πρὸς τὸν βάρβαρον ἀριστεύσαντας καὶ συμμαχεσαμένους ἠνδραποδίσαντο, Αἰγινήτας καὶ Ποτιδαιάτας καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον ἁμάρτημα ὑπάρχει αὐτοῖς. ὡς δ' αὔτως καὶ οἱ κατηγοροῦντες καὶ οἱ ἀπολογούμενοι ἐκ τῶν ὑπαρχόντων σκοπούμενοι κατηγοροῦσι καὶ ἀπολογοῦνται. οὐδὲν δὲ διαφέρει περὶ Λακεδαιμονίων ἢ Ἀθηναίων ἢ ἀνθρώπου ἢ θεοῦ τὸ αὐτὸ τοῦτο δρᾶν· καὶ γὰρ συμβουλεύοντα τῷ Ἀχιλλεῖ καὶ ἐπαινοῦντα καὶ ψέγοντα καὶ κατηγοροῦντα καὶ ἀπολογούμενον ὑπὲρ αὐτοῦ τὰ ὑπάρχοντα ἢ δοκοῦντα ὑπάρχειν ληπτέον, ἵν' ἐκ τούτων λέγωμεν ἐπαινοῦντες ἢ ψέγοντες εἴ τι καλὸν ἢ αἰσχρὸν ὑπάρχει, κατηγοροῦντες δ' ἢ ἀπολογούμενοι εἴ τι δίκαιον ἢ ἄδικον, συμβουλεύοντες δ' εἴ τι συμφέρον ἢ βλαβερόν. ὁμοίως δὲ τούτοις καὶ περὶ πράγματος ὁτουοῦν, οἷον περὶ δικαιοσύνης, εἰ ἀγαθὸν [ἢ μὴ ἀγαθὸν], ἐκ τῶν ὑπαρχόντων τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῷ ἀγαθῷ. ὥστ' ἐπειδὴ καὶ πάντες οὕτω φαίνονται ἀποδεικνύντες, ἐάν τε ἀκριβέ-

18 ὑπάρχειν om. ΘΠ Ald. ‖ 19 ἀριστεύσαντας καὶ συμμαχεσαμένους A^c^ Spengel, συμμαχεσαμένους καὶ ἀριστεύσαντας ΘΠ Tr. Ald. ‖ 21 Verbis καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα concludit Arist. populorum enumerationem neutro utens, ut 1383 b, 36, 1387 a, 21, 1122 b, 32; itaque καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον κτλ. omissum Tr. (cod. M) et ut spurium notatum a Spengelio locum suum habet. | ἁμάρτημα τοιοῦτον ΘBCE ‖ 24 δὲ om. A^c^ ‖ 25 Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων A^c^ Tr., Ἀθηναίων ἢ Λακεδαιμονίων cet. | ἀνθρώπους ἢ θεοὺς A^c^ pr., rec. man. delevit ς et accentum θεοῦ correxit ‖ 27 καὶ κατηγοροῦντα om. A^c^Q ‖ 29 καλὸν ὑπάρχει, ἢ αἰσχρόν ΘΠ ‖ 31 δίκαιον ὑπάρχει ἢ ΘΠ, ὑπάρχει om. A^c^ Tr. Vict. | εἰ συμφέρον εἰ A^c^ pr. sed rec. man. emendavit ἤ, ead. man. addidit τι supra lineam, quod vix abesse potest, post συμφέρον addunt ὑπάρχει Y^b^CB ‖ 33 ἢ μὴ ἀγαθὸν om. A^c^ Tr. secl. Gaisford, tuetur Spengel, cf. supra 9 ‖ 34 ἢ τῷ ἀγαθῷ ΘBDE ‖ ὥστ' ex codd. (A^c^) addidit Vict., om. ΘΠ Tr. ‖ 35 οἱ πάντες A^c^ (ἅπαντες? Spengel).

1396b στερον ἐάν τε μαλακώτερον συλλογίζωνται· (οὐ γὰρ ἐξ ἁπάντων λαμβάνουσιν ἀλλ' ἐκ τῶν περὶ ἕκαστον ὑπαρχόντων), καὶ διὰ τοῦ λόγου δῆλον ὅτι ἀδύνατον ἄλλως δεικνύναι, φανερὸν ὅτι ἀναγκαῖον, ὥσπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς, πρῶτον περὶ ἕκαστον ἔχειν ἐξειλεγμένα περὶ τῶν ἐνδεχομένων καὶ τῶν ἐπικαιροτάτων, περὶ δὲ τῶν ἐξ ὑπογυίου γιγνομένων ζητεῖν τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀποβλέποντα μὴ εἰς ἀόριστα ἀλλ' εἰς τὰ ὑπάρχοντα περὶ ὧν ὁ λόγος, καὶ περιγράφοντα ὅτι πλεῖστα καὶ ἐγγύτατα τοῦ πράγματος· ὅσῳ μὲν γὰρ ἂν πλείω ἔχῃ τῶν ὑπαρχόντων, τοσούτῳ ῥᾷον δεικνύναι, ὅσῳ δ' ἐγγύτερον, τοσούτῳ οἰκειότερα καὶ ἧττον κοινά. λέγω δὲ κοινὰ μὲν τὸ ἐπαινεῖν τὸν Ἀχιλλέα ὅτι ἄνθρωπος καὶ ὅτι τῶν ἡμιθέων καὶ ὅτι ἐπὶ τὸ Ἴλιον ἐστρατεύσατο· ταῦτα γὰρ καὶ ἄλλοις ὑπάρχει πολλοῖς, ὥστε οὐδὲν μᾶλλον ὁ τοιοῦτος τὸν Ἀχιλλέα ἐπαινεῖ ἢ Διομήδην· ἴδια δὲ ἃ μηδενὶ ἄλλῳ συμβέβηκεν ἢ τῷ Ἀχιλλεῖ, οἷον τὸ ἀποκτεῖναι τὸν Ἕκτορα τὸν ἄριστον τῶν Τρώων καὶ τὸν Κύκνον, ὃς ἐκώλυσεν ἅπαντας ἀποβαίνειν ἄτρωτος ὤν, καὶ ὅτι νεώτατος καὶ οὐκ ἔνορκος ὢν ἐστράτευσεν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα.

εἷς μὲν οὖν τρόπος τῆς ἐκλογῆς πρῶτος οὗτος ὁ το-

4 I, 14.

b, 3 *καὶ διὰ τοῦ λόγου· δῆλον γὰρ ὅτι ΘΠ* Tr. ‖ 4 *φανερὸν οὖν* D Ald. ‖ 5 *περὶ ἕκαστον* in versione om. Muretus ‖ 8 *ἀλλ' εἰς τὰ ὑπάρχοντα* A^c Tr., *ἀλλὰ τὰ ὑπάρχοντα ΘΠ* Ald. | *περιγράφοντας* A^c B D Bekker, *περιγράφοντα* cet. Spengel | *ὅτι πλεῖστα καὶ ἐγγύτατα* A^c Vict., *τὰ πλεῖστα καὶ ἐγγυτάτω ΘΠ* ‖ 10 *ἔχῃ* ex A^c et Tr. Spengel, *ἔχηται ΘΠ* Ald. | *ῥάδιον ΘΠ* ‖ 11 *ἐγγυτέρω* Y^b B | *καὶ ἧττον κοινά* A^c pr., sed rec. man. verba delevit et ante *τοσούτῳ* superscr. ut legi velit: *ὅσῳ δ' ἐγγύτερον ἢ ἧττον κοινά τοσούτῳ οἰκειότερα* | *λέγομεν δὲ κοινὰ τὸ ΘΠ* Ald. ‖ 13 *εἰς τὸ Ἴλιον ΘΠ*, cf. variet. ad 1395 a, 13 ‖ 15 *τὸν* ante *Ἀχιλλέα* om. *ΘΠ* | *διομήδῃ* A^c D, cf. 1398 b, 32 ‖ 17 *ἐκώλυεν ΘΠ* ‖ 20 *τόπος* A^c D, quod probavit Vict., *τρόπος* ex ceteris receperunt Bekker Spengel alii | *καὶ πρῶτος οὗτος ΘΠ* Tr., *καὶ* om. A^c Spengel | *τοπικὸς*] *τόπος* Q, *εἷς μὲν οὖν τῆς ἐκλογῆς καὶ πρῶτος οὗτος ὁ τρόπος* coni. Muretus, *εἷς μὲν οὖν τρόπος πρῶτος οὗτος, τὰ δὲ στοιχεῖα* coni. Spengel.

πικός, τὰ δὲ στοιχεῖα τῶν ἐνθυμημάτων λέγωμεν· στοιχεῖον δὲ λέγω καὶ τόπον ἐνθυμήματος τὸ αὐτό. πρῶτον δὲ εἴπωμεν περὶ ὧν ἀναγκαῖον εἰπεῖν πρῶτον. ἔστιν γὰρ τῶν ἐνθυμημάτων εἴδη δύο· τὰ μὲν γὰρ δεικτικά ἐστιν ὅτι ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν, τὰ δ' ἐλεγκτικά, καὶ διαφέρει ὥσπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς ἔλεγχος καὶ συλλογισμός. ἔστι δὲ τὸ μὲν δεικτικὸν ἐνθύμημα τὸ ἐξ ὁμολογουμένων συνάγειν, τὸ δὲ ἐλεγκτικὸν τὰ ἀνομολογούμενα συνάγειν. σχεδὸν μὲν οὖν ἡμῖν περὶ ἕκαστον τῶν εἰδῶν τῶν χρησίμων καὶ ἀναγκαίων ἔχονται οἱ τόποι· ἐξειλεγμέναι γὰρ αἱ προτάσεις περὶ ἕκαστόν εἰσιν, ὥστε ἐξ ὧν δεῖ φέρειν τὰ ἐνθυμήματα τόπων περὶ ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ ἢ καλοῦ ἢ αἰσχροῦ ἢ δικαίου ἢ ἀδίκου, καὶ περὶ τῶν ἠθῶν καὶ παθημάτων καὶ ἕξεων ὡσαύτως εἰλημμένοι ἡμῖν ὑπάρχουσι πρότερον οἱ τόποι. ἔτι δὲ ἄλλον τρόπον καθόλου περὶ ἁπάντων λάβωμεν, καὶ 1397 a
λέγωμεν παρασημαινόμενοι τοὺς ἐλεγκτικοὺς καὶ τοὺς ἀποδεικτικοὺς καὶ τοὺς τῶν φαινομένων ἐνθυμημάτων, οὐκ ὄντων δὲ ἐνθυμημάτων, ἐπεί περ οὐδὲ συλλογισμῶν. δηλω-

3 c. 23 || 4 c. 24.

22 τὸν αὐτὸν A^c pr., rec. man. emendavit τὸ αὐτό || 24 δύο εἴδη *ΘΠ* || 27 Ante ἐξ deletae duae litterae A^c || 28 τὸ τὰ *ΘΠ* || 29 ἕκαστον Tr. schol. Vict. Bonitz, ἑκάστων A^c C, ἕκαστα cet. || 30 περὶ ἕκαστον αἱ προτάσεις *ΘΠ* Ald. || 32 ἀγαθοῦ ἢ αἰσχροῦ ἢ κακοῦ ἢ δικαίου A^c. Totum locum tamquam luculentissimum testem ordinis in his libris recte servati et ipsius sententiae (cf. praefat. p. XCVII) prolatae plane contrarium assentiente Vahlenio sic refinge reconatus est Spengel: ἐξειλεγμέναι . . ἕκαστον (εἰσὶν?), ἐξ ὧν δεῖ φέρειν τὰ ἐνθυμήματα τόπων περὶ ἀγαθοῦ . . ἢ ἀδίκου. ἔτι δὲ ἄλλον τρόπον, vel si particula ὥστε sana est ἕκαστον, ὥστε ἐξ ὧν . . . ἀδίκου ἡμῖν ὑπάρχουσι sive addito sive neglecto εἰλημμένοι. Cf. comment. acad. p. 37; Vahlen, comment. acad. p. 75 || 33 ἠθῶν καὶ παθημάτων] ἰδικῶν παθημάτων *ΘΠ* Ald., εἰδικῶν παθ. defendit Muretus | ἕξεων] ἐξ ὧν ΘBDE Ald. || 34 εἰλημμένοι corr. rec. man. A^c || 1397 a, 1 πάντων *ΘΠ* schol. || 2 τούς τε ἐλεγκτικούς ΘBC | ἀποδεικτικούς ex codd (A^c) Vict., δεικτικούς DE || 3 ὄντων δ' οὐκ ἐνθυμημάτων *ΘΠ*.

θέντων δὲ τούτων περὶ τῶν λύσεων καὶ ἐνστάσεων διορίσωμεν, πόθεν δεῖ πρὸς τὰ ἐνθυμήματα φέρειν.

Cap. 23 (I) ἔστι δὲ εἷς μὲν τόπος τῶν δεικτικῶν ἐκ τῶν ἐναντίων· δεῖ γὰρ σκοπεῖν εἰ τῷ ἐναντίῳ τὸ ἐναντίον ὑπάρχει, ἀναιροῦντα μὲν εἰ μὴ ὑπάρχει, κατασκευάζοντα δὲ εἰ ὑπάρχει, οἷον ὅτι τὸ σωφρονεῖν ἀγαθόν· τὸ γὰρ ἀκολασταίνειν βλαβερόν. ἢ ὡς ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ· „εἰ γὰρ ὁ κόλεμος αἴτιος τῶν παρόντων κακῶν, μετὰ τῆς εἰρήνης δεῖ ἐπανορθώσασθαι.“

εἴ περ γὰρ οὐδὲ τοῖς κακῶς δεδρακόσιν
ἀκουσίως δίκαιον εἰς ὀργὴν πεσεῖν,
οὐδ' ἂν ἀναγκασθείς τις εὖ δράσῃ τινά,
προσῆκον εἶναι τῷδ' ὀφείλεσθαι χάριν.

ἀλλ' εἴ περ ἔστιν ἐν βροτοῖς ψευδηγορεῖν
πιθανά, νομίζειν χρή σε καὶ τοὐναντίον,
ἄπιστ' ἀληθῆ πολλὰ συμβαίνειν βροτοῖς.

5 c. 25 ‖ 11 cf. Alcidam. fr. 2 Sauppe ‖ 13 sq. fr. adespot. 80 N^2. ‖ 17 Eur. fr. 396. N^2.

6 πρὸς ex codd. (A^c) et Tr. addidit Vict., om. ΘCDE ‖ Cap. XXIII. Non pauca sunt, quae in hac perdifficili *κοινῶν ἐνθυμημάτων* tractatione scrupulum iniciant. Hunc vel illum locum ex Aristotelis consilio vix recte insertum esse iam monuit Spengelius commentar. p. 289. Praeterea me offendit maxime, quod ab Aristotele alii *τόποι* exemplis egregiis ab oratoribus vel poetis vel aliunde petitis satis superque declarantur, alii aut omnino non aut brevissime illustrantur. Nec tamen multa lacunarum vestigia hodie apparent in codd. Cf. adnot. 1398b, 17. 1400a, 4. 1400b, 18 ‖ 8 *ὑπάρχει* om. *ΘΠ* | 9 *ἀναιροῦντα* et *κατασκευάζοντα* ex codd. (A^c) Vict., *ἀναιροῦντι* et *κατασκευάζοντι* DE cf. 1402a, 32 ‖ 11 *ἢ* om. QE, *ὡς* om. $Y^b Z^b$ BCD Tr. | *μεσηνιακῶ* *Θ* schol. | *ἃ γὰρ* A^c ‖ 13 *ἐπεὶ γὰρ* Elmsley ad. Med. 87 sed cf. 1398b, 6. 1364a, 10 | *πεπραχόσιν* A^c pr., sed emendavit rec. man. *δεδρακόσιν* ‖ 14 *ἀκουσίοις* Gomperz, | *πεσεῖν* A^c, *πίπτειν* *ΘΠ*, unde *πίτνειν* Vict. et Elmsley ‖ 15 *οὐδ' εἰ γ' ἀναγκασθείς — δράσει* *ΘΠ* | 16 *εἶναι* A^c Spengel, *ἐστι* *ΘΠ* Tr., *οἶμαι* scripsit Nauck | *τῷδε* A^c ‖ 17 *ψευδήγερον* A^c pr., unde Nauck *ψευδῆ, γέρον*, rec. man. correxit *ψευδηγορεῖν*, quod etiam in C exstat ex corr. et in schol. primus dedit Vict., *ψευδολογεῖν* ΘBDE ‖ 18 *πιθανόν* *ΘΠ* | *χρή γε* *ΘΠ* ‖ 19 *συμβαίνει* A^c.

(II) ἄλλος ἐκ τῶν ὁμοίων πτώσεων· ὁμοίως γὰρ δεῖ ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, οἷον ὅτι τὸ δίκαιον οὐ πᾶν ἀγαθόν· καὶ γὰρ ἂν τὸ δικαίως, νῦν δ' οὐχ αἱρετὸν τὸ δικαίως ἀποθανεῖν.

(III) ἄλλος ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα· εἰ γὰρ θατέρῳ ὑπάρχει τὸ καλῶς ἢ δικαίως ποιῆσαι, θατέρῳ τὸ πεπονθέναι, καὶ εἰ κελεῦσαι, καὶ τὸ πεποιηκέναι, οἷον ὡς ὁ τελώνης Διομέδων περὶ τῶν τελῶν, „εἰ γὰρ μηδ' ὑμῖν αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν, οὐδ' ἡμῖν τὸ ὠνεῖσθαι.“ καὶ εἰ τῷ πεπονθότι τὸ καλῶς ἢ δικαίως ὑπάρχει, καὶ τῷ ποιήσαντι. ἔστι δ' ἐν τούτῳ παραλογίσασθαι· εἰ γὰρ δικαίως ἔπαθέν τι, [δικαίως πέπονθεν,] ἀλλ' ἴσως οὐχ ὑπὸ σοῦ. διὸ δεῖ σκοπεῖν χωρὶς εἰ ἄξιος ὁ παθὼν παθεῖν καὶ ὁ ποιήσας ποιῆσαι, εἶτα 1397b
χρῆσθαι ὁποτέρως ἁρμόττει· ἐνίοτε γὰρ διαφωνεῖ τὸ τοιοῦτον καὶ οὐδὲν κωλύει, ὥσπερ ἐν τῷ Ἀλκμαίωνι τῷ Θεοδέκτου

μητέρα δὲ τὴν σὴν οὔ τις ἐστύγει βροτῶν;

φησὶ δὲ ἀποκρινόμενος

4 fr. 2 N².

22 alt. τὸ om. ΘΠ ‖ 24 ⟨καὶ⟩ θατέρῳ Bywater, sed cf. 1392b, 5, 23, 31 | καὶ τὸ δικαίως ΘΠ καὶ et. schol. ‖ 25 ⟨τὸ⟩ κελεῦσαι Bywater ‖ 25 οἷον om. Q ‖ 26 περὶ τῶν τελωνῶν QBE Ald. ‖ 27 μηδ' ἡμῖν A^c ‖ 28 ἢ] καὶ ΘΠ | καὶ πείσαντι ἢ ποιήσαντι A^c pr., rec. man. emendavit ex πείσαντι ποιήσαντι nec tamen verba, quae sequuntur ἢ ποιήσαντι delevit | Post καὶ τῷ ποιήσαντι: καὶ εἰ τῷ ποιήσαντι, καὶ τῷ πεπονθότι ΘΠ Tr. Ald., quae delevit Spengel. Totum locum sic refinxit Thurot: καὶ εἰ τῷ πεποιηκότι το καλῶς ἢ δικαίως ὑπάρχει, καὶ τῷ πείσαντι. καὶ εἰ τῷ πεπονθότι, καὶ τῷ ποιήσαντι | ἔστι δὲ τοῦτο A^c et Dionys., tuetur Spengel ‖ 29 δικαίως πέπονθεν eiecit Sauppe, εἰ δικαίως ἔπαθεν ἄν, καὶ δικαίως ὑπὸ τούτου πέπονθεν Dionys., εἰ γὰρ δικαίως ἀπέθανεν, δικαίως πέπονθεν ΘΠ Tr. schol. Ald. | 30 χωρίς om. Y^b ‖ b, 2 χρήσασθαι ΘΠ schol. | ἂν ἁρμόττῃ ΘBE, ἂν ἁρμόττοι C, cf. variet. 1393b, 6. 1397b, 17 ‖ 3 Post κωλύει ras. supra lineam A^c | ὥσπερ ὁ rec. Y^bBC | ἐν om. Θ (pr. Y^b) Π(?) Tr. | ἀλκμέονι A^c ‖ 4—7 Poetae verba om. Dionysius | οὗτος A^c pr., sed emendavit rec. man. οὔτις | φησὶ δεῖ A^c pr., rec. man. δὲ.

ἀλλὰ διαλαβόντα χρὴ σκοπεῖν·

ἐρομένης δὲ τῆς Ἀλφεσιβοίας πῶς, ὑπολαβών φησιν

τὴν μὲν θανεῖν ἔκριναν, ἐμὲ δὲ μὴ κτανεῖν.

καὶ ἡ περὶ Δημοσθένους δίκη καὶ τῶν ἀποκτεινάντων Νικάνορα· ἐπεὶ γὰρ δικαίως ἐκρίθησαν ἀποκτεῖναι, δικαίως ἔδοξεν ἀποθανεῖν. καὶ περὶ τοῦ Θήβησιν ἀποθανόντος, περὶ οὗ κελεύει κρίνεσθαι εἰ δίκαιος ἦν ἀποθανεῖν, ὡς οὐκ ἄδικον ὂν τὸ ἀποκτεῖναι τὸν δικαίως ἀποθανόντα.

(IV) ἄλλος ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἧττον, οἷον εἰ μηδ' οἱ θεοὶ πάντα ἴσασιν, σχολῇ οἵ γε ἄνθρωποι· τοῦτο γάρ ἐστιν, εἰ ᾧ μᾶλλον ἂν ὑπάρχοι μὴ ὑπάρχει, δῆλον ὅτι οὐδ' ᾧ ἧττον. τὸ δ' ὅτι τοὺς πλησίον τύπτει ὅς γε καὶ τὸν πατέρα [τύπ-

5 *διαλαβόντας* ΘBDE | *χρὴ* om. ΘΠAld. ‖ 6 *τῆς Ἀλφεσιβοίας πρὸς οὓς* Θ(pr. Y^b)D Ald. | *ὑπολαβών φησι* om. Tr. | 7 *καὶ οἷον ἡ Δημοσθένους* ΘΠTr. | *Νικόδημον* pro *Νικάνορα* coni. Spengel Sauppe ‖ 8 *ἐπειδὴ γὰρ* ΘBC ‖ 10 *κελεύει κρίνεσθαι* A^cTr. Gaisford, *ἐκέλευσε κρῖναι* ΘΠ schol. ‖ 11 *ὂν τὸ* om. ΘΠ ‖ Ceterum verba 7—11 suo loco mota, quamquam Dionysius eundem ordinem servavit, sic transponenda censuit Sauppe: *εἰ γὰρ θατέρῳ ὑπάρχει τὸ καλῶς ἢ δικαίως ποιῆσαι, θατέρῳ τὸ πεπονθέναι, καὶ εἰ κελεῦσαι, καὶ τὸ πεποιηκέναι, οἷον ὡς ὁ τελώνης ..... τὸ ὠνεῖσθαι καὶ ἡ περὶ Δημοσθένους δίκη ..... ἔδοξεν ἀποθανεῖν, καὶ εἰ τῷ πεπονθότι τὸ καλῶς ἢ δικαίως ὑπάρχει, καὶ τῷ ποιήσαντι, οἷον περὶ τοῦ Θήβῃσιν ἀποθανόντος ..... ἀποθανόντα. ἔστι δὲ ἐν τούτῳ παραλογίσασθαι ... κτανεῖν* (at haec duo exempla, quae arctissime cohaereant, minime possunt divelli). Spengelius contra: *εἰ γὰρ θατέρῳ ὑπάρχει τὸ καλῶς ἢ δικαίως ποιῆσαι ..... πεπονθέναι* ‖ *καὶ εἰ τῷ πεπονθότι τὸ καλῶς ἢ δικαίως ὑπάρχει, καὶ τῷ ποιήσαντι* ‖ *καὶ εἰ κελεῦσαι ... ὠνεῖσθαι* ‖ *καὶ ἡ περὶ Δημοσθένους ... ἀποθανόντα. ἔστι δὲ τοῦτο ... κτανεῖν* (at in hac transpositione unum me offendit; nam si talem ordinem servasset Aristot., vix verba proxime antecedentia *τὸ καλῶς ἢ δικαίως* alteri et statim adiuncto membro addidisset) ‖ 13 *πάντα* ex A^cTr. Vict., *πάντες* ΘBCD | *σχολῇ οἵ γ' ἄνθρωποι* codd. omnes, quos secutus sum, *σχολῇ γε οἱ ἄνθρωποι* Bekker³, Spengel, „*quanto minus*“ (*πόσῳ ἧττον οἱ ἄνθρωποι*) Tr. ‖ 14 *ἂν ὑπάρχῃ* QB, *μὴ ὑπάρχῃ* A^cB ‖ 15 Verba, quae sequuntur, sic leguntur ΘΠ Tr. Ald.: *τὸ δ' ὅτι τοὺς πλησίον τύπτει, ὅς γε* (*γε* om. Tr.) *καὶ τὸν πατέρα ἐκ τοῦ εἰ τὸ ἧττον ὑπάρχει καὶ τὸ μᾶλλον ὑπάρχει, καθ'*

τει, ἐκ τοῦ εἰ τὸ ἧττον ὑπάρχει, καὶ τὸ μᾶλλον ὑπάρχει, καθ' ὁπότερον ἂν δέῃ δεῖξαι,] τύπτει ⟨ἐκ τοῦ⟩ ὅτι εἰ τὸ ἧττον ὑπάρχει, καὶ τὸ μᾶλλον ὑπάρχει· τοὺς γὰρ πατέρας ἧττον τύπτουσιν ἢ τοὺς πλησίον. ἢ δὴ οὕτως ἢ εἰ ᾧ μᾶλλον ὑπάρχει, μὴ ὑπάρχει, ἢ ᾧ ἧττον εἰ ὑπάρχει, ὁπότερον δεῖ δεῖξαι, εἴθ' ὅτι ὑπάρχει εἴθ' ὅτι οὔ. ἔτι εἰ μήτε μᾶλλον μήτε ἧττον, ὅθεν εἴρηται· (fr. adespot. 81 N²)

ὁπότερον ἂν δέῃ, δεῖξαι, εἴθ' ὅτι ὑπάρχει εἴθ' ὅτι οὔ· ἔτι εἰ μήτε μᾶλλον μήτε ἧττον. A^c vero haec nobis verba exhibet, quae ut in codice leguntur, descripsi: τὸ δ' ὅτι τοὺς πλησίον τύπτει, ὅς γε καὶ τὸν πατέρα τύπτει ἐκ τοῦ ~~κατα~~ εἰ τὸ ἧττον ὑπάρχει, καὶ τὸ μᾶλλον ὑπάρχει (et εἰ et τὸ rec. man.) καθ' ὁπότερον ἂν δέῃ δεῖξαι τύπτει ὅτι εἰ τὸ ἧττον ὑπάρχει καὶ τὸ μᾶλλον ὑπάρχει τοὺς γὰρ πατέρας ἧττον τύπτουσιν ἢ τοὺς πλησίον ἢ δὴ οὕτως ἢ εἰ ᾧ μᾶλλον ὑπάρχει, μὴ ὑπάρχει ἢ ᾧ ἧττον εἰ ὑπάρχει, ὁποτέρον δεῖ δεῖξαι, εἴθ' ὅτι ὑπάρχει εἴθ ὅτι οὔ. Is, qui verba diductis litteris expressa partim linea perducta partim eradendo delevit, totum locum sic legi vult: τὸ δ' ὅτι τοὺς πλησίον τύπτει, ὅς γε καὶ τὸν πατέρα τύπτει, ἐκ τοῦ εἰ τὸ ἧττον ὑπάρχει, καὶ τὸ μᾶλλον ὑπάρχει, καθ' ὁπότερον ἂν δέῃ, δεῖξαι ἢ δὴ οὕτως ἢ εἰ ᾧ μᾶλλον ὑπάρχει εἴθ ὅτι ὑπάρχει εἴθ' ὅτι οὔ, unde rectum sensum elicere vix contigerit. Primum Spengelii acumen eiusdem sententiae duplicem formam perspexit et illustravit hoc modo:

τὸ δ' ὅτι τοὺς πλησίον τύπτει, ὅς γε καὶ τὸν πατέρα

τύπτει ἐκ τοῦ κατὰ τὸ ἧττον ὑπάρχει, καὶ μᾶλλον ὑπάρχει. καθ' ὁπότερον ἂν δέῃ, δεῖξαι	τύπτει, ὅτι εἰ τὸ ἧττον ὑπάρχει, καὶ τὸ μᾶλλον ὑπάρχει· τοὺς γὰρ πατέρας ἧττον τύπτουσιν ἢ τοὺς πλησίον. ἢ δὴ οὕτως ἢ εἰ ᾧ μᾶλλον ὑπάρχει, μὴ ὑπάρχει, ἢ ᾧ ἧττον ⟨ὑπάρχει⟩ εἰ ὑπάρχει, ὁπότερον δεῖ δεῖξαι,

εἴθ' ὅτι ὑπάρχει εἴθ' ὅτι οὔ

et ipse quidem longiorem sententiae formam, quam A^c solus nobis servavit et, nisi fallor, etiam scholiasta explicat, ut veram demonstravit et amplexus est, Bekkerus³ vero, Copeus alii breviorem in deterioribus conservatam probaverunt.

καὶ σὸς μὲν οἰκτρὸς παῖδας ἀπολέσας πατήρ·
Οἰνεὺς δ' ἄρ' οὐχὶ [τὸν Ἑλλάδος] κλεινὸν ἀπολέσας γόνον;

καὶ ὅτι, εἰ μηδὲ Θησεὺς ἠδίκησεν, οὐδ' Ἀλέξανδρος, καὶ εἰ μηδ' οἱ Τυνδαρίδαι, οὐδ' Ἀλέξανδρος, καὶ εἰ Πάτροκλον Ἕκτωρ, καὶ Ἀχιλλέα Ἀλέξανδρος. καὶ εἰ μηδ' ἄλλοι τεχνῖται φαῦλοι, οὐδ' οἱ φιλόσοφοι. καὶ εἰ μηδ' οἱ στρατηγοὶ φαῦλοι ὅτι θανατοῦνται πολλάκις, οὐδ' οἱ σοφισταί. καὶ ὅτι „εἰ δεῖ τὸν ἰδιώτην τῆς ὑμετέρας δόξης ἐπιμελεῖσθαι, καὶ ὑμᾶς τῆς τῶν Ἑλλήνων."

(V) ἄλλος ἐκ τοῦ τὸν χρόνον σκοπεῖν, οἷον ὡς Ἰφικράτης ἐν τῇ πρὸς Ἁρμόδιον, ὅτι „εἰ πρὶν ποιῆσαι ἠξίουν τῆς εἰκόνος τυχεῖν ἐὰν ποιήσω, ἔδοτε ἄν· ποιήσαντι δ' ἆρ' οὐ δώσετε; μὴ τοίνυν μέλλοντες μὲν ὑπισχνεῖσθε, παθόντες δ' ἀφαιρεῖσθε." καὶ πάλιν πρὸς τὸ Θηβαίους διεῖναι Φίλιππον εἰς
1398a τὴν Ἀττικήν, ὅτι „εἰ πρὶν βοηθῆσαι εἰς Φωκεῖς ἠξίου, ὑπέσχοντο ἄν· ἄτοπον οὖν εἰ διότι προεῖτο καὶ ἐπίστευσεν μὴ διήσουσιν."

23 ex Polycrate cf. Sauppe fr. or. IX, 7 ‖ 28 Lys. or. XVIII fr. 1. Sauppe.

19 *παῖδας* A^c pr., sed rec. man. eradendo emendavit *παῖδ' ἀπολέσας*, „*et tuus quidem hostis*" (*ἐχθρός*?) Tr. ‖ 20 *τὸν Ἑλλάδος* delevit vir doctus in ed. Morel. apud Gaisford. | *κλεινότατον* *ΘΠ* schol. Ald. ‖ 21 *μή, δὲ Θησεύς* A^c, *μὴ* ΘBCE schol. | *καὶ εἰ μηδ'* — 22 *Ἀλέξανδρος* om. ΘDE Ald. ‖ 22 *μηδ'* BC Bekker Spengel, *μή* A^c Tr. Gaisford. | *καὶ εἰ Πάτροκλον* — 23 *Ἀλέξανδρος* om. DE ‖ 23 *καὶ εἰ ἀχιλλέα* A^c pr., sed *εἰ* delevit man. rec. | *οἱ ἄλλοι* *ΘΠ* ‖ 25 *θανατοῦνται* A^c Spengel; quod vulgo receptum *ἡττῶνται* C ex corr. Tr. schol. ad h. l., *θανοῦνται* Y^b Z^b BD, *ἀποθανοῦνται* QE, *ἡττακοῦνται* p. apud Vict. ‖ 27 *ἐκ τοῦ* ex A^c Tr. Vict., *εἰς τὸν* *ΘΠ* | *οἷον* om. *ΘΠ*, cf. 1397a, 25 ‖ 28 *ἠξίουν* A^c Vict., *ἠξίου* *ΘΠ* Tr. ‖ 29 *ποιήσῃ* *ΘΠ* A^c pr., rec. man. ibi emendavit *ω*, i. e. *ποιήσω*; cf. et variet. ad 1393b, 16 sqq. ‖ 30 *ὑπισχνεῖσθαι* et 31 *ἀφαιρεῖσθαι* A^c pr., corr. man. rec. *ὑπισχνεῖσθε* et *ἀφαρεῖσθε* ‖ 31 *πρὸς τὸ* A^c schol. Vict., *πρὸς τοὺς* ΘE | *δεῖ εἶναι* A^c pr., rec. man. correxit *διιέναι* vel potius *διεῖναι*, *Φίλιππον διιέναι πρὸς τὴν* *ΘΠ* schol. Ald. ‖ 1398a, 2 *μὴ διοίσουσιν* QY^b E, *οὐ διδοῦσιν* rec. Y^b B.

(VI) ἄλλος ἐκ τῶν εἰρημένων καθ' αὑτοῦ πρὸς τὸν εἰπόντα· διαφέρει δὲ ὁ τρόπος, οἷον ἐν τῷ Τεύκρῳ· ᾧ ἐχρήσατο Ἰφικράτης πρὸς Ἀριστοφῶντα, ἐπερόμενος εἰ προδοίη ἂν τὰς ναῦς ἐπὶ χρήμασιν· οὐ φάσκοντος δέ, εἶτα εἶπεν σὺ μὲν ὢν Ἀριστοφῶν οὐκ ἂν προδοίης, ἐγὼ δ' ὢν Ἰφικράτης; δεῖ δὲ ὑπάρχειν μᾶλλον ἂν δοκοῦντα ἀδικῆσαι ἐκεῖνον· εἰ δὲ μή, γελοῖον ἂν φανείη, εἰ πρὸς Ἀριστείδην κατηγοροῦντα τοῦτό τις ἂν εἴπειεν ἄλλος πρὸς ἀπιστίαν τοῦ κατηγόρου· ὅλως γὰρ βούλεται ὁ κατηγορῶν βελτίων εἶναι τοῦ φεύγοντος· τοῦτ' οὖν ἐξελέγχειν δεῖ. καθόλου δὲ ἄτοπός ἐστιν, ὅταν τις ἐπιτιμᾷ ἄλλοις ἃ αὐτὸς ποιεῖ ἢ ποιήσειεν ἄν, ἢ προτρέπῃ ποιεῖν ἃ αὐτὸς μὴ ποιεῖ μηδὲ ποιήσειεν ἄν.

(VII) ἄλλος ἐξ ὁρισμοῦ, οἷον τί τὸ δαιμόνιόν ἐστιν;

4 Sophoclis cf. N^2 p. 256 || 5 Lys. orat. LXV fr. 1 Sauppe.

3 *καθ' αὑτοὺς* libri, *καθ' αὑτοῦ* ego ex coni. Bywateri || 4 *ὁ τόπος* interpretatur Vict., vertit Muretus, *οὗτος ὁ τρόπος* schol. ad h. l., qui memorabilem huius loci interpretationem excogitavit. Idem verba *διαφέρει δὲ οὗτος ὁ τρόπος* post Iphicratis responsum legit, ubi pergit *δεῖ γὰρ ὑπάρχειν* . . . ., et *οἷον ἐν τῷ Τεύκρῳ* post *ἀλλὰ πρὸς ἀπιστίαν τοῦ κατηγόρου* invenisse videtur. | Post *Τεύκρῳ καὶ* inserendum putavit Anonymus apud Gaisford., quod probavit Ussing. | *ᾧ* ex A^c Vict., om. *Θ*BDE || 5 *πρὸς τὸν Θ*BE, *τὸν Ἀντιφῶντα* C cum schol. ad h. l. || 6 *εἶπεν* om. *ΘΠ*Ald. || 7 *Ἀριστοφῶν ὤν ΘΠ* | *οὐ προδοίης* A^c (quod fort. ferri potest ex superioribus subaudita particula *ἄν*) || 8 *ἀδικήσειν Θ*BCD || 9 *εἰ δ' οὐ ΘΠ* schol. || 10 *εἴποιεν ΘΠ*, *εἴπειεν ἄλλος* ego ex Bywateri coni., *εἴπειεν, ἀλλὰ πρὸς* libri; de *εἰ δὲ μή, — —, εἰ* cf. Schanz ad Plat. Euthyphron. p. 61, 11 || 12 *καὶ τοῦτο οὖν* C, *τοῦτον οὖν* Tr., *ἀεὶ δεῖ* C et schol., *ἀεὶ*] *δεῖ* Muretus, Rassow, Vahlen *ἀεὶ* om. *Θ*DETr. || 13 *ἄτοπος* ex A^c Vict., *οὗτος ὁ τόπος* QTr., *ὁ τόπος οὗτος* $Y^b Z^b$DE(?), *δὲ οὗτος ἄτοπος* C | *μὴ ποιεῖ ἢ μὴ ποιήσειεν ἄν ΘΠ*Tr. Ald. || 14 *προτρέποι* A^cC, *προτρέπει* $Y^b Z^b$ | *μηδέ*] *ἢ μὴ ΘΠ*Ald. || 15 *τί* A^c pr. Spengel, rec. man. correxit *ὅτι*.

ἆρ' ἢ θεὸς ἢ θεοῦ ἔργον; καίτοι ὅς τις οἴεται θεοῦ ἔργον εἶναι, τοῦτον ἀνάγκη οἴεσθαι καὶ θεοὺς εἶναι. καὶ ὡς ὁ Ἰφικράτης, ὅτι γενναιότατος ὁ βέλτιστος· καὶ γὰρ Ἁρμοδίῳ καὶ Ἀριστογείτονι οὐδὲν πρότερον ὑπῆρχεν γενναῖον πρὶν γενναῖόν τι πρᾶξαι. καὶ ὅτι συγγενέστερος αὐτός· „τὰ γοῦν ἔργα συγγενέστερά ἐστι τὰ ἐμὰ τοῖς Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος ἢ τὰ σά.“ καὶ ὡς ἐν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ὅτι πάντες ἂν ὁμολογήσειαν τοὺς μὴ κοσμίους οὐχ ἑνὸς σώματος ἀγαπᾶν ἀπόλαυσιν. καὶ δι' ὃ Σωκράτης οὐκ ἔφη βαδίζειν ὡς Ἀρχέλαον· ὕβριν γὰρ ἔφη εἶναι τὸ μὴ δύνασθαι ἀμύνασθαι ὁμοίως καὶ εὖ παθόντας ὥσπερ καὶ κακῶς. πάντες γὰρ οὗτοι ὁρισάμενοι καὶ λαβόντες τὸ τί ἐστι, συλλογίζονται περὶ ὧν λέγουσιν.

(VIII) ἄλλος ἐκ τοῦ ποσαχῶς, οἷον ἐν τοῖς τοπικοῖς περὶ τοῦ ὀρθῶς.

(IX) ἄλλος ἐκ διαιρέσεως, οἷον εἰ πάντες τριῶν ἕνεκεν ἀδικοῦσιν (ἢ τοῦδε γὰρ ἕνεκα ἢ τοῦδε ἢ τοῦδε), καὶ διὰ μὲν τὰ δύο ἀδύνατον, διὰ δὲ τὸ τρίτον οὐδ' αὐτοί φασιν.

(X) ἄλλος ἐξ ἐπαγωγῆς, οἷον ἐκ τῆς Πεπαρηθίας, ὅτι
1398b περὶ τῶν τέκνων αἱ γυναῖκες πανταχοῦ διορίζουσι τἀληθές· τοῦτο μὲν γὰρ Ἀθήνησι Μαντίᾳ τῷ ῥήτορι ἀμφισβητοῦντι πρὸς

17 Lys. orat. XVIII fr. 2 Sauppe ‖ 24 ex Polycrate cf. Sauppe orat. IX fr. 2.

16 ἄρα A^c pr., rec. man. correxit ἆρ ἢ, ἆρ' οὐ coni. Spengel, ὅτι τὸ δαιμόνιον οὐδέν ὀστιν ἀλλ' ἢ θεὸς ἢ θεοῦ ἔργον *ΘΠ* Tr. Ald. ‖ 17 ὁ om. *ΘΠ* cf. 1399a, 33 ‖ 21 τῶν Ἁρμοδίου *ΘΠ* ‖ „*et quod generosior ipse* (γενναιότερος αὐτὸς). *opera enim generosiora sunt* (γενναιότερα) *quae mea, quam quae* (ἢ τὰ vel τῶν?) *Harmodii et Aristogitonis aut quam quae tua*“ Tr (?) ‖ 22 ὁμολογήσαιμεν *ΘΠ* ‖ 24 ὡς ex A^c Vict., εἰς E ‖ 26 εὖ παθόντας A^c C Spengel, εὖ παθόντα *Θ* B D E Tr. Ald., utrumque καὶ om. *ΘΠ* Ald. ‖ 27 τὸ om. *Θ* B C D ‖ 28 περὶ τοῦ ὀρθῶς in versione om. Muretus, περὶ τούτου ὀρθῶς εἴρηται Robortelli et Riccobonus, περὶ τοῦ εἰ ὀρθῶς Brandis. Totum locum om. Q ‖ 33 ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς *ΘΠ* Ald.

τὸν υἱὸν ἀπέφηνεν ἡ μήτηρ, τοῦτο δὲ Θήβησιν Ἰσμηνίου καὶ Στίλβωνος ἀμφισβητούντων ἡ Δωδωνὶς ἀπέδειξεν Ἰσμηνίου τὸν υἱόν, καὶ διὰ τοῦτο Θετταλίσκον Ἰσμηνίου ἐνόμιζον. καὶ πάλιν ἐκ τοῦ Νόμου τοῦ Θεοδέκτου, εἰ τοῖς κακῶς ἐπιμεληθεῖσι τῶν ἀλλοτρίων ἵππων οὐ παραδιδόασι τοὺς οἰκείους, οὐδὲ τοῖς ἀνατρέψασι τὰς ἀλλοτρίας ναῦς ⟨τὰς οἰκείας⟩, οὐκοῦν εἰ ὁμοίως ἐφ' ἁπάντων, καὶ τοῖς κακῶς φυλάξασι τὴν ἀλλοτρίαν οὐ χρηστέον ἐστὶν εἰς τὴν οἰκείαν σωτηρίαν. καὶ ὡς Ἀλκιδάμας, ὅτι πάντες τοὺς σοφοὺς τιμῶσιν· Πάριοι γοῦν Ἀρχίλοχον καίπερ βλάσφημον ὄντα τετιμήκασι, καὶ Χῖοι Ὅμηρον οὐκ ὄντα πολίτην, καὶ Μυτιληναῖοι Σαπφῶ καίπερ γυναῖκα οὖσαν, καὶ Λακεδαιμόνιοι Χίλωνα καὶ τῶν γερόντων ἐποίησαν ἥκιστα φιλόλογοι ὄντες, καὶ Ἰταλιῶται Πυθαγόραν, καὶ Λαμψακηνοὶ Ἀναξαγόραν ξένον ὄντα ἔθαψαν καὶ τιμῶσι ἔτι καὶ νῦν . . . ὅτι Ἀθηναῖοι τοῖς Σόλωνος νόμοις χρησάμενοι εὐδαιμόνησαν καὶ Λακεδαιμόνιοι τοῖς Λυκούργου, καὶ Θήβησιν ἅμα οἱ προστάται φιλόσοφοι ἐγένοντο καὶ εὐδαιμόνησεν ἡ πόλις.

(XI) ἄλλος ἐκ κρίσεως περὶ τοῦ αὐτοῦ ἢ ὁμοίου ἢ

6 cf. Sauppe p. 247a || 11 cf. Sauppe fr. 5 *Μουσείου*.

b, 3 *ἡ μήτηρ ἀπέφηνεν ΘΠ* || 4 *δαδμονίς* A^c || 6 *εἰ*] *ὅτι ΘΠ*. Excidisse videtur propositio *ὅτι* . . ., inductionis forma (8) *εἰ* . . . *σωτηρίαν* comprobanda (ut ligitur supra 32 et infr. 11) et sic textus turbatus esse videtur; nam *εἰ οὐ* — *οὐδὲ* maxime offendit || 8 *ἀναστρέψασι* $Y^b Z^b A^c$pr., sed in A^c *σ* delevit man. rec. | *τὰς οἰκείας* ego ex schol. addidi et locum distinxi cum Thurot || 9 *ἐφ'* om. A^c pr., sed supra lineam addidit man. rec. || 10 *ἐστὶν* om. ΘBCE | *οἰκίαν* A^cpr., emendavit man. rec. *είαν* | *ἀλκίδαμος* A^c || 11 Post *τιμῶσι* addunt *περὶ ὁτουοῦν* ΘBCE Tr. schol., quem librariorum lapsum pro *Πάριοι γοῦν* acutissime explavanit Vict. || 12 *βλάσφημον ὄντα* ex A^c et Tr. Vict., *βλασφημήσαντα ΘΠ* schol. || 13 *πολιτικὸν* A^c pr., emendavit man. rec. *πολίτην* | *Μιτυληναῖοι ΘΠ* || 14 *οὖσαν γυναῖκα ΘΠ* | *χείλωνα* A^c | *καὶ τῶν γερόντων* recte ex A^c Spengel, *καὶ* om. *ΘΠ* Ald. || 17 Lacunam indicavit Vahlen, *νῦν ὅτι* A^c pr., pro *ὅτι* correxit man. rec. *καί*, quod habent *ΘΠ* Tr. Ald. || 18 *χρησάμενοι νόμοις ΘΠ* || 19 *ἐγένοντο* ex A^c et Tr. Vict., *ἐλέγοντο ΘΠ*.

ἐναντίον, μάλιστα μὲν εἰ πάντες καὶ ἀεί, εἰ δὲ μή, ἀλλ' οἵ γε πλεῖστοι, ἢ σοφοὶ ἢ πάντες ἢ οἱ πλεῖστοι, ἢ ἀγαθοί, καὶ αὐτοὶ οἱ κρίνοντες, ἢ οὓς ἀποδέχονται οἱ κρίνοντες, ἢ οἷς μὴ οἷόν τε ἐναντίον κρίνειν, οἷον τοῖς κυρίοις, ἢ οἷς μὴ καλὸν ἐναντία κρίνειν, οἷον θεοῖς ἢ πατρὶ ἢ διδασκάλοις, ὥσπερ τὸ εἰς Μιξιδημίδην εἶπεν Αὐτοκλῆς, εἰ ταῖς μὲν σεμναῖς θεαῖς καλῶς εἶχεν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ δοῦναι τὰ δίκαια, Μιξιδημίδῃ δ' οὔ. ἢ ὥσπερ Σαπφώ, ὅτι τὸ ἀποθνήσκειν κακόν· οἱ θεοὶ γὰρ οὕτω κεκρίκασιν· ἀπέθνησκον γὰρ ἄν. ἢ ὥσπερ Ἀρίστιππος πρὸς Πλάτωνα ἐπαγγελτικώτερόν τι εἰπόντα, ὡς ᾤετο· ἀλλὰ μὴν ὅ γ' ἑταῖρος ἡμῶν, ἔφη, οὐθὲν τοιοῦτον, λέγων τὸν Σωκράτην. καὶ Ἡγήσιππος ἐν Δελφοῖς ἠρώτα τὸν θεόν, πρότερον κεχρημένος Ὀλυμπίασιν, εἰ αὐτῷ τὰ αὐτὰ
1399a δοκεῖ ἅ περ τῷ πατρί, ὡς αἰσχρὸν ὂν τἀναντία εἰπεῖν. καὶ περὶ τῆς Ἑλένης ὡς Ἰσοκράτης ἔγραψεν ὅτι σπουδαία, εἴπερ Θησεὺς ἔκρινεν· καὶ περὶ Ἀλεξάνδρου, ὃν αἱ θεαὶ προέκριναν, καὶ περὶ Εὐαγόρου, ὅτι σπουδαῖος, ὥσπερ Ἰσοκρά-

26 cf. Sauppe p. 220 || 28 fr. 137 Bergk^4 || 1399a, 2 Hel. 18—38 || 3 Polycrat. fr. IX, 3 p. 223 Sauppe.

21 *ἄλλοιγε* A^c pr., emendavit rec. man. *ἀλλ' οἵ γε, ἀλλ' ἢ οἱ πλεῖστοι ΘΠ* Tr. Ald. || 22 *ἢ σοφοὶ ἢ πάντες ἢ οἱ πλεῖστοι* om. A^c | *καὶ αὐτοὶ οἱ κρίνοντες* A^c Spengel, *ἢ εἰ αὐτοὶ οἱ κρίνοντες* Y^b Tr., *ἢ εἰ οἱ κρίνοντες* QZ^b || 23 *οἱ κρίνοντες* A^c Tr. schol. Vict., om. *ΘΠ*, cf. 1395b, 33 || 24 *οἴονται* A^c, cf. var. ad 1389a, 25, *οἷον τὸ* ΘB, *οἷόν τε τό* C | *ἢ* ante *οἷς* om. A^c || 25 *ἐναντία* A^{c}Tr., *τὸ ἐναντίον* ΘB, *τὰ ἐναντία* CDE | *διδασκάλῳ Π* Tr. Ald. || 26 *ἄτοπον εἰ* schol. (? cf. et p. 141, 5 R.), *μὲν* om. *Π* Tr. schol. || 27 *καλῶς* ex A^c et Tr. iam Vict., *ἱκανῶς εἶχεν ΘΠ* | *τὰ δίκαια* A^c Spengel, *δίκην ΘΠ* Tr. Ald. || 28 *οὐ*] *οὔπω ΘΠ* Tr. || 29 *ἢ ὡς ΘΠ* || 30 *τι εἰπόντα* om. Θ (pr. Y^b) DE Tr. (?) || 32 *σωκράτη* A^c D, cf. 1396b, 15, *λέγων τὸν Σωκράτην* secl. Stahr. | *Ἡγησίπολις* doctus Graecus in Tr. (cod. M.) et schol. (V) (cf. Xen. Hell. IV, 7, 2), *Ἀγησίπολις* Muretus, Bekker^3 | *ἠρώτα* A^c Spengel, *ἐπηρώτα ΘΠ* || 33 *κεχρημένος πρότερον ΘΠ* || 1399a, 1 *καὶ τῷ πατρὶ* Tr. || 2 *σωκράτης* A^c pr., rec. man. emendavit *ἰσοκράτης* | *εἰ Θησεύς ΘΠ* || 3 *οἱ θεοὶ Θ* BDE Tr. Ald.

της φησίν· Κόνων γοῦν δυστυχήσας, πάντας τοὺς ἄλλους παραλιπών, ὡς Εὐαγόραν ἦλθεν.

(XII) *ἄλλος ἐκ τῶν μερῶν, ὥσπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς, ποία κίνησις ἡ ψυχή· ἥδε γὰρ ἢ ἥδε. παράδειγμα ἐκ τοῦ Σωκράτους τοῦ Θεοδέκτου· „εἰς ποῖον ἱερὸν ἠσέβηκεν; τίνας θεῶν οὐ τετίμηκεν ὧν ἡ πόλις νομίζει;"*

(XIII) *ἄλλος, ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν πλείστων συμβαίνει ὥστε ἕπεσθαί τι τῷ αὐτῷ ἀγαθὸν καὶ κακόν, ἐκ τοῦ ἀκολουθοῦντος προτρέπειν ἢ ἀποτρέπειν καὶ κατηγορεῖν ἢ ἀπολογεῖσθαι καὶ ἐπαινεῖν ἢ ψέγειν, οἷον τῇ παιδεύσει τὸ φθονεῖσθαι ἀκολουθεῖ κακόν, τὸ δὲ σοφὸν εἶναι ἀγαθόν· οὐ τοίνυν δεῖ παιδεύεσθαι, φθονεῖσθαι γὰρ οὐ δεῖ· δεῖ μὲν οὖν παιδεύεσθαι, σοφὸν γὰρ εἶναι δεῖ. ὁ τόπος οὗτός ἐστιν ἡ Καλλίππου τέχνη προσλαβοῦσα τὸ δυνατὸν καὶ τἆλλα, ὡς εἴρηται.*

(XIV) *ἄλλος, ὅταν περὶ δυοῖν καὶ ἀντικειμένοιν ἢ προτρέπειν ἢ ἀποτρέπειν δέῃ, καὶ τῷ πρότερον εἰρημένῳ τρόπῳ ἐπ' ἀμφοῖν χρῆσθαι. διαφέρει δέ, ὅτι ἐκεῖ μὲν τὰ τυχόντα ἀντιτίθεται, ἐνταῦθα δὲ τἀναντία. οἷον ἱέρεια οὐκ εἴα τὸν υἱὸν δημηγορεῖν· „ἐὰν μὲν γάρ, ἔφη, τὰ δίκαια λέγῃς, οἱ ἄνθρωποί σε μισήσουσιν, ἐὰν δὲ τὰ ἄδικα, οἱ θεοί. δεῖ μὲν οὖν δημηγορεῖν· ἐὰν μὲν γὰρ τὰ δίκαια λέγῃς, οἱ θεοί σε φιλήσουσιν, ἐὰν δὲ τὰ ἄδικα, οἱ ἄνθρωποι. τοῦτο δ' ἐστὶ*

5 Euagoras 51 sqq. | 7 II, 4. IV, 2, 6. ‖ 8 cf. Sauppe 247a.

6 *ἢ οἷα κίνησις* A^c^, et ad 1400b, 19 ‖ 11 *τῷ αὐτῷ* Bekker, *τῷ αὐτοῖς* A^c^, *„ipsis aliquod"* Tr., *τι αὐτῷ* *ΘΠ* Ald. ‖ 14 *παιδεύσεσθαι* A^c^ ‖ 15 *„oportet et* (*etiam* m.) *erudiri"* Tr. | *εἶναι δεῖ*] *εἶναι εἰ* A^c^, *δεῖ* om. et Tr. | *ὁ τόπος οὗτος* ex A^c^ et Tr. Vict., *οὗτος ὁ λόγος* *ΘΠ* schol. ‖ 16 *καὶ τὸ* ΘBCE | *καὶ τἆλλα, ὅσ' εἴρηται* coni. Spengel ‖ 18 *ἢ* om. ΘBDE Ald. ‖ 19 *καὶ* delendum censet Spengel | *„loco"* (*τόπῳ*) Tr. ‖ 22 *ἔφησε* ΘDE ‖ 24 Hunc verborum ordinem pr. ex A^c^ et Tr. Vict., *ἐὰν μὲν γὰρ τὰ ἄδικα λέγῃς, οἱ ἄνθρωποί σε φιλήσουσιν, ἐὰν δὲ τὰ δίκαια, οἱ θεοί* *ΘΠ* | *ἄνθρωποι — δεῖ μὲν οὖν* om. Z^b^ Ald. ‖ 25 *τοῦτο* A^c^, *τουτί* Θ (?) DE.

ταὐτὸ τῷ λεγομένῳ τὸ ἕλος πρίασθαι καὶ τοὺς ἅλας· καὶ ἡ βλαίσωσις τοῦτο ἐστίν, ὅταν δυοῖν ἐναντίοιν ἑκατέρῳ ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἕπηται, ἐναντία ἑκάτερα ἑκατέροις.

(XV) ἄλλος, ἐπειδὴ οὐ ταὐτὰ φανερῶς ἐπαινοῦσι καὶ ἀφανῶς, ἀλλὰ φανερῶς μὲν τὰ δίκαια καὶ τὰ καλὰ ἐπαινοῦσι μάλιστα, ἰδίᾳ δὲ τὰ συμφέροντα μᾶλλον βούλονται, ἐκ τούτων πειρᾶσθαι συνάγειν θάτερον· τῶν γὰρ παραδόξων οὗτος ὁ τόπος κυριώτατός ἐστιν.

(XVI) ἄλλος ἐκ τοῦ ἀνάλογον ταῦτα συμβαίνειν, οἷον ὁ Ἰφικράτης τὸν υἱὸν αὐτοῦ νεώτερον ὄντα τῆς ἡλικίας, ὅτι μέγας ἦν, λειτουργεῖν ἀναγκαζόντων, εἶπεν ὅτι εἰ τοὺς μεγάλους τῶν παίδων ἄνδρας νομίζουσι, τοὺς μικροὺς τῶν 1399b ἀνδρῶν παῖδας εἶναι ψηφιοῦνται. καὶ Θεοδέκτης ἐν τῷ Νόμῳ, ὅτι „πολίτας μὲν ποιεῖσθε τοὺς μισθοφόρους, οἷον Στράβακα καὶ Χαρίδημον, διὰ τὴν ἐπιείκειαν· φυγάδας δ' οὐ ποιήσετε τοὺς ἐν τοῖς μισθοφόροις ἀνήκεστα διαπεπραγμένους;“

(XVII) ἄλλος ἐκ τοῦ τὸ συμβαῖνον ἐὰν ᾖ ταὐτόν, ὅτι καὶ ἐξ ὧν συμβαίνει ταὐτά· οἷον Ξενοφάνης ἔλεγεν ὅτι ὁμοίως ἀσεβοῦσιν οἱ γενέσθαι φάσκοντες τοὺς θεοὺς τοῖς ἀποθανεῖν λέγουσιν· ἀμφοτέρως γὰρ συμβαίνει μὴ εἶναι τοὺς θεούς ποτε. καὶ ὅλως δὲ τὸ συμβαῖνον ἐξ ἑκάστου λαμβάνειν ὡς τὸ αὐτὸ ἀεί· „μέλλετε δὲ κρίνειν οὐ περὶ Ἰσοκρά-

34 cf. Sauppe p. 219 ‖ b, 1 Sauppe p. 247a ‖ 6 fr. inc. 7 Mullach.

26 ἕλος A^cZ^bBC, ἕλκος D, ἔλαιον QY^bE Tr. | τὰς ἅλας A^c ‖ 28 ἑκάτερα om. A^cQ, *„contraria utrumque utrique“* (ἑκάτερον ἑκατέρῳ) Tr. ‖ 29 ἐπαινοῦσι φανερῶς *ΘΠ* | φανερῶς — 30 τὰ καλὰ om. Q ‖ 31 ἰδίᾳ τε A^c Tr. (m.) ‖ 33 τρόπος A^c. Post κυριώτατος verba, quae infra leguntur 1399b, 13 ληπτέον — χρήσιμον in versione collocat Muretus | ταῦτα ex A^c et Tr. Vict., om. *Π*, τὰ αὐτὰ vertit Muretus ‖ 34 τῆς ἡλικίας ex A^c Vict., τῇ ἡλικίᾳ *Π* ‖ 36 νομιοῦσι *ΘΠ* ‖ b, 1 ὁ Θεοδέκτης *ΘΠ* ‖ 2 ποιεῖσθαι A^c ‖ 4 πεπραγμένους *Θ*BCE schol. Ald. ‖ 7—9 τοῖς ἀποθανεῖν — ποτε om. Q ‖ 8 ποτε τοὺς θεούς *ΘΠ* schol. ‖ 9 ἐξ ἑκάστου A^c ed. Isingr. Gaisford Spengel, ἑκατέρου *ΘΠ* Tr. ‖ 10 Ἰσοκράτους (cf. 1399a, 2) pro omnium codd. lectione Σωκράτους scripsit Spengel, laudato loco πε ρι ἀντιδόσεως § 173.

τους ἀλλὰ περὶ ἐπιτηδεύματος, εἰ χρὴ φιλοσοφεῖν.“ καὶ ὅτι τὸ διδόναι γῆν καὶ ὕδωρ δουλεύειν [ἐστίν], καὶ τὸ μετέχειν τῆς κοινῆς εἰρήνης ποιεῖν τὸ προσταττόμενον. ληπτέον δ' ὁπότερον ἂν ᾖ χρήσιμον.

(XVIII) ἄλλος ἐκ τοῦ μὴ ταὐτὸ ἀεὶ αἱρεῖσθαι ὕστερον ἢ πρότερον, ἀλλ' ἀνάπαλιν, οἷον τόδε τὸ ἐνθύμημα, εἰ φεύγοντες μὲν ἐμαχόμεθα ὅπως κατέλθωμεν, κατελθόντες δὲ φευξόμεθα ὅπως μὴ μαχώμεθα· ὁτὲ μὲν γὰρ τὸ μένειν ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι ᾑροῦντο, ὁτὲ δὲ τὸ μὴ μάχεσθαι ἀντὶ τοῦ μὴ μένειν.

(XIX) ἄλλος τὸ οὗ ἕνεκ' ἂν εἴη ἢ γένοιτο, τούτου ἕνεκα φάναι εἶναι ἢ γεγενῆσθαι, οἷον εἰ δοίη ἄν τις τινὶ ἵν' ἀφελόμενος λυπήσῃ, ὅθεν καὶ τοῦτ' εἴρηται,

πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατ' εὔνοιαν φρενῶν
μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματ', ἀλλ' ἵνα
τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας.

καὶ τὸ ἐκ τοῦ Μελεάγρου τοῦ Ἀντιφῶντος,

οὐχ ἵνα κτάνωσι θῆρ', ὅπως δὲ μάρτυρες
ἀρετῆς γένωνται Μελεάγρῳ πρὸς Ἑλλάδα.

καὶ τὸ ἐκ τοῦ Αἴαντος τοῦ Θεοδέκτου, ὅτι ὁ Διομήδης προ-

12 Demosth. 17, 30 || 15 Lys. or. 34, 11 || 21 fr. adesp. 82 N[2] || 25 Antiphon fr. 2 p. 792 N[2] || 28 p. 801 N[2].

12 *ἐστίν* om. A[c], secl. Spengel || 13 *ἂν ὁπότερον* ΘΠ Ald. || 14 Post *ταὐτὸ* addunt *τοὺς αὐτοὺς* ΘΠ Tr. schol. Ald., om. A[c] Spengel || 15 Ex Dionys. de Lysia (cap. 31—33) p. 399 Bekk. *δεινὸν* vel ex schol. Hermog. *ἄτοπον* (et sic etiam schol. ad h. l.) ante *εἰ* inserendum censet Spengel (cf. 1398b, 26) || 18 *ἐναντίον τοῦ μάχεσθαι* A[c]. Partim Mureti versionem secutus totum locum sic transponendum putat Spengel: *ὁτὲ μὲν γὰρ τὸ μένειν ἀντὶ τοῦ μὴ μάχεσθαι ᾑροῦντο, ὁτὲ δὲ τὸ μὴ μάχεσθαι ἀντὶ τοῦ μένειν* vel etiam: *ὁτὲ μὲν γὰρ τὸ μὴ μένειν ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι ᾑροῦντο, ὁτὲ δὲ τὸ μάχεσθαι ἀντὶ τοῦ μὴ μένειν* (quod vix necessarium) || 19 Lectionem *ἂν εἴη ἢ γένοιτο* solus exhibet C ex corr. (cf. et schol. p. 141, 20 R.), et sic Muretus Spengel, ceteri omnes *εἴη, εἰ μὴ γένοιτο* || 22 *φρενῶν* Schneidewin, *φέρων* libri || 23 *εὐτυχήματα* A[c] || *ἀλλ'* om. ΘDE || 26 *οὐχ ὡς* coni. Gaisford, *κάνωσι* Meineke, | *θῆρα* A[c].

εἵλετο Ὀδυσσέα οὐ τιμῶν, ἀλλ' ἵνα ἥττων ᾖ ὁ ἀκολουθῶν· ἐνδέχεται γὰρ τούτου ἕνεκα ποιῆσαι.

(XX) ἄλλος κοινὸς καὶ τοῖς ἀμφισβητοῦσιν καὶ τοῖς συμβουλεύουσι, σκοπεῖν τὰ προτρέποντα καὶ ἀποτρέποντα, καὶ ὧν ἕνεκα καὶ πράττουσι καὶ φεύγουσιν· ταῦτα γάρ ἐστιν ἃ ἐὰν μὲν ὑπάρχῃ δεῖ πράττειν, ⟨ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχῃ, μὴ πράττειν,⟩ οἷον εἰ δυνατὸν καὶ ῥᾴδιον καὶ ὠφέλιμον ἢ αὐτῷ ἢ φίλοις ἢ βλαβερὸν ἐχθροῖς, κἂν ᾖ ἐπιζήμιον, εἰ ἐλάττων ἡ ζημία τοῦ πράγματος. καὶ προτρέπονται δ' ἐκ 1400a τούτων καὶ ἀποτρέπονται ἐκ τῶν ἐναντίων. ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ κατηγοροῦσι καὶ ἀπολογοῦνται· ἐκ μὲν τῶν ἀποτρεπόντων ἀπολογοῦνται, ἐκ δὲ τῶν προτρεπόντων κατηγοροῦσιν. ἀπολογοῦνται μὲν . . . ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος ὅλη τέχνη ἥ τε Παμφίλου καὶ ἡ Καλλίππου.

(XXI) ἄλλος ἐκ τῶν δοκούντων μὲν γίγνεσθαι ἀπίστων δέ, ὅτι οὐκ ἂν ἔδοξαν, εἰ μὴ ἦν ἢ ἐγγὺς ἦν. καὶ ὅτι μᾶλλον· ἢ γὰρ τὰ ὄντα ἢ τὰ εἰκότα ὑπολαμβάνουσιν· εἰ οὖν ἄπιστον καὶ μὴ εἰκός, ἀληθὲς ἂν εἴη· οὐ γὰρ διά γε τὸ εἰκὸς καὶ πιθανὸν δοκεῖ οὕτως. οἷον Ἀνδροκλῆς ἔλεγεν ὁ Πιτθεὺς κατηγορῶν τοῦ νόμου, ἐπεὶ ἐθορύβησαν αὐτῷ εἰπόντι, „δέονται οἱ νόμοι νόμου τοῦ διορθώσοντος, καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες ἁλός, καίτοι οὐκ εἰκὸς οὐδὲ πιθανὸν ἐν ἅλμῃ τρεφομένους

11 Sauppe p. 153.

33 ἃ om. A^c | Verba ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχῃ, μὴ πράττειν solus C et marg. Y^b exhibent, om. ceteri. Inseruerunt Bekker³ Spengel et vix abesse possunt ‖ 36 Felicissimam Victorii coniecturam commendatam etiam a Spengelio, qui εἰ ante ἐλάττων conjerit, recepi, libri omnes καὶ ἐπιζήμιον ᾖ ‖ 37 καὶ προτρέπονται . . . καὶ αποῤέπονται libri omnes, quos secutus sum, προτρέπουσι et ἀποτρέπουσι Spengel Bekker³, καὶ προτρέποντα — ἀποτρέποντα coni. Vahlen, καὶ προτρέπουσι — ἐναντίων delet Kayser ‖ 4 ἀπολογοῦνται μὲν ex A^c recepi et lacunae signa posui ‖ 10 καὶ δοκεῖ οὕτως Tr. ‖ 11 του νόμου coni. Kayser ‖ 12 διορθώσαντος A^c Q Z^b B.

δεῖσθαι ἁλός, καὶ τὰ στέμφυλα ἐλαίου· καίτοι ἄπιστον, ἐξ ὧν ἔλαιον γίγνεται, ταῦτα δεῖσθαι ἐλαίου.“

(XXII) ἄλλος ἐλεγκτικός, τὸ τὰ ἀνομολογούμενα σκοπεῖν, εἴ τι ἀνομολογούμενον ἐκ πάντων καὶ χρόνων καὶ πράξεων καὶ λόγων, χωρὶς μὲν ἐπὶ τοῦ ἀμφισβητοῦντος, οἷον „καὶ φησὶ μὲν φιλεῖν ὑμᾶς, συνώμοσεν δὲ τοῖς τριάκοντα,“ χωρὶς δ' ἐπ' αὐτοῦ, „καὶ φησὶ μὲν εἶναί με φιλόδικον, οὐκ ἔχει δὲ ἀποδεῖξαι δεδικασμένον οὐδεμίαν δίκην,“ χωρὶς δ' ἐπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀμφισβητοῦντος, „καὶ οὗτος μὲν οὐ δεδάνεικε πώποτε οὐδέν, ἐγὼ δὲ καὶ πολλοὺς λέλυμαι ὑμῶν.“

(XXIII) ἄλλος τοῖς προδιαβεβλημένοις καὶ ἀνθρώποις καὶ πράγμασιν, ἢ δοκοῦσι, τὸ λέγειν τὴν αἰτίαν τοῦ παραδόξου· ἔστιν γάρ τι δι' ὃ φαίνεται. οἷον ὑποβεβλημένης τινὸς τὸν αὐτῆς υἱὸν διὰ τὸ ἀσπάζεσθαι ἐδόκει συνεῖναι τῷ μειρακίῳ, λεχθέντος δὲ τοῦ αἰτίου ἐλύθη ἡ διαβολή· καὶ οἷον ἐν τῷ Αἴαντι τῷ Θεοδέκτου Ὀδυσσεὺς λέγει πρὸς τὸν Αἴαντα, διότι ἀνδρειότερος ὢν τοῦ Αἴαντος οὐ δοκεῖ.

(XXIV) ἄλλος ἀπὸ τοῦ αἰτίου, ἄν τε ὑπάρχῃ, ὅτι ἔστι, κἂν μὴ ὑπάρχῃ, ὅτι οὐκ ἔστιν· ἅμα γὰρ τὸ αἴτιον καὶ οὗ αἴτιον, καὶ ἄνευ αἰτίου οὐθέν ἐστιν, οἷον Λεωδάμας ἀπολογούμενος ἔλεγε, κατηγορήσαντος Θρασυβούλου ὅτι ἦν στηλίτης γεγονὼς ἐν τῇ ἀκροπόλει, ἀλλ' ἐκκόψαι ἐπὶ τῶν τριάκοντα· οὐκ ἐνδέχεσθαι ἔφη· μᾶλλον γὰρ ἂν πιστεύειν αὐτῷ τοὺς τριάκοντα ἐγγεγραμμένης τῆς ἔχθρας πρὸς τὸν δῆμον.

28 p. 801 N² ‖ 32 p. 216 Sauppe.

15 ἂν · ὁμολογούμενα A^c. Post σκοπεῖν in libris omnibus sequuntur χωρὶς μὲν ἐπὶ τοῦ ἀμφισβητοῦντος, verum ordinem tacite restituit Morelius ‖ 16 πάντων] τόπων Thurot. ‖ 19 μὲν om. ΘΠAld. | με om. A^c ‖ 21 δεδάνικεν A^cE ‖ 22 πολλὰ Y^bZ^bB, πολλάς EAld. ‖ 23 προδιαβεβλημένοις ex A^c et Tr. Vict., διαβεβλημένοις ΘBCD ‖ 24 ἢ] μὴ A^c et schol. ad h. l., quod recepit et defendit Vict. (cf. variet. 1399b, 19) ‖ 25 ὑποβεβλημένης ex A^c Vict., διαβεβλημένης τινὸς πρὸς τὸν ΘΠTr. ‖ 28 θεοδέκτω A^cY^bZ^bB | λέγει om. Tr. ‖ 30 ἂν δὲ A^c.

(XXV) ἄλλος, εἰ ἐνεδέχετο βέλτιον ἄλλως ἢ ἐνδέχεται ὧν ἢ συμβουλεύει ἢ πράττει ἢ πέπραχε
1400b σκοπεῖν· φανερὸν γὰρ ὅτι, εἰ μὴ οὕτως ἔχει, οὐ πέπραχεν· οὐδεὶς γὰρ ἑκὼν τὰ φαῦλα καὶ γιγνώσκων προαιρεῖται. ἔστιν δὲ τοῦτο ψεῦδος· πολλάκις γὰρ ὕστερον γίγνεται δῆλον πῶς ἦν πρᾶξαι βέλτιον, πρότερον δὲ ἄδηλον.

(XXVI) ἄλλος, ὅταν τι ἐναντίον μέλλῃ πράττεσθαι τοῖς πεπραγμένοις ἅμα, σκοπεῖν, οἷον Ξενοφάνης Ἐλεάταις ἐρωτῶσιν εἰ θύωσι τῇ Λευκοθέᾳ καὶ θρηνῶσιν ἢ μή, συνεβούλευεν, εἰ μὲν θεὸν ὑπολαμβάνουσιν, μὴ θρηνεῖν, εἰ δ' ἄνθρωπον, μὴ θύειν.

(XXVII) ἄλλος τόπος τὸ ἐκ τῶν ἁμαρτηθέντων κατηγορεῖν ἢ ἀπολογεῖσθαι, οἷον ἐν τῇ Καρκίνου Μηδείᾳ οἱ μὲν κατηγοροῦσιν ὅτι τοὺς παῖδας ἀπέκτεινεν, οὐ φαίνεσθαι γοῦν αὐτούς. ἥμαρτε γὰρ ἡ Μήδεια περὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν παίδων· ἡ δ' ἀπολογεῖται ὅτι οὐκ ἂν τοὺς παῖδας ἀλλὰ τὸν Ἰάσονα ἂν ἀπέκτεινεν· τοῦτο γὰρ ἥμαρτεν ἂν μὴ ποιήσασα, εἴπερ καὶ θάτερον ἐποίησεν. ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος τοῦ ἐνθυμήματος καὶ τὸ εἶδος ὅλη ἡ πρότερον Θεοδώρου τέχνη.

10 p. 798 N².

37 ἄλλως pr. in ed. Vict., om. ΘBCD ‖ ἢ] ᾗι A^c ‖ 38 πέπρακεν A^c. Verba ὧν ἢ συμβουλεύει — σκοπεῖν in versione om. Muretus ‖ b, 1 μὴ delent Georg. Trapez. Muretus, μὲν coni. Spengel ‖ 2 ἔστι γὰρ ΘΠ Ald. ‖ 3 πολλάκις γὰρ τοῦτο γίνεται ὕστερον ΘΠ, τοῦτο om. A^c Tr. Vict. | Non desunt in A^c verba πῶς — ἄδηλον, ut falso adnotavit Bekker ‖ 4 πότερον A^c ‖ 5 ἅμα cum πράττεσθαι coniungit schol. ‖ 6 θύωσι — θρηνῶσιν ex A^c Vict., θύουσι — θρηνοῦσι ΘΠ ‖ 9 τόπος et fort. etiam τὸ interpolatoris esse censet Spengel ‖ 10 καὶ ἀπολογεῖσθαι Tr. (cod. M) et auct. rhet. Gr. V, 406 ‖ 11 Post κατηγοροῦσιν „*quod putant*“ Tr. ‖ 15 ὁ τόπος οὗτος τοῦ ἐνθυμήματος καὶ τὸ εἶδος A^c Tr. Vict., ὁ τόπος οὗτος καὶ τοῦ ἐνθυμήματος τὸ εἶδος ΘΠ ‖ 16 προτέρα ΘΕ.

(XXVIII) ἄλλος ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, οἷον ὡς ὁ Σοφοκλῆς

σαφῶς σιδήρῳ καὶ φοροῦσα τοὔνομα,

καὶ ὡς ἐν τοῖς τῶν θεῶν ἐπαίνοις εἰώθασι λέγειν . . ., καὶ ὡς Κόνων Θρασύβουλον θρασύβουλον ἐκάλει, καὶ Ἡρόδικος Θρασύμαχον ἀεὶ θρασύμαχος εἶ, καὶ Πῶλον ἀεὶ σὺ πῶλος εἶ, καὶ Δράκοντα τὸν νομοθέτην, ὅτι οὐκ ἂν ἀνθρώπου οἱ νόμοι ἀλλὰ δράκοντος· χαλεποὶ γάρ. καὶ ὡς ἡ Εὐριπίδου Ἑκάβη εἰς τὴν Ἀφροδίτην

καὶ τοὔνομ' ὀρθῶς ἀφροσύνης ἄρχει θεᾶς,

καὶ ὡς Χαιρήμων

Πενθεὺς ἐσομένης συμφορᾶς ἐπώνυμος.

εὐδοκιμεῖ δὲ μᾶλλον τῶν ἐνθυμημάτων τὰ ἐλεγκτικὰ τῶν ἀποδεικτικῶν διὰ τὸ συναγωγὴν μὲν ἐναντίων εἶναι ἐν μικρῷ τὸ ἐλεγκτικὸν ἐνθύμημα, παρ' ἄλληλα δὲ φανερὰ εἶναι τῷ ἀκροατῇ μᾶλλον. πάντων δὲ καὶ τῶν ἐλεγκτικῶν καὶ τῶν δεικτικῶν συλλογισμῶν θορυβεῖται μάλιστα τὰ τοιαῦτα ὅσα ἀρχόμενα προορῶσι μὴ τῷ ἐπιπολῆς εἶναι (ἅμα γὰρ καὶ αὐτοὶ ἐφ' αὑτοῖς χαίρουσι προαισθανόμενοι), καὶ ὅσων τοσοῦτον ὑστερίζουσιν ὥσθ' ἅμα εἰρημένων γνωρίζειν.

Cap. 24 ἐπεὶ δ' ἐνδέχεται τὸν μὲν εἶναι συλλογισμόν, τὸν δὲ μὴ

18 fr. 597 N² ‖ 23 Troad. 1000 ‖ 25 fr. 4 N².

17 σιδήρῳ commendatum etiam a Nauckio ex A^c recepi, σινδηρῷ ΘΠ, quod vulgo probatur | φέρουσα τοὔνομα schol. Dindorf, (κεκλημένη σαφῶς Σιδηρὼ) καὶ φρονοῦσα τοὔνομα Cobet ‖ 18 Lacunae signa posui; nam excidisse videtur, quod schol. ad h. l. et Eustathius. Iliad. comm. p. 414 laudat ex Arist. rhetorica . . . καὶ Ζεὺς ὡς ζωῆς αἴτιος | ὡς et hic et 22 om. Tr. ‖ 19 ἡρόδικος ὁ θρασύμαχον A^c. Πρόδικος probabiliter coni. Spengel; non raro enim Η et Π confunduntur a librario cf. 1399a, 6. | Post ὁ nomen excidisse videtur ‖ 20 σὺ om. Q ‖ 21 ἂν operarum errore omissum apud Bekkerum delet Madvig ‖ 24 ἄρχει θεᾶς A^cVict., ἄρχεις θεά Y^bZ^bBD, ἄρχει θεά C ‖ 26 μᾶλλον] καλόν A^c ‖ 31 συλλογισμῶν delendum censeo ‖ 32 ἀρχόμενα BCD et Vict. ex p. et Tr., ἀρχόμενοι cet. | τῷ om. A^c ‖ 35 τὸ μὲν εἶναι DEAld., τὸ δὲ μὴ E.

εἶναι μὲν φαίνεσθαι δέ, ἀνάγκη καὶ ἐνθύμημα τὸ μὲν εἶναι, τὸ δὲ μὴ εἶναι ἐνθύμημα φαίνεσθαι δέ, ἐπείπερ τὸ ἐνθύμημα συλλογισμός τις. τόποι δ' εἰσὶ τῶν φαινομένων ἐνθυ-
1401a μημάτων (I) εἷς μὲν ὁ παρὰ τὴν λέξιν, καὶ τούτου (a) ἓν μὲν μέρος, ὥσπερ ἐν τοῖς διαλεκτικοῖς τὸ μὴ συλλογισάμενον συμπερασματικῶς τὸ τελευταῖον εἰπεῖν, οὐκ ἄρα τὸ καὶ τό, ἀνάγκη ἄρα καὶ τὸ καὶ τό, ⟨καὶ ἐν⟩ τοῖς ἐνθυμήμασι τὸ συνεστραμμένον καὶ ἀντικειμένως εἰπεῖν φαίνεται ἐνθύμημα· ἡ γὰρ τοιαύτη λέξις χώρα ἐστὶν ἐνθυμήματος. καὶ ἔοικε τὸ τοιοῦτον εἶναι παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως. ἔστι δὲ εἰς τὸ τῇ λέξει συλλογιστικῶς λέγειν χρήσιμον τὸ συλλογισμῶν πολλῶν κεφάλαια λέγειν, ὅτι τοὺς μὲν ἔσωσε, τοῖς δ' ἑτέροις ἐτιμώρησε, τοὺς δ' Ἕλληνας ἠλευθέρωσε· ἕκαστον μὲν γὰρ τούτων ἐξ ἄλλων ἀπεδείχθη, συντεθέντων δὲ φαίνεται καὶ ἐκ τούτων τι γίγνεσθαι. (b) ἓν δὲ τὸ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, τὸ φάναι σπουδαῖον εἶναι μῦν, ἀφ' οὗ γ' ἐστὶν ἡ τιμιωτάτη πασῶν τελετή· τὰ γὰρ μυστήρια πασῶν τιμιωτάτη

10 Isocrat. Euagoras 65—69.

36 τὸ μὲν εἶναι ἐνθύμημα, τὸ δὲ μὴ εἶναι ΘΠ Ald. ‖ 1401a, 3 συμπερασματικόν QZ[b]DE | οὐκ ἄρα τὸ καὶ τὸ A[c] Vict., οὐκ ἔστι τὸ καὶ τὸ ΘDE ‖ 4 ἀνάγκη ἄρα καὶ τὸ καὶ τὸ A[c] D Tr., quod recepi, ἀνάγκη ἐστὶ τὸ καὶ τὸ Y[b]Z[b]DE Ald., ἀνάγκη ἄρα τὸ καὶ τὸ Bekker Spengel | τὸ γὰρ τοῖς ἐνθυμήμασι Q, ἐν γὰρ τοῖς ἐνθυμήμασι E et edit. Venet., τοῖς ἐνθυμήμασι in versione om. Muretus. Ceterum haec ut duo enunciata vulgo edebantur; in unum contrahenda esse ex recta Victorii interpretatione vidit Vahlenius corrigens: ἀνάγκη ἄρα τὸ καὶ τό, καὶ ἐν τοῖς ἐνθυμήμασι. Probavit in commentario Spengelius, nisi quod collato loco 1402a, 4 ἐν τοῖς ῥητορικοῖς scribere mavult; collatis locis 1356b, 2. 1416b, 33 sufficeret fortasse pro ἐνθυμήμασι scribere κἀνταῦθα ‖ 4 συνεστραμμένον A[c] Vahlen Spengel, συνεστραμμένως ΘΠ Tr. schol. Ald. ‖ 8 χρησμόν A[c] ‖ 9 τοῖς δ' ἡμετέροις ΘΠ Ald. ‖ 13 ὡς ante τὸ φάναι addunt ΘΠ, om. A[c] Tr., secl. Buhle | μῦν om. Y[b] Tr.

τελετή. ἢ εἴ τις κύνα ἐγκωμιάζων τὸν ἐν τῷ οὐρανῷ συμπαραλαμβάνοι ἢ τὸν Πᾶνα, ὅτι Πίνδαρος ἔφησεν

ὦ μάκαρ, ὅν τε μεγάλας θεοῦ κύνα παντοδαπὸν
καλέουσιν Ὀλύμπιοι.

ἢ ὅτι τὸ μηδένα εἶναι κύν' ἀτιμότατόν ἐστιν, ὥστε τὸ κύνα δῆλον ὅτι τίμιον. καὶ τὸ κοινωνικὸν φάναι τὸν Ἑρμῆν εἶναι μάλιστα τῶν θεῶν· μόνος γὰρ καλεῖται κοινὸς Ἑρμῆς. καὶ τὸ τὸν λόγον εἶναι σπουδαιότατον, ὅτι οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες οὐ χρημάτων ἀλλὰ λόγου εἰσὶν ἄξιοι· τὸ γὰρ λόγου ἄξιον οὐχ ἁπλῶς λέγεται. (II) ἄλλος τὸ διῃρημένον συντιθέντα λέγειν ἢ τὸ συγκείμενον διαιροῦντα· ἐπεὶ γὰρ ταὐτὸν δοκεῖ εἶναι οὐκ ὂν ταὐτὸ πολλάκις, ὁπότερον χρησιμώτερον, τοῦτο δεῖ ποιεῖν. ἔστι δὲ τοῦτο Εὐθυδήμου λόγος, οἷον τὸ εἰδέναι ὅτι τριήρης ἐμ Πειραιεῖ ἐστίν· ἕκαστον γὰρ οἶδεν. καὶ τὸν τὰ στοιχεῖα ἐπιστάμενον ὅτι τὸ ἔπος οἶδεν· τὸ γὰρ ἔπος τὸ αὐτό ἐστιν. καὶ ἐπεὶ τὸ δὶς τοσοῦτον νοσῶδες, μηδὲ τὸ ἓν φάναι ὑγιεινὸν εἶναι· ἄτοπον γὰρ εἰ τὰ δύο ἀγαθὰ ἓν κακόν ἐστιν. οὕτω μὲν οὖν ἐλεγκτικόν, ὧδε δὲ δεικτικόν· οὐ γάρ ἐστιν ἓν ἀγαθὸν δύο κακά. ὅλος δὲ ὁ τόπος παραλογιστικός. πάλιν τὸ Πολυκράτους εἰς Θρασύβουλον, ὅτι τριάκοντα τυράννους κατέλυσε· συντίθησι γάρ. ἢ τὸ ἐν τῷ Ὀρέστῃ τῷ Θεοδέκτου· ἐκ διαιρέσεως γάρ ἐστιν.

δίκαιόν ἐστιν, ἥ τις ἂν κτείνῃ πόσιν,

15 Polycrat. fr. VI p. 221 b Sauppe ‖ 16 fr. 96 Christ ‖ 34 p. 221 b III Sauppe ‖ 36 fr. 5 N².

15 τὸν κύνα ΘΠ Ald. ‖ 16 συμπαραλαμβανοίη τὸν A^c, unde iam Vict. in marg. exemplaris συμπαραλαμβάνοι ἤ, quod recepit Spengel, συμπαραλαμβάνει ΘCDE Ald., συμπεριλαμβάνει B p. v. schol. | ἔφη ΘΠ ‖ 18 καλέοισιν Pind., καλέουσιν libri omnes. Cf. varietat. ad 1394 b, 25 ‖ 19 κύν' A^c, κύνα ΘΠ | τὸν κύν' ἄδηλον A^c, τὸ κύνα E, τὸ κῦνα Q, τὸ κοινὰ Z^b schol., τὸν κύνα Y^b BC | μηδὲ ἕνα Thurot, μηδ' ἕνα Susemihl. ‖ 23 λόγων εἰσὶν Y^b B ‖ 24 ⟨τὸ⟩ τὸ Bonitz ‖ 28 ἐμ Πειραιεῖ A^c Spengel, cet. ἐν ‖ 30 ἐπὶ A^c ‖ 32 μᾶλλον ἐλεγκτικόν Tr. | Post δεικτικόν ἐστιν ΘΠ Ald. | „*non est enim unum malum duo bona*“ Tr. schol. ‖ 36 ἥτις D Gaisford, ceteri εἴ τις.

ἀποθνήσκειν ταύτην, καὶ τῷ πατρί γε τιμωρεῖν τὸν υἱόν·
1401b οὐκοῦν [καὶ] ταῦτα καὶ πεπρᾶχθαι· συντεθέντα γὰρ ἴσως οὐκέτι δίκαιον. εἴη δ' ἂν καὶ παρὰ τὴν ἔλλειψιν· ἀφαιρεῖ γὰρ τὸ ὑπὸ τίνος. (III) ἄλλος δὲ τόπος τὸ δεινώσει κατασκευάζειν ἢ ἀνασκευάζειν· τοῦτο δ' ἐστὶν ὅταν, μὴ δείξας ὅτι ἐποίησεν, αὐξήσῃ τὸ πρᾶγμα· ποιεῖ γὰρ φαίνεσθαι ἢ ὡς οὐ πεποίηκεν, ὅταν ὁ τὴν αἰτίαν ἔχων αὔξῃ, ἢ ὡς πεποίηκεν, ὅταν ὁ κατηγορῶν ὀργίζηται. οὔκουν ἐστὶν ἐνθύμημα· παραλογίζεται γὰρ ὁ ἀκροατὴς ὅτι ἐποίησεν ἢ οὐκ ἐποίησεν, οὐ δεδειγμένου. (IV) ἄλλος τὸ ἐκ σημείου· ἀσυλλόγιστον γὰρ καὶ τοῦτο. οἷον εἴ τις λέγοι, ταῖς πόλεσι συμφέρουσιν οἱ ἐρῶντες· ὁ γὰρ Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος ἔρως κατέλυσε τὸν τύραννον Ἵππαρχον. ἢ εἴ τις λέγοι ὅτι κλέπτης Διονύσιος· πονηρὸς γάρ· ἀσυλλόγιστον γὰρ δὴ τοῦτο· οὐ γὰρ πᾶς πονηρὸς κλέπτης, ἀλλ' ὁ κλέπτης πᾶς πονηρός. (V) ἄλλος διὰ τὸ συμβεβηκός, οἷον ὃ λέγει Πολυκράτης εἰς τοὺς μῦς, ὅτι ἐβοήθησαν διατραγόντες τὰς νευράς. ἢ εἴ τις φαίη τὸ ἐπὶ δεῖπνον κληθῆναι τιμιωτατον·

12 Cf. Plat. Sympos. 182C ‖ 16 Cf. Sauppe p. 221, VI, 2 ‖ 17 Cf. Soph. Ἀχαιῶν σύλλογος p. 161 N².

b, 1 καὶ ante ταῦτα om. CD Aldus Gaisford Spengel, καὶ ante πεπρᾶχθαι om. Tr., πεπρᾶχθαι Thurot. πέπρακται libri, οὐκοῦν καὶ ταῦτα δίκαι' ἃ πέπρακται coni. Vahlen | συντιθέντα ΘCTr. ‖ 2 ἀφαιρεῖ A^{c}Spengel, ἀφαιρεῖται ΘΠ Ald., cf. variet. ad 1393b, 31 ‖ 3 δὲ et τόπος dubitanter delet Spengel, cf. 1400b, 9 ‖ 5 Post ὅτι ἐποίησεν exspectat Spengelius, id quod et infra legitur, ἢ οὐκ ἐποίησεν; itaque deleto ὅτι ἐποίησε scribendum censet ὅταν μὴ δείξας αὐξήσῃ τὸ πρᾶγμα (quod vix necessarium, cf. 1396a, 9 et 32) ‖ 6 ὡς οὐ πεποίηκεν ex C et Tr. Spengel, ὡς οὔτε πεποίηκεν cet. ‖ 7 ὄρσηι A^c, unde Vict. ὀργίσῃ, Vahlen προσθῇ coni., ceteri omnes ὀργίζηται; sed verum nondum certa coniectura inventum ‖ 9 ἀσυλλόγιστον—10 τοῦτο in versione om. Muretus ‖ 11 οἱ ἔρωτες Z^b, quod et vertit Muretus et probat Dittenberger ‖ 12 καὶ εἰ BE (at cf. supra 35) | ὅτι ante κλέπτης om. BCY^b ‖ 13 δὴ A^{c}Spengel, καὶ ΘΠ, nec καὶ nec δὴ vert. Tr. Totum commation male repetitum videtur Spengelio ‖ 17 τιμιώτἄτατον sic A^c.

διὰ γὰρ τὸ μὴ κληθῆναι ὁ Ἀχιλλεὺς ἐμήνισε τοῖς Ἀχαιοῖς ἐν Τενέδῳ· ὁ δ' ὡς ἀτιμαζόμενος ἐμήνισεν, συνέβη δὲ τοῦτο διὰ τὸ μὴ κληθῆναι. (VI) ἄλλος τὸ παρὰ τὸ ἑπόμενον, οἷον ἐν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ὅτι μεγαλόψυχος· ὑπεριδὼν γὰρ τὴν πολλῶν ὁμιλίαν ἐν τῇ Ἴδῃ διέτριβεν καθ' αὑτόν· ὅτι γὰρ οἱ μεγαλόψυχοι τοιοῦτοι, καὶ οὗτος μεγαλόψυχος δόξειεν ἄν. καὶ ἐπεὶ καλλωπιστὴς καὶ νύκτωρ πλανᾶται, μοιχός· τοιοῦτοι γάρ. ὅμοιον δὲ καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἱεροῖς οἱ πτωχοὶ καὶ ᾄδουσι καὶ ὀρχοῦνται, καὶ ὅτι τοῖς φυγάσιν ἔξεστιν οἰκεῖν ὅπου ἂν θέλωσιν· ὅτι γὰρ τοῖς δοκοῦσιν εὐδαιμονεῖν ὑπάρχει ταῦτα, καὶ οἷς ταῦτα ὑπάρχει, δόξαιεν ἂν εὐδαιμονεῖν. διαφέρει δὲ τῷ πῶς· διὸ καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν ἐμπίπτει. (VII) ἄλλος παρὰ τὸ ἀναίτιον ὡς αἴτιον, οἷον τῷ ἅμα ἢ μετὰ τοῦτο γεγονέναι· τὸ γὰρ μετὰ τοῦτο ὡς διὰ τοῦτο λαμβάνουσιν, καὶ μάλιστα οἱ ἐν ταῖς πολιτείαις, οἷον ὡς ὁ Δημάδης τὴν Δημοσθένους πολιτείαν πάντων τῶν κακῶν αἰτίαν· μετ' ἐκείνην γὰρ συνέβη ὁ πόλεμος.

(VIII) ἄλλος παρὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ πότε καὶ πῶς, οἷον ὅτι δικαίως Ἀλέξανδρος ἔλαβε τὴν Ἑλένην· αἵρεσις γὰρ αὐτῇ ἐδόθη παρὰ τοῦ πατρός. οὐ γὰρ ἀεὶ ἴσως, ἀλλὰ τὸ πρῶτον· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ μέχρι τούτου κύριος. ἢ εἴ τις 1402a
φαίη τὸ τύπτειν τοὺς ἐλευθέρους ὕβριν εἶναι· οὐ γὰρ πάν-

21 Polycratis IX, 4 p. 223 Sauppe || 33 fr. 2 p. 315 Sauppe || 36 Polycratis fr. IX, 5 p. 223 Sauppe.

20 ἐπὶ τοῦ μὴ κληθῆναι ΘBDE Ald., quae varietas ex margine irrepsisse videtur in A^c, ubi διὰ τὸ ἐπὶ τοῦ || 22 γὰρ] δὲ $A^c Y^b Z^b$BD Ald. || 23 καὶ οὗτοι μεγαλόψυχοι $A^c Z^b$ || 24 δόξαιεν ἄν A^cQZ^b (an alterum eiusdem generis exemplum intercidit?) || 25 τοιοῦτοι γὰρ ex coni. Bekker, τοιούτοις ἄρα A^c, τοιοῦτός ἐστι $Y^b Z^b$, ὁ τοιοῦτός ἐστιν QDE Ald., ὅτι καὶ οἱ μοιχοὶ τοιοῦτοι Tr. B et marg. ed. Venet. (fort. recte), ὅτι καὶ οἱ μοιχοί· ὅμοιον C || 27 ὅπου ἐὰν A^c | ὅτι γὰρ] ὅπου γὰρ ΘDE, ὅταν — ὑπάρχῃ C || 28 οἷς ὑπάρχει ταῦτα ΘΠ Ald. || 33 οἷον om. Dionys., ὡς om. Q || 37 αὐτῇ ex codd. Vict., αὕτη QDE.

τως, ἀλλ' ὅταν ἄρχῃ χειρῶν ἀδίκων. (IX) ἔτι ὥσπερ ἐν τοῖς ἐριστικοῖς παρὰ τὸ ἁπλῶς καὶ μὴ ἁπλῶς, ἀλλὰ τί, γίγνεται φαινόμενος συλλογισμός, οἷον ἐν μὲν τοῖς διαλεκτικοῖς ὅτι ἐστὶ τὸ μὴ ὂν ὄν, ἔστι γὰρ τὸ μὴ ὂν μὴ ὄν, καὶ ὅτι ἐπιστητὸν τὸ ἄγνωστον, ἔστιν γὰρ ἐπιστητὸν τὸ ἄγνωστον ὅτι ἄγνωστον, οὕτως καὶ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς ἐστιν φαινόμενον ἐνθύμημα παρὰ τὸ μὴ ἁπλῶς εἰκὸς ἀλλὰ τὶ εἰκός. ἔστιν δὲ τοῦτο οὐ καθόλου, ὥσπερ καὶ Ἀγάθων λέγει

τάχ' ἄν τις εἰκὸς αὐτὸ τοῦτ' εἶναι λέγοι,
βροτοῖσι πολλὰ τυγχάνειν οὐκ εἰκότα.

γίγνεται γὰρ τὸ παρὰ τὸ εἰκός, ὥστε εἰκὸς καὶ τὸ παρὰ τὸ εἰκός. εἰ δὲ τοῦτο, ἔσται τὸ μὴ εἰκὸς εἰκός. ἀλλ' οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐριστικῶν τὸ κατὰ τί καὶ πρός τί καὶ πῇ οὐ προστιθέμενα ποιεῖ τὴν συκοφαντίαν, καὶ ἐνταῦθα παρὰ τὸ εἰκὸς εἶναι μὴ ἁπλῶς ἀλλὰ τὶ εἰκός. ἔστι δ' ἐκ τούτου τοῦ τόπου ἡ Κόρακος τέχνη συγκειμένη· ἄν τε γὰρ μὴ ἔνοχος ᾖ τῇ αἰτίᾳ, οἷον ἀσθενὴς ὢν αἰκίας φεύγῃ· οὐ γὰρ εἰκός· κἂν ἔνοχος ὤν, οἷον ἂν ἰσχυρὸς ὤν· οὐ γὰρ εἰκός, ὅτι εἰκὸς ἔμελλε δόξειν. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἢ γὰρ ἔνοχον ἀνάγκη ἢ μὴ ἔνοχον εἶναι τῇ αἰτίᾳ· φαίνεται μὲν οὖν ἀμφότερα εἰκότα, ἔστι δὲ τὸ μὲν εἰκός, τὸ δὲ οὐχ ἁπλῶς ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται. καὶ τὸ τὸν ἥττω δὲ λόγον κρείττω ποιεῖν τοῦτ' ἐστίν. καὶ ἐντεῦθεν δικαίως ἐδυσχέραινον οἱ ἄνθρωποι τὸ Πρωταγόρου ἐπάγγελμα· ψεῦδός τε γάρ ἐστιν, καὶ οὐκ ἀληθὲς ἀλλὰ φαινόμενον εἰκός, καὶ ἐν οὐδεμιᾷ τέχνῃ ἀλλ' ἐν ῥητορικῇ καὶ ἐριστικῇ.

9 frg. 9 N².

1402a, 4 ἄλλο τι A^c Tr. C, ubi ο in ras. ‖ 5 μὲν om. CTr. ‖ 13 ἀλλ' ead. man. supra lineam A^c ‖ 17 ἐκ τούτου ex Tr. Morelius (sic etiam schol., qui et Τισίαν laudat), δὲ τοῦτο A^c, δὲ τούτου ΘΠ ‖ 18 ᾖ, ἡ αἰτία sic C, ᾖ delendum censet Spengel | αἰκίαν QDE Ald. ‖ 19 φεύγει ΘΠ Ald. | κἂν] καὶ ΘC | ἀνίσχυρος A^c ‖ 24 δὲ om. ΘΠ Ald., add. post ἐντεῦθεν.

Cap.25 καὶ περὶ μὲν ἐνθυμημάτων καὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν φαινομένων εἴρηται, περὶ δὲ λύσεως ἐχόμενόν ἐστιν τῶν εἰρημένων εἰπεῖν. ἔστιν δὲ λύειν ἢ ἀντισυλλογισάμενον ἢ ἔνστασιν ἐνεγκόντα. τὸ μὲν οὖν ἀντισυλλογίζεσθαι δῆλον ὅτι ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων ἐνδέχεται ποιεῖν· οἱ μὲν γὰρ συλλογισμοὶ ἐκ τῶν ἐνδόξων, δοκοῦντα δὲ πολλὰ ἐναντία ἀλλήλοις ἐστίν. αἱ δ' ἐνστάσεις φέρονται καθάπερ καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς, τετραχῶς· ἢ γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ ἢ ἐκ τοῦ ὁμοίου ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἢ ἐκ τῶν κεκριμένων. λέγω δὲ (I) ἀφ' ἑαυτοῦ μέν, οἷον εἰ περὶ ἔρωτος εἴη τὸ ἐνθύμημα ὡς σπουδαῖος, ἡ ἔνστασις διχῶς· ἢ γὰρ καθόλου εἰπόντα ὅτι πᾶσα ἔνδεια πονηρόν, ἢ κατὰ μέρος ὅτι οὐκ ἂν ἐλέγετο Καύνιος ἔρως, εἰ μὴ ἦσαν καὶ πονηροὶ ἔρωτες. (II) ἀπὸ δὲ τοῦ ἐναντίου ἔνστασις φέρεται, οἷον εἰ τὸ ἐνθύμημα ἦν ὅτι ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ πάντας τοὺς φίλους εὖ ποιεῖ, ἀλλ' οὐδ' ὁ μοχθηρὸς κακῶς, (III) ἀπὸ δὲ τοῦ ὁμοίου, οἷον εἰ ἦν τὸ ἐνθύμημα ὅτι οἱ κακῶς πεπονθότες ἀεὶ μισοῦσιν, ὅτι ἀλλ' οὐδ' οἱ εὖ πεπονθότες ἀεὶ φιλοῦσιν. (IV) αἱ δὲ κρίσεις αἱ ἀπὸ τῶν γνωρίμων ἀνδρῶν, οἷον εἴ τις ἐνθύμημα εἶπεν ὅτι τοῖς μεθύουσι δεῖ συγγνώμην ἔχειν, ἀγνοοῦντες γὰρ ἁμαρτάνουσιν, ἔνστασις ὅτι οὔκουν ὁ Πιττακὸς αἰνετός· οὐ γὰρ ἂν μείζους ζημίας ἐνομοθέτησεν ἐάν τις μεθύων ἁμαρτάνῃ.

30 Verba ab 1402a, 30 usque ad 1403a, 16 ab Aristotele abiudicat Wilson Transaction of the Oxford. Philolog. Society 1883/84 p. 4 sqq., contra quem disputavit Susemihl. in Bursiani breviario Vol. 42 p. 38 sqq. | λύσεων ΘΠ || 32 ἐνεγκ^{όN}τα sic. A^c, ἐνεγκόντι Z^{b}BDE Ald., cf. variet. ad 1397a, 9 | ἄν τις συλλογίζεσθαι A^c || 33 ἐνδέχεται εἰπεῖν QE || 36 ἐξ] γε ἑαυτοῦ A^c, „ex eodem" ἐκ ταὐτοῦ Tr., quod receperunt Vict. alii, ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἢ ἐκ τοῦ ὁμοίου vertit Muretus probante Spengelio || 37 ἐκ ταὐτοῦ Tr. || b, 3 Καύνιος pr. ex A^c, ubi καύνικος, Vict., κάλλιστος ἢ κάκιστος cet. || 4 ἀπὸ restituit Spengel, ἐπὶ libri omnes || 5 ὁ om. ΘE || 7 Sic Spengel, ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοίων A^{c}QZ^{b}CDE ex librarii lapsu pro ἐπὶ τοῦ ὁμοίου οἷον, unde οἷον in textum recepi, ἐναντίων pr. Y^{b}B cf. praefat. p. LX adnot. fin. || 12 ὅτι om. DE schol. | συνετὸς pro αἰνετὸς coni. Vahlen.

ἐπεὶ δὲ τὰ ἐνθυμήματα λέγεται ἐκ τεττάρων, τὰ δὲ τέτταρα ταῦτ᾽ ἐστὶν εἰκὸς παράδειγμα τεκμήριον σημεῖον, ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐκ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ ὄντων ἢ δοκούντων συνηγμένα ἐνθυμήματα ἐκ τῶν εἰκότων, τὰ δὲ [δι᾽ ἐπαγωγῆς] διὰ τοῦ ὁμοίου, ἢ ἑνὸς ἢ πλειόνων, ὅταν λαβὼν τὸ καθόλου εἶτα συλλογίσηται τὰ κατὰ μέρος, διὰ παραδείγματος, τὰ δὲ διὰ ἀναγκαίου καὶ ⟨ἀεὶ⟩ ὄντος διὰ τεκμηρίου, τὰ δὲ διὰ τοῦ καθόλου ἢ τοῦ ἐν μέρει ὄντος, ἐάν τε ὂν ἐάν τε μή, διὰ σημείων, τὸ δὲ εἰκὸς οὐ τὸ ἀεὶ ἀλλὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, φανερὸν ὅτι τὰ τοιαῦτα μὲν τῶν ἐνθυμημάτων ἀεὶ ἔστι λύειν φέροντα ἔνστασιν, ἡ δὲ λύσις φαινομένη ἀλλ᾽ οὐκ ἀληθὴς ἀεί· οὐ γὰρ ὅτι οὐκ εἰκός, λύει ὁ ἐνιστάμενος, ἀλλ᾽ ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον. διὸ καὶ ἀεὶ ἔστι πλεονεκτεῖν ἀπολογούμενον μᾶλλον ἢ κατηγοροῦντα διὰ τοῦτον τὸν παραλογισμόν· ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν κατηγορῶν διὰ εἰκότων ἀποδείκνυσιν — ἔστι δὲ οὐ ταὐτὸ λῦσαι ἢ ὅτι οὐκ εἰκὸς ἢ ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, ἀεὶ δ᾽ ἔχει ἔνστασιν τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ· οὐ γὰρ ἂν ἦν ⟨ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ⟩ εἰκὸς ἀλλ᾽ ἀεὶ καὶ ἀναγκαῖον· — ὁ δὲ κριτὴς οἴεται, ἂν οὕτω λυθῇ, ἢ

13 τεσσάρων et τέσσαρα ΘΒ ‖ 15 τὸ ante πολύ om. A[c] ‖ 17 Aut alterum διὰ aut δι᾽ ἐπαγωγῆς delendum censuit Vict., δι᾽ ἐπαγωγῆς secl. Spengel, quod et ipsum cum toto membro ὅταν ... τὰ κατὰ μέρος probante Vatero in versione om. Muretus ‖ 18 τὸ κατὰ μέρος DE ‖ 19 δι᾽] λίαν A[c] et Tr. | ἀεὶ inseruit Vahlen, contra Wilson l. l. p. 4 | διὰ post ὄντος om. ΘΠAld. ‖ 20 τοῦ ante ἐν μέρει om. ΘΠAld. ‖ 21 ἄν τε μή A[c] ‖ 23 φέροντα] φανερὸν τὰ A[c] ‖ 27 Pro ἐπεὶ καὶ coni. Bonitz, aliter Vahlen Poet. p. 117 ‖ 28 ἐπιδείκνυσιν Y[b]Z[b]BCD Ald. Desideratur contrarium, quod propter verba, quae proxime antecedunt, vix potest abesse: ⟨ὁ δὲ ἀπολογούμενος, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον⟩, apta tum apodosis ὁ δὲ κριτὴς οἴεται. Cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 506 sqq., aliter Zeller, Archiv II, 276, de δὲ in apodosi Ind. 167a, 19 ‖ 30 οὐ γὰρ ἂν ἦν om. A[c], οὐ γὰρ ἂν ἦν ⟨ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ⟩ Vahlenius, quod recepi | ἀλλὰ εἰ καὶ ἀναγκαῖον A[c] ‖ 31 εὐθὺς ὁ κριτής DE, quod ante Vict. erat in excusis omnibus | ἂν οὕτω (A[c]DE) ἐλύθη libri omnes, εἰ οὕτως ἐλύθη Bekker[3], ἂν οὕτω λυθῇ Bonitz.

οὐκ εἰκὸς εἶναι ἢ οὐχ αὑτῷ κριτέον, παραλογιζόμενος, ὥσπερ ἐλέγομεν· οὐ γὰρ ἐκ τῶν ἀναγκαίων δεῖ αὐτὸν μόνον κρίνειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν εἰκότων· τοῦτο γάρ ἐστι τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ κρίνειν· οὔκουν ἱκανὸν ἂν λύσῃ ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ δεῖ λύειν ὅτι οὐκ εἰκός. τοῦτο δὲ συμβήσεται, ἐὰν ᾖ ἡ ἔνστασις μᾶλλον ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἐνδέχεται δὲ εἶναι τοιαύτην διχῶς, ἢ τῷ χρόνῳ ἢ τοῖς πράγμασιν, κυριώτατα δέ, εἰ ἀμφοῖν· εἰ γὰρ τὰ ⟨τὰ πλείω καὶ⟩ πλεονάκις οὕτως, τοῦτ' 1403a ἐστὶν εἰκὸς μᾶλλον. λύεται δὲ καὶ τὰ σημεῖα καὶ τὰ διὰ σημείου ἐνθυμήματα εἰρημένα, κἂν ᾖ ὑπάρχοντα, ὥσπερ ἐλέχθη ἐν τοῖς πρώτοις· ὅτι γὰρ ἀσυλλόγιστόν ἐστιν πᾶν σημεῖον, δῆλον ἡμῖν ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν. πρὸς δὲ τὰ παραδειγματώδη ἡ αὐτὴ λύσις καὶ τὰ εἰκότα· ἐάν τε γὰρ ἔχωμεν ⟨ἕν⟩ τι οὐχ οὕτω, λέλυται, ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, εἰ καὶ τὰ πλείω ἢ πλεονάκις ἄλλως· ἐάν τε καὶ τὰ πλείω καὶ τὰ πλεονάκις οὕτω, μαχετέον ἢ ὅτι τὸ παρὸν οὐχ ὅμοιον ἢ οὐχ ὁμοίως ἢ διαφοράν γέ τινα ἔχει. τὰ δὲ τεκμήρια καὶ τεκμηριώδη ἐνθυμήματα κατὰ μὲν τὸ ἀσυλλόγιστον οὐκ ἔσται λῦσαι (δῆλον δὲ καὶ τοῦθ' ἡμῖν ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν), λείπεται δ' ὡς οὐχ ὑπάρχει τὸ λεγόμενον δεικνύναι. εἰ δὲ φανερὸν καὶ ὅτι

4 I, 2 1357b, 12 ‖ 5 II, 27 ‖ 12 II, 27.

32 αὑτῷ ex Tr. Vict., αὐτῷ libri omnes, „non ex eo iudicandum" vertit Muretus (?) ‖ 35 οὐκοῦν A^c B ‖ 37 κυριώτατον ΘCDE Ald. ‖ 1403a, 1 πλειονάκις οὕτως A^c, unde εἰ γὰρ τὰ πλείω καὶ πλεονάκις οὕτω ex scholio et coni. Vict. scripsi ut l. 7, τὰ πλεονάκις cet. ‖ 2 διὰ σημείων Tr. ‖ 5 παραδείγματα Θ (pr. Y^b) Tr. Ald., παραδείγματα καὶ παραδειγματώδη coni. Vict. ‖ 6 ἕν inseruit Vahlen ‖ 7 Locum recte distinxerunt Spengel Vahlen, cum antea legeretur: ἔχωμέν τι, οὐχ οὕτω λέλυται ..... τὰ πλεονάκις, οὕτω μαχετέον ..... ‖ εἰ καὶ τὰ πλείω ego ex schol. et A^c, ubi ἢ κατὰ πλείω corruptum pro εἰ καὶ τὰ πλείω ut 1396a, 6, ἢ εἰ τὰ rec. Y^b, εἰ μὴ τά Tr., ἢ καὶ τὰ cum cet. Ald. ‖ 8 ἐναν δε A^c, ἐὰν δὲ libri omnes, τε dedit Spengel, ἐάν τε ⟨μὴ⟩ coni. Gomperz ‖ 9 μάχεται ὄν A^c, μαχητέον QY^b Π Ald. ‖ 11 ἔστι Y^b BC Tr. ‖ 12 οὐχ B Tr., om. cet.

ὑπάρχει καὶ ὅτι τεκμήριον, ἄλυτον ἤδη γίγνεται τοῦτο· πάντα γὰρ γίγνεται ἀπόδειξις ἤδη φανερά.

Cap. 26 τὸ δ' αὔξειν καὶ μειοῦν οὐκ ἔστιν ἐνθυμήματος στοιχεῖον· τὸ γὰρ αὐτὸ λέγω στοιχεῖον καὶ τόπον· ἔστιν γὰρ στοιχεῖον καὶ τόπος, εἰς ὃ πολλὰ ἐνθυμήματα ἐμπίπτει. τὸ δ' αὔξειν καὶ μειοῦν ἐστὶν [ἐνθυμήματα] πρὸς τὸ δεῖξαι ὅτι μέγα ἢ μικρόν, ὥσπερ καὶ ὅτι ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον καὶ τῶν ἄλλων ὁτιοῦν. ταῦτα δ' ἐστὶν πάντα περὶ ἃ οἱ συλλογισμοὶ καὶ τὰ ἐνθυμήματα, ὥστ' εἰ μηδὲ τούτων ἕκαστον ἐνθυμήματος τόπος, οὐδὲ τὸ αὔξειν καὶ μειοῦν. οὐδὲ τὰ λυτικὰ ἐνθυμήματος εἶδός τι ἐστὶν [ἄλλο τῶν κατασκευαστικῶν]· δῆλον γὰρ ὅτι λύει μὲν ἢ δείξας ἢ ἔνστασιν ἐνεγκών, ἀνταποδεικνύουσιν δὲ τὸ ἀντικείμενον, οἷον εἰ ἔδειξε ὅτι γέγονεν, οὗτος ὅτι οὐ γέγονεν, εἰ δὲ ὅτι οὐ γέγονεν, οὗτος ὅτι γέγονεν. ὥστε αὕτη μὲν οὐκ ἂν εἴη ἡ διαφορά· τοῖς αὐτοῖς γὰρ χρῶνται ἀμφότεροι· ὅτι γὰρ οὐκ ἔστιν ἢ ἔστιν, ἐνθυμήματα φέρουσιν· ἡ δ' ἔνστασις οὐκ ἔστιν ἐνθύμημα, ἀλλὰ καθάπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς τὸ εἰπεῖν δόξαν τινὰ ἐξ ἧς ἔσται δῆλον ὅτι οὐ συλλελόγισται ἢ ὅτι ψεῦδός τι εἴληφεν.

ἐπεὶ δὲ δὴ τρία ἐστὶν ἃ δεῖ πραγματευθῆναι περὶ τὸν λόγον, ὑπὲρ μὲν παραδειγμάτων καὶ γνωμῶν καὶ ἐνθυμη-

15 *ἀπόδειξις* A^c^Tr. schol. Spengel, *ἀποδείξει* cet. ‖ 16 Totum caput 26 ut spurium evincit Wilson l. l. | *ἐνθυμημάτων* Tr. ‖ 20 *ἐνθυμήματα* omissum in Cod. Monac. (176) et a Mureto monente Spengelio seclusi ‖ 21 *ὥσπερ* om. Y^b^B ‖ 25 *ἐνθυμήματος εἶδος* ex codd. (A^c^) et Tr. Vict., *ἐνθυμήματα εἶδος* ΘE | *ἄλλο τῶν κατασκευαστικῶν* om. A^c^Tr., secl. Spengel ‖ 26 *ἢ ὁ δείξας* A^c^Y^b^Z^b^*Π*Ald. ‖ 27 *ὁ ἔνστασιν* BCE | *ἀνταποδείκνυσι* DETr. schol. ‖ 29 *ἡ* ante *διαφορά* delendum censet Spengel Wilson | 33 *ἐξῆς* A^c^Z^b^BE ‖ 34 Verbis *ἐπεὶ δὲ δὴ* (*δὴ* solus A^c^) *τρία ἐστὶν ἃ δεῖ πραγματευθῆναι*, quae in omnibus codicibus apparent, et *λοιπὸν δὲ* — *τάξεως* deletis totum locum sic legit Spengel: *περὶ μὲν οὖν παραδειγμάτων* — *εἰρήσθω ἡμῖν τοσαῦτα* probante Vahlenio, qui etiam *καὶ ὅλως τῶν περὶ τὴν διάνοιαν* delet ‖ 35 *παραδείγματος* QY^b^BC.

μάτων καὶ ὅλως τῶν περὶ τὴν διάνοιαν, ὅθεν τε εὐπορήσομεν καὶ ὡς αὐτὰ λύσομεν, εἰρήσθω ἡμῖν τοσαῦτα, λοιπὸν 1403b *δὲ διελθεῖν περὶ λέξεως καὶ τάξεως.*

Γ.

Liber III. „Tertius liber, quem nostratium quidam et temere et inepte Aristotelis esse negant, si quis alius, ingenuus philosophi nostri foetus est“ Leonardus Spengelius. Cf. Diels, Über das III. Buch der Aristot. Rhetorik. Abhand. der Berl. Akad. 1886.

Cap. 1 *Ἐπειδὴ τρία ἐστὶν ἃ δεῖ πραγματευθῆναι περὶ τὸν λόγον, ἓν μὲν ἐκ τίνων αἱ πίστεις ἔσονται, δεύτερον δὲ περὶ τὴν λέξιν, τρίτον δὲ πῶς χρὴ τάξαι τὰ μέρη τοῦ λόγου, περὶ μὲν τῶν πίστεων εἴρηται, καὶ ἐκ πόσων, ὅτι ἐκ τριῶν εἰσί, καὶ ταῦτα ποῖα, καὶ διὰ τί τοσαῦτα μόνα· ἢ γὰρ τῷ αὐτοί τι πεπονθέναι οἱ κρίνοντες, ἢ τῷ ποιούς τινας ὑπολαμβάνειν τοὺς λέγοντας, ἢ τῷ ἀποδεδεῖχθαι πείθονται πάντες. εἴρηται δὲ καὶ τὰ ἐνθυμήματα, πόθεν δεῖ πορίζεσθαι· ἔστι γὰρ τὰ μὲν εἴδη τῶν ἐνθυμημάτων, τὰ δὲ τόποι. περὶ δὲ τῆς λέξεως ἐχόμενόν ἐστιν εἰπεῖν· οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ ἔχειν ἃ δεῖ λέγειν, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ ταῦτα ὡς δεῖ εἰπεῖν, καὶ συμβάλλεται πολλὰ πρὸς τὸ φανῆναι ποιόν τινα τὸν λόγον. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐζητήθη κατὰ φύσιν, ὅ περ πέφυκε πρῶτον, αὐτὰ τὰ πράγματα ἐκ τίνων ἔχει τὸ πιθανόν,*

10 I, 2 ‖ 14 lib. I et II.

1403b, 1 *αὐτὴν* ΘBDEAld.
Liber III. 5 *ἀριστοτέλους τέχνη ῥητορικὴ γ̄* A[c]. Titulum om. Y[b] et continuo tenore Z[b], continuat tenorem etiam N[a], qui in margine cum Q *ἐντεῦθεν ἄρχονται λατῖνοι τοῦ τρίτου τῶν ῥητορικῶν ἀριστοτέλους βιβλίων* ‖ *ἐπειδὴ δὲ* Tr., *ἐπεὶ δὲ* Q, quod praefert Spengel cf. Susemihl. Ind. schol. Gryph. sem. aestiv. 1892, p. XI sq. ‖ 7 *τὸ περὶ τὴν λέξιν* schol., quod reponendum censet Spengel, cf. 1404a, 16 ‖ 10 *ἐστὶ ΘΠ.*

δεύτερον δὲ τὸ ταῦτα τῇ λέξει διαθέσθαι, τρίτον δὲ τούτων ὃ δύναμιν μὲν ἔχει μεγίστην, οὔπω δ' ἐπικεχείρηται, τὰ περὶ τὴν ὑπόκρισιν. καὶ γὰρ εἰς τὴν τραγικὴν καὶ ῥαψῳδίαν ὀψὲ παρῆλθεν· ὑπεκρίνοντο γὰρ αὐτοὶ τὰς τραγῳδίας οἱ ποιηταὶ τὸ πρῶτον. δῆλον οὖν ὅτι καὶ περὶ τὴν ῥητορικήν ἐστι τὸ τοιοῦτον ὥσπερ καὶ περὶ τὴν ποιητικήν, ὅ περ ἕτεροί τινες ἐπραγματεύθησαν καὶ Γλαύκων ὁ Τήιος. ἔστιν δὲ αὐτὴ μὲν ἐν τῇ φωνῇ, πῶς αὐτῇ δεῖ χρῆσθαι πρὸς ἕκαστον πάθος, οἷον πότε μεγάλῃ καὶ πότε μικρᾷ καὶ μέσῃ, καὶ πῶς τοῖς τόνοις, οἷον ὀξείᾳ καὶ βαρείᾳ καὶ μέσῃ, καὶ ῥυθμοῖς τίσι πρὸς ἕκαστα. τρία γάρ ἐστιν περὶ ἃ σκοποῦσιν· ταῦτα δ' ἐστὶ μέγεθος ἁρμονία ῥυθμός. τὰ μὲν οὖν ἆθλα σχεδὸν ἐκ τῶν ἀγώνων οὗτοι λαμβάνουσιν, καὶ καθάπερ ἐκεῖ μεῖζον δύνανται νῦν τῶν ποιητῶν οἱ ὑποκριταί, καὶ κατὰ τοὺς πολιτικοὺς ἀγῶνας διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν πολιτειῶν. οὔπω δὲ σύγκειται τέχνη περὶ αὐτῶν, ἐπεὶ καὶ τὸ περὶ τὴν λέξιν ὀψὲ προῆλθεν· καὶ δοκεῖ φορτικὸν εἶναι, καλῶς ὑπολαμβανόμενον. ἀλλ' ὅλης οὔσης πρὸς δόξαν τῆς πραγματείας τῆς περὶ τὴν ῥητορικήν, οὐκ ὀρθῶς ἔχοντος, ἀλλ' ὡς ἀναγκαίου τὴν ἐπιμέλειαν ποιητέον, ἐπεὶ τό γε δίκαιον μηδὲν πλείω ζητεῖν περὶ τὸν λόγον ἢ ὥς μήτε λυπεῖν μήτ' εὐφραίνειν· δίκαιον γὰρ αὐτοῖς ἀγωνίζεσθαι

21 τὸ περὶ Reizius Buhle (sine causa) ‖ 22 ῥαψῳδίαν] κωμῳδίαν Q. Verba καὶ ῥαψῳδίαν male inculcata esse suspicatur Spengel (vix recte) ‖ 23 αὐτοὶ Y^{b}QBC schol. et sic pr. Vict., αὐτοῖς A^{c}Tr., αὐτὰς Z^{b}DE ‖ 25 ὅ περ καὶ Tr. (M) ‖ 27 αὕτη schol., qui et μὲν om. Cf. Kayser, Jahn. Annal. 1870, p. 14 | πῶς δὲ A^c (? Quint. XI, 3, 14 „In ea (voce) prima observatio est, qualem habeas, secunda, quo modo utaris“) ‖ 28 πότε μέσῃ Y^{b}BCE ‖ 30 ἕκαστον ΘΠ | περὶ ὧν ΘΠAld., περὶ ἃ A^c schol. ‖ 33 νῦν om. ΘBCDAld. ‖ 35 Propter 1404a, 8 διὰ τὴν τοῦ ἀκροατοῦ μοχθηρίαν exspectaveris potius cum Spengelio πολιτῶν. ‖ 36 ὀψέ ποτε ἦλθε schol. ‖ 1404a, 4 *„nihil plus“* (πλέον) Tr.(?), μηδένα Schütz.

τοῖς πράγμασιν, ὥστε τἆλλα ἔξω τοῦ ἀποδεῖξαι περίεργα ἐστίν· ἀλλ' ὅμως μέγα δύναται, καθάπερ εἴρηται, διὰ τὴν τοῦ ἀκροατοῦ μοχθηρίαν. τὸ μὲν οὖν τῆς λέξεως ὅμως ἔχει τι μικρὸν ἀναγκαῖον ἐν πάσῃ διδασκαλίᾳ· διαφέρει γάρ τι πρὸς τὸ δηλῶσαι ὡδὶ ἢ ὡδὶ εἰπεῖν, οὐ μέντοι τοσοῦτον, ἀλλ' ἅπαντα φαντασία ταῦτ' ἐστὶ καὶ πρὸς τὸν ἀκροατήν: διὸ οὐδεὶς οὕτω γεωμετρεῖν διδάσκει. ἐκείνη μὲν οὖν ὅταν ἔλθῃ ταὐτὸ ποιήσει τῇ ὑποκριτικῇ, ἐγκεχειρήκασιν δὲ ἐπ' ὀλίγον περὶ αὐτῆς εἰπεῖν τινές, οἷον Θρασύμαχος ἐν τοῖς ἐλέοις· καὶ ἔστιν φύσεως τὸ ὑποκριτικὸν εἶναι καὶ ἀτεχνότερον, περὶ δὲ τὴν λέξιν ἔντεχνον. διὸ καὶ τοῖς τοῦτο δυναμένοις γίνεται πάλιν ἆθλα, καθάπερ καὶ τοῖς κατὰ τὴν ὑπόκρισιν ῥήτορσιν· οἱ γὰρ γραφόμενοι λόγοι μεῖζον ἰσχύουσι διὰ τὴν λέξιν ἢ διὰ τὴν διάνοιαν.

ἤρξαντο μὲν οὖν κινῆσαι τὸ πρῶτον, ὥσπερ πέφυκεν, οἱ ποιηταί· τὰ γὰρ ὀνόματα μιμήματα ἐστίν, ὑπῆρξεν δὲ καὶ ἡ φωνὴ πάντων μιμητικώτατον τῶν μορίων ἡμῖν· διὸ καὶ αἱ τέχναι συνέστησαν ἥ τε ῥαψῳδία καὶ ἡ ὑποκριτικὴ καὶ ἄλλαι γε. ἐπεὶ δ' οἱ ποιηταὶ λέγοντες εὐήθη διὰ τὴν λέξιν ἐδόκουν πορίσασθαι [τήνδε] τὴν δόξαν, διὰ τοῦτο ποιητικὴ πρώτη ἐγένετο λέξις, οἷον ἡ Γοργίου. καὶ νῦν ἔτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀπαιδεύτων τοὺς τοιούτους οἴονται διαλέγεσθαι κάλλιστα. τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἑτέρα λόγου καὶ ποιήσεως λέξις ἐστίν. δηλοῖ δὲ τὸ συμβαῖνον· οὐδὲ γὰρ

14 Sauppe p. 164, 4 et Spengel *συναγ. τεχν.* p. 93 sqq. || 26 Spengel *συναγ. τεχν.* p. 69.

6 *περιεργά ἐστιν* legit A^c^, non ut Bekkerus adnotavit, *περιεργία*, quod E Ald. exhibent || 7 *δύνανται* Q || 8 *ὅμως* om. Θ (Y^b^ pr.) C D E Tr. Ald., cf. praefat. p. XXIX || 9 *μικρὸν* delet Kayser || 14 *θεόμαχος* Q || 15 *ἀτεχνώτερον* A^c^ *ἄτεχνον* schol. || 18 *ἰσχυοῦσι* A^c^ || 22 *μιμητικωτάτη* Θ B E Ald. || 24 *τινὰ ἔχουσιν ἀήθη, ἤτοι λέξεις ἀήθεις καὶ παραξένους . . . τινὰ δὲ τῶν βιβλίων ἔχουσιν εὐήθη* schol. Solus Victorii p. *ἀήθη* et marg. edit. Venet. || 25 *τὴν δὲ δόξαν* A^c^, *τήνδε τὴν δόξαν* Θ Π, ego seclusi *τήνδε*.

οἷς δ' οἱ πρῶτοι ἐκόσμουν, οὐκέτι νῦν λεο... οἱ τὰ ἑξ. ποιοῦντες (scil. κοσμοῦσι).

οἱ τὰς τραγῳδίας ποιοῦντες ἔτι χρῶνται τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐκ τῶν τετραμέτρων εἰς τὸ ἰαμβεῖον μετέβησαν διὰ τὸ τῷ λόγῳ τοῦτο τῶν μέτρων ὁμοιότατον εἶναι τῶν ἄλλων, οὕτω καὶ τῶν ὀνομάτων ἀφείκασιν ὅσα παρὰ τὴν διάλεκτόν ἐστιν, οἷς [δ'] οἱ πρῶτοι ἐκόσμουν, καὶ ἔτι νῦν οἱ τὰ ἑξάμετρα ποιοῦντες [ἀφείκασιν]. διὸ γελοῖον μιμεῖσθαι τούτους οἳ αὐτοὶ οὐκέτι χρῶνται ἐκείνῳ τῷ τρόπῳ, ὥστε φανερὸν ὅτι οὐχ ἅπαντα ὅσα περὶ λέξεως ἔστιν εἰπεῖν ἀκριβολογητέον ἡμῖν, ἀλλ' ὅσα περὶ τοιαύτης οἵας λέγομεν. περὶ δ' ἐκείνης εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς.

1404b ἔστω οὖν ἐκεῖνα τεθεωρημένα καὶ ὡρίσθω λέξεως ἀρετὴ Cap. 2
σαφῆ εἶναι· σημεῖον γὰρ ὅτι ὁ λόγος, ὡς ἐὰν μὴ δηλοῖ, οὐ ποιήσει τὸ ἑαυτοῦ ἔργον· καὶ μήτε ταπεινὴν μήτε ὑπὲρ τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ πρέπουσαν· ἡ γὰρ ποιητικὴ ἴσως οὐ ταπεινή, ἀλλ' οὐ πρέπουσα λόγῳ. τῶν δ' ὀνομάτων καὶ ῥημάτων σαφῆ μὲν ποιεῖ τὰ κύρια, μὴ ταπεινὴν δὲ ἀλλὰ κεκοσμημένην τἆλλα ὀνόματα ὅσα εἴρηται ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς· τὸ γὰρ ἐξαλλάξαι ποιεῖ φαίνεσθαι σεμνοτέραν· ὥσπερ γὰρ πρὸς τοὺς ξένους οἱ ἄνθρωποι καὶ πρὸς τοὺς πολίτας, τὸ αὐτὸ πάσχουσιν καὶ πρὸς τὴν λέξιν. διὸ δεῖ ποιεῖν ξένην

39 c. 20—22 || 8 c. 22.

31 *καὶ* om. Tr. || 33 *ἀφίκασιν* A^c pr., nunc ex corr. rec. man. *ἀφήκασιν*, *ἀφήκασι* Z^b CE schol., *ἀφήκαντο* D Ald. || 34 *οἷς δ' οἱ πρῶτον* libri omnes praeter Tr. et fort. schol., ubi *οἱ πρότερον*, unde *οἱ πρότερον* secluso *δ'* dedit Spengel (sed *οἱ πρῶτοι* verum videtur cf. praefat. pag. XV fin. || 35 *νῦν οἱ*] *καὶ νῦν εἰς* ΘB Ald. || *ἀφίκασιν* A^c. Bekkerum secutus alterum *ἀφείκασιν* seclusi. Aliter Vahlen Poet. p. 12 ad 21 et Bywater Journal of Phil. XVII, 73 || 36 „*si ipsi*“ (*εἰ*) Tr. || b, 2 *ὡς* ex A^c recepit et defendit Spengel, om. *ΘΠ*, „*oratio, quaecunque non manifestaverit*“ (*ὃς ἂν*) Tr.: ceterum cf. Bonitz, Studia Aristotel. I p. 238 adnotat. || 5 *τῷ λόγῳ* DE || 7 *καὶ κοσμημένην* A^c || 8 *ἐξαλλάξαι* schol., unde in marg. edit. Venet., pr. restituit Vict., *ἐξαπαλάξαι* Victorii cod. p., *ἐξαλαπάξαι* cet. omn. | *ὅπερ γάρ* Y^b C schol. et Bas. Isingr.

τὴν διάλεκτον· θαυμασταὶ γὰρ τῶν ἀπόντων εἰσίν, ἡδὺ δὲ τὸ θαυμαστόν ἐστιν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν μέτρων πολλά τε ποιεῖ τοῦτο καὶ ἁρμόττει ἐκεῖ· πλέον γὰρ ἐξέστηκεν περὶ ἃ καὶ περὶ οὓς ὁ λόγος· ἐν δὲ τοῖς ψιλοῖς λόγοις πολλῷ ἐλάττοσιν· ἡ γὰρ ὑπόθεσις ἐλάττων, ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα, εἰ δοῦλος καλλιεποῖτο ἢ λίαν νέος, ἀπρεπέστερον, ἢ περὶ λίαν μικρῶν· ἀλλ' ἔστι καὶ ἐν τούτοις ἐπισυστελλόμενον καὶ αὐξανόμενον τὸ πρέπον· διὸ δεῖ λανθάνειν ποιοῦντας, καὶ μὴ δοκεῖν λέγειν πεπλασμένως ἀλλὰ πεφυκότως (τοῦτο γὰρ πιθανόν, ἐκεῖνο δὲ τοὐναντίον· ὡς γὰρ πρὸς ἐπιβουλεύοντα διαβάλλονται, καθάπερ πρὸς τοὺς οἴνους τοὺς μεμιγμένους) καὶ οἷον ἡ Θεοδώρου φωνὴ πέπονθε πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ὑποκριτῶν· ἡ μὲν γὰρ τοῦ λέγοντος ἔοικεν εἶναι, αἱ δ' ἀλλότριαι. κλέπτεται δ' εὖ, ἐάν τις ἐκ τῆς εἰωθυίας διαλέκτου ἐκλέγων συντιθῇ· ὅ περ Εὐριπίδης ποιεῖ καὶ ὑπέδειξε πρῶτος.

ὄντων δ' ὀνομάτων καὶ ῥημάτων ἐξ ὧν ὁ λόγος συνέστηκεν, τῶν δὲ ὀνομάτων τοσαῦτ' ἐχόντων εἴδη ὅσα τεθεώρηται ἐν τοῖς περὶ ποιήσεως, τούτων γλώτταις μὲν καὶ

28 c. 21.

11 θαυμασταὶ γὰρ τῶν ἀπόντων εἰσίν A[c] Tr. Vict., θαυμαστὴ γὰρ τῶν ἀπάντων ἐστὶν Θ (Y[b]pr.) E ‖ 12 ἐστιν post θαυμαστόν ex A[c] et Tr. recepi cum Gaisfordio, om. cet. ‖ 14 ἐλάττω εἰσὶν coni. Vict. in marg. commentarii, idem Muretus, unde Reizius et Buhleus receperunt, ἐν δὲ τοῖς ψιλοῖς λόγοις πολλῷ ἐλάττοσιν οὔκ Vater. Spengelius rem sibi expedisse videtur anacoluthon statuens, quod ipsum deleto vocabulo διὸ v. 18 tollitur ‖ 16 ἀπρεπέστερον. ἢ περὶ λίαν μικρῶν· sic A[c], cf. praefat. p. XII. Verba ἢ περὶ λίαν μικρῶν male addita esse censet Spengelius (sed transponenda potius videntur, cum propter praecedens περὶ ἃ ὁ λόγος non bene possint abesse) Thurot totum locum sic constituit: ἐν δὲ τοῖς ψιλοῖς λόγοις πολλῷ ἐλάττοσιν (ἡ γὰρ ὑπόθεσις ἐλάττων) ἀπρεπέστερον, ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα εἰ δοῦλος καλλιεποῖτο ἢ λίαν νέος ἢ περὶ λίαν μικρῶν· (scil. ἀπρεπές), ἀλλ' ἔστι καὶ ἐν τούτοις κτλ. | alt. λίαν om. ΘDEAld. ‖ 18 ποιοῦντος A[c] ‖ 19—21 Parentheseos signa recte posuit Thurot ‖ 20 ἐκεῖ ΘBDEAld. | ὥσπερ ΘCAld. | ἐπιβουλεύοντας CTr. schol. ‖ 28 περὶ ποιητικῆς Spengel.

*διπλοῖς ὀνόμασι καὶ πεποιημένοις ὀλιγάκις καὶ ὀλιγαχοῦ χρηστέον (ὅπου δέ, ὕστερον ἐροῦμεν, τό τε διὰ τί εἴρηται· ἐπὶ τὸ μεῖζον γὰρ ἐξαλλάττει τοῦ πρέποντος), τὸ δὲ κύριον καὶ τὸ οἰκεῖον καὶ μεταφορὰ μόνα χρήσιμα πρὸς τὴν τῶν ψιλῶν λόγων λέξιν. σημεῖον δ' ὅτι τούτοις μόνοις πάντες χρῶνται· πάντες γὰρ μεταφοραῖς διαλέγονται καὶ τοῖς οἰκείοις καὶ τοῖς κυρίοις, ὥστε δῆλον ὡς ἂν εὖ ποιῇ τις, ἔσται τε ξενικὸν καὶ λανθάνειν ἐνδέχεται καὶ σαφηνιεῖ. αὕτη δ' ἦν ἡ τοῦ ῥητορικοῦ λόγου ἀρετή. * τῶν δ' ὀνομάτων τῷ μὲν σοφιστῇ ὁμωνυμίαι χρήσιμοι (παρὰ ταύτας γὰρ κακουργεῖ), τῷ ποιητῇ δὲ συνωνυμίαι, λέγω δὲ κύριά τε καὶ συν-*
1405a *ώνυμα οἷον τὸ πορεύεσθαι καὶ τὸ βαδίζειν· ταῦτα γὰρ ἀμφότερα καὶ κύρια καὶ συνώνυμα ἀλλήλοις. **

τί μὲν οὖν τούτων ἕκαστόν ἐστι, καὶ πόσα εἴδη μεταφορᾶς, καὶ ὅτι τοῦτο πλεῖστον δύναται καὶ ἐν ποιήσει καὶ ἐν λόγοις, [αἱ μεταφοραί,] εἴρηται, καθάπερ ἐλέγομεν, ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς· τοσούτῳ δ' ἐν λόγῳ δεῖ μᾶλλον φιλοπονεῖσθαι περὶ αὐτῶν, ὅσῳ ἐξ ἐλαττόνων βοηθημάτων ὁ λόγος ἐστὶ τῶν μέτρων. καὶ τὸ σαφὲς καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ ξενικὸν ἔχει μάλιστα ἡ μεταφορά, καὶ λαβεῖν οὐκ ἔστιν αὐτὴν παρ'

30 c. 3 et 7 ‖ 6 c. 21. 22.

30 *τό τε*] *τὸ δὲ* Tr. ‖ 32 *μεταφοραὶ* corr. Y^bBCTr. | *μόνα χρήσιμα* Winstanleus ad poet. p. 183, *μόναι* libri omnes, *χρήσιμαι* A^cC, *χρήσιμοι* cet. Ald. ‖ 35 *δῆλον μὲν* Tr. | *ὡς*] *ὅτι* schol. ‖ 36 *τε τὸ ΘΠ* ‖ 37 De toto loco cf. praef. p. LXXIX ‖ 38 *περὶ ταύτας* ΘAld. ‖ 1405a, 1 *πορεύεσθαί τε καὶ* ΘBCEAld. ‖ 2 *καὶ* ante *κύρια* om. C | *συν^{νω}οίνυμα* A^c corr. ead. man. ‖ 3 *καὶ πόσα εἴδη καὶ ὅτι τούτων πλεῖστον δύνανται καὶ ἐν ποιήσει καὶ ἐν λόγοις αἱ μεταφοραὶ* Bekk.^{3} ex coniectura Spengelii ab auctore ipso nunc optime refutata. Monente Spengelio cum Vatero *αἱ μεταφοραὶ* seclusi, quod in A^c in fine puncto notatum est ‖ 6 *οὕτω* A^c, sed ante vacuum spatium, *τοσούτῳ* Vict., quod et habet Tr., *τοσοῦτον ΘΠ* schol. | *ἐν λόγοις* Θ (pr. Y^b) DEAld. ‖ 7 *ὅσον ΘΠ* schol. Ald. ‖ 8 *καὶ τὸ ἡδὺ* om. schol.

ἄλλου. δεῖ δὲ καὶ τὰ ἐπίθετα καὶ τὰς μεταφορὰς ἁρμοττούσας λέγειν. τοῦτο δ' ἔσται ἐκ τοῦ ἀνάλογον· εἰ δὲ μή, ἀπρεπὲς φανεῖται διὰ τὸ παρ' ἄλληλα τὰ ἐναντία μάλιστα φαίνεσθαι. ἀλλὰ δεῖ σκοπεῖν, ὡς νέῳ φοινικίς, οὕτω γέροντι τί· οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ πρέπει ἐσθής. καὶ ἐάν τε κοσμεῖν βούλῃ, ἀπὸ τοῦ βελτίονος τῶν ἐν ταὐτῷ γένει φέρειν τὴν μεταφοράν, ἐάν τε ψέγειν, ἀπὸ τῶν χειρόνων, λέγω δ' οἷον, ἐπεὶ τὰ ἐναντία ἐν τῷ αὐτῷ γένει, τὸ φάναι τὸν μὲν πτωχεύοντα εὔχεσθαι τὸν δὲ εὐχόμενον πτωχεύειν, ὅτι ἄμφω αἰτήσεις, τὸ εἰρημένον ἐστὶ ποιεῖν, ὡς καὶ Ἰφικράτης Καλλίαν μητραγύρτην [ἀλλ' οὐ δᾳδοῦχον.], ὁ δὲ ἔφη ἀμύητον αὐτὸν εἶναι· οὐ γὰρ ἂν μητραγύρτην αὐτὸν καλεῖν, ἀλλὰ δᾳδοῦχον· ἄμφω γὰρ περὶ θεόν, ἀλλὰ τὸ μὲν τίμιον τὸ δὲ ἄτιμον. καὶ ὁ μὲν διονυσοκόλακας, αὐτοὶ δ' αὑτοὺς τεχνίτας καλοῦσιν· ταῦτα δ' ἄμφω μεταφορά, ἡ μὲν ῥυπαινόντων ἡ δὲ τοὐναντίον. καὶ οἱ μὲν λῃσταὶ αὑτοὺς ποριστὰς καλοῦσι νῦν· διὸ ἔξεστι λέγειν τὸν ἀδικήσαντα μὲν ἁμαρτάνειν, τὸν δ' ἁμαρτάνοντα ἀδικῆσαι, καὶ τὸν κλέψαντα καὶ λαβεῖν καὶ πορθῆσαι. τὸ δὲ ὡς ὁ Τήλεφος Εὐριπίδου φησίν,

28 fr. 705 N^2.

10 Iam h. l. in hac expositione de metaphora *τὰ ἐπίθετα* commemorari offendit; itaque *καὶ τὰ ἐπίθετα* Spengelii iudicio melius abesset ‖ 11 *ἀναλόγου* QZ^bD ‖ 12 Ante *ἀπρεπὲς μᾶλλον* exspectaveris cum schol., cf. 1410a, 22. 1412b, 23 ‖ 13 *νέοι φοίνικες, νέω* cet. libri omnes, *φοινικὶς* BCY^b corr. Tr. et interpret. schol., *φοίνικες* QZ^bDEAld. | *οὐ τῶι γέροντι* A^c, *οὕτω γέροντί τι* libri cet., unde recentiores *γέροντι τί* ‖ 15 *τοῦ βελτίονος* A^cTr. schol. pr. Vict., ut 1405b, 22, *τῶν βελτιόνων* cet. | *ταὐτῷ*] *τῷ* ΘCDEAld. ‖ 20 et 21 *μιτραγύρτην* QCDE schol. et infra omnes *Π* | *ἀλλ' οὐ δᾳδοῦχον* delevit Diels ‖ 23 *ὁ μὲν* ex A^c et Tr. Vict., *οἱ μὲν* ΘΠ schol., an *ὁ μὲν* ⟨*δῆμος*⟩? | *διονυσοκόλακες* Z^bDEAld. ‖ 24 *μεταφοραί* $Z^b Y^b$DE Ald., *μεταφορᾶς* B ‖ 25 *λῃσταὶ αὐτοὶ δὲ* DE et sic in excusis ante Vict., qui primus verba sustulit. Perspicuum magis esset, si scripsisset *καὶ οἱ μὲν λῃστάς, αὐτοὶ δὲ αὑτοὺς ποριστὰς καλοῦσι* ‖ 28 *πορθῆσαι* aperte falsum est; unum verum puto,

κώπης ἀνάσσων κἀποβὰς εἰς Μυσίαν,

ἀπρεπές, ὅτι μεῖζον τὸ ἀνάσσειν ἢ κατ' ἀξίαν· οὐ κέκλεπται οὖν. ἔστιν δὲ καὶ ἐν ταῖς συλλαβαῖς ἁμαρτία, ἐὰν μὴ ἡδείας ᾖ σημεῖα φωνῆς, οἷον Διονύσιος προσαγορεύει ὁ χαλκοῦς ἐν τοῖς ἐλεγείοις κραυγὴν Καλλιόπης τὴν ποίησιν, ὅτι ἄμφω φωναί· φαύλη δὲ ἡ μεταφορὰ ταῖς ἀσήμοις φωναῖς. ἔτι δὲ οὐ πόρρωθεν δεῖ ἀλλ' ἐκ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ὁμοειδῶν μεταφέρειν τὰ ἀνώνυμα ὠνομασμένως, ὃ λεχθὲν δῆλόν ἐστιν ὅτι συγγενές, οἷον ἐν τῷ αἰνίγματι τῷ εὐδοκιμοῦντι

1405b ἄνδρ' εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα·

ἀνώνυμον γὰρ τὸ πάθος, ἔστι δ' ἄμφω πρόσθεσίς τις· κόλλησιν τοίνυν εἶπε τὴν τῆς σικύας προσβολήν. καὶ ὅλως ἐκ τῶν εὖ ᾐνιγμένων ἔστι μεταφορὰς λαβεῖν ἐπιεικεῖς· μεταφοραὶ γὰρ αἰνίττονται, ὥστε δῆλον ὅτι εὖ μετενήνεκται. καὶ ἀπὸ καλῶν· κάλλος δὲ ὀνόματος τὸ μὲν ὥσπερ Λικύμνιος λέγει, ἐν τοῖς ψόφοις ἢ τῷ σημαινομένῳ, καὶ αἶσχος δὲ ὡσαύτως. ἔτι δὲ τρίτον ..., ὃ λύει τὸν σοφιστικὸν λόγον· οὐ

32 fr. 7 Bergk^{4} || 37 Cleobulin fr. 7 Bergk^{4} || 6 cf. Blass, Att. Bereds. I^{2}, 82^{2}.

quod habet Tr. *„et accipere et acquirere“* sive in hoc verbo „acquirere“ cum Buhleo πορίσαι vel πορίσασθαι sive aliud simile verbum latet; nam λαβεῖν ut 1374a, 16 et h. l. schol. interpretatur, est ἀπὸ χείρονος sumptum, πορίσαι ἀπὸ βελτίονος, cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX p. 507 || 29 κώπας ἀνάσσειν libri omnes praeter C, ubi κώπης ἀνάσσων et sic schol. Stephani 313, 34 R. || 30 τὸ ἀνάσσειν μεῖζον ΘΠ || 31 ἁμαρτάνειν C schol., ἁμαρτία B γρ. ἁμαρτάνειν | ᾖ ἡδείας ΘΠ || 32 De verborum collocatione Διονύσιος προσαγορεύει ὁ χαλκοῦς cf. 1400a, 10 || 33 κραυγὴν καὶ καλλιόπης A^{c} || 34 Aut puncto post φωναί posito ⟨γίνεται καὶ⟩ φαύλη ἡ μεταφορά ut novum aliquid Aristot. aggrediatur aut servata interpunctione pro ἀσήμοις ἀηδέσι coni. Susemihl (at tum dicere debet Aristot. τῇ ἀηδεῖ φωνῇ). An pro συλλαβαῖς l. 31 variandi causa nunc ταῖς ἀσήμοις φωναῖς dixit? nam συλλαβή ei est φωνὴ ἄσημος Poet. 1456^{b}, 34 || 35 δεῖ ἀλλ' ἐκ τῶν] διαλέκτων A^{c} | ὁμοειδῶν] ὁμογενῶν pr. Y^{b}D || b, 1 πυρίχαλκον libri omnes, seiunxit pr. Vict. || 5 μεταφορᾷ coni. Vict. || 7 λέγειν A^{c}DEAld. | *„in sono“* (ψόφῳ) Tr.

γὰρ ὡς ἔφη Βρύσων οὐθένα αἰσχρολογεῖν, εἴπερ τὸ αὐτὸ σημαίνει τόδε ἀντὶ τοῦδε εἰπεῖν· τοῦτο γάρ ἐστιν ψεῦδος· ἔστιν γὰρ ἄλλο ἄλλου κυριώτερον καὶ ὡμοιωμένον μᾶλλον καὶ οἰκειότερον τῷ ποιεῖν τὸ πρᾶγμα πρὸ ὀμμάτων. ἔτι οὐχ ὁμοίως ἔχον σημαίνει τόδε καὶ τόδε, ὥστε καὶ οὕτως ἄλλου ἄλλο κάλλιον καὶ αἴσχιον θετέον· ἄμφω μὲν γὰρ τὸ καλὸν ἢ τὸ αἰσχρὸν σημαίνουσιν, ἀλλ' οὐχ ᾗ καλὸν ἢ οὐχ ᾗ αἰσχρόν· ἢ ταῦτα μέν, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἧττον. τὰς δὲ μεταφορὰς ἐντεῦθεν οἰστέον, ἀπὸ καλῶν ἢ τῇ φωνῇ ἢ τῇ δυνάμει ἢ τῇ ὄψει ἢ ἄλλῃ τινὶ αἰσθήσει. διαφέρει δ' εἰπεῖν, οἷον ῥοδοδάκτυλος ἠὼς μᾶλλον ἢ φοινικοδάκτυλος, ἢ ἔτι φαυλότερον ἐρυθροδάκτυλος. καὶ ἐν τοῖς ἐπιθέτοις ἔστιν μὲν τὰς ἐπιθέσεις ποιεῖσθαι ἀπὸ φαύλου ἢ αἰσχροῦ, οἷον ὁ μητροφόντης, ἔστι δ' ἀπὸ τοῦ βελτίονος, οἷον ὁ πατρὸς ἀμύντωρ· καὶ ὁ Σιμωνίδης, ὅτε μὲν ἐδίδου μισθὸν ὀλίγον αὐτῷ ὁ νικήσας τοῖς ὀρεῦσιν, οὐκ ἤθελε ποιεῖν ὡς δυσχεραίνων εἰς ἡμιόνους ποιεῖν, ἐπεὶ δ' ἱκανὸν ἔδωκεν, ἐποίησε

χαίρετ' ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων·

καίτοι καὶ τῶν ὄνων θυγατέρες ἦσαν. ἔτι τὸ αὐτὸ ὑποκορίζεσθαι· ἔστιν δὲ ὁ ὑποκορισμὸς ὃς ἔλαττον ποιεῖ καὶ τὸ

23 Eur. Or. 1588 ‖ 26 fr. 7 Bergk⁴.

9 ὡς om. A^c. Ceterum totus locus nondum certa coniectura sanatus. Nam desideratur ipsum illud tertium, quod diserte ab Aristotele dici debebat; itaque monente Susemihlio nunc in textu lacunam indicavi, ad quam explendam in promptu sunt ⟨ἐν τῷ ὀρθῶς χρῆσθαι τοῖς συνωνύμοις⟩ ὃ ⟨καὶ⟩ λύει κτλ.; nam simile quid invenisse videtur schol., qui ἔτι δὲ τρίτον κάλλος τῶν ὀνομάτων τὸ μὴ εἶναι ὁμώνυμον τὸ ὄνομα ‖ 10 τόδε ἀντὶ τοῦδε ex A^c recepit Spengel quam varietatem etiam schol. laudat, ἀντὶ τοῦ τόδε cet. ‖ 13 ἔχων ΘΒC ‖ 14 ἄλλο ἄλλου ΘΠ schol., ἄλλο (ου superscr.) ἄλλο A^c, corr. ead. man. ‖ 15 prius ἢ ex A^c et Tr. Spengel, καὶ ΘΠ schol. ‖ 16 δὴ Knebel ‖ 27 θυγατέρες ΘΕ ‖ 28 ὑπ' ὀρκίζεσθαι et ὑπορκισμός A^c

κακὸν καὶ τὸ ἀγαθόν, ὥσπερ καὶ ὁ Ἀριστοφάνης σκώπτων ἐν τοῖς Βαβυλωνίοις, ἀντὶ μὲν χρυσίου χρυσιδάριον, ἀντὶ δ' ἱματίου ἱματιδάριον, ἀντὶ δὲ λοιδορίας λοιδορημάτιον καὶ νοσημάτιον. εὐλαβεῖσθαι δὲ δεῖ καὶ παρατηρεῖν ἐν ἀμφοῖν τὸ μέτριον.

τὰ δὲ ψυχρὰ ἐν τέτταρσι γίγνεται κατὰ τὴν λέξιν, (I) ἔν τε Cap. 3
τοῖς διπλοῖς ὀνόμασιν, οἷον Λυκόφρων τὸν πολυπρόσωπον οὐρανὸν τῆς μεγαλοκορύφου γῆς καὶ ἀκτὴν δὲ στενοπόρον, καὶ ὡς Γοργίας [ὠνόμαζεν] πτωχόμουσος κόλαξ, ἐπιορκή-
1406a σαντας καὶ κατευορκήσαντας. καὶ ὡς Ἀλκιδάμας μένους μὲν τὴν ψυχὴν πληρουμένην, πυρίχρων δὲ τὴν ὄψιν γιγνομένην, καὶ τελεσφόρον ᾠήθη τὴν προθυμίαν αὐτῶν γενήσεσθαι, καὶ τελεσφόρον τὴν πειθὼ τῶν λόγων κατέστησεν, καὶ κυανόχρων τὸ τῆς θαλάττης ἔδαφος· πάντα ταῦτα γὰρ ποιητικὰ διὰ τὴν δίπλωσιν φαίνεται. μία μὲν οὖν αὕτη αἰτία, μία δὲ (II) τὸ χρῆσθαι γλώτταις, οἷον Λυκόφρων Ξέρξην πέλωρον ἄνδρα, καὶ Σκίρων σίννις ἀνήρ, καὶ Ἀλκιδάμας ἄθυρμα τῇ ποιήσει, καὶ τὴν τῆς φύσεως ἀτασθαλίαν, καὶ ἀκράτῳ τῆς διανοίας ὀργῇ τεθηγμένον. (III) τρίτον δ' ἐν τοῖς ἐπιθέτοις

31 fr. 90 Kock ‖ 35 Blass, Att. Bereds. II p. 235 ‖ 37 fr. V, 2 Sauppe ‖ 1 fr. V, 10 sq. Sauppe ‖ 8 fr. V, 5a Sauppe.

30 ὁ om. ΘBE | *σκώπτων* Tr. quod recepi, *σκώπτει* cet. ‖ 32 *ἀντὶ νοσήματος νοσημάτιον* C, *καὶ νοσημάτιον* om. Tr. ‖ 33 *δεῖ* om. Q | *ἐν ἀμφοῖν* om. D Ald. ‖ 34 *γίνονται* ΘBC Ald. ‖ 36 *μελανοκορύφου* schol. et cod. graec. Monac. 90 ‖ 37 *ὠνόμαζεν* seclusi, cf. Mus. Rhen. l. l. pag. 496 | *ἐπιορκίσαντας καὶ κατευορκίσαντας* E et sic editiones omnes ante Bekkerum praeter Camot. et schol., *κατεπιορκήσαντας* coni. Lobeck, *πτωχομουσοκόλακας ἐπιορκήσαντας . . . . καὶ εὐορκήσαντας* coni. Vahlen Mus. Rhen. XXI, 146 ‖ 1406a, 1 *μὲν οὓς* A^c ‖ 5 *τῆς θαλάττης* ex A^c et Tr. Vict., *θετταλοῦ* Q, *θεττάλου* $Y^b Z^b$ BD, C in marg. *γρ. θεττάλου* | *πάντα ταῦτα γὰρ* ex A^c recepi, cf. 1406b, 22, *πάντα γὰρ ταῦτα* ΘΠ ‖ 7 *πέλωρον* A^c et Tr., *τὸν πελώριον* ΘΠ schol., cf. 1408b, 13 ‖ 8 *σίννις*] *οἰνὶς* A^c, *σίννος* B, *σινὴς* C, *σίνις* schol. ‖ 9 *ἀκράτῳ* ex A^c Vict., *ἀκράτωρ* ΘE Ald.

τὸ ἢ μακροῖς ἢ ἀκαίροις ἢ πυκνοῖς χρῆσθαι· ἐν μὲν γὰρ ποιήσει πρέπει γάλα λευκὸν εἰπεῖν, ἐν δὲ λόγῳ τὰ μὲν ἀπρεπέστερα, τὰ δέ, ἂν ᾖ κατακορῆ, ἐξελέγχει καὶ ποιεῖ φανερὸν ὅτι ποίησις ἐστίν, ἐπεὶ δεῖ γε χρῆσθαι αὐτοῖς· ἐξ-αλλάττει γὰρ τὸ εἰωθὸς καὶ ξενικὴν ποιεῖ τὴν λέξιν. ἀλλὰ δεῖ στοχάζεσθαι τοῦ μετρίου, ἐπεὶ μεῖζον ποιεῖ κακὸν τοῦ εἰκῆ λέγειν· ἡ μὲν γὰρ οὐκ ἔχει τὸ εὖ, ἡ δὲ τὸ κακῶς. διὸ τὰ Ἀλκιδάμαντος ψυχρὰ φαίνεται· οὐ γὰρ ἡδύσματι χρῆται ἀλλ' ὡς ἐδέσματι τοῖς ἐπιθέτοις, οὕτω πυκνοῖς καὶ μείζοσι καὶ ἐπὶ δήλοις, οἷον οὐχ ἱδρῶτα ἀλλὰ τὸν ὑγρὸν ἱδρῶτα, καὶ οὐκ εἰς Ἴσθμια ἀλλ' εἰς τὴν τῶν Ἰσθμίων πανήγυριν, καὶ οὐχὶ νόμους ἀλλὰ τοὺς τῶν πόλεων βασιλεῖς νόμους, καὶ οὐ δρόμῳ ἀλλὰ δρομαίᾳ τῇ τῆς ψυχῆς ὁρμῇ, καὶ οὐχὶ μουσεῖον ἀλλὰ τὸ τῆς φύσεως παραλαβὼν μουσεῖον, καὶ σκυθρωπὸν τὴν φροντίδα τῆς ψυχῆς, καὶ οὐ χάριτος ἀλλὰ πανδήμου χάριτος δημιουργὸς καὶ οἰκονόμος τῆς τῶν ἀκουόντων ἡδονῆς, καὶ οὐ κλάδοις ἀλλὰ τοῖς

12 Δ 434 cet. ‖ 20 fr. V, 6—16 Sauppe.

13 *κατακορῆι* A^c ‖ 14 *ποιήσεως* Q | *αὐτοῖς* scripsi Tr. secutus, *αὐτῶι* A^c, *αὐτῇ* ΘΠ ‖ 18 *ἡδύσματι* et *ἐδέσματι* ex A^c Vict., *ἡδύσμασι* DE, *ἐδέσματα* Z^b, *ἐδέσμασι* DE, *ὡς ἡδύσματι* Tr. schol. ‖ 20 *ἐπὶ δήλοις* dedit Bernays, *ἐπιδήλοις* libri ‖ 21 *ἱδρῶντα* A^c ‖ 22 *νόμον* A^c | *τοὺς* om. A^c | *βασιλεῖς νομίμους* A^cTr.Vict. ‖ 23 *δρόμῳ* ex codd. (A^c) Vict., *δρομαῖαι* QZ^bD, unde edit. vet. *δρομαίᾳ*, *δρομαῖα* E | *δρομαίᾳ*] *δρομαῖαι* QD, *δρομαῖα* E. Verbis *οὐ δρόμῳ* et *οὐχὶ μουσεῖον* deletis haec duo exempla in unum coniungit Vahlen: *δρομαίᾳ τῇ τῆς ψυχῆς ὁρμῇ τὸ τῆς φύσεως παραλαβὼν* (vel potius cum A^c *περιλαβὼν*) *μουσεῖον*. Et animadvertendum quidem est et hic et in sequenti expositione ne unum quidem nomen apposita negatione commemorari a scholiasta ‖ 25 *εἰ* in *μουσεῖον* corr. A^c, *„sed naturam obtinens museum"* (?) Tr. | *καὶ οὐ σκυθρωπὸν, ἀλλὰ* coni. Spengel, *καὶ οὐχὶ φροντίδα, ἀλλὰ σκυθρωπὸν* coni. Sauppe (quod non necessarium esse ostendit Vahlen) ‖ 26 *οἰκονομία* D Ald. et schol. cod. n; nam alter V interpretatur: *ὁ ῥήτωρ λέγεται οἰκονόμος τῆς τῶν ἀκουσάντων* (V et BE, *ἀκουσόντων* n) *ἡδονῆς*, equidem *τῆς τῶν ἀκουόντων ἡδονῆς* delendum censeo ‖ 27 *τοῖς*

τῆς ὕλης κλάδοις [ἀπέκρυψεν], καὶ οὐ τὸ σῶμα παρήμπισχεν ἀλλὰ τὴν τοῦ σώματος αἰσχύνην, καὶ ἀντίμιμον τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιθυμίαν (τοῦτο δ' ἅμα καὶ διπλοῦν καὶ ἐπίθετον, ὥστε ποίημα γίνεται), καὶ οὕτως ἔξεδρον τὴν τῆς μοχθηρίας ὑπερβολήν. διὸ ποιητικῶς λέγοντες τῇ ἀπρεπείᾳ τὸ γελοῖον καὶ τὸ ψυχρὸν ἐμποιοῦσι, καὶ τὸ ἀσαφὲς διὰ τὴν ἀδολεσχίαν· ὅταν γὰρ γιγνώσκοντι ἐπεμβάλλῃ, διαλύει τὸ σαφὲς τῷ ἐπισκοτεῖν· οἱ δ' ἄνθρωποι τοῖς διπλοῖς χρῶνται, ὅταν ἀνώνυμον ᾖ καὶ ὁ λόγος εὐσύνθετος, οἷον τὸ χρονοτριβεῖν· 1406b ἀλλ' ἂν πολύ, πάντως ποιητικόν. διὸ χρησιμωτάτη ἡ διπλῆ λέξις τοῖς διθυραμβοποιοῖς· οὗτοι γὰρ ψοφώδεις· αἱ δὲ γλῶτται τοῖς ἐποποιοῖς· σεμνὸν γὰρ καὶ αὔθαδες· . . . * ἡ μεταφορὰ τοῖς ἰαμβείοις· τούτοις γὰρ νῦν χρῶνται, ὥσπερ εἴρηται * (IV) καὶ ἔτι τέταρτον τὸ ψυχρὸν ἐν ταῖς μεταφοραῖς γίνεται· εἰσὶν γὰρ καὶ μεταφοραὶ ἀπρεπεῖς, αἱ μὲν διὰ τὸ γελοῖον (χρῶνται γὰρ καὶ οἱ κωμῳδοποιοὶ μεταφοραῖς), αἱ δὲ διὰ τὸ σεμνὸν ἄγαν καὶ τραγικόν· ἀσαφεῖς δέ, ἂν πόρρωθεν. οἷον Γοργίας χλωρὰ καὶ ἔναιμα τὰ πράγματα· σὺ δὲ ταῦτα αἰσχρῶς [μὲν] ἔσπειρας κακῶς δὲ ἐθέρισας· ποιητικῶς γὰρ ἄγαν. καὶ ὡς Ἀλκιδάμας τὴν φιλοσοφίαν ἐπι-

5 c. 1 ‖ 9 fr. VII, 3 Sauppe ‖ 11 fr. V, 17—19 Sauppe.

om. ΘDE, ἀπέκρυψεν secl. Diels nec legit schol., καὶ οὐ κλάδοις, ἀλλὰ τοῖς τῆς ὕλης κλάδοις παρήμπισχε καὶ οὐ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὴν τοῦ σώματος αἰσχύνην coni. Vahlen ‖ 29 ἀντίμιμον C et γρ. Y[b] et sic ex schol. in marg. edit. Venet. pr. dedit Vict., τίμιον cet. omnes et Tr. ‖ 31 ἔξεδρον ex schol. pr. Vict., ἐξεῦρον libri omnes et Tr. ‖ 34 ἐπεμβάλῃ ΘΠ schol. ‖ 35 ἐπισκοπεῖν QTr. (ut supra 1354b, 11) ‖ b, 1 χρησιμώτατον ΘDE ‖ 3 ἡ ante μεταφορά om. ΘΠ ‖ 4 δὲ post μεταφορά add. ΘΠTr. schol., om. A[c] secl. Spengel. Sed dubitari licet, utrum totum membrum Aristotelis sit an ex Poet. 22. 1459a, 10 sqq. falso huc illatum. Cf. et Poet. 24. 1459b, 34. nec minus verisimile videtur, genuinam de epithetis observationem excidisse; itaque cum Schuetzio Fleckeis. Annal. CXXXVII p. 692 lacunae signa posui post αὔθαδες cf. et praefat. p. LXXXI ‖ 9 ἄναιμα ΘBC ‖ 10 μὲν om. A[c] et Tr. et secl. Spengel.

τείχισμα τῶν νόμων, καὶ τὴν Ὀδύσσειαν καλὸν ἀνθρωπίνου βίου κάτοπτρον, καὶ οὐδὲν τοιοῦτον ἄθυρμα τῇ ποιήσει προσφέρων· ἅπαντα γὰρ ταῦτα ἀπίθανα διὰ τὰ εἰρημένα. τὸ δὲ Γοργίου εἰς τὴν χελιδόνα, ἐπεὶ κατ' αὐτοῦ πετομένη ἀφῆκε τὸ περίττωμα, ἄριστα τῶν τραγικῶν· εἶπε γὰρ αἰσχρόν γε ὦ Φιλομήλα. ὄρνιθι μὲν γάρ, εἰ ἐποίησεν, οὐκ αἰσχρόν, παρθένῳ δὲ αἰσχρόν. εὖ οὖν ἐλοιδόρησεν εἰπὼν ὃ ἦν, ἀλλ' οὐχ ὃ ἔστιν.

Cap. 4 ἔστιν δὲ καὶ ἡ εἰκὼν μεταφορά· διαφέρει γὰρ μικρόν· ὅταν μὲν γὰρ εἴπῃ τὸν Ἀχιλλέα

ὡς δὲ λέων ἐπόρουσεν,

εἰκών ἐστιν, ὅταν δὲ λέων ἐπόρουσε, μεταφορά· διὰ τὸ γὰρ ἄμφω ἀνδρείους εἶναι, προσηγόρευσεν μετενέγκας λέοντα τὸν Ἀχιλλέα. χρήσιμον δὲ ἡ εἰκὼν καὶ ἐν λόγῳ, ὀλιγάκις δέ· ποιητικὸν γάρ. οἰστέαι δὲ ὥσπερ αἱ μεταφοραί· μεταφοραὶ γάρ εἰσι διαφέρουσαι τῷ εἰρημένῳ. εἰσὶν δ' εἰκόνες οἷον ἣν Ἀνδροτίων εἰς Ἰδριέα, ὅτι ὅμοιος τοῖς ἐκ τῶν δεσμῶν κυνιδίοις· ἐκεῖνά τε γὰρ προσπίπτοντα δάκνειν, καὶ Ἰδριέα λυθέντα ἐκ τῶν δεσμῶν εἶναι χαλεπόν. καὶ ὡς Θεοδάμας εἴκαζεν Ἀρχίδαμον Εὐξένῳ γεωμετρεῖν οὐκ ἐπισταμένῳ ἐν τῷ ἀνάλογον· ἔσται γὰρ καὶ ὁ Εὔξενος Ἀρχίδαμος γεωμετρικός. καὶ τὸ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ Πλάτωνος,

21 Ὅμηρος vel ὁ ποιητὴς excidisse videtur: nam falsa est sententia, quam defendi olim Annal. Acad. Bav. 1884 p. 285 adnot. „si quis dicat" interpretans; nunquam enim Aristot. talia exempla de suo fingit et largitur. At in nostris Homeri exemplaribus non legitur exemplum ab Aristotele allatum, sed simile quid Υ 164 || 27 fr. p. 245 Sauppe || 32 469 D.

13 τοιοῦτον om. Tr. || 16 εἶπε] ἐπεὶ A[c] || 22 ὅταν] ὅτι ΘΠ | διὰ γὰρ τὸ ΘΠ, cf. variet. ad 1406a, 5 || 23 μετενεγκών ΘΠ | λέοντα om. C || 27 ἦν Y[b]Z[b], ἣν DE || 28 δάκνειν coni. Faber et Gaisford quos secutus sum, cf. variet. ad 1377a, 15, δάκνει libri || 31 καὶ ἐκ τοῦ ἀνάλογον ΘΠTr. | ἔστι ΘDE Ald. || 32 πολιτίδι A[c] (quod nihil aliud est, quam ΠΟΛΙΤΙΑΙ archetypi) et hoc, nisi fallor, falso correctum in ΘΠ πολιτεία διὰ τοῦ; sed scribendum

ὅτι οἱ τοὺς τεθνεῶτας σκυλεύοντες ἐοίκασι τοῖς κυνιδίοις, ἃ τοὺς λίθους δάκνει τοῦ βάλλοντος οὐχ ἁπτόμενα. καὶ ἡ εἰς τὸν δῆμον, ὅτι ὅμοιος ναυκλήρῳ ἰσχυρῷ μὲν ὑποκώφῳ δέ. καὶ ἡ εἰς τὰ μέτρα τῶν ποιητῶν, ὅτι ἔοικε τοῖς ἄνευ κάλλους ὡραίοις· οἱ μὲν γὰρ ἀπανθήσαντες, τὰ δὲ
1407a διαλυθέντα οὐχ ὅμοια φαίνεται. καὶ ἡ Περικλέους εἰς Σαμίους, ἐοικέναι αὐτοὺς τοῖς παιδίοις ἃ τὸν ψωμὸν δέχεται μέν, κλαίοντα δέ. καὶ εἰς Βοιωτούς, ὅτι ὅμοιοι τοῖς πρίνοις· τούς τε γὰρ πρίνους ὑφ' αὑτῶν κατακόπτεσθαι, καὶ τοὺς Βοιωτοὺς πρὸς ἀλλήλους μαχομένους. καὶ ὃ Δημοσθένης τὸν δῆμον, ὅτι ὅμοιός ἐστιν τοῖς ἐν τοῖς πλοίοις ναυτιῶσιν . . . καὶ ὡς Δημοκράτης εἴκασεν τοὺς ῥήτορας ταῖς τίτθαις αἳ τὸ ψώμισμα καταπίνουσαι τῷ σιάλῳ τὰ παιδία παραλείφουσιν. καὶ ὡς Ἀντισθένης Κηφισόδοτον τὸν λεπτὸν

35 Polit. 488A ‖ 36 Polit. 601B ‖ 5 fr. 16 p. 254 Sauppe ‖ 7. fr. 1 p. 320 Sauppe.

videtur *τὰ ἐν τῇ πολιτείᾳ τῇ Πλάτωνος*, cum t r e s similitudines ex eodem Platonis libro enumerentur ‖ 34 *τῶν βαλλόντων ΘΠ*Tr. | *καὶ ἡ εἰς τὸν δῆμον* pr. ex A[c] et Tr. Vict., *καὶ ὡς ὁ δημοσθένης ΘΠ* ‖ 35 *ὑποκύφῳ* QZ[b]DEAld. ‖ 36 *ἡ* supra lineam A[c] et abesse potest, ut infra 1407a, 2 ‖ 37 *ἀπανθίσαντες* A[c] ‖ 1407a, 3 „*plorant autem*“ (*κλαίει δὲ*) Tr. (?) ‖ 5 *καὶ ὁ δημοσθένης τὸν δῆμον* libri omnes, unde ego *καὶ ὃ Δημοσθένης τὸν δῆμον* (scil. *εἶπε* ut supra 1406b, 21), *ἡ Δημοσθένους* ⟨*εἰς*⟩ *τὸν δῆμον* Bekker[3] Spengel. Quod nauseandi *πάθος* notissimum erat Graecis, fortasse accuratiori explicationi supersedere poterat Aristot., quae omnibus his comparationibus adiicitur praeter nostram et l. 35. Cum autem toto hoc capite nullum alium fontem, quam ipsum Aristotelem scholiastam sequi appareat, ego cum Reiskeo verba Demosthenis ab eo allata *ὥσπερ γὰρ οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ὄντες ὑπὸ τοῦ σάλου τῶν κυμάτων ταρασσόμενοι ναυτιῶσι* [*καὶ*] *ἀπλῶς* (*ἀηδῶς* Reiske) *ἀφορῶντες πρὸς τὴν θάλασσαν, οὕτω καὶ ὁ δῆμος ναυτιᾷ καὶ ἰλιγγιᾷ ἀφορῶν πρὸς τὰ πράγματα* non a scholiasta ficta sed ex Aristotele quamquam immutata nonnihil relata esse existimo sed cf. praefat. p. XLV adnot. (cf. etiam Wilamowitzium Aristot. et Athen. I, p. 356, 46) ‖ 7 *ὁ Δημοκράτης ΘΠ*Ald. ‖ 8 *τιτθαῖς* A[c] ‖ 9 *γρ. τῷ λεπτῷ* Y[b], quae varietas occurrit etiam apud schol.

λιβανωτῷ εἴκασεν, ὅτι ἀπολλύμενος εὐφραίνει. πάσας δὲ ταύτας καὶ ὡς εἰκόνας καὶ ὡς μεταφορὰς ἔξεστι λέγειν, ὥστε ὅσαι ἂν εὐδοκιμῶσιν ὡς μεταφοραὶ λεχθεῖσαι, δῆλον ὅτι αὗται καὶ εἰκόνες ἔσονται, καὶ αἱ εἰκόνες μεταφοραὶ λόγου δεόμεναι. ἀεὶ δὲ δεῖ τὴν μεταφορὰν τὴν ἐκ τοῦ ἀνάλογον ἀνταποδιδόναι καὶ ἐπὶ θάτερα [καὶ ἐπὶ] τῶν ὁμογενῶν, οἷον εἰ ἡ φιάλη ἀσπὶς Διονύσου, καὶ τὴν ἀσπίδα ἁρμόττει λέγεσθαι φιάλην Ἄρεως.

Cap. 5 ὁ μὲν οὖν λόγος συντίθεται ἐκ τούτων, ἔστι δ' ἀρχὴ τῆς λέξεως τὸ ἑλληνίζειν· τοῦτο δ' ἐστὶν ἐν πέντε, (I) πρῶτον μὲν ἐν τοῖς συνδέσμοις, ἂν ἀποδιδῷ τις ὡς πεφύκασι πρότεροι καὶ ὕστεροι γίγνεσθαι ἀλλήλων, οἷον ἔνιοι ἀπαιτοῦσιν, ὥσπερ ὁ μέν καὶ ὁ ἐγὼ μέν ἀπαιτεῖ τὸν δέ καὶ τὸν ὁ δέ. δεῖ δὲ ἕως μέμνηται ἀνταποδιδόναι ἀλλήλοις, καὶ μήτε μακρὰν ἀπαρτᾶν μήτε σύνδεσμον πρὸ συνδέσμου ἀποδιδόναι τοῦ ἀναγκαίου· ὀλιγαχοῦ γὰρ ἁρμόττει. ἐγὼ δ', ἐπεί μοι εἶπεν (ἦλθε γὰρ Κλέων δεόμενός τε καὶ ἀξιῶν), ἐπορευόμην παραλαβὼν αὐτούς. ἐν τούτοις γὰρ πολλοὶ πρὸ τοῦ ἀποδοθησομένου συνδέσμου προεμβέβληνται σύνδεσμοι· ἐὰν δὲ πολὺ τὸ μεταξὺ γένηται [τοῦ ἐπορευόμην], ἀσαφές. ἓν μὲν δὴ τὸ εὖ ἐν τοῖς συνδέσμοις, (II) δεύτερον δὲ τὸ τοῖς ἰδίοις ὀνόμασι λέγειν καὶ μὴ τοῖς περιέχουσιν. (III) τρίτον μὴ ἀμφιβόλοις· ταῦτα

10 πάσας δὲ ex Tr. recepi, cet. γάρ ‖ 13 μεταφορᾶς A^c ‖ 15 ἐπὶ θατέρου Z^b Ald., καὶ ἐπὶ delevit Bernays, καὶ ἐπὶ τῶν ὁμογενῶν expungit Vater ‖ 17 Ἄρεως A^c ut 1412b, 34. 1413a, 6. 1457b, 22 et 32, Ἄρεος ceteri ‖ 19 De toto hoc capite cf. praefat. p. LXXXI sq. ‖ 23 ὁ ante δὲ om. A^c Tr. ‖ 27 ἦλθέ τε γὰρ Θ (pr. Y^b) E schol. Ald. | καὶ κλέων Z^b et pr. Y^b | κλέων] κλαίων schol. ‖ 28 αὐτόν C | ἐν τούτῳ corr. Y^bB ‖ 29 ἂν δὲ ΘΠ ‖ 30 τοῦ ἐπορευόμην recte del. Diels, Susemihlius contra l. l. p. V de delendo toto membro 26—30 ἐγὼ δ' — ἀσαφές cogitavit nec intelligi potest, ut hic legitur. Alteram viam ego ingressus exemplum allatum ἐγὼ δ' ἐπεὶ — αὐτούς non improbatum existimo ab Aristotele; duo enim breves σύνδεσμοι ἐπεί .. et γὰρ .. recte positi πολλοὶ dici non possunt; itaque

δέ, ἂν μὴ τἀναντία προαιρῆται, ὅ περ ποιοῦσιν ὅταν μηθὲν μὲν ἔχωσι λέγειν, προσποιῶνται δέ τι λέγειν· οἱ γὰρ τοιοῦτοι ἐν ποιήσει λέγουσιν ταῦτα, οἷον Ἐμπεδοκλῆς· φενακίζει γὰρ τὸ κύκλῳ πολὺ ὄν, καὶ πάσχουσιν οἱ ἀκροαταὶ ὅ περ οἱ πολλοὶ παρὰ τοῖς μάντεσιν· ὅταν γὰρ λέγωσιν ἀμφίβολα, συμπαρανεύουσιν,

Κροῖσος Ἅλυν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει.

1407b *καὶ διὰ τὸ ὅλως ἔλαττον εἶναι ἁμάρτημα διὰ τῶν γενῶν τοῦ πράγματος λέγουσιν οἱ μάντεις· τύχοι γὰρ ἄν τις μᾶλλον ἐν τοῖς ἀρτιασμοῖς ἄρτια ἢ περισσὰ εἰπὼν μᾶλλον ἢ πόσα ἔχει, καὶ τὸ ὅτι ἔσται ἢ τὸ πότε, διὸ οἱ χρησμολόγοι οὐ προσορίζονται τὸ πότε. ἅπαντα δὴ ταῦτα ὅμοια, ὥστ' ἂν μὴ τοιούτου τινὸς ἕνεκα, φευκτέον.* (IV) *τέταρτον, ὡς Πρωταγόρας τὰ γένη τῶν ὀνομάτων διῄρει, ἄρρενα καὶ θήλεα καὶ σκεύη· δεῖ γὰρ ἀποδιδόναι καὶ ταῦτα ὀρθῶς· ἡ δ' ἐλθοῦσα καὶ διαλεχθεῖσα ᾤχετο.* (V) *πέμπτον ἐν τῷ τὰ πολλὰ καὶ ὀλίγα καὶ ἓν ὀρθῶς ὀνομάζειν· οἱ δ' ἐλθόντες ἔτυπτόν με.*

ὅλως δὲ δεῖ εὐανάγνωστον εἶναι τὸ γεγραμμένον καὶ εὔφραστον· ἔστιν δὲ τὸ αὐτό· ὅ περ οἱ πολλοὶ σύνδεσμοι οὐκ ἔχουσιν, οὐδ' ἃ μὴ ῥάδιον διαστίξαι, ὥσπερ τὰ Ἡρακλείτου. τὰ γὰρ Ἡρακλείτου διαστίξαι ἔργον διὰ τὸ ἄδηλον εἶναι ποτέρῳ πρόσκειται, τῷ ὕστερον ἢ τῷ πρότερον, οἷον ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος· φησὶ γὰρ „τοῦ λόγου

38 Herodot I, 53, 91 ‖ 16 Bywater II.

scribendum puto *ἐν τούτοις γὰρ* ⟨*οὐ*⟩ *πολλοὶ .. σύνδεσμοι*; tum demum apte pergere potest *ἐὰν δὲ* π ο λ ὺ *τὸ μεταξὺ γένηται, ἀσαφές* ‖ 33 *ὃ περιποιοῦσι* Aᶜ ‖ 34 *ἔχωσι ν* supra lineam addit Aᶜ ‖ 35 *ἐν ποιήσει* libri omnes, *ἐν προαιρέσει* coni. Vict., *„in fictione dicunt haec“* Tr., unde *ἐν προσποιήσει* Morelius, quod dubitanter probat Susemihl ‖ 37 *γὰρ* om. *ΘΠ* ‖ b, 1 *γενῶν* ex codd. (Aᶜ) et Tr. Vict., *λοξῶν* DE ‖ 2 *μᾶλλον* om. *ΘΠ*Ald. ‖ 5 *προσοργίζονται* Aᶜ ‖ *τὸ* om. AᶜTr. QZᵇ*Π* et melius abesset ‖ 11 *τὸ γεγραμμένον* pr. ex codd. Vict., *εἰρημένον* DE.

*τοῦδ' ἐόντος ἀεὶ ἀξύνετοι ἄνθρωποι γίγνονται"· ἄδηλον γὰρ τὸ ἀεί, πρὸς ποτέρῳ ⟨δεῖ⟩ διαστίξαι * ἔτι τάδε ποιεῖ σολοικίζειν τὸ μὴ ἀποδιδόναι, ἐὰν μὴ ἐπιζευγνύῃς ἀμφοῖν ὃ ἁρμόττει, οἷον ἢ ψόφον ἢ χρῶμα· τὸ μὲν ἰδών οὐ κοινόν, τὸ δ' αἰσθόμενος κοινόν. ἀσαφῆ δὲ ἂν μὴ προθεὶς εἴπῃς, μέλλων πολλὰ μεταξὺ ἐμβάλλειν, οἷον ἔμελλον γὰρ διαλεχθεὶς ἐκείνῳ τάδε καὶ τάδε καὶ ὧδε πορεύεσθαι, ἀλλὰ μὴ ἔμελλον γὰρ διαλεχθεὶς πορεύεσθαι, εἶτα τάδε καὶ τάδε καὶ ὧδε ἐγένετο. **

Cap. 6 *εἰς ὄγκον δὲ τῆς λέξεως συμβάλλεται τάδε, (I) τῷ λόγῳ χρῆσθαι ἀντ' ὀνόματος, οἷον μὴ κύκλον, ἀλλ' ἐπίπεδον τὸ ἐκ τοῦ μέσου ἴσον. εἰς δὲ συντομίαν τὸ ἐναντίον, ἀντὶ τοῦ λόγου ὄνομα. καὶ ἐὰν αἰσχρὸν ᾖ ἀπρεπές· ἐὰν μὲν ἐν τῷ λόγῳ ᾖ αἰσχρόν, τοὔνομα λέγειν, ἐὰν δ' ἐν τῷ ὀνόματι,*

17 *τοῦδ' ἐόντος* scripsi Victorium secutus, *τοῦ δέοντος* A^{c} schol. Tr. et retinet Spengel, *τοῦ ὄντος* ΘΠ Ald. ‖ 18 *πρὸς προτέρω* A^{c}, unde *ποτέρῳ* scripsi cum Susemihlio, *ὁποτέρῳ* cet. | *δεῖ στίξαι* coni. Vict. et Bekker, *δεῖ διαστίξαι* coni. Gaisford quem secutus sum, „*cum quo punctandum*" (*διαστικτέον*) Tr. | *τάδε* om. ΘC schol. ‖ 19 Valde displicet membrum *τὸ μὴ ἀποδιδόναι* iuxta *ἐὰν μὴ ἐπιζευγνύῃς* positum; nam prorsus idem significat. Eo deleto certe melius procedit oratio, si *ἀμφοῖν* cum *ἁρμόττει* coniungitur ‖ 21 *καὶ* ante *ἂν* addunt ΘCE | *ἂν μὴ προθεὶς* pr. ex A^{c} Vict., *προσθεὶς* Y^{b} Z^{b} Tr., *προσθῇς* Q Ald., *εἴπῃς* om. Q, *εἴπῃ* DE Ald. ‖ 23 *καὶ* ante *ὧδε* delet Kayser ‖ 24 *γὰρ* om. A^{c}, itaque et prius delendum videtur, utrumque om. schol.; nec video, quid h. l. sibi velit *διαλεχθείς* | *εἰ τάδε* A^{c}, et hoc fortasse recte; nam nihil aliud est nisi *εἶτα δὲ καὶ τάδε καὶ ὧδε* | *ὧδε δεῖ ἐγένοντο* A^{c}, *ὧδε ἃ δὴ ἐγένετο* edit. Paris., „*et sicut utique fiebant*" (Tr. m. *καὶ ὡς δὴ ἐγένετο*?). Satis fidenter Susemihlius totum locum sic constituit *ἔμελλον γὰρ διαλεχθεὶς ἐκείνῳ, ⟨εἰ ἐγένετο⟩ τάδε καὶ τάδε καὶ ὧδε, πορεύεσθαι, ἀλλὰ μή· ἔμελλον γὰρ διαλεχθεὶς πορεύεσθαι, εἰ τάδε καὶ τάδε καὶ ὧδε ἐγένετο.* Similiter Thurot in priore exemplo legi vult . . . *ἐκείνῳ, ⟨ὅτε⟩ τάδε καὶ τάδε καὶ ὧδε ⟨ἐγένετο⟩, πορεύεσθαι.* At si *εἰ* vel *ὅτε* legimus, tum valde me offendit, quod Aristot. haec duo exempla non supra 1407 a, 24 ad *συνδέσμους* posuit ‖ 26 *τὸ λόγῳ* ΘΠ.

τὸν λόγον. καὶ μεταφοραῖς δηλοῦν καὶ τοῖς ἐπιθέτοις εὐλαβούμενον τὸ ποιητικόν. (II) καὶ τὸ ἓν πολλὰ ποιεῖν, ὅ περ οἱ ποιηταὶ ποιοῦσιν· ἑνὸς ὄντος λιμένος ὅμως λέγουσι

λιμένας εἰς Ἀχαϊκούς

καὶ

δέλτου μὲν αἵδε πολύθυροι διαπτυχαί.

(III) καὶ μὴ ἐπιζευγνύναι, ἀλλ' ἑκατέρῳ ἑκάτερον „τῆς γυναικὸς τῆς ἡμετέρας“· ἐὰν δὲ συντόμως, τοὐναντίον „τῆς ἡμετέρας γυναικός“. (IV) καὶ μετὰ συνδέσμου λέγειν· ἐὰν δὲ συντόμως,
1408 a ἄνευ μὲν συνδέσμου, μὴ ἀσύνδετα δέ, οἷον „πορευθεὶς καὶ διαλεχθείς“ „πορευθεὶς διελέχθην“. (V) καὶ τὸ Ἀντιμάχου χρήσιμον, ἐξ ὧν μὴ ἔχει λέγειν, ὃ ἐκεῖνος ποιεῖ ἐπὶ τοῦ Τευμησσοῦ,

ἔστι τις ἠνεμόεις ὀλίγος λόφος·

αὔξεται γὰρ οὕτως εἰς ἄπειρον. ἔστι δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ὅπως οὐκ ἔχει, ὁποτέρως ἂν ᾖ χρήσιμον, ὅθεν καὶ τὰ ὀνόματα οἱ ποιηταὶ φέρουσιν, τὸ ἄχορδον καὶ τὸ ἄλυρον μέλος· ἐκ τῶν στερήσεων γὰρ ἐπιφέρουσιν· εὐδοκιμεῖ γὰρ τοῦτο ἐν ταῖς μεταφοραῖς λεγόμενον ταῖς ἀνάλογον, οἷον τὸ φάναι τὴν σάλπιγγα εἶναι μέλος ἄλυρον.

τὸ δὲ πρέπον ἕξει ἡ λέξις, ἐὰν ᾖ παθητική τε καὶ Cap. 7
ἠθικὴ καὶ τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασιν ἀνάλογον. (I) τὸ δ' ἀνάλογόν ἐστιν ἐὰν μήτε περὶ εὐόγκων αὐτοκαβδάλως λέ-

33 adespot. 83 N^2 ‖ 34 Iphig. Taur. 727 ‖ 3 fr. 2 Kinkel p. 277.

31 μεταφοραί A^c (an μεταφορᾷ? sic cod. m. Tr. et probat Susemihl) | ⟨δεῖ⟩ δηλοῦν schol. et coni. Susemihl ‖ 32 ἓν pr. ex cod. p. Vict., ἓν om. $A^c Θ$ (pr. Y^b) ETr. ‖ 35 Sic versum exhibet Vict. in marg. scripti commentarii ex schol. et sic C et marg. ed. Venet., δελτούμεναι δὲ $A^c Q Z^b$BDE, δέλτου μία δὲ Y^b ‖ 1408 a, 3 ὃ] οἷον ΘCD, ὅπερ schol., cf. varietat. 1380 b, 11 | δὲ pro τις C ‖ 7 et 9 μέρος A^c ‖ 8 γὰρ] δὲ ΘDE | τοῖς ἀνάλογον $Y^b Z^b$B, τοῖς ἀνάλογον ταῖς ἀνάλογον QDEAld. ‖ 10 παθητική τις B, *„passionis illativa secundum aliquid“* (τι) Tr. ‖ 12 αὐτοκαβδάλως var. lect. schol. pr. Vict., αὐτοκιβδήλως A^cΘCE schol., quod retinet Spengel, αὐτὸ κιβδήλως BD, γρ. αὐτοκαυδάλως Y^bC marg. cf. 1415 b, 39.

γηται μήτε περὶ εὐτελῶν σεμνῶς, μηδ' ἐπὶ τῷ εὐτελεῖ ὀνόματι ἐπῇ κόσμος· εἰ δὲ μή, κωμῳδία φαίνεται, οἷον ποιεῖ Κλεοφῶν· ὁμοίως γὰρ ἔνια ἔλεγε καὶ εἰ εἴπειεν ἂν πότνια συκῆ. (II) παθητικὴ δέ, ἐὰν μὲν ῃ ὕβρις, ὀργιζομένου λέξις, ἐὰν δὲ ἀσεβῆ καὶ αἰσχρά, δυσχεραίνοντος καὶ εὐλαβουμένου καὶ λέγειν, ἐὰν δὲ ἐπαινετά, ἀγαμένως, ἐὰν δὲ ἐλεεινά, ταπεινῶς, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ ὁμοίως. πιθανοῖ δὲ τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ οἰκεία λέξις· παραλογίζεταί τε γὰρ ἡ ψυχὴ ὡς ἀληθῶς λέγοντος, ὅτι ἐπὶ τοῖς τοιούτοις οὕτως ἔχουσιν ὥστ' οἴονται, εἰ καὶ μὴ οὕτως ἔχει [ὡς] ὁ λέγων, τὰ πράγματα οὕτως ἔχειν, καὶ συνομοιοπαθεῖ ὁ ἀκούων ἀεὶ τῷ παθητικῶς λέγοντι, κἂν μηθὲν λέγῃ. διὸ πολλοὶ καταπλήττουσι τοὺς ἀκροατὰς θορυβοῦντες. (III) καὶ ἠθικὴ δὲ αὕτη ἡ ἐκ τῶν σημείων δεῖξις, ... ὅτι ἀκολουθεῖ ἡ ἁρμόττουσα ἑκάστῳ γένει καὶ ἕξει. λέγω δὲ γένος μὲν καθ' ἡλικίαν, οἷον παῖς ἢ ἀνὴρ ἢ γέρων, καὶ γυνὴ ἢ ἀνήρ, καὶ Λάκων ἢ Θετταλός, ἕξεις δέ, καθ' ἃς ποιός τις τῷ βίῳ· οὐ γὰρ καθ' ἅπα-

15 N² p. 962 s. v.

13 μηδ'] μήτ' ΘΠ ‖ 14 ἐπῇ] εἰ πῆι A^c, „*super vilia nomina dicatur ornatus*" Tr. ‖ 15 ἔνια om. Y^b pr. | εἰ A^c Tr. schol. Vict., om. ΘΠ | εἴποιεν schol., ἂν secl. Bekker³ ‖ 16 συκῆ ex A^c et Tr. Vict., σὺ ΘBDE, ὦ πότνια συκῆ schol. ‖ 17 δυσχεραινόντως καὶ εὐλαβουμένως ΘBDE Ald. ‖ 18 καὶ om. QC, δυσχεραινόντως καὶ εὐλαβουμένως λέγειν iniuria commendat Spengel | post ἀγαμένως ⟨λέγοντος⟩ inserit Riemann; sed cf. Vahlen Annal. Gymn. Austr. 1868 p. 3 ‖ 19 δὲ post πιθανοῖ add. ΘΠ, om. A^c Spengel, cf. etiam varietat. ad 1406b, 4 ‖ 20 τε ex A^c Spengel, om. cet. ‖ 22 ἔχει] ἔχειν A^c, ἔχοι C, cum Riemanno ὡς seclusi, ὡς φησὶν ὁ λέγων vel ὡς λέγει coni. Spengel, similit. schol. Totum commation εἰ καὶ μὴ οὕτως ἔχει, ὡς ὁ λέγων delet Vahlen et secl. Bekker³ ‖ 23 συνομοπαθεῖ A^c | ἀεὶ ὁ ἀκούων ΘΠ ‖ 24 παθητικῶι A^c ‖ 26 Pro ἐκ τῶν σημείων proposuit ἐκ τῶν οἰκείων Teichmüller, καὶ ἠθικὴ δὲ αὕτη, ὅτε (sic cum Fr. A. Wolfio) τῇ ἐκ τῶν σημείων δείξει ἀκολουθεῖ ἡ ἁρμόττουσα ἑκάστῳ γένει καὶ ἕξει Thurot, quod sensum scriptoris pervertit, cum καὶ — δὲ neglegat nec respiciat ἤθη κατὰ τὰ πάθη 1388b, 30 sq., cf. praefat. p. XCIV.

σαν ἕξιν οἱ βίοι ποιοί τινες. ἐὰν οὖν καὶ τὰ ὀνόματα οἰκεῖα λέγῃ τῇ ἕξει, ποιήσει τὸ ἦθος· οὐ γὰρ ταὐτὰ οὐδ' ὡσαύτως ἂν ἀγροῖκος ἂν καὶ πεπαιδευμένος εἴπειεν. *πάσχουσι δέ τι οἱ ἀκροαταὶ καὶ ᾧ κατακόρως χρῶνται οἱ λογογράφοι „τίς δ' οὐκ οἶδεν"; „ἅπαντες ἴσασιν"· ὁμολογεῖ γὰρ ὁ ἀκούων αἰσχυνόμενος, ὅπως μετέχῃ οὗ περ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.*

1408b τὸ δ' εὐκαίρως ἢ μὴ εὐκαίρως χρῆσθαι κοινὸν ἁπάντων τῶν εἰδῶν ἐστιν. ἄκος δ' ἐπὶ πάσῃ ὑπερβολῇ τὸ θρυλούμενον· δεῖ γὰρ αὐτὸν αὑτῷ προσεπιπλήττειν· δοκεῖ γὰρ ἀληθὲς εἶναι, ἐπεὶ οὐ λανθάνει γε ὃ ποιεῖ τὸν λέγοντα. ἔτι τοῖς ἀνάλογον μὴ πᾶσιν ἅμα χρήσασθαι· οὕτω γὰρ κλέπτεται ὁ ἀκροατής. λέγω δὲ οἷον ἐὰν τὰ ὀνόματα σκληρὰ ᾖ, μὴ καὶ τῇ φωνῇ καὶ τῷ προσώπῳ καὶ τοῖς ἁρμόττουσιν· εἰ δὲ μή, φανερὸν γίνεται ἕκαστον ὅ ἐστιν. ἐὰν δὲ τὸ μὲν τὸ δὲ μή, λανθάνει ποιῶν τὸ αὐτό. ἐὰν οὖν τὰ μαλακὰ σκληρῶς καὶ τὰ σκληρὰ μαλακῶς λέγηται, ἀπίθανον γίγνεται. τὰ δὲ ὀνόματα τὰ διπλᾶ καὶ τὰ ἐπίθετα πλείω καὶ τὰ ξένα

31 τῆι λέξει A^c | οὐθ codd. οὐδ' Bekker ‖ 32 ἂν ante ἀγροῖκος iam commendatum a Victorio ex A^c recepit Spengel (cf. Vahlen Poet.³ p. 256), om. cet. | εἴποιεν ΘBCAld. ‖ 33 Maiorem lacunam statuit Thurot sic interpungens πάσχουσι δέ τι οἱ ἀκροαταὶ .... καὶ ᾧ κτλ. cf. praefat. p. LXXXIII sq. ‖ 33 κατακόρει A^c (an κατακορεῖ?), „*pro tempore*" (?) Tr. ‖ 34 Falsum est, quod Bekkerus tradidit de A^c; ibi enim legitur: τίς δ' οὐκ οἶδεν, ἃ πάντες ἴσασιν et sic etiam BCE (εἶδεν in E) et Tr. Duo exempla τίς δ' οὐκ οἶδεν; ἅπαντες ἴσασιν ex cod. p seiunxit pr. Victorius, quem secuti sunt recentiores ‖ b, 2 ἐπὶ πάσῃ ὑπερβολῇ pr. ex codd. Vict., ἐπὶ πάσης ὑπερβολῆς schol. | θρυλλούμενον ΘΠAld., cf. 1395a, 10 ‖ 3 Ex Quintiliani VIII, 3, 37: προεπιπλήσσειν τῇ ὑπερβολῇ etiam h. l. προεπιπλήσσειν corrigunt quidam sine causa ‖ 5 κέκλεπται A^c schol. ‖ 7 μὴ καὶ τῇ φωνῇ] καὶ ἡ φωνή, μὴ coni. Wiechmann | καὶ ante τοῖς ἁρμόττουσιν delet Vahlen ‖ 8 ἕκαστον, ὅ ἐστιν delet Gomperz nec interpretatur schol. | τὸ μὲν] τόδε μὲν libri omnes ‖ 9 ἐὰν δ' οὖν dubitanter coni. Vahlen, et εἰ δὲ schol. | τὰς μαλακὰς A^c ‖ 10 πιθανὸν coni. Thurot (perperam) ‖ 11 τὰ ἐπίθετα καὶ διπλᾶ ΘΠAld.

μάλιστα ἁρμόττει λέγοντι παθητικῶς· συγγνώμη γὰρ ὀργιζομένῳ κακὸν φάναι οὐρανόμηκες ἢ πελώριον εἰπεῖν. καὶ ὅταν ἔχῃ ἤδη τοὺς ἀκροατὰς καὶ ποιήσῃ ἐνθουσιάσαι ἢ ἐπαίνοις ἢ ψόγοις ἢ ὀργῇ ἢ φιλίᾳ, οἷον καὶ Ἰσοκράτης ποιεῖ ἐν τῷ πανηγυρικῷ ἐπὶ τέλει „φήμην δὲ καὶ μνήμην“ καὶ „οἵτινες ἔτλησαν·“ φθέγγονταί τε γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐνθουσιάζοντες, ὥστε καὶ ἀποδέχονται δῆλον ὅτι ὁμοίως ἔχοντες. διὸ καὶ τῇ ποιήσει ἥρμοσεν· ἔνθεον γὰρ ἡ ποίησις. ἢ δὴ οὕτως δεῖ, ἢ μετ' εἰρωνείας, ὥσπερ Γοργίας ἐποίει καὶ τὰ ἐν τῷ Φαίδρῳ.

Cap. 8 τὸ δὲ σχῆμα τῆς λέξεως δεῖ μήτε ἔμμετρον εἶναι μήτε ἄρρυθμον· τὸ μὲν γὰρ ἀπίθανον, πεπλάσθαι γὰρ δοκεῖ, καὶ ἅμα καὶ ἐξίστησι· προσέχειν γὰρ ποιεῖ τῷ ὁμοίῳ, πότε πάλιν ἥξει. ὥσπερ οὖν τῶν κηρύκων προλαμβάνουσι τὰ παιδία τὸ τίνα αἱρεῖται ἐπίτροπον ὁ ἀπελευθερούμενος; Κλέωνα. τὸ δὲ ἄρρυθμον ἀπέραντον, δεῖ δὲ πεπεράνθαι μέν, μὴ μέτρῳ δέ· ἀηδὲς γὰρ καὶ ἄγνωστον τὸ ἄπειρον. περαίνεται δὲ ἀριθμῷ πάντα· ὁ δὲ τοῦ σχήματος τῆς λέξεως ἀριθμὸς ῥυθμός ἐστιν, οὗ καὶ τὰ μέτρα τμητά. διὸ ῥυθμὸν δεῖ ἔχειν τὸν λόγον, μέτρον δὲ μή. ποίημα γὰρ ἔσται. ῥυθμὸν δὲ μὴ ἀκριβῶς· τοῦτο δὲ ἔσται ἐὰν μέχρι του ᾖ. τῶν δὲ ῥυθμῶν ὁ μὲν ἡρῷος σεμνὸς ἀλλὰ λεκτικῆς ἁρμονίας δεόμενος, ὁ δ' ἴαμβος αὐτή ἐστιν ἡ

16 § 186 ‖ 17 § 97 ‖ 20 fr. VII, 7 Sauppe | 238. 241 ‖ 26 Cf. Reinach, Academ. des Inscriptions 1892.

14 *ἤδη ἔχῃ* $Y^b Z^b$ *Π* Ald. ‖ 16 *ἐπὶ τέλει* a posteriore illatum videtur Spengelio | *φήμη δὲ καὶ γνώμη* libri omnes et Tr. Ex Isocratis Panegyrici l. l. recte Victorius correxit *φήμην δὲ καὶ μνήμην* ‖ 17 *τε* om. schol.; sed cf. Bonitz in Annal. gymn. Austr. 1867 p. 672—687 ‖ 19 *ἁρμόττει* schol. ‖ 20 *εἰρωνίας* A^c | *ὥσπερ* A^c et omnes *Π*, *ὅπερ* Bekker (ex editione Moreliana, qua Bekkerus ad collationem suam conficiendam usus esse videtur, originem duxit, cf. etiam ad 1411b, 31) ‖ 22 et 26 *ἄρυθμον* A^c ‖ 29 *ᾧ* pro *οὗ* coni. Madvig | *τμήματα* Bywater ‖ 31 *μὴ ἀκριβῆ* schol. ‖ 32 *τῶν δ' εὐρύθμων* A^c et Tr. ‖ 33 *καὶ λεκτικὸς* ς (i. e. *καὶ*) *ἁρμονίας δεόμενος* A^c et libri omnes, *καὶ οὐ λεκτικός, καὶ*

λέξις ἡ τῶν πολλῶν· διὸ μάλιστα πάντων τῶν μέτρων ἰαμβεῖα φθέγγονται λέγοντες. δεῖ δὲ σεμνότητα γενέσθαι καὶ ἐκστῆσαι. ὁ δὲ τροχαῖος κορδακικώτερος· δηλοῖ δὲ 1409a τὰ τετράμετρα· ἔστι γὰρ ῥυθμὸς τροχαῖος τὰ τετράμετρα. λείπεται δὲ παιάν, ᾧ ἐχρῶντο μὲν ἀπὸ Θρασυμάχου ἀρξάμενοι, οὐκ εἶχον δὲ λέγειν τίς ἦν. ἔστι δὲ τρίτος ὁ παιάν, καὶ ἐχόμενος τῶν εἰρημένων· τρία γὰρ πρὸς δύ' ἐστίν, ἐκείνων δὲ ὁ μὲν ἓν πρὸς ἕν, ὁ δὲ δύο πρὸς ἕν. ἔχεται δὲ τῶν λόγων τούτων ὁ ἡμιόλιος· οὗτος δ' ἐστὶν ὁ παιάν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι διά τε τὰ εἰρημένα ἀφετέοι, καὶ διότι μετρικοί· ὁ δὲ παιὰν ληπτέος· ἀπὸ μόνου γὰρ οὐκ ἔστι μέτρον τῶν ῥηθέντων ῥυθμῶν, ὥστε μάλιστα λανθάνειν. νῦν μὲν οὖν χρῶνται τῷ ἑνὶ παιᾶνι καὶ ἀρχόμενοι ⟨καὶ τελευτῶντες⟩, δεῖ δὲ διαφέρειν τὴν τελευτὴν τῆς ἀρχῆς. ἔστιν δὲ παιᾶνος δύο εἴδη ἀντικείμενα ἀλλήλοις, ὧν τὸ μὲν ἓν ἀρχῇ ἁρμόττει, ὥσπερ καὶ χρῶνται· οὗτος δ' ἐστὶν οὗ ἄρχει μὲν ἡ μακρά, τελευτῶσιν δὲ τρεῖς βραχεῖαι·

Δαλογενὲς εἴτε Λυκίαν

καὶ

χρυσεοκόμα Ἕκατε παῖ Διός.

2 Sauppe p. 164, 5 ‖ 14 cf. Simonides fr. 26b Bergk4.

ἁρμονίας δεόμενος Vict., σεμνός, ἀλλὰ λεκτικῆς ἁρμονίας δεόμενος Madius, quem secutus sum propter lin. 35, σεμνὸς καὶ λεκτικῆς ἐστιν ἁρμονίας δεόμενος Tyrwhitt ‖ 34 πάντες A^c et Tr. (nescio an recte) ‖ 35 σεμνοτέραν ΘΠ Ald. ‖ 36 „*manifestat tetram*" (om. δὲ) Tr. (nescio an recte) ‖ 1409a, 1 τὰ om. Y^b Z^b | τροχερὸς ῥυθμὸς τὰ τετράμετρα Y^b Z^b Π et secuti sunt Bekk.3 et Spengel, ῥυθμὸς τροχαῖος τὰ τετράμετρα A^c, quod recepi; nam τροχαῖος h. l. eodem sensu adhibitum esse videtur, quo codd. deteriores τροχερός exhibent, τροχαλός Vahlen Herm. XII, 192, quod legisse videtur Tr. ‖ 2 δὲ] δὴ schol. | παιδείαν pro παιάν A^c | Post μὲν inserunt ὡς ἐν ἀπορρήτῳ ΘΠ, quae verba pr. sustulit Victorius ‖ 4 τρία δὲ QZ^b DE Ald. ‖ 8 „*non est metricare*" Tr. (?) ‖ 10 καὶ ante ἀρχόμενοι om. Tr. ‖ καὶ τελευτῶντες inseruit Vater, om. libri ‖ 12 ἓν om. ΘΠ ‖ 14 εἴτε ex A^c Vict., ἥτε ΘDE Ald.

ἕτερος δ' ἐξ ἐναντίας, οὗ βραχεῖαι ἄρχουσιν τρεῖς, ἡ δὲ μακρὰ τελευταία·

μετὰ δὲ γᾶν ὕδατά τ' ὠκεανὸν ἠφάνισε νύξ.

οὗτος δὲ τελευτὴν ποιεῖ· ἡ γὰρ βραχεῖα διὰ τὸ ἀτελὴς εἶναι ποιεῖ κολοβόν. ἀλλὰ δεῖ τῇ μακρᾷ ἀποκόπτεσθαι καὶ δήλην εἶναι τὴν τελευτὴν μὴ διὰ τὸν γραφέα, μηδὲ διὰ τὴν παραγραφήν, ἀλλὰ διὰ τὸν ῥυθμόν.

ὅτι μὲν οὖν εὔρυθμον δεῖ εἶναι τὴν λέξιν καὶ μὴ ἄρρυθμον, καὶ τίνες εὔρυθμον ποιοῦσι ῥυθμοὶ καὶ πῶς

Cap. 9 ἔχοντες, εἴρηται· τὴν δὲ λέξιν ἀνάγκη εἶναι ἢ εἰρομένην καὶ τῷ συνδέσμῳ μίαν, ὥσπερ αἱ ἐν τοῖς διθυράμβοις ἀναβολαί, ἢ κατεστραμμένην καὶ ὁμοίαν ταῖς τῶν ἀρχαίων ποιητῶν ἀντιστρόφοις. ἡ μὲν οὖν εἰρομένη λέξις ἡ ἀρχαία ἐστίν· „Ἡροδότου Θουρίου ἥδ' ἱστορίης ἀπόδειξις·“ ταύτῃ γὰρ πρότερον μὲν ἅπαντες, νῦν δὲ οὐ πολλοὶ χρῶνται. λέγω δὲ εἰρομένην ἣ οὐδὲν ἔχει τέλος καθ' αὑτήν, ἂν μὴ τὸ πρᾶγμα λεγόμενον τελειωθῇ. ἔστι δὲ ἀηδὴς διὰ τὸ ἄπειρον· τὸ γὰρ τέλος πάντες βούλονται καθορᾶν. διό περ ἐπὶ τοῖς καμπτῆρσιν ἐκπνέουσι καὶ ἐκλύονται· προορῶντες γὰρ τὸ πέρας οὐ κάμνουσι πρότερον. ἡ μὲν οὖν εἰρομένη τῆς λέξεώς ἐστιν ἥδε, κατεστραμμένη δὲ ἡ ἐν περιόδοις· λέγω δὲ περίοδον λέξιν ἔχουσαν ἀρχὴν καὶ τελευτὴν αὐτὴν καθ' αὑτὴν καὶ μέγεθος εὐσύνοπτον. ἡδεῖα δ' ἡ τοιαύτη καὶ εὐμαθής, 1409b

16 cf. Simonid. fr. 26^b Bergk^4 ‖ 28 Herodot I, 1.

16 ἑτέρα δὲ QZ^{b}DEAld. ‖ 20 γραφέα ex A^c et Tr. Vict., γράφοντα ΘΠ schol. ‖ 23 εὔρυθμον] ῥυθμόν QBDEAld. | Post ῥυθμοὶ „et qui sunt hi“ (καὶ τίνες εἰσὶν οὗτοι) Tr. ‖ 25 τῶν συνδέσμων A^c, cf. Poet. 1457a, 29, συνδέσμοις Tr. ‖ 28 θυρίου A^c | In nostris Herodoti libris Ἡροδότου Ἁλικαρνησσῆος ἱστορίης ἀπόδεξις ἥδε et ita Demetrius § 17 | ἥδ' ἱστορίης] ἥδιστ' Z^b, ἱστορίης om. Z^{b}QDEAld., ἀπόδειξις libri omnes praeter Q, qui omittit, ἀπόδεξις Vict., ἥδ om. Tr. | ταύτην A^c | πρότεροι Q, cf. et variet. ad 1404a, 34 ‖ 31 τελειωθείη ΘΠ | ἀηδές Θ(?)BDE ‖ 33 πόρρω ὄντες γὰρ τοῦ τέλους marg. ed. Venet. ex schol. Idem et δρομεῖς habet, quod erat in edit. ante Vict.

ἡδεῖα μὲν διὰ τὸ ἐναντίως ἔχειν τῷ ἀπεράντῳ, καὶ ὅτι ἀεί τι οἴεται ἔχειν ὁ ἀκροατὴς καὶ πεπεράνθαι τι αὑτῷ· τὸ δὲ μηδὲν προνοεῖν εἶναι μηδὲ ἀνύειν ἀηδές. εὐμαθὴς δὲ ὅτι εὐμνημόνευτος. τοῦτο δὲ ὅτι ἀριθμὸν ἔχει ἡ ἐν περιόδοις λέξις, ὃ πάντων εὐμνημονευτότατον. διὸ καὶ τὰ μέτρα πάντες μνημονεύουσιν μᾶλλον τῶν χύδην· ἀριθμὸν γὰρ ἔχει ᾧ μετρεῖται. δεῖ δὲ τὴν περίοδον καὶ τῇ διανοίᾳ τετελειῶσθαι, καὶ μὴ διακόπτεσθαι ὥσπερ τὰ Σοφοκλέους ἰαμβεῖα,

Καλυδὼν μὲν ἥδε γαῖα Πελοπίας χθονός·

τοὐναντίον γὰρ ἔστιν ὑπολαβεῖν τῷ διαιρεῖσθαι, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ εἰρημένου τὴν Καλυδῶνα εἶναι τῆς Πελοποννήσου.

περίοδος δὲ ἡ μὲν ἐν κώλοις ἡ δ' ἀφελής. ἔστιν δ' ἐν κώλοις μὲν λέξις ἡ τετελειωμένη τε καὶ διῃρημένη καὶ εὐανάπνευστος, μὴ ἐν τῇ διαιρέσει ὥσπερ καὶ ἡ περίοδος, ἀλλ' ὅλη. κῶλον δ' ἐστὶν τὸ ἕτερον μόριον ταύτης. ἀφελῆ δὲ λέγω τὴν μονόκωλον. δεῖ δὲ καὶ τὰ κῶλα καὶ τὰς περιόδους μήτε μυούρους εἶναι μήτε μακράς. τὸ μὲν γὰρ μικρὸν προσπταίειν πολλάκις ποιεῖ τὸν ἀκροατήν· ἀνάγκη γάρ, ὅταν

b, 3 ἔχειν περάντω α ὁ ἀκροατής A^c^, περάντωμα cod. Dresd., unde περάτωμα Vahlen, sed quod legitur in A^c^ ex dittographia v. 2 ortum videtur | ἔχειν οἴεται ὁ ΘΠ | καὶ πεπεράσθαι A^c^, καὶ πεπεράνθαι schol. quod recepit Spengel, ὁ ἀκροατὴς τῷ ἀεὶ πεπεράνθαι ΘΠAld. ‖ 4 εἶναι om. Tr. et schol. | ἀνοίγειν A^c^Tr., ἀνύειν cet. et schol., „*aut nihil aperiri*" (ἢ μηδὲν) Tr. ‖ 6 τῶν μέτρων ΘΠ ‖ 8 τὴν περίοδον ex A^c^ et Tr. Vict., τῇ περιόδῳ ΘBDE. Longe alia et admodum diversa in textu suo invenisse videtur scholiasta p. 195 et 196 R., quam quae nos h. l. legimus. Nam talia ingenio sibi finxisse vix credibile est. Idem diserte versum Euripidis (cf. p. 197, 5 et fr. 515 N²) esse dicit, ὥσπερ — ἰαμβεῖα secl. Diels cf. et praefat. p. XLIX ‖ 10 Πελοπείας ΘΠ ‖ 11 ὥσπερ καὶ delet Kayser ‖ 14 λέξις] λόγος QD | διῃρημένη om. C, γρ. διηρτισμένη Y^b^ ‖ 15 ὥσπερ καὶ ἡ περίοδος ex A^c^ et Tr. Spengel, qui Susemihlio assentiente de toto commatio delendo cogitat nec legit schol., ὥσπερ ἡ εἰρημένη περίοδος Θ, ὥσπερ καὶ ἡ εἰρημένη περίοδος ΠAld. ‖ 16 ἕτερον] ἓν schol., sed ἕτερον interpretatur ‖ 18 μειούρους ΘBDEAld. | μικρὸν πάνυ schol. ‖ 19 et 21 προπταίειν A^c^.

ἔτι δρμῶν ἐπὶ τὸ πόρρω καὶ τὸ μέτρον, οὗ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὅρον, ἀντισπασθῇ παυσαμένου, οἷον προσπταίειν γίγνεσθαι διὰ τὴν ἀντίκρουσιν. τὰ δὲ μακρὰ ἀπολείπεσθαι ποιεῖ, ὥσπερ οἱ ἐξωτέρω ἀποκάμπτοντες τοῦ τέρματος· ἀπολείπουσι γὰρ καὶ οὗτοι τοὺς συμπεριπατοῦντας. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ περίοδοι αἱ μακραὶ οὖσαι λόγος γίνεται καὶ ἀναβολῇ ὅμοιον, ὥστε γίνεται ὃ ἔσκωψεν Δημόκριτος ὁ Χῖος εἰς Μελανιππίδην ποιήσαντα ἀντὶ τῶν ἀντιστρόφων ἀναβολάς.

οἷ τ' αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων,
ἡ δὲ μακρὰ ἀναβολὴ τῷ ποιήσαντι κακίστη·

ἁρμόττει γὰρ τὸ τοιοῦτον καὶ εἰς τοὺς μακροκώλους λέγειν. αἵ τε λίαν βραχύκωλοι οὐ περίοδος γίνεται· προπετῆ οὖν ἄγει τὸν ἀκροατήν.

τῆς δὲ ἐν κώλοις λέξεως ἡ μὲν διῃρημένη ἐστὶν ἡ δὲ ἀντικειμένη, διῃρημένη μέν, οἷον "πολλάκις ἐθαύμασα τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων καὶ τοὺς γυμνικοὺς ἀγῶνας καταστησάντων", ἀντικειμένη δὲ ἐν ᾗ ἑκατέρῳ τῷ κώλῳ ἢ

29 Cf. Mullach fr. Democrit. p. 91 et Hesiod. op. 266, quem iam schol. 198, 8 laudat. ‖ 34 Isocrates Paneg. § 1.

20 *καὶ τὸ μέτρον*] *κατὰ τὸ μέτρον* coni. Hayduck | *οὗ* CBTr. schol. et sic pr. Vict., *οὔτ'* A^cΘDE ‖ 21 *ὅρον*, non *ὅρον*, ut falso tradit Bekker, habet A^c, quod recepi, cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 508, *ὅρον* B corr. Y^b, *πόρον* pr. Y^b | *ἀντισπασθῆναι* Z^bE Ald. ‖ 24 *περιπατοῦντας* QZ^bpr. Y^bDE Ald., *„qui concludunt"* (?) Tr., *τοὺς συμπεριπατοῦντας* secl. Diels ‖ 25 *ἄλογος* A^c, *„improportionales fiunt"* Tr., *ἄλογον* coni. Spengel | *ἀναβολὴ* A^c, *ἀναβολῆς* $Y^b$$Z^b$BDE Ald. ‖ 27 *ἀντὶ τῶν στροφῶν* C | *ἀναβολὴν* ΘBDE Ald. ‖ 28 *ἄλλω* A^c ‖ 31 *„quae vero"* (*αἱ δὲ*) Tr. | *προπετῶς* ΘΠ Ald. Ceterum cum Aristoteles rem propositam (v. 17 sqq.) tam eximie illustraverit et absolverit, verba, quae sequuuntur ab v. 24 *ὁμοίως δὲ* . . . usque ad 32 *ἄγει τὸν ἀκροατήν* vel maxime offendunt; praeterea verba hoc tantum loco apud Aristot. obvia *τοὺς μακροκώλους* et *αἱ βραχύκωλοι* vix possunt intellegi ‖ 33 *ἐν κώλοις* ex A^c et Tr. Vict., *ἐν κώλῳ* ΘCDE ‖ 34 *πολλάκις ἐθαύμασα* ex A^c pr. Vict., *ἐθαύμασα πολλάκις* ΘΠ ‖ 35 *συναγαγόντων* pr. Vict., *συναγόντων* A^c, *ἀγόντων* ΘΠ Ald.

1410 a πρὸς ἐναντίῳ ἐναντίον σύγκειται ἢ ταὐτὸ ἐπέζευκται τοῖς ἐναντίοις, οἷον "ἀμφοτέρους δ' ὤνησαν, καὶ τοὺς ὑπομείναντας καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας· τοῖς μὲν γὰρ πλείω τῆς οἴκοι προσεκτήσαντο, τοῖς δ' ἱκανὴν τὴν οἴκοι κατέλιπον." ἐναντία ὑπομονή ἀκολούθησις, ἱκανόν πλεῖον. "ὥστε καὶ τοῖς χρημάτων δεομένοις καὶ τοῖς ἀπολαῦσαι βουλομένοις" ἀπόλαυσις κτήσει ἀντίκειται. καὶ ἔτι "συμβαίνει πολλάκις ἐν ταύταις καὶ τοὺς φρονίμους ἀτυχεῖν καὶ τοὺς ἄφρονας κατορθοῦν." "εὐθὺς μὲν τῶν ἀριστείων ἠξιώθησαν, οὐ πολὺ δὲ ὕστερον τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης ἔλαβον." "πλεῦσαι μὲν διὰ τῆς ἠπείρου, πεζεῦσαι δὲ διὰ τῆς θαλάττης, τὸν μὲν Ἑλλήσποντον ζεύξας, τὸν δ' Ἄθω διορύξας." "καὶ φύσει πολίτας ὄντας νόμῳ τῆς πόλεως στέρεσθαι." "οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν κακῶς ἀπώλοντο, οἱ δ' αἰσχρῶς ἐσώθησαν." καὶ "ἰδίᾳ μὲν τοῖς βαρβάροις οἰκέταις χρῆσθαι, κοινῇ δὲ πολλοὺς τῶν συμμάχων περιορᾶν δουλεύοντας." "ἢ ζῶντας ἕξειν ἢ τελευτήσαντας καταλείψειν." καὶ ὃ εἰς Πειθόλαόν τις εἶπεν καὶ Λυκόφρονα ἐν τῷ δικαστηρίῳ, "οὗτοι δ' ὑμᾶς οἴκοι μὲν ὄντες ἐπώλουν, ἐλθόντες δ' ὡς ὑμᾶς ἐώ-

2 Paneg. § 35 ‖ 5 Paneg. § 41 ‖ 7 Paneg. § 48 ‖ 9 Paneg. § 72 ‖ 10 Paneg. § 89 ‖ 12 Paneg. § 105 ‖ 13 Paneg. § 149 ‖ 15 § 181 ‖ 16 Paneg. § 186 ‖ 18 cf. Sauppe p. 346, 1.

1410 a, 2 *οἷον*] *ἢ* Z^b, *η* pr. Y^b, om. QE ‖ 3 *ἀκολουθήσοντας* A^c (et Tr. cod. m.) | *τῆς οἴκοι* ex codd. pr. Vict., *τοῖς οἴκοι* Y^bZ^bBCETr. ‖ 6 *ἐναντία ὑπομονὴ ἀκολούθησις, ἱκανὸν πλεῖον* pr. Vict. ex codd., *ὑπομονὴ ἀκολουθήσει* Tr. legisse videtur, *ὑπομονῇ ἡ ἀκολουθία Θ*, *ὑπομονῇ* BC, *δὲ ὑπομονῇ* DE, *ἡ ἀκολούθησις* BCD, *ἱκανῷ* QD ‖ 6 Non video quo modo h. l. abesse possit verbum, quod legitur apud Isocratem Paneg. § 41, *ἁρμόττειν* (cf. et schol. *δυσὶ κώλοις ἀπεδόθη ἀπόδοσις*) ‖ 7 Pro *κτήσει δεήσει* coni. Cope (perperam) ‖ 9 *ἠξιώθη* QZ^bBC ‖ 10 *ἔλαβεν* QC ‖ 15 *καὶ* ante *ἰδίᾳ* ex A^c et Tr. cum Gaisfordio recepi et sic omnes *Π* | *ἱκέταις ΘC(Π?)* schol. Ald. ‖ 17 *ἕξειν* Vict., *ἄξειν* A^c et schol., *αὔξειν ΘΠ* ‖ 18 *τῷ* om. *ΘΠ*Ald. ‖ 19 *ἡμᾶς Θ*BDE ‖ *ἐόντες* A^c, *ἐῶντες* Y^bZ^bBCDTr., *ὄντας* Q | *ἡμᾶς Θ*BCTr. schol., *εἰσελθόντες δ' εἰς ὑμᾶς* Cobet, *εἰς ἡμᾶς* schol. | *ἑώνηντο* BC.

νηται.” ἅπαντα γὰρ ταῦτα ποιεῖ τὸ εἰρημένον. ἡδεῖα δὲ ἐστὶν ἡ τοιαύτη λέξις, ὅτι τἀναντία γνωριμώτατα καὶ παρ' ἄλληλα μᾶλλον γνώριμα, καὶ ὅτι ἔοικεν συλλογισμῷ· ὁ γὰρ ἔλεγχος συναγωγὴ τῶν ἀντικειμένων ἐστίν.

ἀντίθεσις μὲν οὖν τὸ τοιοῦτον ἐστίν, παρίσωσις δ' ἐὰν ἴσα τὰ κῶλα, παρομοίωσις δὲ ἐὰν ὅμοια τὰ ἔσχατα ἔχῃ ἑκάτερον τὸ κῶλον. ἀνάγκη δὲ ἢ ἐν ἀρχῇ ἢ ἐπὶ τελευτῆς ἔχειν. καὶ ἀρχὴ μὲν ἀεὶ τὰ ὀνόματα, ἡ δὲ τελευτὴ τὰς ἐσχάτας συλλαβὰς ἢ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος πτώσεις ἢ τὸ αὐτὸ ὄνομα. ἐν ἀρχῇ μὲν τὰ τοιαῦτα “ἀγρὸν γὰρ ἔλαβεν ἀργὸν παρ' αὐτοῦ”

δωρητοί τ' ἐπέλοντο παράρρητοί τ' ἐπέεσσιν·

ἐπὶ τελευτῆς δέ “ᾠήθησαν αὐτὸν παιδίον τετοκέναι, ἀλλ' αὐτοῦ αἴτιον γεγονέναι” “ἐν πλείσταις δὲ φροντίσι καὶ ἐν ἐλαχίσταις ἐλπίσιν.” πτώσεις δὲ ταὐτοῦ “ἄξιος δὲ σταθῆναι χαλκοῦς, οὐκ ἄξιος ὢν χαλκοῦ;” ταὐτὸ δ' ὄνομα “σὺ δ' αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς καὶ νῦν γράφεις κακῶς.” ἀπὸ συλλαβῆς δέ “τί ἂν ἔπαθες δεινόν, εἰ ἄνδρ' εἶδες ἀργόν;” ἔστιν δὲ ἅμα πάντα ἔχειν ταὐτό, καὶ ἀντίθεσιν εἶναι τὸ 1410b αὐτὸ καὶ πάρισον καὶ ὁμοιοτέλευτον. αἱ δ' ἀρεταὶ τῶν περιό-

30 ἐκ τοῦ Ἀριστοφάνους schol. cf. Kock I fr. 649 | *I*, 526.

24 οὖν om. Y^bBCTr. schol. | παρ' ἴσως A^c ‖ 26 ἑκάτερα τῶν κώλων Θ, ἑκάτερον τῶν κώλων BDE schol., ἑκατέρων τῶν κώλων C | ἐπὶ τελευτῇ ΘBCE Ald. ‖ 28 πτῶσις $A^cY^bZ^b$BE, πτῶσιν C et schol. ‖ 30 ἐπέλονται A^c | τ'] δ' A^c ‖ 31 ἐν τελευτῇ schol., ἐπὶ τελευτῇ DE | οὐκ ᾠήθησαν DE Aldus, ᾠήθης αὐτὸν παιδίοις B ‖ 32 αὐτὸν ΘΠ, ᾠήθης ἂν αὐτὸν οὐ παιδίον coni. Bonitz, multo melius Sauppe ᾠήθης ἂν αὐτὸν οὐ παιδίον τετοκέναι, ἀλλ' αὐτὸν παιδίον γεγονέναι. Cf. variet. ad 1413a, 28 ‖ 33 πτῶσις ΘBDE, πτῶσιν C | δὲ post ἄξιος om. C, ἄξιοῖ schol. ‖ 34 χαλκοῦς ex A^c et Tr. Vict., χαλκοῦ Z^bΠ. Post χαλκοῦ monente Spengelio interrogationis signum posui ‖ 35 καὶ νῦν θανόντα vel ἀποθανόντα Demetr. § 26 et § 211 | ἀπὸ συλλαβῆς … ἀργόν delet Susemihl ‖ b, 1 καὶ ἀντίθεσις QDE ‖ 2 ὁμότελευτον A^c | ἀρεταὶ Rose, ἀρχαὶ libri.

δων σχεδὸν ἐν τοῖς Θεοδεκτείοις ἐξηρίθμηνται. εἰσὶν δὲ καὶ ψευδεῖς ἀντιθέσεις, οἷον καὶ Ἐπίχαρμος ἐποίει,

τόκα μὲν ἐν τήνων ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ παρὰ τήνοις ἐγών.

ἐπεὶ δὲ διώρισται περὶ τούτων, πόθεν λέγεται τὰ Cap. 10 ἀστεῖα καὶ τὰ εὐδοκιμοῦντα λεκτέον. ποιεῖν μὲν οὖν ἐστὶν τοῦ εὐφυοῦς ἢ τοῦ γεγυμνασμένου, δεῖξαι δὲ τῆς μεθόδου ταύτης. εἴπωμεν οὖν καὶ διαριθμησώμεθα· ἀρχὴ δ' ἔστω ἡμῖν αὕτη. τὸ γὰρ μανθάνειν ῥᾳδίως ἡδὺ φύσει πᾶσιν ἐστί, τὰ δὲ ὀνόματα σημαίνει τι, ὥστε ὅσα τῶν ὀνομάτων ποιεῖ ἡμῖν μάθησιν, ἥδιστα. αἱ μὲν οὖν γλῶτται ἀγνῶτες, τὰ δὲ κύρια ἴσμεν, ἡ δὲ μεταφορὰ ποιεῖ τοῦτο μάλιστα· ὅταν γὰρ εἴπῃ τὸ γῆρας καλάμην, ἐποίησεν μάθησιν καὶ γνῶσιν διὰ τοῦ γένους· ἄμφω γὰρ ἀπηνθηκότα. ποιοῦσιν μὲν οὖν καὶ αἱ τῶν ποιητῶν εἰκόνες τὸ αὐτό· διό περ ἂν εὖ, ἀστεῖον φαίνεται. ἔστιν γὰρ ἡ εἰκών, καθάπερ εἴρηται πρότερον, μεταφορὰ διαφέρουσα προθέσει· διὸ ἧττον ἡδύ, ὅτι μακροτέρως· καὶ οὐ λέγει ὡς τοῦτο ἐκεῖνο· οὔκουν οὐδὲ ζητεῖ τοῦτο ἡ ψυχή. ἀνάγκη δὴ καὶ λέξιν καὶ ἐνθυμήματα ταῦτ' εἶναι ἀστεῖα, ὅσα ποιεῖ ἡμῖν μάθησιν ταχεῖαν. διὸ οὔτε τὰ ἐπιπόλαια τῶν ἐνθυμημάτων εὐδοκιμεῖ· (ἐπιπόλαια γὰρ λέγομεν τὰ παντὶ δῆλα, καὶ ἃ μηδὲν δεῖ ζητῆσαι), οὔτε ὅσα εἰρημένα ἀγνοούμενα, ἀλλ' ὅσων ἢ ἅμα λεγομένων ἡ γνῶσις γίνεται, καὶ εἰ μὴ πρότερον ὑπῆρχεν, ἢ μικρὸν ὑστερίζει ἡ διάνοια· γίγνεται γὰρ οἷον μάθησις, ἐκείνως δὲ

3 Rose, Aristot. fr. 132 p. 117 ‖ 4 Epicharm. fr. 49 p. 273. Lorenz ‖ 14 § 213 ‖ 18 c. IV.

5 *ἐν τήνοις* Demetrius § 24 ‖ 9 *διαριθμησώμεθα* ex A^c et *ἔστω* ex A^c Tr. pr. Vict., *διαριθμήσωμεν* et *ἔσται* *ΘΠ* ‖ 11 *ὅσα*, non *ὅσω* ut Bekkerus tradit A^c ‖ 14 *καλήν* A^c ‖ 15 *ἀπηνθηκότες* ΘBD ‖ 16 *δι' ὅπερ* A^c ‖ 17 *εὖ* A^cC schol. Vict., om. QZ^b pr. Y^bBDE | *φαίνηται* Θ(?)BDE ‖ 18 *προθέσει* A^cTr. et schol., *προσθέσει* *ΘΠ*Ald. ‖ 23 *μηδὲν*] *μηδὲ* vel *μὴ* schol. ‖ 24 *ἐστὶν* post *ἀγνοούμενα* adduut *ΘΠ*Ald., om. A^cTr. Spengel ‖ 25 *καὶ οὐ μὴ* B et v. et p. Vict., *εἰ καὶ μὴ* schol., *καὶ* om. Tr. ‖ 26 *οἷον*

οὐδέτερον. κατὰ μὲν οὖν τὴν διάνοιαν τοῦ λεγομένου τὰ τοιαῦτα εὐδοκιμεῖ τῶν ἐνθυμημάτων, κατὰ δὲ τὴν λέξιν τῷ μὲν σχήματι, ἐὰν ἀντικειμένως λέγηται, οἷον "καὶ τὴν τοῖς ἄλλοις κοινὴν εἰρήνην νομιζόντων τοῖς αὑτῶν ἰδίοις πόλεμον" ἀντίκειται πόλεμος εἰρήνῃ. τοῖς δ' ὀνόμασιν, ἐὰν ἔχῃ μεταφοράν, καὶ ταύτην μήτ' ἀλλοτρίαν, χαλεπὸν γὰρ συνιδεῖν, μήτ' ἐπιπόλαιον, οὐδὲν γὰρ ποιεῖ πάσχειν. ἔτι εἰ πρὸ ὀμμάτων ποιεῖ· ὁρᾶν γὰρ δεῖ τὰ πραττόμενα μᾶλλον ἢ μέλλοντα. δεῖ ἄρα τούτων στοχάζεσθαι τριῶν, μεταφορᾶς ἀντιθέσεως ἐνεργείας.

1411a τῶν δὲ μεταφορῶν τεττάρων οὐσῶν εὐδοκιμοῦσι μάλιστα αἱ κατ' ἀναλογίαν, ὥσπερ Περικλῆς ἔφη τὴν νεότητα τὴν ἀπολομένην ἐν τῷ πολέμῳ οὕτως ἠφανίσθαι ἐκ τῆς πόλεως ὥσπερ εἴ τις τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέλοι. καὶ Λεπτίνης περὶ Λακεδαιμονίων, οὐκ ἐᾶν περιιδεῖν τὴν Ἑλλάδα ἑτερόφθαλμον γενομένην. καὶ Κηφισόδοτος σπουδάζοντος Χάρητος εὐθύνας δοῦναι περὶ τὸν Ὀλυνθιακὸν πόλεμον ἠγανάκτει, φάσκων εἰς πνῖγμα τὸν δῆμον ἄγχοντα τὰς εὐθύνας πειρᾶσθαι δοῦναι. καὶ παρακαλῶν ποτὲ τοὺς Ἀθη-

29 Isocr. Philipp. § 73 ‖ 2 I, 7. 1365a, 31 ‖ 5 Sauppe p. 250 ‖ 6 Sauppe p. 220.

h. l. non magis offendit, quod contra Spengelium monendum est quam 1409b, 19 *προσπταίειν* et 21 *οἷον προσπταίειν* | *ἐκείνων* coni. Spengel, *ἐκείνῳ* m. v. Vict., *ἐκεῖνον* p. Vict. ‖ 27 *τῶν λεγομένων* C ‖ 34 *ποιεῖν* A^c, *ποιεῖ ὡς ἤδη ἐνεργοῦσα* $Y^b Z^b$ *Π*, *ὡς εἴδη ἐνεργοῦσαν* Q; A^c et Tr. secutus expunxit glossema pr. Vict. | Pro *τὰ πραττόμενα* exhibet Tr. „*quae proponuntur*" (*τὰ προκείμενα?*), *τὰ* ⟨*πράγματα*⟩ *πραττόμενα* coni. Spengel | *ἢ τὰ μέλλοντα* Q ‖ 35 *δεῖ ἄρα* ex codd. Vict., *δεῖ ἔτι* QZ^b, *ἔτι δεῖ* DEAld., *ἄρα* om. E ‖ 36 *ἐνεργείας* CDTr. (schol. *τινὰ τῶν ἀντιγράφων ἔχουσιν ἐνεργείας*), *ἐναργείας* cet. ‖ 1411a, 2 *ὡς* Dionysii libri ‖ 3 *ἠφανίσθη* ZQ^b et pr. Y^bDEAld., ‖ 4 *ἐξέλῃ* *ΘΠ* schol. 208, 27 R. ‖ 5 Aut *ἐᾶν* aut *περιιδεῖν* delendum censet Vict., in scripto commentario coni. *οὐκ ἂν περιιδεῖν* ‖ 7 *τῶν περὶ τὸν* Dionysii libri ‖ 8 *ἄγχοντα* Abresch, *ἀγαγόντα* Dionysius, *ἔχοντα* libri ‖ 9 *διδόναι* Dionysius.

ναίους εἰς Εὔβοιαν ἐπισιτισαμένους ἔφη δεῖν ἐξιέναι τὸ Μιλτιάδου ψήφισμα. καὶ Ἰφικράτης σπεισαμένων Ἀθηναίων πρὸς Ἐπίδαυρον καὶ τὴν παραλίαν ἠγανάκτει, φάσκων αὐτοὺς τὰ ἐφόδια τοῦ πολέμου παρῃρῆσθαι. καὶ Πειθόλαος τὴν πάραλον ῥόπαλον τοῦ δήμου, Σηστὸν δὲ τηλίαν τοῦ Πειραιέως. καὶ Περικλῆς τὴν Αἴγιναν ἀφελεῖν ἐκέλευσε τὴν λήμην τοῦ Πειραιέως. καὶ Μοιροκλῆς οὐθὲν ἔφη πονηρότερος εἶναι, ὀνομάσας τινὰ τῶν ἐπιεικῶν· ἐκεῖνον μὲν γὰρ ἐπιτρίτων τόκων πονηρεύεσθαι, αὐτὸν δὲ ἐπιδεκάτων. καὶ τὸ Ἀναξανδρίδου ἰαμβεῖον ὑπὲρ τῶν θυγατέρων πρὸς τὸν γάμον ἐγχρονιζουσῶν·

ὑπερήμεροί μοι τῶν γάμων αἱ παρθένοι.

καὶ τὸ Πολυεύκτου εἰς ἀποπληκτικόν τινα Σπεύσιππον, τὸ μὴ δύνασθαι ἡσυχίαν ἄγειν ὑπὸ τῆς τύχης ἐν πεντεσυρίγγῳ νόσῳ δεδεμένον. καὶ Κηφισόδοτος τὰς τριήρεις ἐκάλει μύλωνας ποικίλους, ὁ Κύων δὲ τὰ καπηλεῖα τὰ Ἀττικὰ φιδίτια. Αἰσίων δέ, ὅτι εἰς Σικελίαν τὴν πόλιν ἐξέχεαν· τοῦτο γὰρ μεταφορὰ καὶ πρὸ ὀμμάτων. καὶ “ὥστε βοῆσαι

11 Sauppe p. 219, 4 ‖ 13 Sauppe p. 318 ‖ 16 Sauppe p. 275 ‖ 19 Com. fr. II, fr. 68 K ‖ 21 Sauppe p. 220, 3 ‖ 23 Sauppe p. 250 ‖ 25 Sauppe p. 318.

10 *ἐπισιτισαμένους* libri omnes, *ἐπισιτισομένους* Vict. et Lobeck ad Phrynichum p. 746, quem secutus est Spengelius ‖ 12 *Ἐπίδαυρον* ex A^c et Tr. Vict. et sic etiam schol., *Ἐπίδαμνον* ΘΠ ‖ 13 *παρῃτῆσθαι* Bywater | *πίθολαος τὴν πάρλον* A^c ‖ 14 *ῥόπαλον* ex A^c et Tr. pr. Vict., om ΘΠ | *δήμου* pr. marg. edit. Venet. et *ῥόπαλον τοῦ δήμου* diserte schol., *μήδμου* A^c, *μίδου* ΘBCD et schol., *μήδου* ETr.(?)Ald. | *τὸν δὲ Σηστόν* ΘΠ | *τὴν λεῖαν* A^c et Tr. ‖ 16 *Μοροκλῆς* QZ^b et pr. Y^bDE | *πονηρότερον* ΘBDETr. Ald. ‖ 18 *τόκων* om. Y^bBC, *ἐπιτρίτῳ τόκῳ — ἐπιδεκάτῳ* Salmasius | *αὐτὸν* libri omnes, *αὐτὸς* Bekker[3] Spengel ‖ 19 *Ἀναξανδρίδου* ex A^cVict., *Ἀλεξάνδρου* ΘCDE ‖ 21 *ἀποκλητικὸν* A^c | *πεύσιππον* ΘΠAld. ‖ 22 *πεντεσυρίγγῳ* A^c et schol., *πέντε συρίγγων* ΘΠAld. ‖ 24 *καπηλικὰ Ἀττικά* A^c et Tr. ‖ 25 *φιλίτια* libri omnes et Tr.

τὴν Ἑλλάδα·" καὶ τοῦτο τρόπον τινὰ μεταφορὰ καὶ πρὸ ὀμμάτων. καὶ ὥσπερ Κηφισόδοτος εὐλαβεῖσθαι ἐκέλευεν μὴ πολλὰς ποιήσωσιν τὰς συνδρομάς [ἐκκλησίας]. καὶ Ἰσοκράτης πρὸς τοὺς συντρέχοντας ἐν ταῖς πανηγύρεσιν. καὶ οἷον ἐν τῷ ἐπιταφίῳ, διότι ἄξιον ἦν ἐπὶ τῷ τάφῳ τῷ τῶν ἐν Σαλαμῖνι τελευτησάντων κείρασθαι τὴν Ἑλλάδα ὡς συγκαταθαπτομένης τῇ ἀρετῇ αὐτῶν τῆς ἐλευθερίας· εἰ μὲν γὰρ εἶπεν ὅτι ἄξιον δακρῦσαι συγκαταθαπτομένης τῆς ἀρετῆς, μεταφορὰ καὶ πρὸ ὀμμάτων, τὸ δὲ "τῇ ἀρετῇ τῆς ἐλευθερίας" ἀντίθεσίν τινα ἔχει. καὶ ὡς Ἰφικράτης 1411b
εἶπεν "ἡ γὰρ ὁδός μοι τῶν λόγων διὰ μέσων τῶν Χάρητι πεπραγμένων ἐστίν·" μεταφορὰ κατ' ἀναλογίαν, καὶ τὸ διὰ μέσου πρὸ ὀμμάτων ποιεῖ. καὶ τὸ φάναι παρακαλεῖν τοὺς κινδύνους τοῖς κινδύνοις βοηθήσοντας, πρὸ ὀμμάτων ⟨καὶ⟩ μεταφορά. καὶ Λυκολέων ὑπὲρ Χαβρίου "οὐδὲ τὴν ἱκετηρίαν αἰσχυνθέντες αὐτοῦ, τὴν εἰκόνα τὴν χαλκῆν·" μεταφορὰ γὰρ ἐν τῷ παρόντι, ἀλλ' οὐκ ἀεί, ἀλλὰ πρὸ ὀμμάτων· κινδυνεύοντος γὰρ αὐτοῦ ἱκετεύει ἡ εἰκών, τὸ ἄψυχον δὴ ἔμψυχον, τὸ ὑπόμνημα τῶν τῆς πόλεως ἔργων.

28 Sauppe p. 220, 4 ‖ 29 Philipp. § 12 (?) ‖ 1 Sauppe p. 191, 2 ‖ 6 Sauppe p. 249.

27 *καὶ τοῦτο τρόπον τινὰ μεταφορὰ καὶ πρὸ ὀμμάτων* A^c Tr. Vict., *καὶ τοῦτο πρὸ ὀμμάτων τρόπον τινὰ μεταφορά* ΘΠ ‖ 29 *ἐκκλησίας* seclusi cum Fr. A. Wolfio, *συνδρομὰς, ἐκκλησίας* Spengel, *συνδρομὰς ἐκκλησαίς* alii ‖ 32 *ἐν Σαλαμῖνι* corrupta aut spuria censet Dobreus, Babingtoni amicus *ἐν Λαμίᾳ* corrigit, probatum Sauppeo A. Schr. p. 354 sq., *τῷ — τελευτησάντων* delet Diels, cet. cf. Schoell, Commentat. Acad. Bavar. 1889, II p. 26—46, qui ad Dobrei sententiam accedit | *τετελευτηκότων* ΘCDE ‖ b, 1 *ὡς* om. ΘΠ ‖ 2 *διὰ μέσου* coni. Vict. in scripto commentario, ut infra l. 4 ‖ 3 *κατὰ* A^c ‖ 4 *διὰ μέσων* CD Ald. ‖ 6 *καὶ* addidit Thurot ‖ 7 *αἰσχυνθέντες* ex codd. Vict., *αἰσχύνθητε* Y^{b}Z^{b}CD schol., *αἰσχυνθέντος* Q ‖ 8 *ἄλλον καὶ εἰ* A^c ‖ 9 *κινδυνεύοντος γὰρ αὐτοῦ* A^c schol. Vict., *κινδυνευόντων γὰρ αὐτῶν* ΘΠ ‖ 10 *δὲ* coni. Cope | *ὑπὲρ τῆς πόλεις* coni. Kayser (an *πολεμικῶν*?), ceterum totum membrum h. l. sensu caret nec cum

καὶ “πάντα τρόπον μικρὸν φρονεῖν μελετῶντες·” τὸ γὰρ μελετᾶν αὔξειν τι ἐστίν. καὶ ὅτι τὸν νοῦν ὁ θεὸς φῶς ἀνῆψεν ἐν τῇ ψυχῇ· ἄμφω γὰρ δηλοῖ τι. “οὐ γὰρ διαλυόμεθα τοὺς πολέμους ἀλλ' ἀναβαλλόμεθα·” ἄμφω γάρ ἐστιν μέλλοντα, καὶ ἡ ἀναβολὴ καὶ ἡ τοιαύτη εἰρήνη. καὶ τὸ τὰς συνθήκας φάναι τρόπαιον εἶναι πολὺ κάλλιον τῶν ἐν τοῖς πολέμοις γινομένων· τὰ μὲν γὰρ ὑπὲρ μικρῶν καὶ μιᾶς τύχης, αὗται δ' ὑπὲρ παντὸς τοῦ πολέμου· ἄμφω γὰρ νίκης σημεῖα. ὅτι καὶ αἱ πόλεις τῷ ψόγῳ τῶν ἀνθρώπων μεγάλας εὐθύνας διδόασιν· ἡ γὰρ εὔθυνα βλάβη τις δικαία ἐστίν.

ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀστεῖα ἐκ μεταφορᾶς τε τῆς ἀνάλογον Cap.11
λέγεται καὶ τῷ πρὸ ὀμμάτων ποιεῖν, εἴρηται· λεκτέον δὲ τί λέγομεν πρὸ ὀμμάτων, καὶ τί ποιοῦσι γίγνεται τοῦτο. λέγω δὴ πρὸ ὀμμάτων ταῦτα ποιεῖν ὅσα ἐνεργοῦντα σημαίνει, οἷον τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα φάναι εἶναι τετράγωνον μεταφορά, ἄμφω γὰρ τέλεια, ἀλλ' οὐ σημαίνει ἐνέργειαν· ἀλλὰ τὸ “ἀνθοῦσαν ἔχοντος τὴν ἀκμήν” ἐνέργεια, καὶ τὸ “σὲ δ' ὥσπερ ἄφετον” [ἐλεύθερον] ἐνέργεια, καὶ

[τοὐντεῦθεν οὖν] Ἕλληνες ᾄξαντες ποσίν

11 Isocrat. Paneg. § 150 ‖ 13 Paneg. § 172 ‖ 16 Paneg. § 180 ‖ 26 Simonid. fr. 5 Bergk⁴ ‖ 28 Isocr. Philipp. § 10 ‖ 29 Isocr. Philipp. § 127 | Eur. Iph. Aul. 80.

Victorio et Schradero appositionis loco accipi potest ut verba Lycoleontis ‖ 11 ἃ μικρὸν A^c, in α ἀεὶ latere putat Spengel et sic schol. καὶ πάντα τρόπον μελετῶντες ἀεὶ μικρὰ φρονεῖν ‖ 12 αὔξειν] ἀσκεῖν coni. Coraes (quod est ineptissimum) ‖ 17 μικροῦ Y^{b}Z^{b}DEAld., μικρᾶς Q ‖ 19 ὅτι καὶ ex A^c et Tr. pr. Vict. pro ἔτι καί, quod erat in excusis et in scholio legitur, καὶ ὅτι Gaisford Thurot Bonitz (perperam, nam sine particula adiungitur exemplum etiam supra l. 13 et saepius) ‖ 20 μεγάλας] πολλάς Tr. ‖ 27 τελεῖ A^c ‖ 28 ἔχοντος ex codd. (A^c) pr. Vict., ἔχοντα DE ‖ 29 ἀφετέον A^{c}ΘBCETr. schol., ἄφετον pr. Vict. ex. Isocr. l. l. ‖ 28 et 29 ἐνάργεια A^c ‖ 30 τοὐντεῦθεν οὖν ex Eurip. l. l. pr. Vict. et sic omnes post eum editores, τοὐλεύθερον οἱ Ἕλληνες A^c, τοὐλεύθερον δ' ἕλληνες Y^{b}Z^b, τὸ ἐλευ-

τὸ ᾄξαντες ἐνέργεια καὶ μεταφορά· ταχὺ γὰρ λέγει. καὶ ὡς κέχρηται πολλαχοῦ Ὅμηρος, τὸ τὰ ἄψυχα ἔμψυχα ποιεῖν διὰ τῆς μεταφορᾶς. ἐν πᾶσι δὲ τῷ ἐνέργειαν ποιεῖν εὐδοκιμεῖ, οἷον ἐν τοῖσδε,

αὖτις ἐπὶ δάπεδόνδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής,

καὶ

. . . . ἔπτατ' ὀιστός,

καὶ

. . . . ἐπιπτέσθαι μενεαίνων,

καὶ

ἐν γαίῃ ἵσταντο λιλαιόμενα χροὸς ἆσαι, 1412a

καὶ

αἰχμὴ δὲ στέρνοιο διέσσυτο μαιμώωσα.

ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις διὰ τὸ ἔμψυχα εἶναι ἐνεργοῦντα φαίνεται· τὸ ἀναισχυντεῖν γὰρ καὶ μαιμᾶν καὶ τὰ ἄλλα ἐνέργεια. ταῦτα δὲ προσῆψε διὰ τῆς κατ' ἀναλογίαν μεταφορᾶς· ὡς γὰρ ὁ λίθος πρὸς τὸν Σίσυφον, ὁ ἀναισχυντῶν πρὸς τὸν ἀναισχυντούμενον. ποιεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς εὐδοκιμούσαις εἰκόσιν ἐπὶ τῶν ἀψύχων ταῦτα·

κυρτά, φαληριόωντα· πρὸ μέν τ' ἄλλ', αὐτὰρ ἐπ' ἄλλα·

34 *λ* 598 ‖ 35 *N* 587 ‖ 37 *Δ* 126 ‖ 1 *Λ* 574 ‖ 2 *Λ* 542.

θέροις δ' ἕλληνες Q, ἐλεύθερον Ἕλληνες C, ἐλευθέριοι δὲ DE, τοῦ λαθεῖν p. Vict. Vocabulo ἐλεύθερον, quae est glossa vocis ἄφετον (cf. Plut. Moral. 768B), suo loco reposito locum sanasse mihi videor. Ceterum cf. Mus. Rhen. l. l. pag. 493 spp. | γράφεται καὶ αἴξαντες δορί schol. ‖ 31 τὸ ἐξαίξαντες A^c et *Θ*(?) et BC ‖ ταχὺ γὰρ λέγει operarum errore in editione Moreliana omissum et sic neglectum ab editoribus et Bekkero et Copeo (cf. ad 1408b, 20) rursus in textum induxit Gaisfordius ‖ 32 πολλαχοῦ Ὅμηρος A^c et Tr. Spengel, Ὅμηρος πολλαχοῦ *ΘΠ*Ald. | τὸ et ποιεῖν ex A^c recte Gaisford et sic etiam Tr., τῷ et λέγειν cet. Ald. ‖ 33 δέ] γάρ? | τῷ ex A^c Gaisford, τὸ cet. | ἐνέργειαν ex codd. Vict., ἐναργές Z^b et pr. Y^bDE ‖ 34 αὖτις δ' ἐπὶ *ΘΠ* | δάπεδον δὲ A^c ‖ 35 ἐπιπτάσθαι vel ἐπιπτᾶσθαι *ΘΠ* schol. ‖ 1412a, 2 μεμόωσα A^c ‖ 7 ταῖς om. *Θ*E Ald. ‖ 8 ταὐτά A^cY^bZ^b*Π* (nescio an recte) | πρὸ] πρὸς *Θ*E Ald. ‖ τ' ἄλλα A^cC.

κινούμενα γὰρ καὶ ζῶντα ποιεῖ πάντα, ἡ δ' ἐνέργεια κίνησις.

δεῖ δὲ μεταφέρειν, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἀπὸ οἰκείων καὶ μὴ φανερῶν, οἷον καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ τὸ ὅμοιον καὶ ἐν πολὺ διέχουσι θεωρεῖν εὐστόχου, ὥσπερ Ἀρχύτας ἔφη ταὐτὸν εἶναι διαιτητὴν καὶ βωμόν· ἐπ' ἄμφω γὰρ τὸ ἀδικούμενον καταφεύγει. ἢ εἴ τις φαίη ἄγκυραν καὶ κρεμάθραν τὸ αὐτὸ εἶναι· ἄμφω γὰρ ταὐτό τι, ἀλλὰ διαφέρει τῷ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. καὶ τὸ ὡμαλίσθαι τὰς πόλεις ἐν πολὺ διέχουσιν ταὐτό, ἐν ἐπιφανείᾳ καὶ δυνάμεσι τὸ ἴσον.

ἔστιν δὲ καὶ τὰ ἀστεῖα τὰ πλεῖστα διὰ μεταφορᾶς καὶ ἐκ τοῦ προσεξαπατᾶν· μᾶλλον γὰρ γίγνεται δῆλον ὅτι ἔμαθε παρὰ τὸ ἐναντίως ἔχειν, καὶ ἔοικεν λέγειν ἡ ψυχὴ "ὡς ἀληθῶς, ἐγὼ δὲ ἥμαρτον." καὶ τῶν ἀποφθεγμάτων δὲ τὰ ἀστεῖά ἐστιν ἐκ τοῦ μὴ ὅ φησι λέγειν, οἷον τὸ Στησιχόρου, ὅτι οἱ τέττιγες ἑαυτοῖς χαμόθεν ᾄσονται. καὶ τὰ εὖ ᾐνιγμένα διὰ τὸ αὐτὸ ἡδέα· μάθησις γάρ, καὶ λέγεται μεταφορά. καὶ ὃ λέγει Θεόδωρος, τὸ καινὰ λέγειν. γίγνεται δὲ ὅταν παράδοξον ᾖ, καὶ μή, ὡς ἐκεῖνος λέγει, πρὸς τὴν ἔμπροσθεν δόξαν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς γελοίοις τὰ παρα-

9 *N* 799 ‖ 10 1410b, 32 ‖ 12 I, p. 563 fr. 3 Mullach ‖ 16 Locum insignis Victorii doctrina indagavit Isocrat. Philipp. § 40 ‖ 22 II, 223 Bergk⁴ ‖ 25 Spengel *συναγ. τεχνῶν* p. 103.

9 *κίνησις* Bekker, *μίμησις* libri omnes ‖ 11 *μὴ* ex A^c Vict., om. cet. ‖ 12 *ἀρχύτης* A^c ‖ 13 *τὸν ἀδικούμενον καταφεύγειν* coni. Kayser ‖ 14 *κρεμάστραν ΘΠ* schol. Ald. ‖ 15 *ταὐτό τι*] *ταυτότητι* Z^b et pr. Y^b DE ‖ 16 *τὸ ἄνωθεν* BE *Θ*(?) | *ὡμαλίσθαι* Vict., *ἀνωμαλίσθαι ΘΠ* Tr., *καὶ τὸ* (sic) *ἄνω μάλιστα εἶναι τὰς πόλεις ἐν πολὺν* A^c, *ὁμαλισθῆναι . .· ἐν ἐπιφανείᾳ* ⟨*γὰρ*⟩ *καὶ* coni. Vahlen | *τὸ ἴσον* delet Susemihl ‖ 18 *ἔστιν δὲ ἀστεῖα τὰ πλεῖστα καὶ ἐκ τοῦ προσεξαπατᾶν* coni. Susemihl ‖ 19 *προεξαπατᾶν* scribit et interpretatur Vict. ‖ 22 *τὸ τοῦ Στησιχόρου ΘΠ* ‖ 23 *αὐτοῖς* C schol. Demetrius § 99, cf. 1395 a, 1 | *ἔσονται* A^c (i. e. *αἴσονται*) ‖ 24 *καὶ ἔστι μεταφορὰ* schol. (*κ. ε. καὶ μεταφορὰ* cod. Monac. 90) ‖ 26 *μὴ* om. Tr. | *ἐκεῖνος* om. schol. ‖ *λέγῃ* QY^b BD ‖ 27 *οἱ* om. Q Vict. m C.

πεποιημένα, ὅπερ δύναται καὶ τὰ παρὰ γράμμα σκώμματα· ἐξαπατᾷ γάρ. καὶ ἐν τοῖς μέτροις· οὐ γὰρ ὥσπερ ὁ ἀκούων ὑπέλαβεν·

ἔστειχε δ' ἔχων ὑπὸ ποσσὶ χίμεθλα·

ὁ δ' ᾤετο πέδιλα ἐρεῖν. τούτου δ' ἅμα λεγομένου δεῖ δῆλον εἶναι. τὰ δὲ παρὰ γράμμα ποιεῖ οὐχ ὃ λέγει λέγειν, ἀλλ' ὃ μεταστρέφει ὄνομα, οἷον τὸ Θεοδώρου εἰς Νίκωνα τὸν κιθαρῳδὸν "θράττει σε·" προσποιεῖται γὰρ λέγειν τὸ "θράττει σε" καὶ ἐξαπατᾷ· ἄλλο γὰρ λέγει. διὸ μαθόντι ἡδύ, 1412b
ἐπεὶ εἰ μὴ ὑπολαμβάνει Θρᾷκα εἶναι, οὐ δόξει ἀστεῖον εἶναι. καὶ τὸ "βούλει αὐτὸν πέρσαι." δεῖ δὲ ἀμφότερα προσηκόντως λεχθῆναι. οὕτω δὲ καὶ τὰ ἀστεῖα, οἷον τὸ φάναι Ἀθηναίοις τὴν τῆς θαλάττης ἀρχὴν μὴ ἀρχὴν εἶναι τῶν κακῶν· ὄνασθαι γάρ. ἢ ὥσπερ Ἰσοκράτης τὴν ἀρχὴν τῇ πόλει ἀρχὴν εἶναι τῶν κακῶν. ἀμφοτέρως γὰρ ὃ οὐκ ἂν ᾠήθη τις ἐρεῖν, τοῦτ' εἴρηται, καὶ ἐγνώσθη ὅτι ἀληθές· τό τε γὰρ τὴν ἀρχὴν φάναι ἀρχὴν εἶναι οὐθὲν σοφόν· ἀλλ' οὐχ οὕτω λέγει ἀλλ' ἄλλως, καὶ ἀρχὴν οὐχ ὃ εἶπεν ἀπόφησιν, ἀλλ' ἄλλως. ἐν ἅπασι δὲ τούτοις, ἐὰν προσηκόντως τὸ ὄνομα ἐνέγκῃ ὁμωνυμίᾳ ἢ μεταφορᾷ, τότε τὸ εὖ. οἷον

6 Philipp. § 61, De pace § 101.

28 παραγραμμένα Z^b, παρὰ γράμμασι Q et pr. Y^b, παραγράμματα DEAld. ‖ 29 καὶ ἐν τοῖς μέτροις τοῖς κωμικοῖς schol. ‖ 31 ποσὶ $A^c Y^b Z^b C$ | χύμεθλα Q, χίμετλα CDE schol. ‖ 32 ἐρεῖ A^c ‖ τοῦτο pro τούτου C ‖ 33 παραγράμματα Q et pr. Y^bDEAld. | λέγειν ex A^c et Tr. addidit Vict., om. ΘΠ ‖ 35 et 36 Θρᾶττ' ἦσε Meineke, deleto σε Θρᾶττ' εἶ et θράττει Cope, θραττίζει („er thrakert") vel θραττίζει σε („es thrakert dich") coni. Susemihl ‖ b, 4 οὕτω δὲ καὶ τὰ ⟨δι' ὁμωνυμίαν λεγόμενα⟩ ἀστεῖα Hayduck ‖ 10 ἀλλ' ἄλλως om. ΘΠAld. | καὶ ἀρχὴν] καὶ μὴ ἀρχὴν edit. Venet. ex schol. | ἀπόφησιν] αὐτό φησιν A^c ‖ 11 ἐὰν μὴ A^c, unde μὲν probante Vahlenio coni. Spengel, ἐάν τις C schol. ‖ 12 ὁμωνυμίαι ἢ μεταφοραί A^c, unde iam Vict. ὁμωνυμίᾳ καὶ μεταφορᾷ, ὁμωνυμία ἢ μεταφορά cet.

"Ἀνάσχετος οὐκ ἀνασχετός" ὁμωνυμίαν ἀπέφησε, ἀλλὰ προσηκόντως, εἰ ἀηδής. καὶ

οὐκ ἂν γένοιο μᾶλλον ἤ σε δεῖ ξένος
[ξένος]

[ἢ] οὐ μᾶλλον ἤ σε δεῖ τὸ αὐτὸ καὶ οὐ δεῖ τὸν ξένον ξένον ἀεὶ εἶναι· ἀλλότριον γὰρ καὶ τοῦτο. τὸ αὐτὸ καὶ τὸ Ἀναξανδρίδου τὸ ἐπαινούμενον,

καλόν γ' ἀποθανεῖν πρὶν θανάτου δρᾶν ἄξιον·

ταὐτὸ γάρ ἐστι τῷ εἰπεῖν ἄξιόν γ' ἀποθανεῖν μὴ ὄντα ἄξιον ἀποθανεῖν, ἢ ἄξιόν γ' ἀποθανεῖν μὴ θανάτου ἄξιον ὄντα, ἢ μὴ ποιοῦντα θανάτου ἄξια. τὸ μὲν οὖν εἶδος τὸ αὐτὸ τῆς λέξεως τούτων· ἀλλ' ὅσῳ ἂν ἐλάττονι καὶ ἀντικειμένως λεχθῇ, τοσούτῳ εὐδοκιμεῖ μᾶλλον. τὸ δ' αἴτιον ὅτι ἡ μάθησις διὰ μὲν τὸ ἀντικεῖσθαι μᾶλλον, διὰ δὲ τὸ ἐν ὀλίγῳ θᾶττον γίνεται. δεῖ δ' ἀεὶ προσεῖναι ἢ τὸ πρὸς ὃν λέγεται ἢ ὀρθῶς λέγεσθαι, εἰ τὸ λεγόμενον ἀληθὲς καὶ μὴ ἐπιπόλαιον· ἔστιν γὰρ ταῦτα χωρὶς ἔχειν, οἷον "ἀποθνήσκειν δεῖ μηθὲν ἁμαρτάνοντα" ἀλλ' οὐκ ἀστεῖον. "τὴν ἀξίαν δεῖ γαμεῖν τὸν ἄξιον" ἀλλ' οὐκ ἀστεῖον. ἀλλ' ἐὰν

14 Com. fr. III fr. 209 K. || 17 Com. fr. II fr. 64 K. || 28 Com. fr. III fr. 206 K.

12 ἄσχετος οὐκ A^c, Ἀνάσχετον οὐκ ἀνάσχετον C || 13 ἀηδής Riccoboni coniecturam ex A^c satis confirmatam recepit pr. Gaisford, ἀεὶ δίς cet. || 14 Alterum ξένος seclusit Bekker | 15 ἢ secl. Spengel | οὐκ ἂν γένοιο μᾶλλον ἢ ξένος ξένος. ἢ οὐ μᾶλλον ἤ σε δεῖ· τὸ αὐτὸ καὶ οὐ δεῖ . . . εἶναι coni. Vahlen | Fortasse aliquis sensus evaderet, si legeretur ξένος οὐ μᾶλλον ἢ σὲ δεῖ τὸ αὐτὸ καὶ (= τῷ) οὐ δεῖ τὸν ξένον ξένον ἀεὶ εἶναι || 18 ἄξιον γὰρ libri omnes, γ' correxit Spengel, cf. 19 et 29 || 19 γ', non σ' legit A^c, om. QY^{b}CDEAld. | ἢ ἄξιον — ἄξιον ὄντα secl. Bekker[3] || 20 ποιοῦντα] τριοῦντα A^c || 21 ὅσ ὧι ὅσων A^c || 22 τοσοῦτο A^c, τοσοῦτον QZ^b || 24 δ' om. Tr. | πρὸς ὃ C || 25 ἢ τὸ ὀρθῶς ΘΠ schol. | εἰ pr. ex codd. et Tr. Vict., ἢ A^c et corr. Y^{b}B, quod ἢ ante ὀρθῶς deleto probat Spengel || 26 ταὐτὰ QY^{b}BDE, ταυτί Z^{b}Ald. || 28 δὲ δεῖ coniecerat Spengel, ἔδει Meineke. Exemplum τὴν ἀξίαν—ἀστεῖον dubitanter delet Spengel. Sed nisi fallor duobus exemplis allatis posterius

ἅμα ἄμφω ἔχῃ· "ἄξιόν γ' ἀποθανεῖν μὴ ἄξιον ὄντα τοῦ ἀποθανεῖν." ὅσῳ δ' ἂν πλείω ἔχῃ, τοσούτῳ ἀστειότερον φαίνεται, οἷον εἰ καὶ τὰ ὀνόματα μεταφορὰ εἴη καὶ μεταφορὰ τοιαδὶ καὶ ἀντίθεσις καὶ παρίσωσις, καὶ ἔχοι ἐνέργειαν.

εἰσὶν δὲ καὶ αἱ εἰκόνες, ὥσπερ εἴρηται καὶ ἐν τοῖς ἄνω, αἱ εὐδοκιμοῦσαι τρόπον τινὰ μεταφοραί· ἀεὶ γὰρ ἐκ δυοῖν λέγονται, ὥσπερ ἡ ἀνάλογον μεταφορά. οἷον ἡ ἀσπὶς φαμέν ἐστι φιάλη Ἄρεως, καὶ τόξον φόρμιγξ ἄχορδος. οὕτω μὲν 1413a
οὖν λέγουσιν οὐχ ἁπλοῦν, τὸ δ' εἰπεῖν τὸ τόξον φόρμιγγα ἢ τὴν ἀσπίδα φιάλην ἁπλοῦν. καὶ εἰκάζουσιν δὲ οὕτως, οἷον πιθήκῳ αὐλητήν, λύχνῳ ψακαζομένῳ [εἰς] μύωπα· ἄμφω γὰρ συνάγεται. τὸ δὲ εὖ ἐστὶν ὅταν μεταφορὰ ᾖ· ἔστιν γὰρ εἰκάσαι τὴν ἀσπίδα φιάλῃ Ἄρεως καὶ τὸ ἐρείπιον ῥάκει οἰκίας, καὶ τὸ τὸν Νικήρατον φάναι Φιλοκτήτην

33 c. IV et X ‖ 35 Timoth. fr. 16 Bergk[4] ‖ 1 adespot. fr. 127 Bergk[4].

praeceptum ἢ ὀρθῶς λέγεσθαι, εἰ . . . ἐπιπόλαιον illustrare voluit Aristot. Et prius quidem exemplum ἀποθνήσκειν δεῖ μηδὲν ἁμαρτάνοντα ἀληθές ἐστι καὶ μὴ ἐπιπόλαιον, ut Aristotelis verbis utar, sed οὐκ ὀρθῶς λέγεται, διὸ οὐκ ἀστεῖον, alterum autem τὴν ἀξίαν δεῖ γαμεῖν τὸν ἄξιον ὀρθῶς quidem λέγεται, sed τὸ λεγόμενον ἐπιπόλαιόν ἐστιν. διὸ οὐκ ἀστεῖον, ἀλλ' ἐὰν ἅμα ἄμφω ἔχῃ sciliet nec sententiam tritam (cf. 1410 b, 32 et 1412 a, 12) nec indecoram verborum conformationem, tum ἀστεῖον est, ut Anaxandridis versus laudatus, quem mutata forma iterum affert Aristot. „ἄξιόν γ' — τοῦ ἀποθανεῖν" | ἀλλ' ἐὰν] καὶ ἐὰν A[c] et Tr., quod deleto exemplo sequenti ἄξιον — ἀποθανεῖν sic coniungendum censet Spengel: ἀλλ' οὐκ ἀστεῖον κἂν ἄμφω ἔχῃ ‖ 29 ἅμα om. A[c] | ἄξιον γάρ ΘΠ ‖ 31 μεταφοραὶ τοιαδί A[c] ‖ 32 ἀντίθεσις ex A[c] et Tr. Vict. ἀντίσωσις ΘΠ | παρίωσις A[c], „et oppositio et coaequi vocatio" Tr. (an ὁμωνυμία cf. p. 322, 17 ed. Sp.?) | γράφεται καὶ ἐναργείαν schol. ‖ 34 ἀεὶ] αἱ schol. quem secutus sum ‖ 1413 a, 1 Ἄρεως A[c] cf. 1407 a, 18 ‖ 3 καὶ οὕτως Tr. ‖ 4 αὐλητῆι A[c], αὐλητικῷ ΘDE Ald. | λύχνῳ A[c] Tr. schol. quod unice verum esse pr. vidit Musaptus apud Riccobonum, λύκῳ ΘΠ schol. Ald., ἢ λύκῳ C et ἢ supra lineam ead. m. | εἰς secl. Buhle ‖ 6 φιάλην A[c]Y[b]Z[b] BETr. Ald. | ἐρίπιον A[c] ‖ 7 οἰκίας A[c] Tr. schol. Vict., οἰκέτου DE, ἐοικός Q. ambiguis Y[b]Z[b] | τὸ om. ΘΠ | φιλοκτήτη A[c].

εἶναι δεδηγμένον ὑπὸ Πράτυος, ὥσπερ εἴκασεν Θρασύμαχος ἰδὼν τὸν Νικήρατον ἡττημένον ὑπὸ Πράτυος ῥαψῳδοῦντα, κομῶντα δὲ καὶ αὐχμηρὸν ἔτι. ἐν οἷς μάλιστά τ' ἐκπίπτουσιν οἱ ποιηταί, ἐὰν μὴ εὖ, καὶ ἐὰν εὖ, εὐδοκιμοῦσιν. λέγω δ' ὅταν ἀποδιδῶσιν,

ὥσπερ σέλινον οὖλα τὰ σκέλη φορεῖ.
ὥσπερ Φιλάμμων ζυγομαχῶν τῷ κωρύκῳ.

καὶ τὰ τοιαῦτα πάντ' εἰκόνες εἰσίν. αἱ δ' εἰκόνες ὅτι μεταφοραί, εἴρηται πολλάκις.

καὶ αἱ παροιμίαι μεταφοραὶ ἀπ' εἴδους ἐπ' εἶδος εἰσίν· οἷον ἄν τις ὡς ἀγαθὸν πεισόμενος αὐτὸς ἐπαγάγηται, εἶτα βλαβῇ, ὡς ὁ Καρπάθιός φησιν τὸν λαγώ· ἄμφω γὰρ τὸ εἰρημένον πεπόνθασιν.

ὅθεν μὲν οὖν τὰ ἀστεῖα λέγεται καὶ διότι, σχεδὸν εἴρηται τὸ αἴτιον· εἰσὶν δὲ καὶ εὐδοκιμοῦσαι ὑπερβολαὶ μεταφοραί, οἷον εἰς ὑπωπιασμένον "ᾠήθητε δ' ἂν αὐτὸν εἶναι συκαμίνων κάλαθον" ἐρυθρὸν γάρ τι τὸ ὑπώπιον, ἀλλὰ τὸ πολὺ σφόδρα. τὸ δὲ ὥσπερ τὸ καὶ τὸ ὑπερβολὴ τῇ λέξει διαφέρουσα.

ὥσπερ Φιλάμμων ζυγομαχῶν τῷ κωρύκῳ·

"ᾠήθης δ' ἂν αὐτὸν Φιλάμμωνα εἶναι μαχόμενον τῷ κωρύκῳ."

12 Com. fr. III adespot. fr. 207 K. ‖ 13 Com. fr. III adespot. fr. 208 K. ‖ 14 c. IV, X et supra.

10 *μάλιστά τ'* ex A^c Spengel, *τ'* om. cet. ‖ 11 *καὶ ἐὰν εὖ*] *καὶ ἐὰν* A^c, *καὶ ἐὰν μὴ* Z^b schol., om. Q. *εὐδοκιμῶσιν* libri omnes, *καὶ ἐὰν εὖ, εὐδοκιμοῦσιν* Sylburgius ‖ 12 *ἀποδίδωσιν* A^c | „*cum assignet sicut id*" (*ὥσπερ τὸ?*) Tr. *Κωρύκῳ* Meinecke, ut sit nomen proprium ‖ 15 *καὶ παροιμίαι δὲ* C, *δὲ* et schol. ‖ 16 *ποιούμενος* Z^b, *πειρόμενος* E Ald. | *αὐτὸς* ex A^c Vict., *αὑτὸν* Θ, *αὐτὸν* Π ‖ 20 *ὠιήθη· τότε δ'* A^c, *ᾠήθη τε* BD, *ὠήθη τε γὰρ αὐτὸν* ΘC Ald., *ᾠήθης δ' ἂν* schol. ‖ 21 *κάλαθον*] *τάλαρον* ΘΠ schol. Ald. (*τάλανον* Z^b) | *ἀλλ' ἢ τὸ* Z^b ‖ 22 *ὑπερβολή*] *μεταφορά* C in ras. | *διαφέρουσιν* Z^bB ‖ 24 *ζυγομαχεῖ* ΘBE Ald. ‖ 25 *ὠήθη* ΘBDE Ald. | *φιλάμμονα* QZ^b et pr. Y^bD.

ὥσπερ σέλινον οὖλα τὰ σκέλη φορεῖν·
"φήθης δ' ἂν οὐ σκέλη ἀλλὰ σέλινα ἔχειν, οὕτως οὖλα."
εἰσὶ δὲ ὑπερβολαὶ μειρακιώδεις· σφοδρότητα γὰρ δηλοῦσιν. διὸ ὀργιζόμενοι λέγουσιν μάλιστα·

οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε.
κούρην δ' οὐ γαμέω Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο,
οὐδ' εἰ χρυσείῃ Ἀφροδίτῃ κάλλος ἐρίζοι,
ἔργα δ' Ἀθηναίῃ.

* χρῶνται δὲ μάλιστα τούτῳ Ἀττικοὶ ῥήτορες. * διὸ πρεσ- 1413b βυτέρῳ λέγειν ἀπρεπές.

Cap.12 δεῖ δὲ μὴ λεληθέναι ὅτι ἄλλη ἑκάστῳ γένει ἁρμόττει λέξις. οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ γραφικὴ καὶ ἀγωνιστική, οὐδὲ δημηγορικὴ καὶ δικανική. ἄμφω δὲ ἀνάγκη εἰδέναι· τὸ μὲν γάρ ἐστιν ἑλληνίζειν ἐπίστασθαι, τὸ δὲ μὴ ἀναγκάζεσθαι κατασιωπᾶν, ἄν τι βούληται μεταδοῦναι τοῖς ἄλλοις, ὅ περ πάσχουσιν οἱ μὴ ἐπιστάμενοι γράφειν. ἔστι δὲ λέξις γραφικὴ μὲν ἡ ἀκριβεστάτη, ἀγωνιστικὴ δὲ ἡ ὑποκριτικωτάτη. (ταύτης δὲ δύο εἴδη· ἡ μὲν γὰρ ἠθικὴ ἡ δὲ παθητική)· διὸ καὶ οἱ ὑποκριταὶ τὰ τοιαῦτα τῶν δραμάτων διώκουσι, καὶ οἱ ποιηταὶ τοὺς τοιούτους. βαστάζονται δὲ οἱ ἀναγνωστικοί, οἷον Χαιρήμων (ἀκριβὴς γὰρ ὥσπερ λογογράφος)·

31 *I*, 388 sq.

26 φορεῖ C ‖ 28 ὠήθησαν δ' οὐ A^c, ὠήθην δ' οὐ Q, ὠήθη δ' οὐ Y^{b}Z^b*Π*Ald., cf. ad 1410a, 31 ‖ 29 δ' αἱ ὑπερβολαί C schol., Bonitz | σφοδρότητα ex A^c Vict., σφοδρότατα Y^{b}Z^b ‖ 31 δοίης A^{c}QZ^{b}E schol., ς in ras. C ‖ 33 εἰ corr. A^c | χρυσῆι A^{c}ΘBC ‖ 1413b, 1 De verbis χρῶνται — ῥήτορες, quae disputationis tenorem interrumpunt nec h. l. aptum praebent sensum, conferenda est praefat. p. LXXXIV ‖ 4 ἡ αὐτὴ γραφικὴ] ἡδὺ τῆι γραφικῆι A^c ‖ 6 ἐστιν om. Tr. ‖ 8 μὴ], μόνον Thurot, sed tum verba τὸ μὲν ἑλληνίζειν ἐπίστασθαι ad λέξιν γραφικὴν referenda essent, quod fieri non potest, contra verba ἄν τι βούληται μεταδοῦναι τοῖς ἄλλοις latiore sensu intellegenda significare videntur, quod Bonitzius cum omnibus interpretibus declarat „tradere per libros scriptos" ‖ 10 Parentheseos signis inclusi Thuroto et Susemihlio monentibus ‖ 13 λογογράφοι Z^b.

καὶ Λικύμνιος τῶν διθυραμβοποιῶν. καὶ παραβαλλόμενοι οἱ μὲν τῶν γραφικῶν ἐν τοῖς ἀγῶσι στενοὶ φαίνονται, οἱ δὲ τῶν ῥητόρων εὖ λεχθέντες ἰδιωτικοὶ ἐν ταῖς χερσίν. αἴτιον δ' ὅτι ἐν τῷ ἀγῶνι ἁρμόττει· διὸ καὶ τὰ ὑποκριτικὰ ἀφῃρημένης τῆς ὑποκρίσεως οὐ ποιοῦντα τὸ αὑτῶν ἔργον φαίνεται εὐήθη, οἷον τά τε ἀσύνδετα καὶ τὸ πολλάκις τὸ αὐτὸ εἰπεῖν ἐν τῇ γραφικῇ ὀρθῶς ἀποδοκιμάζεται, ἐν δὲ ἀγωνιστικῇ οὔ, καὶ οἱ ῥήτορες χρῶνται· ἔστι γὰρ ὑποκριτικά. ἀνάγκη γὰρ μεταβάλλειν τὸ αὐτὸ λέγοντας, ὅ περ ὥσπερ ὁδοποιεῖ τῷ ὑποκρίνεσθαι· "οὗτός ἐστιν ὁ κλέψας ὑμῶν, οὗτός ἐστιν ὁ ἐξαπατήσας, οὗτος ὁ τὸ ἔσχατον προδοῦναι ἐπιχειρήσας." οἷον καὶ Φιλήμων ὁ ὑποκριτὴς ἐποίει ἔν τε τῇ Ἀναξανδρίδου γεροντομανίᾳ, ὅτε λέγοι "'Ῥαδάμανθυς καὶ Παλαμήδης,'" καὶ ἐν τῷ προλόγῳ τῶν Εὐσεβῶν τὸ 'ἐγώ·'" ἐὰν γάρ τις τὰ τοιαῦτα μὴ ὑποκρίνηται, γίγνεται "ὁ

26 Com. fr. II fr. 10 K. ‖ 27 Com. fr. II p. 140 K.

15 τῶν γραφῶν A^c et Tr., γραφικῶν ⟨ἀκριβεῖς λόγοι⟩ vel simile quid Thurot. ‖ 16 εὖ λεχθέντες] ἢ τῶν λεχθέντων A^c, ῥητόρων εὐ λεχθέντων Θ (pr. Y^b) D Ald., εὖ μὲν λεχθέντες schol., qui et 17 ἁρμόττει ἡ ὑπόκρισις legisse videtur, τὰ ὑποκριτικὰ ex sequentibus ad ἁρμόττει transponit Thurot, καὶ παραβαλλομένη ἡ μὲν τῶν γραφόντων (vel γραφομένων) ἐν τοῖς ἀγῶσι στενὴ φαίνεται, ἡ δὲ τῶν ῥητόρων ἢ τῶν λεχθέντων ἰδιωτικὴ ἐν ταῖς χερσίν, αἴτιον δ' ὅτι ἐν τῷ ἀγῶνι ἁρμόττει coni. Spengel. Cum locus difficillimus nondum sanatus sit, vulgatam constitutam a Victorio secutus sum ‖ 19 εὐήθως Z^b et pr. Y^b E Ald. ‖ 21 ἀγωνιστικῆι οὖ A^c, unde Vaterum secutus οὔ Spengel et sic schol., οὐ om. ΘΠ | ἀγωνιστικῇ] ἀποδεικτικῇ QB, τῇ ἀποδεικτικῇ C. schol. Tr., ἀποδεικτικῷ Y^b Z^b D E Ald., ἐν δὲ ἀγωνιστικῇ καὶ οἱ ῥήτορες χρῶνται Bekk.[3] ‖ 22 ὑποκριτική QBDE Ald., ὑποκριτικὸν Z^b C schol. | δὲ] γὰρ scripsi cum Thuroto ‖ 23 ὥσπερ ex A^c et Tr. Vict., om. ΘΠ schol. | ὡδοποιεῖ A^c, ὡς προοδοποιεῖ ex coniectura Bekker[3] | τῷ A^c Tr. schol. Vict., τὸ ΘBDE, om. C | οὗτος δὲ ὁ κλέψας ΘBDE ‖ 24 ἡμῶν Tr. schol.(n) | ἔστιν etiam in tertio membro addit Tr. ‖ 25 ὁ ὑποκριτικός A^c et Tr. ‖ 26 λέγοι scripsi monente Spengelio, λέγει libri.

τὴν δοκὸν φέρων.” καὶ τὰ ἀσύνδετα ὡσαύτως· “ἦλθον, ἀπήντησα, ἐδεόμην·” ἀνάγκη γὰρ ὑποκρίνεσθαι καὶ μὴ ὡς ἓν λέγοντα τῷ αὐτῷ ἤθει καὶ τόνῳ εἰπεῖν. ἔτι ἔχει ἴδιόν τι τὰ ἀσύνδετα· ἐν ἴσῳ γὰρ χρόνῳ πολλὰ δοκεῖ εἰρῆσθαι· ὁ γὰρ σύνδεσμος ἓν ποιεῖ τὰ πολλά, ὥστε ἐὰν ἐξαιρεθῇ, δῆλον ὅτι τοὐναντίον ἔσται τὸ ἓν πολλά. ἔχει οὖν αὔξησιν· “ἦλθον, διελέχθην, ἱκέτευσα·” πολλὰ δοκεῖ, “ὑπερεῖδεν ὅσα εἶπον.” 1414a
τοῦτο δὲ βούλεται ποιεῖν καὶ Ὅμηρος ἐν τῷ

Νιρεὺς αὖ Σύμηθεν,
Νιρεὺς Ἀγλαΐης,
Νιρεὺς ὃς κάλλιστος.

περὶ οὗ γὰρ πολλὰ λέγεται, ἀνάγκη καὶ πολλάκις εἰρῆσθαι· εἰ οὖν καὶ πολλάκις, καὶ πολλὰ δοκεῖ, ὥστε ηὔξησεν ἅπαξ μνησθεὶς διὰ τὸν παραλογισμόν, καὶ μνήμην πεποίηκεν, οὐδαμοῦ ὕστερον αὐτοῦ λόγον ποιησάμενος.

ἡ μὲν οὖν δημηγορικὴ λέξις καὶ παντελῶς ἔοικεν τῇ σκιαγραφίᾳ· ὅσῳ γὰρ ἂν πλείων ᾖ ὁ ὄχλος, πορρώτερον ἡ θέα, διὸ τὰ ἀκριβῆ περίεργα καὶ χείρω φαίνεται ἐν ἀμφοτέροις· ἡ δὲ δικανικὴ ἀκριβεστέρα. ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ ⟨ἐν⟩ ἑνὶ κριτῇ· ἐλάχιστον γάρ ἐστιν ⟨ἑνὶ⟩ ῥητορικῆς· εὐσύνοπτον

2 *B* 671 sq.

31 ἔτι] ὅτι coni. Spengel et duo enuntiata coniungit ‖ 34 τοὐναντίον ἔσται τὸ ἓν πολλά. ex A^c et Tr. Vict., τοὐναντίον post πολλά Y^{b}Z^b(?)BCE | τοὐναντίον ἔχει οὖν — 1414a, 1 πολλὰ om. Q ‖ 1414a, 1 πολλὰ δοκεῖ· ὑπερεῖδεν ὅσα εἶπον Spengel, ὑπεριδεῖν ὅσα εἶπεν A^c, πολλά· δοκεῖ δὲ ὑπεριδεῖν ὅσα εἶπον, ὅσα φημί ΘΠAld., nisi quod BC δὲ omittunt, πολλά· δοκεῖ ὑπεριδεῖν ὅσα εἶπον schol., πολλὰ δοκεῖ ὑπεριδεῖν ὅσα εἶπεν Bekker[3] ‖ 2 ἐν τῷ om. Tr. ‖ 4 λέγεται ex A^c Spengel, εἴρηται cet. ‖ 8 καὶ om. Tr. ‖ 11 ἡ δὲ δικανικὴ ἀκριβεστέρα partim ex Tyrwhiti coniectura scripsit Spengel, ἡ δίκη ἀκριβέστερον libri omnes praeter C, ubi δικανική | καὶ ἔτι μᾶλλον Tr. | ἡ] εἰ Y^{b}BC | ἐν monente Spengelio inserui ‖ 12 ἐν ῥητορικῆς A^c, unde ἔνεστι ῥητορικῆς coni. Spengel, ⟨ἑνὶ⟩ ῥητορικῆς (scil. ἑνὶ κριτῇ) dedit Vahlen, ἐν ῥητορικοῖς ΘΠTr. schol. (τοῖς addit C).

γὰρ μᾶλλον τὸ οἰκεῖον τοῦ πράγματος καὶ τὸ ἀλλότριον, καὶ ὁ ἀγὼν ἄπεστιν, ὥστε καθαρὰ ἡ κρίσις. διὸ οὐχ οἱ αὐτοὶ ἐν πᾶσιν τούτοις εὐδοκιμοῦσιν ῥήτορες· ἀλλ' ὅπου μάλιστα ὑποκρίσεως, ἐνταῦθα ἥκιστα ἀκρίβεια ἔνι. τοῦτο δὲ ὅπου φωνῆς, καὶ μάλιστα ὅπου μεγάλης.

ἡ μὲν οὖν ἐπιδεικτικὴ λέξις γραφικωτάτη· τὸ γὰρ ἔργον αὐτῆς ἀνάγνωσις· δευτέρα δὲ ἡ δικανική. τὸ δὲ προσδιαιρεῖσθαι τὴν λέξιν, ὅτι ἡδεῖαν δεῖ καὶ μεγαλοπρεπῆ, περίεργον· τί γὰρ μᾶλλον ἢ σώφρονα καὶ ἐλευθέριον καὶ εἴ τις ἄλλη ἤθους ἀρετή; τὸ δὲ ἡδεῖαν εἶναι ποιήσει δῆλον ὅτι τὰ εἰρημένα, εἴπερ ὀρθῶς ὥρισται ἡ ἀρετὴ τῆς λέξεως· τίνος γὰρ ἕνεκα δεῖ σαφῆ καὶ μὴ ταπεινὴν εἶναι ἀλλὰ πρέπουσαν; ἄν τε γὰρ ἀδολεσχῇ, οὐ σαφής, οὐδὲ ἂν σύντομος. ἀλλὰ δῆλον ὅτι τὸ μέσον ἁρμόττει. καὶ τὸ ἡδεῖαν τὰ εἰρημένα ποιήσει, ἂν εὖ μιχθῇ, τὸ εἰωθὸς καὶ ξενικόν, καὶ ὁ ῥυθμός, καὶ τὸ πιθανὸν ἐκ τοῦ πρέποντος.

περὶ μὲν οὖν τῆς λέξεως εἴρηται, καὶ κοινῇ περὶ ἁπάντων καὶ ἰδίᾳ περὶ ἕκαστον γένος· λοιπὸν δὲ περὶ τάξεως εἰπεῖν. ἔστι δὲ τοῦ λόγου δύο μέρη· ἀναγκαῖον γὰρ τό τε Cap. 13
πρᾶγμα εἰπεῖν περὶ οὗ, καὶ τοῦτ' ἀποδεῖξαι. διὸ εἰπόντα μὴ ἀποδεῖξαι ἢ ἀποδεῖξαι μὴ προειπόντα ἀδύνατον· ὅ τε γὰρ ἀποδεικνύων τι ἀποδείκνυσι, καὶ ὁ προλέγων ἕνεκα τοῦ ἀποδεῖξαι προλέγει. τούτων δὲ τὸ μὲν πρόθεσίς ἐστι τὸ δὲ πίστις, ὥσπερ ἂν εἴ τις διέλοι ὅτι τὸ μὲν πρόβλημα τὸ δὲ ἀπόδειξις. νῦν δὲ διαιροῦσι γελοίως· διήγησις γὰρ

30 c. II—XI | c. XII.

18 *γραφικώτατον* $Y^b Z^b$DEAld. ‖ 19 *αὐτοῦ* ΘDE ‖ 20 *δεῖ εἶναι* CTr. ‖ 22 *τὸ δὲ* ex A^c et Tr. Spengel, *τὸ γὰρ* ΘΠ | *τὸ δὲ ἡδεῖαν εἶναι*] *τὸ γὰρ μεγαλοπρεπῆ εἶναι* Thurot. ‖ 24 *ταπεινόν* Z^o ‖ 25 *σύντομον* ΘDEAld. | *οὐδὲ* ⟨*ὄγκον ἔχει*⟩, *ἂν σύντομος* Thurot. ‖ 30 *λοιπὸν δὴ* pr. Q corr. *δεῖ* ‖ 31 *μέρη* ⟨*ἀναγκαῖα*⟩· *ἀναγκαῖον* coni. Spengel | *τὸ τό τε* DE ‖ 32 *τοῦτ'* A^c et Tr. et pr. Gaisford, *τότ'* ΘΠ, *τὸ ἀποδεῖξαι* schol. ‖ 33 *εἰπόντα* QTr.

που τοῦ δικανικοῦ μόνου λόγου ἐστίν, ἐπιδεικτικοῦ δὲ καὶ δημηγορικοῦ πῶς ἐνδέχεται εἶναι διήγησιν οἵαν λέγουσιν, ἢ τὰ πρὸς τὸν ἀντίδικον, ἢ ἐπίλογον τῶν ἀποδεικτικῶν; 1414b *προοίμιον δὲ καὶ ἀντιπαραβολὴ καὶ ἐπάνοδος ἐν ταῖς δημηγορίαις τότε γίνεται ὅταν ἀντιλογία ᾖ. καὶ γὰρ ἡ κατηγορία καὶ ἡ ἀπολογία πολλάκις, ἀλλ' οὐχ ᾗ συμβουλή· ἀλλ' ὁ ἐπίλογος ἔτι οὐδὲ δικανικοῦ παντός, οἷον ἐὰν μικρὸς ὁ λόγος ἢ τὸ πρᾶγμα εὐμνημόνευτον· συμβαίνει γὰρ τοῦ μήκους ἀφαιρεῖσθαι. ἀναγκαῖα ἄρα μόρια πρόθεσις καὶ πίστις. ἴδια μὲν οὖν ταῦτα, τὰ δὲ πλεῖστα προοίμιον πρόθεσις πίστις ἐπίλογος· τὰ γὰρ πρὸς τὸν ἀντίδικον τῶν πίστεών ἐστι, καὶ ἡ ἀντιπαραβολὴ αὔξησις τῶν αὐτοῦ, ὥστε μέρος τι τῶν πίστεων· ἀποδείκνυσι γάρ τι ὁ ποιῶν τοῦτο, ἀλλ' οὐ τὸ προοίμιον, οὐδ' ὁ ἐπίλογος, ἀλλ' ἀναμιμνήσκει. ἔσται οὖν, ἄν τις τὰ τοιαῦτα διαιρῇ, ὅ περ ἐποίουν οἱ περὶ Θεόδωρον, διήγησις ἕτερον καὶ ἡ ἐπιδιήγησις καὶ προδιήγησις καὶ ἔλεγχος καὶ ἐπεξέλεγχος. δεῖ δὲ εἶδός τι λέγοντα καὶ διαφορὰν ὄνομα τίθεσθαι· εἰ δὲ μή, γίνεται κενὸν καὶ ληρῶδες, οἷον Λικύμνιος ποιεῖ ἐν τῇ τέχνῃ, ἐπούρωσιν ὀνομάζων καὶ ἀποπλάνησιν καὶ ὄζους.*

14 Spengel *συναγ. τεχνῶν* p. 99 ‖ 17 Spengel *συναγ. τεχνῶν* p. 88.

38 *μόνου λόγου* ex A[c] pr. Gaisford, *λόγου μόνου* QY[b]ΠTr. Ald., *που* omissum in Tr. et schol. vel *μόνου* dubitanter delet Spengel ; 39 *εἶναι διήγησιν* ex A[c] Gaisford, *διήγησιν εἶναι* ΘΠ ‖ b, 1 *ἀποδεικτικὸν* Tr. ‖ 3 *ἡ κατηγορία καὶ ἡ ἀπολογία* Vater ‖ 4 *ᾗ* CDE Aldus, *ἡ* cet. | *ἀλλ' ὁ ἐπίλογος ἔτι* ex codd. pr. Vict., *ἀλλ' ὁ ἐπίλογος· ἔτι* Θ(?), *ἀλλ' ὁ ἐπίλογος· ἔτι δὲ* DE, *ἔτι* aut in *ἐστι* mutandum aut delendum censet Spengel, *ὅταν ἀντιλογία ᾖ (καὶ γὰρ — — πολλάκις), ἀλλ' οὐ συμβουλή* Thurot ‖ 7 *ἀφαιρεῖσθαι* ex A[c] et Tr. Vict., *ἀφαιρουμένου* DE ‖ 8 *ἰδίαι* A[c], *ἴδια γὰρ* Tr., *ἴδια — 9 πίστις* om. Q ‖ 14 Contra codd. auctoritatem et usum Aristotel. (Vahlen ad Poet.[3] p. 105) *ἡ* ante *ἐπιδιήγησις* om. Morelius Bekker[3] ‖ 15 *ἐπεξέλεγχος* ex codd. (A[c]) schol. Vict., *ἐπέλεγχος* ΘDE ‖ 16 *λέγοντας* ΘΠ schol. | *ὀνόματι θέσθαι* A[c], *καὶ ὄνομα τι τίθεσθαι* Tr. ‖ 17 *κενὸν* in ras. A[c], *κοινὸν* Y[b]Z[b] Ald. | *ἐπούρωσιν* A[c] et Tr., *ἐπόρουσιν* corr.

τὸ μὲν οὖν προοίμιόν ἐστιν ἀρχὴ λόγου, ὅ περ ἐν ποιήσει πρόλογος καὶ ἐν αὐλήσει προαύλιον· πάντα γὰρ ἀρχαὶ ταῦτ' εἰσί, καὶ οἷον ὁδοποίησις τῷ ἐπιόντι. τὸ μὲν οὖν προαύλιον ὅμοιον τῷ τῶν ἐπιδεικτικῶν προοιμίῳ· καὶ γὰρ οἱ αὐληταί, ὅ τι ἂν εὖ ἔχωσιν αὐλῆσαι, τοῦτο προαυλήσαντες συνῆψαν τῷ ἐνδοσίμῳ, καὶ ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς λόγοις δεῖ οὕτως γράφειν· ὅ τι γὰρ ἂν βούληται εὐθὺ εἰπόντα ἐνδοῦναι καὶ συνάψαι, ὅ περ πάντες ποιοῦσιν. παράδειγμα τὸ τῆς Ἰσοκράτους Ἑλένης προοίμιον· οὐθὲν γὰρ οἰκεῖον ὑπάρχει τοῖς ἐριστικοῖς καὶ Ἑλένῃ. ἅμα δὲ καὶ ἐὰν ἐκτοπίσῃ, ἁρμόττει, καὶ μὴ ὅλον τὸν λόγον ὁμοειδῆ εἶναι. λέγεται δὲ τὰ τῶν ἐπιδεικτικῶν προοίμια ἐξ ἐπαίνου ἢ ψόγου, οἷον Γοργίας μὲν ἐν τῷ Ὀλυμπικῷ λόγῳ "ὑπὸ πολλῶν ἄξιοι θαυμάζεσθαι, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες" ἐπαινεῖ γὰρ τοὺς τὰς πανηγύρεις συνάγοντας· Ἰσοκράτης δὲ ψέγει ὅτι τὰς μὲν τῶν σωμάτων ἀρετὰς δωρεαῖς ἐτίμησαν, τοῖς δ' εὖ φρονοῦσιν οὐθὲν ἆθλον ἐποίησαν. καὶ ἀπὸ συμβουλῆς, οἷον ὅτι δεῖ τοὺς ἀγαθοὺς τιμᾶν, διὸ καὶ αὐτὸς Ἀριστείδην ἐπαινεῖ, ἢ τοὺς τοιούτους οἳ μήτε εὐδοκιμοῦσιν Cap.14

27 § 1—13 ‖ 31 fr. 2 Sauppe ‖ 33 Paneg. § 1 ‖ 36 ?

Y^b C schol., ἐπέρωσιν QZ^b DE Ald., ἐπέρρωσιν Portus, ὄνομα τίθεσθαι ⟨σαφές⟩ schol., quod verum puto; maiore correctione totum locum sic scribendum censet Spengel: τίθεσθαι· ἰδεῖν δὲ μὴ γένηται κενὸν καὶ ληρῶδες οἷον . . . . . τέχνη, ἐπούρωσιν ὀνομάζων ἀποπλάνησιν καὶ ὄζους ‖ 19 ὥσπερ Tr. ‖ 22 προοιμίων A^c, τῷ μὲν οὖν προαυλίῳ ὅμοιον τὸ τῶν ἐπιδεικτικῶν προοίμιον coni. Spengel ‖ 23 εὖ ex A^c et Tr. Vict., om. ΘΠ schol. ‖ 24 „persecuntur seriosum" Tr. (non vertit συνῆψαν τῷ ἐνδοσίμῳ, de cuius lectionis veritate dubitat Spengel) ‖ 28 οἰκεῖον libri omnes, κοινὸν coni. Bonitz (cf. Poet. 1447b, 17), quod recepit Spengel (οἰκεῖον h. l. „cognatum" significare videtur et ferri potest) ‖ 29 καὶ μὴ A^c, quod recepit Spengel, καὶ om. cet. ‖ 31 Ὀλυμπικῷ ex A^c Vict., Ὀλυμπιακῷ ΘBE ‖ 36 ὁ αὐτὸς scil. Gorgias(?) dubitanter coni. Spengel, an ἐπαινεῖν? ‖ 37 ἢ τοὺς τοιούτους A^c schol. Vict., οὐ τοὺς ΘE Ald., καὶ τοὺς B.

μήτε φαῦλοι, ἀλλ' ὅσοι ἀγαθοὶ ὄντες ἄδηλοι, ὥσπερ Ἀλέξανδρος ὁ Πριάμου· οὗτος γὰρ συμβουλεύει. ἔτι δ' ἐκ τῶν 1415a
δικανικῶν προοιμίων· τοῦτο δ' ἐστὶν ἐκ τῶν πρὸς τὸν ἀκροατήν, εἰ περὶ παραδόξου λόγος ἢ περὶ χαλεποῦ ἢ περὶ τεθρυλημένου πολλοῖς, ὥστε συγγνώμην ἔχειν, οἷον Χοιρίλος

νῦν δ' ὅτε πάντα δέδασται.

τὰ μὲν οὖν τῶν ἐπιδεικτικῶν λόγων προοίμια ἐκ τούτων, ἐξ ἐπαίνου, ἐκ ψόγου, ἐκ προτροπῆς, ἐξ ἀποτροπῆς, ἐκ τῶν πρὸς τὸν ἀκροατήν· δεῖ δὲ ἢ ξένα ἢ οἰκεῖα εἶναι τὰ ἐνδόσιμα τῷ λόγῳ. τὰ δὲ τοῦ δικανικοῦ προοίμια δεῖ λαβεῖν ὅτι ταὐτὸ δύναται ὅ περ τῶν δραμάτων οἱ πρόλογοι καὶ τῶν ἐπῶν τὰ προοίμια· τὰ μὲν γὰρ τῶν διθυράμβων ὅμοια τοῖς ἐπιδεικτικοῖς·

διὰ σὲ καὶ τεὰ δῶρα εἴτε σκῦλα.

ἐν δὲ τοῖς λόγοις καὶ ἔπεσι δεῖγμά ἐστιν τοῦ λόγου, ἵνα προειδῶσι περὶ οὗ ᾖ ὁ λόγος καὶ μὴ κρέμηται ἡ διάνοια· τὸ γὰρ ἀόριστον πλανᾷ· ὁ δοὺς οὖν ὥσπερ εἰς τὴν χεῖρα τὴν ἀρχὴν ποιεῖ ἐχόμενον ἀκολουθεῖν τῷ λόγῳ. διὰ τοῦτο

μῆνιν ἄειδε θεά.
ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα.

4 fr. 1. Kinkel p. 266 || 11 III p. 728 fr. 124 Bergk[4] || 16 *Α* 1 et *α* 1.

38 *ἄδηλοι* ex A[c] et Tr. Vict., *ἀλλήλοις ΘΠ* || 1415a, 1 *ὁ Πριάμου* non legit schol. nec parum offendit, cf. 1363a, 18 | *γρ. καὶ οὕτως* C in marg. et schol. sed *οὗτος* verum est; nam ipse heros declamans inducitur, ut nuper vidit Bruno Keil Hermes 19, p. 649 || 3 *τεθρυλλημένου ΘΠ* || 5 *λόγων*] *λεγόμενα* DE || 8 *προοιμίον* A[c] || 11 *εἴ τι* Z[b], *εἶτα σκύλλα* A[c] || 12. *ἐν δὲ τοῖς προλόγοις* schol. et Tr., *λόγοις καὶ* seclusit Spengel, sed verba nullo modo abesse possunt; itaque uncinos delevi, exspectas cum Susemihlio aut *δράμασι* aut cum Spengelio ⟨*δικανικοῖς*⟩ *λόγοις* || 13 *προίδωσιν* A[c] et Tr. (?), quod recepit Gaisford, *προειδῶσι* cet. | *ᾖ* ex A[c], ubi *ἠῖ*, cum Gaisfordio recepi, delet Spengel, *ἦν* ΘCDE schol., quod Bekk.[3] retinuit | *κρέμαται* ΘBE schol. Ald. || 15 „*volenti intendere orationi*" (*βουλόμενον ἀκολουθεῖν?*) Tr.

ἤγεό μοι λόγον ἄλλον, ὅπως Ἀσίας ἀπὸ γαίης
ἦλθεν ἐς Εὐρώπην πόλεμος μέγας.

καὶ οἱ τραγικοὶ δηλοῦσι περὶ τὸ δρᾶμα, κἂν μὴ εὐθὺς ὥσπερ Εὐριπίδης, ἀλλ' ἐν τῷ προλόγῳ γέ που [δηλοῖ,] ὥσπερ καὶ Σοφοκλῆς

ἐμοὶ πατὴρ ἦν Πόλυβος.

καὶ ἡ κωμῳδία ὡσαύτως. τὸ μὲν οὖν ἀναγκαιότατον ἔργον τοῦ προοιμίου καὶ ἴδιον τοῦτο, δηλῶσαι τί ἐστιν τὸ τέλος οὗ ἕνεκα ὁ λόγος· διόπερ ἂν δῆλον ᾖ καὶ μικρὸν τὸ πρᾶγμα, οὐ χρηστέον προοιμίῳ. τὰ δὲ ἄλλα εἴδη οἷς χρῶνται, ἰατρεύματα καὶ κοινά. λέγεται δὲ ταῦτα ἔκ τε τοῦ λέγοντος καὶ τοῦ ἀκροατοῦ καὶ τοῦ πράγματος καὶ τοῦ ἐναντίου. περὶ αὑτοῦ μὲν καὶ τοῦ ἀντιδίκου, ὅσα περὶ διαβολὴν λῦσαι καὶ ποιῆσαι. ἔστιν δὲ οὐχ ὁμοίως· ἀπολογουμένῳ μὲν γὰρ πρῶτον τὰ πρὸς διαβολήν, κατηγοροῦντι δ' ἐν τῷ ἐπιλόγῳ. δι' ὃ δέ, οὐκ ἄδηλον· τὸν μὲν γὰρ ἀπολογούμενον, ὅταν μέλλῃ εἰσάξειν αὑτόν, ἀναγκαῖον ἀνελεῖν τὰ κωλύοντα, ὥστε λυτέον πρῶτον τὴν διαβολήν· τῷ δὲ διαβάλλοντι ἐν τῷ ἐπιλόγῳ διαβλητέον, ἵνα μνημονεύσωσι μᾶλλον. τὰ δὲ πρὸς τὸν ἀκροατὴν ἔκ τε τοῦ εὔνουν ποιῆσαι καὶ ἐκ τοῦ

17 Cf. Choerili(?) fr. 1a Kinkel p. 267 ‖ 21 O. T. 767.

17 λόγον ἄλλον pr. Vict. ex Tr. et A^c, ubi ἤγε ὁμοῖλόγον, λόγων ἄλλων QY^b schol. Ald. et corr. Z^{b}Π | Ἀσίης coni. Barnesius ‖ 19 περὶ ὃ τὸ δρᾶμα coni. Portus simil. schol. ‖ 20 δηλοῖ auctore Vahlenio seclusit Bekker³ | ὥσπερ Εὐριπίδης ἐν τῷ προλόγῳ, ἀλλά γέ που ὥσπερ Σοφοκλῆς (vel ὥσπερ δηλοῖ καὶ Σ.) ἐμοὶ πατὴρ ἦν Πόλυβος coni. Spengel. Verba ἐμοὶ πατὴρ ἦν Πόλυβος cum Twiningio et Vatero delenda censeo neclegisse videtur schol. De toto loco cf. Mus. Rhen. N. F. XXXIX pag. 508 sqq. ‖ 21 πολύβιος A^c et Π ‖ 22 τί ἐστιν A^{c}Tr. schol. Vict., om. ΘΠ ‖ 26 ἔκ τε τοῦ λέγοντος καὶ τοῦ ἐναντίου connectenda censet Spengel ‖ 27 διαβολῆς CDEAld. ‖ 28 λῦσαι καὶ ποιῆσαι post ὁμοίως transponit Thurot ‖ 29 πρὸς διαβολὴν ex codd. (A^c) pr. Vict., διαβολῆς ΘB ‖ 33 μνημονεύωσι Y^{b}DE ‖ 34 alt. ἐκ om. ΘΠAld.

ὀργίσαι, καὶ ἐνίοτε τὸ προσεκτικὸν ἢ τοὐναντίον· οὐ γὰρ ἀεὶ συμφέρει ποιεῖν προσεκτικόν, διὸ πολλοὶ εἰς γέλωτα πειρῶνται προάγειν. εἰς δὲ εὐμάθειαν ἅπαντα ἀνάξει, ἐάν τις βούληται, καὶ τὸ ἐπιεικῆ φαίνεσθαι· προσέχουσι γὰρ μᾶλλον τούτοις. προσεκτικοὶ δὲ τοῖς μεγάλοις, τοῖς ἰδίοις, 1415b τοῖς θαυμαστοῖς, τοῖς ἡδέσιν· διὸ δεῖ ἐμποιεῖν ὡς περὶ τοιούτων ὁ λόγος. ἐὰν δὲ μὴ προσεκτικούς, ὅτι μικρόν, ὅτι οὐδὲν πρὸς ἐκείνους, ὅτι λυπηρόν. δεῖ δὲ μὴ λανθάνειν ὅτι πάντα ἔξω τοῦ λόγου τὰ τοιαῦτα· πρὸς φαῦλον γὰρ ἀκροατὴν καὶ τὰ ἔξω τοῦ πράγματος ἀκούοντα, ἐπεὶ ἂν μὴ τοιοῦτος ᾖ, οὐθὲν δεῖ προοιμίου, ἀλλ' ἢ ὅσον τὸ πρᾶγμα εἰπεῖν κεφαλαιωδῶς, ἵνα ἔχῃ ὥσπερ σῶμα κεφαλήν. ἔτι τὸ προσεκτικοὺς ποιεῖν πάντων τῶν μερῶν κοινόν, ἐὰν δέῃ· πανταχοῦ γὰρ ἀνιᾶσι μᾶλλον ἢ ἀρχόμενοι. διὸ γελοῖον ἐν ἀρχῇ τάττειν, ὅτε μάλιστα πάντες προσέχοντες ἀκροῶνται. ὥστε ὅπου ἂν ᾖ καιρός, λεκτέον, "καί μοι προσέχετε τὸν νοῦν· οὐθὲν γὰρ μᾶλλον ἐμὸν ἢ ὑμέτερον," καὶ

ἐρῶ γὰρ ὑμῖν οἷον οὐδεπώποτε

ἀκηκόατε δεινὸν ἢ οὕτω θαυμαστόν. τοῦτο δ' ἐστίν, ὥσπερ ἔφη Πρόδικος, ὅτε νυστάζοιεν οἱ ἀκροαταί, παρεμβάλλειν τῆς πεντηκονταδράχμου αὐτοῖς. ὅτι δὲ πρὸς τὸν ἀκροατὴν οὐχ ᾗπερ [ὁ] ἀκροατής, δῆλον· πάντες γὰρ ἢ διαβάλλουσιν ἢ ~~φόβους~~ ἀπολύονται ἐν τοῖς προοιμίοις. del. Marx 273

ἄναξ, ἐρῶ μὲν οὐχ ὅπως σπουδῆς ὕπο.
τί φροιμιάζῃ;

14? ‖ 19 Soph. Ant. 223 ‖ 21 Iph. Taur. 1162?

35 τὸ ex A^c et Tr. Spengel, καὶ ἐνίοτε δὲ ἐκ τοῦ ΘΠ ‖ b, 4 Desideratur h. l. membrum, quod respondeat superiori θαυμαστόν v. c. εὐτελές (cf. 1408a, 13) vel tale quid ‖ 7 ἔδει(?) Tr. ‖ 8 Post ἔχῃ addit ὁ λόγος ead. man. supra lin. C (ex schol. (V)) ‖ 9 προσεκτικόν Y^b Ald. ‖ 10 ἀνείασιν A^c, ἀνιῶσι Y^{b}B, ἀνιάσει E Ald. ‖ 13 οὐδὲ Y^{b}Z^{b}Π ‖ 14 καὶ om. Tr. et schol. ‖ 18 ὁ monente iam Victorio seclusi, om. schol. (n) ‖ 21 τί φροιμιάζῃ post v. 24 προοιμιάζονται inserendum censuit Gaisford.

καὶ οἱ πονηρὸν τὸ πρᾶγμα ἔχοντες ἢ δοκοῦντες· πανταχοῦ γὰρ βέλτιον διατρίβειν ἢ ἐν τῷ πράγματι, διὸ οἱ δοῦλοι οὐ τὰ ἐρωτώμενα λέγουσιν ἀλλὰ τὰ κύκλῳ, καὶ προοιμιάζονται. πόθεν δ' εὔνους δεῖ ποιεῖν, εἴρηται, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν τοιούτων. ἐπεὶ δ' εὖ λέγεται

δός μ' ἐς Φαίηκας φίλον ἐλθεῖν ἠδ' ἐλεεινόν,

*τούτων οὖν δεῖ δύο στοχάζεσθαι. * ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς οἴεσθαι δεῖ ποιεῖν συνεπαινεῖσθαι τὸν ἀκροατήν, ἢ αὐτὸν ἢ γένος ἢ ἐπιτηδεύματ' αὐτοῦ ἢ ἁμῶς γέ πως· ὃ γὰρ λέγει Σωκράτης ἐν τῷ ἐπιταφίῳ, ἀληθές, ὅτι οὐ χαλεπὸν Ἀθηναίους ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινεῖν ἀλλ' ἐν Λακεδαιμονίοις. **

τὰ δὲ τοῦ δημηγορικοῦ ἐκ τῶν τοῦ δικανικοῦ λόγου ἐστίν, φύσει δὲ ἥκιστα ἔχει· καὶ γὰρ καὶ περὶ οὗ ἴσασιν, καὶ οὐδὲν δεῖται τὸ πρᾶγμα προοιμίου, ἀλλ' ἢ δι' αὐτὸν ἢ τοὺς ἀντιλέγοντας, ἢ ἐὰν μὴ ἡλίκον βούλει ὑπολαμβάνωσιν, ἀλλ' ἢ μεῖζον ἢ ἔλαττον, διὸ ἢ διαβάλλειν ἢ ἀπολύεσθαι ἀνάγκη, καὶ ἢ αὐξῆσαι ἢ μειῶσαι. τούτων δὲ ἕνεκα προοιμίου δεῖται, ἢ κόσμου χάριν, ὡς αὐτοκάβδαλα
1416a *φαίνεται, ἐὰν μὴ ἔχῃ. τοιοῦτον γὰρ τὸ Γοργίου ἐγκώμιον εἰς Ἠλείους· οὐδὲν γὰρ προεξαγκωνίσας οὐδὲ προανακινήσας εὐθὺς ἄρχεται "Ἦλις πόλις εὐδαίμων."*

26 II c. I sq. | *η* 327 ‖ 31 Plato Menex. 235D cf. I, 9 ‖ 3 fr. IV Sauppe p. 130.

22 *πονηρὸν δὲ τὸ* ΘBCD ‖ 24 *τὰ* ante *κύκλῳ* in ras. A[c] ‖ 25 *τῶν ἄλλων*] *τῷ μᾶλλον* Y[b]BCAld., *τῶν ἀγγέλων δ'* (?) Q ‖ 26 *ἐπεὶ δὴ* ΘBC, *ἐπειδὴ* schol. ‖ 28 *οὖν* ex A[c] (et schol.) receperunt Gaisford et Spengel in commentario, om. cet. Ald. Verba stellulis inclusa in hac prooemiorum explanatione vel maxime offendunt nisi quis credere malit corollarii loco ab Aristot. addita esse ad *τὰ πρὸς τὸν ἀκροατήν* sed cf. praefat. p. LXXIX ‖ 30 *ἐπιτήδευμα* ΘBCDTr. | *ἁμῶς* scripsi Bekkerum secutus, *ἄλλως* libri omnes, quod retinuit Spengel, cf. praefat. p. XIV ‖ 31 ⟨*ὁ*⟩ *Σωκράτης* Susemihl ‖ 33 *λόγου* A[c] ΘTr. schol. Vict., *λόγων* Π ‖ 34 Alterum *καὶ* om. Tr. ‖ 35 *προοιμίου τὸ πρᾶγμα* ΘΠAld. | *ἢ* om. QY[b]ΠTr. ‖ 36 *βούλῃι* A[c], cf. 1417a, 2 ‖ 38 *δὴ* coni. Vict. ‖ 39 *αὐτοκαύδαλα* Π schol. Ald., *αὐτοκώδαλα* Q, cf. var. ad 1408a, 12.

Cap.15 περὶ δὲ διαβολῆς ἓν μὲν τὸ ἐξ ὧν ἄν τις ὑπόληψιν δυσχερῆ ἀπολύσαιτο· οὐθὲν γὰρ διαφέρει εἴτε εἰπόντος τινὸς εἴτε μή, ὥστε τοῦτο καθόλου . . . . ἄλλος τόπος ὥστε πρὸς τὰ ἀμφισβητούμενα ἀπαντᾶν, ἢ ὡς οὐκ ἔστιν, ἢ ὡς οὐ βλαβερὸν ἢ οὐ τούτῳ ἢ ὡς οὐ τηλικοῦτον, ἢ οὐκ ἄδικον ἢ οὐ μέγα, ἢ οὐκ αἰσχρὸν ἢ οὐκ ἔχον μέγεθος· περὶ γὰρ τοιούτων ἡ ἀμφισβήτησις, ὥσπερ Ἰφικράτης πρὸς Ναυσικράτην· ἔφη γὰρ ποιῆσαι ὃ ἔλεγεν καὶ βλάψαι, ἀλλ' οὐκ ἀδικεῖν. ἢ ἀντικαταλλάττεσθαι ἀδικοῦντα, εἰ βλαβερόν, ἀλλ' οὖν καλόν, εἰ λυπηρὸν ἀλλ' ὠφέλιμον ἤ τι ἄλλο τοιοῦτον. ἄλλος τόπος ὡς ἐστὶν ἁμάρτημα ἢ ἀτύχημα ἢ ἀναγκαῖον, οἷον Σοφοκλῆς ἔφη τρέμειν οὐχ ὡς ὁ διαβάλλων ἔφη, ἵνα δοκῇ γέρων, ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης· οὐ γὰρ ἑκόντι εἶναι αὐτῷ ἔτη ὀγδοήκοντα. καὶ ἀντικαταλλάττεσθαι τὸ οὗ ἕνεκα, ὅτι οὐ βλάψαι ἐβούλετο ἀλλὰ τόδε, καὶ οὐ τοῦτο ὃ διεβάλλετο ποιῆσαι, συνέβη δὲ βλαβῆναι· "δίκαιον δὲ μισεῖν, εἰ ὅπως τοῦτο γένηται ἐποίουν." ἄλλος, εἰ ἐμπεριείληπται ὁ διαβάλλων, ἢ νῦν ἢ πρότερον, ἢ αὐτὸς ἢ τῶν ἐγγύς. ἄλλος, εἰ ἄλλοι ἐμπεριλαμβάνονται, οὓς

11 fr. IV Sauppe p. 219 ‖ 15 Sauppe p. 165.

1416a, 5 „*sive subexistente aliquo*“ (ὑπόντος vel ὑπάρχοντός τινος?) Tr. ‖ 6 Lacunae signa posui Thurotum secutus cf. praefat. ad h. l. p. L sq. | τόπος ΘΠ schol., quod monente Spengelio (cf. infra 14) retinui, τρόπος A^c et Tr. Vict. Bekker ‖ 7 ἀπαντᾶν] ἅπαντα A^c ‖ 8 τούτῳ ex codd. (A^c) et Tr. Vict., τοῦτο Y^{b}CE | ὡς] ὧι A^c | ἢ οὐ τηλικοῦτον . . . ἢ ὡς οὐκ ἄδικον . . ἢ ὡς οὐκ αἰσχρὸν coni. Thurot ‖ 12 ἀδικῆσαι QBCTr. schol. | ἀντιδικοῦντα pro ἀδικοῦντα coni. Madvig ‖ 13 οὐ καλὸν A^c, unde Spengelius correxit οὖν, quod om. cet. ‖ 14 τόπος ΘΠ schol., τρόπος A^c et Tr., cf. supra ad 6 ‖ 16 ἑκόντι ex A^c et cet. libris Gaisford et Bekker, ἑκοντὶ Y^{b}Z^b Ald. ‖ 18 ἠβούλετο ΘBDEAld., ἠβουλόμην schol. ‖ 20 ὅπως] οὕτως A^c | „*fecisset*“ (ἐποίει) Tr. ‖ 22 τις ante τῶν ἐγγύς ead. man. supra lineam C et schol. et Tr. (?).

ὁμολογοῦσιν μὴ ἐνόχους εἶναι τῇ διαβολῇ, οἷον εἰ ὅτι καθάριος ὁ ⟨δεῖνα⟩ μοιχός, καὶ ὁ δεῖνα ἄρα. ἄλλος, εἰ ἄλλους, διέβαλεν, ἢ ἄλλος αὐτούς, ἢ ἄνευ διαβολῆς ὑπελαμβάνοντο ὥσπερ αὐτὸς νῦν, οἳ πεφήνασιν οὐκ ἔνοχοι. ἄλλος ἐκ τοῦ ἀντιδιαβάλλειν τὸν διαβάλλοντα· ἄτοπον γὰρ εἰ ὃς αὐτὸς ἄπιστος, οἱ τούτου λόγοι ἔσονται πιστοί. ἄλλος, εἰ γέγονεν κρίσις, ὥσπερ Εὐριπίδης πρὸς Ὑγιαίνοντα ἐν τῇ ἀντιδόσει κατηγοροῦντα ὡς ἀσεβής, ὅς γ' ἐποίησε κελεύων ἐπιορκεῖν·

ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος.

ἔφη γὰρ αὐτὸν ἀδικεῖν τὰς ἐκ τοῦ Διονυσιακοῦ ἀγῶνος κρίσεις εἰς τὰ δικαστήρια ἄγοντα· ἐκεῖ γὰρ αὐτῶν δεδωκέναι λόγον ἢ δώσειν, εἰ βούλεται κατηγορεῖν. ἄλλος ἐκ τοῦ διαβολῆς κατηγορεῖν, ἡλίκον, καὶ τοῦτο ὅτι ἄλλας κρίσεις ποιεῖ, καὶ ὅτι οὐ πιστεύει τῷ πράγματι. . . . . κοινὸς
1416b δ' ἀμφοῖν ὁ τόπος τὸ σύμβολα λέγειν, οἷον ἐν τῷ Τεύκρῳ ὁ Ὀδυσσεὺς ὅτι οἰκεῖος τῷ Πριάμῳ· ἡ γὰρ Ἡσιόνη ἀδελφή·

29 Sauppe p. 216a, 1 ‖ 31 Hippolyt. 612 ‖ 1 N² p. 256.

23 ὅτι καθάριος, μοιχός ex Riccoboni coniectura Spengel, καθαρὸς ὁ μοιχός libri omnes, unde Richards ὁ ⟨δεῖνα⟩ addidit, quem secutus sum ‖ 24 Post alterum ὁ δεῖνα repetunt καὶ ὁ δεῖνα ΘΠ schol., om. A^c Tr. et delevit Gaisford ‖ 25 διαβαλεῖν A^c εῖν in ras., διέβαλλεν ΘB schol. (n) Ald. | ἄλλος αὐτὸν Tr. et schol., ἄλλος αὐτὸς A^c, unde Spengel ἢ ἄλλος ἢ αὐτὸς coniecit quod probat Susemihl vel totum locum sic constituendum putat ἢ ἄλλος ⟨ἢ⟩ αὐτός, ὥσπερ αὐτὸν νῦν ἢ ἄνευ διαβολῆς ὑπελαμβάνοντο, οἳ πεφήνασιν οὐκ ἔνοχοι ‖ 27 ἀντιδιαβάλλειν ex A^c Vict., τοῦ ἐναντίου διαβάλλειν ΘCDETr., ἐκ τοὐναντίου B | ὃς dedit Spengel, ὁ libri omnes praeter C, ubi ὢν αὐτὸς (an ex schol.?), et Q et Tr., qui ὁ omittunt ‖ 28 ἔσονται λόγοι ΘBCAld. ‖ 29 Ὑγιαίνετον coni. Valkenaer ‖ 30 εἰ in ἀντιδόσει in litura A^c | ἀσεβοῦς scripsit Gaisford | ὥς γ' A^c ‖ 31 ἐφιορκεῖν A^c | ὀμώμοκεν A^c, ὤμοσεν QZ^bDE ‖ 33 εἰς om. A^c | αὐτῶν Bekker ex A^c, αὐτὸν ΘΠTr. Ald. ‖ 34 ἠβούλετο ΘBTr., ἐβούλετο CDE ‖ 35 ἐκ τοῦ ἐκ A^c ‖ 36 cf. praefat. p. L sq.

ὁ δὲ ὅτι ὁ πατὴρ ἐχθρὸς τῷ Πριάμῳ, ὁ Τελαμών, καὶ ὅτι οὐ κατεῖπε τῶν κατασκόπων. . . . . ἄλλος τῷ διαβάλλοντι, τῷ ἐπαινοῦντι μικρὸν μακρῶς ψέξαι μέγα συντόμως, ἢ πολλὰ ἀγαθὰ προθέντα, ὃ εἰς τὸ πρᾶγμα προφέρει ἓν ψέξαι. τοιοῦτοι δὲ οἱ τεχνικώτατοι καὶ ἀδικώτατοι· τοῖς ἀγαθοῖς γὰρ βλάπτειν πειρῶνται, μιγνύντες αὐτὰ τῷ κακῷ.

κοινὸν δὲ τῷ διαβάλλοντι καὶ τῷ ἀπολυομένῳ, ἐπειδὴ τὸ αὐτὸ ἐνδέχεται πλειόνων ἕνεκα πραχθῆναι, τῷ μὲν διαβάλλοντι κακοηθιστέον ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐκλαμβάνοντι, τῷ δὲ ἀπολυομένῳ ἐπὶ τὸ βέλτιον, οἷον ὅτι ὁ Διομήδης τὸν Ὀδυσσέα προείλετο, τῷ μὲν ὅτι διὰ τὸ ἄριστον ὑπολαμβάνειν τὸν Ὀδυσσέα, τῷ δ' ὅτι οὔ, ἀλλὰ διὰ τὸ μόνον μὴ ἀνταγωνιστὴν ὡς φαῦλον.

Cap.16 καὶ περὶ μὲν διαβολῆς εἰρήσθω τοσαῦτα, διήγησις δ' ἐν μὲν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς ἐστὶν οὐκ ἐφεξῆς ἀλλὰ κατὰ μέρος· δεῖ μὲν γὰρ τὰς πράξεις διελθεῖν ἐξ ὧν ὁ λόγος· σύγκειται γὰρ ἔχων ὁ λόγος τὸ μὲν ἄτεχνον, οὐθὲν γὰρ αἴτιος ὁ λέγων τῶν πράξεων, τὸ δ' ἐκ τῆς τέχνης· τοῦτο δ' ἐστὶν ἢ ὅτι ἔστι δεῖξαι, ἐὰν ᾖ ἄπιστον, ἢ ὅτι ποιόν, ἢ ὅτι ποσόν, ἢ καὶ ἅπαντα. διὰ δὲ τοῦτ' ἐνίοτε οὐκ ἐφεξῆς δεῖ διηγεῖσθαι πάντα, ὅτι δυσμνημόνευτον τὸ δεικνύναι οὕτως. ἐκ μὲν οὖν τούτων ἀνδρεῖος, ἐκ δὲ τῶνδε σοφὸς ἢ δίκαιος. καὶ

b, 3 Aut ὁ πατὴρ aut ὁ Τελαμών delendum videtur ‖ 4 καὶ ὅτι ⟨αὐτὸς⟩? ‖ 5 τῷ ante ἐπαινοῦντι om. QC et delendum censet Spengel, τὸ scripsit Bekker | ἐπαινοῦντα ex schol. marg. edit. Venet., ἐπαινοῦντα μέγα συντόμως μικρὸν μακρῶς ψέξαι coni. Thurot ‖ 6 προθέντας Tr. ‖ 7 τοιοῦτοι γὰρ C ‖ 9 ἀπολογουμένω Y^b schol. (n) | ἐπεὶ ΘΠ schol. ‖ 11 κακοηθιστέον dubitanter delet Spengel, κακοηθέστερον C et schol. ‖ 14 ἀνταγωνιστὴν libri fere omnes et restitui, ἀνταγωνιστεῖν Y^b pr. C schol. Bekker Spengel ‖ 21 δεῖξαι ἢ ὅτι ἔστιν ΘCDETr. schol. Ald. | ποῖον A^c. ‖ 22 ἐνίοτε post praeceptum l. 17 non potest declarari, quod exeptionem statuere non videtur, nec legit schol. ‖ 23 δεικνύναι] ἐπιέναι C.

ἁπλούστερος ὁ λόγος οὗτος, ἐκεῖνος δὲ ποικίλος καὶ οὐ λιτός. δεῖ δὲ τὰς μὲν γνωρίμους ἀναμιμνήσκειν· διὸ οἱ πολλοὶ οὐδὲν δέονται διηγήσεως, οἷον εἰ θέλεις Ἀχιλλέα ἐπαινεῖν· ἴσασι γὰρ πάντες τὰς πράξεις, ἀλλὰ χρῆσθαι αὐταῖς δεῖ. ἐὰν δὲ Κριτίαν, δεῖ· οὐ γὰρ πολλοὶ ἴσασιν * * *

. . . .

. . . .

. . . .

νῦν δὲ γελοίως τὴν διήγησίν φασι δεῖν εἶναι ταχεῖαν. καίτοι ὥσπερ ὁ τῷ μάττοντι ἐρομένῳ πότερον σκληρὰν ἢ μαλακὴν μάξῃ, "τί δ';" ἔφη, "εὖ ἀδύνατον;" καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως· δεῖ γὰρ μὴ μακρῶς διηγεῖσθαι ὥσπερ οὐδὲ προοιμιάζεσθαι μακρῶς, οὐδὲ τὰς πίστεις λέγειν· οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθά ἐστι τὸ εὖ ἢ τὸ ταχὺ ἢ τὸ συντόμως, ἀλλὰ τὸ μετρίως· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ λέγειν ὅσα δηλώσει τὸ πρᾶγμα,
1417a ἢ ὅσα ποιήσει ὑπολαβεῖν γεγονέναι ἢ βεβλαφέναι ἢ ἠδικηκέναι, ἢ τηλικαῦτα ἡλίκα βούλει· τῷ δὲ ἐναντίῳ τὰ ἐναντία. παραδιηγεῖσθαι δὲ ὅσα εἰς τὴν σὴν ἀρετὴν φέρει, οἷον "ἐγὼ δ' ἐνουθέτουν ἀεὶ τὰ δίκαια λέγων, μὴ τὰ τέκνα ἐγκαταλείπειν", ἢ θατέρου κακίαν· "ὁ δὲ ἀπεκρίνατό μοι ὅτι, οὗ ἂν ᾖ αὐτός, ἔσται ἄλλα παιδία," ὃ τοὺς ἀφισταμένους

26 τοὺς μὲν Tr. schol. Ald. ‖ 29 Post ἴσασιν in omnibus libris et excusis ante Victorium verba repetuntur I, 9 ἔστι δὲ — — μετατεθῇ 1367b, 26—1368a, 10, ad quae conferantur, quae monita sunt in praefat. ad h. l. p. XX adnot. et p. CI. Lacunae signa appicta sunt, quod finis demonstrativi, principium iudicialis excidisse videntur ‖ 30 ταχεῖαν ⟨καὶ σύντομον⟩ schol. cf. lin. 35 ‖ 31 ἐρωμένωι Ac, ἐρωμένως Zb, ἐρρωμένως E Ald. | πότερον om. ΘBCE Ald. ‖ 32 μάξει ΘΠ Ald. | εὖ ἔφη ΘBDE Tr., τὶ δὲ τὸ εὖ ἀδύνατον omisso ἔφη C ‖ 35 τῷ ταχὺ ΘBDE Tr., τῷ συντόμως ΘBDE Tr., τῷ μετρίως QZb Tr., ἐν τῷ schol., τὸ Ac ed. Isingr., οὐδὲ ἐνταῦθά ἐστι τὸ εὖ τὸ ταχὺ ἢ τὸ συντόμως coni. Spengel ‖ 36 δ' ἔστι τὸ] δεῖ ὑπολέγειν Ac ‖ 1417a, 1 βεβλακέναι QZb DE ‖ 2 βούληι Ac, βούλεται Tr. ‖ 4 δὲ νουθετῶν Ac ‖ 5 ἢ ⟨εἰς⟩ θατέρου κακίαν? ‖ 6 αὐτὸς ᾖ ΘΠ Ald. | παιδία ὃ] πανδιο Ac | ἢ ὃ ΘCDE, ἢ pr. delevit Vict. ex Ac

Αἰγυπτίους ἀποκρίνασθαί φησιν ὁ Ἡρόδοτος. ἢ ὅσα ἡδέα τοῖς δικασταῖς. ἀπολογουμένῳ δὲ ἐλάττων ἡ διήγησις· αἱ γὰρ ἀμφισβητήσεις ἢ μὴ γεγονέναι ἢ μὴ βλαβερὸν εἶναι ἢ μὴ ἄδικον ἢ μὴ τηλικοῦτον, ὥστε περὶ τὸ ὁμολογούμενον οὐ διατριπτέον, ἐὰν μή τι εἰς ἐκεῖνο συντείνῃ, οἷον εἰ πέπρακται, ἀλλ᾽ οὐκ ἄδικον. ἔτι πεπραγμένα δεῖ λέγειν ὅσα μὴ πραττόμενα ἢ οἶκτον ἢ δείνωσιν φέρει. παράδειγμα ὁ Ἀλκίνου ἀπόλογος, ὅτι πρὸς τὴν Πηνελόπην ἐν ἑξήκοντα ἔπεσιν πεποίηται, καὶ ὡς Φάϋλλος τὸν κύκλον, καὶ ὁ ἐν τῷ Οἰνεῖ πρόλογος. ἠθικὴν δὲ χρὴ τὴν διήγησιν εἶναι. ἔσται δὲ τοῦτο, ἂν εἰδῶμεν τί ἦθος ποιεῖ. ἓν μὲν δὴ τὸ προαίρεσιν δηλοῦν, ποιὸν δὲ τὸ ἦθος τῷ ποιὰν ταύτην· ἡ δὲ προαίρεσις ποιὰ τῷ τέλει. διὰ τοῦτο οὐκ ἔχουσιν οἱ μάθηματικοὶ λόγοι ἤθη, ὅτι οὐδὲ προαίρεσιν· τὸ γὰρ οὗ ἕνεκα οὐκ ἔχουσιν. ἀλλ᾽ οἱ Σωκρατικοί· περὶ τοιούτων γὰρ λέγουσιν. ἄλλα ἠθικὰ τὰ ἑπόμενα ἑκάστῳ ἤθει, οἷον ὅτι ἅμα λέγων ἐβάδιζεν· δηλοῖ γὰρ θρασύτητα καὶ ἀγροικίαν ἤθους. καὶ μὴ ὡς ἀπὸ διανοίας λέγειν, ὥσπερ οἱ νῦν, ἀλλ᾽ ὡς ἀπὸ προαιρέσεως· "ἐγὼ δὲ ἐβουλόμην· καὶ προειλόμην γὰρ τοῦτο· ἀλλ᾽ εἰ μὴ ὠνήμην, βέλτιον·" τὸ μὲν γὰρ φρονίμου τὸ δὲ ἀγαθοῦ· φρονίμου μὲν γὰρ ἐν τῷ τὸ ὠφέλιμον διώκειν, ἀγαθοῦ δ᾽ ἐν τῷ τὸ καλόν. ἂν δ᾽ ἄπιστον ᾖ, τότε τὴν αἰτίαν ἐπιλέγειν, ὥσπερ Σοφοκλῆς ποιεῖ· παράδειγμα

7 Π, 30 || 14 ι—μ || 15 ψ 310—340 || 16 Eur. fr. 558 559 N^2.

7 Αἰγυπτίους ex codd. (A^c) Vict., αἰγύπτου QZ^{b}DE || 9 γὰρ dedit Spengel, δὲ libri omnes || 10 η in μὴ ante ἄδικον infra lineam A^c || 11 διατρεπτέον QZ DE Ald. || 14 Ἀλκινόου ΘDE Ald. | ὅτι ex codd. (A^c) Vict., ὅτε DE | τριάκοντα coni. Victorius ψ 310—341 omisso versu spurio 320 intellegens || 15 ἔτεσι ΘD (non A^c) | κύκλον ex codd. (A^c) Vict., κύκλωπα corr. Y^{b}B || 16 δεῖ ΘΠ Ald. || 20 γὰρ οὕνεκα A^c || 22 ἀλλὰ QZ^{b}C, ἄλλα δὲ DE Ald. || 25 ἐγὼ δὲ ἐβουλόμην καὶ προειλόμην τοῦτο schol. || 26 ὠνίμην A^c || 29 Post ποιεῖ pr. Vict. et Buhleus distinxerunt, ceteri coniungunt.

τὸ ἐκ τῆς Ἀντιγόνης, ὅτι μᾶλλον τοῦ ἀδελφοῦ ἐκήδετο ἢ ἀνδρὸς ἢ τέκνων· τὰ μὲν γὰρ ἂν γενέσθαι ἀπολόμενα,

μητρὸς δ' ἐν Ἅιδου καὶ πατρὸς βεβηκότων
οὐκ' ἔστ' ἀδελφὸς ὅς τις ἂν βλάστοι ποτέ.

ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς αἰτίαν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀγνοεῖς ἄπιστα λέγων, ἀλλὰ φύσει τοιοῦτος εἶ· ἀπιστοῦσι γὰρ ἄλλο τι πράττειν ἑκόντα πλὴν τὸ συμφέρον. ἔτι ἐκ τῶν παθητικῶν λέγε διηγούμενος καὶ τὰ ἑπόμενα καὶ ἃ ἴσασι, καὶ τὰ ἴδια ἢ αὐτῷ ἢ ἐκείνῳ προσόντα· "ὁ δ' ᾤχετό με ὑπο-
1417b *βλέψας." καὶ ὡς περὶ Κρατύλου Αἰσχίνης, ὅτι διασίζων, τοῖν χεροῖν διασείων· πιθανὰ γάρ, διότι σύμβολα γίγνεται ταῦτα ἃ ἴσασιν ἐκείνων ὧν οὐκ ἴσασιν. πλεῖστα δὲ τοιαῦτα λαβεῖν ἐξ Ὁμήρου ἔστιν.*

ὣς ἄρ' ἔφη, γρῆυς δὲ κατέσχετο χερσὶ πρόσωπα·

οἱ γὰρ δακρύειν ἀρχόμενοι ἐπιλαμβάνονται τῶν ὀφθαλμῶν. καὶ εὐθὺς εἰσάγαγε καὶ σεαυτὸν ποιόν τινα, ἵνα ὡς τοιοῦτον θεωρῶσιν, καὶ τὸν ἀντίδικον· λανθάνων δὲ ποίει. ὅτι δὲ ῥᾴδιον, ὁρᾶν ἐκ τῶν ἀπαγγελλόντων· περὶ ὧν γὰρ μηθὲν ἴσμεν, ὅμως λαμβάνομεν ὑπόληψιν τινά. πολλαχοῦ δὲ δεῖ διηγεῖσθαι, καὶ ἐνίοτε οὐκ ἐν ἀρχῇ.

ἐν δὲ δημηγορίᾳ ἥκιστα διήγησις ἔστιν, ὅτι περὶ τῶν μελλόντων οὐθεὶς διηγεῖται· ἀλλ' ἐάν περ διήγησις ᾖ, τῶν γενομένων ἔσται, ἵνα ἀναμνησθέντες ἐκείνων βέλτιον βου-

30 v. 909 ‖ 4 τ 361.

33 *ἀναβλάστοι* $A^c Z^b E$, *ἂν βλαστῇ* Q ‖ 37 *λέγε διηγούμενος* ex A^c et Tr. (?) Spengel, *δεῖ λέγειν* C schol., *λέγειν, διηγούμενον* cet. ‖ 38 *ἢ αὐτῷ*] *ἑαυτῷ* ΘBCDAld., *σεαυτῷ* dubitanter proposuit Spengel | Post *ὑποβλέψας* ⟨*ἄγριον καὶ μανικὸν*⟩ addit schol. ‖ b, 2 *καὶ* ante *τοῖν* om. A^c, itaque delevi, *καὶ ταῖν* ΘΠAld. ‖ 7 *εἰσάγει καὶ σεαυτὸν* A^c, *εἴσαγε* praefert Spengel, *καί*, quod et Tr. et schol. exhibent, retinui, om. cet. ‖ 8 *ὅτι ῥᾴδιον ὁρᾶν δὲ* A^c, *ὅτι δὲ ῥᾴδιον, ὁρᾶν δεῖ* cet., *δὲ* transposuit Spengel ‖ 10 *πανταχοῦ* schol. et Tr. ‖ 11 *δεῖ* om. Y^b (non A^c) | *οὐκ*] *καὶ* ed. Isingr. Buhle Gaisford.

λεύσωνται περὶ τῶν ὕστερον. ἢ διαβάλλοντες, ἢ ἐπαινοῦντες. ἀλλὰ τότε οὐ τὸ τοῦ συμβούλου ποιεῖ ἔργον. ἂν δ' ᾖ ἄπιστον, ὑπισχνεῖσθαί τε καὶ αἰτίαν λέγειν εὐθύς, καὶ διατάττειν οἷς βούλονται, οἷον ἡ Ἰοκάστη ἡ Καρκίνου ἐν τῷ Οἰδίποδι ἀεὶ ὑπισχνεῖται πυνθανομένου τοῦ ζητοῦντος τὸν υἱόν, καὶ ὁ Αἵμων ὁ Σοφοκλέους.

Cap.17 τὰς δὲ πίστεις δεῖ ἀποδεικτικὰς εἶναι· ἀποδεικνύναι δὲ χρή, ἐπεὶ περὶ τεττάρων ἡ ἀμφισβήτησις, περὶ τοῦ ἀμφισβητουμένου φέροντα τὴν ἀπόδειξιν, οἷον εἰ ὅτι οὐ γέγονεν ἀμφισβητεῖται ἐν τῇ κρίσει, δεῖ τούτου μάλιστα τὴν ἀπόδειξιν φέρειν, εἰ δ' ὅτι οὐκ ἔβλαψεν, τούτου, καὶ ὅτι οὐ τοσόνδε ἢ ὅτι δικαίως, ὡσαύτως καὶ εἰ περὶ τοῦ γενέσθαι τοῦτο ἡ ἀμφισβήτησις. μὴ λανθανέτω δ' ὅτι ἀναγκαῖον ἐν ταύτῃ τῇ ἀμφισβητήσει μόνῃ τὸν ἕτερον εἶναι πονηρόν· οὐ γάρ ἐστιν ἄγνοια αἰτία, ὥσπερ ἂν εἴ τινες περὶ τοῦ δικαίου ἀμφισβητοῖεν, ὥστ' ἐν τούτῳ χρονιστέον, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις οὔ. ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς τὸ πολύ, ὅτι καλὰ καὶ ὠφέλιμα, ἡ αὔξησις ἔσται· τὰ γὰρ πράγματα δεῖ πιστεύεσθαι· ὀλιγάκις γὰρ καὶ τούτων ἀποδείξεις φέρουσιν, ἐὰν ἄπιστα ᾖ ἢ ἐὰν

18 N² p. 798 ‖ 20 Antig. 635 sq. quod indicavit schol.

15 ἢ διαβάλλοντες ἢ ἐπαινοῦντες male addita esse putat Spengel ‖ 16 ποιεῖ ex codd. (A^c) et Tr. pr. Vict., ποιοῦσι DE ‖ 17 ὑπισχνῖσθαι A^c | τε om. schol., quod probat Cope | *„et vadiare quibus volunt“* Tr. (διατάττειν vix invenisse videtur, an διαιτᾶσθαι vel διαιτηταῖς?) ‖ 21 De cap. cf. praefat. p. LXXXV sq. ‖ 22 Post χρὴ ⟨ἐν μὲν τοῖς δικανικοῖς⟩ inserendum censet Spengel ‖ 24 ἀμφισβητεῖν BC, αμφισβητεῖ cet., ἀμφισβητεῖται Madvig et Tr. et cf. praefat. p. XXXIIId ‖ 25 εἴθ' ὅτι A^c et Tr., ἢ ὅτι E et edd. ante Vict. | τοιόνδε Schuetzius ‖ 26 εἰ et ἡ om. A^c et Tr. Spengel | ὡσαύτως ὡς καὶ περὶ τοῦ γενέσθαι τοῦτο ἀμφισβήτησις coni. Madvig, nuper Schuetzius locum sanum vulneravit hac coniectura ἢ ὅτι δικαίως ὡσαύτως. καὶ εἰ περὶ τοῦ γενέσθαι τοῦτο ἡ ἀμφισβήτησις, μὴ λανθανέτω ὅτι ἀναγκαῖον κτλ., quod contra stilum Aristotelis esse bene perspexit Zeller Stein Archiv III p. 306 nec minus bene cetera Vict. recta interpretatione tuitus est ‖ 29 ἀμφισβητεῖεν A^c ‖ 30 χρηστέον A^c Tr. schol. Gaisford et nos in edit. priore, χρονιστέον ΘΠ Bekker³ Spengel ‖ 31 καὶ] ἢ ΘDE Ald.

ἄλλος αἰτίαν ἔχῃ. ἐν δὲ τοῖς δημηγορικοῖς ἢ ὡς οὐκ ἔσται ἀμφισβητήσειεν ἄν τις, ἢ ὡς ἔσται μὲν ἃ κελεύει, ἀλλ' οὐ δίκαια ἢ οὐκ ὠφέλιμα ἢ οὐ τηλικαῦτα. δεῖ δὲ καὶ ὁρᾶν εἴ τι ψεύδεται ἐκτὸς τοῦ πράγματος. τεκμήρια γὰρ ταῦτα φαίνεται 1418a *καὶ τῶν ἄλλων ὅτι ψεύδεται. ἔστιν δὲ τὰ μὲν παραδείγματα δημηγορικώτατα, τὰ δ' ἐνθυμήματα δικανικώτερα· ἡ μὲν γὰρ περὶ τὸ μέλλον, ὥστ' ἐκ τῶν γενομένων ἀνάγκη παραδείγματα λέγειν, ἡ δὲ περὶ ὄντων ἢ μὴ ὄντων, οὗ μᾶλλον ἀπόδειξίς ἐστι καὶ ἀνάγκη· ἔχει γὰρ τὸ γεγονὸς ἀνάγκην.*

οὐ δεῖ δὲ ἐφεξῆς λέγειν τὰ ἐνθυμήματα, ἀλλ' ἀναμιγνύναι· εἰ δὲ μή, καταβλάπτει ἄλληλα. ἔστιν γὰρ καί τοῦ ποσοῦ ὅρος.

ὦ φίλ', ἐπεὶ τόσα εἶπες ὅσ' ἂν πεπνυμένος ἀνήρ,

ἀλλ' οὐ τοιαῦτα. καὶ μὴ περὶ πάντων ἐνθυμήματα ζητεῖν· εἰ δὲ μή, ποιήσεις ὅ περ ἔνιοι ποιοῦσι τῶν φιλοσοφούντων, οἳ συλλογίζονται τὰ γνωριμώτερα καὶ πιστότερα ἢ ἐξ ὧν λέγουσιν. καὶ ὅταν πάθος ποιῇς, μὴ λέγε ἐνθύμημα· ἢ γὰρ ἐκκρούσει τὸ πάθος ἢ μάτην εἰρημένον ἔσται τὸ ἐνθύμημα· ἐκκρούουσι γὰρ αἱ κινήσεις ἀλλήλας αἱ ἅμα, καὶ ἢ ἀφανίζουσιν ἢ ἀσθενεῖς ποιοῦσιν. οὐδ' ὅταν ἠθικὸν τὸν λόγον, οὐ δεῖ ἐνθύμημά τι ζητεῖν ἅμα· οὐ γὰρ ἔχει οὔτε ἦθος οὔτε προαίρεσιν ἡ ἀπόδειξις. γνώμαις δὲ χρηστέον

8 *δ* 204.

34 *ἄλλος* recte libri omnes, *ἄλλως* ex coniectura Bekkeri Spengel et sic schol. (n) || 36 *τις ψεύδεται ἐκ τοσούτου πράγματος* A[c]Tr., unde sensum elicere vix continget; sed in det. codd. et schol. lectione vel maxime offendit *ἐκτὸς τοῦ πράγματος*, quod alibi nunquam usurpat Aristot., sed semper *ἔξω τοῦ πράγματος* || 1418a, 2 „*magis concionalia*" (*δημηγορικώτερα*) Tr. et sic Bekker[3] contra cet. librorum auctoritatem || 4 *περὶ τὸ ὂν ἢ μὴ ὄν* coni. Spengel || 9 *καὶ μὴ — ζήτει* praefert Spengel || 11 *τὰ πιστότερα καὶ γνωριμώτερα* C, *καὶ πιστότερα* om. Q et schol. || 16 *ἐνθυμήματι ζητεῖν* A[c], *ἐνθυμηματίζειν* C schol. Tr.

καὶ ἐν διηγήσει καὶ ἐν πίστει· ἠθικὸν γάρ, "καὶ ἐγὼ δέδωκα, καὶ ταῦτ᾽ εἰδὼς ὡς οὐ δεῖ πιστεύειν." ἐὰν δὲ παθητικῶς, "καὶ οὐ μεταμέλει μοι καίπερ ἠδικημένῳ· τούτῳ μὲν γὰρ περίεστιν τὸ κέρδος, ἐμοὶ δὲ τὸ δίκαιον."

τὸ δὲ δημηγορεῖν χαλεπώτερον τοῦ δικάζεσθαι, εἰκότως, διότι περὶ τὸ μέλλον· ἐκεῖ δὲ περὶ τὸ γεγονός, ὃ ἐπιστητὸν ἤδη καὶ τοῖς μάντεσιν, ὡς ἔφη Ἐπιμενίδης ὁ Κρής. ἐκεῖνος γὰρ περὶ τῶν ἐσομένων οὐκ ἐμαντεύετο, ἀλλὰ περὶ τῶν γεγονότων μὲν ἀδήλων δέ. καὶ ὁ νόμος ὑπόθεσις ἐν τοῖς δικανικοῖς· ἔχοντα δὲ ἀρχὴν ῥᾷον εὑρεῖν ἀπόδειξιν. καὶ οὐκ ἔχει πολλὰς διατριβάς, οἷον πρὸς ἀντίδικον ἢ περὶ αὑτοῦ, ἢ παθητικὸν ποιεῖν. ἀλλ᾽ ἥκιστα πάντων, ἐὰν μὴ ἐξιστῇ. δεῖ οὖν ἀποροῦντα τοῦτο ποιεῖν ὅπερ οἱ Ἀθήνησι ῥήτορες ποιοῦσι καὶ Ἰσοκράτης· καὶ γὰρ συμβουλεύων κατηγορεῖ, οἷον Λακεδαιμονίων μὲν ἐν τῷ πανηγυρικῷ, Χάρητος δ᾽ ἐν τῷ συμμαχικῷ. ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς δεῖ τὸν λόγον ἐπεισοδιοῦν ἐπαίνοις, οἷον Ἰσοκράτης ποιεῖ· ἀεὶ γάρ τινα εἰσάγει. καὶ ὃ ἔλεγεν Γοργίας, ὅτι οὐχ ὑπολείπει αὐτὸν ὁ λόγος, ταὐτό ἐστιν· εἰ γὰρ Ἀχιλλέα λέγων Πηλέα ἐπαινεῖ, εἶτα Αἰακόν, εἶτα τὸν θεόν, ὁμοίως δὲ καὶ ἀνδρίαν, ἢ τὰ καὶ τὰ ποιεῖ ἢ τοιόνδε ἐστίν.

32 § 110—114 ‖ 33 De pace § 27 ‖ 34 In Helena § 22—38 Theseum laudat, § 41—48 Paridem excusat, in Busiride de Aegypti sacerdotibus et Pythagora agit, § 33—40 de poetis, in Panathenaico § 72—84 Agamemnonem extollit. Sp. ‖ 35 fr. V p. 130 Sauppe.

18 *ἐν διηγήσεσι* Tr. schol. | *καὶ* ante *ἐγὼ* om. *ΘΠ* schol. Ald. ‖ 20 „*huic quidem … acquisitum est*" (*πεπόρισται?*) Tr. ‖ 24 $\text{κρατ}^{ς}$ (*κράτης*) A^c ‖ 29 *ἐξίστη* A^c, unde *ἐξιστῇ* Spengel, *ἐξίστηται* *ΘΠ*Ald. ‖ 35 *ταὐτό ἐστιν* A^c et Tr., *ταὐτὸν* schol., quod recepit Spengel, *τοῦτό ἐστιν* *ΘΠ* ‖ 36 *λέγει* Y^bDEAld. *λέγων* cet. Spengel, *ἐπαινῶν* schol. ‖ 37 *ἀνδρείαν* A^c | *ἢ* libri, *ἢ* (*ἥτις* schol.) *τὰ καὶ τὰ ποιεῖ* Fossius, *ἢ τοιόνδε* scripsi A^c et Tr. et Vahlenium (Poet.[3] p. 129) secutus, *ποιεῖ ὃ τοιόνδε* cet. Spengel.

ἔχοντα μὲν οὖν ἀποδείξεις καὶ ἠθικῶς λεκτέον καὶ ἀποδεικτικῶς, ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς ἐνθυμήματα, ἠθι-
1418b κῶς· καὶ μᾶλλον τῷ ἐπιεικεῖ ἁρμόττει χρηστὸν φαίνεσθαι ἢ τὸν λόγον ἀκριβῆ. τῶν δὲ ἐνθυμημάτων τὰ ἐλεγκτικὰ μᾶλλον εὐδοκιμεῖ τῶν δεικτικῶν, ὅτι ὅσα ἔλεγχον ποιεῖ, μᾶλλον δῆλον ὅτι συλλελόγισται· παρ' ἄλληλα γὰρ μᾶλλον τἀναντία γνωρίζεται.

τὰ δὲ πρὸς τὸν ἀντίδικον οὐχ ἕτερόν τι εἶδος, ἀλλὰ τῶν πίστεών ἐστιν, τὰ μὲν λῦσαι ἐνστάσει τὰ δὲ συλλογισμῷ. δεῖ δὲ καὶ ἐν συμβουλῇ καὶ ἐν δίκῃ ἀρχόμενον μὲν λέγειν τὰς ἑαυτοῦ πίστεις πρότερον, ὕστερον δὲ πρὸς τἀναντία ἀπαντᾶν λύοντα καὶ προδιασύροντα. ἂν δὲ πολύχους ᾖ ἡ ἐναντίωσις, πρότερον τὰ ἐναντία, οἷον ἐποίησε Καλλίστρατος ἐν τῇ Μεσσηνιακῇ ἐκκλησίᾳ· ἃ γὰρ ἐροῦσι προανελὼν οὕτως τότε αὐτὸς εἶπεν. ὕστερον δὲ λέγοντα πρῶτον πρὸς τὸν ἐναντίον λόγον λεκτέον, λύοντα καὶ ἀντισυλλογιζόμενον, καὶ μάλιστα ἂν εὐδοκιμηκότα ᾖ· ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπον προδιαβεβλημένον οὐ δέχεται ἡ ψυχή, τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ λόγον, ἐὰν ὁ ἐναντίος εὖ δοκῇ εἰρηκέναι. δεῖ οὖν χώραν ποιεῖν ἐν τῷ ἀκροατῇ τῷ μέλλοντι λόγῳ· ἔσται δὲ ἂν ἀνέλῃς. διὸ ἢ πρὸς πάντα ἢ τὰ μέγιστα ἢ τὰ εὐδοκιμοῦντα ἢ εὐέλεγκτα μαχεσάμενον οὕτω τὰ αὑτοῦ πιστὰ ποιητέον.

11 fr. I p. 218 Sauppe.

b, 1 χρηστὸν τὸν λόγον φαίνεσθαι ἢ ἀκριβῆ coni. Spengel, (malim: . . . χρηστὸν φαίνεσθαι τὸν λόγον ἢ ἀκριβῆ et sic fort. Tr. et schol.) ‖ 4 δῆλον ὅτι ex codd. (A^c) Vict., om. DE ‖ 6 τῶν πίστεων· ἔστι τὰ μὲν λῦσαι ἐνστάσει, τὰ δὲ συλλογισμῷ coniunxisse videtur Bekkerus. Verba τὰ μὲν — συλλογισμῷ aut mala manu addita aut πίστεών ἐστι, ὧν ἔστι τὰ μὲν λῦσαι . . . . scribendum censet Spengel ‖ 10 ἐποίει Y^bB ‖ 11 οὗτος QZ^b ‖ 12 τὰ πρὸς QZ^b, τὸν πρὸς Y^b, τὰ om. A^cB et secl. Gaisford, om. Spengel ‖ 13 συλλογιζόμενον A^c Tr. schol. ‖ 18 τὰ εὐέλεγκτα ΘΠ schol. Ald.

ταῖς θεαῖσι πρῶτα σύμμαχος γενήσομαι·
ἐγὼ γὰρ Ἥραν.

ἐν τούτοις ἥψατο πρῶτον τοῦ εὐηθεστάτου.

περὶ μὲν οὖν πίστεων ταῦτα. εἰς δὲ τὸ ἦθος, ἐπειδὴ ἔνια περὶ αὑτοῦ λέγειν ἢ ἐπίφθονον ἢ μακρολογίαν ἢ ἀντιλογίαν ἔχει, καὶ περὶ ἄλλου ἢ λοιδορίαν ἢ ἀγροικίαν, ἕτερον χρὴ λέγοντα ποιεῖν, ὅ περ Ἰσοκράτης ποιεῖ ἐν τῷ Φιλίππῳ καὶ ἐν τῇ ἀντιδόσει, καὶ ὡς Ἀρχίλοχος ψέγει· ποιεῖ γὰρ τὸν πατέρα λέγοντα περὶ τῆς θυγατρὸς ἐν τῷ ἰάμβῳ

χρημάτων δ' ἄελπτον οὐθέν ἐστιν οὐδ' ἀπώμοτον,

καὶ τὸν Χάρωνα τὸν τέκτονα ἐν τῷ ἰάμβῳ οὗ ἀρχὴ

οὔ μοι τὰ Γύγεω.

καὶ ὡς Σοφοκλῆς τὸν Αἵμονα ὑπὲρ τῆς Ἀντιγόνης πρὸς τὸν πατέρα ὡς λεγόντων ἑτέρων.

* δεῖ δὲ καὶ μεταβάλλειν τὰ ἐνθυμήματα καὶ γνώμας ποιεῖν ἐνίοτε, οἷον "χρὴ δὲ τὰς διαλλαγὰς ποιεῖν τοὺς νοῦν ἔχοντας εὐτυχοῦντας· οὕτω γὰρ ἂν μέγιστα πλεονεκτοῖεν." ἐνθυμηματικῶς δὲ "εἰ γὰρ δεῖ, ὅταν ὠφελιμώταται ὦσιν καὶ πλεονεκτικώταται αἱ καταλλαγαί, τότε καταλλάττεσθαι, εὐτυχοῦντας δεῖ καταλλάττεσθαι."*

Cap.18 περὶ δὲ ἐρωτήσεως, εὔκαιρόν ἐστι ποιεῖσθαι μάλιστα μὲν ὅταν τὸ ἕτερον εἰρηκὼς ᾖ, ὥστε ἑνὸς προσερωτηθέντος 1419 a
συμβαίνει τὸ ἄτοπον, οἷον Περικλῆς Λάμπωνα ἐπήρετο περὶ τῆς τελετῆς τῶν τῆς σωτείρας ἱερῶν, εἰπόντος δὲ ὅτι

21 Eur. Troad. 969 ‖ 27 § 4—7 | § 132—139 et 141—149 | 29 fr. 74 Bergk[4] ‖ 31 fr. 25 Bergk[4] ‖ 33 Ant. 688—696.

20 ταῖς θεαῖσι Vict., τοῖς θεοῖς libri omnes | περὶ μὲν οὖν πίστεων ταῦτα damnat. Susemihl ‖ 24 ἐπιφθόνον A^c ‖ 30 δ' ἄελπτον] ἃ ἔλιπον A^c ‖ 31 ἡ ἀρχή ΘΠAld. ‖ 32 αἵμωνα A^c ‖ 38 τὸ δὲ A^c | εὐτυχοῦντας δεῖ καταλλάττεσθαι A^c et Tr. Vict., om. ΘΠ ‖ 1419 a, 2 συμβαίνειν QZ^bD ‖ 3 σωτείρας A^c Tr. schol. Vict., σωτηρίας ΘΠ | καὶ εἰπόντος Tr.

οὐχ οἷόν τε ἀτέλεστον ἀκούειν, ἤρετο εἰ οἶδεν αὐτός, φάσκοντος δὲ "καὶ πῶς ἀτέλεστος ὤν"; δεύτερον δὲ ὅταν τὸ μὲν φανερὸν ᾖ, τὸ δὲ ἐρωτήσαντι δῆλον ᾖ ὅτι δώσει· πυθόμενον μὲν γὰρ δεῖ τὴν μίαν πρότασιν μὴ προσερωτᾶν τὸ φανερὸν ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα εἰπεῖν, οἷον Σωκράτης Μελήτου οὐ φάσκοντος αὐτὸν θεοὺς νομίζειν, εἴρηκεν ὡς ἂν δαιμόνιόν τι λέγοι, ἤρετο εἰ οὐχ οἱ δαίμονες ἤτοι θεῶν παῖδες εἶεν ἢ θεῖόν τι, φήσαντος δὲ "ἔστιν οὖν" ἔφη "ὅς τις θεῶν μὲν παῖδας οἴεται εἶναι, θεοὺς δὲ οὔ;" ἔτι ὅταν μέλλῃ ἢ ἐναντία λέγοντα δείξειν ἢ παράδοξον. τέταρτον δὲ ὅταν μὴ ἐνῇ ἀλλ' ἢ σοφιστικῶς ἀποκρινάμενον λῦσαι· ἐὰν γὰρ οὕτως ἀποκρίνηται, ὅτι ἔστι μὲν ἔστι δ' οὔ, ἢ τὰ μὲν τὰ δ' οὔ, ἢ πῇ μὲν πῇ δ' οὔ, θορυβοῦσιν ὡς ἀποροῦντος. ἄλλως δὲ μὴ ἐγχειρεῖν. ἐὰν γὰρ ἐνστῇ, κεκρατῆσθαι δοκεῖ· οὐ γὰρ οἷόν τε πολλὰ ἐρωτᾶν διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀκροατοῦ. διὸ καὶ τὰ ἐνθυμήματα ὅτι μάλιστα συστρέφειν δεῖ.

ἀποκρίνασθαι δὲ δεῖ πρὸς μὲν τὰ ἀμφίβολα διαιροῦντα λόγῳ καὶ μὴ συντόμως, πρὸς δὲ τὰ δοκοῦντα ἐναντία τὴν λύσιν φέροντα εὐθὺς τῇ ἀποκρίσει, πρὶν ἐπερωτῆσαι τὸ ἐπιὸν ἢ συλλογίσασθαι· οὐ γὰρ χαλεπὸν προορᾶν ἐν τίνι ὁ

12 Plat. Apol. 27 C.

4 *οἴονται* A^c^ || 5 *πῶς σύ* schol. || 6 *πυθόμενος* QZ^b^BE Ald., *πυθομένους* Y^b^ || 7 *μὲν* ex A^c^ addidit Spengel, om. cet. Ald. || 8 *μεγαλήτου* A^c^ || 9 *ἑαυτόν* A^c^ | *εἴρηκεν, ὡς ἂν δαιμόνιόν τι λέγοι, ἤρετο* ex A^c^ et Tr. Spengel, *εἴρηκεν εἰ δαιμόνιόν τι λέγοι, ὁμολογήσαντος δὲ ἤρετο ΘΠ* schol. Ald., Bekker[3], *εἴρηκεν* deleto *ὡς δὲ* pro *ὡς ἂν* proposuit Kayser, *εἰρηκότος δὲ ὡς δαιμόνιον* coni. Madvig || 11 „*est igitur, ait, deorum quidem pueros opinari esse*" (*ἔστιν οὖν οἴεσθαι* omisso *ὅστις*) Tr. || 13 *παράδοξα ΘΠ* Ald. cf. paefat. p. XLII || *ἐνῇ* schol. (cod. n) Tr., *ἓν ἧι* A^c^ et cet. || 15 *μὲν ἢ τὰ δ' οὔ* A^c^ || 16 *ἀποροῦντος* ex coniectura scripsit Spengel, *ἀποροῦντας* A^c^, *ἀποροῦντες ΘΠ* Tr. || 18 *οἷόν τε*] *οἴονται* A^c^ || 19 *ἐνθυμήματα*] an *τὰ ἐρωτήματα*? || 21 Auctor fr. *περὶ ἀποκρίσεως* p. 159 Sp. legisse videtur *διαιροῦντα λόγῳ συντόμως*.

λόγος. φανερὸν δ' ἡμῖν ἔστω ἐκ τῶν τοπικῶν καὶ τοῦτο καὶ αἱ λύσεις. καὶ συμπεραινόμενον, ἐὰν ἐρώτημα ποιῇ τὸ συμπέρασμα, τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, οἷον Σοφοκλῆς ἐρωτώμενος ὑπὸ Πεισάνδρου εἰ ἔδοξεν αὐτῷ ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προβούλοις, καταστῆσαι τοὺς τετρακοσίους, ἔφη. "τί δέ; οὐ πονηρά σοι ταῦτα ἐδόκει εἶναι," ἔφη. "οὐκοῦν σὺ ταῦτα ἔπραξας τὰ πονηρά;" "ναί" ἔφη· "οὐ γὰρ ἦν ἄλλα βελτίω." καὶ ὡς ὁ Λάκων εὐθυνόμενος τῆς ἐφορίας, ἐρωτώμενος εἰ δοκοῦσιν αὐτῷ δικαίως ἀπολωλέναι ἅτεροι, ἔφη. ὁ δὲ "οὐκοῦν σὺ τούτοις ταὐτὰ ἔθου;" καὶ ὃς ἔφη. "οὐκοῦν δικαίως ἂν ἔφη καὶ σὺ ἀπόλοιο;" "οὐ δῆτα" ἔφη· "οἱ μὲν γὰρ χρήματα λαβόντες ταῦτα ἔπραξαν, ἐγὼ δὲ οὔ, ἀλλὰ γνώμῃ." διὸ οὔτε ἐπερωτᾶν δεῖ μετὰ τὸ συμπέρασμα, οὔτε τὸ συμπέρασμα 1419b
ἐπερωτᾶν, ἐὰν μὴ τὸ πολὺ περιῇ τοῦ ἀληθοῦς.

περὶ δὲ τῶν γελοίων, ἐπειδή τινα δοκεῖ χρῆσιν ἔχειν ἐν τοῖς ἀγῶσι, καὶ δεῖν ἔφη Γοργίας τὴν μὲν σπουδὴν διαφθείρειν τῶν ἐναντίων γέλωτι τὸν δὲ γέλωτα σπουδῇ, ὀρθῶς λέγων, εἴρηται πόσα εἴδη γελοίων ἐστὶν ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς, ὧν τὸ μὲν ἁρμόττει ἐλευθέρῳ τὸ δ' οὔ. ὅπως τὸ ἁρμόττον αὐτῷ λήψεται. ἔστι δ' ἡ εἰρωνεία τῆς βωμολοχίας ἐλευθεριώτερον· ὁ μὲν γὰρ αὐτοῦ ἕνεκα ποιεῖ γελοῖον, ὁ δὲ βωμολόχος ἑτέρου.

Cap.19 ὁ δ' ἐπίλογος σύγκειται ἐκ τεττάρων, ἔκ τε τοῦ πρὸς ἑαυτὸν κατασκευάσαι εὖ τὸν ἀκροατὴν καὶ τὸν ἐναντίον φαύλως, καὶ ἐκ τοῦ αὐξῆσαι καὶ ταπεινῶσαι, καὶ ἐκ τοῦ

24 lib. VIII cap. IV ‖ 4 fr. 12 Sauppe.

24 ἔσται Y^bDE Ald., ἔστι schol. ‖ 25 συμπεραινόμενον ex codd. (A^c) Vict., πρὸς συμπεραινόμενον ed. Venet., πρὸς τὸν συμπεραινόμενον C schol. (V) τὸ schol.(n) ‖ 27 Τεισάνδρου coni. Bergk. ‖ 31 ἐφορείας Y^bBC schol. ‖ 32 ἀπολωμέναι A^c ‖ ὁ δὲ om. Q ‖ 33 ταῦτα A^c Tr., ταῦτα vel ταὐτὰ τούτοις ΘΠ Ald. ‖ 34 οὐ om. A^c ‖ b, 3 δοκεῖ] δεῖ Tr. ‖ 4 μὲν om. Y^bBC ‖ 7 ὅπως οὖν ΘΠ Ald., οὖν delevit Spengel ‖ 9 τὸ γελοῖον ΘΠ ‖ 11 ν in fine ἐναντίον in ras. A^c ‖ 12 φαύλως ex A^c et Tr. Vict., φαῦλον Y^bDE.

εἰς τὰ πάθη τὸν ἀκροατὴν καταστῆσαι, καὶ ἐξ ἀναμνήσεως. πέφυκε γὰρ μετὰ τὸ ἀποδεῖξαι αὑτὸν μὲν ἀληθῆ τὸν δὲ ἐναντίον ψευδῆ, οὕτω τὸ ἐπαινεῖν καὶ ψέγειν καὶ ἐπιχαλκεύειν. δυοῖν δὲ θατέρου δεῖ στοχάζεσθαι, ἢ ὅτι τούτοις ἀγαθὸς ἢ ὅτι ἁπλῶς, ὁ δ' ὅτι κακὸς τούτοις ἢ ὅτι ἁπλῶς. ἐξ ὧν δὲ δεῖ τοῦτο κατασκευάζειν [δεῖ], εἴρηνται οἱ τόποι πόθεν σπουδαίους δεῖ κατασκευάζειν καὶ φαύλους. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο δεδειγμένων ἤδη αὔξειν ἐστὶν κατὰ φύσιν ἢ ταπεινοῦν· δεῖ γὰρ τὰ πεπραγμένα ὁμολογεῖσθαι, εἰ μέλλει τὸ ποσὸν ἐρεῖν· καὶ γὰρ ἡ τῶν σωμάτων αὔξησις ἐκ προϋπαρχόντων ἐστίν. ὅθεν δὲ δεῖ αὔξειν καὶ ταπεινοῦν, ἔκκεινται οἱ τόποι πρότερον. μετὰ δὲ ταῦτα, δήλων ὄντων καὶ οἷα καὶ ἡλίκα, εἰς τὰ πάθη ἄγειν τὸν ἀκροατήν. ταῦτα δ' ἐστὶν ἔλεος καὶ δείνωσις καὶ ὀργὴ καί μῖσος καὶ φθόνος καὶ ζῆλος καὶ ἔρις. εἴρηνται δὲ καὶ τούτων οἱ τόποι πρότερον, ὥστε λοιπὸν ἀναμνῆσαι τὰ προειρημένα. τοῦτο δὲ ἁρμόττει ποιεῖν οὕτως ὥσπερ φασὶν ἐν τοῖς προοιμίοις, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες. ἵνα γὰρ εὐμαθὴς ᾖ, κελεύουσι πολλάκις εἰπεῖν. ἐκεῖ μὲν οὖν δεῖ τὸ πρᾶγμα εἰπεῖν, ἵνα μὴ λανθάνῃ περὶ οὗ ἡ κρίσις, ἐνταῦθα δὲ δι' ὧν δέδεικται κεφαλαιωδῶς. ἀρχὴ δὲ διότι ἃ ὑπέσχετο ἀποδέδωκεν, ὥστε ἅ τε καὶ δι' ὃ λεκτέον. λέγεται

19 I, 9 ‖ 24 II, 19 ‖ 27 II, 1—11.

15 *καὶ τὸ ψέγειν καὶ τὸ ἐπιχαλκεύειν* ΘΠAld., *μετὰ τὸ ἐπαινεῖν καὶ τὸ ψέγειν τὸ ἐπιχαλκεύειν* omisso *οὕτω* legit et interpretatur schol. ‖ 16 *δὲ* om. A^c et Tr. ‖ 17 *ἐξ' ὧν δὲ δεῖ τούτον κατασκευάζειν δεῖ* A^c, sed prius *δεῖ* in ras., primae tamen manus esse videtur, „*ex quibus autem oportet praeparare*" Tr., *ἐξ ὧν δὲ δὴ τοιούτους* ΘΠ. Altero *δεῖ* deleto *τοῦτο* ex Spengelii coniectura scripsimus ‖ 20 *δεδειγμένων* ex A^{c}Vict., *δεδειγμένον* ΘΠTr. schol. | *ἢ*] *καὶ* Y^{b}Z^{b}D ‖ 21 *τὰ* — 22 *γὰρ* om. Q | *μέλλοι* Y^{b}Tr. ‖ 25 *ἄγει* Y^{b}ETr. | *ἔλεος καὶ* om. Tr., cf. variet. ad 1354a, 25 ‖ 27 *οὗτοι οἱ τόποι* Tr. ‖ 28 *ποιεῖν*] *γίγνεσθαι* Tr. | *οὐχ' ὥσπερ* coni. Ussing ‖ 29 *οὐκ* abundare censet Spengel ‖ 30 *εὐμαθὴς* ex A^c Tr. Spengel *εὐμαθῆ* ΘΠAld. ‖ 33 *ἀπέδωκεν* ΘΠAld.

δὲ ἐξ ἀντιπαραβολῆς τοῦ ἐναντίου. παραβάλλειν δὲ ἢ ὅσα περὶ τὸ αὐτὸ ἄμφω εἶπον, ἢ μὴ καταντικρύ. “ἀλλ᾽ οὗτος μὲν τάδε περὶ τούτου, ἐγὼ δὲ ταδί, καὶ διὰ ταῦτα.” ἢ ἐξ εἰρωνείας, οἷον “οὗτος γὰρ τάδ᾽ εἶπεν, ἐγὼ δὲ τάδε. καὶ τί ἂν ἐποίει, εἰ τάδε ἔδειξεν, ἀλλὰ μὴ ταδί;” ἢ ἐξ ἐρωτήσεως, “τί οὐ δέδεικται;” ἢ “οὗτος τί ἔδειξεν;” ἢ δὴ οὕτως [ἢ] ἐκ παραβολῆς ἢ κατὰ φύσιν, ὡς ἐλέχθη, οὕτως τὰ αὐτοῦ, καὶ πάλιν, ἐὰν βούλῃ, χωρὶς τὰ τοῦ ἐναντίου λόγου. τελευτὴ δὲ τῆς λέξεως ἁρμόττει ἡ ἀσύνδετος, ὅπως ἐπίλογος ἀλλὰ μὴ λόγος ᾖ· “εἴρηκα, ἀκηκόατε, ἔχετε, κρίνατε.”

35 εἰπεῖν A^c Tr.! | εἰ μὴ A^c Tr., ἢ μὴ cet., παραβάλλειν δὲ ὅσα περὶ τὸ αὐτὸ ἄμφω εἶπον ἢ καταντικρύ coni. Spengel (at εἰ μὴ καταντικρύ sanum esse videtur et probat Susemihl, qui ⟨οἷον⟩ vel ⟨ἢ ἁπλῶς⟩ ante ἀλλ᾽ addit ‖ 1420 a, 1 διὰ] ἅδε καὶ A^c, „*iusta autem et haec*“ (δίκαια δὲ καὶ ταῦτα?) Tr. ‖ 3 ἔδειξεν] ἔδοξε Tr. schol.(?) ‖ 4 ἢ ante οὗτος delet Thurot; δέδεικται ⟨ἐπεὶ⟩ οὗτος Susemihl ‖ 4 ἢ δὴ] ἤδη A^c, „*aut ita*“ (ἢ οὕτως) Tr. schol. | ἢ quod iam. schol. damnavit τὸ ἢ παρέλκον auctore Victorio secl. Spengel | ἐκ ⟨τῆς καταντικρὺ⟩ παραβολῆς Susemihl ‖ 6 τελευτῇ coni. Vict.

INDEX.